Acc No 3040

3040

3040

ਪਰਮਾਤਮਨੇਨਮਃ

ਪਾਰਸਭਾਗ

ਨੋ

ਲਾਲਾਰਾਮਚੰਦ ਮਾਨਕ ਟਾਹਲਾ ਪੁਸ੍ਤਕੇਂਵਾਲੇ

ਲਾਹੌਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਨਾਰਕਲੀ

ਨੇ

...ਰ ਲਾਹੌਰ ਮੇਂ ਛਾ...

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਅਥ ਪਾਰਸਭਾਗ ਲਿਖ੍ਯਤੇ ॥ ॥ਅਥ ਧਿਆਇ ਅਪਣੀ ਪਛਾਨ ਕਾ॥

...ਤੀ ਅਰ ਬਡਾਈ ਅੰਬਰ ਕੇ ਤਾਰੇ ਅਰ ਮੇਘ ਕੀ ਬੂੰਦਾਂ ਅਰ ਪਤ੍ਰ ਬਨਾਸਪਤੀ ਤੇ ਅ...ਤ ਕੇ ਕਨ ਕੇ ਅਰੁ ਆਕਾਸ਼ ਅਰੁ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂਓਂ ਕੇ ਤੁਲ੍ਯ ਉਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਲੀਏ ਹੈ ਏਕੋ ਹੈ ਦੁਤੀਏ ਨਾਸਤੀ ਜਿਸ ਕੋ ਉਚਿਤ ਹੈ ਅਰ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਜਿਸ ਕੇ ਗੁਣ ਹੈਂ ਔਰ ਉਸ ਕਾ ਈਸ਼੍ਵਰਜ ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਅਰੁ ਸਮਰਥ੍ਯਤਾ ਕੋ ਕੋਈ ਜੀਉ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਬਹੁਤ੍ਰ ਉਸ ਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਪਛਾਨਣੇ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾਸਕਤਾ ਅਰ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਜੀਵ ਕੀ ਸਮਰਥਾ ਅਰ ਬਲ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੁਚਿਆਰੁ ਹੈ ਸੋ ਉਨ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਅੰਤ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਪਛਾਣਨੇ ਵਿਖੇ ਅਪਨੀ ਅਸਮਰਥਤਾ ਵਰਨਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁਤ੍ਰ ਦੇਵਤਾ ਅਰ ਬਡੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਭੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਅਰੁ ਬਡਾਈ ਵਿਖੇ ਅਪਨੀ ਲਘੁਤਾ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਮਹਾਂ ਬੁਧਿਮਾਨੋ ਭੀ ਬੁਧਿ ਭੀ ਉਸ ਕੀ ਆਦਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਰ ਸਮ੍ਰਥ[illegible]ਖੇ ਵਿਸਮਾਦਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਬਹੁਤ੍ਰ ਜਗਿਆਸੀ ਅਰੁ ਪ੍ਰੀਤਿਵਾਨ ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਕੀ ਨਿਕਟਤਾ ਕੀ ਢੂੰਢ ਵਿਖੇ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈਂ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕਾ ਪਾਵਨਾ ਸੰਕਲਪ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਬਹੁਤ੍ਰ ਉਸ ਕਾ ਸਮਾਵਣਾ ਅਰ ਆਕਾਰ ਅਸਥੂਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤਰੁ ਤੇ [illegible]

ਹੂਉਹੀ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਨਾ ਆਪ ਕਰ ਇਸਥਿਤ
ਨਹੀਂ ਤਾਂਤੇ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਾ ਆਸਰਾ ਉਹੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਉਸਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨ ਹੈਂ ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ
ਜਗਿਆਸੀਆਂ ਕੋ ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਵਨੇ ਹਾਰੇ ਹੈਂ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭੁਹਜ ਭੇਦ ਲਖਾਵਨ
ਹਾਰੇ ਹੈਂ ਅਰ ਪਰਮ ਦਆਲੁ ਰੂਪ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਉਨਕੋ ਭੀ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਅਬ ਇਸਕੇ ਆਗੇ
ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਸ ਮਨੁਖ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਵਿਅਰਥ ਖੇਲਨੇ ਅਰ ਹਸਨੇ ਨਮਿਤ ਉਤਪ
ਤਿ ਨਹੀ ਕੀਆ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਮਨੁਖ ਕਾ ਪਦ ਭੀ ਉਹਾਂ ਉਤਮ ਹੈ ਅਰ ਭੈ ਭੀ ਇਸਕੇ ਅਧਿਕ ਹੈਂ ਅ
ਰੁ ਜਦਪਿ ਇਹ ਜੀਵ ਅਨਾਦੀ ਨਹੀਂ ਅਰ ਇਹ ਜੋ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੂਆ ਹੈ ਪਰ ਤੌਂ ਭੀ ਅਬਿ
ਨਾਸ਼ੀ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਜਦਪਿ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਸਰੀਰ ਅਸਥੂਲ ਤਤਹੁ ਕਰ ਰਚਿਆ ਹੂਆ ਹੈ
ਪਰ ਇਸਕਾ ਰਿਦਾ ਜੋ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਂ ਉਤਮ ਅਰੁ ਅਮਰ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਦਪਿ ਇਸ
ਜੀਵ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਆਦਿ ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਪਸ਼ੂਓਂ ਅਰ ਸਿੰਘੋਂ ਅਰ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਸਾਥ ਮਿਲਾ ਹੂ
ਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸਕੋ ਜਬ ਜਤਨ ਕੀ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਖੇ ਡਾਲੀਐ ਤਬ ਨੀਚ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੀ ਮੈਲ ਤੇ
ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰ ਦਰਬਾਰ ਕਾ ਅਧਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਅਧੋਗਤ ਮਹਾਂ ਰਸਾਤਲ ਹੈ ਅਰ ਊਰਧ ਗਤ ਜੋ ਦੇਵਤੇ
ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ ਸਭ ਇਸੀ ਮਨੁਖ ਕੀ ਗਤਿ ਹੈਂ ਜੋ ਅਧੋਗਤ ਵਿਖੇ ਜਾਵਣਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪਸ਼ੂਔ
ਰ ਸਿੰਘੋ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਖੇ ਗਿਰਨਾ ਅਰੁ ਇਹ ਜੋ ਭੋਗੋਂ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧੋਂ ਕੇ ਵਸੀਕਾਰ ਹੋਵਣਾ ਬਹੁੜ
ਊਰਧ ਗਤਿ ਵਿਖੇ ਜਾਵਨਾ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵਣਾ ਅਰੁ
ਭੋਗੋਂ ਅ[illegible]ਧੋਂ ਕੋ ਵਸੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਪਣੇ ਅਧੀਨ ਰਖਣਾ ਸੋ ਇਨਕੋ ਜਬ ਅਪਨੇ ਵਸ
ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਇਹੀ
ਹੈ ਅਰ ਮਨੁਖ ਕੀ ਉਤਮ ਵਾਛਾ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਸ ਮਨੁਖ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਦਰ
ਸ਼ਨ ਕਾ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਏਕ ਖਿਣ ਭੀ ਉਸਕੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਇਤਰ ਠਹਰ ਨਹੀਂ
ਸਕਤਾ ਅਰ ਉਸੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਾ ਅਨੰਦ ਉਸਕੋ ਸ੍ਵਰਗ ਰੂਪ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਅਸਥੂਲ
ਸ੍ਵਰਗ ਜੋ ਅਹਾਰੋ ਅਰੁ ਕਾਮਾਦਿਕ ਭੋਗੋਂ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕੋ ਤੁਛ ਰੂਪ ਜਾਨਤਾ ਹੈ
ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਮਨੁਖ ਰੂਪੀ ਰਤਨ ਹੈ ਸੋ ਆਦਿ ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਨੀਚ ਅਰੁ ਮਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਪੁਰਖਾਰਥ ਅਰ ਸਾਧਨ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰਨ ਪਦ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਤਾ ਜੈਸੇ ਤਾਂਬੇ
ਅਰ ਅਵਰ ਧਾਤੁ ਕੋ ਪਾਰਸ ਬਿਨਾ ਸ੍ਵਰਨ ਕਰਨਾ ਕਠਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਕੋ
ਭੀ ਸਭ ਕੋਈ ਪਛਾਨ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਨੁਖ ਰੂਪੀ ਜੋ ਧਾਤੁ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕੋ ਪਸ਼ੂ[illegible]
ਸੁਭਾਵ ਰੂਪੀ ਮੈਲ ਤੇ ਸੁਧ ਕਰਨਾ ਅਰ ਪੂਰਨ ਭਾਗੋਂ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਣਾ ਜੋ ਇਹ [illegible]
ਦਿਆ ਮਹਾਂ ਗੁਹਜ ਹੈ ਅਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤਾ ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਮਾਨੋ [illegible]

ਰਸ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਜੋ ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ ਹੈਨ ਸੋਈ ਪਾਰਸ ਰੂਪ ਹੈਨ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਨਾ-
ਮ ਪਾਰਸਭਾਗ ਰਾਖਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਾਰਸ ਉਤਮਤਾਈ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਪਰ ਵਹੁ ਪਾਰਸ ਜੋ
ਤਾਂਬੇ ਕੋ ਸੁਵਰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਅਸਥੂਲ ਅਰੁ ਨੀਚ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਤਾਂਬੇ ਅਰ ਸੁਵਰਣ ਵਿ-
ਖੇ ਰੰਗ ਕਾ ਹੀ ਭੇਦ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਸੁਵਰਣ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਹੀ ਕੇ ਭੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈ ਸੋ
ਮਾਇਆ ਆਪ ਹੀ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗ ਹੀ ਅਲਪ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਣਾਮੀ
ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਇਹ ਜੋ ਨਿਵਰਤ ਬਚਨ ਰੂਪੀ ਪਾਰਸ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਂ ਵਿਸੇਖ ਤੇ ਵਿਸੇਖ ਹੈ
ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਨੋ ਵਚਨੋ ਕਰ ਮਹਾ ਰਸਾਤਲ ਤੇ ਉਰਧ ਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਅ-
ਧੋਗਤ ਅਰ ਉਰਧ ਗਤਿ ਵਿਖੇ ਬਡਾ ਭੇਦ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਹ ਮਨੁਖ ਨਿਰਮਲ ਸੁਭਾਵ ਰੂਪੀ
ਉਰਧ ਗਤਿ ਕੋ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਤਬ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਭਾਗੋ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਸੁਖ ਹੈ ਜੋ
ਉਸ ਕਾ ਕਾਲ ਅੰਤ ਨਹੀ ਬਹੁੜ ਦੁਖ ਰੂਪੀ ਮੈਲ ਭੀ ਉਸ ਪਰਮ ਸੁਖ ਵਿਖੇ ਕਦਾਚਿਤ ਸਪ-
ਰਸ ਨਹੀਂ ਕਰਤੀ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਨਾਮ ਪਾਰਸਭਾਗ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਰਸ ਕੀ ਸੋਭਾ ਭੀ
ਇਸ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਕਹੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਤਾਂਬਾ ਅਵਰ ਧਾਤੁ ਤਬ ਹੀ ਸੁਵਰਣ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤ-
ਬ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਪਾਰਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਸੋ ਇਹ ਅਸਥੂਲ ਪਾਰਸ ਭੀ ਸਰਬ ਠੌਰ ਔਰ ਸਭ ਕਿਸੀ
ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੋ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ ਸੋ ਕਿਸੀ ਸਿਧ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿਖੇ ਹੋ-
ਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਵਹੁ ਸੂਖਮ ਪਾਰਸ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭੰਡਾ-
ਰ ਸੰਤ ਜਨੋ ਕਾ ਰਿਦਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਪਾਰਸ ਕੋ ਸੰਤੋ ਕੇ ਰਿਦੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਠੌਰ
ਵਿਖੇ ਢੂੰਢਤਾ ਹੈ ਸੋ ਬਿਅਰਥ ਹੀ ਭਟਕਤਾ ਫਿਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁਛ ਨਹੀ ਹੋ-
ਤਾ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਅੰਤ ਕਾਲ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਝੂਠੇ
ਮਦ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੂਆ ਥਾ ਸੋ ਪੀਛੇ ਨਿਰਤੇਜਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਭਗਵੰਤ
ਨੇ ਅਪਨੀ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਇਹ ਭੀ ਬਡਾ ਉਪਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਸੰਤ ਜਨੋ ਕੋ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿ-
ਖੇ ਕਲਿਆਣ ਕੇ ਨਮਿਤ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਸੰਤ ਜਨ ਵਚਨ ਰੂਪੀ ਪਾਰਸ ਕੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕ-
ਰੇ ਅਰ ਜੀਵੋ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ ਜੋ ਇਸ ਰਿਦੇ ਰੂਪੀ ਧਾਤੁ ਕੋ ਸਾਧਨਾ ਰੂਪੀ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਖੇ ਕਿ-
ਉਂਕਰ ਰਾਖੀਐ ਅਰ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੋ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੀਐ ਤਬ ਸੰਤ ਜਨੋ ਕੇ ਉ-
ਪਦੇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਨੁਖ ਨੀਚ ਸੁਭਾਵੋਂ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਨਿਰਮਲ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੋ ਪ-
ਾਵਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ ਵਚਨੋ ਰੂਪੀ ਪਾਰਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾ-
ਰਥੋਂ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਚਿਤ ਹੋਵੇ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸਰਨ ਆਵੇ ਜੈਸੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ
[illegible]ਸਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਤਿਆਗ ਕਰ ਆਪ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸਰਨ ਵਿਖੇ ਲਿਆਵੇ ਸੋ ਸਰ
[illegible]ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੀ ਹੈ ਅਰ ਜਦਪਿ ਇਸ ਕਾ ਵਖਾਣ ਭੀ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ

ਕਰ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਇਸਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਚਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥ
ਮੇਂ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਆਪ੍ਰ ਕੋ ਪਛਾਣੈ ਬਹੁੜ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਪਛਾਣੈ ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮਾਯਾ ਕੋ ਪਛਾਣੈ ਬਹੁੜ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਪਛਾਣੈ। ॥ਅਬ ਪਹਿਲਾ ਧਿਆਉ
ਅਪਣੇ ਪਛਾਨਨੇ ਕਾ।੧॥ ਤਾਂਤੇ ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਇ
ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਪੁਰਖ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿ
ਸਨੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੋ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਨੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅਪਣੇ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਪਛਾਣਿਆ
ਹੈ ਬਹੁੜ ਸਾਂਈ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਅਪਨੇ ਲਛਣ ਜੀਵਹੁ ਕੇ ਮਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ਹੈਂ ਇਸ
ਕਰਕੇ ਜੋ ਆਪ ਕੋ ਪਛਾਣ ਕਰ ਮੁਝ ਕੋ ਭੀ ਪਛਾਣੈ ਤਾਂਤੇ ਹੇ ਭਾਈ ਤੇਰੇ ਸਮਾਨ ਤੁਝ ਕੋ ਅਵਰ
ਪਦਾਰਥ ਕੋਈ ਨਿਕਟਿ ਨਹੀ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜਬ ਤੂੰ ਆਪ ਕੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣੈ ਤਬ ਅਵਰ
ਕਿਸੀ ਕੋ ਕਿਸ ਪ੍ਰਰ ਪਛਾਣੇਗਾ ਅਰ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ ਜੋ ਮੈਂ ਤੋ ਆਪ ਕੋ ਪਛਾਣ
ਤਾ ਹਉ ਸੋ ਤੇਰਾ ਇਹ ਕਹਨਾ ਝੂਠ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜੈਸਾ ਤੂੰ ਆਪ ਕੋ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋ ਐਸਾ ਪ
ਛਾਨਣਾ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪਛਾਨਣੇ ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਨਹੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪ ਕੋ ਸਰੀ
ਰ ਸਿਰ ਅਰ ਹਾਥ ਪਾਂਵ ਅਰੁ ਤੁਚਾ ਮਾਸ ਅਸਥੂਲ ਜੋ ਤੂੰ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਅਪਣੇ
ਅੰਦਰ ਵਿਖੇ ਜਬ ਤੂੰ ਭੁਖਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਅਹਾਰ ਕੋ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤ
ਬ ਲੜਾਈ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਕਾਮਾਦਿਕ ਭੋਗੋਂ ਕੋ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਹੀ ਸੰਕਲਪ ਵਿਖੇ
ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪਛਾਣੇ ਵਿਖੇ ਸਰਬ ਪਸ਼ੂ ਭੀ ਤੇਰੇ ਸਮਾਨ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਤੁ
ਝ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਥਾਰਥ ਰੂਪ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਵਸਤੂ ਕਿਆ ਹੂੰ ਅਰੁ ਕ-
ਹਾਂਤੇ ਆਇਆ ਹੂੰ ਬਹੁੜ ਕਿਸ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਜਾਊਂਗਾ ਅਰ ਕਿਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਜਾਵੂੰਗਾ ਅ
ਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਕਿਸ ਕਾਰਜ ਨਮਿਤ ਆਇਆ ਹੂੰ ਅਰ ਕਿਸ ਕਾਰਜ ਕੇ ਨਮਿਤ ਭਗਵੰ
ਤ ਨੇ ਮੁਝ ਕੋ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਮੇਰੀ ਭਲਾਈ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਕਿਸ ਵਿਖੇ ਹੈ ਅਰੁ ਭਾਗ
ਹੀਣਤਾ ਕਿਆ ਹੈ ਬਹੁੜ ਤੇਰੇ ਵਿਖੇ ਪਸ਼ੂਓਂ ਕੇ ਅਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਏਕਠੇ ਉਤਪਤਿ
ਕੀਏ ਹੈਂ ਸੋ ਇਨਹੁ ਵਿਖੇ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਬਲ ਸੁਭਾਵ ਕਵਨ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ ਪਛਾ-
ਣਹਿ ਜੋ ਤੇਰਾ ਅਪਣਾ ਸੁਭਾਵ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰ ਪਰਮ ਸੁਭਾਵ ਕਵਨ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਜਬ ਤੈਨੇ
ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਛਾਣਿਆ ਤਬ ਆਗੇ ਅਪਨੀ ਭਲਾਈ ਕੀ ਸਰਧਾ ਭੀ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਕਾਹੇ ਤੇ
ਜੋ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕੀ ਭਲਾਈ ਅਰ ਪੂਰਨਤਾਈ ਅਰ ਅਹਾਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹਹਿ ਜੈਸੇ ਪਸ਼ੂਓਂ ਕੀ
ਭਲਾਈ ਅਰ ਪੂਰਨਤਾ ਸੋਵਨੇ ਖਾਵਨੇ ਅਰ ਜੁਧ ਕਰਨੇ ਤੇ ਇਤਰ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਤੂੰ
ਆਪ ਕੋ ਪਸ਼ੂ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਤਬ ਦਿਨ ਰਾਤ ਵਿਖੇ ਹੀ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰ ਜੋ ਪੇਟ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ
ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਹੋਵੇ ਬਹੁੜ ਸਿੰਘੋਂ ਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਫਾੜਨਾ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਨਾ ਅਰ

੬ ਭੂਤਪ੍ਰੇਤੋਂ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਛਲ ਅਰ ਪਰਪੰਚ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਤੂੰ ਸਿੰਘ ਅਥਵਾ ਭੂਤ ਹੈ ਤੌਂ
ਇਸੀ ਸੁਭਾਵ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਤਬ ਅਪਨੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਅਰ ਦੇਵਤਿਓਂ
ਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਅਰ ਭਲਾਈ ਅਰ ਆਹਾਰ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ ਭੋਗ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਰੁ
ਕ੍ਰੋਧ ਜੋ ਪਸ਼ੂਓਂ ਅਰ ਸਿੰਘੋ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨਕੋ ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ ਸੋ ਆਦਿ ਉਤ
ਪਤਿ ਵਿਖੇ ਜਬ ਤੇਰਾ ਦੇਵ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਤਬ ਇਹੀ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਕੋ ਪ
ਛਾਨੇ ਪ੍ਰਹੁਤ ਭੋਗ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਤੇ ਆਪਕੋ ਮੁਕਤਿ ਕਰੇ ਅਰ ਇਸ ਭੇਦ ਕੋ ਭੀ
ਸਮਝੇ ਜੋ ਤੇਰੇ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਪਸ਼ੂਓਂ ਔਰ ਸਿੰਘੋ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਇਸ ਨਮਿਤ ਕੀਏ ਹੈਂ ਤਬ ਤੂੰ ਉ
ਨਕੇ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇਂ ਅਰ ਜਿਸ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਮੈਂਨੇ ਜਾਵਨਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਮਾਰਗ ਵਿ
ਖੇ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲੈ ਜਾਵੇ ਅਰ ਤੂੰ ਇਨਕੇ ਅਧੀਨ ਨ ਹੋਵਹਿ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ
ਤੁਝਕੋ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਸੁਭਾਵ ਕੋ ਘੋੜਾ ਕਰੇ ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਸੁਭਾਵ ਕੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਰੇ ਅਰ ਜਗ-
ਤ ਮੇ ਜੋ ਕੁਛਕ ਕਾਲ ਤੇਰਾ ਜੀਵਨਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਆਰਬਲਾ ਵਿਖੇ ਅਪਨੇ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਕਰੇ ਤੌਂ ਉ-
ਸ ਘੋੜੇ ਅਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਅਪਨੀ ਭਲਾਈ ਕਰਾ ਕਰੇ ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ ਭਲਾਈ ਤੁਝਕੋ ਪ੍ਰਾਪ-
ਤਿ ਭਈ ਅਰ ਉਨੋਂ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੋ ਤੈਨੇ ਵਸੀਕਾਰ ਕੀਆ ਅਰ ਜਬ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪਛਾਨਨੇ ਕੀ ਓਰ
ਤੇਰਾ ਮੁਖ ਹੂਆ ਤਬ ਤੂੰ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਪਛਾਨਨਾ ਕੈਸਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੇ ਇ
ਸਥਿਤਿ ਹੋਵਨੇ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਅਰ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜੈਸੇ ਇਤ ਜੀਵ ਸ੍ਵਰਗ ਕੋ ਸੁਖਰੂਪ ਜਾਨ
ਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੋ ਸੁਖ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਸਰਨ ਵਿਖੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੈਨੇ ਸ
ਮਝਿਆ ਤਬ ਕੁਛਕ ਆਪਨੇ ਆਪ ਕਾ ਪਛਾਨਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਇਸ ਭੇਦ ਕੋ ਨਹੀ ਪਛਾ-
ਤਾ ਤਬ ਉਸਕੋ ਧਰਮ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲਨਾ ਕਠਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਆਤਮ ਧਰਮ ਵਿਖੇ ਉਸਕੋ
ਅਵਰਣ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁਤੁ ਜਬ ਤੂੰ ਆਪ ਕੋ ਪਛਾਣਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਸਚੇ ਜਾਨ
ਜੋ ਤੁਝਕੋ ਦੋਹੂ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਰ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਏਕ ਸਰੀਰ ਜੋ ਹੈ ਅਸਥੂਲ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕਰਕੇ ਦੇ-
ਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਚੈਤੰਨ ਹੈ ਸੋ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਉਸਕੋ ਜੀਵ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਰ
ਮਨੁ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਚਿਤ ਭੀ ਉਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕੋ ਬੁਧਿ ਰੂਪੀ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕਰ ਦੇਖ ਸਕੀਤਾ ਹੈ
ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਜੋ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਵਹੀ ਚੈਤੰਨ ਤੂੰ ਹੈ ਅਰੁ ਜੇਤੇ
ਗੁਣ ਹੈਂ ਸੋ ਚੈਤੰਨਤਾ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈਂ ਅਰ ਇਸੀ ਕੇ ਟਹਲੂਏ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਸੈਨਾ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈਂ
ਅਰੁ ਮੈਂਨੇ ਉਸੀ ਚੈਤੰਨ ਕਾ ਨਾਮੁ ਰਿਦਾ ਰਾਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਹੈ ਜੋ ਆਤਮਾ
ਅਰੁ ਮਨੁ ਅਰ ਰਿਦਾ ਉਸੀ ਚੈਤੰਨ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਜੋ ਰਿਦੇ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਸੋ ਮੇਰਾ
ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਰੀਰ ਕੇ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਕਾ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਅਸਥੂਲ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਕਾ ਸਰੂ-
ਪ ਮਾਸ ਅਰੁ ਤੂ ਚਾਕਰ ਗਢਿਆ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰ ਪੰਚ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਵਿਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰੁ

ਮਾਨੁਖਕਾ ਜੋ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪ ਰਿਦਾ ਹੈ ਸੋ ਅਸਥੂਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਤੇ ਵਿਲਖਣ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ
ਪਰਦੇਸੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਕਾਰਜ ਨਮਿਤ ਆਯਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇਹ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਰਿਦੇ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ
ਸੋ ਜੀਵ ਕਾ ਘੋੜਾ ਅਥਵਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਭੀ ਜੀਵ ਕੀ ਸੈਨਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕਾ ਰਾ-
ਜਾ ਜੀਵ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਅਰ ਉਸਕਾ ਦੇਖਨਾ ਭੀ ਜੀਵ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰ-
ਨ ਤੇ ਦੰਡ ਅਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਰ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਹੀ ਜੀਵ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਭਾਗਹੀਨ ਅਰ ਭਾ-
ਗਵਾਨ ਉਸੀ ਜੀਵ ਕੋ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਵ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਸਰੀਰ ਉਸਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ
ਤੇ ਉਸ ਚੈਤੰਨ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕਾ ਪਛਾਨਨਾ ਅਰ ਉਸਕੇ ਸੁਭਾਵ ਕਾ ਸਮਝਨਾ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪਛਾਨਨੇ
ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਤੂੰ ਇਹੀ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰ ਜੋ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪ ਕੋ ਪਛਾਣੇ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਹ ਚੈਤੰਨ ਰੂ-
ਪੀ ਰਤਨ ਦੁਰਲਭ ਹੈ ਅਰ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੀ ਨਿਆਈ ਨਿਰਮਲ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਰਤਨ ਕੀ ਖਾ-
ਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵ ਉਸ ਹੀ ਓਰ ਤੇ ਆਇਆ ਬਹੁੜ ਉਸੀ ਓਰ ਜਾਵੇਗਾ
ਅਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਪਰਦੇਸੀ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਕਾਰਜ ਕੇ ਨਮਿਤ ਈਹਾਂ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂਤੇ
ਤੁਝ ਕੋ ਵਹੁ ਕਾਰਜ ਭੀ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਪਛਾਨਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦਇਆ ਕਰਕੇ
ਜਾਨਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ।੨॥ ਅਬ ਤੀਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਆਤਮ ਸਤਾ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਵਰਨਨ ਹੋ-
ਵੇਗਾ ਤਾਂਤੇ ਜਾਨੁ ਤੂੰ ਜਬ ਲਗ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪ ਕੋ ਨ ਪਛਾਣੀਐ ਤਬ ਲਗ ਰਿਦੇ ਕੇ ਜਥਾਰਥ ਰੂਪ ਕੋ
ਪਛਾਨ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ਸੋ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਪਛਾਨਨਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ ਅਰ ਉਤ-
ਮ ਭਾਗੋਂ ਕੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਾ ਪਰ ਜਬ ਏਕ ਭਾਵ ਕਰ ਦੇਖੀਐ ਤਬ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪ ਅਤਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ
ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪ ਕਾ ਹੋਵਨਾ ਸਰੀਰ ਕੇ ਆਸਰੇ ਨਹੀਂ ਜੈਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਾ ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਪ੍ਰਗਟ
ਹੋਤੀ ਹੈਂ ਪਰ ਚੈਤੰਨ ਸੱਤਾ ਬਿਨਾ ਉਸ ਕੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇਉਂ ਭੀ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ
ਨੇਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕੋ ਰੋਕੇ ਅਰ ਚੈਤੰਨਤਾ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿਖੇ ਸਰਬ ਸਰੀਰ ਅਰ ਅਸਥੂਲ
ਜਗਤ ਕੋ ਵਿਸਮਰਨ ਕਰੇ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਪਛਾਣ ਲੇਵੇ ਅਰ ਜਥਾ ਰੂਪ ਆ-
ਤਮਾ ਕੋ ਜਾਣੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਇਸੀ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ ਅਰੁ ਵੀਚਾਰ ਕਰੇ ਤਬ ਸੁਗਮ
ਹੀ ਪਰਲੋਕ ਭੀ ਦੇਖ ਲੇਵੈ ਅਰ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਭੀ ਪ੍ਰਤਖ ਜਾਣੈ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਸਰੀਰ
ਛੁਟਤਾ ਹੈ ਤਬ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਅਰ ਅਪਣੇ ਆਪ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਰਹਿਤਾ
ਹੈ ।੩॥ ਅਬ ਚੌਥੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਸਾਧਨਾ ਕਾਲ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ ਬਹੁੜ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਜੋ ਸੁ-
ਧ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਪਰਮ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਖੋਲਨਾ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਪਰਵਾਣ
ਨਹੀਂ ਕੀਆ ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕੋਂ ਨੇ ਆਇ ਕਰ ਮਹਾਤਮਾ ਸੇ ਪੂਛਾ ਜੋ ਜੀਵ ਕਾ ਸ-
ਰੂਪ ਕਿਆ ਹੈ ਤਬ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਭੀ ਜੀਵ ਕਾ ਪਰਮ ਸਰੂਪ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ
ਆਗਿਆ ਪਾਇ ਕਰ ਇਤਨਾ ਹੀ ਉਤਰ ਦੀਆ ਜੋ ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਸਤਾ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਜੋ ਤਿਸ ਤੇ ਅਧਿ-

ਕਵਿਖਿਆਣ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਤੇ ਇਤਨਾ ਹੀ ਉਤਰ ਦੀਆ ਜੋ ਇਹ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿ
ਸਟਿ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਅਸਥੂਲ ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਸਤਾ ਰੂਪ ਸੂਖਮ ਹੈ ਸੋ ਜਿਸ ਪ
ਦਾਰਥ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਅਰੁ ਆਕਾਰ ਅਰ ਵਧਨਾ ਘਟਣਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸਕੋ ਅਸਥੂਲ ਕਹੀਤਾ ਹੈ
ਅਰ ਚੈਤੰਨ ਸਤਾ ਜੋ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਅਰੁ ਆਕਾਰ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ ਅਰ ਅ
ਖੰਡ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਮਨੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਖੰਡ ਰੂਪ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਏਕ
ਓਰ ਵਿਦਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਏਕ ਓਰ ਮੂਰਖਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਚੈਤੰਨ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਮੂਰਖਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂਤੇ ਇਸਕੋ ਅਖੰਡ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਪਰ
ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਜੀਵ ਇਸ ਨਮਿਤ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੂਆ ਹੈ ਇਸੀ
ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਕੋ ਸੂਖਮ ਸਰੂਪ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਇਸਕਾ ਸਰੀਰ ਅਸਥੂਲ ਨਹੀ ਤਾਂ ਤੇ ਸੂ
ਖਮ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਿਨ ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਸਚਾ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵ ਅਨਾਦੀ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ
ਭੀ ਭੂਲੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜਿਨੋ ਨੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਭੂਲੇ ਹੈਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਤਿ
ਬਿੰਬ ਆਪ ਕਰ ਵਸਤੁ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਅਰੁ ਜੋ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਸੋ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੂਆ ਨਹੀ ਹੋਤਾ
ਅਰ ਇਹ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ ਸੋ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕਾ ਆਸਰਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਸਕੋ
ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਭੀ ਕਹਨਾ ਪ੍ਰਵਾਣ ਨਹੀਂ ਅਰ ਜਿਨਹੋਂ ਨੇ ਇਸ ਸਰੀਰ ਕੋ ਆਤਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੀਆ
ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਭੂਲੇ ਹੈਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਹ ਸਰੀਰ ਖੰਡ ਖੰਡ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਆਤਮਾ ਅਖੰਡ ਹੈ ਅ
ਰ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ ਭੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਸਰੀਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਭੀ ਨਹੀਂ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਵਸਤੂ ਰੂ
ਪ ਹੈ ਅਰ ਚੈਤੰਨ ਹੈ ਅਰ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੀ ਨਿਆਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਜੋ ਕਾਰਨ ਸ
ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਪਛਾਨਨਾ ਦੁਰਲਭ ਹੈ ਅਰ ਵਚਨ ਵਿਖੇ ਪਰਸਿਧ ਹੈ ਅਰ ਕਹਿਆ ਭੀ ਨਹੀਂ
ਜਾਤਾ ਅਰ ਸਾਧਨ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕੋ ਇਸ ਲਿਰਨੇ ਕੀ ਅਪੇਛਾ ਭੀ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਕਾਹੇਤੇ
ਜੋ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕੋ ਜਤਨ ਅਰ ਉਦਮ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਵਿ
ਧਿ ਸੰਜੁਗਤ ਪੁਰਖਾਰਥ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਜਗਿਆਸੀ ਕੋ ਆਪ ਕਰ ਹੀ ਸਰੂਪ ਕਾ ਗਿਆ
ਨ ਭਾਸ ਆਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸਕੋ ਕਿਸੀ ਤੇ ਕੁਛ ਸੁਨਨੇ ਕੀ ਅਪੇਛਾ ਨਹੀਂ ਰਹਤੀ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਸ
ਰੂਪ ਕਾ ਗਿਆਨ ਆਪ ਤੇ ਪੁਰਖਾਰਥ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦਾਇਆ ਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਇਸੀ ਪਰਸਾਈ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮੇਰੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਜਤਨ ਅਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਤੇ ਹੈ
ਤਬ ਮੈ ਉਨਕੋ ਅਪਨੇ ਸਰੂਪ ਕਾ ਗਿਆਨ ਲਖਾਵਤਾ ਹੋ ਅਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਜਤਨ ਅਰੁ
ਪੁਰਖਾਰਥ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਆ ਹੋਵੇ ਤਬ ਉਸਕੋ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿਧ
ਕਰਨੀ ਜੋਗ ਨਹੀ ਅਰ ਜਬ ਉਸਕੇ ਕਹੀਐ ਤਬ ਦ੍ਰਿੜ ਭੀ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਤਾਂਤੇ ਜਤਨ ਕੇ ਆਗੇ ਹੀ ਦੇ
ਵਕੀ ਸੈਨਾ ਕੋ ਨੰ ਪਛਾਣੀਐ ਤਬ ਲਗ ਅਸੁਧ ਸੈਨਾ ਸਿਉ ਵਿਰੁਧ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕ ਹ ਅਰੁ

॥ ।ਅਥ ਪੰਜਵੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਕੀ ਸੈਨਾ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ
ਜੋ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਰਾਜਾ ਹੈ ਅਰੁ ਇਹ ਸਰੀਰ ਉਸ ਕਾ ਰਾਜ ਮੰਡਲ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਸੈਨਾ
ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਹੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਜੀਵ ਕੋ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਲੋ
ਕ ਕੇ ਰਾਜ ਨਮਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਕਾਰਜ ਇਸ ਕਾ ਕਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਪਣੀ ਭਲਾਈ
ਕੋ ਢੂੰਢਣਾ ਅਰ ਭਲਾਈ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਪਛਾਣੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ
ਕਾ ਪਛਾਨਨਾ ਉਸ ਕੀ ਅਸਚਰਜ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਭਗ-
ਵੰਤ ਹੀ ਕੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਹੈ ਅਰ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ
ਇਨੋ ਪਾਂਚੋਂ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕਾ ਆਸਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਫਾਂਸੀ ਕੀ ਨਆਈ ਹੈਂ ਅ
ਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਇਨ ਕਾ ਕਾਰੀਗਰੀ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਜੋ ਹੈ ਪਾਂਚ ਤਤੋਂ ਕਾ ਰਚਿਆ ਹੈ ਅਰ
ਵਾਇ ਪਿਤ ਕਫ ਇਸ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਬਲ ਵਿਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸਰਬਦਾ ਇਸ ਕੋ ਨਾਸ਼ ਹੋਨੇ ਕਾ
ਭੈ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਰੀਰ ਭੁਖ ਅਰ ਤ੍ਰਿਖਾ ਕਰ ਭੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜਲ ਅਰ ਅ-
ਗਨਿ ਅਰ ਸ਼ਤ੍ਰ ਅਰ ਸਿੰਘਾਦਿਕ ਭੀ ਇਸ ਕੋ ਨਾਸ਼ ਕਰਣੇ ਹਾਰੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਭੁਖ ਅਰ ਤ੍ਰਿ
ਖਾ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੋ ਜਲ ਅਰੁ ਅਨਾਜ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ
ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਰਚੀ ਹੈ ਸੋ ਏਕ ਅਸਥੂਲ ਹੈ ਜੈਸੇ ਹਾਥ ਅ-
ਰ ਪਾਂਵ ਅਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਸੈਨਾ ਸੂਖਮ ਹੈ ਸੋ ਚਾਹ ਅਰ
ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ ਪਰ ਸਰਬ ਕਾਰਜੋਂ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਹਾਰੀ ਬੁਧਿ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਬੁਧਿ ਕਰਕੇ ਸ਼ਤ੍ਰੁ
ਕੋ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ ਤਬ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੋ ਨਾਸ਼ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਚਾਹ ਕਰਕੇ
ਜਲ ਅਰ ਅਨਾਜ ਕੋ ਖੈਂਚਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਸ੍ਰਵਣ ਅਰ
ਤੁਚਾ ਨੇਤ੍ਰ ਅਰ ਰਸਨਾ ਨਾਸਕਾ ਜੋ ਪੰਚ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਬੁਧਿ ਕੇ ਆਸਰੇ ਹੈਂ ਅ-
ਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰਕ ਚਤੁਸ੍ਰ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਸੈਨਾ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਕਾ-
ਰਜ ਨਮਿਤ ਬਨਾਈ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਸ ਸੈਨਾ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਕੋ ਕਛੁ ਵਿਘਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਬ
ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਕਾ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਇਹ ਸੂਖਮ ਅਸਥੂ
ਲ ਜੋ ਸੈਨਾ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਜੀਵ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜਾ ਇਨ ਕਾ ਜੀਵ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਰਸਨਾ
ਕੋ ਆਗਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਹਸਨੇ ਲਗਤੀ ਹੈ ਅਰ ਹਾਥ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਜਬ ਚਿਤ
ਕੋ ਆਗਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਚਿਤਾ ਵਿਖੇ ਚਿਤਵਨੀ ਕੀ ਸ਼ਕਤ ਆਇ ਫੁਰਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕ
ਰ ਸਰਬ ਅੰਗੋਂ ਅਰ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵੋਂ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਕੀ ਹੀ ਆਗਿਆ ਵਰਤੀ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਇ
ਹ ਜੀਵ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੇ ਤੋਸੇ ਕੋ ਬਨਾਵੇ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਨ ਰੂਪੀ ਸਿਕਾਰ ਫ-
ਸਾਵੈ ਅਰ ਅਪਨੀ ਭਲਾਈ ਕੇ ਬੀਰਜ ਕੋ ਬਢਾਵੈ ਅਰ ਪਰਮਾਰਥ ਕੇ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਤ੍ਰਿ

ਣੁ ਹੋਵੇ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪਰਮਪਦ ਕੋ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕ-
ਰਨੀ ਭੀ ਇਸ ਨਮਿਤ ਪਰਵਾਨ ਕਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਕਾ-
ਰਜ ਸਿਧ ਕਰੇ ਬਹੁੜ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਵਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈਂ
ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਹਿਤ ਉਸਕੀ ਆਗਯਾ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਹ ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਰ
ਅੰਤਹਕਰਣ ਇਸ ਜੀਵ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਰ ਇਸਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਹੀ ਵਰਤਤੇ ਹੈਂ
ਸੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਜੀਵ ਕੀ ਸੈਨਾ ਹੈ ਜਦਪਿ ਉਸ ਸੈਨਾ ਕਾ ਵਖਿਆਨ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸ
ਤਾਰ ਹੈ ਪਰ ਤੋਂ ਭੀ ਸਮਝਾਵਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਮੈਂ ਕੁਛ ਵਰਨਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਅਬ ਐਸਾ ਜਾਨ
ਤੂੰ ਜੋ ਇਹ ਸਰੀਰ ਰਾਜਾ ਕਾ ਨਗਰ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਵਸਨੇ
ਹਾਰੇ ਲੋਕ ਹੈਂ ਅਰ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਰੂਪੀ ਰਾਜਾ ਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਕੁਟਵ
ਲ ਹੈ ਅਰ ਜੀਵ ਇਸ ਦੇਸ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ਬੁਧਿ ਇਸਕਾ ਮੰਤ੍ਰੀ ਹੈ ਪਰ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਰਾਜ
ਕੋ ਇਸ ਸਰਬ ਸੈਨਾ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਰਾਜਾ ਇਨਹੀ ਕਰ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਅ-
ਭਿਲਾਖਾ ਰੂਪੀ ਜੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਂ ਝੂਠਾ ਅਰ ਪਾਖੰਡੀ ਹੈ ਸੋ ਬੁਧਿ ਰੂਪੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਤੇ
ਕਹਨੇ ਤੇ ਵਿਪਰਜੈ ਵਰਤਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਇਹੀ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਸੋ ਰਾਜਾ ਕੀ ਸਰਬ
ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਮੈਂ ਹੀ ਖਰਚ ਲੇਵੂੰ ਬਹੁੜ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਜੋ ਕੁਟਵਾਲ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਂ ਤੀਖਣ ਅਰ ਕ-
ਠੋਰ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਘਾਤ ਹੀ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਾਰਣ ਤੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਰਾਜਾ ਕਾ
ਦੇਸ ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਰਹਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜੀਵ ਇਹ ਜੋ ਰਾਜਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਬੁਧਿ ਰੂਪੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਮਸ
ਲਤ ਕਰੈ ਅਰ ਅਭਿਲਾਖਾ ਰੂਪੀ ਪਰਧਾਨ ਕੋ ਨਿਬਲ ਕਰੈ ਅਪਨੇ ਵਸੀਕਾਰ ਕਰੇ ਅ-
ਰ ਬੁਧਿ ਤੇ ਵਿਪਰਜੈ ਜੋ ਕੁਛ ਕਹੈ ਸੋ ਮਾਨੇ ਅਰ ਕੋਤਵਾਲ ਕੋ ਉਸਕੇ ਊਪਰ ਪ੍ਰਬਲ ਕਰੈ
ਤਬ ਉਸਕੋ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਰਾਖੇ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਕੁਟਵਾਲ ਕੌ ਭੀ ਪ੍ਰਬਲ ਨ ਹੋ-
ਣ ਦੇਵੈ ਅਰ ਮਿਰਜਾਦਾ ਤੇ ਉਲੰਘ ਕਰ ਨਾ ਵਰਤੈ ਸੋ ਜਬ ਇਹ ਜੀਵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮ-
ਸਲਤ ਕਰੈ ਤਬ ਇਸਕਾ ਦੇਸ ਸੁਖੀ ਰਹੇ ਅਰ ਸਦੀਵ ਬੁਧਿ ਰੂਪੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਤੇ ਕਹੇ ਅਨੁ
ਸਾਰ ਵਰਤੈ ਸੋ ਅਭਿਲਾਖਾ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਐਸਾ ਨਿਰਬਲ ਕਰੇ ਜੋ ਵਹੁ ਭੀ ਬੁਧਿ ਕੀ ਆ-
ਗਿਆ ਵਿਖੇ ਚਲਹਿ ਅਰ ਬੁਧਿ ਕੋ ਉਨ ਕੇ ਅਧੀਨ ਨਾ ਕਰੇ ਸੋ ਇਸਕਾ ਰਾਜ ਸੁਅਧੀਨ
ਹੋਵੈ ਅਰ ਸੁਖੇਨ ਹੋਵਹਿ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਕੇ ਪਹੁੰਚਨੇ ਵਿਖੇ ਵਿਘਨ ਨ ਹੋ
ਵੈ ਪਰ ਜਬ ਇਹ ਜੀਵ ਬੁਧਿ ਕੋ ਅਭਿਲਾਖਾ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦੇਵੈ ਤਬ ਇ
ਸਕਾ ਰਾਜ ਨਸਟ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਰਾਜਾ ਭੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰ-
ਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਭੋਗ ਭੀ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਭੀ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀ-
ਏ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਲ ਅਰ ਅਨਾਜ ਸਰੀਰ ਕਾ ਆਹਾਰ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੋ

ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਠਗਾਵਣੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਭਰਿਆ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕਾ ਟਹਲੂਆ
ਹੈ ਬਹੁੜ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਜੋ ਹੈਂ ਬੁਧਿ ਕੋ ਖਬਰ ਦੇਣੇ ਨਮਿਤ ਬਨਾਈਆਂ ਹੈਂ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ
ਕਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕੋ ਦੇਖੇ ਅਰ ਜਾਣੈ ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਬੁਧਿ ਕੀ ਟਹਿਲ
ਕਰਨੇ ਹਾਰੀਆਂ ਹੈਂ ਅਰੁ ਤੈਸੇ ਹੀ ਬੁਧਿ ਕੋ ਜੀਵ ਕੇ ਨਮਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਬੁ-
ਧਿ ਜੀਵ ਕਾ ਦੀਪਕ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਰਾ
ਜ ਕਾ ਦਰਸਨ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਪਰਮ ਸ੍ਵਰਗ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਬੁਧਿ ਜੀਵ ਕਾ ਟਹਿਲੂਆ ਹੈ ਤੈਸੇ
ਹੀ ਜੀਵ ਕੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਦਰਸਨ ਨਮਿਤ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਜੀਵ ਉਸ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ
ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਤਬ ਅਪਨੇ ਉਤਮ ਕਾਰਜ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ
ਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਈਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖੋਂ ਕੋ ਅਪਨੇ ਭਜਨ ਕੇ ਨ
ਮਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਤ
ਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਦਿਕ ਸੈਨਾ ਦਈ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘੋੜਾ ਦੀਆ ਹੈ ਤਬ
ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸ੍ਥੂਲ ਦੇਸ ਤੇ ਗਮਨ ਕਰੇ ਅਰ ਸੂਖਮ ਦੇਸ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਬਹੁੜ ਜਬ ਇ
ਹ ਜੀਵ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕੀ ਬਡਾਈ ਕੀਆ ਚਾਹੇ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੂ
ਆ ਚਾਹੇ ਤਬ ਪ੍ਰਥਮੇ ਇਸ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜੋਗ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਦੇਸ-
ਵਿਖੇ ਬੈਠ ਕਰ ਰਾਜ ਕਰੇ ਅਰ ਅਪਨਾ ਮੁਖ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਓਰ ਲਿਆਵੇ ਅਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ
ਤੇ ਗਵਨ ਕਰਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਰਾਖੇ ਅਰ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੋ ਅਪਨੀ ਟਹਿਲ ਵਿਖੇ ਲਗਾਵੈ
ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਅਪਨੇ ੨ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰੇ ਤਬ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕਿਛੁ
ਕ੍ਰਿਆ ਕਰੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਵਿਚਰੇ ਬਹੁੜ ਸਮਾ ਪਾਇਕਰ ਬੁਧਿ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਾ ਅ-
ਭਿਆਸ ਕਰੇ ਅਰ ਬੁਧਿ ਰੂਪੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਉਸ ਖਬਰ ਕੋ ਪਾਇਕਰ ਰਾਜਾ ਕੋ ਸਮਝਾਵੈ ਜੋ ਇਸ ਕਾ
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਦੇਸ ਕੀ ਖਬਰ ਪ੍ਰਥਮੇ ਦੂਤ ਲੈ ਆਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਤੇ ਪੜੀ ਲੈ ਕਰ
ਪਵਰੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਕੋ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਮੰਤ੍ਰੀ ਰਾਜਾ ਕੋ ਸਮਝਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ
ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰੂਪੀ ਦੂਤ ਹੈਂ ਅਰ ਚਿਤ ਇਸ ਕਾ ਪਵਰੀਆ ਹੈ ਅਰ ਬੁਧਿ ਰੂਪੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਹੈ ਸੋ
ਬੁਧਿ ਰੂਪੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜਬ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਸੈਨਾ ਵਿਖੇ ਕਾਮ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਅਥਵਾ
ਕੋਈ ਅਵਰ ਸੁਭਾਵ ਪ੍ਰਬਲ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰ ਰਾਜਾ ਕੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਵਿਪਰਜਾ ਹੋਇਕਰ ਵਿ
ਚਰਨੇ ਲਗਾ ਹੈ ਅਰ ਰਾਜਾ ਕੋ ਬਦਨਾਮ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਤਬ ਬੁਧਿ ਰੂਪੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਉਸ ਕੋ
ਅਪਨੇ ਅਧੀਨ ਕਰੇ ਅਰ ਕੋਮਲ ਕਰਕੇ ਰਾਖੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਨੋ ਬਿਨਾ ਸਰੀਰ ਕਾ ਬਿਵਹ
ਰ ਭੀ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਉਨ ਕਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣਾ ਭੀ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਇਸ ਕੀ
ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਵਹੁ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵ ਭੀ ਜਥਾਰਥ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੀ ਸਹਾਇ

ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਵਹੁ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਰਾਜਾ ਅਰ ਅਪਣੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕੋ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਨਮੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਬਖਸੀਸ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਇਹ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਰਾਜਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਪਨੇ ਦੇਸ਼ ਕਾ ਨਿਆਇ ਨਾ ਕਰੈ ਅਰ ਦੁਸ਼੍ਟਾਂ ਸਾਥ ਮਿਲ ਜਾਵੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਜਾਵੈ ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮੰਦਭਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ॥੫॥ ਅਥ ਛਠਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਕੇ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜੇਤੇ ਸੁਭਾਵ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਪਾਇਜਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਬਨ ਕੇ ਸਾਥ ਇਨ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਇਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਸੁਭਾਵ ਸੁਭ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਕੋਈ ਅਸੁਭ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕਰ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸੁਭ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕਰ ਉਤਮ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਦਪਿ ਓਹੁ ਸੁਭਾਵ ਅਣਗਣਤ ਹੈਂ ਤੌ ਭੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ਸੋ ਏਕ ਸੁਭਾਵ ਪਸੂਓਂ ਕੇ ਹੈਂ ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਸੁਭਾਵ ਸਿੰਘੋਂ ਕੇ ਹੈਂ ਅਰ ਤੀਸਰੇ ਸੁਭਾਵ ਪ੍ਰੇਤੋਂ ਕੇ ਹੈਂ ਅਰ ਚੌਥੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੇ ਹੈਂ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਵਿਖੇ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਅਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਸੂ ਆਦਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿਧਿ ਹੋਤ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਖਾਨ ਪਾਨ ਅਰ ਕਾਮਾਦਿਕ ਭੋਗੋਂ ਵਿਖੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਕਰਕੇ ਈਰਖਾ ਅਰ ਦੁਰਬਚਨ ਅਰ ਜੀਵ ਕੋ ਘਾਤ ਕਰਨਾ ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਮਨੁਖ ਵਿਖੇ ਜੋ ਛਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਦੰਭ ਕਪਟ ਕਰਨਾ ਅਰ ਉਪਾਧੀ ਉਠਾਵਨੀ ਬਹੁੜ ਚੌਥਾ ਸੁਭਾਵ ਜੁ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਿਖੇ ਬੁਧਿ ਹੈ ਸੋ ਬੁਧਿ ਕਰਕੇ ਦਿਵ ਕਾਰਜ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਭਲਾਈ ਅਰ ਵੈਰਾਗ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਨਿੰਦਕ ਕਰਮੋਂ ਤੇ ਆਪ ਕੋ ਬਚਾਇ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਸੁਖ ਕੋ ਚਾਹਿਤਾ ਹੈ ਬੁਧਿ ਸੁਭ ਕਰਤੂਤੋਂ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੋ ਪਾਵਤੀ ਹੈ ਜੜ੍ਹਤਾ ਅਰ ਮੂਰਖਤਾ ਕੋ ਵਿਘਨੋਂ ਕੇ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਇਹ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਪਸੂ ਅਰ ਭੂਤ ਅਰ ਕੂਕਰ ਅਰ ਦੇਵ ਸੁਭਾਵ ਆਗੇ ਵਰਨਨ ਕੀਏ ਹੈਂ ਪਰ ਕੂਕਰ ਕੋ ਜੋ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਇਸ ਕੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਫਾੜਨੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਸੂਕਰ ਭੀ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਜੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭੂਤ ਅਰ ਦੇਵਤਾ ਜੋ ਵਰਨਨ ਕੀਏ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਅਕਾਰਥ ਹੈ ਇਸ ਮਾਨੁਖੋਂ ਕੋ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਅਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਂ ਨੇ ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਬੁਧਿ ਰੂਪੀ ਨਿਰਮਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਨ ਰੂਪੀ ਭੂਤ ਕੇ ਛਲੋਂ ਕੋ ਪ-

ਛਾਣੈ ਅਰੁ ਉਨਕੀ ਬੁਰਾਈ ਜਾਨ ਕਰ ਅਪਣੇ ਚਿਤਸੋ ਤਿਆਗੇ ਤਬ ਉਨਕੇ ਵਿ-
ਘਨ ਅਰੁ ਛਲ ਤੇ ਉਸਕੀ ਰਖਿਆ ਹੋਵੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰ
ਬ ਮਾਨੁਖਹੁ ਵਿਖੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਅਰ ਮੇਰੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਹੈ ਅਰੁ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉ
ਸਕੇ ਊਪਰ ਮੁਝਕੋ ਪ੍ਰਬੱਲ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰੁ ਉਸਕਾ ਵਿਘਨ ਮੁਝਕੋ ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਤ
ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਕੋ ਭੀ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇਂ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਹੈ ਜੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ
ਰੂਪੀ ਸੂਕਰ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਕੂਕਰ ਕੋ ਅਪਣੇ ਅਧੀਨ ਕਰੇ ਜੋ ਬੁਧ ਕੀ ਆਗਯਾ ਅਨੁ
ਸਾਰ ਵਰਤੈ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਸਭ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਭਲੇ ਹੋ ਜਾਵੈਂਗੇ ਅਰੁ ਇਹ ਸੁਭਾ-
ਵ ਹੀ ਤੇਰੇ ਪੁੰਨੋਂ ਕੇ ਬੀਜ ਹੋਵੈਂਗੇ ਅਰ ਜਬ ਤੂ ਇਸਤੇ ਵਿਪਰਜੈ ਹੋਇਕਰ ਵਰਤੇ ਅ
ਰਥਾਤ ਇਹ ਜੋ ਉਨਹੀ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੋਇ ਚਲੇਗਾ ਤਬ ਤੇਰੇ ਸਭ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਅਸ਼ੁਭ
ਹੋ ਜਾਵੈਂਗੇ ਅਰੁ ਵਹੁ ਅਸ਼ੁਭ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਤੇਰੇ ਭਾਗੋਂ ਕੀ ਹੀਨਤਾ ਕਾ ਬੀਜ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਪ
ਰ ਜਬ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਅਥਵਾ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਅਪੁਣੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰ
ਤੱਖ ਹੋਵੇ ਤਬ ਨਿਰ ਸੰਦੇਹ ਜਾਣੈ ਜੋ ਮੈਂ ਭੂਤੋਂ ਅਰ ਕੂਕਰੋਂ ਕਾ ਅਧੀਨ ਹੌਂ ਅਰੁ ਉਨਕੀ
ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਵਰਤਤਾ ਹੌਂ ਜੋ ਇਸਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਧਰਮਾਤਮ
ਪੁਰਖ ਹੋਵੈ ਅਰ ਕਿਸੀ ਧਰਮਹੀਨ ਤਾਮਸੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਬੰਦੀਖਾਨੇ ਬਾਂਧ ਰਾਖੀਐ
ਤਬ ਵਹੁ ਧਰਮਾਤਮਾਂ ਪੁਰਖ ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਅਰੁ ਕਸ਼ਟਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜੈਸੇ ਕੋਈ
ਦੇਵਤਾ ਕਿਸੀ ਕੂਕਰ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਦੈਂਤ ਕੀ ਬੰਦ ਵਿਖੈਂ ਆਇ ਫਸੈ ਤਬ ਉਸਕੀ ਭੀ ਨੀ
ਚ ਅਵਸਥਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਬ ਇਹ ਮਨੁਖ ਵੀਚਾਰ ਕਰੈ ਅਰੁ ਯਥਾਰਥ ਨੀਤਿ ਕੀ
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰ ਦੇਖੈ ਤਬ ਜਾਣੈ ਜੋ ਦਿਨ ਅਰੁ ਰਾਤ੍ਰ ਵਿਖੈ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਮਨ ਕੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕੇ ਅਧੀ
ਨ ਹੌਂ ਅਰੁ ਜਦਪ ਦੇਖਨੇ ਵਿਖੇ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਸਰੀਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਵਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤੌਭੀ ਸੁਭਾਵ
ਕਰਕੇ ਕੂਕਰ ਸੂਕਰ ਅਰ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਸਰੂਪ ਹੌਂ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੈ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿਧ
ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਜੈਸਾ ਇਸਕਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਸੋ ਤੈਸਾ ਹੀ ਸਰੀਰ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਮਾਨੁ
ਖ ਵਿਖੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਰੁ ਅਭਿਲਾਖਾ ਅਧਿਕ ਹੈ ਸੋ ਸੂਕਰ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੋ ਪਾਵੇਗਾ ਅਰੁ
ਇਉਂ ਭੀ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਆਪਕੋ ਕੂਕਰ ਅਰ ਸਿੰਘ ਦੇਖੇ ਤਬ ਇਸਕਾ ਅਰ
ਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਸੁਪਨਾ ਭੀ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਲ-
ਖਾਵਣੇ ਹਾਰਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਦੇਸ ਤੇ ਉ
ਲੰਘਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਤੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਕੋ ਅਪਣਾ ਸਰੂਪ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਸਤ
ਹੈ ਅਰੁ ਜੈਸਾ ਇਸਕਾ ਰਿਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਹੀ ਆਕਾਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਵ-

ਰਨਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਾ ਵੀਖਿਆਣ ਕਰਣਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਸ
ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਬਹੁੜ ਤੈਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਿਆ ਜੋ ਇਹ ਚਾਰੇ
ਸੁਭਾਵ ਤੇਰੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈਂ ਤਬ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਕਰਤੂਤਹੁ ਕੋ ਵਿਚਾਰ
ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਜੋ ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਸੁਭਾਵੋਂ ਵਿਖੇ ਮੈ ਕਿਸ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਚਲਤਾ ਹੂੰ ਅਰ
ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਨਿਸਚੇ ਜਾਣੁ ਜੋ ਜੈਸੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਤੇਰੇ ਰਿਦੇ
ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਹੀ ਸੁਭਾਵ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਤੇਰਾ ਸੰਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਰ
ਬ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਾ ਮੂਲ ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਹੈਂ ਪਰ ਜਬ ਤੂੰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਸੂਰਜ
ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਚਲਤਾ ਹੈ ਤਬ ਤੇਰੇ ਰਿਦੇ ਮੋ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਅਰ ਨਿਰਲੱਜਤਾ
ਅਰ ਲੰਪਟਤਾ ਅਰ ਈਰਖਾ ਆਦਿਕ ਅਲਛਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜਬ ਤੂੰ ਤ੍ਰਿਸ਼
ਨਾ ਰੂਪੀ ਸੂਕਰ ਅਪਨੇ ਅਧੀਨ ਕਰੇ ਤਬ ਸੰਜਮ ਅਰ ਸੀਲਤਾ ਅਰ ਗੰਭੀਰਤ
ਅਰ ਨਿਰਲੋਭਤਾ ਅਰ ਨਿਰਾਸਤਾ ਆਦਿਕ ਸੁਭ ਗੁਣ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੂੰ
ਕ੍ਰੋਧ ਕੂਕਰ ਕਾ ਅਧੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਕੁਟਲਤਾ ਔਰ ਨਿਹਸ਼ੰਕਤਾ ਅਰ ਬਢਾਵਣਾ ਅ-
ਰੁ ਅਪਣੀ ਉਸਤੁਤਿ ਕਰਨੀ ਅਰੁ ਕੂਰ ਬਚਨ ਬੋਲਨਾ ਅਰੁ ਮਾਨਤਾ ਚਾਹਣੀ ਅਰੁ
ਔਰ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਨੀਚ ਜਾਣਨਾ ਅਰ ਉਨਕੋ ਦੁਖਾਵਣਾ ਸੋ ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਵਗੁ
ਣ ਅਵਰ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਕੂਕਰ ਕੋ ਅਪਣੇ ਵਸੀ
ਕਾਰ ਕਰੇਂ ਤਬ ਧੀਰਜ ਅਰ ਸਹਨ ਸੀਲਤਾ ਅਰੁ ਖਿਮਾ ਅਰ ਇਸਥਿਤ ਅ
ਰ ਪ੍ਰਾਕਰਮ ਅਰ ਦਇਆ ਆਦਿਕ ਸੁਭ ਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੂੰ ਸ਼ੈਤ
ਨ ਔਰ ਭੂਤੋਂ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮੋ ਵਰਤਤਾ ਹੈ ਤਬ ਤੇਰੇ ਵਿਖੇ ਮਲੀਨਤਾ ਅਰ ਰੋਗਅ
ਰ ਕਪਟਤਾ ਅਰ ਦੁਬਿਧਾ ਅਰ ਛਲ ਪਾਖੰਡ ਆਦਿਕ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵ ਆਨ ਉਤ
ਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸ ਕੋ ਅਪਣੇ ਵਸੀਕਾਰ ਕਰੇ ਅਰ ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਸੁਭਾਵ
ਕੇ ਅਧੀਨ ਨ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਤੇਰੀ ਬੁਧਿ ਕੀ ਜੀਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਵਿਵੇਕ ਅਰ ਪਛਾਨ
ਅਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਰ ਅਨਭੁਵ ਅਰ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕਾ ਭਲਾ ਚਾਹਣਾ ਅਰ ਭਾਵ
ਆਦਿਕ ਗੁਣ ਵਰਧਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਜਾਣ ਤੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ
ਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਸਰਬਦਾ ਤੇਰੇ ਸੰਗੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈਂ ਅਰ ਤੇਰੇ ਪਰਮ ਭਾ
ਗਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜੋ ਅਸੁਭ ਕਰਮ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨੋਂ ਕਰਕੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਭੀ ਬੁ
ਰਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਪਾਪ ਭੀ ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਸੁਭ
ਵ ਭਲਾ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਕੋ ਭਜਨ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਕਰਤੱਤ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਸੁਭ ਅਸੁ

ਭਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਕਦਾਚਿਤ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ਪਰ ਮਨੁਖ ਕਾ ਜੋ ਇਹ ਰਿਦਾ ਹੈ ਸੋ ਦਰ
ਪਣ ਨਿਰਮਲ ਹੈ ਅਰ ਜੇਤੇ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ਸੋ ਧੂੰਏਂ ਜੰਗਾਲ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਇ
ਨਹੁ ਕਰਿਕੇ ਰਿਦਾ ਰੂਪੀ ਦਰਪਣ ਐਸਾ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਦਰਬ
ਰ ਕੋ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਤਾ ਅਰੁ ਆਵਰਣ ਕਰਕੇ ਅੰਧ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇਹ ਜੋ ਭ
ਲੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ਸੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਇਨਹੁ ਕਰਕੇ ਰਿਦੈ ਰੂਪੀ ਦਰਪਣ ਤੇ ਅਵਿਦਿ
ਆ ਰੂਪੀ ਮੈਲ ਉਤਰ ਜਾਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਨਿ
ਦ ਕਰਮ ਹੂਝਤੇ ਹੋਇ ਜਾਵੇ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਪੀਛੇ ਹੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਭਲਾ ਕਰਮ ਕਰ ਤਬ ਵਹੁ ਬੁ
ਰਿਆਈ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਸੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜੈਸਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਰਿਦਾ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਜਿਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਨਿਰਮਲ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਭੀ ਕਹਾ
ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਸੁਧ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਓਰ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਖੁਲਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ
ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਆਦਿ ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਲੋਹੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤਿਸ ਕੋ ਵਿ
ਧ ਸੰਜੁਗਤ ਜਬ ਮਰਦਨ ਕਰੀਐ ਤਬ ਦਰਪਣ ਵਤ ਨਿਰਮਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ
ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਲਖਾਵਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜਬ ਉਸ ਕੋ ਮਰਦਨ ਨ ਕਰੀਐ ਤਬ ਐਸਾ ਮਲੀਨ ਹੋ
ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਖੇ ਕੁਛ ਨਿਰਮਲਤਾਈ ਨਹੀਂ ਭਾਸਤੀ ਅਰੁ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕੋ ਭੀ
ਨਹੀਂ ਲਖਾਵਤਾ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਭੀ ਕਹਾਂ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮੈਂ ਤੁਮਾਰੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਓਰ
ਦੇਖਤਾ ਹੂੰ ਅਰ ਜੈਸੇ ਤੁਮ ਕਰਤਤ ਕਰਤੇ ਹੋ ਸੋ ਤਿਨ ਕੀ ਓਰ ਭੀ ਦੇਖਤਾ ਹੋਂ।੬॥ ਅਬ
ਸਤਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਪੂਰਬ ਪੱਛ ਕਾ ਉਤਰ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ॥ ।ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰ
ਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇਂ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਵਿਖੇ ਪਸੂਓਂ ਅਰ ਸਿੰਘੋਂ ਅਰ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਅਰ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੇ
ਸੁਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈਂ ਸੋ ਤੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਮੈਂਨੇ ਸਮਝੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੁਮ ਕਿਉਂ ਕਰਿ
ਕਹਿਤੇ ਹੋ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਰਿਦੈ ਵਰਤਨ ਹੈ ਪਰ ਕਾਰਣ ਇਸ ਕਾ ਨਿਰਮਲ ਹੈ ਅਰ ਇ
ਸ ਕਾ ਆਪਣਾ ਸੁਭਾਵ ਭੀ ਸੁੱਧ ਹੈ ਅਰੁ ਔਰ ਸਭ ਹੀ ਪਰ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਵਾਰਤਾ
ਕੋ ਕਿਓਂਕਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਨਿਰਮਲ ਸੁਭਾਵ ਕੇ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨੇ ਨਮਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਤੋ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਹੀ
ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਵਿਖੇ ਏਕਠੇ ਹੂਏ ਉਪਜੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਪਰ ਸੁਭਾਵ ਕੋ ਨ ਹੂਏ ਅਰ ਨਿਰਮਲ
ਸੁਭਾਵ ਇਸ ਕਾ ਕਿਉਂਕਰ ਅਪਣਾ ਹੂਆ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ
ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਪਸੂ ਅਰ ਸਿੰਘਹੁ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਖ ਉਤਪਤ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰ
ਥੋਂ ਕੀ ਬਡਾਈ ਅਰ ਪੂਰਨਤਾਈ ਭੀ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਜੋ ਬਡਾਈ

ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋਓਹੀ ਤਿਸਕਾ ਕਾਰਣ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜੈਸੇ ਗਰਧਪ ਤੇ ਘੋੜਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਕਾ-
ਹੇਤੇ ਜੋ ਗਰਧਬ ਕੋ ਬੋਝ ਉਠਾਵਣੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਘੋੜੇ ਕੋ ਇਸ
ਨਮਿਤ ਉਤਪਤ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸਕਾ ਦੌੜਨਾ ਅਰ ਚਲਣਾ ਅਸਵਾਰ ਕੀ ਆਗਿਆ
ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੈ ਅਰ ਲੜਾਈ ਵਿਖੈ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਘੋੜੇ ਵਿਖੇ ਗਰਧਭ ਕੀ
ਨਿਆਈਂ ਬੋਝ ਉਠਾਵਣੇ ਕਾ ਬਲ ਭੀ ਰਾਖਾ ਹੈ ਅਰੁ ਘੋੜੇ ਕੋ ਦੌੜਨੇ ਕੀ ਬਡਾਈ ਅਧਿ
ਕ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਹੈ ਜੋ ਗਰਧਪ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾਤੀ ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਘੋੜਾ ਅਪਨੀ
ਬਡਾਈ ਅਰ ਪੂਰਣਤਾਈ ਸੇ ਹੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਬੋਝ ਉਠਾਵਨੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ
ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਗਰਧਬ ਕੇ ਪਦ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸਕੀ ਬਡਾਈ ਅਪਨੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ
ਜਾਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਿਨ ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਖਾਵ
ਨੇ ਅਰ ਸੋਵਣੇ ਅਰੁ ਕਾਮਾਦਿਕ ਭੋਗ ਅਰ ਧਨ ਸੰਚਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਉਤਪਤ ਹੂਆ ਹੈ
ਸੋ ਮੂੜ੍ਹ ਹੈ ਅਰ ਤਿਨਕੀ ਸਰਬ ਆਰਜਾ ਇਨਹੀ ਕਾਰਜੋਂ ਵਿਖੇ ਬੀਤ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਥਵ
ਜਿਨੋਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਨੁਖ ਜੀਤਨੇ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨੇ ਕੇ ਨਮਿ
ਤ ਉਪਜਿਆ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਮਹਾਂ ਤਾਮਸੀ ਪੁਰਖ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਦੁਸ਼ਟ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਦੋ
ਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮਾਨੁਖ ਭੂਲੇ ਹੈਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਅਧਿਕ ਅਹਾਰ ਅਰ ਕਾਮਾਦਿਕ ਭੋਗਤੇ ਪਸ਼ੂ
ਓਂ ਵਿਖੇ ਭੀ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਸਿੰਘ ਅਰ ਬੈਲ ਕਾ ਅਹਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨੁਖ ਤੇ ਭੀ ਅਧਿਕ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਚਿੜੀਓਂ ਵਿਖੇ ਕਾਮ ਚੇਸ਼ਟਾ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨਾ ਅਰੁ
ਫਾਰਨਾ ਸਿੰਘੋਂ ਅਰ ਚਿੜਿਓਂ ਵਿਖੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਪਸ਼ੂਓਂ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ
ਭੀ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਦੀਏ ਹੈਂ ਪਰ ਏਕ ਬਡਾਈ ਪਸ਼ੂਓਂ ਤੇ ਅਧਿਕ ਭੀ ਇਸਕੋ ਦੀਨੀ ਹੈ ਸੋ
ਬੁਧ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਬੁਧ ਕਰਕੇ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਕਾਰੀ
ਗਰੀ ਕਉ ਬੁਧਿ ਹੀ ਕਰ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਹੀ ਬੁਧਿ ਕਰਿਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਔਰ ਭੋਗਤੇ
ਆਪ ਕੇ ਬਰਾਇ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਦਿੱਵ ਸੁਭਾਵ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸੀ ਸੁਭਾਵ
ਕਰਕੈ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਪਸ਼ੂਓਂ ਅਰ ਸਿੰਘਹੁ ਤੇ ਵਿਸੇਖ ਕਹਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਕਰ
ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਤੀ ਅਰ
ਆਕਾਸ਼ ਵਿਖੇ ਜੇਤੀ ਕੁਛ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੈ ਸੋ ਮੈਨੇ ਤੁਮਾਰੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਕਰਦੀਨੀ ਹੈ ਤਾਂ
ਤੇ ਮਨੁਖ ਕਾ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਬੁਧਿ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਸਕੀ ਬਡਾਈ ਅਰ ਵਸ਼ੇਖਤਾ
ਬੁਧ ਹੀ ਕਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਅਰ ਅਵਰ ਜੇਤੇ ਸੁਭਾਵ ਮਨੁਖ ਵਿਖੇ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਵਾਸ
ਤਵ ਤੇ ਮਨੁਖ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਸ ਜੀਵ ਕੀ ਟਹਿਲ ਅਰ ਕਾਰਜ ਕੇ ਨਮਿਤ ਉ-

ਤਪਤਿ ਕੀਏ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਬ ਇਹ ਜੀਵ ਮਿਤ੍ਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਭੋਗ ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਸਾਮਿ-
ਗ੍ਰੀ ਸਭ ਹੀ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਬੁਧਿ ਸੁਧ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਦੇਵਤਿ-
ਓਂ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਇਸ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਨਿਰਮਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ-
ਛਾਣ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਚੈਤੰਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾਂ
ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਿਸ ਕੀ ਬੁਧਿ ਮਲੀਨ ਅਰੁ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਓਹੁ ਭੋਗੋਂ ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧ
ਕੀ ਮਲਨਤਾ ਕਰਕੇ ਅਵਰਿਆ ਹੂਆ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਦਪਿ ਉਸ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਭੀ ਜਾਤਾ-
ਹੈ ਤੌ ਭੀ ਉਸ ਕਾ ਮੁਖ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਓਰ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹੁ ਜੋ ਉਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਇੰਦ੍ਰੀ-
ਆਦਿਕ ਸੁਖੋਂ ਵਿਖੇ ਬੰਧਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਉਸ ਕੇ ਵਿਖਿਓਂ ਕੀ ਖੈਂਚ
ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਉਸ ਕੋ ਅਧੋਗਤ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਅਧੋਗਤਿ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪਰ-
ਲੋਕ ਰੂਪੀ ਉਤਮ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਭੀ ਉਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਨੀਚਤਾ ਕੀ ਓਰ ਖੈਂਚਿਆ ਰਹਿ-
ਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਪਾਪੀ ਮਾਨੁਖੋਂ ਕਾ ਸੀਸ ਨੀਚੀ ਓਰ
ਲਟਕਿਆ ਰਹੇਗਾ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਸੋ ਸ਼ੈਤਾਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਕ-
ਹੀਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਐਸੇ ਜਾਣਨੂੰ ਜੋ ਰਿਦੇ ਰੂਪੀ ਦੇਸ ਕੀ ਅਸਚਰਜ ਬਡਾਈ ਇਸ ਕੀ ਇਹੁ ਹੈ
ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਤੇ ਅਧਿਕ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ
ਮਨੁਖ ਅਚੇਤਤਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਸਚਰਜਤਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਤੇ ਅਰੁ ਵਸੇਖਤਾ ਇਸ ਮਾ-
ਨੁਖ ਕੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਕਹੀ ਹੈ ਸੋ ਏਕ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਏਕ ਬਲ ਹੈ ਬਹੁੜ ਵਿਦਿਆ ਕ-
ਰ ਜੋ ਏਹ ਮਾਨੁਖ ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਵਿਦਿ-
ਆ ਸੂਖਮ ਅਰ ਗੁਹਜ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਂ ਦੁਰਲੰਭ ਹੈ ਬਹੁੜ ਅਸਥੂਲ ਵਿਦਿਆ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਹ
ਮਾਨੁਖ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਵੇਤਾ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ ਔਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਕ-
ਰੀਗਰੀ ਕੋ ਪਛਾਣ ਸਕਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪੜ੍ਹ
ਲੇਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਵੈਦਿਕ ਅਰੁ ਜੋਤਸ਼ ਅਰੁ ਵਿਆਕਰਣ ਅਰੁ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰੁ
ਅਵਰ ਅਨੇਕ ਵਿਦਿਆਓਂ ਕੇ ਭੇਦੋਂ ਕੋ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਦਪਿ ਏਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ
ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪੜ੍ਹਤਾ ਹੈ ਤੌ ਭੀ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਐਸਾ ਆਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਪੰਡਿਤ
ਕਉ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਅਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਗਿਆਨ ਇਸ ਵਿਖੇ ਸਮਾਇ ਜਾ-
ਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਇਸ ਕੀ ਚੈਤੰਨਤਾ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਸਮਾਇ ਰਹਾ ਹੈ ਜੈ-
ਸੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਖੇ ਬੂੰਦ ਸਮਾਇ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਚੈਤੰਨ ਪੁਰਖ ਕੀ ਐਸੀ ਸੂਖਮ
ਗਤਿ ਹੈ ਜੋ ਅਪਣੇ ਕਿੰਰਤ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਪਾਤਾਲ ਅਰ ਆਕਾਸ਼ ਕਾ ਰਟਨ ਕਰ

ਲੇਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਦੇ ਅਸਤ ਤੋਂ ਭੀ ਦੇਖ ਆਵਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਦ ਇਸ ਚੈਤੰਨ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਅ-
ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਾਥ ਐਸਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਆਪ ਕੋ ਸਰੀਰ ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ
ਤੌ ਭੀ ਇਸ ਵਿਖੇ ਐਸੀ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਬਲ ਕਰ ਅਕਾਸ਼ ਕੇ ਨਿਖੜੇਂ ਕਾ
ਪ੍ਰਮਾਣ ਭੀ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਮਕਾ ਗ੍ਰਿਹ ਅਮਕੇ ਅਸਥਾ
ਨ ਵਿਖੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਰੁ ਅਮੁਕਾ ਗ੍ਰਹਿ ਇਸ ਤੇ ਏਤਾ ਦੂਰ ਹੈ ਬਹੁੜ ਵਿਦਿਆ ਹੀ
ਕੇ ਬਲ ਕਰ ਮਛਲੀ ਕੋ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੇ ਬਾਹਜ ਨਿਕਾਸਤਾ ਹੈ ਅਰ ਆ
ਕਾਸ਼ ਵਿਖੇ ਉਡਨੇਹਾਰੇ ਪੰਛੀਓਂ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਆਨ ਡਾਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ
ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਅਸਚਰਜਤਾ ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਪਾਂਚ ਇੰਦ੍ਰਿਓਂ ਕਰ-
ਕੈ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਵਿਦਿਆ ਸਭ ਹੀ ਅਸਥੂਲ ਕਹੀ
ਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਸੂਖਮ ਵਿਦਿਆ ਜੋ
ਮਹਾਂ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਏਕ ਬਾਰੀ ਹੈ
ਸੋ ਦੇਵਲੋਕ ਕੀ ਓਰ ਖੁਲੀ ਹੂਈ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਇਹ ਪਾਂਚੋਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਪਭੂਤਕ ਜਗਤ
ਕੀ ਓਰ ਖੁਲੀਆਂ ਹੂਈਆਂ ਹੈਂ ਪਰ ਸੂਖਮ ਦੇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਦੇਵਲੋਕ ਹੈ ਅਰ ਚੈਤੰਨ
ਦੇਸ ਭੀ ਉਸੀ ਕੋ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਬਹੁਤੇ ਪੁਰਖ ਤੋ ਇਸ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਕੋ ਸ-
ਮਝਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਚੈਤੰਨ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਅਪੇਖਿਆ ਕਾਰਿਕੇ ਦੇਖੀਐ ਤੌ ਇਹ ਸਭ ਜਗਤ
ਤੁਛ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਬਹੁੜ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਜੋ ਬਾਰੀ ਕਹੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਖੁਲਨਾ ਭੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਜਬ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕਾ ਮਾਰਗ ਭੀ ਰੋਕਿਆ ਜਾਤਾ
ਹੈ ਤਬ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਸੂਖਮ ਦੇਸ ਕੀ ਓਰ ਵਹੁ ਬਾਰੀ ਖੁਲਤੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਵਿਖੇ
ਅਪੂਰਬ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੋ ਭੀ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮਾਤ੍ਰ
ਕੁਛ ਕ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਮੰਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੋ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਸਰੂਪ ਮੰਦ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
ਆਵਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਭਵਿਖਤ ਕਾਲ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ
ਜੋ ਜਬ ਉਸ ਸੁਪਨੇ ਕਾ ਵਖਿਆਣ ਕਰੀਐ ਤਬ ਜੁਗਤਿ ਕਰ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ-
ਤਾ ਹੈ ਅਨਥਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਤਾ ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਅਰ ਸਭ ਕੋ
ਈ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਕੋ ਭਵਿਖਤ ਕਾਲ ਕੀ ਪ੍ਰਗਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ
ਤੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਅਥਵਾ ਅਲਪ ਭਵਿਖਤ ਸਭ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ
ਦੇਖਣਾ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਇਸ ਸੁਪਨੇ ਕਾ ਅਰਥ ਖੋਲ
ਣਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਤਨਾ ਕੁਛ ਤਾਤ੍ਰਪਰਜ ਸਮਝਿਆ ਚਾਹੀ

ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਦਰਪਣ ਵਤ ਨਿਰਮਲ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਈਸ਼੍ਵਰ ਜੋ ਸਰ
ਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਾ ਅਤਿਵਾਹਕ ਰੂਪ ਉਹੀ ਹੈ ਸੋ ਜੈਸੇ ਦੋ ਦਰਪਣ ਆਪਸ ਵਿਖੇ ਸਨਮੁ
ਖ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਪਰਸਪਰ ਉਨ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਏਕ ਦੂਸਰੇ ਵਿਖੇ ਭਾਸਨੇ ਲਗਤਾ ਹੈ
ਤੈਸੇ ਹੀ ਚਿਤ ਰੂਪੀ ਦਰਪਣ ਜਬ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਿਉਂ ਭਿੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਹਿਰ
ਣਗਰਭ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਜਗਤ ਕਾ ਆਸਰਯ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਚਿਤ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਵਿਖੇ ਭਾਸ
ਆਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਹ ਚਿਤ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕੋ ਤਿਆਗ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਰ ਭ
ਵਿਖ੍ਯਤ ਕਾਲ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਇਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ ਜੋ ਜਦ੍ਯਪ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਇੰ-
ਦ੍ਰੀਓਂ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਰੋਕੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤੌ ਭੀ ਸੰਕਲਪ ਕਾ ਠਹਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਚਿਤ ਕਾ ਫੁ
ਰਣਾ ਭਟਕਤਾ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਭਵਿਖ੍ਯਤ ਕਾਲ ਕੋ ਮੰਦ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਕੀ ਨਿ
ਆਂਈ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਤਖ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤਾ ਅਰ ਜਬ ਇਹ ਜੀਵ ਸ-
ਰੀਰ ਕੋ ਛੋਡ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਅਰ ਸੰਕਲਪ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ
ਉਸ ਕੋ ਪਰਲੋਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਭਾਸ ਆਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਨਰਕ ਸ੍ਵਰਗ ਕੋਂ ਭੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਤਾ
ਹੈ ਤਬ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੇ ਲਗਤਾ ਹੈ ਜੋ ਹੇ ਭਗਵੰਤ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਸ
ਹਾਇਤਾ ਕਰ ਬਹੁੜ ਏਕ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਮਾਤ੍ਰ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕੋ ਅਚਾਨਕ
ਸੰਕਲਪ ਫੁਰ ਆਵਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੀ ਸੰਕਲਪ ਸਤਿ ਰੂਪ ਹੋਇ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇ
ਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਜੋ ਇਹ ਸੰਕਲਪ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਕਰ ਇਤ
ਨਾ ਪਛਾਣ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਮਾਰਗ ਕੇਵਲ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂਤੇ ਵਿਦਿ
ਆ ਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਸੂਖਮ ਦੇਸ ਤੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਸਥੂਲ ਜਗਤ ਕੇ ਗ੍ਰ-
ਹਣ ਕਰਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਉਤਪਤ ਕੀਆ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਸੂਖਮ
ਦੇਸ ਕੀ ਪਛਾਣ ਵਿਖੇ ਪਟਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਲਗ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਦੂਰ ਨਾ
ਹੋਵੇ ਤਬ ਲਗ ਸੂਖਮ ਦੇਸ ਕਉ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਾ ਬਹੁੜ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਜੋ ਬਾਰੀਕ ਹੀ ਥੀ
ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਖੁਲਣੇ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਇਸ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿ
ਖੇ ਪੁਰਖਾਰਥ ਅਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕੋ ਰੋਕੈ ਅਰ ਚਿਤ ਕੋ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਭੋਗ
ਅਰ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ ਅਰ ਸਰਬ ਅਭਿਲਾਖਾ ਤੇ ਸੁਧ ਕਰੈ ਬਹੁੜ ਇਕਾਂਤ ਠੌਰ
ਵਿਖੈ ਬੈਠ ਕਰ ਮਨ ਕੋ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰੈ ਅਰ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਚੈਤੰਨ ਦੇਸ ਕੀ ਓਰ ਲਗ
ਵੈ ਅਰ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ ਹੀ ਅਭਿਆਸ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਲੀਨ ਹੋਤ
ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੋ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਅਰ ਸਰਬ ਜਗਤ ਵਿਸਮਰਣ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅ-

ਭੁ ਉਸਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਫੁਰਤੀ ਸੋ ਜਬ ਇਸ ਪੁਰਖ
ਕੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੀ ਵਿਖੇ ਉਸਕੀ ਸੂਖਮ
ਦੇਸਕੀ ਬਾਰੀ ਖੁਲਤੀ ਹੈ ਅਰ ਔਰ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਭਵਿਖਤ ਕਾਲ਼ ਕੀ ਖ-
ਬਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕੋ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੀ ਵਿਖੇ ਫੁਰ ਆਵਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਦੇਵਤਿਓਂ ਅਰੁ ਔਤਾ-
ਰੋਂ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਉਸ ਜਿਉਂ ਸਹਾਇਤਾ ਅਰ ਲਾਭ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਸੋ
ਜਿਸਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਮਾਰਗ ਖੁਲਤਾ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਅਵਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਪਦਾਰਥੋਂ
ਕੀ ਜਾਣੂ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨਕਾ ਵਖਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਤਾ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਤਮ
ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਅਪਣੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੈ ਧਰਤੀ ਅਰੁ ਆਕਾਸ਼ ਕੋ ਲਪੇਟ
ਲੀਆ ਹੈ ਅਰ ਉਦੇ ਅਸਤ ਲੌਂ ਮੈਨੇਂ ਪਰਤੱਖ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਜੋ
ਸਰਬ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨਕੇ ਅਪਣੇ ਚਿਤ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਰ ਖੋਲੀਐ ਅਰ ਉਨਕ
ਜਾਨਨਾ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਰ ਨਹੀਂ ਹੂਆ ਅਰ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਉਨਹੁ ਨੇ ਭੀ ਜਤਨ ਅਰੁ
ਅਭਿਆਸ ਕੀਆ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਤੁਮ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ
ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਅਰ ਸੁਧ ਹੋਵਹੁ ਬਹੁੜ ਅਪਣਾ ਆਪ ਮੁਝ ਕੋ ਸਮਰਪਣ ਕਰੋ ਅਰੁ
ਮਾਇਆ ਕੇ ਕਾਰਜੋਂ ਵਿਖੇ ਅਸ਼ਕਤ ਨ ਹੋਵਹੁ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕਾਰਜ ਤੁਮਾਰੇ ਮੇਰੀ
ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਿਧ ਹੋਵਹਿੰਗੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਦੇ ਅਰ ਅਸਤ ਵਿਖੇ ਮੇਰੀ ਨਿਆ-
ਈ ਅਵਰ ਸਮਰਥ ਕੋਊ ਨਾਹੀ ਤਾਂਤੇ ਮੇਰਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਕਰੋ ਅਰ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਕ-
ਰਜ ਕੀ ਓਰ ਰਿਦਾ ਨ ਦੇਵਊ ਸੋ ਜਬ ਤੈਨੇ ਮੇਰਾ ਆਸਰਾ ਲੀਆ ਤਬ ਤੂੰ ਅਪਣੇ
ਚਿਤ ਕਉ ਨਿਹਸੰਕਲਪ ਕਰ ਅਰ ਸਰਬ ਜਗਤ ਤੇ ਭਿੰਨ ਹੋ ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਜੋ ਸਭ
ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਰ ਜਤਨ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਜਗਤ ਕੇ ਜੰਜਾਲ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਆ-
ਦਿਕ ਭੋਗੋਂ ਤੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਸੁਧਤਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਹਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਗਿਆਸੀਓਂ ਅਰ ਸੰਤੋਂ
ਕਾ ਆਦਿ ਮਾਰਗ ਇਹੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਹੁ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਰ ਉਨਕੇ
ਭੇਦੋਂ ਕਾ ਸਮਝਨਾ ਭੀ ਪੰਡਿਤੋਂ ਕਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਸੋ ਜਦਪਿ ਇਹ ਮਾਰਗ ਭੀ ਉਤਮ ਅ-
ਰ ਵਿਸੇਖ ਹੈ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿਸੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰੁ
ਕਿਸੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂਤੇ ਉਨਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ
ਕਰਕੇ ਸਰਬਦਾ ਅਨਭਵ ਕਾ ਮੇਘ ਬਰਸਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਬਹੁਤੇ ਪੁਰਖੋਂ
ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਈ ਹੈ ਅਰ ਉਨਕੀ ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਭਈ ਹੈ ਅਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ
ਕੇ ਬਚਨ ਅਰ ਅਪਣੀ ਬੁਧਿ ਕਰਕੇ ਭੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਮਝ ਸਕਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇ-

ਤਾਂਤੇ ਤੁਝਕੋ ਅਵਸਮੇਵ ਸਮਝਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨੇ ਕੀ ਪਰਤੀਤ ਤੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੈ ਤਬ ਤੂੰ ਮਨਮੁਖੁ ਨ ਹੋਵਹਿ ਬਹੁੜ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਅਰ ਵਿਦਿਆਵਾਨੋਂ ਕਾ ਮਾਰਗ ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਿਊਂ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨ ਹੋਵਹਿ ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਵਰਨਨ ਵਿਖੇ ਆਈ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਅਸਚਰਜਤਾ ਇਹੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਹੀ ਕਰਕੇ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਕਹੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ ਮਾਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕੀਆ ਚਾਹੀਤਾ ਜੋ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆਗੇ ਹੀ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਔਰ ਅਵਤਾਰੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਈ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਸੋ ਇਹ ਅਜੋਗ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਆਦਿ ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖੋਂ ਕਾ ਰਿਦਾ ਇਸ ਪਦ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸਰਬ ਲੋਹਾ ਦਰਪਨ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਕੋਈ ਜੰਗਾਲ ਕਰ ਮਹਾਂ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਨਿਰਮਲਤਾਈ ਨਸ਼੍ਟ ਭੀ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਮਾਇਆ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਰ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਰ ਅਰ ਪਾਪ ਕਰਮੋਂ ਕਰ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ ਇਹ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਜਾਵੇਂ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਸ ਕੀ ਮਨੁਖਾਈ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਵਣੇ ਕਾ ਅਧਿਕ ਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤਾ ਇਸੀ ਪਰ ਮੁਨੀਸ਼੍ਵਰੋਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਆਦਿ ਉਤਪਤ ਵਿਖੇ ਸਭ ਹੀ ਬਾਲਕੋਂ ਕਾ ਏਕ ਧਰਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਪੀਛੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰ ਕੇ ਉਨ ਕਾ ਨਿਸਚਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਮਾਰਾ ਮੈ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੂੰ ਅਰ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਉਤਪਤ ਕੀਏ ਹੂਏ ਹੋ ਤਬ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਨੇ ਇਸ ਬਚਨ ਕੋ ਸੱਤ ਕਰਕੇ ਮਾਨਿਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਚਨ ਵਿਖੇ ਪਰਗਸਿੱਧ ਹੂਆ ਜੋ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨੇ ਕਾ ਸਭ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਖੇ ਕੁਛ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜੈਸੇ ਬੁਧਿਵਾਨ ਪੁਰਖ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਸੇ ਦੋ ਅਧਿਕ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਜਦਪਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੀ ਤੇ ਸੁਨਿਆ ਭੀ ਨਹੀ ਤਉ ਭੀ ਇਸ ਵਚਨ ਕੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਆਦਿ ਉਤਪਤਿ ਕਰਤਾ ਭੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ ਧਰਤੀ ਅਰੁ ਆਕਾਸ਼ ਕੋ ਭੀ ਉਸੀ ਨੇ ਇਸਥਿਤ ਕੀਆ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਅਪੁਣੀ ਅਨੁਭਵ ਅਰ ਅਪੁਣੀ ਬੁਧਿ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਕਰਕੇ ਹਮ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਮਝੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪਰਮ ਪਦ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਣਾ ਕੇਵਲ ਉਨ ਹੀ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਭੀ ਤੁਮਾਰੀ ਨਿਯਾਈ ਮਾਨੁਖ ਹੂੰ ਪਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਕੇ ਮੁਝ ਕੋ ਆਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਬਚਨ ਕਾ ਤਾਤਪ੍ਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰ

ਖ ਕੌ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸਰਬ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੈ ਕਲਿਆਣ
ਕਾ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਵੈ ਤਬ ਉਸਕੋ ਅਵਤਾਰ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸਕੇ ਵਚਨ ਹੀ ਧਰਮ
ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਹੀਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜਿਸਕੋ ਯਹ ਅਵਸਥਾ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਅਰ ਉਸ ਵਿਖੇ
ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਕਾ ਬਲ ਭੀ ਹੋਵੈ ਪਰ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਅਚਾਰਜ ਕਾ ਆਗੇ ਜਗਤ
ਵਿਖੇ ਉਪਦੇਸ ਵਰਤਮਾਨ ਹੋਵੇ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਹੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਨ ਕਰੇ ਤਉ ਭੀ ਉ
ਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਛੁ ਖੰਡਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਅਰ ਬੂਝ ਕੌ ਭੀ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰ-
ਤੀਤ ਚਾਹੀਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਦਪਿ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨੇ ਕਾ ਮੂਲ ਜਤਨ ਅਰ
ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਤੌ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਪਣੇ ਬ
ਲ ਕਰ ਪਹੁੰਚਨਾ ਕਠਨ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਵਿਘਨ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਭੀ ਬਹੁ
ਤ ਹੈਂ ਅਰ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਦੁਰਲੰਭ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕਾ ਪਾਵਨਾ ਭੀ ਦੁਰਲੰਭ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ
ਉਸ ਵਸਤ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨੇ ਨਿਮਿਤ ਜੁਗਤਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਚਾਹੀਤੀਆਂ ਹੈਂ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ
ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸਬ ਹੀ ਖੇਤੀ ਬੀਜਣਹਾਰੇ ਅਨਾਜ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤੇ ਅਰ ਸਬ ਹੀ ਢੂੰਢਣਹ
ਾਰੇ ਅਪਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਸਤੂ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਾਇ ਸਕਤੇ ਸੋ ਜਦਪਿ ਅਨਾਜ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਖੇਤੀ ਹੀ
ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਪਾਵਣਾ ਢੂੰਢ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੌ ਭੀ ਅਕਸਮਾਤ੍ਰ ਵਿਘਨ ਭੀ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਬਹੁ
ਤ੍ਰ ਇਹ ਜੋ ਸਬ ਹੀ ਵਖਿਆਣ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਬੂਝ ਅਰ ਉਤਮ ਅਵਸਥਾ
ਵਰਨਨ ਕਰੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਣਾ ਜਤਨ ਅਰ ਪੂਰਨ ਗੁਰਦੇਵ ਕੀ ਸਹਾ
ਇਤਾ ਬਿਨਾ ਪਾਇ ਨਹੀਂ ਸਕੀਤਾ ਅਰ ਜਬ ਜਗਿਆਸੀ ਕਾ ਜਤਨ ਅਰ ਸਤਗੁਰੋਂ ਕੀ
ਸੰਗਤ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਤੌ ਭੀ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਚਾਹੀਤੀ ਹੈ ਕਾਹੇ
ਤੇ ਜੋ ਉਸਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨਾ ਭੀ
ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖਾਰਥ ਅਰ ਵਡਿਆਈ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜਿਸਕੋ ਭਗਵੰ
ਤ ਦੇਤਾ ਹੈ ਅਰ ਧਰਮ ਕਾ ਮਾਰਗ ਭੀ ਓਹੀ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਜਿਸਕੋ ਸਾਂਈ ਆਪ ਦਿਖਾਵਤਾ
ਹੈ॥੭॥ ਅਬ ਅਠਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਬਲ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ॥ ॥ਤਾਂ ਤੇ
ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਵਿਸੇਖਤਾ ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਤੈਨੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ
ਤਬ ਚਾਹੀਏ ਜੋ ਬਲ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਪਛਾ
ਨ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਵਜੋਵਹੁ ਭੀ ਦੇਵ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ ਅਰ ਔਰ ਪਸੂਓਂ ਵਿਖੇ ਪਾਈ ਨਹੀਂ

ਸਿਤ ਮੇਘ ਬਰਸਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਪਵਨ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਤਬ ਪਵਨ ਕੋ ਚ
ਲਾਵਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਗਰਭ ਵਿਖੇ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਧਰਤੀ ਵਿਖੇ ਬ-
ਨਾਸਪਤੀ ਕੋ ਉਤਪਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭਹੀ ਦੇਵਤੇ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਅਪਣੇ
ਅਪਣੇ ਕਾਰਜੋਂ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕੀਏ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਜੋ ਰਿਦਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਭੀ
ਦੇਵ ਰਤਨ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਭੀ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਬਲੁ ਦੀਆ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰ
ਨ ਤੇ ਕੇਤੇ ਸਰੀਰੋਂ ਪਰ ਇਸ ਕੀ ਭੀ ਆਗਿਆ ਚਲਤੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਕਾ ਜੋ ਅਪਨਾ ਸਰੀ
ਰੁ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਇਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਮੇਂ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਰੁ ਸਰਬ ਅੰਗੋਂ ਵਿਖੇ ਚਿਤ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵ-
ਰਤਤੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਜੋ ਹਾਥ ਕੀ ਉਂਗਰੀ ਵਿਖੇ ਚਿਤ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਨ
ਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕੀਤਾ ਪਰ ਚਿਤ ਕੇ ਫੁਰਨੇ ਕਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅੰਗੁਰੀ ਹਲਤੀ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਜਬ
ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਬਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਰਬ ਅੰਗੋਂ ਪਰ ਪੰਘਾਰਾ ਹੋਇ ਆਵ
ਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਬਰਖਾ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਕਾਮ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਆਨ ਫੁ
ਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੋ ਚਪਲਤਾ ਆਨ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਭੋਜਨ ਕਰਨੇ ਲਗਤਾ ਹੈ
ਤਬ ਰਸਨਾ ਭੀ ਜਲ ਕੋ ਡਾਰਨੇ ਲਗਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ
ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੀ ਸਰਬ ਕਿਰਿਆ ਚਿਤ ਕੇ ਫੁਰਨੇ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਉਂ ਭੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਤੇ
ਪੁਰਖ ਵਸ਼ੇਖਤਾ ਅਰ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਸੰਜੁਗਤ ਐਸੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤੇ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਉਨ ਕੀ ਆ-
ਗਿਆ ਅਵਰ ਸਰੀਰੋਂ ਪਰ ਚਲਤੀ ਹੈ ਅਰ ਉਨ ਕੇ ਤੇਜ ਕਰਿਕੇ ਸਿੰਘ ਭੀ ਕਾਂਪਣੇ ਲ
ਗਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਚਾਹੇ ਰੋਗੀ ਕਰ ਲੇਵਹਿ ਅਰ ਜਬ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਦੇਖਹਿ ਤਬ ਅ-
ਰੋਗੀ ਮਾਨੁਖ ਭੀ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਵੈ ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਉਨ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਸੰ-
ਕਲਪ ਕੀ ਪੈਂਰ ਕਰਿਕੇ ਨਿਕਟ ਲੇ ਆਵਹਿ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਚਿਤ ਕੋ ਖੈਂਚ ਲੇਤੇ ਹੈਂ-
ਬਹੁੜ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੇ ਜੋ ਮੇਘ ਬਰਸੈ ਤਬ ਬਰਖਾ ਹੋਵਣੇ ਲਾਗੇ ਸੋ ਇਹ
ਸਭ ਹੀ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਅਰ ਨਿਹਚੈ ਹੋਤੀਆਂ ਹੈਂ ਅਰ ਬੁਧਿ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਕਰ
ਕੈ ਭੀ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕਾ ਬਲ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਹੈ ਬਹੁ
ੜ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦੋਖ ਅਰੁ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਜੋ ਫੁਰਨਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਮਾਨੁ
ਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਬਲੁ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਬਲ ਹੀ ਅਵਰ ਸਰੀਰੋਂ ਵਿਖੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਤਾ
ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਮਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਬਲ ਭੀ ਐਸਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ
ਕਿਸੀ ਸੁੰਦਰ ਪਸ਼ੂ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਈਰਖਾ ਅਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦੋਖ ਕਰ ਕੇ ਤਾ
ਤਕਾਲ ਹੀ ਓਹ ਪਸੂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਬਲੁ-

ਪਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਇਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸਕੇ ਬਲ ਕਰਕੈ ਜੀਵਹੁ ਕਾ ਰਿਦਾ ਸ਼ੁਭ ਮਾ-
ਰਗ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸਕੋ ਸੁਧ ਸ਼ਾਂਤਕੀ ਬਲ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਬ
ਲ ਕਰਕੇ ਜੀਵੇਂ ਕੋ ਸਰੀਰ ਅਥਵਾ ਧਨਕ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸਕੋ ਸਿ
ਧਤਾ ਅਰ ਈਸ੍ਵਰਜ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਜਿਸਕੇ ਬਲ ਕਰਕੈ ਉਪਾਧ ਅਰੁ ਖੇਦ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਸੋ ਤਿਸਕੋ ਤਾਮਸੀ ਬਲੁ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਸੁਧਸ਼ਾਂਤ ਕੀ ਬਲੁ
ਅਰ ਈਸ਼੍ਵਰਜ ਅਰ ਜੰਤਰ ਮੰਤਰ ਆਦਿਕ ਜੋ ਤਾਮਸੀ ਬਲੁ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਸ
ਭਹੀ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਬਲ ਅਰ ਪੁਰਖਾਰਥ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਅਸਥੂਲ
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰ ਦੇਖੀਐ ਤਬ ਇਨਹੁ ਵਿਖੇ ਬਡਾ ਭੇਦ ਹੈ ਸੋ ਇਸਕਾ ਵਖਿਆਣ ਭੀ
ਸੰਪੂਰਣ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਪਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਬਚਨ ਕੇ
ਭੇਦ ਕੋ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤਾ ਸੋ ਤਿਸਕੋ ਸੰਤਜਨੋਂ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਪਛਾਣ ਭੀ ਕੁਛ ਨ
ਹੀਂ ਹੋਤੀ ਅਰ ਸ੍ਵਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਪੁਰਖ ਉਨਕੋ ਸੰਤ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਅਵਤਾ
ਰੋਂ ਅਰ ਸੰਤਜਨੋਂ ਕੀ ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਸਭਹੀ ਇਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਪੁਰਖਾਰਥ
ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਭੀ ਤੀਨ ਲਛਣ ਹੈਂ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀ
ਵ ਜਿਸ ਭੇਦ ਕੋ ਸੁਪਨੇ ਕਰਕੇ ਪਛਾਣਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੋ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ਹੀ ਪ੍ਰ-
ਗਟ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਤਰ ਜੀਵੇਂ ਕਾ ਸੰਕਲ ਅਪਣੇ ਸਰੀ
ਰ ਵਿਖੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸੰਤਜਨੋਂ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਸਰਬ ਸਰੀਰੋਂ ਵਿ-
ਖੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਸੰਕਲਪ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੈ ਜੀਵੇਂ ਕਾ ਰਿਦਾ ਸੁ
ਧ ਮਾਰਗ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਬਹੁਰ ਤੀਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਅਵਰ ਜੀਵ ਜਿਸ ਵਿਦਿਆ
ਕੋ ਪੜ੍ਹਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਦਿਆ ਸੰਤਜਨੋਂ ਕੋ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਅਪਣੇ ਅੰ-
ਤਹਕਰਣ ਵਿਖੇ ਫੁਰ ਆਵਤੀ ਹੈ ਇਸਕੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖੁ ਬੁਧਿਵਾ
ਨ ਅਰ ਸੁਧ ਚਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕੋ ਕੇਤੀਆ ਵਿਦਿਆਂ ਅਪਣੇ ਰਿਦੇ ਮੇ ਹੀ ਭਾ
ਸ ਆਵਤੀਆਂ ਹੈ ਅਰ ਅਨਭਵ ਭੀ ਇਸੀ ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਭੀ
ਕਹਾ ਹੈ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਅਪਣੇ ਹੀ ਅਣਭਵ ਕਰਕੈ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਿ
ਸ ਪੁਰਖ ਵਿਖੇ ਇਹ ਤੀਨ ਲਛਣ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਉਸਕੀ ਅਵਸਥਾ ਸੰ
ਤਜਨਹੁ ਅਰ ਅਵਤਾਰੋਂ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਆਗਿਆ
ਅਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਵਰਤਮਾਨ ਹੋਵੇ ਤਬ ਉਸਕੋ ਅਚਾਰਜ ਕਹੀਤ
ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਵੈਰਾਗ ਕਰਕੇ ਸੁਕਚ ਰਹੇ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਉਪਦੇਸੁ ਨ ਕਰੈ ਤਬ

ਉਸਕੀ ਸਨਕਾਦਿਕ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀਤੀ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਭੀ ਬ
ਡਾ ਭੇਦ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੀ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਉਤਮ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੀ ਮਧਮ
ਅਵਸਥਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੀ ਕਨਿਸ਼੍ਟ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਤ ਉਸਹੀ
ਕੋ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਵਿਖੈ ਇਹ ਤੀਨੋਂ ਲਛਣ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਤੀਨ ਲਛਣ
ਭੀ ਇਸ ਨਮਿਤ ਕਹੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਨਕੀ ਕੁਛਕ ਅੰਸ ਵਿਖੇ ਭੀ ਪਾਈ ਜਾਤੀ ਹੈ ਜੈਸੇ
ਸੁਪਨਾ ਅਰ ਸੰਕਲਪ ਕਾ ਸਤਿ ਹੋਵਣਾ ਅਰ ਅਨਭਵ ਜੋ ਆਗੇ ਕਹੀ ਹੈ ਸੋ ਮ
ਨੁਖ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਕਰਕੇ ਓਹ ਤੀਨ ਲਛਨ ਭੀ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁ-
ਖ ਕਾ ਇਹੀ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਅੰਸ਼ ਵਿਖੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਵਿਖੇ ਪਰ
ਤੀਤ ਭੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਕਰ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪੂਰਤਾਈ ਕੋ ਭਗਵੰਤ
ਹੀ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ ਅਵਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਛਾਨ ਸਕਤਾ ਜੋ ਇਸਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ
ਅਵਤਾਰੋਂ ਔਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਵਿਖੇ ਇਨ ਤੀਨ ਲਛਣੋਂ ਕੇ ਅਵਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਲਛਨ ਹੈਂ
ਪਰ ਹਮਕੋ ਉਨਕੀ ਪਛਾਣ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਉਨਕੀ ਅੰਸ਼ ਹਮਾਰੇ ਵਿਖੇ ਪਾ
ਈ ਨਹੀਂ ਜਾਤੀ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਆਪ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਪ-
ਛਾਣਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਸੰਤ ਜਨ ਹੀ ਪਛਾਣਤੇ ਹੈਂ ਇਤਰ
ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤੇ ਸੋ ਇਸਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਹਮਾ-
ਰੇ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਨਿਦ੍ਰਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਨ ਹੋਤੀ ਅਰ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਹਮਕੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਸੁਨ-
ਵਤਾ ਜੋ ਅਮਕੇ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਮਾਨੁਖ ਧਰਤੀ ਪਰ ਪੜੇ ਹੂਏ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟ ਆਵਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਉਨ ਵਿ
ਖੇ ਬੋਲਨਾ ਦੇਖਨਾ ਸੁਨਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤਾ ਅਰ ਉਨਕੀ ਚਿਤਵਨੀ ਭੀ ਸੁੰਨ ਹੋਜ
ਤੀ ਹੈ ਅਰ ਸਮਯ ਪਾਇਕਰ ਬਹੁੜ ਸੁਚੇਤ ਹੋਇ ਉਠਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਜਬ ਹਮਕੋ ਨਿਦ੍ਰਾ
ਨ ਹੋਤੀ ਤਬ ਹਮ ਕਦਾਚਿਤ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਨ ਸਮਝਤੇ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਹ ਮ
ਨੁਖ ਜੋ ਕੁਛ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸੀ ਪਰ ਪਰਤੀਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਭੀ
ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਦਪਿ ਮੈਨੇ ਤੁਝਕੋ ਵਿਦਿਆ ਸਮਝਨੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀਆ ਹੈ ਪਰ
ਤਥਬੀ ਜਬਲਗ ਤੁਮਕੋ ਮਾਰਗ ਮੈਂ ਨ ਦਿਖਾਵਉ ਤਬਲਗ ਤੁਮਕੋ ਉਸ ਵਿਦਿਆ
ਕੇ ਭੇਦ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਨਹੀਂ ਖੁਲਤੀ ਤਾਂਤੇ ਤੂੰ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਅਸਚਰਜ ਨ ਜਾਣ ਜੋ
ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਵਿਖੇ ਕੇਤੇ ਲਛਣ ਐਸੇ ਭੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨਕੋ ਔਰ ਕੋਈ ਪਛਾਨ ਨਹੀਂ
ਸਕਤਾ ਅਰ ਵਹੁ ਸੰਤ ਜਨ ਉਨ ਲਛਣੋਂ ਕਰ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਪਾਵ-
ਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪਰਸਿੱਧ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਰਾਗ ਅਰ ਗੀਤ ਕੀ

ਪਛਾਣ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਸੋ ਤਿਸਕੇ ਰਾਗ ਅਰ ਗੀਤ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਆਨੰਦ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਭਾਸਤਾ ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਉਸਕੇ ਰਾਗ ਅਰ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਸਮਝਾਵੈ ਤਬ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤਾ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਉਸਕੇ ਜਾਨਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ ਜੈਸੇ ਜਨਮ ਕੇ ਅੰਧੇ ਕੋ ਰੂਪ ਅਰ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਕੀ ਜਾਣ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸਮਰਥਾਈ ਵਿਖੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਅਸਚਰਜ ਨਹੀਂ ਜੋ ਅਵਤਾਰੋਂ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋ ਕੋ ਕੋਈ ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨਕੋ ਅਵਰ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤੇ ॥ ਅਬ ਨਾਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਪੂਰਬ ਪਛ ਕਾ ਉੱਤਰ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ। ॥ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਸ ਤੇ ਆਗੇ ਜੋ ਕੁਛ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੈਨੇ ਮਨੁੱਖ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਕੋ ਸਮਝਾਇਆ ਅਰੁ ਜਗਿਆਸੀਓਂ ਕਾ ਮਾਰਗ ਭੀ ਤੈਨੇ ਪਛਾਣਿਆ ਪਰ ਜਬ ਤੂੰ ਮਨੇ ਜੋਗੀਜਨੋਂ ਤੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੇ ਜੋ ਅੰਤਰ ਮੁਖ ਅਭਿਆਸ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਇਹ ਬਿਦਿਆ ਭੀ ਪਟਲ ਡਾਰਤੀ ਹੈ ਅਰ ਤੈਨੇ ਇਸ ਬਚਨ ਕਨਤਕਾਰ ਕੀਆ ਹੋਵੇ ਤਬ ਤੁਝ ਕੋ ਇਸ ਬਚਨ ਕਾ ਨਤਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਹ ਬਚਨ ਨਿਰਦੇਹ ਸਤਿ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਦਿਕ ਵਿਦਿਆ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਹੈ ਸੋ ਰਿਦੇ ਕੀ ਏਕਤਾ ਵਿਖੇ ਇਹ ਭੀ ਪਟਲ ਹੈ ਅਰੁ ਇਸ ਕਰਿਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਪੜਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਨੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਤਲਾਉ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪਾਂਚੋਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਤਲਾਉ ਵਿਖੇ ਜਲ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਕੇ ਮਾਰਗ ਹੈਂ ਪਰ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸ ਤਲਾਉ ਕੇ ਭੀਤਰ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਨਿਕਾਸਿਆ ਚਾਹੇ ਤਬ ਇਸ ਕੋ ਪਾਈਏ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਉਸ ਤਲਾਉ ਵਿਖੇ ਬਾਹਜ ਕਾ ਜਲ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਨਿਕਾਸੇ ਬਹੁੜ ਉਸ ਮਲਨ ਕੀਚ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੈ ਬਹੁੜ ਉਸ ਤਲਾਉ ਕੋ ਖੋਦੈ ਅਰ ਜਲ ਕੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਮਾਰਗ ਕੋ ਰੋਕੈ ਤਬ ਉਸ ਤਾਲਾਵ ਵਿਖੇ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਉਤਪਤ ਹੋਵੈ ਪਰ ਵਹੁ ਜਬ ਲਗ ਬਾਹਜ ਕਾ ਜਲੁ ਅਰ ਮਲਨ ਕੀਚ ਦੂਰ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਲਗ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਨਿਕਸਤਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਬ ਲਗ ਚਿਤ ਇੰਦ੍ਰੀਆਦਿਕ ਅਵਿਦਿਆ ਤੇ ਰਹਤ ਨ ਹੋਵੇ ਤਬ ਲਗ ਵਹੁ ਸੂਖਮ ਵਿਦਿਆ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਉਗਾਟਤੀ ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਅਸਥੂਲ ਜਗਤ ਕੀ ਜਾਣ ਕੋ ਵਿਸਮਰਨ ਕਰੈ ਅਰ ਰਿਦੇ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੇ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅਨੁਭਵ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਸਥੂਲ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਜੋ ਪਟਲ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਥਾ ਸੋ ਇਸ ਨਿਮਿਤ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਮਨੁਖ ਕਿਸੀ ਮਤ ਅਰ

ਪੰਥਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਰ ਜੁਗਤਾਂ ਕੋ ਪੜ੍ਹ ਕਰ ਪ੍ਰਤੀਤ
ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਮਤ ਕੋ ਖੰਡਤ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸਕੇ ਵਾਦ
ਵਿਵਾਦ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਐਸੇ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਇਤਰ ਅਵਰ ਵਿ-
ਦਿਆ ਕਾਈ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ੍ਹ ਤਿਸ ਤੇ ਪੀਛੇ ਜਬ ਕਿਸੀ ਯਥਾਰਥ ਵਚਨ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ
ਕੇ ਸਮਝਤਾ ਭੀ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਅਨੁਮਾਨ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੀ
ਵਿਦਿਆ ਮੈਂ ਆਗੇ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਵਚਨ ਉਸ ਤੇ ਵਿਪਰਜੈ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਉਨ ਵਚਨੋਂ ਕੋ ਯਥ-
ਾਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਯਥਾਰਥ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ
ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਜਿਸ ਮਤ ਕਾ ਨਿਹਚਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਦਿਆ ਯਥਾਰਥ ਕਾ ਗਿਆਨ ਉ-
ਸ ਕੋ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਭ੍ਰਮ ਜਭੇ ਦੋਕੈ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝੈ ਪਰ ਜੈਸੇ ਫਲ ਕੀ ਤੁਚ
ਦੂਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਸਰਬ ਰਹਸ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਜਬ ਪੰਥ ਹੁ ਅਰ ਮਤੋਂ ਕ-
ਾ ਨਿਸਚਾ ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਕਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜਾ-
ਣ ਤੂੰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਵਾਦ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪੜ੍ਹਤਾ ਹੈ ਤਬ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਕੀ ਵਿਦਿਆ
ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਅਰ ਵਹੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਮੈਨੇ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ ਸੋ ਯਥਾਰਥ ਰੂਪ
ਇਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਹੀ ਉਸ ਕੋ ਦਾਰੁਣ ਪਟਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋ
ਐਸੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨੇ ਹਾਰੇ ਕੋ ਅਵਸਮੇਵ ਅਭਿਮਾਨ ਉਪਜਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਵ-
ਹੁ ਪੁਰਖ ਅਭਿਮਾਨੀ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਸੁਭ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਤੀ ਅਰੁ
ਸਾਰਵਜਤ੍ਰ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਸ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਭੀ ਉਤਮ ਹੋਤੀ ਹੈ
ਅਰ ਯਥਾਰਥ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲਤਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਤੇ ਐਸੇ ਹੋਤੇ
ਹੈਂ ਜੋ ਅਪਣਾ ਜਨਮ ਮਿਥਿਆ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਵਿਖੇ ਖੋਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਵਹੁ ਅਸਥੂਲ ਪ੍ਰ-
ਤੀਤ ਹੀ ਉਨ ਕੋ ਪਟਲ ਕਰ ਡਾਰਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਜੋ ਪੰਡਿਤ ਬੁਧਿਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਝੂਠੀ
ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਅਰ ਸੰਸਿਓਂ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਵਚਨ
ਵਿਖੇ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪਟਲ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਬੂਝ ਕੇ ਸਮਝਨਾ ਯੋਗ-
ਹੈ ਅਰੁ ਨਤਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਇਹ ਵਚਨ ਉਸ ਕੋ ਕਹ-
ਣਾ ਜੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਅਨਭਵ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਖੁਲੀ ਹੈ ਅਰੁ ਇਹ ਜੋ ਮਨਮਤੀ ਝੂਠੇ
ਲੋਗ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੋ ਅਨਭਵ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ ਕੇਤੇਕੁ ਸੂਖਮ ਵਚ-
ਨ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਉਨੋਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਲੀਏ ਹੈਂ ਅਰੁ ਸਰਬਦਾ ਕਰਤਤ ਉਨ ਕਾ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ
ਸਦੀਵ ਸਰੀਰ ਕੋ ਪੋਖਤੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਸੇਲੀ ਅਰੁ ਗੋਦੜੀ ਅਰੁ ਆਸਨੇਂ

ਕੋ ਬਨਾਵਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਵਿਦਿਆਵਾਨੋਂ ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਕੋ ਅਤਿ ਦੰਡ ਦੇਣਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਜਗਤ ਕਾ ਮਾਰਗ ਖੋਵਣੇਹਾਰਾ ਹੈ ਭਗਵੰਤ ਅਰੁ ਸੰਤੋਂ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਭਗ-ਵੰਤ ਅਰ ਸੰਤਜਨੋਂ ਨੇ ਵਿਦਿਆਵਾਨੋਂ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰੀ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਜਗ-ਤ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਜੋ ਪਾਪੀ ਭਾਗਹੀਣ ਹੈਂ ਸੋ ਉਸ ਅਨਭਵ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਏ ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਭੀ ਹੀਨ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਇਨਕੋ ਵਿਦਿਆਵਾਨੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ ਕੈਸੇ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੋਵੈ ਸ੍ਵਰਣ ਤੇ ਰਸਾਇਣ ਉਤਮ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਰਸਾਇਣ ਕਰਕੇ ਅਮਿਤ ਸ੍ਵਰਣ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਸ੍ਵਰਣ ਕਾ ਬੀਜ ਦੇਵੈ ਤਬ ਵਹੁ ਸ੍ਵਰਣ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕਰੈ ਅਰੁ ਕਹੈ ਜੋ ਸ੍ਵਰਣ ਕਿਸ ਕਾਮ ਆਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਤਿਸ ਕਾ ਮੋਲ ਤੁਛ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਹਮਕੋ ਰਸਾ-ਇਣ ਚਾਹੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਰਸਾਇਣ ਕਾ ਮੂਲ ਸ੍ਵਰਣ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਸ੍ਵਰਨ ਭੀ ਨ ਲੇਵੇ ਅਰ ਉਸਕੇ ਪਾਸ ਰਸਾਇਣ ਭੀ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਵਹੁ ਨਿਰਧਨ ਅਰ ਵਹੁ ਭਾਗਹੀਣ ਰਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮੂਰਖ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਰਸਾਇਣ ਕੀ ਵਿਸੇਖਤਾ ਸੁਣਕਰ ਪਰਸੰਨ ਪੜਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੰਤਜਨੋਂ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਰਸਾਇਣ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਹੈ ਜੋ ਰੂਪੇ ਅਰ ਸ੍ਵਰਣ ਤੇ ਰਸਾਇਣ ਕਾ ਪਾਵਨ ਵਸ਼ੇਖ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੰਤਜਨੋਂ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਦਿਆਵਾਨੋਂ ਤੇ ਵਸ਼ੇਖ ਹੈ ਬਹੁੜਿ ਇਸ ਵਿਖੇ ਏਕ ਅਵਰ ਭੀ ਭੇਦ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਕੇ ਪਾਸ ਇਤਨਾ ਹੀ ਰਸਾਇਣ ਹੋਵੈ ਜੋ ਸੌ ਮੋਹਰ ਜਿਤਨਾ ਸ੍ਵਰਣ ਉਸਤੇ ਹੋ ਸਕੇ ਅਰ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਪੁਰਖ ਕੇ ਪਾਸ ਸਹੰਸਰ ਮੋਹਰ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ ਸਹੰਸਰ ਮੋਹਰ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਤੇ ਸੌ ਮੋਹਰ ਵਾਲਾ ਰਸਾਇਣੀ ਪੁਰਖ ਸੇਖ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਰਸਾਇਣ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਢੂੰਢ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਪੁਰਖ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਹੈਂ ਪਰ ਰਸਾਇਣ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨਾ ਕਠਿਨ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਚਿਰੰਕਾਲ ਪਰਯੰਤ ਕਿਸੀ ਵਿਰਲੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪ-ਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਵਿਵੇਕ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਾ ਜੋ ਮਾਰਗ ਹੈ ਸੋ ਜਦਪਿ ਮਹਾਂ ਉਤਮ ਹੈ ਪਰ ਇਸਕੀ ਪੂਰਣਤਾਈ ਕੋ ਪੌਹਚਣਾ ਮਹਾਂ ਦੁਰਲਭ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਉਂ ਭੀ ਪਛਾਣਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਧਨ ਧਿਆਨ ਅਥਵਾ ਕੁਛ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕਾ ਪਰਚਾ ਹੋਵੈ ਤੌ ਭੀ ਓਹੁ ਪੁਰਖ ਸਰਬ ਵਿਦਿਆਵਾਨੋਂ

ਤੇ ਵਸ਼ੇਖ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕੋ ਸਾਧਨ ਕਰਿਕੇ ਕੁਛਕ ਇਕਤ੍ਰਤਾ
ਭੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੌ ਭੀ ਬਹੁਤੇ ਪੁਰਖ ਪੀਛੇ ਪਸਰਿ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਸੰਕਲਪ
ਕਰਕੇ ਬਾਵਰੇ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਵਹੁ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮ ਬਡੀ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪ
ਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਐਸਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਸੁਧਤਾ ਕਰਿਕੇ
ਪੂਰਣ ਪਦ ਕੋ ਪਹੁੰਚੇ ਅਰ ਬਹੁਤੇ ਤੋ ਵਸ਼ੇਪਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ
ਸਾਚਾ ਸੁਪਨਾ ਭੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਅਧਿਕ ਤੌ ਚਿਤ ਕਾ ਭ੍ਰਮ ਹੀ ਹੋਤਾ
ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਵਿਦਿਆਵਾਨਹੁ ਤੇ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਵਸ਼ੇਖ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੀ ਅਵਸਥਾ
ਐਸੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕੋ ਅਰੁ ਜਿਸ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਅਵਰ ਜੀਵ ਪੜ੍ਹ ਕਰ ਸਮਝੇ
ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਭਾਸ ਆਵੈ ਜੋ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਮਹਾਂ ਦੁਰਲੰਭ ਹੈ
ਤਾਂਤੇ ਤੁਝ ਕੋ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਅਰ ਉਨ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖ
ਤਾ ਪਰ ਭੀ ਤੇਰੀ ਪਰਤੀਤ ਹੋਵੈ ਅਰ ਪਾਖੰਡੀ ਮਾਨੁਖੋਂ ਕੇ ਵਚਨ ਕਰਿਕੈ ਵਿ
ਦਿਆਵਾਨੋਂ ਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਹਿ ਤਬ ਤੇਰਾ ਧਰਮ ਨਸ਼ਟ ਹੋਵੈ ਬਹੁ
ਰਿ ਤੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਹਿ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਭਲਾਈ ਅਰ ਉਤ
ਮਭਾਗ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੈ ਕਹੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਸ ਭੇਦ ਕਉ ਕਿਉਂਕ
ਰਿ ਪਛਾਣੀਐ ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਉਤਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕਰਿਕੈ ਕਿ
ਸੀ ਕਉ ਪਰਸੰਨਤਾ ਅਰੁ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੀ ਪਦਾਰਥ ਉ
ਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਭਲਾਈ ਕਹੀਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਰੁ ਆਨੰਦ ਉਸ ਪਦ
ਰਥ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਇਸ ਕੇ ਸੁਤਹ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ
ਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸੁਤਹ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਪਦਾਰਥ ਉਹੀ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪ-
ਦਾਰਥ ਕੇ ਨਮਿਤ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕ
ਮ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਇਉਂ ਹੈ ਜੋ ਅਪਣੀ ਇਸ਼ਟ ਵਸਤੁ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨਾ ਅਰੁ
ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਕੋ ਜੀਤੇ ਬਹੁੜ ਸ਼੍ਰਵਣਹੁ ਕੋ-
ਸੁਖ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਅਨੁਰਾਗੁ ਵਿਖੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਬੁਧਿ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ
ਅਰੁ ਭਲਾਈ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਕਾਰਜੋਂ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਪਛਾਣੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਅ-
ਪਣਾ ਸੁਭਾਵ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਬੁਧਿ ਕਉ ਇਸੀ ਨਮਿ
ਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਬਹੁੜ ਕਾਮੁ ਅਰੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਰ ਪਾਂਚ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਭੋਗ
ਕਉ ਪਸ਼ੂਓਂ ਵਿਖੇ ਭੀ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਇਹ ਸੁਭਾਵ ਮਾਨੁਖ ਵਿਖੇ ਪਸ਼ੂ

ਓ ਤੇ ਅਧਿਕ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਤਬ ਨਿਰ ਸੰਦੇਹ ਉਸਕੀ ਢੂੰਢ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜਾਣਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਇਸ ਭੇਦ ਕਉ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਤਬ ਪਰਸੰਨ ਹੋਕਰਿ ਉਸ ਪਰਿ ਬਡਾਈ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜਦ ਪਦਾਰਥ ਨੀਚ ਹੋਵਹਿ ਤਉ ਭੀ ਉਸਕੀ ਜਾਣ ਵਿਖੈ ਐਸਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੋ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਜੈਸੇ ਸਤਰੰਜ ਖੇਲਣੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਸਤਰੰਜ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਬਤਾਵਨੇ ਤੇ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ ਅਰੁ ਇਉ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੇਲਤਾ ਹੌਂ ਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਤੈਨੇ ਇਸ ਵਚਨ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਸਮਝਿਆ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਅਪਣਾ ਸੁਭਾਵ ਪਛਾਣ ਹੈ ਤਬ ਐਸੇ ਹੀ ਜਾਣ ਜੋ ਜੇਤਾ ਹੀ ਜਾਨਨੇ ਜੋਗ ਪਦਾਰਥ ਉਤਮ ਅਰੁ ਵਸ਼ੇਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੇਤਾ ਹੀ ਉਸਕੀ ਪਛਾਣ ਵਿਖੇ ਆਨੰਦ ਭੀ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਵਜੀਰ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਜਾ-ਣਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਜਾਣੇ ਤਬ ਉਸ ਤੇ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰ-ਸੰਨਤਾ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਸਤਰੰਜ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਜਾਣਨੇ ਹਾਰੇ ਪੁਰਖ ਤੇ ਜੋਤਸ਼ ਅਰੁ ਵੈਦਕ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਵੇਤਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪਰਸਿਧ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਜਾਣਨੇ ਜੋਗ ਪਦਾਰਥ ਉਤਮ ਹੋਵੈ ਸੋ ਤਿਸਕੀ ਪਛਾਣ ਵਿਖੈ ਆਨੰਦ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਭਗਵੰਤ ਸਮਾਨਿ ਉਤਮੁ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਵਸ਼ੇਖਤਾ ਉਸਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ ਅਰੁ ਜੇਤੇ ਕੁਛ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਅਸਚਰਜ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅਵਰ ਪਛਾਣ ਕਾਈ ਨ-ਹੀਂ ਅਰ ਉਸਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅਵਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੋ ਵਹੁ ਪਛਾਣ ਅਰੁ ਦਰਸ਼ਨ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਅਪਣਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਅਪਣੀ ਪਛਾਣ ਕੇ ਨਮਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਭਲਾਈ ਅਰੁ ਪੂਰਨਤਾਈ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾ-ਣ ਵਿਖੇ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੈ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਹੋਵੇ ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਉਸਕਾ ਰਿਦਾ ਰੋਗੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰ-ਖ ਕਉ ਅਨਾਜ ਕੀ ਰੁਚ ਨ ਹੋਵੈ ਅਰੁ ਮਾਟੀ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੰਯੁਗਤਿ ਖਾਵੈ ਤਬ

ਵਹੁ ਰੋਗੀ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜਬ ਉਸਕਾ ਉਪਚਾਰ ਨ ਕਰੀਐ ਤਬ ਵਹੁ ਮ੍ਰਿਤੁ
ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਭਾਗ ਹੀਨ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਿ
ਸ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਵਿਖਿਓਂ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀ-
ਤ ਤੇ ਸੂਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸਕਾ ਰਿਦਾ ਰੋਗੀ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਭੀ ਮਾਨੁਖ
ਮਾਨਸੀ ਰੋਗ ਕਾ ਉਪਚਾਰ ਨ ਕਰੈ ਤਬ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਮੰਦਭਾਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ
ਉਸਕੀ ਬੁਧਿ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆ-
ਦਿਕ ਭੋਗੋਂ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਇਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਾਥ ਹੈ ਸੋ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇ ਸਮੇਂ ਇਸਕਾ ਸ
ਰੀਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸਰਬ ਭੋਗ ਭੀ ਨਸ਼ਟਤਾ ਕਉ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਵਹੁ
ਜੀਵ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਖੈਂਚ ਵਿਖੇ ਬਡੇ ਕਸ਼ਟ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੈ
ਭਾਗਹੀਣ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਕਾ ਜੋ ਸੁਖ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕਾ
ਸਨਬੰਧ ਰਿਦੇ ਕੇ ਸਾਥ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਵਹੁ ਸੁਖ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇ ਸਮੇ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ
ਤੇ ਜੋ ਵਿਖੇਪਤਾ ਦੇਣੇ ਹਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਸਭ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਿਤਨੀ
ਕਛੁ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਵਸੇਖਤਾ ਕਹੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਇਤ-
ਨੀ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਅਰੁ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੇ ਜੋ ਅੰਗ ਹੈ ਸੋ
ਸਭੁ ਹੀ ਅਪਣੇ ਕਾਰਜ ਕੇ ਨਮਿਤ ਬਣਾਏ ਹੈਂ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰਖਿਆ ਇ
ਨਹੀ ਕਰਕੇ ਹੋਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇਹ ਜੋ ਜੀਵ ਕਾ ਪਿੰਡ ਹੈ ਸੋ ਜਦਪਿ ਇਸਕਾ ਅ-
ਲਪ ਜੈਸਾ ਆਕਾਰ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਖੇ ਬਨਾਏ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ
ਕੇ ਅੰਸ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜੈਸੇ ਅਸਤ ਪਰਬਤੋਂ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਅਰ
ਰੋਮਾਵਲੀ ਬਨਾਸਪਤੀ ਹੈ ਅਰ ਪੰਘਾਰਾ ਮੇਘੋਂ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ ਅਰ ਸੀਸ
ਆਕਾਸ਼ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਰੂਪ ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ ਹੈ ਸੋ ਇਨਕਾ ਵਖਿ
ਆਨ ਕਰਨਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤਾਤ ਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਬ੍ਰ-
ਹਮੰਡ ਵਿਖੇ ਜੇਤੇ ਪਦਾਰਥ ਅਰ ਜੀਵ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਸਕੀ ਅੰਸ ਪਿੰਡ ਵਿਖੈ ਸ
ਭ ਪਾਈ ਜਾਤੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸੂਕਰ ਕੂਕਰ ਪਸ਼ੂ ਪ੍ਰੇਤ ਦੇਵ ਅਰ ਪਰੀਆ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿ
ਨਕੇ ਸੁਭਾਵ ਭੀ ਇਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਜੇਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਕੀ
ਅੰਸ਼ ਭੀ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜੈਸੇ ਜਠਰ ਅਗਨ ਜੋ ਅਹਾਰ ਕੋ ਪਰਾਵਤੀ
ਹੈ ਸੋ ਮਾਨੋ ਰਸੋਈ ਕਰਨੇ ਹਾਰੀ ਹੈ ਅਰੁ ਜਿਸ ਅੰਗ ਕਰਕੇ ਅਹਾਰ ਕਾ ਰਸੁ ਨਿ
ਕਸਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮੈਲ ਕੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਅਤਾਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਅਰੁ ਜਿ

ਸੁ ਅੰਗ ਕਰਕੈ ਭੁਧਾਰ ਕਾ ਦੂਧ ਅਰ ਬੀਰਜ ਬਨਤਾ ਹੈ ਸੋ ਧੋਬੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ
ਅਰੁ ਜੋ ਅੰਸ ਜਲ ਕੀ ਅੰਸ ਕੋ ਛਪੀ ਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਡਾਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪਾਨੀ ਹਾਰਾ ਹੈ
ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਹਾਰ ਕੀ ਮੈਲ ਬਾਹਜ ਨਿਕਸਤੀ ਹੈ ਸੋ ਝਾੜੂ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ
ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਅੰਗ ਕਰਕੈ ਵਾਇ ਪਿਤ ਕਫ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਕੋਪਤੇ ਹੈਂ
ਅਰੁ ਦੇਹ ਕਰ ਦੂਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜੋ ਬਟਪਾਰੇ ਚੋਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਿ
ਸ ਕਰਕੈ ਵਾਇ ਪਿਤ ਕਫ ਨਿਵਰਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਧਰਮਾਤ੍ਮਾ ਰਾਜੇ ਕੀ ਨਿਆ
ਈ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਕਾ ਵਖਿਆਨ ਕਰਨਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਤਾਤ
ਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਤੁਝ ਕੋ ਐਸੀ ਪਛਾਣ ਚਾਹੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਭਿ
ਨ ਭਿਨ ਸੁਭਾਵ ਅਰ ਅੰਗ ਉਤਪਤਿ ਕੀਏ ਹੈਂ ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਤੇਰੀ ਟਹਿਲ ਵਿ
ਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੋਇ ਕਰ ਸੋਇ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਤੌ ਭੀ ਵਹੁ-
ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਕਾ ਤਿਆਗੁ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਅਰੁ ਤੂੰ ਉਨ ਕੇ ਜਾਨਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਰੁ ਜਿ
ਸ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਏਹ ਤੇਰੇ ਟਹਿਲੂਏ ਬਨਾਏ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਤੂੰ ਉਪਕਾਰ ਭੀ ਨ
ਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਪਰ ਜਬ ਕੋਈ ਇਹ ਮਨੁਖ ਏਕ ਵਾਰ ਅਪਨੇ ਟਹਿਲੂਏ ਕੋ ਤੇਰੀ ਸੇ
ਵਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਭੇਜੇ ਤਬ ਸਾਰੀ ਆਰਬਲਾ ਪਰਜੰਤ ਉਸ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਨਤਾ ਹੈ
ਅਰ ਜਿਸ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਕੇਤੇ ਸਹਸਰ ਟਹਿਲੂਏ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਟਹਿਲ ਵਿਖੇ ਲ
ਗਾਏ ਹੈਂ ਅਰ ਵਹੁ ਐਸੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੈ ਸੋ ਇਕ ਪਲ ਭੀ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਆਲਸ ਨਹੀਂ
ਕਰਤੇ ਸੋ ਤਿਸ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਤੂੰ ਕਦਾਚਿਤ ਸਿਮਰਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਬਹੁੜ ਇ
ਸ ਸਰੀਰ ਕੀ ਜੋ ਉਤਪਤਿ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਕੇ ਅੰਗੋਂ ਵਿਖੇ ਜੋ ਗੁਣ ਰਚੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ
ਵਿਦਿਆ ਭੀ ਅਪਾਰ ਹੈ ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਲੋਕ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਅਚੇਤ ਹੈਂ ਬਹੁੜ
ਜਬ ਕੋਈ ਇਸ ਸਰੀਰ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪੜਤਾ ਭੀ ਹੈ ਤੌ ਭੀ ਵੈਦ ਹੋਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ
ਪੜ੍ਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵੈਦਕ ਕਾ ਜਾਣਨਾ ਹੀ ਤੁਛ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਵਿਦਿ
ਆ ਕੋ ਭੀ ਇਸ ਨਮਿਤ ਪੜਨਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਕਉ ਪੜ੍ਹ ਕਰ
ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਪਛਾਣੈ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਰਖ ਕਉ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਭਗਵੰ
ਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਪਛਾਨਣਾ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ
ਸਰੀਰ ਅਰ ਜੀਵ ਕੇ ਉਤਪਤਿ ਕਰਣੇ ਹਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਉ ਐਸੇ ਸਮਰਥ
ਜਾਣੈ ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਸਮਰਥਤਾ ਵਿਖੇ ਦੀਨਤਾ ਅਰੁ ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ-
ਇਆ ਜਾਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬੀਰਜ

ਕੀ ਬੂੰਦ ਤੇ ਉਸਨੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਜਿਸ ਭਗਵੰਤ ਵਿਖੇ ਐ-
ਸੀ ਸਮ੍ਰਥਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕੀ ਸਮਰਥਤਾ ਵਿਖੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਾਸ ਹੁਏ ਤੇ ਬਹੁੜ ਬੁ-
ਰਜੀਤ ਕਰਨਾ ਕਛੁ ਕਠਨ ਨਹੀਂ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਦੁਖ ਅਰ ਸੁਖ
ਭੀ ਪਛਾਣ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਐਸੇ ਜਾਣੇ ਜੋ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਐਸਾ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ
ਹੈ ਸੋ ਉਸਕਾ ਗਿਆਨ ਸਰਬ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਅਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅ-
ਸਚਰਜ ਅਰ ਉਨਕੇ ਵਿਖੇ ਭੁਣ ਉਤਪਤਿ ਕੀਏ ਹੈਂ ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਉਸਕੀ ਵਿਦਿਆ
ਕਰਕੇ ਸਿਧ ਹੂਏ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਗੁਣ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਇਹ ਭੀ ਪਛਾਣਿਆ ਚਾਹੀ-
ਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਪਰਮ ਦਇਆਲੁ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਜੀਵੋਂ ਪਰ ਉਸਕੀ ਕਰੁਣਾ
ਅਮਿਤ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਜਿਸ ਜੀਵ ਕੋ ਜੋ ਕੁਛ ਚਾਹੀਤਾ ਥਾ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਦੀਆ ਹੈ ਅ-
ਰ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਰਕੇ ਕੁਛ ਦੁਰਾਇ ਨਹੀਂ ਰਾਖਿਆ ਜੈਸੇ ਸੀਸ ਅਰ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ
ਤੇ ਆਦਿ ਲੇ ਕਰ ਜੋ ਕੁਛ ਅਸਮੇਵ ਚਾਹੀਤਾ ਥਾ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਦੀਆ ਹੈ ਅਰ ਜਿਨਹੁ
ਅੰਗੋਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਅਰ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਹਾਥ ਅਰ ਪਾਂਵ
ਅਰ ਰਸਨਾ ਆਦਿਕ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਸਭੀ ਅੰਗ ਦੀਏ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਇਸ ਜੀਵ
ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਭੀ ਨ ਥਾ ਅਰ ਉਸ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਹੋਣਾ ਅਵਸ ਮੇਵ ਚਾਹੀਤਾ ਨ ਥਾ ਪ-
ਰ ਉਸ ਕਰਕੇ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਅਰੁ ਸੀਗਾਰ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਨ ਥਾ ਵਹੁ ਅੰਗ ਭੀ ਦੀਏ
ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਸਾਮਤਾ ਅਧਰੋਂ ਕੀ ਲਾਲੀ ਅਰ ਪਿਪਲੀਓਂ ਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਅ-
ਰ ਇਸਕੀ ਨਿਆਂਈ ਕੇਤੇ ਅੰਗ ਅਵਰ ਭੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਕੇ ਨਮਿਤ ਦੀਏ ਹੈਂ ਬਹੁ-
ੜ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇਵਲ ਐਸੀ ਮਨੁਖ ਹੀ ਪਰ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਤਾਂਤੇ ਸਰਬ ਜੀ-
ਵੋਂ ਪਰ ਉਸਕੀ ਦਇਆ ਸਮਾਨ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਮਛਰ ਅਰ ਮਾਖੀ ਪਰਜੰ-
ਤ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਜੋ ਕੁਛ ਚਾਹੀਤਾ ਥਾ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਦੀਆ ਹੈ ਉਨਕਾ ਬਦਨ ਅਰ ਆ-
ਕਾਰ ਅਰੁ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਚਿਹਨੋ ਕਰਕੇ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਏ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਜੀਵ ਕੇ ਸ-
ਰੀਰ ਕੇ ਉਤਪਤਿ ਕਰ ਕਛੁ ਪਛਾਣਨਾ ਭੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ
ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਗ-
ਵੰਤ ਕੀ ਬਡਾਈ ਕਛੁ ਪਛਾਣੈ ਜੈਸੇ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਕਵੀਸ਼ਰ ਕੀ ਕਵਿਤਾ ਅਰੁ ਕਾ-
ਰੀਗਰੀ ਕੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਸ ਕੇ ਕਾਵਜ ਅਰੁ
ਕਾਰੀਗਰੀ ਕੀ ਬਡਾਈ ਕਉ ਪਛਾਣ ਲੇਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਹ ਜੇਤੀ ਕਛੁ ਭਗ-
ਵੰਤ ਕੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ ਅਰ ਉ:··

ਸਕੇ ਸਰਬ ਗੁਣੋਂ ਕੇ ਲਖਾਵਣੇ ਹਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਸਰੀਰ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕਾ ਪਛਾ-
ਣਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਰਿਦੇ ਕੀ ਪਛਾਣਿ ਕੇ ਨਿਕਟ ਤੁਛ ਮਾਤਰ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਸਰੀ-
ਰ ਘੋੜੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਅਰ ਚਿੱਤ ਸਵਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਉਤਪਤਿ ਕਾ ਜੋ ਤਾਤਪਰਜ
ਹੈ ਸੋ ਰਿਦੇ ਰੂਪੀ ਸਵਾਰ ਹੈ ਇਸ ਕਰਿ ਜੋ ਘੋੜਾ ਸਵਾਰ ਕੇ ਨਮਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ
ਸਵਾਰ ਕਉ ਪਜਣਾ ਘੋੜੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤ ਇਤਨਾ ਕਛੁ ਜੋ ਵਰਨਨ ਕੀਆ
ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅੰਗਾਹੂ ਕੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਤਾ ਅਰ ਇਹੁ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਜੋ ਤੁਝ ਕੇ ਤੇਰੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਨਿਕ-
ਟ ਔਰ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਸੋ ਜਬ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕੋ ਨ ਪਛਾਣਹਿ ਤਬ
ਔਰ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥੁ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ
ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖੁ ਐਸਾ ਨਿਰਧਨ ਹੋਵੈ ਜੋ ਅਪਣੇ
ਸਰੀਰ ਕੇ ਅਹਾਰ ਕਉ ਸਮਰਥ ਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਭਿਮਾਨ ਕ-
ਰਕੇ ਕਹੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਕੇ ਅਭਿਆਗਤ ਮੇਰੇ ਹੀ ਗ੍ਰਿਹ ਸੋ ਭੋਜਨ ਪਾਵਤੇ ਹੈ
ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਅਰ ਐਸਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਮੂਰ-
ਖ ਅਰ ਝੂਠਾ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ੯ ॥

ਅਬ ਦਸਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ
॥ ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਬਡਾਈ ਅਰ ਸ਼ੋਭਾ ਅਰ ਵਸ਼ੇਖਤਾ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ
ਰੂਪੀ ਰਤਨ ਕੀ ਤਿਨੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝੀ ਤਬ ਆਗੇ ਇਉ ਭੀ ਜਾਣਿਆ ਚਾ-
ਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਦਪ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਐਸਾ ਰਤਨ ਤੁਝ ਕਉ ਦੀਆ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਤੁ-
ਝ ਤੇ ਗੁਹਜ ਕਰ ਰਾਖਿਆ ਸੋ ਜਬ ਲਗ ਤੂੰ ਇਸ ਰਤਨ ਕਉ ਨ ਖੋਜਹਿ ਅਰ
ਉਸ ਤੇ ਅਚੇਤ ਹੋਵਹਿ ਅਰ ਬ੍ਰਿਥਾ ਗਵਾਵਹਿ ਤਬ ਇਸੀ ਕਰਕੈ ਤੇਰੀ ਪਰਮ-
ਹਾਣ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਕਉ ਖੋਜ ਅਰ ਮਾਇ-
ਆ ਕੇ ਜੰਜਾਲੋਂ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਹੋਵਹੁ ਤਬ ਵਹੁ ਤੇਰਾ ਚਿਤ ਰੂਪੀ ਰਤਨ ਪੂਰਨਤਾ
ਈ ਕਉ ਪਹੁਚੈ ਸੋ ਉਸ ਕੀ ਬਡਾਈ ਅਰ ਪੂਰਨਤਾਈ ਚੈਤੰਨਤਾ ਰੂਪੀ ਸੂਖਮ ਦੇ-
ਸ ਵਿਖੇ ਸ਼ੋਕ ਤੇ ਰਹਿਤ ਆਨੰਦ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਨਾਸਤਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਸਤਿ-
ਸਰੂਪ ਕੇ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਸਮਰਥਤਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਵਿਦਿਆ ਤੇ ਰਹਿਤ ਗਿਆਨ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕਾ
ਨਿਰਮਲ ਸਰੂਪ ਇਹੀ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਜੀਵ ਭੀ ਸੂਖਮ ਦੇਸ ਮੋ ਇਸੀ ਸਰੂਪ ਵਿਖੈ

ਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਸ ਸ੍ਥੂਲ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਜੋ ਜੀਵ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਕਹੀ ਹੈ ਸੋ
ਇਸ ਨਮਿਤ ਕਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਪਸ਼ਮ ਪਦ ਪਾਵਨੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਲਗ
ਐਸੇ ਪਰਮ ਪਦ ਪਾਵਨੇ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੂਆ ਤਬ ਲਗ ਇਹ ਜੀਵ ਮਹਾਂ ਨੀ-
ਚ ਅਰੁ ਐਸਾ ਪਰਾਧੀਨ ਹੈ ਜੋ ਇਸਕੀ ਨੀਚਤਾ ਕਾ ਵਰਨਨ ਵਿਖੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਆਵ-
ਤੀ ਭੁਖ ਪਿਆਸ ਉਸ਼ਨ ਸੀਤ ਰੋਗ ਜੇਵਾ ਦੁਖ ਮੋਹ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਦਿਕ
ਸਰਬ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਾ ਅਧੀਨ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਸ ਜੀਵ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਜੋ ਸੁਖ ਹੈ ਸੋ ਭੀ
ਕਦੂਵੇ ਅਉਖਧਹੁ ਵਿਖੇ ਰਾਖਿਆ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਭੋਗ ਇਸਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ
ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਕਉ ਕਰਿ ਕਰਿਕੇ ਰੋਗੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਵਸ਼ੇ-
ਖਤਾ ਕਹੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਅਰੁ ਬਲ ਅਥਵਾ ਧੀਰਜ ਅਰ ਸਰਧਾ ਅਰ ਸੁੰ-
ਦਰਤਾਈ ਕਰਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕੀ ਓਰ ਦੇਖੇ ਤਬ
ਜਾਣਹਿ ਜੋ ਐਸਾ ਮੂਰਖ ਅਵਰ ਕਵਨ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਏਕ ਨਾੜੀ ਇਸਕੇ ਸੀਸ
ਵਿਖੇ ਵਿਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਬ ਬਾਵਰਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਨਾਸਤਾ ਕੇ ਭੈ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ
ਜਦਪਿ ਉਸਕਾ ਅਉਖਧ ਇਸਕੇ ਨਿਕਟਿ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭੀ ਜਾਨ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ਜੋ
ਮੇਰਾ ਅਉਖਧ ਇਹੀ ਹੈ ਅਰੁ ਮੁਝ ਕੋ ਰੋਗ ਕਿਆ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸਕੇ ਬਲ ਕੀ ਓ-
ਰ ਦੇਖੇ ਤਬ ਇਸਕੇ ਸਮਾਨ ਬਲਹੀਨ ਅਰੁ ਪਰਾਧੀਨ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇ-
ਹ ਮਾਨੁਖ ਏਕ ਮਖੀ ਤੇ ਭੀ ਆਪ ਕੋ ਬਚਾਇ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਅਰ ਜਬ ਮਛਰ ਹੀ ਇਸ
ਕੇ ਊਪਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੈ ਤੌ ਭੀ ਉਸਕੇ ਡਸਨੇ ਕਰ ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸ
ਕੇ ਪੁਰਖਾਰਥ ਅਰ ਧੀਰਜ ਕੀ ਓਰ ਦੇਖੇ ਤਬ ਐਸਾ ਅਧੀਰ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਪੈਸੇ ਕੇ ਗਿ-
ਰਨੇ ਕਰਕੇ ਸ਼ੋਕ ਅਰ ਦੁਖ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਭੂਖ ਕੇ ਸਮੇਂ ਅਹਾਰ ਕਾ ਏਕ ਗ੍ਰਾਸ
ਭੀ ਇਸਕੋ ਘਾਟਿ ਮਿਲੇ ਤਬ ਮੂਰਛਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਜੈ-
ਸਾ ਅਵਰ ਨੀਚ ਕਵਨ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਜਬ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਕਾ ਵੀਚਾ-
ਰ ਕਰੀਐ ਤਬ ਇਸਕਾ ਸਰੀਰ ਐਸਾ ਮਲੀਨ ਹੈ ਜੋ ਮਾਨੋ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਕੇ ਭਵਨ ਪ-
ਰ ਤੁਚਾ ਲਪੇਟੀ ਹੁਈ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਏਕ ਦਿਨ ਵਿਖੇ ਦੋ ਵਾਰ ਸਰੀਰ ਕੋ ਧੋਵੇ ਨਹੀਂ
ਤਬ ਐਸੀ ਦੁਰਗੰਧਤਾ ਉਤਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਤੇ ਗਿਲਾਨ ਕਰ-
ਨੇ ਲਗਤਾ ਹੈ ਅਰ ਔਰ ਪੁਰਖ ਭੀ ਗਿਲਾਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਜਿਸ ਸਰੀਰ
ਕਰ ਕੇ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸਕੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਜੋ ਅਧਾਰ
ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਮੈਲ ਕੋ ਅਪਨੇ ਹਾਥੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹੀ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਧੋਵਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ

ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲਾ ਜਾਤਾ ਥਾ ਅਰ ਉਸ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਕੁਛੁਕ ਚੰਡਾਲ ਵਿਸਟਾ ਕੋ ਮੇਲਤੇ ਥੇ ਤਬ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਾਥ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਥੇ ਸੋ ਦੂਰਗੰਧਤਾ ਤੇ ਨਾਕ ਮੂੰਦਨੇ ਅਰ ਸੁਕਚਨੇ ਲਾਗੇ ਤਬ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਹੇ ਭਾਈ ਤੁਮ ਕੌ ਭੀ ਕੁਛ ਸੁਣੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਵਿਸ਼ਟਾ ਮੁਝ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਲ ਕੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਬਾਜਾਰ ਵਿਖੇ ਪੜੀ ਹੂਈ ਥੀ ਅਰ ਸਭ ਲੋਕੋਂ ਨੇ ਦਾਮ ਦੇਕਰ ਮੁਝ ਕੋ ਮੋਲ ਲੀਆ ਥਾ ਬਹੁੜ ਏਕ ਰਾਤ ਪਰਜੰਤ ਮੈਨੇ ਤੁਮਾਰੀ ਸੰਗਤ ਕਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੀ ਮਲੀਨ ਅਵਸਥਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਈ ਹੂੰ ਸੋ ਜਬ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀਏ ਤਬ ਮੁਝ ਕੋ ਤੁਮ ਤੇ ਭਾਗਣਾ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਮ ਕਉ ਮੁਝ ਤੇ ਭਾਗਣਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵ ਇਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂ ਦੀਨ ਅਰ ਪਰਾਧੀਨ ਹੈ ਅਰੁ ਇਸ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਭੀ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਅਰ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵੋਂ ਰੂਪ ਕੇ ਪਾਰਸ ਸਾਥ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਕੋ ਨਿਰਮਲ ਕਰੇ ਤਬ ਪਸੂਓਂ ਅਰ ਜਿੰਘੋਂ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਰੂਪ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਕਰ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੇ ਪਦ ਕੋ ਪਾਵੇਗਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਸੂਓਂ ਕੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਮ ਕਾ ਦੋਖ ਨਹੀ ਲਾਗਤਾ ਅਰ ਇਹ ਮਨੁਖ ਅਸੁਭ ਕਰਮੋਂ ਕਰਕੇ ਨਰਕੋਂ ਕੋ ਭੁੰਚਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਪਣੀ ਵਿਸੇਖਤਾ ਕਉ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਪਣੀ ਨੀਚਤਾ ਅਰ ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਭੀ ਪਛਾਣਨੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਅਪਣੇ ਆਪ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰਨਾ ਇਤਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ। ੧੦॥ ॥ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕਾ ਧਿਆਉ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋਇਆ। ੧॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਅਬ ਦੂਸਰਾ ਧਿਆਉ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਵਿਖੇ ਚਲੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਵਚਨੋਂ ਵਿਖੇ ਇਹ ਵਚਨ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੈ ਅਰ ਉਨੋਂ ਨੇ ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਹੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰਥਮੇ ਜਬ ਤੂੰ ਆਪ

ਕਰਿ ਪਛਾਨਹਿ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਪਛਾਨਹਿਗਾ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਈ
ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੋ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਨੇ ਭਗਵੰਤ
ਕੋ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਇਸ ਕੀ ਜੁਗਤੀ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਦਰਪਣ ਕੀ
ਨਿਆਈਂ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਵਿਖੇ ਬੁਧਿ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉ
ਸ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਤੱਖ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਸਭੀ ਲੋਕ ਜੋ ਆਪ ਕੋ
ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਤੇ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪ ਕੋ ਦੇਖਨਾ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਵਿਧਿ ਸੰਜੁਗਤ ਆਪ ਕੋ
ਨਹੀਂ ਦੇਖਤੇ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਕੇ ਰਿਦੇ ਰੂਪੀ ਦਰਪਣ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੋ
ਦੇਖ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਖੋਲਨਾ ਅਵਸਮੇਵ ਪਰਮਾਣੁ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਲੋ
ਕੋਂ ਕੀ ਬੁਧਿ ਇਸ ਭੇਦ ਕੋ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਤੀ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭਨੋਂ ਕੋ
ਸਮਝਨਾ ਸੁਗਮ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਂ ਵਰਨਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਇ
ਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਨੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਹੋਨੇ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਪਛਾਣੇ ਅਰੁ ਅ
ਪਨੇ ਗੁਨੋ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਪਛਾਨੈ ਬਹੁੜ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀ
ਆਂ ਵਿਖੇ ਜਿਉਂਕਰ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਆਗਯਾ ਵਰਤਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਜਗਤ ਵਿ
ਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੋ ਪਛਾਣੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਵਿਖਿਆਨ ਇਉਂ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਮਾਨੁ
ਖ ਅਪਣੇ ਹੋਨੇ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਹੂੰ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੇਤੇਕੁ ਕਾਲ ਤੇ
ਆਗੇ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਕਛੁ ਨ ਥਾ ਬਹੁੜ ਜਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਨੀ ਆਦਿ ਕੋ ਸਮ
ਝੈ ਤਬ ਆਦਿ ਉਤਪਤਿ ਕਾ ਮਾਰਗ ਬੀਰਜ ਹੈ ਸੋ ਮਲੀਨ ਜਲ ਕੀ ਬੂੰਦ ਵਿਖੇ ਬੁਧਿ
ਸ੍ਰਵਨ ਨੇਤ੍ਰ ਸੀਸ ਹਾਥ ਪਾਂਵ ਰਸਨਾ ਅਸਤ ਨਾੜੀ ਮਾਸ ਤੁਚਾ ਕਛੁ ਨ ਥੀ ਅਰ ਵ
ਹੁ ਕੇਵਲ ਸੁਫੇਤ ਜਲ ਹੀ ਥਾ ਤਾਂਤੇ ਇਹੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕੇ ਅਸਚਰਜ ਉਤਪਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਨੇ ਆਪੀ ਬਨਾਏ ਹੈਂ ਕਿ ਕਿਸੀ ਨੇ ਇਸ ਕੋ ਉ
ਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਜਾਨਨਾ ਜੋਗ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਤੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਬੁਧਿ ਅਰ
ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਸੰਜੁਗਤ ਪੂਰਨ ਹੈ ਤਉ ਭੀ ਏਕ ਬਾਰ ਤੋ ਬਨਾਇ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਪਰ ਜਬ
ਇਸ ਕਾ ਅਕਾਰ ਬੀਰਜ ਰੂਪ ਥਾ ਤਬ ਤੋ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਅਰ ਜੜ੍ਹ ਥਾ ਤਬ ਆਪ ਕੋ ਕਿ
ਉਂਕਰ ਬਨਾ ਸਕਤਾ ਥਾ ਸੋ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਨੀ ਉਤਪਤਿ ਕਰ
ਨੇਹਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋ ਸੁਗਮ ਹੀ ਪਛਾਨ ਲੇਵੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਅਪਨੇ ਅਸਚਰ
ਜ ਰੂਪ ਅੰਗੋਂ ਕੋ ਦੇਖੈ ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸਾਮਰਥ ਵਡਾਈ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਸਮਝ

ਲੇਵੇ ਅਰ ਇਹ ਭੀ ਜਾਨੈ ਜੋ ਵਹੁ ਈਸੁਰ ਐਸਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਮਰਥ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕ
ਾਰ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕੋ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਚਾਹੇ ਸੋ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇਸ ਤੇ ਵਿ-
ਸ਼ੇਖ ਕਿਆ ਵਰਨਨ ਕਰੀਐ ਇਸ ਕਾ ਬਲ ਜੋ ਐਸੇ ਮਲੀਨਤਾ ਕੀ ਬੂੰਦ ਤੇ ਇਹ ਸੁੰ
ਦਰ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਸਰੀਰ ਅਰ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਸਾਥ ਸਰੀਰ ਕੋ ਬਨ
ਇਆ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਨੇ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕੀ ਓਰਿ ਦੇਖੇ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀ
ਆ ਕੇ ਕਾਰਜੋਂ ਕੋ ਪਛਾਣੈ ਤਬ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਜਾਨ ਲੇਵੈ ਜੋ ਏਕ ਏਕ ਅੰਗ ਸੁਭਾ
ਵ ਕੇ ਕੈਸੇ ਭੁਗਣੇਂ ਕੇ ਨਮਿਤ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਜੈਸੇ ਹਾਥ ਪਾਵ ਜਿਹਵਾ ਨੇਤ੍ਰ ਦਾਂਤ ਅਰੁ
ਇਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅੰਤਰ ਜੋ ਅੰਗ ਹੈ ਜੈਸੇ ਰਿਦਾ ਅਰ ਨਾਭ ਅਰੁ ਪ੍ਰਾਣ ਅਰ ਅਵਰ
ਜੋ ਇਤਿਆਦਿਕ ਅੰਗ ਜੋ ਅਸੰਖ ਹੈਂ ਸੋ ਇਨ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕੇ ਗੁਨਹੁ ਕਰਕੇ ਅਪ
ਣੀ ਉਤਪਤਿ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਈਸਰ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਸਮਝੇ ਸੋ ਉਸ ਕੀ ਵਿਦਿਆ
ਅਪਾਰ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਵਿਖੇ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਜਾਨੈ ਜੋ ਐਸੀ
ਉਸ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਹਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਸਭ ਬੁਧਵਾਨ
ਇਕਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਦੀਰਘ ਕਾਲ ਪ੍ਰਜੰਤ ਵੀਚਾਰ ਕਰੇ ਅਰ ਕਿਸੀ ਏਕ ਅੰਗ
ਕੋ ਅਵਰ ਭਾਂਤ ਕਰਕੇ ਬਨਾਇਆ ਚਾਹੇ ਤਬ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਗੇ ਭਗਵੰਤ
ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਜ ਹੀ ਕੋ ਭਲਾ ਜਾਨਹਿ ਅਰ ਉਸ ਤੇ ਅਨਥਾ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਨਾ ਕਰ ਸਕਹਿ ਜੈਸੇ ਇਹ ਦਾਂਤ ਹੈਂ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਦਾਂਤੋਂ ਕੇ ਸੀਸ ਤੀਖਣ ਹੈਂ ਅ
ਰ ਵਹੁ ਤੀਖਣਤਾ ਕਰਕੇ ਆਹਾਰ ਕਉ ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੇ ਜੋ ਦਾਂ
ਤ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਕੇ ਸੀਸ ਚੌੜੇ ਹੈਂ ਤਬ ਤਿਨਹੁ ਕਰ ਅਹਾਰ ਪੀਸਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ
ਅਨਾਜ ਕੋ ਜੰਦਰ ਪੀਸਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜੈਸੇ ਜੰਦਰ ਵਿਖੇ ਨਲੀ ਕਰਕੇ ਅਨਾਜ ਅ
ਕਠਾ ਹੋਇ ਆਵਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਰਸਨਾ ਭੀ ਗ੍ਰਾਸ ਕੋ ਏਕਠਾ ਕਰਕੇ ਦੰਤਹੁ ਤਲੇ ਦੇ
ਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਰਸਨਾ ਕੇ ਨੀਚੇ ਏਕ ਸਰੋਵਰ ਰਾਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਕਰਕੈ ਰਸਨ
ਗ੍ਰਾਸ ਕੋ ਭਿਗੋਇ ਲੇਤੀ ਹੈ ਤਬ ਅਹਾਰ ਕੇ ਭਿਗੋਵਨੇ ਕਰਕੇ ਕੋਮਲਤਾਈ ਉਪ
ਜਤੀ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਭਿਗੋਵਨਾ ਭੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਓਹੁ
ਗ੍ਰਾਸ ਸੁਖੇਨ ਹੀ ਕੰਠ ਵਿਖੇ ਉਤਰ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਸਬ ਬੁਧਵਾਨ ਏਕਠੇ ਹੋਵ
ਹਿੰ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਕਾਰੀਗਰੀ ਤੇ ਕਛੁ ਅਵਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਿ
ਤਵਨਾ ਕਰਹਿ ਤਬ ਇਸ ਤੇ ਵਸ਼ੇਖ ਬਨਾਇ ਨਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਕਛੁ ਭਗਵੰਤ ਨੇ
ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਹੀ ਵਿਖੇ ਸੰਪੂਰਨ ਭਲਾਈ ਅਰ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਹੈ ਜੈਸੇ ਹਾਥ

ਕੀ ਪਾਂਚ ਉਂਗਲੀਓਂ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਏਕ ਹੈ ਅਰ ਪਾਂਚਵਾਂ ਜੋ ਅੰਗੂਠਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨਕਾ ਸੁਭਾ
ਵ ਭਿੰਨ ਹੈ ਅਰ ਇਸਕੀ ਉਚਤਾਈ ਥੋੜੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਕੈਸਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਉਂਗਲੀ
ਓਂ ਪਰ ਫਿਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਭਨੋਂ ਸਾਥ ਕਾਰਜ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਂਗਲੀਆਂ
ਕੇ ਤੀਨ ਤੀਨ ਬੰਦ ਹੈਂ ਅਰ ਅੰਗੂਠੇ ਕੇ ਦੋਇ ਬੰਦ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਅੰਗੂਠੇ ਕੋ ਐਸਾ ਦ੍ਰਿ
ੜ੍ਹ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਚਾਹਿਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਂਗਲੀਓਂ ਕੋ ਸਮੇਟ ਕਰ ਮੂਠ ਕਰ ਲੇ
ਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਉਸ ਮੂਠ ਕੋ ਉਘਾੜ ਭੀ ਦੇਤਾ ਹੈ ਅਰ ਕਬੀ ਹਾਥ ਕੋ ਡੂੰਘਾ ਕਰ ਲੇਤ
ਾ ਹੈ ਅਰ ਕਬਹੂੰ ਚੌੜਾ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ ਅਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੈਂ ਸੋ ਅੰ
ਗੂਠੇ ਹੀ ਕਰਕੇ ਸਿਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਕਬਹੂੰ ਹਾਥ ਕਉ ਬਾਸਨ ਕੀ ਨਿਆਈ ਬ-
ਨਾਇ ਲੇਤਾ ਹੈ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਹਾਥੋਂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸਭ ਅੰਗੂਠੇ ਕਰ ਸਿਧ ਹੋ
ਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਸਭੀ ਸਿਆਣੇ ਮਿਲ ਕਰ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਪਰਕਾਰ ਵੀਚਾਰ ਕਰੇਂ
ਜੋ ਪਾਂਚੋਂ ਉਂਗਲੀਆਂ ਸਮਾਨ ਹੋਵਹਿ ਅਥਵਾ ਤੀਨ ਏਕ ਓਰ ਹੋਵਹਿ ਅਰ ਦੋਇ
ਭਿੰਨ ਹੋਵਹਿ ਅਥਵਾ ਖਸ਼ਟ ਉਂਗਲੀਆਂ ਹੋਵਹਿ ਅਥਵਾ ਚਾਰ ਹੋਵਹਿ ਅਥ
ਵਾ ਇਨ ਤੀਨਹੁ ਥੰਦੋਂ ਤੇ ਚਾਰ ਕੀਆ ਚਾਹੇ ਸੋ ਇਹੁ ਜੇਤਾ ਕਛੁ ਵੀਚਾਰ ਕਰਹਿ
ਸੋ ਸਭ ਨੀਚ ਅਰ ਕਰੂਪ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਕਛ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਬਨਾਇਆ
ਹੈ ਸੋਈ ਪੂਰਨ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਉਤਸਵ ਕੇ ਸਰੀ
ਰ ਅਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਵਿਖੇ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੇ ਜਾਨ
ਨੇ ਹਾਰਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜੇਤੇ ਕਛੁ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅੰਗ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭਨਹੁ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਹੀ
ਗੁਣ ਅਰ ਭੇਦ ਹੈਂ ਪਰ ਜੋ ਕੋਈ ਇਨ ਭੇਦੋਂ ਕੋ ਅਧਿਕ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰ
ਤ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਅਧਿਕ ਅਸਚਰਜਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਪੁਰ
ਖ ਅਪਣੇ ਅੰਗੋਂ ਕੀ ਓਰ ਦੇਖੇ ਬਹੁੜ ਅਹਾਰ ਅਰ ਬਸਤ੍ਰ ਅਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆ
ਦਿਕ ਜੋ ਅਸਥਾਨ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਕਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰੈ ਬਹੁੜ ਆਹਾਰੋਂ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕ
ਸਨਬੰਧ ਜੋ ਮੇਘ ਅਰ ਪਵਨ ਅਰ ਸੀਤ ਉਸਨ ਆਦਿਕ ਰੁਤੀ ਕੇ ਸਾਥ ਹੈ ਸੋ
ਤਿਸ ਕੋ ਪਛਾਣੈ ਅਰ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਜੋ ਖਾਨੀ ਹੈ ਤਿਨੋਂ ਵਿਖੇ ਲੋਹਾ ਅਰ ਤਾਂਬਾ
ਅਰ ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਵਰ ਧਾਤੂ ਉਪਜਤੀਆਂ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਲੋਹੇ ਅਰ ਕਾਸ਼ਟ ਕਰ
ਕੇ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਨਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਨਹੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਕਾਰੀ
ਗਰੀ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਅਪਾਰ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੈ
ਤਬ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਚਾਹੀਤੇ ਥੇ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਆਗੇ ਹੀ

ਅਪਨੀ ਦਇਆ ਕਰਕੈ ਉਤਪਤਿ ਕੀਏ ਹੈਂ ਅਰ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਧ ਸੰਜੁਗਤ ਬਨਾ-
ਇ ਰਾਖੇ ਹੈਂ ਅਰ ਏਕ ਏਕ ਪਦਾਰਥ ਵਿਖੇ ਕੇਤੇ ਗੁਣ ਰਚੇ ਹੈਂ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਹੀ ਜਬ ਭ
ਗਵੰਤ ਇਨ ਕੋ ਉਤਪਤਿ ਨ ਕਰਤਾ ਤਬ ਇਉਂ ਭੀ ਕੋਈ ਨ ਜਾਨਤਾ ਜੋ ਅਮਕਾ ਪਦਾਰ
ਥ ਮੁਝ ਕੋ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮਾਂਗ ਲੇਵਹੁ ਤਾਂਤੇ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਅਪਨੀ ਦਇਆ ਕਰ
ਕੈ ਪਛਾਨਣੇ ਅਰ ਮਾਂਗਨੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਸਭੀ ਪਦਾਰਥ ਦੀਏ ਹੈਂ ਅਰ ਜੀਵਹੁ ਕੋ ਸਰਬ
ਕਾਰਜੋਂ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਦੀਨੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਰਮ ਦਇਆ ਪਛਾ
ਣੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਪਰ ਮਹਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੈ ਅਰ ਉ-
ਸਕੀ ਐਸੀ ਦਇਆ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਸਰਬ ਸੰਤ ਅਸਚਰਜਵਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈਂ
ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਕੇ ਊਪਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੀ
ਦਇਆ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਜੀਵੋਂ ਪਰ ਭਗਵੰਤ ਇਸਤੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਦਇ
ਆਲੂ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕੇ ਉਤਪਤਿ ਹੋਨੇ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸਤਤਾ ਪਛਾ
ਣੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅੰਗਹੁ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕਰਕੈ ਉਸ ਕੀ ਪੂਰਨ
ਸ ਮਰਥਾਈ ਪਛਾਣੀ ਜੋ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਕੇ ਗੁਣ ਅਰ ਕਾਰਜ ਰਚੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਕਰ
ਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਰਮ ਦਇਆ ਭਾਸ ਆਵਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜੇਤੇ ਪਦਾਰਥ ਅਵਸ਼ਮੇਵ
ਕਾਰਜ ਮਾਤ੍ਰ ਅਰ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਕੇ ਨਮਿਤ ਚਾਹੀਤੇ ਥੇ ਸੋ ਸਭੀ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਦੀਏ
ਹੈਂ ਅਰ ਕਿਸੀ ਤੇ ਕੁਛ ਚੁਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਰਾਖਿਆ ਸੋ ਐਸੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ
ਕੀ ਪਰਮ ਦਇਆ ਪਛਾਣੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਅਪਣਾ ਪਛਾਨਨਾ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪਛਾ
ਨਨੇ ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ। ੧॥ । ਅਬ ਦੂਸਰੇ ਸ
ਰਗ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਅਰ ਪਰਮ ਸੁਧਤਾ ਕੀ ਪਛਾਨ ਵਰਨਨ
ਹੋਵੇਗੀ-ਤਾਂਤੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਜਬ ਤੈਨੇ ਅਪਨੇ ਸਰੂਪ ਕੀ ਸਤਤਾ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ
ਸਰੂਪ ਕੋ ਪਛਾਣਿਆ ਅਰ ਅਪਣੇ ਗੁਣੋਂ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਗੁਨੋਂ ਕੋ ਪਛਾਣਿਆ
ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸੁਧਤਾ ਅਰ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਕਾ ਅਰਥ ਭੀ ਪਛਾਣਿਆ ਚਾਹੀਤਾ
ਹੈ ਸੋ ਸੁਧਤਾ ਅਰਥ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜੇਤੀ ਕਛੁ ਅਸਥੂਲਤਾ ਮਨ ਕੇ ਸੰਕਪ ਵਿਖੇ
ਆਵਤੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਤੇ ਭਗਵੰਤ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਉਸ ਕਾ ਸਰੂ
ਪ ਸੰਕਲਪਾ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ ਬਹੁੜ ਦੇਸ ਕਾਲ ਤੇ ਭੀ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ ਸੋ
ਜਦਪ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ ਉਸ ਕੀ ਸਤਤਾ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਉਸ
ਕੋ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਤਾ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਅਮਕੇ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਰਹਿਤਾ

ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਕਾ ਲਛਨ ਭੀ ਅਪਨੇ ਵਿਖੇ ਹੀ ਪਛਾਣ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਜੈ
ਸੇ ਮੈਨੇ ਆਗੇ ਭੀ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਚੈਤੰਨ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੋ
ਮਨ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਭਾਸਤਾ ਬਹੁੜ ਮਿਰਜ
ਦਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਰ ਅਖੰਡ ਹੈ ਅਰ ਅਰੂਪ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਵਸਤੁ ਅਰੂਪ ਅਰ
ਮਿਰਜਾਦਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਸਰੂਪ ਸੰਕਲਪ ਵਿਖੇ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਆ
ਵਤਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕੋ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ ਅਥਵਾ ਉਸ ਕੀ ਨਿ
ਆਈਂ ਅਵਰ ਵਸਤੁ ਦੇਖੀ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਆਕਾਰ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਜਾਨਿਆ ਜਾ
ਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅਮਕੀ ਵਸਤੁ ਕੈਸੀ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਰੂਪ ਅਰ
ਰੰਗ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕੇਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਲਘੁ ਅਥਵਾ ਦੀਰਘ ਹੈ
ਸੋ ਉਸ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਸੰਕਲਪੋਂ ਕਾ ਮਾਰਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ
ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਜੋ ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੀ ਬ੍ਰਿਥਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸ
ਸੰਸੇ ਕੋ ਦੂਰ ਕੀਆ ਚਾਹੇ ਜੋ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ
ਪਦਾਰਥ ਕੋ ਕਿਉਕਰਿ ਸਤਿ ਜਾਨੀਐ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਇਉਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਵਾਰਤਾ
ਕੋ ਭੀ ਅਪਨੇ ਅੰਤਰ ਹੀ ਦੇਖ ਜੋ ਤੇਰਾ ਚੈਤੰਨ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਮਿਰਜਾਦਾ ਅਰ ਪ੍ਰ-
ਮਾਣ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਸਰੂਪ ਵਰਨਨ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ ਪਰ ਜ
ਬ ਤੈਨੇ ਆਪ ਕੋ ਭੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਰਲੇਪ ਜਾਨਿਆ ਤਬ ਐਸੇ ਜਾਣ ਜੋ ਭਗ
ਵੰਤ ਕੀ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਲੋਕ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਸੁਨ
ਕਰ ਅਸਚਰਜਮਾਨ ਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਜਿਸ ਕਾ ਰੰਗ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੇ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਸਤਿ
ਸਰੂਪ ਕਿਉਕਰ ਜਾਨੀਐ ਬਹੁੜ ਜਬ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖੈ ਤਬ ਵਹੁ ਆਪ ਭੀ
ਰੂਪ ਰੰਗ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਰ ਸਤਿ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਆਪ ਕੋ ਪਛਾਣ ਨਹੀ ਸਕਤੇ ਬ-
ਹੁੜ ਜਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਨੇ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਅਰ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਵੀਚਾਰ
ਕਰ ਦੇਖੈ ਤਬ ਸਹੰਸਰ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਰੂਪ ਰੰਗ ਤੇ ਰਹਿਤ ਪਛਾਣੈ ਜੈਸੇ ਕ੍ਰੋਧ ਅ
ਰ ਪ੍ਰੇਮ ਅਰ ਪੀੜਾ ਅਰ ਸੁਖ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਸਭੀ ਪਦਾਰਥ ਅਰੂਪ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਜੇ ਕੋ
ਈ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਜੋ ਅਰੂਪ ਵਸਤੁ ਕਿਉਂ ਕਰ ਸਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹ
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੀ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਰਾਗ ਅਰ ਸੁਗੰਧ ਅਰ
ਸੁਆਦ ਕੇ ਰੂਪ ਅਰ ਚਿਹਨ ਕਉ ਦੇਖਿਆ ਚਾਹੇ ਤਬ ਇਨ ਕੇ ਆਕਾਰ ਦੇਖਨੇ
ਵਿਖੇ ਭੀ ਅਸਮਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੀ ਢੂੰਢ

ਭੀ ਮਨ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਕਰਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕੋ ਨੇਤ੍ਰ ਦੇਖਤੇ
ਹੈਂ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਸੰਕਲਪ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ
ਕੇ ਰੰਗ ਰੂਪ ਕੋ ਦੇਖਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਵਨੋਂ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਵਿ
ਖੇ ਨੇਤ੍ਰ ਕਾ ਦੇਖਣਾ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ਅਰ ਸਬਦ ਕਾ ਰੂਪ ਚਿਹਨ ਭੀ ਪਾਇ ਕ-
ਛੁ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਵਿਲਖਣ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ
ਰੂਪ ਰੰਗ ਕਾ ਦੇਖਨਾ ਸ੍ਵਣਹੁ ਤੇ ਵਿਲਖਣ ਹੈਂ ਬਹੁੜ੍ਹ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਵਿਖੇ
ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਜਾਣ ਬੂਝ ਕਰਕੇ ਪਾਇ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ
ਕੋ ਇੰਦ੍ਰੀ ਅਗੋਚਰ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੀ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ ਸੋ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ
ਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਖੇ ਪਾਈ ਜਾਤੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਭੇਦ ਕੋ ਪੁਰਖਾਰਥ ਅਰ ਜੁਗਤਿ
ਕਰਕੇ ਸਮਝ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਾਤ ਪਰਜ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪ-
ਣੀ ਨਿਰੂਪਤਾ ਅਰ ਨਿਰਾਕਾਰਤਾ ਅਰ ਅਰੂਪਤਾ ਕਉ ਪਛਾਣੈ ਅਰ ਇਉਂ
ਭੀ ਜਾਣੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਇਹ ਜੀਵ ਕਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਰੂਪ ਰੰਗ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਰ
ਇਹੁ ਜੋ ਸਰੀਰ ਰੂਪ ਰੰਗ ਸਹਿਤ ਹੈ ਸੋ ਜੀਵ ਕਾ ਦੇਸ ਹੈ ਅਰ ਇਸੁ ਦੇਸ਼
ਦਾ ਰਾਜਾ ਜੀਵ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਾ ਜੋ ਈਸ੍ਵਰ ਭਗਵੰਤ ਹੈ ਸੋ ਅ-
ਰੂਪ ਅਰ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ ਅਰ ਜੇਤਾ ਕਛੁ ਜਗਤ ਅਸਥੂਲ ਅਕਾਰਵੰਤ ਹੈ
ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਵਰਤਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਜੋ ਅ-
ਸਥਾਨ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਹਾਥ ਅਰ ਪਾਂਵ
ਅਰ ਸੀਸ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਅੰਗ ਵਿਖੇ ਪਾਇ ਨਹੀਂ ਸਕੀਤਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਇੰ
ਦ੍ਰੀਆਂ ਅਰ ਸਰਬ ਅੰਗ ਖੰਡਾਕਾਰ ਹੈ ਅਰ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ ਸੋ ਅ-
ਖੰਡ ਹੈ ਸੋ ਖੰਡਾਕਾਰ ਪਦਾਰਥ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਵਸਤੁ ਕਾ ਇਸਥਿਤਿ ਹੋਣਾ ਅ
ਸੰਭਵ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੈ ਜੋ ਜਬ ਖੰਡਾਕਾਰ ਪਦਾਰਥ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਵਸਤੁ
ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੈ ਤਬ ਵਹੁ ਭੀ ਖੰਡ ਖੰਡ ਹੋ ਜਾਵੈ ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਬਡਾ ਅਸਚਰ
ਜ ਹੈ ਜੋ ਜਦਪਿ ਜੀਵ ਕੀ ਸੱਤਾ ਤੇ ਕੋਈ ਅੰਗ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਉਸ ਕੋ
ਕਿਸੀ ਏਕ ਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਕਹਿ ਨਹੀ ਸਕੀਤਾ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਰਬ ਅੰਗ
ਜੀਵ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਅਧੀਨ ਹੈਂ ਅਰ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
ਕਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ ਅਰੁ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਧਰਤੀ ਅਰ ਆਕਾਸ਼ ਅ
ਰ ਪਾਤਾਲ ਵਿਖੇ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਬਹੁੜ੍ਹ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਜੋ ਨਿਰਲੇਪਤਾ

ਅਰ ਸੁਧਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕਾ ਸਪੂਰਨ ਭੇਦ ਤਬਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਜਬ ਜੀ
ਵ ਕੇ ਜਥਾਰਥ ਰੂਪ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰੀਐ ਅਰ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਇਸ ਵ
ਚਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਹਨੇ ਤੇ ਵਰਜਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਸਾਂਈ
ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਮੈਂਨੇ ਅਪਣੇ ਸਰੂਪ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤ-
ਪਤ ਕੀਆ ਹੈ। ੨ ॥

ਅਬ ਤੀਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ-
ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਸਰੂਪ ਅਰ ਉਸਕੇ ਗੁਣ ਅਰ ਅਰੂਪਤਾ ਤੈਨੇ
ਸਮਝੀ ਅਰ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਤੇ ਭੀ ਨਿਰਲੇਪ ਨਿਰਾਕਾਰ ਤੈਨੇ ਜਾਣਿਆ ਸੋ ਇਹ ਸ਼
ਭ ਭੇਦੋਂ ਕਾ ਪਛਾਨਨਾ ਅਪਣੇ ਪਛਾਨਨੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਤਬ ਭਗਵੰਤ
ਕੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕੇ ਪਛਾਨਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭੀ ਤੁਝ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਆ ਚਾਹੀਐ
ਸੋ ਵਹੁ ਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਅਪਣੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਵਿਖੇ ਕਿਉਂਕਰ ਵਰਤਤਾ ਹੈ ਅ
ਰ ਸਰਬ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੋ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਚਲਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਦੇਵ
ਤੇ ਉਸਕੀ ਆਗਿਆ ਕਿਉਂਕਰ ਮਾਨਤੇ ਅਰ ਚਲਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਗਤ ਕੇ ਕਾ
ਰਜਾਂ ਕੋ ਕਿਉਂਕਰ ਸਿਧ ਕਰਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਆਕਾਸ਼ ਲੋਕ ਤੇ ਉਸਕੀ ਆਗਿ
ਆ ਭੂਮ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਕਿਉਂਕਰ ਆਵਤੀ ਹੈ ਅਰ ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ ਕਉ ਕਿਉਂਕਰ
ਫਿਰਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਭੂਮਲੋਕ ਕੇ ਜੀਵਹੁ ਕੇ ਕਾਰਜ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੇ ਅਧੀਨ ਕਿਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਖੇ ਹੈਂ ਅਰ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਅਕਾਸ਼ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਿਉਂਕਰ
ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਕਰਤਤਹੁ ਕਾ ਪਛਾਨਨਾ ਕ
ਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸਕਾ ਵਖਿਆਣ ਕਰਨਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰ ਹੋਤਾ
ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਪਛਾਨਨੇ ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਅਪਣੇ ਮਨ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ
ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਲਗ ਤੂੰ ਇਸ ਭੇਦ ਕਉ ਭੀ ਨ ਪਛਾਣ ਸ
ਕਹਿ ਜੋ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਕਿਉਂਕਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕਰਤਾ ਹੌਂ ਤਬ ਲ
ਗ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕਾ ਰਾਜਾ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕੇ ਭੇਦ
ਕਉ ਕਿਉਂਕਰ ਪਛਾਣਹਿਗਾ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਏਕ ਕਰ
ਮ ਕਉ ਪਛਾਣ ਜੋ ਜੈਸੇ ਤੇਰੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਸਾਂਈ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲਿਖਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋ
ਵੇ ਤਬ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਵਹੁ ਸੰਕਲਪ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਆਇ ਫੁਰਤਾ ਹੈ ਬਹੁ
ੜ ਉਸਕਾ ਪਰਵੇਸ਼ ਸੀਸ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸਕੋ ਰਿਦਾਕਾਸ਼

 ਸਥਾਨ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੀ ਇਸਥਿਤਿ ਹੋਨੇ ਕੀ ਠਉੜ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਇਸਹੀ ਕਰ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਵੈਦ ਕੀ ਕ੍ਰਿਰਿਆ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕੇ ਇਸਥਾਨ ਕੋ ਚੈਤੰਨ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਤ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਣਹੁ ਕੀ ਠਉੜ ਜੋ ਰਿਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਸੋ ਜੜ ਅਰ ਅਸਥੂਲ ਅਰ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ ਬਹੁਰ ਵਹੁ ਰਿਦਾ ਜੋ ਚੈਤੰਨ ਸਰੂਪ ਅਰੁ ਗਿਆਨ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਇ ਤੇ ਭਿੰਨ ਹੈ ਅਰ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਸੰਕਲਪ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸੀਸ ਵਿਖੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਨਾਮ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਸੰਕਲਪ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਜਾਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਤੇ ਪੀਛੇ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਾਂਧਿਅਹੁ ਅਰੁ ਸਰਬ ਨਾੜੀ ਵਿਖੇ ਆਨ ਪਸਰਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਉਂਗਲੀਆਂ ਵਿਖੈ ਆਨ ਫੁਰਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਅਰ ਲਿਖਣ ਦੁਆਰਾ ਕਾਗਦ ਊਪਰ ਅਛਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਜੈਸੀ ਮੂਰਤਿ ਸੰਕਲਪ ਵਿਖੇ ਫੁਰੀ ਥੀ ਸੋ ਨੇਤ੍ਰਾਦਿਕ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਕਰਕੇ ਕਾਗਦ ਊਪਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੀ ਹੈ ਪਰ ਜੈਸੇ ਤੁਝ ਕੋ ਭੀ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਸਾਂਈ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਈ ਥੀ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕਾ ਕਾਰਣ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜੈਸੇ ਉਸ ਇਛਾ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇਰੇ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਫੁਰੀ ਥੀ ਤੈਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਇਛਾ ਭੀ ਈਸਰ ਵਿਖੇ ਆਨ ਫੁਰਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜੈਸੇ ਤੇਰੀ ਇਛਾ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਸੇ ਸੀਸ ਵਿਖੇ ਪਹੁਚਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਇੱਛਾ ਈਸ਼ਰ ਤੇ ਅਵਰ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੋ ਪਹੁੰਚਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਜੈਸੇ ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਕਲਪ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੂਈ ਥੀ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਛਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਏ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੋ ਕਛੁ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਆ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਤਿਸ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਹਾਂ ਤਤ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜੈਸੇ ਸੀਸ ਕੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਕਾਂਧੇ ਅਰ ਭੁਜਾ ਅਰ ਉਂਗਲੀਆਂ ਹਲਤੀਆਂ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੀ ਸੱਤਾ ਨਿਛੱਤ੍ਰ ਅਰ ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ ਕੋ ਹਲਾਵਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜੈਸੇ ਭੁਜਾ ਅਰ ਉਂਗਲੀਆਂ ਕੇ ਬਲ ਕਰਿਕੇ ਕਲਮ ਕਾ ਹਲਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਨਿਛਤ੍ਰਹੁ ਕੇ ਪਾਂਚ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਜੈਸੇ ਕਲਮ ਕਰਿਕੇ ਸਿਆਹੀ ਕਾ ਪਸਰਨਾ ਅਰ ਅਛਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਵਾਇ ਪਿਤ ਕਫ ਆਦਿਕ ਜੋ ਭੂਤਹੁ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਕਰਕੈ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ

ਸਰੀਰ ਉਤਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜੈਸੇ ਕਲਮ ਕਾ ਕਾਰਜ ਇਹੀ ਥਾ ਜੋ ਉਸ ਕਰਿਕੇ
ਆਦਿ ਸੰਕਲਪ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਕਾਗਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਈ ਤੈਸੇ
ਹੀ ਪਾਂਚ ਤਤੋਂ ਕਾ ਕਰਤਤ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪਾਇ ਕਰ ਇ
ਨਹੁ ਵਿਖੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸਰੀਰ ਅਰ ਬਨਾਸਪਤਿਆਂ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤੀਆਂ
ਹੈਂ ਸੋ ਜੈਸੇ ਆਦਿ ਨੇਤ ਹੂਈ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਜਗਤ ਪਞ੍ਹਾ ਉਤਪਤਿ ਸਹਿਤ ਹੋ
ਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੈਸੇ ਤੇਰੇ ਸਰਬ ਕਾਰਜੋਂ ਕੀ ਇਛਾ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਫੁਰਤੀ ਹੈ
ਅਰ ਪੀਛੇ ਉਸਕਾ ਪ੍ਰਵੇਸੁ ਸਰਬ ਅੰਗੋਂ ਵਿਖੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕਾ
ਆਦਿ ਕਾਰਣ ਈਸ੍ਵਰ ਹੈ ਅਰ ਪੀਛੇ ਦੇਵਾਰ ਕਾ ਬਲ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੋ ਪਹੁੰਚਤਾ
ਹੈ ਅਰ ਜੈਸੇ ਤੇਰੀ ਚੈਤੰਨਤਾ ਅਸਥਾਨ ਰਿਦਾ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕਰਕੇ ਸ
ਰਬ ਕ੍ਰਿਆ ਸਿਧ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਇਛਾ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਈਸ੍ਵਰ ਹੈ
ਅਰ ਈਸਰ ਕੀ ਸਤਾ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ
ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਭੇਦ ਹੈ ਹੀ ਪਰ ਜਿਨਹੁ ਕੇ ਬੁਧਿ ਰੂਪੀ ਨੇਤ੍ਰ ਖੁਲੇ ਹੈਂ
ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਭਾਸਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਵਚਨ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਭੀ ਵਹੀ ਜਾਣਤਾ
ਹੈ ਜੈਸੇ ਸਾਂਈ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਅਪਨੀ ਮੂਰਤਿ ਅਨੁਸਾਰ
ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਜਾਣ ਤੂੰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਕੋਈ ਪਾ
ਤਿਸ਼ਾਹ ਹੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਨ੍ਯ ਥਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਤਾ ਇਸੀ ਕਾਰ-
ਣਤੇ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਤੁਝ ਕੋ ਭੀ ਕਛੁਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਈ ਹੈ ਜੋ ਅਪਣੇ ਸਰੀਰ
ਰੂਪੀ ਦੇਸ ਕੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਕੋ ਪਛਾਣੇ ਤਾਂ
ਤੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰ ਜੋ ਤੁਮ ਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਬਹੁੜ ਅ-
ਪਣੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਤੁਝ ਕੋ ਭੀ ਕੁਛਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਈ ਹੈ ਅਰ
ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਕੋ ਤੇਰਾ ਬੈਕੁੰਠ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਅਰ ਸੀਸ ਕੋ ਦੇਵਲੋਕ ਬਨਾਇ
ਆ ਹੈ ਅਰ ਤੇਰੇ ਚਿਤ ਕੋ ਮਹਾ ਤਤ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਬਹੁੜ ਨੇਤ੍ਰ ਅਰ ਸ੍ਰਵਣ
ਆਦਿਕ ਜੋ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਕੋ ਦੇਵਤਾ ਰੂਪ ਇਸਥਿਤਿ ਕੀਆਂ ਹੈ ਅਰ
ਤੇਰੇ ਸੀਸ ਕੋ ਆਕਾਸ਼ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਬਹੁੜ
ਤੁਝ ਕੋ ਰੂਪ ਰੰਗ ਤੇ ਰਹਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਜੇਤਾ ਕਛੁ ਰੂਪ ਰੰਗ
ਸਹਿਤ ਸਰੀਰ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਪਰ ਤੁਝ ਕੋ ਰਾਜਾ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇਸ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਹੈ ਜੋ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਤੇ ਏਕ ਪਲਭੀ····

ਅਚੇਤ ਨ ਹੋਹੁ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਤੇ ਅਚੇਤ ਹੋਵਹਿਗਾ ਤਬ ਮੁਝ
ਕੌ ਭੀ ਨ ਪਛਾਨ ਸਕੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਆਪ ਕੌ ਪਛਾਣ ਅਰੁ ਇਹ ਜੋ
ਕਛੁ ਵਾਰਤਾ ਵਰਨਨ ਵਿਖੇ ਆਈ ਹੈ ਸੋ ਜੀਵ ਅਰੁ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾ-
ਹੀ ਕੌ ਸੂਚਨਾ ਮਾਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਕਹਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਜੀਵ ਕੇ ਸਰਬ ਅੰਗਹੁ
ਅਰ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਾ ਵਰਣਨ ਕਰੀਐ ਤਉ ਭੀ ਬਹੁਤ ਵਿਸਤਾਰ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਅਰ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕਾ ਜੋ ਪਰਸਪਰ ਸ-
ਨਬੰਧ ਹੈ ਅਰ ਉਨ ਕੇ ਜੋ ਅਸਥਾਨ ਅਰੁ ਪੁਰੀਆਂ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ ਵਿਦਿ-
ਆ ਭੀ ਅਪਾਰ ਹੈ ਅਰ ਤਾਤ ਪਰਜ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਬੁਧਿਵੰਤ ਪੁਰਖ ਹੋਵੇ
ਸੋ ਇਸ ਭੇਦ ਕੋ ਸਮਝ ਕਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰੈ ਜੋ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਾ ਈਸ਼ੁਰ ਭਗ-
ਵੰਤ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਮਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਤਨਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸ-
ਕਤਾ ਅਰੁ ਐਸਾ ਅਚੇਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਅਰੁ
ਸਮਰਥਾਈ ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਇਨਹੁ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਬੁ-
ਧਿ ਤੋ ਐਸੀ ਮਲਨ ਹੈ ਜੋ ਤੇਤਾ ਕਛੁ ਵਰਨਨ ਮੈਂ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਨਹੀਂ
ਸਮਝਤੇ ਤਾਂ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਕਦ ਪਛਾਣਹਿ। ੩॥ ॥ਅਬ
ਚੌਥੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਵੈਦਕ ਅਰ ਜੋਤਸ਼ ਕੇ ਮਤ ਕਾ ਖੰਡਨ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ।
ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਹੁ ਵੈਦ ਅਰ ਜੋਤਸ਼ੀ ਐਸੇ ਮਤ ਹੀਨ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੇ ਕਾ-
ਰਜਹੁ ਕੋ ਵਾਇ ਪਿਤ ਕਫ ਅਰ ਨਛਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਅਧੀਨ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਨ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ
ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਭਿਖਾਰੀ ਕੇ ਮਕੋੜਾ ਦੇਖੇ ਤਬ ਜਾਣੈ ਜੋ ਇਹ ਕਾਗਦ ਕਿਉ
ਕਰ ਸਿਆਹ ਹੋਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਕਲਮ ਕਉ ਦੇਖੈ ਤਬ ਅਪਨੇ ਰਿਦ ਵਿਖੇ
ਪਰਸੰਨ ਹੋਵੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਇਸ ਭੇਦ ਕੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਨਹੁ ਅਛ-
ਰਉ ਕਉ ਕਲਮ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵੈਦਕ ਕੇ ਮਤ ਪਰ ਪ੍ਰ-
ਸਿਧ ਹੈ ਜੋ ਉਨਹੁ ਨੇ ਸਭਨਹ ਤੇ ਨੀਚ ਪਦਵੀ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਕਾ-
ਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਰਬ ਕਾਰਜੋਂ ਕੋ ਵਾਇ ਪਿਤ ਕਫ ਕੇ ਅਧੀਨ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਦੂਸ-
ਰਾ ਮਕੋੜਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਪੂਰਬ ਮਕੋੜੇ ਤੇ ਇਸ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਧਿਕ ਵਿਲਾਸ ਹੋ-
ਵੈ ਤਬ ਇਹ ਮਕੋੜਾ ਉਸ ਕੋ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤੂੰ ਭੂਲਾ ਹੈਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਕਲਮ
ਕੋ ਚਲਾਵਨੇ ਹਾਰੀਆਂ ਅੰਗੁਲੀਆਂ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ ਅਰੁ ਕਹੇ ਜੋ ਮੈਨੇ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਿਆ ਹੈ-

ਸੋ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਰਿਕੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਅਹੁ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਅਧਿਕ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਤਤਹੂ ਕੇ
ਸੁਭਾਵੋਂ ਕੋ ਨਛਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਅਧੀਨ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਜੋ ਨਛਤ੍ਰ ਭੀ
ਅਵਰ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਇਸਤੇ ਪਰੇ ਪਦਵੀ ਥੀ ਸੋ ਤਿਸਕੋ
ਇਹ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤ ਭਏ ਬਹੁੜ੍ਹ ਜੈਸੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਅਰੁ ਵੈਦੋਂ ਕੀ ਬੂਝ ਵਿਖੇ ਭੇਦੁ ਹੈ
ਪਰ ਪਰਸਪਰ ਉਨਕਾ ਵਿਵਾਦ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਆਤਮਾ ਅਰ ਅਨਾਤਮਾ ਕੇ
ਸਮਝਨੇ ਹਾਰੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਬਡਾ ਭੇਦ ਹੈ ਸੋ ਬਹੁਤੇ ਪੁਰਖ ਤੋ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਵਹੁ ਸਰੀਰ
ਅਰ ਪ੍ਰਾਣ ਆਦਿਕੋਂ ਕੋ ਚੇਤੰਨ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਤੋ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਪਦਵੀ ਵਿਖੇ
ਗਿਰੇ ਹੈਂ ਅਰ ਊਚੀ ਪਦਵੀ ਜੋ ਚੈਤੰਨਤਾ ਕਾ ਮਾਰਗ ਥਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਤੇ ਉਨਕੋ ਆਵ
ਰਣ ਹੂਆ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਉਨਕੀ ਬੁਧਿ ਸਰੀਰ ਹੀ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁਈ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕ
ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਹੈਂ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਵਰ ਭੀ ਕੇਤੇ ਪਦ ਹੈਂ ਜੋ ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਚਲੇ ਜਾਤੇ
ਹੈਂ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤਾਰਾਵਤ ਹੈ ਅਰੁ ਕੇਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੈਂ ਕੇਤੇ ਸੂਰ-
ਜ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈਂ ਸੋ ਇਨ੍ਹੋਂ ਪਦੋਂ ਕੋ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ
ਜਿਨਕੀ ਬੁਧਿ ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਵਿਖੈ ਗਮਨ ਕਰਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਮੁਨੀਸ਼੍ਵਰੋਂ ਨੇਂ-
ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਸਾਹਿਬ ਧਰਤੀ ਅਰੁ ਆਕਾਸ਼ ਕੋ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ
ਅਪਨਾ ਮੁਖ ਉਸਕੀ ਓਰ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ਔਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰ-
ਤ ਅਰ ਜੀਵ ਵਿਖੇ ਸਤਰਿ ਪਰਦੇ ਤਉ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ ਪਰ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਜਿਸਦੇ
ਪਰਦੇ ਦੂਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਅਧਿਕ ਤੇ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਰਨਨ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਵੈਦਕ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲੇ ਨੇ ਭੀ
ਸਾਰ ਕਹਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਵਾਇ ਪਿਤ ਕਫ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸੱਤਾ ਕੁਛ ਨ ਹੋ
ਤੀ ਤਬ ਵੈਦਕ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਵਿਅਰਥ ਹੋ ਜਾਤੀ ਅਰ ਭੂਲਨਾ ਜੋ ਉਨਕਾ ਹੈ ਸੋ ਇ-
ਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਪਦ ਕੋ ਉਤਮ ਪਦ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਇਨਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਮ
ਹਾਂ ਮੰਦ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਟਹਲੂਏ ਕੋ ਰਾਜਾ ਜਾਨੈ ਅਰ ਇਉਂ ਨ
ਜਾਣੈ ਜੋ ਇਹ ਟਹਲੂਆ ਤੋ ਚਰਨਦਾਸੀ ਪਕੜਨੇ ਹਾਰਾ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕਤਾ ਕਰ ਵੈ
ਦੇਖੀਏ ਤੋ ਜੋਤਸ਼ੀਓਂ ਨੇ ਜੋ ਜਗਤ ਕੋ ਨਛਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਅਧੀਨ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਸਾਰ
ਕਹਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਨਿਛਤ੍ਰਹੁ ਵਿਖੇ ਸੱਤਾ ਕੁਛ ਨ ਹੋਤੀ ਤਬ ਰਾਤ੍ਰ ਅਰ ਦਿਨ
ਏਕ ਸਮਾਨ ਹੋਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸੂਰਜ ਭੀ ਏਕ ਦੀਰਘਤਾ ਕਾ ਹੈ ਜੋ ਜਗਤ ਵਿਖੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਰ ਉਸ਼ਨਤਾ ਸੂਰਜ ਕਰ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਇਉਂ ਨ ਹੋਤਾ ਤਬ ਗ੍ਰੀਖ

ਮ ਅਰ ਸਰਦ ਰੁਤ ਸਮਾਨ ਹੋਤੀ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਸੂਰਜ ਅਕਾਸ ਵਿਖੇ ਧਰਤੀ
ਕੇ ਨਿਕਟ ਆਵਤਾ ਹੈ ਤਬ ਗ੍ਰੀਖਮ ਰੁਤ ਹੋਤੀ ਹੈਂ ਜਬ ਧਰਤੀ ਤੇ ਦੂਰ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਬ
ਸਰਦ ਰਿਤੁ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਸੂਰਜ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸਵਾਨ ਅਰ ਉਸ਼ਨਤਾ ਸ-
ਹਿਤ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਉਸੀ ਨੇ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਕੌ ਭੀ ਸੀਤਲ ਅਰ ਸੋਖਤਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਬਨਾਇਆ
ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਨੇ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਵਿਖੇ ਖੰਡਤਾ ਕਛੁ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਅਰ ਜੋ
ਤਸ਼ੀ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰ ਭੂਲੇ ਕਹੇ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਜਗਤ ਕੋ ਨਛਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਜਾ-
ਣਿਆ ਹੈ ਅਰ ਨਿਛਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਨਹੀ ਜਾਣਤੇ ਜੋ ਸੂਰਜ ਅਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅ-
ਰ ਤਾਰੇ ਸਭ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਇਨ ਕੋ ਚਲਾਵਨੇ ਹਾ
ਰੀ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ ਅਰ ਆਪ ਕਰਕੇ ਸਮ੍ਰਥ ਨਹੀਂ ਜੈਸੇ ਹਾਥ ਅਰ ਭੁਜ
ਵਿਖੇ ਕਾਂਧਿਓਂ ਕੀ ਸਕਤਿ ਫੁਰਤੀ ਹੈ ਪਰ ਕਾਂਧਹੁ ਵਿਖੇ ਭੀ ਸੀਸ ਕਾ ਬਲੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈ-
ਸੇ ਜਦਪ ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ ਅਰ ਨਿਛਤ੍ਰ ਭੀ ਚਰਣਦਾਸੀ ਪਕੜਨੇ ਹਾਰੇ ਟਹਲੂਏ
ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਨੀਚ ਕਿੰਕਰ ਹੈ ਪਰ ਤਤਉਂ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਜੋ ਵਾਇ ਪਿਤ
ਕਫ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਂ ਅਧਮ ਤੇ ਅਧਮ ਹੈ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਹਾਥ ਵਿਖੇ ਕਮਲ ਕੀ
ਨਿਆਈ ਹੈਂ ਅਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕੋਂ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਵਾਦ ਹੋਤਾ
ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਭਾਵ ਕਰਕੇ ਵੈਦਕ ਅਰ ਜੋਤਸ਼ੀ ਭੀ ਸਾਚ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾ-
ਰ ਬਿਸਥਾਰ ਬਭੇਦ ਕਉ ਨਹੀਂ ਸ਼ਮਝਤੇ ਅਰ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮੋਂ ਨੇ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ
ਭੇਦ ਪਾਇਆ ਸੋ ਇਨ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੈਸੇ ਅੰਧਲਿਓਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਥਾ ਜੋ ਹਮਾ-
ਰੇ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਹਾਥੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤਬ ਹਾਥੀ ਕੌ ਦੇਖਣੇ ਨਮਿਤ ਏਕਠੇ ਹੋਇ ਕਰ
ਗਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਿਆ ਜੋ ਹਾਥੀ ਕੋ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕਰ ਦੇਖ ਸਕੀਤਾ
ਹੈ ਅਰ ਹਾਥਹੁ ਕਰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਬਹੁੜ ਉਹਾ ਜਾਇ ਕਰ ਹਾਥੀ ਪਰ
ਹਾਥ ਫੇਰਨੇ ਲਾਗੇ ਤਬ ਕਿਸੀ ਕਾ ਹਾਥ ਪਾਵੋਂ ਪਰ ਲਗਾ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਹਾਥ ਦਾ-
ਤੋਂ ਪਰ ਲਾਗਾ ਅਰ ਕਾਨੋਂ ਪਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਕ ਪਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਇ-
ਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਾਥੀ ਕੋ ਦੇਖਕਰ ਪਰਸਪਰ ਪੂਛਨੇ ਲਾਗੇ ਜੋ ਹੇ ਭਾਈ ਵੋਹਿ ਹਾਥੀ
ਕੈਸਾ ਥਾ ਤਬ ਜਿਸ ਨੇ ਪਾਵਹੁ ਕੋ ਪਕੜਿਆ ਥਾ ਸੋ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਹਾਥੀ ਬੜੇ
ਥੰਭ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਨੇ ਕਾਨਹੁ ਕੋ ਪਕੜਿਆ ਥਾ ਸੋ ਹਾਥੀ ਕੋ ਪਖੇ ਕੀ
ਨਿਆਂਈ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ ਅਰ ਜਿਸ ਕਾ ਹਾਥ ਦਾਤੋਂ ਪਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਥਾ ਤਬ ਵਹੁ
ਮੂਸਲ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਵਰਨਨ ਕਰਨੇ ਲਗਾ ਅਰ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁੰਡ ਕਉ ਪਕੜਿ

ਆ ਥਾ ਸੋ ਦਗਲਾ ਕੀ ਬਹੁਲੀ ਕਹਨੇ ਲਗਾ ਐਸੇ ਹੀ ਕਹ ਕਰ ਆਪਸ ਮੋ ਝਗ-
ੜਾ ਕਰਨੇ ਲਗੇ ਪਰ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖੀਐ ਤਬ ਏਕ ਭਾਵ ਕਰ ਕੇ ਉਨਕਾ
ਕਹਣਾ ਸਾਚਾ ਹੈ ਅਰ ਏਕ ਭਾਵ ਕਰ ਕੇ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਨੋਂ ਨੇ ਏਕਏ
ਕ ਅੰਗ ਕਉ ਪਛਾਨਿਆ ਥਾ ਅਰ ਹਾਥੀ ਕੋ ਸੰਪੂਰਨ ਦੇਖਤ ਨਹੀਂ ਭਏ ਥੇ ਤੈ-
ਸੇ ਹੀ ਵੈਦ ਅਰੁ ਜੋਤਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਏਕ ਏਕ ਟਹਲੂਏ ਪਰ ਪੜੀ-
ਥੀ ਅਰ ਉਸ ਟਹਲੂਏ ਕੇ ਈਸ਼ੁਰ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਅਸਚਰਜ ਮਾਨ ਹੂਏ ਤਾਂ ਤੇ ਉਸੀ
ਕੋ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜਾਨਤ ਭਏ ਪਰ ਜਿਸ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਸੀਧਾ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਇ-
ਆ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਨੋਂ ਕੀ ਨੀਚਤਾ ਅਰੁ ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਕਉ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਉਂ
ਭੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਧੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਨਹੀਂ ਕਹੀਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਇਨ
ਕੇ ਊਪਰ ਈਸ਼ੁਰ ਔਰ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ॥ ਅਰ ਪਾਂਚਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਛੁਤੋਂ
ਅਰੁ ਨਿਛੁਤੋਂ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਹਿਤ ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਬ੍ਰਿਹ ਬ੍ਰਿਹ
ਮੰਡ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਮੰਦਰ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਬੈਕੁੰਠ ਪੁਰੀ ਇਕੁ ਘ-
ਰੁ ਹੈ ॥ ਜੋ ਓਹੁ ਵਜੀਰ ਕੇ ਬੈਠਨੇ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਬਿਸ਼ਨੁ ਕਾ ਭ-
ਵਨ ਹੈ ਬਹੁੜ ਉਸ ਭਵਨ ਕੇ ਚਉਫੇਰ ਏਕ ਬਾਰਾਦਰੀ ਹੈ ਜੋ ਤਿਸ ਕੋ ਬਾਰਹਿ
ਰਾਸੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਏਕੁ ਏਕੁ ਬਾਰੀ ਵਿਖੇ ਉਸ ਵਜੀਰ ਕਾ ਨਾਇਕ ਬੈਠਤਾ ਹੈ
ਜੋ ਦੁਆਦਸ ਰਾਸੀ ਵਿਖੇ ਦੁਆਦਸ ਦੇਵਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਉਸ ਬਾਰਹ ਦਰੀ ਕੇ-
ਬਾਹਿਰ ਨਉ ਨਕੀਬ ਫਿਰਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਨਉ ਗ੍ਰਹ ਹੈਂ ਅਰ ਵਜੀਰ ਕੀ ਆਗਿਆ
ਜੋ ਨਾਇਕ ਕੋ ਪਹੁੰਚਤੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਇਹ ਨਕੀਬ ਸੁਣਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਨਕੀਬੋਂ
ਕੇ ਨੀਚੇ ਪਾਂਚ ਪਿਆਦੇ ਖੜੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੋ ਪਾਂਚ ਤਤ ਹੈਂ ਸੋ ਇਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਰ
ਬਦਾ ਨਕੀਬਹੁ ਕੀ ਓਰ ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਦੇਖੀਏ ਉਸ ਦਰਬਾਰ ਤੇ ਕੈਸੀ ਆਗਿ-
ਆ ਆਵਹਿਗੀ ਬਹੁੜ ਉਨਹੁ ਇਨਹੁ ਪਿਆਦਿਓਂ ਕੇ ਹਾਥ ਵਿਖੇ ਪਾਂਚ ਜੇਵੜੇ
ਹੈਂ ਸੋ ਵਾਇ ਪਿਤ ਕਫ ਆਦਿਕ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ਤਬ ਉਸ ਕਰ ਕੇ ਕੇਤੇ ਮਾਨੁਖੋਂ ਕੋ ਭਗ-
ਵੰਤ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਰ ਉਰਧ ਗਤਿ ਕੋ ਖੈਂਚਤੇ ਅਰ ਕੇਤਿਓਂ ਕੋ ਨੀਚੇ ਗਿਰਾ-
ਏ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਕਿਨਹੁ ਕੋ ਸੁਖ ਰੂਪੀ ਸਿਰੋਪਾਇ ਪਹੁੰਚਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਕਿਨ-
ਹੂੰ ਕੋ ਦੰਡ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਬੈਕੁੰਠ ਰੂਪੀ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਜੋ ਵਜੀਰ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
ਦੇਵ ਹੈ ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਕਾ ਨਿਕਟਿ ਵਰਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਔਰ ਸਭੀ
ਉਸ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈਂ ਪਰ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਜੋ ਕਿਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਅਵਸ-

ਬਾ ਉਲਟ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਬ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਰੁਚਿ ਉਸ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਊਪ-
ਰ ਸ਼ੋਕ ਅਰ ਭੈ ਐਸਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਭੋਗੋਂ ਕੋ ਵਿਰਸ ਜਾਨ-
ਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਉਸ ਕੋ ਕੋਈ ਵੈਦ ਦੇ-
ਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕੋ ਵਾਇ ਕਾ ਰੋਗ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਰੋਗ ਕਾ ਕਾਰਣ ਸੀ-
ਤ ਰੁਤ ਕੀ ਸੋਖਤਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜਬ ਲਗ ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਨਾ ਆਵੇ ਤਬ ਲਗ ਇਸ ਕਾ ਉਪ-
ਚਾਰ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਅਰ ਜਬ ਉਸ ਰੋਗੀ ਕੋ ਕੋਈ ਜੋਤਸ਼ੀ ਦੇਖੀਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾ-
ਰ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਵਾਇ ਕਾ ਰੋਗ ਬ੍ਰਸਪਤਿ ਅਰ ਮੰਗਲ ਕਾ ਵਿਰੁਧ ਹੁ-
ਆ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਲਗ ਇਨ ਕਾ ਵਿਰੁਧ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਬ ਲਗ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰੋ-
ਗ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਜੋ ਏਕ ਭਾਵ ਕਰ ਦੇਖੀਐ ਤੋ ਇਨੋਂ ਨੇ ਭੀ ਸਾਚ ਕਹਾ ਹੈ ਪਰ
ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਜਿਸ ਜੀਵ ਕੋ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੀਆ ਚਾ-
ਹਤਾ ਹੈ ਤਬ ਬ੍ਰਸਪਤਿ ਅਰ ਮੰਗਲ ਜੋ ਦੋ ਨਕੀਬ ਹੈਂ ਸੋ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਤਿਸ ਕੀ ਓਰ ਭੇ-
ਜਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਨ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਰਕੇ ਪਵਨ ਰੂਪੀ ਪਿਆਦਾ ਸੋਖਤ ਰੂਪੀ ਜੇਵ-
ੜੀ ਉਸ ਕੋ ਡਾਲਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਕਾ ਚਿਤੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਵਿਰਸ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ
ਔਰ ਸੋਕ ਰੂਪੀ ਚਾਬਕ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਸਰਧਾ ਰੂਪੀ ਵਾਗ ਉਸ ਕੀ ਖੈਂਚਤੇ ਹੈਂ ਅ-
ਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦਰਬਾਰ ਕੀ ਓਰ ਉਸ ਕਾ ਮੁਖ ਲਿਆਵਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਇਸ ਭੇਦ ਕੀ
ਬੂਝ ਵੈਦਕ ਅਰ ਜੋਤਸ਼ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾਤੀ ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਸੰਤ
ਜਨੋਂ ਕੇ ਅਨਭਵ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਖੇ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਸਰਬ
ਦਿਸ਼ਾ ਅਰ ਸਰਬ ਕਾਰਜੋਂ ਵਿਖੇ ਭਰਪੂਰ ਹੈਂ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਵਹੁ ਸੰਤ ਜਨ ਨ
ਗ੍ਰਹ ਅਰ ਨਿਛਤ੍ਰਹੁ ਕੇ ਫਿਰਨੇ ਕੋ ਭੀ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਭ-
ਗਵੰਤ ਕੀ ਆਗਿਆ ਪਾਇ ਕਰ ਕਿਸੀ ਕਉ ਊਪਰ ਖੈਂਚਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੋ ਤ-
ਲੇ ਗਿਰਾਇ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਜਦਪਿ ਵੈਦ ਅਰ ਜੋਤਸ਼ੀ ਕਹਨਾ ਭੀ ਸਚੁ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ
ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਰੁ ਸੈਨਾਪਤਿਓਂ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਕਾ-
ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜੁ ਦੁਖ ਅਰ ਰੋਗ ਅਰ ਆਪਦਾ ਅਰ ਡੰਡ ਕਰਕੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਅ-
ਪਨੀ ਓਰ ਖੈਂਚਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਾਂਈ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੋ ਜ-
ਬ ਕਛੁ ਰੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਮੈਂ ਉਨ ਕੋ ਪੀੜਾ ਨਹੀਂ ਦੇਤਾ ਪਰ ਉਸ ਦੁਖ ਕਰਕੇ ਮੈਂ
ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮਹੁ ਕਉ ਅਪਨੀ ਓਰ ਖੈਂਚਤਾ ਹਉਂ ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਦੁਖ ਭੀ ਮੇਰੀ ਜੇ-
ਵੜੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇਤਾ ਕੁਛ ਆਗੇ ਵਿਖਿਆਣ ਕੀਆ ਥਾ ਸੋ ਇਸ ਜੀਵ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕਾ

ਪਛਾਣਨਾ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੀ ਪਛਾਨ ਭੀ ਨਹੀ
ਅਰ ਪਰਸਿਧ ਕਰਕੇ ਕਹੀ ਹੈ ਅਰ ਅਬ ਇਹ ਜੋ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ
ਕੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਅਰ ਉਸਕੇ ਕਰਤਤੋਂ ਕੀ ਪਛਾਨ ਕਹੀਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਪਛਾਨ ਭੀ
ਸਰੀਰ ਕੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਅਰ ਅਪਨੇ ਕਰਤਤੋਂ ਕੀ ਪਛਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਇ
ਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਪਛਾਣਨਾ ਪਹਿਲੇ ਧਿਆਉ ਵਿਖੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਪਾ॥
ਅਬ ਛੇਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਚਾਰ ਵਚਨ ਜੋ ਹੈਂ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਇਨਹੁ ਚਉਕਰਿ
ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੀ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਸਰਬਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ ਅਰ ਸੁ-
ਧ ਸਰੂਪ ਹੈ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਵਚਨ ਇਹੁ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਪਕਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ
ਅਰ ਵਹੁ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਏਕ
ਹੈ ਅਰ ਉਸਕੀ ਨਿਆਈਂ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ ਚੌਥਾ ਵਚਨ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ
ਮਹਾਰਾਜ ਸਭਤੇ ਬਡਾ ਹੈ ਅਰ ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ ਜੋ ਜਦਪਿ ਇਹ ਚਾਰ ਵਚਨ ਕਹਨੇ
ਵਿਖੇ ਸੰਖੇਪ ਕਰ ਕਹੇ ਹੈਂ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਜ਼ੀਘ੍ਰਤਾਈ ਸੰਪੂਰਨ ਤਾਈਂ ਕੇ
ਲਖਾਵਣੇ ਹਾਰੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਤੈਨੇ ਅਪਨੀ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ
ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਕੋ ਸਮਝਿਆ ਤਬ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਪਛਾਨ ਤੁਝਕੋ ਪ੍ਰਾ-
ਪਤਿ ਹੂਈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਅਪਣੀ ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਕਰਕੇ ਤੈਨੇ ਪਛਾਣਿਆ ਜੋ ਜੇਤੇ
ਕਛੁ ਦੇਵਤੇ ਅਰੁ ਕਾਲ ਕਰਮ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਸਹਿਤ ਜਗਬੰਧ ਹੈ ਸੋਈ ਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਅਧੀ
ਨ ਹੈਂ ਤਬ ਐਸਾ ਜਾਨਨੇ ਕਰਕੇ ਸੁਕਰ ਕਾ ਅਰਥ ਤੈਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜੁ-
ਬ ਕੋਈ ਅਵਰ ਸੁਖ ਦੇਵਨੇ ਹਾਰਾ ਨਹੀ ਅਰੁ ਆਪ ਕਰਕੇ ਸਮਰਥਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕੋ
ਈ ਤਾਂ ਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਜੋ ਸੁਖ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਕਾ ਉਪ-
ਕਾਰ ਹੈ ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਉਸਕਾ ਸੁਕਰ ਕੀਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੈਨੇ ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਿਆ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਬਿਨ ਅਵਰ ਕੋਈ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਉ-
ਸਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈਂ ਅਰੁ ਤੀਸਰਾ ਵਚਨ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਏਕਤਾ ਵਿਖੇ ਕਹਾ ਥਾ ਸੋ ਤਿ-
ਸਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਬਹੁੜ ਚੌਥਾ ਵਰਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਸਰਬਤੇ ਬਡਾ ਹੈ
ਸੋ ਅਬ ਤਿਸਕਾ ਅਰਥ ਭੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਛਾਣਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਤੂੰ ਇਉ
ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਪਛਾਨਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਤੈਨੇ ਪਛਾਣਿਆ ਹੀ ਕਛੁ
ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਬਡਾਈ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵ ਸਰਬ ਉ-
ਨਮਾਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋ ਪਛਾਨ ਨਹੀਂ ਸਕਤੇ ਤਾਂ ਤੇ ਬਡਾਈ ਕਾ ਅਰਥ

ਇਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਅਮੁਕੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਬਡਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਉਸ ਕੇ ਨਿਕਟ ਤੋ
ਔਰ ਪਦਾਰਥ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜੋ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਬਡਾ ਕਹੀਐ
ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜੇਤੀ ਕਛੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਭਾਸਤੀ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰ
ਬ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਸਤਾ ਕਰਕੇ ਇਸਥਿਤਿ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸੂਰਜ ਕੀ ਜੋ ਧੂਪ ਹੈ ਸੋ ਸੂਰ-
ਜ ਤੇ ਭਿੰਨ ਕਛੂ ਹੋਵੇ ਤਬ ਉਸ ਧੂਪ ਤੇ ਸੂਰਜ ਕੋ ਬਡਾ ਕਹੀਐ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਭ-
ਗਵੰਤ ਕੀ ਬਡਾਈ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਣੀ ਬੁਧਿ ਅਰ ਉਨਮਾ
ਨ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤਾ ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਜੋ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਅਰ
ਸੁਧਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਜਾਣਨਾ ਮਹਾਂ ਅਜੋ
ਗ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜੇਤੀ ਕਛੁ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਇਹ ਭਾਸਤੀ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਰੂ-
ਪ ਵਿਲਖਣ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਨਹੀਂ ਕਹਯਾ ਜਾਤਾ ਤਬ ਇਹ
ਮਾਨੁਖ ਕਿਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਊਪਰ ਸੰਭਵ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇ
ਸ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਰਖਿਆ ਕਰੈ ਜੋ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਇਸ ਮਾਨੁਖ
ਕੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਵਤ ਜਾਣੀਐ ਅਥਵਾ ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਸਰਧਾ ਆਦਿਕ ਜੋ ਉਸ
ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਸਰਧਾ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਜਾਨਨਾ
ਅਜੋਗ ਹੈ ਸੋ ਜਦਪਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਗੇ ਵਰਨਨ ਭੀ ਕੀਆ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਮਹਾ
ਰਾਜ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਲਖਾਵਣੇ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮਾਤ੍ਰ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕਰਕੇ
ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਭੀ ਕਛੁ ਬੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਬਾਲਕ ਕਿਸੀ ਬੁਧਵਾਨ
ਪੁਰਖ ਤੇ ਪੂਛੈ ਜੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਅਰ ਬਡਾਈ ਅਰ ਦੋਨੋਂ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨੇ ਕਾ
ਕੈਸਾ ਸੁਖ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਬਾਲਕ ਕੋ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਤੁਝ ਕੋ ਖੇਨੂੰ ਅਰ ਚੌਗਾਨ
ਖੇਲਨੇ ਕਾ ਸੁਆਦ ਆਵਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਰਾਜਿਓਂ ਕੋ ਰਾਜ ਕਾ ਸੁਆਦੁ ਆਵਤਾ ਹੈ
ਸੋ ਉਸ ਬਾਲਕ ਕੋ ਇਸ ਨਮਿਤ ਐਸੇ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਖੇਨੂੰ ਅਰ ਚੌਗਾਨ ਤੇ
ਇਤਰ ਸੁਖ ਕੋ ਊ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਅਰ ਜਿਸ ਸੁਖ ਕੋ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨ ਹੋਵੈ
ਤੌ ਉਨਮਾਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸੁਖ ਕੋ ਕਿਉਂਕਰ ਪਛਾਣੈ ਤਾਂਤੇ ਉਸ ਕਉ ਖੇਨੂੰ ਅਰ
ਚੌਗਾਨ ਅਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਤੌ ਅ-
ਤਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਜੋ ਖੇਨੂੰ ਔਰ ਚੌਗਾਨ ਅਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕਾ ਸੁਖ ਤੋ ਆਪਸ ਵਿ
ਖੇ ਕਛੁ ਸਨਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰਾਖਤਾ ਪਰ ਸੁਖ ਕਾ ਜੋ ਸਬਦ ਹੈ ਸੋ ਦੋਨੋ ਪਰ ਸਮਾ-
ਨ ਆਵਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਨਾਮ ਸੰਗਿਆ ਏਕਤਾ ਕਰਕੇ ਬਾਲਕੋਂ ਕਾ ਸਮਝਾਵਣਾ ਸੁ-

ਗਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਸੁੱਧ ' ਅਰ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਕਾ ਜੋ ਵਰਨਨ ਕੀ-
ਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਮੂਰਖ ਬੁਧਿ ਕੇ ਸਮਝਾਵਨੇ ਨਮਿਤ ਕਹਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਹ
ਵਾਰਤਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਬਿਨਾ ਅਵਰ
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤਾ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਨ ਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਅਮਿਤ
ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋ ਭੈ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤ ਉਪਜਾ-
ਵਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਇਤਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਭੀ ਇਤਨਾ ਹੀ ਸਮਝਨੇ
ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਭਲਾਈ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਅਰ ਉਨਾ ਕੀ
ਸੇਵਾ ਅਰ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਹੋਤੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਸਰੀਰ ਮ੍ਰਿ-
ਤ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਚਾਹੀਏ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਧਿਆਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਓਰ ਹੋਵੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਜੀ-
ਵ ਕੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਣੇ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਵਹੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਨੇ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਊਹਾ ਹੀ ਪਹੂੰ-
ਚਨਾ ਹੈ ਤਾਤੇ ਜਬ ਆਗੇ ਹੀ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਹੋਵੈ ਤਬ ਜੀਵ ਕੀ ਭਲਾ-
ਈ ਜਾਣੀਐ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜੇਤੀ ਕਛੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਿਸੀ ਕੀ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਪ੍ਰੀ-
ਤਮ ਕੇ ਦਰਸਨ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕੋ ਆਨੰਦ ਭੀ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਲਗ ਇਸ ਮਾ-
ਨੁਖ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਨ ਅਰ ਭਜਨ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਨਾ ਹੋਵੈ ਤਬ ਲਗ ਇਸ
ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦ੍ਰਿੜ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਜੋ
ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਾਥ ਕਿਸੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਭੀ ਬਹੁਤ
ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਾ ਅਧਿਕ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ ਭੀ
ਦ੍ਰਿੜ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਮਿਹਤਰ ਦਾਊਦ ਕੋ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੂਈ ਥੀ ਜੋ ਹੇ ਦਾ-
ਊਦ ਤੇਰੇ ਸਰਬ ਕਾਰਜੋਂ ਕਾ ਸਿਧ ਕਰਣੇ ਹਾਰਾ ਮੈਂ ਹੀ ਹੂੰ ਅਰ ਤੇਰਾ ਪਰਿਜਨ ਭੀ
ਮੇਰੇ ਹੀ ਸਾਥਿ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਏਕ ਖਿਨ ਭੀ ਮੇਰੇ ਭਜਨ ਤੇ ਅਚੇਤ ਨ ਹੋ ਪਰ ਇਸ ਮਾ-
ਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਜਤਨ ਤਬ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਸਤ ਕਰਮੋਂ ਵਿਖੇ ਵ-
ਰਤਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਤ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਅਵਕਾਸ਼ ਤਬ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਜਬ ਸਰਬ ਭੋਗ ਵਾ-
ਸ਼ਨਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਪਾਪ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਤਿਆਗੁ ਕਰਨਾ ਰਿਦੇ ਕੀ
ਮੁਕਤਾਈ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਅਰ ਸਤ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ ਭਜਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜ-
ਤਾ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕੋ ਉਪਾਵਣੇ ਹਾਰੇ ਹੈਂ ਅਰ ਉਤ-
ਮ ਭਾਗਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਦਪਿ ਇਹ ਜੀਵ
ਸਰੀਰਧਾਰੀ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਭੋਗੋਂ ਤੇ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ ਜੈਸੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਅਰੁ

ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਸਰੀਰ ਕੇ ਕਾਰਜ ਨੀਮਤ ਪਰਵਾਣ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਏ ਜੋ ਵਿ-
ਚਾਰ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੇ ਤਬ ਕਰ ਜੀਵ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਅਰ ਭੋਗ ਵਾ-
ਸ਼ਨਾ ਕੋ ਭਿੰਨ ਕਰੇ ਅਰ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਭੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਏਕ ਏ-
ਹ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਆਪਣੀ ਬੁਧ ਅਰ ਅਨਭਵ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਾਥ ਵੀਚਾਰ ਕੀ
ਮ੍ਰਿਯਾਦਾ ਕੋ ਦੇਖੇ ਅਰੁ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਮਹਾਪੁਰਖ ਕੀ ਸੰਗਤ
ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਵਰਤੇ ਪਰ ਆਪਣੀ ਬੁਧਿ ਅਰ ਪੁਰਖਾਰਥ
ਕੇ ਆਸ੍ਰੇ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਰਹਣਾ ਕਠਨ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ ਕੇ ਊਪਰ ਭੋਗ
ਵਾਸ਼ਨਾ ਐਸੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਜੋ ਇਸ਼ ਕੀ ਬੁਧਿ ਕੋ ਅੰਧ ਕਰਕੇ ਸਰਬਦਾ ਜਥਾਰਥ
ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਉ ਦੁਰਾਇ ਰਾਖਤੀ ਹੈ ਅਰ ਆਪਨੇ ਮਨੋਰਥ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭੋਗੋਂ
ਕੋ ਪੁੰਨ ਕਾ ਰੂਪ ਕਰ ਦਿਖਾਵਤੀ ਹੈ ਤਾਤੇ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਸੁਆਧੀਨ
ਹੋਕਰਿ ਨ ਵਰਤੈ ਅਰ ਆਪਨਾ ਆਪ ਕਿਸੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਉ ਸਮਰਪਨ ਕ-
ਰੇ ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਮਾਨੁਖ ਐਸੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ਜੋ ਉਨਕੋ ਆਪਨਾ ਆਪ ਅਰਪ
ਦੀਜੀਐ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸੰਤ ਜਨ ਹੋਵੇ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ
ਵਰਤੇ ਅਰ ਆਗਿਆ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਤੇ ਉਲੰਘਤ ਨ ਹੋਵੇ ਤਬ ਸੁਭਾਵ ਕਹੀ ਭ-
ਲਾਈ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸੇਵਕ ਹੋਨੇ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਅ-
ਪਨੀ ਵਾਸਨਾ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਤੇ ਉਲੰਘਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੀ
ਬੁਧ ਤਤਕਾਲ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਵੀ-
ਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪਰ ਅਨਿਆਉ ਕੀ-
ਆ ਹੈ ।੬। ਅਬ ਸਾਤਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਮੂਰਖ ਮਾਨੁਖ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ
ਉਲੰਘਤ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ ।। ।ਤਾਂਤੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਜਿਨੋਂ ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਅ-
ਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਆਗਿਆ ਅਰ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ
ਹੈ ਸੋ ਤਿਨ ਕੀ ਅਵਗਿਆ ਅਰ ਮੂਰਖਤਾ ਸਾਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਐਸੇ ਮੂਰਖ
ਮਾਨੁਖ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਤਿ ਭਗਵੰਤ ਪਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਅਰ ਇਉਂ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ
ਭਗਵੰਤ ਭੀ ਕਲਪਨਾ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸ ਜਗਤ ਕਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੋਤ
ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਭੀ ਕੁਛ ਰੰਗ ਰੂਪ ਹੋਤਾ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਕਾ ਰੂਪ ਰੰਗ ਅਰ ਅਸਥਾ-
ਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਾਈ ਨ ਜਾਵੇ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕਲਪਿ-
ਆ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਜਗਤ ਕੇ ਕਾਰ ਕਰਤਤਹੁ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਅਰ ਨਿਛਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਆ-

ਸਰੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਵਹੁ ਮੂਰਖ ਐਸੇ ਹੀ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਰ ਅਵਰ ਜੀਵ ਅਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਰਚਨਾ ਅਨੇਕ ਗੁਣਹੁ ਸੰਜੁਗਤ ਦੇਖੀਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਈਸਰ ਬਿਨਾ ਆਪ ਹੀ ਉਤਪਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅਰ ਇਉਂ ਹੀ ਇਸਥਿਤ ਰਹੇਗੇ ਅਥਵਾ ਇਨ ਕਾ ਉਤਪਤਿ ਹੋਵਨਾ ਤਤਹੁ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਉਨ ਕਾ ਕਹਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਮੂਰਖ ਅਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਭੀ ਅਚੇਤ ਹੈਂ ਤਬ ਔਰ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕੋ ਕਿਉਂਕਰ ਜਾਣਹਿ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਸੁੰਦਰ ਅਛਰੋਂ ਕੋ ਲਿਖਾਰੀ ਬਿਨਾ ਆਪ ਕਰ ਲਿਖੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਅਛਰੋਂ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਅਨਾਦ ਕੀ ਲੀਕ ਚਲੀ ਆਵਤੀ ਹੈ ਸੋ ਜਿਨ ਕੀ ਬੁਧਿ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਐਸੇ ਅੰਧ ਹੋਵੈਂ ਤਬ ਉਨ ਕਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖਨਾ ਭੁਲੋਂ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਕਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਬਹੁਤ੍ਰ ਵੈਦ ਅਰ ਜੋਤਸ਼ੀ ਕਾ ਭੂਲਣਾ ਤੇ ਆਗੇ ਹੀ ਵਰਨਨ ਵਿਖੇ ਆਯਾ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਮਾਨੁਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮੂਰਖ ਹੈਂ ਜੋ ਵਹੁ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇ ਅਰ ਇਉਂ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਭੀ ਘਾਸ ਖੇਤੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਇਹ ਜੀਵ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਮੂਲ ਤੇ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਅਰ ਸੁਖ ਦੁਖ ਡੰਡ ਤਾੜਨਾ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਐਸੇ ਮੂਰਖ ਹੈਂ ਜੋ ਆਪ ਕੋ ਭੀ ਘਾਸ ਅਰ ਬੈਲਹੁ ਅਰ ਗਰਧਬ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਵਹੁ ਆਤਮਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਨਹੀ ਪਛਾਣਤੇ ਅਰ ਮ੍ਰਿਤਿ ਹੋਣਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੀ ਨਾਸਤਾ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਤੇ ਅਚੇਤ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਿਰਨਾ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਧਿਆਇ ਵਿਖੇ ਕਹੀਐਗਾ ਬਹੁਤ੍ਰ ਤੀਸਰੇ ਮੂਰਖ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਉਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤ ਨਿਰਬਲ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਨਹੀ ਪਛਾਨਤੇ ਅਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਹਮਾਰੇ ਭਜਨ ਕਰਨੇ ਕੀ ਅਪੇਖਿਆ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰ ਹਮਾਰੇ ਪਾਪ ਕਰਨੇ ਕਰ ਉਸ ਕੋ ਦੁਖ ਕਿਆ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਐਸਾ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੋ ਜਗਤ ਕੇ ਭਜਨੇ ਕੀ ਪਰਵਹ ਕਛੂ ਨਹੀਂ ਤਾਂਤੇ ਉਸ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਪਾਪ ਅਰ ਭਜਨ ਸਮਾਨ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਮੂਰਖ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਅਰ ਵਚਨੋਂ ਵਿਖੇ ਪਰਤਖ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਾਂਈ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਪੁਰਖਾਰਥ ਅਰ ਸੁਭ ਕਰਮੁ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ ਮੂਰਖ ਮੰਦ ਭਾਗੀ ਇਸ ਵਚਨ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਨਹੀ ਸਮਝਤੇ ਅਰ ਇਉ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਸੁਭ ਕਰਮ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਅਤੁ

ਅਪਣੇ ਕਲਿਆਣ ਨਮਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਸੋ ਇਸਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ
ਪੁਰਖੁ ਰੋਗੀ ਹੋਵੈ ਅਰ ਕੁਪਥ ਕਾ ਤਿਆਗੁ ਨ ਕਰੈ ਅਰੁ ਕਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਥ ਅਰ ਕੁ-
ਪਥ ਕਰਕੇ ਵੈਦ ਕੀ ਕਿਆ ਹਾਣ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਵਚਨ ਤੇ ਸਚੁ ਹੈ ਜੋ ਵੈਦ ਕੀ ਹਾਨ
ਤੋ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਪਰ ਇਸ ਕੁਪਥ ਕਰਕੇ ਰੋਗੀ ਹੀ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਰੋਗੀ
ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵਨਾ ਵੈਦ ਕੀ ਅਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਵਹੁ ਕੁਪਥ ਹੀ ਰੋਗੀ ਕੀ
ਨਾਸਤਾ ਕਾ ਮਾਰਗ ਹੈ ਅਰ ਵੈਦ ਤੌ ਉਸਕੋ ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਵਣੇ ਹਾਰਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ
ਵੈਦ ਕੀ ਹਾਣਿ ਕਿਉਂਕਰ ਹੋਵੈ ਸੋ ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਰੋਗ ਸਰੀਰ ਕੀ ਨਾਸਤਾ ਕਾ ਕਾ-
ਰਣ ਹੈ ਅਰ ਰੋਗ ਕਾ ਉਪਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸੁਖਹੁ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਲੀਨ
ਸੁਭਾਵ ਬੁਧ ਕੀ ਨਾਸਤਾ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭਜਨ ਅਰ ਪਛਾਣਿ
ਬੁਧ ਕੀ ਅਰੋਗਤਾ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਬਹੁੜ ਚੌਥੇ ਮੂਰਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ
ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੋ ਭੋਗ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਰਿਦੇ ਕੋ ਸੁਧ ਕਰਣਾ ਜੋ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਅਸੰਭ
ਵ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਸੁਭਾਵ ਤਉ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਆਦਿ ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਮਿਲੇ ਹੂਏ ਉਪ
ਜਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਐਸੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਕਾਲੇ ਕੰਬਲ ਕੋ ਸੁਫੈਦ ਕੀ-
ਆ ਚਾਹੇ ਤਬ ਵਹੁ ਕਦਾਚਿਤ ਸੁਫੈਦ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਮੂਰਖ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਨੇ ਭੋਗੋਂ ਕੋ ਅਰ ਇਸੁ ਕ੍ਰੋਧ
ਕੋ ਵਸੀਕਾਰ ਕਰਣਾ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਕੀ ਆਗਿਆ ਅਰ ਬੁਧ ਕੀ ਮਿਰਜਾ
ਦਾ ਤੇ ਉਲੰਘੰਤ ਅਰ ਪ੍ਰਬਲ ਨ ਹੋਵੈ ਬਹੁੜ ਤਾਮਸੀ ਰਾਜਸੀ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਤਿਆਗੁ
ਕਰਨਾ ਜੋ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਹੋਵਣੇ ਜੋਗੁ ਹੈ ਅਰ ਬਹੁਤੇ ਪੁਰਖ ਇਸ ਅਵ
ਸਥਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ ਇਸੀ ਪਰ ਰਿਖੀਓਂ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਭੀ ਅਵਰ ਮਾ-
ਨੁਖੋਂ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਪਰ ਮੇਰਾ ਰਿਦਾ ਤੁਪਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ-
ਸਾਂਈ ਭੀ ਉਨ ਆਦਮੀਓਂ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੀ ਹੈ ਜਿਨੋਂ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਜੀਤਨਾ ਕਿਉਂਕਰ
ਪਰਵਾਣ ਕਹੀਐ ਬਹੁੜ ਪੰਚਵੇਂ ਮੂਰਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੈ ਹੈਂ ਜੋ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਪ-
ਰਮ ਦਿਆਲੁ ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਹਮਾਰੇ ਅਵਗਾਣ ਕੀ ਓਰ ਨ ਦੇਖੇਗਾ
ਅਰ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਜੋ ਜਦਪਿ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਪਰਮ ਦਿਆਲੁ ਹੈ ਪਰ ਤੌਂ ਭੀ
ਪਾਪੀ ਮਾਨੁਖੋਂ ਕਉ ਦੰਡ ਦੇਵਣੇਹਾਰਾ ਭੀ ਵਹੀ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਜੋ ਨਾਨਾ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਰੋਗੁ ਔਰ ਕਸ਼ਟ ਅਰ ਨਿਰਧਾਨਤਾਈ ਆਦਿਕ ਦੁਖ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤੇ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦਇਆ ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵਿਖੇ ਤੋ ਸੰਦੇ

ਹ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਦਿਆਲ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਅਪਨੀ ਜੀਵ
ਕਾ ਅਰ ਵਿਵਹਾਰ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜਤਨ ਕਿਉਂ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਉ-
ਦਮ ਬਿਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਨ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਹੈ ਅਰ ਸਾਂਈ ਨੇ ਇਉਂ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਹਾ ਹੈ
ਜੋ ਧਰਤੀ ਅਰੁ ਆਕਾਸ ਵਿਖੇ ਸਰਬ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਮੈਂ ਹੂੰ ਤਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਨੇ ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਕੇ ਜਤਨ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਜਿਆ ਜੋ ਤੁਮ ਭਜਨ ਅ
ਰੁ ਪੁਰਖਾਰਥ ਨਾ ਕਰੋ ਅਰ ਵਿਵਹਾਰ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਰਜਿਆ ਹੈ ਪਰ
ਜਬ ਵਹੁ ਮੂਰਖ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਰੂਪ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ
ਕਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਮੁਖ ਤੇ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਕਹਤੇ
ਹੈਂ ਜੋ ਹਮ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਬਖਸ਼ ਲੇਵੇਗਾ ਸੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੇ ਸਿਖਾਏ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅਰ ਵ
ਸ਼ਨਾ ਕੇ ਦਾਸ ਹੈਂ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪਰ ਉਨ ਕੋ ਪਰਤੀਤ ਹੀ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਬਹੁ
ਰ ਛਠਵੈ ਮੂਰਖ ਅਪਨੇ ਆਪ ਪਰ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹ-
ਮ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮ ਕੋ ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਸਪਰਸ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰੁ
ਹਮਾਰਾ ਧਰਮੁ ਐਸਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੂਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੋ ਕਦਾਚਿਤ ਮੈਲੁ ਨਹੀਂ ਲਗਤੀ ਸੋ ਐ
ਸੇ ਮੂਰਖੋਂ ਕੀ ਅਧਿਕ ਤੌ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਉਨਕਾ ਏਕ ਵਚਨ
ਖੰਡਿਤ ਕਰਕੇ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰੈ ਤਬ ਸਰਬ ਆਰਜਾ ਅਪਨੀ ਉਸ ਕੇ ਵਿਰੁਧ ਵਿਖੇ
ਖੋਵਤੇ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਜਬ ਏਕ ਗ੍ਰਾਸ ਭੋਜਨ ਕਾ ਕਿਸੀ ਤੇ ਚਾਹੇ ਅਰੁ ਵਹੁ ਨਾ ਦੇਵੈ ਤਬ
ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਉਨ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂ ਅੰਧਕਾਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਮੂੜ੍ਹ ਪਰਮ ਪੁਰ-
ਖਾਰਥ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਤੋ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੂਏ ਜੋ ਇਨ ਕੇ ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੇ
ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂਕਰ ਪਰਵਾਨੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖੁ ਐਸੇ ਪਦ ਕੋ
ਪਹੁੰਚਿਆ ਭੀ ਹੋਵੈ ਜੋ ਵੈਰ ਭਾਵ ਅਰ ਰੋਗੋਂ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਦੰਭੁ ਔਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਉਸ ਨੇ
ਦੂਰ ਕੀਆ ਹੋਵੈ ਪਰ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨੇ ਜੋ ਮੈਂ ਪਰਮ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ਹੂੰ
ਤੌ ਭੀ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਤੋ ਐਸੀ ਹੂਈ ਹੈ
ਜੋ ਜਬ ਉਨ ਸਿਉਂ ਕੁਛ ਅਵਗਿਆ ਹੋਤੀ ਥੀ ਤਬ ਭੈ ਕਰਕੇ ਰੁਦਨੁ ਕਰਤੇ ਥੇ ਅਰ
ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਬਖਸਾਵਤੇ ਥੇ ਅਰ ਜੋ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਸੁਚਿ
ਆਰ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਕਿੰਚਤ ਮਾਤ੍ਰ ਪਾਪ ਤੇ ਭੀ ਡਰਤੇ ਥੇ ਅਰੁ ਮਲੀਨ ਧਾਨ ਕੇ ਸੰਸੇ ਕਰ
ਕੇ ਸੁਧ ਧਾਨ ਤੇ ਭੀ ਤਿਆਗ ਦੇਤੇ ਥੇ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਕਿਉਂਕਰ ਜਾਣਿਆ ਹੈ
ਜੋ ਮੈਂ ਵਾਸ਼ਨਾ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਅਰੁ ਮਾਨ ਕੀ ਫਾਂਸੀ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੂਆ ਹੂੰ ਸੋ ਇਸ ਬੁਧਿ ਹੀ-

ਨ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਤੇ ਉਤਮ ਨਹੀ ਹੂਈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੈ
ਜੋ ਸੰਤ ਜਨ ਭੀ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈਂ ਪਰ ਉਨੋ ਜੋ ਜੀਵਹੁੰ ਕੇ ਕਲਿਆਣ ਨਮਿਤ ਅਸ਼ੁਭ
ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਵਹੁ ਸੰਤ ਜਨ ਜੀਵੋਂ
ਕੇ ਕਲਿਆਣ ਨਮਿਤ ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਤੇ ਥੇ ਇਹ ਮੂਰਖ ਜੀਵਹੁ ਕੇ
ਕਲਿਆਣ ਨਮਿਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ
ਅਉਰ ਭੀ ਹਮਾਰੇ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਭੀ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾ-
ਰਗ ਤੇ ਗਿਰ ਪੜਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਬੁਧਿ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ ਜੋ ਲੋਕੋਂ ਕੀ ਬੁਧਿ ਨਾਸ਼ ਹੋਨੇ ਕਰ ਹਮਾਰੀ ਕਿਆ ਹਾਣ ਹੋ-
ਤੀ ਹੈ ਤਬ ਇਹ ਮੂਰਖ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਜਬ ਲੋਕੋਂ ਕੀ ਨਾਸਤਾ ਕਰਕੇ ਇ-
ਸ ਕੀ ਹਾਣਿ ਕਛੁ ਨਾ ਹੋਤੀ ਤਬ ਆਗੇ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅਰ ਉਨਿਹੁ ਨੇ
ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਪਰ ਤਪ ਅਰ ਵੈਰਾਗ ਰਾਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਅਕਾ-
ਸ ਵਿਖੇ ਉਨ ਕੀ ਹਾਨਿ ਹੋਤੀ ਥੀਰ ਹੋਤੀ ਥੀ ਜੈਸੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਸਹਕਾਮਤਾ
ਕਾ ਏਕ ਛੂਹਾਰਾ ਆਯਾ ਥਾ ਤਬ ਉਨੋਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਡਾਰ ਦੀਆ ਸੋ ਜਬ ਉਸ ਛੁ-
ਹਾਰੇ ਕੇ ਖਾਵਣੇ ਵਿਖੇ ਦੋਖ ਥਾ ਤਬ ਉਸ ਮੂਰਖ ਕੋ ਮਾਂਸ ਮੱਧ ਕੇ ਖਾਵਣੇ ਕਰ ਕੇ
ਉਕਰ ਦੋਖ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਸੋ ਜਬ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੇ ਜੋ ਜਿਨਹੁ ਕੇ
ਏਕ ਛੁਹਾਰੇ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨ ਕੀਆ ਥਾ ਸੋ ਤਿਨ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਉਤਮ ਨਹੀ ਅਰੁ
ਏਕ ਛੁਹਾਰੇ ਕੇ ਪਾਪ ਭੀ ਲਾਗਤੇ ਥੇ ਅਰ ਇਨ ਕੋ ਮਧ ਕਰਕੇ ਭੀ ਦੋਖ ਨਹੀ ਹੋਤ
ਤੌਤੇ ਨਿਰ ਸੰਦੇਹ ਪਛਾਨਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਪੜਾ
ਖੇਲਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਨ ਮੂਰਖੋਂ ਕੋ ਉਸ ਨੇ ਹਾਸੀ ਕੀ ਠਉੜ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਅਰ ਜ-
ਬੁਧ ਵਾਨ ਪੁਰਖ ਇਨ ਕੇ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਤਬ ਇਨ ਕੇ ਦੰਭ ਕਰ ਕੇ ਅਚਰਜ
ਮਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰਖ ਐਸਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਮਨ ਕੇ ਛਲ
ਛੂਪ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਮਨ ਅਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕੋ ਜਿਸ ਨੇ ਵਸਿ ਨਹੀਂ ਕੀ-
ਆ ਸੋ ਮਾਨੁਖ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਹੈ ਅਥਵਾ ਪਸੂ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੇ
ਛਲ ਲੋਕੋਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ
ਜੋ ਵਹੁ ਮੂਰਖ ਬੁਧ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਕਰਕੇ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਮਨ ਕੋ ਵਸੀਕਾਰ ਕੀ
ਆ ਹੈ ਅਰ ਮਨ ਕੇ ਵਸੀਕਾਰ ਕਰਨੇ ਕਾ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਇਸ ਵਿਖੇ ਪਾਇਆ ਨ-
ਹੀ ਜਾਤਾ ਸੋ ਮਨ ਕੇ ਜੀਤਨੇ ਕਾ ਲਛਣ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਕਰਤਵ ਅਪਨੀ

ਵਾਸ਼ਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਰਤੈ ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਆਪਨਾ ੫੮
ਆਪ ਉਨਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਅਰਪੇ ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਸੁਚਿਆਰ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਅ-
ਪਨੀ ਸਿਆਣਪ ਅਰ ਚਤੁਰਾਈ ਕਰਕੇ ਨਿਰਦੋਖ ਹੂਆ ਚਾਹੇ ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਮਨ-
ਕਾ ਗੁਲਾਮ ਹੈ ਅਰੁ ਝੂਠਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕਾ ਤਿ-
ਆਗ ਕਰਨਾ ਚਿਤ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਅਰ ਜਬ ਨਿਡਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਛਲਿ-
ਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਪਣੇ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਕੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਬਹੁਤ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਕੇ ਵਚਨ ਅਨੁ-
ਸਾਰ ਕਰਤਤ ਕਰਨਾ ਭੀ ਜਗਿਆਸੂ ਕੀ ਆਦ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਪਰਮਪਦ ਕਾ
ਪਾਵਨਾ ਤੋ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੈ ਅਰੁ ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਪਦ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੀ
ਬ੍ਰਿਥਾ ਹੈ ਅਰ ਸਾਤਵੇਂ ਮੂਰਖ ਅਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਕਰਕੇ ਮੂੜ੍ਹ ਹੈ ਏਹ
ਅਜਾਨ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਆਪਕੋ ਨਿਰਲੇਪ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਪਰ ਜਬ ਮਨਮ-
ਤੀਏ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਓਰਿ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕੁਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਰਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾ-
ਰ ਕੇ ਭੋਗ ਭੋਗਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁਤ ਸੂਖਮ ਵਚਨੋਂ ਕਾ ਉਚਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਆਪਕੋ ਸੰ-
ਤ ਕਰ ਦਿਖਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਭੇਖ ਭੀ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਨਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕੋ ਦੇਖ
ਕਰ ਵਹੁ ਦੇਖਣੇ ਹਾਰੇ ਭੀ ਲੰਪਟ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਵਹੁ ਭੋਗਹੁ ਕੋ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਕਹਤੇ
ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਜੋ ਭੋਗੋਂ ਕਰ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ
ਭੋਗਤੇ ਨਿੰਦ ਨਹੀਂ ਅਰ ਭੋਗੋਂ ਵਿਖੇ ਦੁਖ ਕਹਾਂ ਹੈ ਸੋ ਯਹ ਕਹਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਅਰੁ ਇ-
ਹ ਐਸੇ ਮੂਰਖ ਹੈਂ ਜੋ ਕਹਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਅਰਥ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਤਾਂਤੇ ਪਾਖੰਡੀਓਂ ਕੀ
ਸੰਗਤ ਅਰ ਮਨ ਕੀ ਵਾਸਨਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂ ਅਚੇਤ ਅਰ ਅੰਧੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅਰ ਇਨਕੋ ਸ਼ੈ-
ਤਾਨ ਨੇ ਜੀਤ ਲੀਆ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਵਚਨ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਸੀਧੇ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਅ-
ਜਾਣਤਾ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਭੂਲੇ ਅਰ ਜਾਣ ਬੂਝ ਕੇ ਬਾਵਰੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਉਨਕਾ ਉਪਾਇ
ਰਾਜ ਦੰਡ ਹੈ ਅਰ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਉਨਕਾ ਵਚਾਉ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਬਹੁਤ ਐਸਾ ਜੋ ਮੂਰਖ
ਹੈ ਸੋ ਤਿਨਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰਨਾ ਇਤਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਅਰ ਇਸ
ਧਿਆਇ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਨਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ
ਐਸੇ ਮਾਨੁਖੋਂ ਕੀ ਮੂਰਖਤਾ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਰਕੇ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਓਟ
ਪਹੁਚਨੇ ਕਾ ਜੋ ਮਾਰਗੁ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਅਚੇਤ ਹੈ ਅਰ ਮੂਰਖ ਕੇ ਹਿ-
ਦੇ ਵਿਖੇ ਮੂਰਖਤਾ ਹੀ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਐਸਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਕਠਨ
ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਏਕ ਐਸੇ ਮੂਰਖ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਅਜਾਨਤਾ ਅਰ ਸੰਸੈ ਵਿਖੇ

ਹੀ ਮਨਮਤ ਕੇ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਉਸ ਪਰ ਬਡਾਈ ਕਰਤੇ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜ
ਬ ਉਸ ਜਿਉਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਕਰੇ ਤਬ ਬਾਵਰੇ ਜੈਸੇ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਵਚਨ ਕਾ ਨਿ
ਰਨਾ ਬਤਾਇ ਨਹੀਂ ਸਕਤੇ ਅਰ ਪੂਛਤੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਨਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤ ਭੀ ਰੁ
ਛ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਅਰ ਕਿਸੀ ਵਚਨ ਕਾ ਅਸੰਕਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੰਕਾ ਭੀ ਉ-
ਸੀ ਕੋ ਉਪਜਤੀ ਹੈ ਜਿਸਕੇ ਰਿਦੇ ਕੁਛ ਢੂੰਢ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਉਪਚਾਰ ਕਰ-
ਨਾ ਕਠਨ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਰੋਗੀ ਪੁਰਖ ਵੈਦ ਕੇ ਪਾਸ ਜਾਵੇ ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਵਚਨ ਕੋ ਪ੍ਰ-
ਸਿਧ ਵਚਨ ਕਰੇ ਤਬ ਉਸਕਾ ਉਪਾਉ ਕਰਨਾ ਕਠਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਐਸੇ ਮੂਰਖੋਂ ਕੋ
ਭੀ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਭਲਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਅਵਰ ਜਿਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਤੁਮ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤੇ
ਸੋ ਤਿਸਤੇ ਅਜਾਣ ਹੀ ਰਹੋ ਪਰ ਇਤਨੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੁਮਕੋ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ
ਜੋ ਤੁਮ ਸਭ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਉਤਪਤਿ ਕੀਏ ਹੂਏ ਹੋ ਅਰ ਤੁਮਾਰੇ ਉਤਪਤਿ ਕਰਣੇ ਹਾ-
ਰਾ ਈਸ਼ੁਰ ਸਮਰਥ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਕੀਆ ਚਾਹੇ ਸੋ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਾਰ-
ਤਾ ਵਿਖੇ ਸੰਸਾ ਕਰਨਾ ਅਜੋਗ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਉਸ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਸਰਧਾ ਦੇਖੀਐ
ਤਬ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਵਚਨ ਉਸਕੇ ਜੁਗਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝਾਈਐ ॥ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਮੈਨੇ ਭੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ॥ ੭ ॥ ਇਤਿ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ
ਕਾ ਧਿਆਉ ਸੰਪੂਰਨ ਹੂਆ ॥ ੨ ॥

੧ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਅਥ ਧਿਆਇ ਤੀਸਰੇ
ਵਿਖੇ ਮਾਯਾ ਕੀ ਪਛਾਣ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਭੀ ਧਰਮ ਕੇ
ਮਾਰਗ ਕੀ ਮਜਲ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਓਰ ਗਮਨ ਕਰਤੇ
ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਕੇ ਪੰਥ ਵਿਖੇ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਭੀ ਸਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਮਹਾਂ ਬਨ
ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਰ ਕੋਈ ਬਡਾ ਨਗਰ ਅਥਵਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹੋਵੇ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਉਸ
ਨਗਰ ਤੇ ਪਰਦੇਸੀ ਮਨੁਖ ਤੋ ਅਪਨਾ ਤੋਸਾ ਕਰ ਲੇਵੇ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਭੀ
ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਕਾ ਤੋਸ਼ਾ ਬਨਾਵਨੇ ਨਮਿਤ ਰਚਿਆ ਹੈ ਬਹੁੜ ਲੋਕ ਅਰ ਪ-
ਲੋਕ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਤੇ ਆਗੇ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਦੇਖੀਤਾ
ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮੁ ਲੋਕ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅੰਤ ਹੂਏ ਤੇ ਪੀਛੇ ਜੋ ਜੀਵ ਕੀ ਅਵ
ਸਥਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਪਰਲੋਕ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਕਾ ਉਤ
ਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਤੋਸ਼ਾ ਬਨਾਵੈ ਅਰ ਜਦਪਿ ਆਦਿ ਉਤ-

ਪਤਿ ਵਿਖੇ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਸਮਾਨ ਅਰ ਨੀਚ ਹੋਤੀ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਪੂਰਣ ਪਦ ਕੇ ਪਾਵਨੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਸੁਭਾਵ ਕੋ ਜਬ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਕਰੈ ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇ ਸੋ ਜਬ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਉਸ ਮਾਰਗ ਕੀ ਬੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਦਰਸਨ ਦੇਖੇਗਾ ਅਰ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਪਰਮ ਭਲਾਈ ਇਹੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਕਾ ਬੈਕੁੰਠ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਇਸ ਹੀ ਕਾਰਜ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਲਗ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤਾ ਅਰ ਉਸ ਸੂਖਮ ਸਰੂਪ ਕੋ ਸਮਝ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਅਰੁ ਤਾਂ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਉਸ ਕੀ ਅਸਚਰਜ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕੋ ਪਛਾਣੈ ਬਹੁੜ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕੋ ਪਛਾਣਨੇ ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹੈਂ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਨੇ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਸਰੀਰ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਪੰਚ ਤਤੋ ਕੇ ਸਬੰਧ ਕਰ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਇਹ ਜੀਵ ਅਸਥੂਲ ਤਤੋਂ ਕੇ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਅਪਣਾ ਤੋਸਾ ਬਨਾਇ ਲੇਵੈ ਅਰ ਅਪਣੇ ਮਨ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਕਰ ਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਪਛਾਣੈ ਅਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਲਗ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਜਗਤ ਕੀ ਖਬਰ ਦੇਤੀਆਂ ਹੈਂ ਤਬ ਲਗ ਇਹ ਪੁਰਖ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਜੀਵਤਾ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਇਸ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੀਆਂ ਹੈਨ ਅਰ ਇਹ ਜੀਵ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਇਸੀ ਕੋ ਪਰਲੋਕ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਆਵਣਾ ਇਸੀ ਨਿਮਿਤ ਹੈ ਜੋ ਅਪਣੇ ਕਾਰਜ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰੈ॥ ੧॥

ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਸਰੀਰ ਅਰ ਰਿਦੇ ਕੀ ਰਖਿਆ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋ ਦੋਇ ਕਾਰਜ ਅਵਸਮੇਵ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਏ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਇਹ ਹੈ ਅਪਣੇ ਰਿਦੇ ਕੋ ਅਸੁਭ ਸੁਭਾਵੋਂ ਤੇ ਬਚਾਵੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਰ ਬੁਧਿ ਨਾਸ ਹੋਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਰਿਦੇ ਕਾ ਜੋ ਸੂਖਮ ਅਹਾਰ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰੇ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੌ ਭੀ ਨਾਸ ਹੋਣੇ ਤੇ ਬਚਾਵੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੋ ਅਹਾਰ ਭੀ ਦੇਵੇ ਬਹੁੜ ਰਿਦੇ ਕਾ ਜੋ ਆਹਾਰ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਅਰੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਾ ਆਹਾਰ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤ ਮਹੀ ਵਹੀ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਗੁਣ ਕਰ ਆਗੇ ਭੀ ਵਰਨਨ

ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਕਾ ਸੁਤਹ ਸੁਭਾਵ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਇਹ ਜੀਵ
ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਇਤਰ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਇ
ਸ ਜੀਵ ਕੀ ਬੁਧਿ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰਖਿਆ ਅਰ ਸੁਖ ਜੋ ਹੈ ਸੋ
ਇਹ ਭੀ ਰਿਦੇ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਰਿਦੈ ਤਨ ਭੂਪ ਰਿਦਾ ਅ-
ਬਿਨਾਸੀ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੀਵ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕਾ ਸੰਨਬੰਧ
ਐਸੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸਫਰੀ ਨਮਿਤ ਊਠ ਅਰ ਜਾਤ੍ਰੀ ਕਾ ਸਨਬੰਧੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ
ਤੀਰਥ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਜਾਤ੍ਰੀ ਕੇ ਨਮਿਤ ਊਠ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਊਠ ਕੇ ਨਮਿਤ ਤੌ ਜਾ-
ਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਤਾ ਅਰ ਜਦਪਿ ਵਹੁ ਜਾਤ੍ਰੀ ਭੀ ਘਾਸ ਅਰ ਪਾਣੀ ਕਰਕੇ ਊਠ ਕੀ
ਰਖਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਉਸ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਤੀਰਥ ਜਾਣਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੀ
ਰਥ ਜਾਣਾ ਸਿਧ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਜਾਤ੍ਰੀ ਕੋ ਊਠ ਕੀ ਅਪੇਛਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤੀ ਤਾਤੇ ਚ
ਹੀਏ ਜੋ ਊਠ ਕੀ ਖਬਰ ਕਰ ਜਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਲੇਵੈ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਪਰ ਜਬ ਸਾਰਾ ਦਿ
ਨ ਊਠ ਕੀ ਟਹਿਲ ਅਰ ਸੰਭਾਲ ਵਿਖੇ ਬੀਤ ਜਾਵੇ ਤਬ ਵਹੁ ਜਾਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਆਂ ਤੇ ਦੂ
ਰ ਪੜ੍ਤਾ ਹੈ ਅਰ ਤੀਰਥ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਸਰਬ
ਆਰਜਾ ਅਹਾਰ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਲਗਾਵੈ ਅਰ ਵਿਘਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰਖਿ-
ਆ ਕਰਤਾ ਰਹੇ ਤਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਭੀ ਅਪਣੀ ਭਲਾਈ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਤਾ ਤਾਤੇ
ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਤੀਨ ਪਦਾਰਥ ਅਵਸਮੇਵ ਚਾ-
ਹੀਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਏਕ ਅਹਾਰ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਵਸਤ੍ਰ ਹੈ ਤੀਸਰਾ ਸੀਤ ਉਸਨ ਕੀ ਰਖਿ
ਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਅਸਥਾਨ ਭੀ ਚਾਹੀਤਾ ਸੋ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਇਸ ਜੀਵ
ਕੋ ਇਨਹੁ ਤੀਨੋਂ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਅਧਿਕ ਕਛੂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਤਾ ਤਾਤੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਾ
ਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਮੂਲ ਇਹੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਰਿਦੇ ਕਾ ਆਹਾਰ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾ
ਣ ਹੈ ਜੋ ਜੇਤੀ ਹੀ ਅਧਿਕ ਹੋਵੈ ਤੇਤੀ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕਾ ਆਹਾਰ ਜੋ
ਅਨਾਜ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਮਿਰਜਾਦਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਕਰ
ਕੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਜੀਵ ਵਿਖੇ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਅ
ਭਿਲਾਖਾ ਰਚੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਅਭਿਲਾਖਾ ਅਹਾਰ ਬਸ
ਤ੍ਰ ਅਰ ਇਸਥਾਨ ਕੀ ਚਾਹ ਕਰਨੇ ਹਾਰੀ ਹੋਵੈ ਅਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਭੂਪ
ਘੋੜੇ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੇ ਪਰ ਇਹ ਅਭਿਲਾਖਾ ਐਸੀ ਪ੍ਰਬਲ ਰਚੀ ਹੈ ਜੋ ਅਪ-
ਣੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਠਹਰਤੀ ਅਰ ਸਦੀਵ ਅਧਿਕਤਾ ਕੋ ਚਾਹਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ

ਭਗਵੰਤ ਬੁਧ ਕੋ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਉ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ
ਰਾਖੇ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਰਸਨਾ ਵਿਖੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਬਚਨ ਉਤਪਤਿ ਕੀਏ
ਹੈਂ ਤਬ ਬਚਨੋ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਅਰ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਅਭਿ
ਲਾਖਾ ਬਾਲਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਹੀ ਇਸਕੇ ਊਪਰ ਪ੍ਰਬਲ ਕਰੀ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਸਰੀ
ਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਦਿਕ ਭੋਗੋਂ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਬੁਧਿ ਕਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪੀਛੇ
ਹੂਆ ਹੈ ਤਾਤੇ ਭੋਗੋਂ ਨੇ ਆਗੇ ਹੀ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਕੋ ਘੇਰ ਲੀਆ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ
ਬੁਧਿ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇ ਅਰ ਬੀਚਾਰ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਤੋ ਪੀਛੇ ਪ੍ਰਗਟ
ਹੂਈ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਤੇ ਉਲੰਘਤ ਵਰਤਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਅ
ਹਾਰ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰ ਅਰ ਇਸਾਨ ਆਦਿਕ ਭੋਗੋਂ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਜੀ
ਵਨੇ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਕੋ ਵਿਸਮਰਨ ਕੀਆ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਹ ਭੀ ਨ
ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਜੋ ਆਹਾਰ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰ ਅਰ ਇਸਥਾਨ ਆਦਿਕ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਕਿਆ ਹੈ
ਅਰ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਮੈਂ ਕਿਸ ਨਮਿਤ ਆਯਾ ਹੂੰ ਇਸੀ ਅਜਾਣਤਾ ਕਰਕੇ ਰਿਦੇ
ਕੇ ਅਹਾਰ ਤੇ ਅਚੇਤ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਕਾ ਤੋਸਾ ਇਸੇ ਭੂਲ ਗਿਅ
ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਇਸ ਵਚਨ ਕੇ ਵਖਿਆਨ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਕਾ ਰੂਪ ਅਰ ਉਸ ਕੇ
ਵਿਘਨ ਪ੍ਰੋਜਨ ਕੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਿਆ ਤਬ ਇਸਤੇ ਆਗੇ ਮਾਇਆ ਕਾ ਵਿ
ਸਤਾਰ ਅਰ ਇਸ ਕੀਆਂ ਜੋ ਸਾਖਾ ਹੈਨ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਪਛਾਨਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ॥

।।ਅਬ ਤੀਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਮਾਇਆ ਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ।। ਤਾਂਤੇ ਜਾ-
ਨ ਤੂੰ ਜੋ ਜਬ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀਐ ਤਬ ਤੀਨ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਗ
ਟ ਹੀ ਦੇਖਨੇ ਕਰ ਬਨਾਸਪਤਿ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਪਰਬਤੋਂ ਵਿਖੇ ਖਾਣੀ ਹੈ ਤੀਸਰਾ ਅ
ਨੇਕ ਭਾਂਤ ਕੇ ਜੀਵ ਹੈਂ ਪਰ ਧਰਤੀ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕੋ ਜੋ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ
ਕੇ ਇਸਥਿਤਿ ਹੋਣੇ ਅਰ ਬਨਾਸਪਤਿ ਕੇ ਨਮਿਤ ਬਨਾਈ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਤਾਂਬੇ ਅਰ ਲੋਹੇ
ਆਦਿਕ ਜੋ ਖਾਣੀ ਹੈਂ ਸੋ ਬਾਸਨ ਅਰ ਬਸਤ੍ਰ ਕੇ ਨਮਿਤ ਰਚੀਆ ਹੈਂ ਅਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾ
ਰ ਕੇ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈਂ ਸੋ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ ਨਮਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਏ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਕਿਨਹੀ ਵਿਖੇ ਦੂ
ਧ ਕੇ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਨੇ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੋ ਇਨ੍ਹੋਂ ਜੰ
ਜਾਲੋਂ ਵਿਖੇ ਬੰਧਮਾਨ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਰਿਦੇ ਕਾ ਬੰਧਨ ਅਸਥੂਲ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਕਾਰਜ
ਹੈ ਪਰ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ ਜੋ
ਵਹੁ ਸਭ ਹੀ ਬੁਧ ਕੀ ਨਾਸਤਾ ਕੇ ਕਾਰਣ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਅਰ ਈਰ

ਖ੍ਯਾ ਅਰ ਵੈਰ ਭਾਵ ਆਦਿਕ ਜੋ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਬੁਧ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਹੈਂ
ਬਹੁੜ ਸਰੀਰ ਕਾ ਬੰਧ ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੇ ਕਾਰਜ ਹੈਂ ਜੋ ਤਿਨੋ ਵਿਖੇ ਰਿਦਾ ਭੀ ਐਸਾ ਅਸ਼ਕਤ ਹੋ
ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਕੋ ਅਰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੋ ਵਿਸਾਰ ਦੇਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ
ਕਾ ਜੋ ਮੂਲ ਅਰ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੈਂ ਸੋ ਅਹਾਰ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰ ਅਰ ਇਸਥਾਨ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਤੀਨੋ ਵਿਵ
ਹਾਰ ਇਸ ਮਨੁਖ ਕੋ ਅਵਸ਼ ਮੇਵ ਹੈ ਜੈਸੇ ਖੇਤੀ ਅਰ ਬਸਤ੍ਰ ਕਾ ਬਨਾਵਨਾ ਅਰ ਇ
ਸਥਾਨੋਂ ਕਾ ਬਨਾਵਨਾ ਬਹੁੜ ਔਰ ਜੇਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਹੀ ਕੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਹੈਨ
ਜੈਸੇ ਪਿੰਜਰਾ ਅਰ ਸੂਤ ਕੇ ਬੁਨਨੇਹਾਰਾ ਕੋਰੀ ਅਰ ਧੋਬੀ ਅਰ ਦਰਜੀ ਜੋ ਇਹ ਸਭ
ਹੀ ਵਸਤ੍ਰ ਕਾ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹੋ ਕੋ ਜੋ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਸਸਤ੍ਰ ਚਾਹੀ
ਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਕਾਸਟ ਅਰ ਲੋਹੇ ਆਦਿਕ ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਨਾਵਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਪਸ
ਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਏਤੇ ਵਿਵਹਾਰੀ ਆਪਸ ਵਿਖੇ ਇਕਠੇ ਹੁਏ ਤਬ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਏਕ ਦੂਸਰੇ
ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਸਭ ਕੋਈ ਸਰਬ ਕਾਰਜ ਆਪਨੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਰ
ਸਕਤਾ ਜੈਸੇ ਦਰਜੀ ਕੋਰੀ ਅਰ ਲੁਹਾਰ ਕਾ ਕਾਰਜ ਕਰਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਲੁਹਾਰ ਭੀ ਇ
ਨੋਦੋਨੋਂ ਕੇ ਕਾਰਜੋਂ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭੀ ਏਕ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਸਹਾਇ
ਤਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਪਰਸਪਰ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਸਭਨੋਂ ਕਾ ਪਰਸਪਰ ਵਿਵ
ਹਾਰ ਚਲਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਲੈਨੇ ਦੇਨੇ ਵਿਖੇ ਵਿਰੁਧ ਜਾਗ ਆਵਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਸਭ ਕੋਈ ਨੀਤ
ਵਿਖੇ ਨਹੀ ਵਰਤਤਾ ਅਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਏਕ ਦੂਸਰੇ ਕੋ ਹਿਰਿਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ ਇਸੀ ਕਾ-
ਰਨਤੇ ਅਵਰ ਭੀ ਤੀਨੋ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਅਪੇਛਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਤੋ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ
ਕਾ ਵੇਤਾ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ਬਹੁੜ ਐਸਾ ਕੋਈ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮ
ਨੁਖ ਵੀਚਾਰਵਾਨ ਹੋਵੈ ਸੋ ਝਗੜਾ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਕੋ ਸਮਝਾਵੇ ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਕੋਈ ਬਲ
ਵੰਤ ਰਾਜਾ ਭੀ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਝੂਠੇ ਮਨੁਖ ਕੋ ਦੰਡ ਦੇਵੈ ਸੋ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਸਭ ਹੀ
ਵਿਵਹਾਰ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਸਭਨੋਂ ਕਾ ਪਰਸਪਰ ਸਨਬੰਧ ਹੈ ਅਧਿਕ ਤੇ ਅਧਿਕ ਪਸਰ
ਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਸੰਸਰਨੇ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਪਰ ਲੋਕੋਂ ਨੇ ਇਨਹੀ ਕਾਰਜੋਂ
ਵਿਖੇ ਅਪਨਾ ਆਪ ਭੁਲਾਇ ਦੀਆ ਹੈ ਅਰ ਅਹਾਰ ਵਸਤ੍ਰ ਇਸਥਾਨ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੀ
ਰਖਿਆ ਕਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ ਜੋ ਤਿਸ ਪ੍ਰੋ
ਜਨ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨਤ ਭਏ ਤਾਂਤੇ ਵਿਵਹਾਰੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਅਹਾਰ ਆਦਿਕ ਤੀਨ ਪਦਾਰ
ਥ ਹੈਂ ਅਰ ਆਹਾਰ ਵਸਤ੍ਰ ਇਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੈ ਬਹੁ
ੜ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰਖਿਆ ਜੀਵ ਕੇ ਨਮਿਤ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਰੀਰ ਜੀਵ ਕਾ ਘੋੜਾ ਹੈ ਅਰੁ

ਇਹੁ ਜੀਵ ਜੋ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਹੈ ਪਰ
ਇਨ੍ਹੋਂ ਮਾਨੁਖੋਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਕਾਰਜੋਂ ਵਿਖੇ ਆਪ ਕੋ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਵਿਸਾਮਰ
ਣ ਕੀਆ ਹੈ ਜੈਸੇ ਜਾਤ੍ਰੀ ਤੀਰਥ ਕਾ ਮਾਰਗ ਅਰ ਸੰਗੀਓਂ ਕੋ ਭੁਲਾਇ ਦੇਵੈ ਅਰੁ
ਅਪਣੇ ਸਮੇ ਕੋ ਊਠ ਕੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿਖੈ ਬੀਤਾਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਜਾਤ੍ਰਾ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ
ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਮਾਰਗ ਪਰ ਅਪਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਹੀਂ ਰਾਖਤਾ ਅਰ ਆਪ ਕੋ
ਪਰਦੇਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਜੰਜਾਲੋਂ ਵਿਖੇ ਮਿਰਜਾਦਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਅਸ਼ਕ੍ਤ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਛਾ
ਣਿਆ ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕੋ ਜੋ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਸਕਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਹੁ
ਮਾਇਆ ਮਹਾਂ ਛਲ ਰੂਪ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹੁ ਮਾਇਆ ਜੀ
ਵੋਂ ਕੋ ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕਰ ਮੋਹਣੇ ਹਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਕੇ ਛਲੋਂ ਤੇ ਭੈ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਸੋ ਜ-
ਬ ਇਹ ਮਾਇਆ ਐਸੀ ਛਲ ਰੂਪ ਹੂਈ ਤਬ ਇਸ ਕੇ ਛਲੋਂ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਅਸਮੇਵ
ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਮਾਇਆ ਕੇ ਛਲੋਂ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰੂੰਗਾ।
੩॥ ॥ਅਬ ਚੌਥੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਮਾਯਾ ਕੇ ਛਲੋਂ ਕਾ ਵਰਣਨ ਹੋਵੇਗਾ।
ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਸ ਤੇ ਆਗੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਛਲੋਂ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਸੋ ਪ੍ਰਥ
ਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮਾਇਆ ਕੇ ਛਲ ਕਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਸਰਬਦਾ ਤੁਝ ਕੋ ਇਸ੍ਥਿ
ਰ ਦਿਖਾਵਤੀ ਹੈ ਅਰ ਤੂੰ ਇਸ ਕੋ ਐਸੇ ਕਰ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਦੀਵ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਰਹੇਗੀ
ਪਰ ਇਹ ਮਾਇਆ ਐਸੀ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਤੁਝ ਤੇ ਦੂਰ ਚਲੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰ ਖਿਣ
ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕਾ ਜਾਵਣਾ ਐਸਾ ਸੂਖਮ ਹੈ ਜੋ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਿਛ
ਕੀ ਛਾਇਆ ਕੋ ਜਬ ਕੋਈ ਦੇਖੇ ਤਬ ਮੈਂ ਵਹੁ ਇਸ੍ਥਿਰ ਹੀ ਪੜੀ ਭਾਸਤੀ ਹੈ ਪ-
ਰ ਜਬ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖੀਏ ਤਬ ਏਕ ਖਿਣ ਭੀ ਨਹੀਂ ਠਹਰਤੀ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਹ ਤੇ
ਰੀ ਆਰਬਲਾ ਹੈ ਸੋ ਪਲ ਪਲ ਵਿਖੇ ਘਟਤੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਇਸ ਕੋ ਇਸ੍ਥਿਰ
ਹੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਹ ਸਰੀਰ ਅਰ ਆਰਬਲਾ ਭੀ ਮਾਇਆ ਹੈ
ਪਰ ਐਸੀ ਛਲ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਤੂੰ ਇਸ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋਣੇ ਤੇ ਅਚੇਤ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਸਰਬਦ
ਤੁਝ ਤੇ ਬਿਛਰਤੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਮਾਇਆ ਕੇ ਛਲ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ
ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਅਪਣੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦਿਖਾਵਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਅਪਣੇ ਊਪ
ਰ ਤੁਝ ਕੋ ਉਰਝਾਇ ਲੇਤੀ ਹੈ ਅਰ ਤੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਅਰ ਪਰਤੀਤ
ਐਸੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਹਮਾਰੀ ਪਰਮ ਪਰਤੀਤੀ ਹੈ ਅਰ ਪਰਮ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ ਅਰ

 ਕਦਾਚਿਤ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕੇ ਪਾਸ ਨ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਵਹੁ ਮਾਇਆ ਅਚਾਨਕ ਹੀ
ਤੁਝਕੋ ਛੋੜਕੇ ਤੇਰੇ ਸਤ੍ਰੂ ਪਾਸ ਜਾਤੀ ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬਿਭਚਾਰਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ
ਰਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਅਪਨੇ ਊਪਰ ਉਰਝਾਵੇ ਅਰ ਉਨਕੋ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤ ਦਿਖਾਇ ਕਰ ਅ
ਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਲਿਆਵੇ ਬਹੁੜ ਨਿਰਦਇਆ ਕਰਕੇ ਉਨਕਾ ਘਾਤ ਕਰੇ ਇਸੀ ਪ-
ਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮਿਹਤਰ ਈਸੇ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਮਾਇਆ ਕੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਸਰੂ
ਪਵਤ ਦੇਖਿਆ ਥਾ ਤਬ ਉਸਤੇ ਪੂਛਨੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਤੈਨੇ ਕੇਤੇ ਭਰਤੇ ਕੀਏ ਹੈਂ ਅਰ ਬ
ਹੁੜ ਮਾਯਾ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਅਨਗਣਤ ਭਰਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਮਿਹਤਰ ਈਸੇ ਨੇ ਪੂਛਿਆ
ਜੋ ਵਹੁ ਸਭ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤ ਹੂਏ ਅਥਵਾ ਉਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਤੇਰਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਹੈ ਬਹੁੜ ਮਾਯਾ ਨੇ
ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂਨੇ ਹੀ ਸਭਨੋ ਕੋ ਮਾਰਾ ਹੈ ਤਬ ਮਿਹਤਰ ਈਸਾ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਲੋਗੋਂ ਕੀ
ਮੂਰਖਤਾ ਕਾ ਮੁਝਕੋ ਅਸਚਰਜ ਆਵਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਨਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤੇਰੇ ਸਾਥ
ਦ੍ਰਿੜ ਹੁਈ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨਕੀ ਨਾਸਤਾ ਅਰ ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ ਭੀ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਬਹੁੜ ਤੇਰੇ
ਊਪਰ ਉਰਝਕਰ ਅਸ਼ਕਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਭੈ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਅਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ
ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਆਪਕੋ ਕਪਟੀ ਮਨੁਖ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਬਾਹਜ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬ
ਨਾਇ ਦਿਖਾਵਤੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸਕੇ ਅੰਤਰ ਜੋ ਦੁਖ ਅਰ ਬਿਘਨ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕੋ ਦੁਰਾ-
ਇ ਰਾਖਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਇਸਕੋ ਮੂਰਖ ਮਨੁਖ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਲਪ
ਟ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਬ ਇਸਕਾ ਭੇਦ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਮਹਾਂ ਬ੍ਰਿ
ਧ ਕਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਵੇ ਸੋ ਵਹੁ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਆਭਰਣ ਸੁੰਦਰ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੇ
ਅਰ ਅਪਣੇ ਮੁਖ ਕੋ ਘੁੰਘਟ ਵਿਖੇ ਦੁਰਾਇ ਲੇਵੇ ਸੋ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸਕੋ ਦੂਰ ਤੇ ਦੇਖ
ਤਾ ਹੈ ਤਬ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਮੋਹਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਘੁੰਘਟ ਉਤਾਰ ਕੇ ਉਸਕੇ ਕਰੂਪ
ਤਾ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰਨੇ ਲਗਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ
ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਮਾਇਆ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਕਰੂਪ ਬ੍ਰਿਧ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਤ ਦੇਖਾਵੇ
ਗੇ ਜੋ ਉਸਕੇ ਨੇੜ ਭੈਆਨਕ ਅਰ ਦਾਂਤ ਮੁਖ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸੇ ਹੂਏ ਹੋਵਹਿੰਗੇ ਪਰ
ਜਬ ਇਹ ਮਨੁਖ ਉਸਕੋ ਦੇਖੈਂਗੇ ਤਬ ਅਰਦਾਸ ਕਰੈਂਗੇ ਜੋ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸਤੇ
ਹਮਾਰੀ ਰਖਿਆ ਕਰ ਅਰ ਕਹੈਂਗੇ ਜੋ ਇਹ ਰਾਖਸੀ ਕਉਣ ਹੈ ਤਬ ਆਕਾਸ
ਬਾਣੀ ਹੋਵਹਿਗੀ ਜੋ ਜਿਸ ਮਾਇਆ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਤੁਮ ਈਰਖਾ ਅਰ ਆਪਸ ਮੇਂ ਵਿ
ਰੁਧ ਕਰਤੇ ਥੇ ਅਰ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਘਾਤ ਕਰਤੇ ਥੇ ਬਹੁੜ ਲਾਜ ਅਰ ਦਇਆ ਤੇ ਰਹਿਤ
ਹੋਤੇ ਥੇ ਅਰ ਤੁਮ ਜਿਸਕੇ ਊਪਰ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਤੇ ਥੇ ਸੋ ਇਹ ਵਹੀ ਮਾਇਆ ਹੈ ਬ-

ਹੁੜ੍ਹ ਆਗਿਆ ਹੋਵੈਗੀ ਜੋ ਇਸ ਮਾਇਆ ਕੋ ਮਹਾਂ ਨਰਕ ਵਿਖੇ ਡਾਰਹੁ ਤਬ ਮਾ-
ਇਆ ਕਹੇਗੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਹਾਂ ਹੈਂ ਬਹੁੜ੍ਹ ਆਗਿਆ ਹੋਵੈਗੀ ਜੋ ਇਸਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮੋ
ਕੋ ਭੀ ਨਰਕ ਵਿਖੇ ਡਾਰ ਦੇਵੋ ਬਹੁੜ੍ਹ ਚੌਥਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਅਬ ਕੋਈ ਮਾਇਆ ਕਾ
ਆਦ ਭੀ ਨ ਥੀ ਅਰ ਅੰਤ ਭੀ ਨ ਰਹੇਗੀ ਤਾਂਤੇ ਮਧ ਭਾਵ ਵਿਖੇ ਕੁਛਕ ਦਿਨ ਇਸਥਿਤ ਹੈ
ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਪਰਦੇਸੀ ਹੋਵੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਠਹਰਨਾ ਅਲਪ
ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਆਦਿ ਪਿਘੂੜਾ ਹੈ ਪਰ ਅੰਤ ਮਸਾਣ ਹੈ ਅਰ ਇਹ
ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਕੇਤੀਕ ਮਜਲਾਂ ਹੈਂ ਸੌ ਬਰਸ ਮਜਲ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਅਰ ਮਾਸ
ਏਕ ਜੋਜਨ ਹੈ ਅਰ ਦਿਨ ਕੋਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈਂ ਅਰ ਸਾਸ ਪਗ ਧਰਤਾ ਹੈ ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਬ ਜੀਵ ਸਰਬਦਾ ਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਕਿਸੀ ਕੋ
ਜੋਜਨ ਪ੍ਰਜੰਤ ਮਾਰਗ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੋ ਕਛੁ ਅਧਿਕ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਪਰ
ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਆਪ ਕੋ ਐਸਾ ਇਸਥਿਰ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈ ਸਦੀਵ ਇਸੀ ਸੰਸਾਰ
ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਰਹੂੰਗਾ ਅਰ ਕੇਤੇ ਬਰਸੋਂ ਕੀ ਆਸਾ ਧਾਰ ਕੇ ਕਾਰਜੋਂ ਕੀ ਰਿਤ
ਵਨੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਜੋ ਮੇਰੀ ਆਰਬਲਾ ਦੋਇ ਦਿਨ ਕੇ ਚਾ
ਰ ਦਿਨ ਹੈ ਅਥਵਾ ਕਛੁ ਨਹੀ ਰਹਿਤੀ ਬਹੁੜ੍ਹ ਪਾਂਚਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਵਿ-
ਸ਼ਈ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗੋਂ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਐਸੇ
ਦੁਖ ਅਰ ਨਿਰਲਜਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈਂਗੇ ਜੋ ਉਸ ਕਸ਼ਟ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕੀਆ
ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਮੀਠਾ ਅਰ ਚਿਕਨਾ ਅਹਾਰ ਐਸਾ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਕਰ ਖਾਵੈ
ਜੋ ਉਸ ਕਾ ਉਦਰ ਪੀੜਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਅਤਿ ਦੁਰਗੰਧਤਾ ਪ੍ਰਕਾਰਨੇ ਲਾਗ
ਤਾ ਹੈ ਅਰ ਨਿਰਲਜਤਾ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸੁਖ ਕਾ ਸਮਾ ਬਿਤੀਤ ਹੂਆ
ਅਰ ਕਸ਼ਟ ਉਸ ਕਾ ਸ਼ੇਖ ਰਹਾ ਸੋ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਭੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਜਿਤਨ
ਹੀ ਭੋਜਨ ਸੁਆਦੀਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤਿਤਨਾ ਹੀ ਉਸਕੇ ਪ੍ਰਮਾਨ ਵਿਖੇ ਦੁਰਗੰਧ ਅ-
ਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਜੇਤੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗ ਅਧਿਕ ਹੈਂ ਸੋ
ਭੋਗਤਾ ਹੈ ਅਰ ਤੇਤਾ ਹੀ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਦੁਖੀ ਅਰ ਲਜਾਮਾਨ ਹੋਤਾ
ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪਦ ਕੋ ਸਰੀਰ ਨਾਸ ਹੋਣੇ ਕੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜੋ
ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਪਾਸ ਭੋਗ ਬਗੀਚੇ ਅਰ ਟਹਲੂਏ ਅਰ ਦਾਸੀਆ ਸੋਨਾ ਅਰ ਰੂ
ਪਾ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਕੇ ਪਾਸ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਥੋੜੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਿ
ਸ ਕੋ ਦੁਖ ਭੀ ਥੋੜਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਤੇ ਭੋਗੋਂ ਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕਾ ਜੋ ਦੁਖ ਹੈ ਸੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਮ੍ਰਿ

ਤ ਹੂਏ ਤੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਅਧਿਕ ਬ੍ਰਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀ-
ਤੀ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਦੂਰ ਹੂਏ ਤੇ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਅ-
ਪਣੇ ਆਪ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਖੈ-
ਚ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਛਠਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਮਾਇ-
ਆ ਕੇ ਕਾਰਜੋਂ ਕੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਕਰਣੇ ਲਗਤਾ ਹੈ ਤਬ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਵਹੁ ਕਾਰਜ ਅਲ-
ਪ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਾਰਜ ਕੋ ਮੈਂ ਸ਼ੀਘ੍ਰ
ਹੀ ਕਰ ਲੇਵੂੰਗਾ ਅਰ ਅਸ਼ਕਤ ਨ ਹੋਵੂੰਗਾ ਬਹੁੜ ਇਸ ਕਾਰਜ ਕੀ ਆਸ਼ਾ ਅਰ
ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਢਤੀ ਹੈ ਤਬ ਏਕ ਹੀ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਅਵਰ ਮਨੋਰਥ ਉਪਜ ਆਵਤੇ
ਹੈਂ ਸੋ ਕਦਾਚਿਤ ਸੰਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ਇਸੀ ਪਰ ਮਿਹਤਰ ਈਸੇ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ
ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਮਾਨੁਖ ਮਹਾਂ ਅਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਤ੍ਰਿਖ-
ਵੰਤ ਪੁਰਖ ਕਾਲ ਭੂਕੇ ਜਲ ਕੋ ਪੀਵੇ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਅਧਿਕ ਬਢਤੀ ਜਾਤੀ ਹੈ
ਅਰ ਉਸ ਹੀ ਜਲ ਪਾਨ ਕਰਨੇ ਕਰ ਨਾਸ ਤਾਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਮੁਨੀਸਰੋਂ
ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਜਲ ਵਿਖੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰੈ ਤਬ ਵਹੁ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਸੁਕਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਤਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਾਇਆ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਖੇ ਭੀ ਨਿਰਲੇਪ
ਰਹਿਣਾ ਅਤਿ ਕਠਿਨ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਐਜਾ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਇ-
ਆ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਖੇ ਅਸ਼ਕਤ ਨ ਹੋਵੇ ਬਹੁੜ ਸਾਤਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਮਾਇਆ
ਕੇ ਛਲ ਕਾ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਪਰਦੇਸੀ ਪੁਰਖ ਆਵਹਿ ਅਰ ਵਹੁ ਘ-
ਰ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਪਰਦੇਸੀਓਂ ਕੀ ਟਹਿਲ ਕਰਨੇ ਲਗੇ ਉਸ ਕੇ ਨਮਿਤ ਅਸਥਾਨ
ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਰਾਖੇ ਅਰੁ ਉਨਹੁ ਕਉ ਰੂਪੇ ਕੇ ਬਾਸਨੋਂ ਵਿਖੇ ਭੋਜਨ ਅਰ ਸੁਗੰਧ ਆ-
ਦਿਕ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਦੇਵੈ ਸੋ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਵਰ ਪਰਦੇਸੀ ਆਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਕੇਤੇ ਚਲੇ
ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਬੁਧਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਸੋ
ਭੋਜਨ ਅਰ ਸੁਗੰਧ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਹਿਤ ਉਸ ਕੇ
ਬਾਸਨ ਪਹੁੰਚਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਮੂਰਖ ਹੋ-
ਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸੁਗੰਧ ਅਰ ਭੋਜਨ ਕੇ ਬਾਸਨੋਂ ਕੋ ਅਪਣੇ ਸਾਥ ਉਠਾਵਣੇ ਲਗਤਾ ਹੈ ਅ-
ਰ ਇਉ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਮੁਝ ਕੋ ਦੀਏ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਬ ਵਹੁ ਫੇਰ
ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਸੋ ਕਵਾਨ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪੁਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਹ ਸੰਸ-
ਰ ਹੀ ਪਰਦੇਸੀਓਂ ਕਾ ਇਸਥਾਨ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਨਮਿਤ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਬਨਾਇਆ ਹੈ-

ਜੋ ਇਸ ਵਿਖੇ ਪਰਦੇਸੀ ਜੀਵ ਅਪਣਾ ਤੋਸ਼ਾ ਬਨਾਇ ਲੇਵੇ ਅਰ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ
ਕੇ ਲੋਭ ਕਰਿ ਬੰਧਮਾਨ ਨ ਹੋਵਹਿ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਬੁਧਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਅਪਨੇ ਕਾਰਜ ਸਾਥ
ਵਿਵਹਾਰ ਸਿਧ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਮੂਰਖ ਹੈ ਸੋ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਲੋਭ ਅਰ ਮੋਹ ਵਿਖੇ ਬੰਧ
ਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਵਿਜੋਗ ਕੇ ਸਮੇਂ ਦੁਖ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਆਠਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀ
ਵਹੁ ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਅਸਕਤਿ ਹੋ
ਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨਕੋ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਹੀ ਭੂਲ ਜਾਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ
ਜੋ ਕਿਸੀ ਜਹਾਜ ਵਿਖੇ ਕੇਤੇਕੁ ਪੁਰਖ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਥੇ ਬਹੁੜ ਜਬ ਵਹੁ ਜਹਾਜ ਬਰੇਤੀ
ਪਰ ਆਇਆ ਤਬ ਸਰੀਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਸਭ ਹੀ ਉਤਰੇ ਤਬ ਖੇਵਟ ਨੇ ਪੁਕਾ
ਰ ਕੇ ਕਹਾ ਜੋ ਹੇ ਭਾਈ ਅਪੁਣੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਕੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਫਿਰ ਆਵਣਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹੁ
ਜਹਾਜ ਬੇਗ ਹੀ ਆਗੇ ਚਲੇਗਾ ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਲੋਗ ਬਰੇਤੀ ਪਰ ਅਪਣੀ ਅਪਣੀ
ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਕੇ ਜਹਾਜ ਵਿਖੇ ਆਏ ਅਰ ਮੁਕਤੇ ਇਸਥਾਨਹੁ ਵਿਖੇ ਆਇ ਇਸਥਿਤ ਹੂਏ
ਬਹੁੜ ਇਸ ਬਰੇਤੀ ਵਿਖੇ ਜੋ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਫੂਲ ਅਰ ਪੰਖੀ ਸਬਦ ਕਰਤੇ ਥੇ ਅ-
ਰ ਰੰਗੀਨ ਪਥਰੋਂ ਕੇ ਕੰਕਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪੜੇ ਹੂਏ ਥੇ ਸੋ ਕੇਤੇ ਲੋਕ ਇਸੀ ਅਸਚਰ
ਜਤਾ ਕੋ ਦੇਖਨੇ ਲਾਗੇ ਪਰ ਕੁਛਕ ਢੀਲ ਕਰਕੇ ਵਹੁ ਭੀ ਜਹਾਜ ਵਿਖੇ ਆਏ ਤਬ ਉ
ਨਕੋ ਮੁਕਤਿ ਅਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨ ਭਇਆ ਤਾਂਤੇ ਸੁਕੜਿ ਕਰ ਬੈਠੇ ਬਹੁੜ ਕੇਤੇ ਲੋ
ਕ ਉਸ ਅਸਚਰਜਤਾ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਭੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਹੂਏ ਅਰ ਰੰਗੀਲ ਪਥਰੋਂ
ਕੀਆਂ ਪੋਟਾਂ ਬਾਂਧ ਕਰ ਲੇ ਆਏ ਅਰ ਉਸ ਜਹਾਜ ਵਿਖੇ ਕੰਕਰੋਂ ਕੇ ਰਾਖਣੇ ਕੀ ਠੌ
ਰ ਉਨੋਂ ਨੇ ਨਾ ਪਾਈ ਤਾਂਤੇ ਵਹੁ ਪੋਟਾਂ ਸੀਸ ਪਰ ਰਾਖ ਬੈਠੇ ਬਹੁੜ ਜਬ ਏਕ ਦੋ ਦਿਨ
ਬਿਤੀਤ ਭਏ ਤਬ ਕੰਕਰੋਂ ਕਾ ਰੰਗ ਦੂਰ ਹੋਇ ਗਿਆ ਅਰ ਉਨਹੁ ਪਥਰਹੁ ਤੇ ਦੁ-
ਰਗੰਧ ਆਵਣੇ ਲਾਗੀ ਅਰ ਉਨਕੋ ਡਾਰਨੇ ਕਾ ਮਾਰਗ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ
ਤੇ ਬਡੇ ਦੁਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਅਰ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ ਬਹੁੜ ਕੇਤੇ ਲੋਕ ਉ
ਸ ਬਰੇਤੇ ਕੀ ਅਸਚਰਜਤਾ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਵਿਸਮੈ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਅਰ ਪਸਚ
ਤਾਪ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ ਪਰ ਸੁੰਦਰ ਰਚਨਾ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਜਹਾਜ ਤੇ ਦੂਰ ਗਏ ਅਰ
ਵਹੁ ਜਹਾਜ ਭੀ ਆਗੇ ਚਲਤਾ ਰਹਾ ਅਰ ਉਨੋ ਮੂਰਖੋਂ ਨੇ ਖੇਵਟ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਭੀ
ਨ ਸੁਣੀ ਤਾਂਤੇ ਕੇਤੇ ਉਸ ਬਰੇਤੀ ਵਿਖੇ ਭੁਖ ਪਿਆਸ ਕਰਕੇ ਮ੍ਰਿਤਿ ਹੂਏ ਅਰ
ਕਿਨਹੂ ਕੋ ਸਿੰਘਾਦਿਕੋਂ ਨੇ ਮਾਰ ਡਾਲਾ ਪਰ ਵਹੁ ਮਾਨੁਖ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਆ
ਏ ਥੇ ਜਹਾਜ ਵਿਖੇ ਸੋ ਵੈਰਾਗੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈਂ ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਬਰੇਤੇ

ਹੀ ਵਿਖੇ ਰਹੇ ਥੇ ਸੋ ਤਾਮਸੀ ਮਾਨੁਖ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨੋਂ ਨੇ ਆਪ ਕੋ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਅਰ
ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਭੁਲਾਇ ਦੀਆ ਹੈ ਅਰ ਅਪਨਾ ਆਪ ਉਨੋਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਵਿਖੇ ਬੰਧ
ਮਾਨ ਕੀਆ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜੋ ਕੁਛ ਢੀਲ ਕਰਕੇ ਜਹਾਜ ਵਿਖੇ ਆਏ ਥੇ ਅਰ ਜਿਨੋ ਨੇ
ਰੰਗੀਲੇ ਕੰਕਰ ਉਠਾਇ ਲੀਏ ਥੇ ਸੋ ਓਹ ਦੋਨੋ ਵਿਖਈ ਰਾਜਸੀ ਹੈਂ ਸੋ ਜਦਪ ਭ-
ਗਵੰਤ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਮਾਇਆ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀ ਕ
ਰਤੇ ਅਰ ਜਗਤ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਸੰਚਨੇ ਕਰ ਭਾਰ ਉਠਾਵਤੇ ਹੈਂ॥ ੪ ॥ ॥ਅਬ
ਪਾਂਚਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਮਾਇਕ ਅਰ ਨਿਰਮਾਇਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ॥
ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜੇਤੀ ਕਛੁ ਮਾਇਕ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਨਿਖੇਧ ਕਹੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ
ਇਉਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਜੋ ਮਾਯਾ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਭ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਨਿੰਦ ਹੈਂ ਕਾਹੇ
ਤੇ ਜੋ ਕੇਤੇ ਪਦਾਰਥ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਭੀ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਮਾਇਆ ਤੇ ਰਹਿ
ਤ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਵਿਦਯਾ ਅਰ ਸੁਭ ਕਰਤਤ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ
ਹੈਂ ਪਰ ਮਾਇਆ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਜੀਵ ਕੇ ਸੰਗੀ ਅਰ ਸਹਾਇ
ਤਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਹੈਂ ਸੋ ਜਦਪ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਜੋ ਗੁਣ ਹੈ ਸੋ ਜੀਵ
ਕੇ ਸਾਥ ਰਹਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵਿਦਿਆ ਗੁਣ ਭੀ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ ਪ੍ਰਥਮੇ ਤੋ ਰਿਦੇ ਰੂਪੀ
ਰਤਨ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਅਰ ਸੁਧਤਾ ਪਾਪਹੁ ਕੇ ਤਿਆਗ ਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਬਹੁ
ੜ ਦੂਸਰਾ ਗੁਣ ਰਹਸੁ ਅਨੰਦ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਅਰ ਚਿਤ ਕੀ ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ
ਕਾ ਪ੍ਰਗਟਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਸੁਭ ਗੁਣ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ
ਅਰਦਾਸ ਅਰ ਭਜਨ ਕਾ ਜੋ ਰਹਸ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਕਾਰਜੋਂ ਵਿਖੇ ਸ਼ੇਖ ਹੈ
ਪਰ ਇਹ ਰਹਸੁ ਭੀ ਇਸੀ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮਾਇ-
ਆ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਨਿੰਦ ਨਹੀਂ
ਅਰ ਜੋ ਰਸੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਪਰਿਣਾਮ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਸੋ ਨਿੰਦ ਹੈ ਅਰ ਜਬ
ਬੀਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੀਐ ਤਉ ਪਰਿਣਾਮ ਪਾਵਣੇ ਹਾਰੇ ਸੁਆਦ ਭੀ ਦੋਇ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਕੇ ਹੈਨ ਸੋ ਜਿਸ ਸੁਆਦ ਕਰਕੇ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਖੁਸ਼ਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ
ਸੋ ਨਿੰਦ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਐਸੇ ਸੁਆਦੋਂ ਕਰਕੇ ਅਚੇਤਤਾ ਅਰ ਪ੍ਰਮਾਦ ਅਰ ਸੰਸਾਰ ਕੀ
ਸਤਤਾ ਬਧਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਸੁਖ ਜੋ ਅਹਾਰ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰ ਅਰ ਇਸਥਾਨ ਕਰ
ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਦਪ ਇਹ ਭੀ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੈ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਨਿੰਦ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ
ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਸੁਭ ਕਰਤਤ ਭੀ ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਸਿਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਕੋ ਭੀ ਪ-

ਲੋਕ ਕਾ ਸੰਗੀ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਕਰੇ ਅਰ ਸੰਜਮ ਵਿਖੇ ਵਰਤੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਇਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸੁਖ ਕੋ ਸੰਤੋਖ ਸਹਿਤ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਮਨਸਾ ਇਹ ਹੋਵੈ ਜੋ ਮੈਂ ਅਚਿੰਤ ਹੋਇ ਕਰ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭਜਨ ਕਰੂੰ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਮਾਇਆ ਤੇ ਰਹਿਤ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਨਿੰਦ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭਜਨ ਅਰ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਸੋ ਪਦਾਰਥ ਅਨਿੰਦ ਹੈ ਅਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਣੇ ਜੋਗ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਛਲ ਅਰ ਇਸ ਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਜੋ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਇਤਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ॥੫॥ ॥ਇਤਿ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪਛਾਣ ਕਾ ਧਿਆਉ ਸੰਪੂਰਣ ਹੂਆ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

॥ਅਬ ਚੌਥੇ ਧਿਆਉ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੀ ਪਛਾਣ ਵਰਣਨ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਜਬ ਲਗ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਣੇ ਕਉ ਨਾ ਪਛਾਣੀਐ ਤਬ ਲਗ ਪ੍ਰਲੋਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਅਰ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਜੋ ਜੀਵਨ ਚੇਤੰਨ ਰੂਪ ਜੀਵ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਲਗ ਉਸ ਜੀਵ ਕੋ ਨਾ ਪਛਾਣੀਐ ਤਬ ਲਗ ਜੀਵਨੇ ਕੀ ਭੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਸੋ ਜੀਵ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਅਪਣੇ ਆਪ ਕੋ ਪਛਾਣੀਐ ਪਰ ਕਛੁਕ ਇਸ ਵਚਨ ਕਾ ਵਿਖਿਆਨ ਮੈਨੇ ਆਗੇ ਭੀ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਕੇ ਵਚਨਾਂ ਵਿਖੇ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਨੁਖ ਭੀ ਦੋ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਤੇ ਉਤਪਤਿ ਹੂਆ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਜੀਵ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਬਹੁੜ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘੋੜਾ ਹੈ ਅਰ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਊਪਰ ਸਵਾਰ ਹੈ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਸੁਖ ਅਰ ਦੁਖ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਕਰਕੇ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਇਹ ਜੀਵ ਸਰੀਰ ਬਿਨਾ ਹੀ ਅਪਣੇ ਆਪ ਕਰਕੇ ਭੀ ਦੁਖੀ ਸੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕੇਵਲ ਜੀਵ ਕੀ ਭੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਾਥ ਜੋ ਜੀਵ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਅਸਥੂਲ ਸੁਰਗ ਅਰ ਨਰਕ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਦੁਰਗਤਿ ਅਰ ਸੁਰਗਤਿ ਭੀ ਕਹੀਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਸਰੀਰ ਬਿਨਾ ਭੀ ਜੀਵ ਕੋ ਸੁਖ ਅਰ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਆਤਮ ਸੁਰਗ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਰਹਿਤ ਜੋ ਜੀਵ ਕੋ ਦੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਾਨਸੀ ਨਰਕ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਨਰਕ ਅਰ ਸੁਰਗ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਕੋ

ਈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਸਮਝਤਾ ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਰਗ ਵਿਖੇ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਅਰ ਉਤਮ ਫਲ ਅਰੁ
ਅਪਸਰਾ ਸੁੰਦਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਕੇ ਖਾਨ ਅਰ ਪਾਨ ਆਦਿਕ ਭੋਗ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ
ਬਹੁੜ ਨਰਕ ਵਿਖੇ ਸਰਪ ਅਰ ਬਿਛੂ ਅਰ ਅਗਨ ਕੇ ਕੁੰਡ ਅਰੁ ਇਤਿਆਦਿਕ ਅ
ਡਰ ਕੇ ਤੇ ਦੁਖ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਿਖੇ ਅਸਥੂਲ ਨਰਕ ਅਰ ਸ੍ਵਰਗ ਕੀ ਵਾਰਤ
ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸਭ ਕੋਈ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਮੈਨੇ ਇ
ਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਸੰਖੇਪ ਕਰਕੇ ਕਹਾ ਹੈ ਅਬ ਇਸਤੇ ਆਗੇ ਮਿਤ੍ਰ ਹੋਨੇ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗ
ਟ ਕਰਕੇ ਕਹਤਾ ਹੂੰ ਬਹੁੜ ਮਾਨਸੀ ਨਰਕ ਅਰ ਸ੍ਵਰਗ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰੂੰਗਾ ਕਾਹੇਤੇ
ਜੋ ਇਹ ਸੂਖਮ ਨਰਕ ਅਰ ਸ੍ਵਰਗ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਨਹੀ ਪਛਾਣਤਾ ਪਰ ਇਸ ਭੇਦ ਕੇ
ਪਛਾਣਨੇ ਕਾ ਉਤਮ ਮਾਰਗ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਏਕ ਬਾਰੀ ਹੈ ਸੋ ਦੇ
ਵਲੋਕ ਕੀ ਓਰ ਖੁਲੀ ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਇਸ ਅਨਭੁਵ ਰੂਪੀ ਸੂਖਮ ਬਾਰੀ
ਵਿਖੇ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸਕੋ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਦੁਰਗਤਿ ਅਰ ਸੁਰਗਤਿ ਭੀ ਪ੍ਰਗਟ
ਭਾਸ ਆਵਤੀ ਹੈ ਅਰ ਸੰਸੇ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਕਾ ਦੇਖਨਾ ਜੁਗਤਿ
ਅਰ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜੈਸੇ ਵੈਦ ਕੋ ਸਰੀਰ ਕਾ ਰੋਗ ਅਰ ਅਰੋਗਤ
ਭਾਸ ਆਵਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇਉਂ ਭੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਰੋਗੀ ਅਪਥ ਕੋ ਅੰਗੀ
ਕਾਰ ਕਰੇਗਾ ਤਬ ਨਾਸ ਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਜਬ ਅਪਨੇ ਰੋਗ ਕਾ ਉਪਾਵ
ਕਰੇਗਾ ਅਰ ਸੰਜਮ ਵਿਖੇ ਵਰਤੇਗਾ ਤਬ ਰੋਗ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਤੈਸੇ ਹੀ
ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੋ ਜੀਵ ਕੀ ਸੁਰਗਤਿ ਅਰ ਦੁਰਗਤਿ ਪ੍ਰਗਟ ਭਾਸਤੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਵਾਰ
ਤਾ ਕੋ ਭੀ ਹਸਤਾ ਮਲ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭਜਨ ਅਰ ਉਸਕੀ ਪਛਾਣ ਜੀ
ਵ ਕੀ ਉਤਮ ਗਤਿ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਬਹੁੜ ਮੂਰਖਤਾ ਅਰ ਪਾਪਹੁ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੀਵ ਨੀ
ਚ ਗਤਿ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਐਸੀ ਦੁਰਲਭ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤੇ ਪੰਡਿਤ ਭੀ ਇਸ
ਭੇਦ ਕੋ ਨਹੀ ਸਮਝਤੇ ਅਥਵਾ ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਅਰ ਅਸਥੂਲ ਨਰਕ ਅ
ਰ ਸ੍ਵਰਗ ਬਿਨਾ ਅਵਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤੇ ਅਰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੋ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਸਾਨ
ਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਮੈਂ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਕਰਕੇ ਕੁਛ ਕ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਅਰਥ ਵਰਨਨ ਕਰੂੰ
ਗਾ ਪਰ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਬੁਧਿ ਉਜਲ ਹੋਵੈ ਅਰ ਜਿਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਪੰਥਹੁ ਕੇ ਵਿਵਾਦ
ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੈ ਅਰ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਤੇ ਵਿਰੁਧ ਤੇ ਸੁਧ ਅਰ ਨਿਸਕਾਮ ਹੋਵੇ ਤਬ ਉਸਕੋ ਇ
ਸ ਮਾਰਗ ਕੀ ਬੂਝ ਭਾਸ ਆਵੇਗੀ ਅਰ ਉਸਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਅਰਥ ਦ੍ਰਿੜ
ਹੋਵੇਗਾ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਜਾਣਨੇ ਵਿਖੇ ਨਿਰਬਲ ਅ-

ਰ ਸੰਸੇ ਸੰਜੁਗਤ ਹੋਤੀ ਹੈ।੧॥ ।ਅਬ ਦੂਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਵਰਨਨ
ਹੋਵੇਗਾ। ।ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜਬ ਤੁਝਕੋ ਮਰਨੇ ਕਾ ਸਮਾ ਅਰਥ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇ
ਛਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਵਿਖੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਚੇਤਨਾ ਹੈ
ਜੋ ਏਕ ਪ੍ਰਾਣ ਚੇਤਨਾ ਕਹੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਅਰ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਇ ਕੇ ਸੰਜੋ
ਗ ਸਾਥ ਸਰੀਰ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਤੀਆਂ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਾਣ ਚੇਤਨਾ ਪਸ਼ੂਓਂ ਅਰ
ਮਾਨੁਖੋ ਵਿਖੇ ਏਕ ਸਮਾਨ ਹੈ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਚੈਤਨਤਾ ਬੁਧ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਕੇਵਲ
ਮਾਨੁਖ ਹੀ ਕਾ ਅਧਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਵਹੁ ਪ੍ਰਾਣ ਚੇਤਨਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੋ ਸੁਚੇਤ ਕਰਤੀ ਹੈ ਸੋ
ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕਾ ਫੁਰਨਾ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਸਿਉ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜੋ ਰਿਦਾ ਅਸਥਾਨ ਤਤਹੁ ਕੇ ਸੂ-
ਖਮ ਅੰਸ਼ੋਂ ਕੋਰਿ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਤਤੋਂ ਕੀ ਅੰਸ ਵਾਇ ਪਿਤ ਕਫ ਆਦਿਕ ਹੈ ਪਰ
ਜਬ ਲਗ ਇਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਮਾਨ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਸੁਖੇਨ ਰਹਿਤ
ਹੈ ਅਰ ਉਸੀ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਕੀ ਨਾੜੀ ਸੀਸ ਅਰ ਸਰਬ ਅੰਗਹੁ ਵਿਖੇ ਪਰਤੀਆ
ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਇ ਕੇ ਸਣਬੰਧ ਕਰਕੇ ਸਭ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਤੀਆਂ ਹੈਂ ਅਰ ਸ
ਰੀਰ ਕੀ ਸਰਬ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੁਧ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ ਤਤਹੁ ਕੀ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੀਸ
ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਤੀ ਹੈ ਤਬ ਨੇਤ੍ਰ ਅਰ ਸ਼੍ਰਵਣ ਆਦਿਕ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕਉ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ
ਵਿਖੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੇ ਕਾ ਬਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਦੀਪਕ ਕੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੰਦਰ ਵਿਖੇ ਚਮਤਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਭਾਸਨੇ
ਲਗਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਇ ਕਰ ਤਤਹੁ ਕੀ ਸਮਾਨ ਅੰਸ ਅਰੁ
ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਇ ਕੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਕੁਛ ਪਟਲ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਅੰਗ ਕ੍ਰਿਯਾ ਤੇ ਰਹਿ
ਤ ਸੁੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਵੈਦ ਕੀ ਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕਾ ਉਪਚਾਰ
ਕਰਕੇ ਪਟਲ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਉਸ ਅੰਗ ਵਿਖੇ ਚੈਤੰਨਤਾ ਫੁਰਤੀ ਹੈ ਅਰੁ
ਅਪਣੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਵਹੁ ਰਿਦੇ ਅਸਥਾਨ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ
ਦੀਪਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਇ ਉਸ ਕੀ ਬਾਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਅਹਾਰ ਰੂਪੀ ਤੇ
ਲ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜੋ ਤੇਲ ਬਿਨਾ ਦੀਪਕ ਬੁਝ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ
ਅਹਾਰ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਣ ਰੂਪੀ ਦੀਪਕ ਬੁਝ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਅਧਿਕ ਤੇਲ ਪਾਵਣੇ ਕਰਕੇ
ਬਾਤੀ ਤੇਲ ਕੋ ਨਹੀ ਖੈਂਚਤੀ ਤਬ ਭੀ ਦੀਪਕ ਸੁੰਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਇਹ ਰਿਦਾ ਅ
ਸਥਾਨ ਭੀ ਅਧਿਕ ਕਾਲ ਬਿਤੀਤ ਹੂਏ ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਅਹਾਰ ਕਉ ਨਹੀ
ਖੈਂਚ ਸਕਤਾ ਤਾਂਤੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜੈਸੇ ਤੇਲ ਅਰ ਬਾਤੀ ਹੋਤੇ ਭੀ ਅਕ-

ਸਮਾਤ ਵਿਘਨ ਕਰਕੇ ਦੀਪਕ ਬੁਝ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਵਿਘਨੋਂ
ਕਰਕੇ ਭੀ ਸਰੀਰ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਇ ਕੀ ਜੋ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋ
ਤਿਸ ਕੇ ਸਰੀਰ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਸਿਧ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਵਾਇ ਪਿਤ ਕਫ
ਕੇ ਕੋਪ ਕਰਕੇ ਵਹੁ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਬ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ-
ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੂਨ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਦਰਪਣ ਵਿਖੇ ਉਜਲਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ-
ਉਸ ਵਿਖੇ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਪੜੀ ਭਾਸਤੀ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਦਰਪਣ ਜੰ
ਗਾਲ ਕਰਕੇ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਬ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਨਹੀ ਭਾ
ਸਤਾ ਸੋ ਜੈਸੇ ਨਿਰਮਲਤਾਈ ਕੇ ਨਾਸ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਭਾਨੁ
ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤੈਸੇ ਪ੍ਰਾਣਹੁ ਕੀ ਜੋ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਭੀ ਇਹ ਸੁਭਾਵ
ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਵਹੁ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਵਿਪਰਜੈ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਰਿਦਾ ਅਸਥਾਨ ਸੂਨ ਹੋ
ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕਾ ਅੰ
ਗ ਜਬ ਤਿਸ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਇ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਸੂਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ
ਅਰ ਸੂਨ ਹੂਏ ਅੰਗ ਕਉ ਮ੍ਰਿਤਿ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਮਰਨੇ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ
ਜੋ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਇ ਕੀ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵਣਾ ਅਰ ਸਮਾਨਤਾ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਕ-
ਰਣੇਹਾਰਾ ਜਮ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੂਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ
ਲੋਕ ਉਸ ਜਮ ਕਉ ਭੀ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਇਸ ਵਰਨਨ ਕਾ ਖੋਲਨਾ ਬਹੁ
ਤ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਇ ਸੂੰਨ ਹੋਵਣੇ ਕ
ਨਾਮ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੂ ਭੀ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਸੂਖਮ
ਅੰਸ਼ ਕਰਕੇ ਤਤਹੁ ਕਾ ਰਚਿਆ ਹੂਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਵਿਖੇ ਜੋ ਚੈਤਨ ਰੂ
ਪੀ ਜੀਵ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਾਣ ਚੈਤੰਨਤਾ ਤੇ ਭਿੰਨ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਨਹੀਂ ਅਰ
ਆਖੰਡ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਸੋ ਜੈਸੇ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ
ਆਖੰਡ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰੁ ਏਕ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਉਸ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਭੀ ਆਖੰਡ ਹੈ ਜੋ ਉਸ
ਗਿਆਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਸਮਾਵਣਾ ਖੰਡਾਕਾਰ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ ਇ
ਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਆਖੰਡ ਸਰੂਪ ਜੀਵ ਹੀ ਵਿਖੈ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਹੋਤੀ ਹੈ।
ਬਹੁੜ ਦੀਪਕ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਇਸ ਭੇਦ ਕਉ ਪਛਾਣ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ
ਦੀਪਕ ਹੈ ਅਰ ਰਿਦਾ ਅਸਥਾਨ ਇਸ ਕੀ ਬਾਤੀ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਾਣ ਰੂਪੀ ਅਗਨਿ ਹੈ
ਅਰ ਚੈਤੰਨਤਾ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੈਸੇ ਦੀਪਕ

ਤੇ ਦੀਪਕ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੂਖਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤਿ ਤੇ ਚੈਤੰਨਤਾ ਰੂਪੀ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੂਖਮ ਹੈ ਅਰੁ ਐਸਾ ਅਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਉਸਕਉ ਕਿਸੀ ਬਚਨ ਕੀ ਸੰਗਿਆ ਕ
ਰਿ ਕੈਹਿਆ ਨਹੀ ਜਾਤਾ ਸੋ ਜਬ ਤੂੰ ਸੂਖਮਤਾ ਕੀ ਓਰਿ ਦੇਖਹਿ ਤਬ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਪ
ਰਵਾਣ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖੀਏ ਜੋ ਦੀਪਕ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਪਕ ਕੇ ਨਾ
ਸ਼ ਹੋਨੇ ਕਰਕੇ ਉਸਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਇ ਕੇ ਸ਼ੁਸ਼ਕ ਹੂਏ
ਤੇ ਚੈਤੰਨਤਾ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ ਸਮਝਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ
ਦੀਪਕ ਕੀ ਵਸ਼ੇਖਤਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਚੈਤੰਨਤਾ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਕੀ
ਵਸ਼ੇਖਤਾ ਹੈ ਸੋ ਦੀਪਕ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਦੀਪਕ ਕਾ ਹੋਵਣਾ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੇ ਨਮਿਤ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਦੀਪਕ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭੀ ਦੀਪਕ ਕੇ ਆਸ਼ਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ
ਪ੍ਰਾਣਹੁ ਕਾ ਆਸਰਾ ਭੀ ਚੈਤੰਨ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀ ਨਿਆਈ ਮਹਾਂ ਸੂਖਮ ਹੈ ਤਬ
ਇਸ ਭਾਵ ਕਰਕੇ ਦੀਪਕ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸੰਭਵਤਾ ਹੈ ਅਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ
ਹੂਆ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣ ਰੂਪੀ ਘੋੜਾ ਹੈ ਅਰ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪੀ ਸਵਾਰ ਹੈ ਅਥਵਾ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪੀ
ਜੀਵ ਕੇ ਹਾਥ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੀ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਨਸ਼ਟ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ
ਮ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਚੈਤੰਨ ਸੱਤਾ: ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਰਹਤੀ
ਹੈ ਅਰ ਜੈਸੇ ਸਵਾਰ ਘੋੜ੍ਹੇ ਤੇ ਰਹਿਤ ਪਿਆਦਾ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਵਹੁ ਭੀ ਸਰੀਰ
ਰੂਪੀ ਘੋੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾ ਪਿਆਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜੈਸੇ ਘੋੜ੍ਹੇ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੂਏ ਸਵਾਰ ਨਾਸ਼ ਨ-
ਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੂਏ ਜੀਵ ਨਾ
ਰੂਪੀ ਘੋੜਾ ਅਥਵਾ ਸ਼ਸ਼ਤ੍ਰ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਜੀਵ ਕੋ ਦੀਆ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਪਛਾ
ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨੇ ਕਉ ਦੀਆ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਨੇ ਪਛਾਣ ਰੂਪੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖਾਇਆ
ਹੈ ਤਬ ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਫਾਸੀ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵਨਾ ਉਸਕੋ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ
ਬਇਹ ਜੋ ਉਸਕੇ ਬੋਝ ਉਠਾਵਣੇ ਤੇ ਛੂਟਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਉਤਮ ਸੁਖ ਕੇ ਅਸਥਾਨ
ਕਉ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ ਇਸੀ ਪਰ ਰਿਖੀਸ਼ੂਰੋਂ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਸਾਂਈ ਲੋਕਹੁ ਕਾ
ਸਰੀਰ ਜਬ ਛੂਟਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਭੀ ਉਤਮ ਸੁਖ ਕੇ ਅਸਥਾਨ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਅ
ਰ ਉਸਕਾ ਸਰੀਰ ਛੂਟਤਾ ਹੈ ਤਬ ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪ
ਤਿ ਹੋਵੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਕੀ ਫਾਸ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੈ ਤਬ ਉਸਕਾ ਕਾਰਜ ਕਦਾਚਿਤ ਸਿ-
ਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਉਸਕਉ ਪਸਚਾਤਾਪ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਸ ਜੀ-

੭੬ ਣ ਕਉ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੂਏ ਤੇ ਦੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਜਮ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ॥੨॥ ॥ਅਥ ਤੀਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਕੀ ਅਖੰਡਤਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗੀ॥ ॥ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਹਥ ਭੁਜਾ ਅਰ ਪਾਵ ਸੁਕ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਅਰਧੰਗ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਚੈਤੰਨਤਾ ਤਉ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪੀ ਜੀਵ ਹਾਥਹੁ ਅਰ ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਹ ਹਾਥ ਪਾਵ ਭੀ ਉਸੀ ਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੈਂ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਇਨ ਕਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਜੀਵ ਹੈ ਸੋ ਜੈਸੇ ਤੇਰਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹਾਥ ਅਰ ਪਾਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਪੇਟ ਪੀਠ ਸੀਸ ਆਦਿਕ ਜੋ ਸਰਬ ਸਰੀਰ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਭਿੰਨ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੂਆ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਸਰੀਰ ਤੇਰਾ ਸਭ ਹੀ ਸੁੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਉ ਭੀ ਤੇਰੀ ਚੈਤੰਨਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜੈਸੇ ਇਹ ਹਾਥ ਭੀ ਆਪਨੀ ਕ੍ਰਿਆ ਤੇ ਸੁੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਹਾਥ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਬਲ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਬਲ ਭੀ ਪ੍ਰਾਣ ਚੈਤੰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਨਾੜੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਸੋ ਸਰਬ ਅੰਗਹੁ ਕੋ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਨਾੜੀ ਕਾ ਮਾਰਗ ਰੋਕਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਅੰਗ ਕੋ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਤਾ ਅਰ ਬਲ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਕਰ ਕੇ ਕ੍ਰਿਆ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਹ ਸਰੀਰ ਭੀ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਵਰਤਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕੀ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੀ [illegible] ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਮਨਣੇ ਤੇ [illegible] ਹਤ ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਕਉ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਹਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਤੇਰਾ ਚੈਤੰਨ ਸਰੂਪ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਟਹਲੂਆ ਤੇਰੀ ਟਹਲ ਤੇ ਹੀਣ ਹੂਆ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਤੋਸ਼ਾਨ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਸਰੀਰ ਤੇਰਾ ਟਹਲੂਆ ਹੈ ਅਰ ਤੇਰਾ ਜੋ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਤੇ ਵਿਲਖਣ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਤੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖਹਿ ਜੋ ਇਹ ਤੇਰੇ ਅੰਗ ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਥੇ ਸੋ ਅਬ ਤੋ ਵਹੀ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਅੰਗ ਸਭ ਹੀ ਪਰਿਣਾਮ ਕਰ ਕੇ ਓਪਰ ਜੋ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅਰ ਅਹਾਰੋਂ ਕਰ ਕੇ ਬ੍ਰਿਧ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਵਹੁ ਨਹੀ ਅਰ ਤੂੰ ਅਬ ਭੀ ਵਹੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਤੇਰਾ ਸਰੂਪ ਸਰੀਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਣੇ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਉ ਭੀ ਤੇਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ ਅਰ ਤੇਰੇ ਸੁਭਾਵ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਏਕ ਸੁਭਾਵ ਸਰੀ

ਕਰੇ ਸਨਬੰਧ ਸਾਥ ਮਿਲੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਭੁਖ ਅਰ ਤ੍ਰਿਖਾ ਅਰ ਨੀਂਦ੍ਰ ਜੋ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਬਿਨਾ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ਤਾਂਤੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਮ੍ਰਿਤ ਹੂਏ ਇਹ ਸੁਭਾਵ ਸਭ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਸੁਭਾਵ ਤੇਰੇ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਤਿਨ ਕੋ ਵਿਖੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਕੁਛ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਜੈਸੇ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਦੀਸੂਰ ਜਕਾ ਦੇਖਨਾ ਅਰ ਉਸ ਬ੍ਰਿਖ ਕੀ ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ ਸੋ ਕੇਵਲ ਤੇਰਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਇਹ ਪਦਾਰਥ ਸਦਾ ਹੀ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਕਦਾਚਿਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ਅਰ ਭਲੇ ਭਲੇਂ ਕੋ ਜੋ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਜੀਵ ਕੇ ਸਰਬਦਾ ਸੰਗ ਹੈਂ ਪਰ ਐਸੀ ਮੂਰਖਤਾ ਅਰ ਅਵਿਦਿਆ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਤੇਰਾ ਅਪਣ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਮੂਰਖਤਾ ਭੀ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਹੀ ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਜੋ ਇਹ ਅਜਾਣਤਾ ਤੇਰੀ ਬੁਧ ਰੂਪੀ ਨੇਤ੍ਰ ਹੂ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮੰਦਭਾਗੋਂ ਕ ਬੀਜ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰਥਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਅਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਅੰਧ ਹੈ ਸੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਅਰ ਅੰਧ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਲਗ ਤੂੰ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਚੇਤੰਨਤਾ ਕੋ ਨ ਪਛਾਣੈ ਤਬ ਲਗ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਨ ਪਛਾਣ ਸਕੇਗਾ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤਿ ਅਰ ਚੈਤੰਨਤਾ ਵਿਖੇ ਜੋ ਭੇਦ ਹੈ ਅਰ ਇਨ ਕਾ ਜੋ ਆਪਸ ਵਿਖੇ ਸਨਬੰਧ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕਰਕੇ ਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਅਰਥ ਭੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ।੩॥

॥ਅਬ ਚਉਥੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅਰ ਚੇਤੰਨ ਅਰ ਚੈਤੰਨ ਕਲਾ ਕਾ ਭੇਦ ਵਰਨਨ ਹੋਵੈਗਾ॥

॥ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਇਹ ਤੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣ ਚੇਤੰਨ ਤਤ ਹੂ ਕਾ ਵਿਕਾਰ ਹੈ ਅਰ ਵਾਇ ਪਿਤ ਆਦਿਕ ਜੋ ਤਤੋਂ ਕੀ ਸੂਖਮ ਅੰਸ਼ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨ ਹੂ ਕਰਕੇ ਰਚੀ ਹੂਈ ਹੈ ਬਹੁਰ ਜਬ ਕਛੁ ਵਾਇ ਪਿਤ ਕਫ ਕਾ ਕੋਪ ਆਪਸ ਮੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਪ੍ਰਾਣ ਹੂ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਭੀ ਵਿਪਰਜੈ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਨ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਸਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਪ੍ਰਾਣ ਚੇਤੰਨ ਭੀ ਸਮਾਨਤਾ ਸੁਭਾਵ ਵਿਖੇ ਰਹਿ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਵੈਦਕ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਵਾਇ ਪਿਤ ਕਫ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਕੇ ਪਰਕੋ ਉਪਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸਮਾਨ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਚੇਤਨ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਚੈਤੰਨ ਕਲਾ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਉ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਬਹੁਰ ਵਹੁ ਜੋ ਚੈਤੰਨ ਕਲਾ ਕਹੀ ਹੈ ਸੋ ਤਤੋਂ ਕੇ ਦੇਸ ਤੇ ਨਹੀ ਉਪਜੀ ਅਰ ਸੂਖਮ ਅਦੇਸ ਤੇ ਆਈ ਹੈ ਅਰ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਤਤਹੂ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਾ ਆਵਣਾ ਪਰਦੇਸੀ ਕੀਨਿਆ ਹੀ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਸਰੂਪ ਅਧਿਭੂਤ ਕ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕੇ ਆਵਣੇ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਕਾ

ਤੋਸ਼ਾ ਬਨਾਇ ਲੇਵੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕੋ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਕੀ ਬੂਝ ਪਾਇ ਕਰ ਉਸ ਪੰਥ ਵਿਖੇ ਚਲਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਭੈ ਅਰ ਸ਼ੋਕ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੋ ਮੈਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿਕ ਤਤੋਂ ਤੇ ਰਚਿਆ ਹੈ ਬਹੁੜ ਮੇਰੀ ਅੰਸ਼ ਜੋ ਚੇਤੰਨ ਕਲਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਪ੍ਰਾਣ ਚੇਤਨ ਕੋ ਇਸਥਿਤ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਾਣ ਚੈਤਨ ਕੋ ਚੈਤੰਨ ਕਲਾ ਕੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਣੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਬਹੁੜ ਉਸ ਵਿਖੇ ਚੇਤੰਨ ਕਲਾ ਪਾਈ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਥਮੇ ਰੂਈ ਕਾ ਸੋਖਤਾ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਅਗਨ ਕਉ ਖੈਂਚਨ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਉਸ ਵਿਖੇ ਅਗਨਿ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਤੀ ਹੈ ਤਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕੀ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੋਖਤੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਅਰ ਚੈਤੰਨ ਕਲਾ ਅਗਨਿ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਪਰ ਜੈਸੇ ਵੈਦਕ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਵੇਤੇ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੀ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕੋ ਪਛਾਨਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਉਸ ਕਰਕੇ ਰੋਗ ਅਰ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਚੇਤੰਨ ਸ੍ਰੂਪ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਭੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤਿਸ ਕੋ ਸੰਤ ਜਨ ਪਛਾਨਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਅਬ ਇਸ ਜੀਵ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਵੈਰਾਗ ਅਰੁ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਜਨੋ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਜਮਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਇਸ ਮਨੁਖ੍ਯ ਕਾ ਚਿਤ ਅਰੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਜੈਸੇ ਆਪ ਕੋ ਪਛਾਨੇ ਬਿਨ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਪਛਾਣ ਨਹੀ ਸਕੀਤਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਥਾਰਥ ਸ੍ਰੂਪ ਚੇਤੰਨ ਕੀ ਪਛਾਣ ਬਿਨਾ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਭੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣ ਸਕੀਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕੀ ਭੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ ਪਰ ਧਰਮ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਾ ਮੂਲ ਭੀ ਅਪਣਾ ਪਛਾਨਨਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਮੈਨੇ ਅਪਣੇ ਆਪ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਜੋ ਜਥਾਰਥ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋ ਨੇ ਭੀ ਉਸ ਸਵ੍ਰੂਪ ਕੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਹਣਾ ਵਰਜਿਆ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਬੁਧਿ ਉਸ ਗੁਹਜ ਭੇਦ ਕੋ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਤੀ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਭੀ ਪੂਜਨ ਸਮਾਨ ਪਛਾਣਨ ਅਰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਲੋਕ ਦੇਖਣਾ ਉਸ ਹੀ ਜਥਾਰਥ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕਰ ਹੋਤ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਇਹੀ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰ ਜੋ ਅਭਿਆਸ ਅਰ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਜਥਾਰਥ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਅਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇਖਹਿ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਦੇਖਨਾ ਅਪਣੇ ਹੀ ਵਿਖੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਉਸ ਸ੍ਰੂਪ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣ ਕੇ ਹਿਰਦੈ ਪਰ ਨਾ ਚਾਹੇ ਤਬ ਤੇਰੀ

ਪ੍ਰਤੀਤਹੀਨਸ਼੍ਰੋਹੋਜਾਵੈਗੀਇਸਕਰਕੇਜੋਕੇਤੇਪੁਰਖੋਂਨੇਭਗਵੰਤਕੇਜਥਾਰਥ
ਸਰੂਪਕੇਲਛਣਸ਼੍ਰਵਣਕੀਏਹੈਂਤਬਉਨਕੀਪ੍ਰਤੀਤਨਸ਼੍ਰਹੋਗਈਹੈਅਰਬੁਧਿ
ਭ੍ਰੀਹੀਨਤਾਕਰਕੇਸੰਸੇਕੋਪ੍ਰਾਪਤਿਭਏਹੈਂਅਰਈਸਰਕਾਨਤਕਾਰਕਰਕੇਮਹਾਂਢੀ
ਠਹੂਏਹੈਂਸੋਇਸਕਾਤਾਤਪਰਜਇਹਹੈਜੋਜਬਤੇਰੇਵਿਖੇਭਗਵੰਤਕੇਜਥਾਰਥ
ਰੂਪਸ਼੍ਰਵਣਕਰਨੇਕਾਬਲਹੀਨਹੀਂਤਬਤੂੰਉਸਸਰੂਪਕੀਵਾਰਤਾਸ਼੍ਰਵਣਕਰਕੇ
ਆਪਵਿਖੇਕਿਉਂਕਰਪ੍ਰਮਾਣਕਰਸਕਹੇਗਾਇਸੀਕਾਰਨਤੇਪਰਮਾਤਮਸਰੂਪ
ਕਾਵੀਖਿਆਨਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰਵਿਖੇਭੀਨਹੀਂਕਹਾਕਾਹੇਤੇਜੋਜਬਸੰਸਾਰੀਜੀਵਇਸਗੁ
ਹਜਭੇਦਕੋਸ਼੍ਰਵਣਕਰੈਂਗੇਤਬਪ੍ਰਤੀਤਤੇਹੀਣਹੋਜਾਵੈਂਗੇਤਾਂਤੇਮਹਾਰਾਜਨੇਸੰਤਜਨੋਂ
ਕੋਇਸਪ੍ਰਕਾਰਆਗਿਆਕਰੀਹੈਜੋਜੀਵੋਂਕੀਬੁਧਿਅਨੁਸਾਰਉਪਦੇਸ਼ਕਰੋਅਰਇ
ਨਕੋਮੇਰੇਗੁਹਜਭੇਦਅਰਗੁਹਜਸਰੂਪਕੀਵਾਰਤਾਪ੍ਰਗਟਕਰਕੇਨਕਹੋਕਾਹੇਤੇਜੋ
ਇਨੋਜੀਵੋਂਵਿਖੇਐਸੇਸੂਖਮਬਚਨਸੁਣਕਰਇਨਕੀਪ੍ਰਤੀਤ੍ਰਦੂਰਹੋਜਾਵੈਗੀ।ਤ
ਬਧਰਮਹੀਨਤਾਕੋਪ੍ਰਾਪਤਿਹੋਵੈਂਗੇਇਸੀਕਾਰਣਤੇਜੀਵੋਂਕੀਬੁਧਿਅਨੁਸਾਰਵਰ
ਨਕਹਨਾਵਿਸ਼ੇਖਹੈਪਰਤੈਨੇਜਬਭਲੀਪ੍ਰਕਾਰਸਮਝਿਆਜੋਇਸਮਨੁਖਕਾਚਿਤੰ
ਨਸਰੂਪਕਾਨਾਸ਼ਹੋਵੈਅਰਮ੍ਰਿਤਹੋਣੇਕਾਅਰਥਇਹਹੈਜੋਜਬਇਸਜੀਵਕੀਆਵਿ
ਆਵਿਖੇਸਰੀਰਵਿਖੈਵਰਤਮਾਨਨਹੀਹੋਤੀਤਬਇਸੀਕੋਮ੍ਰਿਤਹੂਆਕਹੀਤਾਹੈਬਹੁ
ੜਪਰਲੋਕਵਿਖੇਸੁਰਜੀਤਹੋਵਨੇਕਾਅਰਥਭੀਇਹਨਹੀਜੋਪ੍ਰਥਮੇਇਸਜੀਵਕਾ
ਨਾਸ਼ਹੋਤਾਹੈਬਹੁੜਉਪਜਆਵਤਾਹੈਤਾਂਤੇਪਰਲੋਕਵਿਖੇਸੁਰਜੀਤਹੋਣੇਕਾਅਰਥ
ਭੀਇਹੀਹੈਜੋਇਹਜੀਵਬਹੁੜਸਰੀਰਕੋਅੰਗੀਕਾਰਕਰਤਾਹੈਪਰਜਿਸਪ੍ਰਕਾਰਭ
ਗਵੰਤਇਸਜੀਵਅਰਸਰੀਰਕੋਉਤਪਤਿਕਰਤਾਹੈਸੋਕਿਸੀਮਨੁਖਕੀਬੁਧਿਵਿਖੇ
ਨਹੀਂਆਵਤਾਕਾਹੇਤੇਜੋਭਗਵੰਤਕੇਕਰਤਬਵਿਖੈਕਠਨਤਾਅਰਸੁਗਮਤਾਨਹੀਂਕਹੀ
ਜਾਤੀਪਰਕੇਤੇਪੁਰਖਇਉਂਭੀਕਹਿਤੇਹੈਂਜੋਪਰਲੋਕਵਿਖੇਇਸਜੀਵਕੇਬਹੁੜਇਹੀ
ਸਰੀਰਮਿਲਤਾਹੈਸੋਇਹਵਾਰਤਾਅਜੋਗਹੈਕਾਹੇਤੇਜੋਇਹਸਰੀਰਘੋੜੇਕੀਨਿਆਂ
ਈਹੈਜੋਜਬਘੋੜਾਅਵਰਹੂਆਤਬਸਵਾਰਤੇਅਵਰਨਹੀਹੋਜਾਤਾਔਰਇਹਸ
ਰੀਰਤੋਬਾਲਕਅਵਸਥਾਪਰਜੰਤਪਲਾਮਕੋਪਾਵਤਾਜਾਤਾਹੈਅਰਅਹਾਰਕੇਸ
ਨਬੰਧਕਰਕੇਸਰਬਅੰਗੋਂਕਾਸਰੂਪਅਵਰਹੀਹੋਤਾਜਾਤਾਹੈਪਰਜੀਵਤੋਕਦਾਚਿ
ਤਅੰਨਥਾਨਹੀਂਹੋਤਾਸੋਜਿਨੇਪੁਰਖੋਂਨੇਐਸਾਹੀਨਿਸਚਾਕੀਆਹੈਜੋਪਰਲੋਕਵਿਖੇ
ਬਹੁੜਇਹੀਸਰੀਰਸਾਵਧਾਨਹੋਤਾਹੈਸੋਤਿਨਕੇਬਚਨਪਰਅਵਰਭੀਅਨੇਕਪ੍ਰਸ਼੍ਨ

ਅਰ ਸੰਸੇ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਉੱਤਰ ਐਸਾ ਉਨਕਾ ਨਿਬਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸੇ ਕੋ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰੇ ਜੋ ਏਕ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਮਾਨੁਖ ਭਜਨ ਕਰ ਜਾਵੈ ਤਬ ਵਹੁ ਤੋ ਦੋਨੋ ਸਰੀਰੋਂ ਕੇ ਅੰਗ ਇਕਠੇ ਹੀ ਹੋਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਤੈਇ ਜੀਵਹੁ ਕੋ ਏਹ ਹੀ ਸਰੀਰ ਕਿਉ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਬ ਕੋਈ ਅੰਗਹੀਨ ਪੁਰਖ ਹੋਵੈ ਅਰ ਵਹੁ ਭਜਨ ਕਰੈ ਤਬ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੈ ਉਸ ਭਜਨ ਕੇ ਫਲ ਕੋ ਅੰਗਹੀਣ ਕਰ ਭੋਗਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਹੁ ਸੰਜੁਗਤ ਭੋਗਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਕਹੀਐ ਜੋ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਪੁੰਨ ਕੇ ਫਲ ਕੋ ਅੰ-ਗਹੀਣ ਹੋਇ ਕਰ ਭੋਗਤਾ ਹੈ ਤਬ ਸੁਰਗ ਵਿਖੈ ਤੋ ਅੰਗਹੀਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੋਤਾ ਬਹੁ-ੜ ਜਬ ਕਹੈ ਜੋ ਅੰਗੋ ਸੰਜੁਗਤ ਭੋਗਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਕਹੀਐ ਜੋ ਭਜਨ ਅਰ ਸੁਭ ਕਰਤਤ ਵਿਖੇ ਤੋ ਓਹ ਅੰਗ ਉਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਸਾਥ ਨ ਥੇ ਤੋ ਫਲ ਕੇ ਭੋਗਣ ਵਿਖੇ ਕਿਉਕਰ ਸੰਗੀ ਹੂਆ ਜੋ ਐਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋ ਕਰਕੇ ਉਨਕਾ ਉਤਰ ਮੰਦ ਅਰ ਨਿਰਬਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸੰ-ਸੇ ਕੋ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋ ਪੂਰਬ ਹੀ ਸਰੀਰ ਕੀ ਅਪੇਛ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤੀ ਅਰ ਜਿਨਹੁਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਕੋ ਉਹੀ ਸਰੀਰ ਫਿਰ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਉਨੋਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਰੀਰ ਹੀ ਕਰ ਜਾਤਾ ਹੈ ਵਹੁ ਐਸੇ ਹੀ ਸ-ਮਝਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅਵਰ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਭੀ ਅਵਰ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਵਚਨ ਕਾ ਮੂਲ ਹੀ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਰੀਰ ਭਿੰਨ ਹੈ ਅਰ ਜੀਵ ਭਿੰਨ ਹੈ ॥੪॥

॥ਅਥ ਪਾਂਚਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਪੂਰਬ ਪਛ ਕਾ ਨਿਰਵਰਤ ਕਰਨਾ ਬਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇਂ ਜੋ ਕੇਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਮਤ ਵਿਖੇ ਇਹੀ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਸਰੀਰ ਛੁਟਤਾ ਹੈ ਤਬ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਕੋ ਸੁਰ ਜੋੜ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਪਹਿਰਾਵਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਉਸ ਵਚਨ ਕੇ ਸਾਥ ਇਸ ਕਾ ਵਿਰੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਦੋਨੋਂ ਵਚਨੋ ਕਰ ਕਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰੀਐ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਪੁਰਖ ਕੇ ਕਹੇ ਪਰ ਭਟਕਤਾ ਹੈ ਸੋ ਅਧ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਨੋਨੇ ਇਹੀ ਨਿਸਚਾ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਥਮੇ ਜੀਵ ਭੀ ਨਾਸਤਾ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਅਪਣੀ ਬੂਝ ਕਰਕੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਅਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਉਨਕੋ ਆਪਣੀ ਬੂਝ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਵਾ-ਰਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਮਰਨੇ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਜਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਪਰ ਪਰਤੀਤ ਕਰਤੇ ਤੋ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਵਚਨੋ ਕੋ ਪ

ਨੂੰ ਕਰ ਸਾਮਗ੍ਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਾਸ ਹੂਏ ਤੇ ਜੀਵ ਅਪਨੇ ਆਪ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਵਾਰਤਾ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਵਚਨੋ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਜੀਵ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਏਕ ਭਾਗਹੀਣ ਹੈਂ ਅਰ ਏਕ ਭਾਗਵਾਨ ਹੈਂ ਪਰ ਜੋ ਭਾਗਵਾਨ ਜੀਵ ਹੈਂ ਸੋ ਬਡਾਈ ਕੋ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਰੂਪ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਨਹੂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਮ੍ਰਿਤ ਹੂਆ ਨ ਜਾਣੇ ਅਰ ਵਹੁ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਮੇਰੀ ਬਖਸ਼ੀਸ ਪਾਇ ਕਰ ਸਰਬਦਾ ਆਨੰਦ ਵਿਖੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜੋ ਮਨੁਖ ਜੀਵ ਭਾਗਹੀਨ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨ ਕਾ ਭੀ ਨਾਸੁ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਲੜਾਈ ਵਿਖੇ ਏਕ ਵਾਰ ਬਹੁਤੇ ਮਨੁਖ ਮ੍ਰਿਤ ਹੂਏ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਜੀਤ ਭਈ ਤਬ ਮ੍ਰਿਤ ਹੂਏ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਸੰਤ ਜਨ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਹੇ ਭਾਈ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਝ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੂਈ ਥੀ ਜੋ ਤੇਰੀ ਜੀਤ ਹੋਵੇਗੀ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਤੋ ਮੈਂ ਨੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਕਹਾ ਥਾ ਜੋ ਮੈਂ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਤਾਮਸੀ ਮਨੁਖੋਂ ਕੋ ਤੂੰ ਤ੍ਰ ਅਰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਊਂਗਾ ਸੋ ਤਿਸ ਦੁਖ ਕੋ ਤੁਮ ਨੇ ਭੀ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀ ਪਾਇਆ ਤਬ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਸਾਥ ਜੋ ਲੋਕ ਥੇ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ ਜੋ ਇਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਾਟੀ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ ਤੁਮ ਇਨ ਕੇ ਸਾਥ ਵਚਨ ਕਿਉਂ ਕਰਤੇ ਹੋ ਤਬ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਸ ਸਾਂਈ ਕੀ ਸਮਰਥਤਾ ਵਿਖੇ ਪਰਾਧੀਨ ਹੋ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਦੁਹਾਈ ਕਰ ਕਹਿਤਾ ਹੂੰ ਜੋ ਇਹ ਮ੍ਰਿਤ ਹੂਏ ਪੁਰਖ ਮੇਰੇ ਵਚਨੋਂ ਕੋ ਤੁਮ ਸਿਉ ਵਿਸ਼ੇਖ ਸੁਣਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਇਨ ਕਉ ਉਤਰ ਦੇਵਨੇ ਕੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀ ਤਾਂ ਤੇ ਪਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਜੀਵ ਕਾ ਮਰਨਾ ਤੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੇ ਨਮਿਤ ਸ੍ਰਾਧ ਅਰ ਦਾਨ ਆਦਿਕ ਜੋ ਕਰਣੀ ਵਿਕਹੇ ਹੈਂ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਕਾ ਸਰੀਰ ਅਰ ਅਸਥਾਨ ਪਰਣਾਮ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਸਰੀਰ ਭੀ ਔਰ ਪਹਿਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸਥਿਤ ਭੀ ਅਵਰ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਪੁੰਨਵਾਨ ਜੀਵ ਹੈਂ ਸੋ ਸ੍ਵਰਗ ਕੋ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜੋ ਪਾਪੀ ਮਨੁਖ ਹੈਂ ਸੋ ਨਰਕੋਂ ਕੇ ਦੁਖ ਕੋ ਭੁੰਚਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਜਾਨ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੀ ਨਾਸਤਾ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਸਰੂਪ ਅਰ ਸੁਭਾਵੋਂ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਪਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਰ ਸਰੀਰਕ ਵਿਹਾਰ ਸਭ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਤੂੰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਏਕਲਾ ਹੀ ਰਹਜਾ।

ਆਗਿਆ ਹੂਈ ਥੀ ਜੋ ਤੇਰੀ ਜੀਤ ਹੋਵੇਗੀ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਤੋ

ਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਘੋੜੇ ਕੇ ਮਰਨੇ ਕਰਕੇ ਸਵਾਰ ਨਹੀਂ ਮਰਤਾ ਪਰ ਤੌਭੀ ਪਿਆਦਾ ਹੋ ਜਾਤਾ
ਹੈ ਅਰ ਉਸਕਾ ਜੋ ਅਪਨਾ ਸੁਭਾਵ ਅਰ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੋ ਜਿਉਂ ਕੀ ਤਿਉਂ ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ
ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਘੋੜਾ ਹੈ ਅਰ ਤੂੰ ਇਸ ਪਰ ਸਵਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਨਾਸਤਾ ਕਰਕੇ
ਤੇਰਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਸਰੂਪ ਤੇ ਭਿੰਨ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਜਿ
ਨਹੁ ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੋ ਵਿਸਮਰਣ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰੁ ਆਪਣੇ ਆ
ਪਰੋਤੈਨ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅਰ ਭਜਨ ਕੀ ਇਕਤ੍ਰਤਾ ਕਰਕੇ ਚਿਤ
ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਭਏ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਕੋ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਪਰਤਖ੍ਯ ਭਾਸ ਆਵਤੀ ਹੈ ਅ
ਰ ਇਸਕਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਦਪਿ ਉਨਕੇ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੀ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਵਿਪਰਜੈ ਨਹੀਂ
ਹੁਈ ਪਰ ਚਿਤ ਕੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਨੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਚੇਤਨਾ ਭੀ ਠਹਰ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਭਗ
ਵੰਤ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਵਹੁ ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਨਕੀ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਇਸੀ ਪਦਾ
ਰਥ ਵਿਖੇ ਆਸ਼ਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਉਨਕੋ ਜੀਵਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਹੀਤਾ ਹੈ
ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਜੈਸੇ ਮ੍ਰਿਤ ਹੂਏ ਪੁਰਖ ਕੋ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਤਖ ਭਾਸਤੀ ਹੈ
ਸੋ ਤਿਨਕੋ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੀ ਵਿਖੇ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਇਕਤ੍ਰਤਾ
ਵਿਖੇ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਸ੍ਵਰਗ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਰ ਆਨੰਦ ਉਨਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ
ਰਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਅਕਸਮਾਤ ਕਰਕੇ ਨਰਕ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ਉਨਕੇ
ਭੈ ਅਰ ਸੁਕਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਉਨਕੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਖੇ
ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਸੋ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ਉਸਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰਕੇ ਬਤਾਇ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਉਸ ਇਕਤ੍ਰਤ
ਵਿਖੇ ਜੈਸਾ ਸੰਕਲਪ ਉਨਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਫੁਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਤ ਸਰੂਪ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ
ਮਾਤ੍ਰ ਉਸਕਾ ਵਰਨਨ ਭੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਏਕ ਸਮੇਂ ਮੁਨੀਸਰ ਭੀ ਭਜਨ ਕੀ ਸਮਾਧ ਵਿਖੇ
ਬੈਠੇ ਥੇ ਤਬ ਉਨੋਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਕੋ ਉਚਾ ਕਰਕੇ ਖੈਂਚ ਲੀਆ ਬਹੁਤ ਲੋਕੋਂ ਨੇ ਪੂਛਿਆ
ਜੋ ਜੀ ਤੁਮ੍ਹੋਂ ਨੇ ਹਾਥ ਕਿਸ ਨਿਮਿਤ ਪਸਾਰਿਆ ਥਾ ਤਬ ਮੁਨੀਸਰੋਂ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਸ੍ਵਰਗ ਕੇ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਪਾਵਨੇ ਕੋ ਦੇਖਿਆ ਥਾ ਅਰ ਉਸਕੋ ਮੈਂ ਨੇ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਲਿਆਵਨੇ ਕੀ ਮਨ
ਸਾ ਕਰੀ ਥੀ ਪਰ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਵਹੁ ਫਲ ਛਿਪਣ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਐਸਾ ਉਨਮਾਨ ਚਿਤ
ਵਿਖੇ ਨਾ ਕਰ ਜੋ ਵਹੁ ਫਲ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਸਮਰਥ ਨ ਹੂਆ ਸੋ ਐਸੇ ਜਾਣਨਾ ਅ-
ਜੋਗ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸੂਖਮ ਦੇਸ ਕਾ ਫਲ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਵਤਾ ਹੀ
ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਧਿਭੂਤਕ ਜਗਤ ਅਸਥੂਲ ਅਰ ਇਹ ਜੜ੍ਹ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਰ
ਇਸ ਵਚਨ ਕੇ ਭੇਦ ਕਾ ਖੋਲਣਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ

ਭੀ ਇਸ ਵਿਖੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕੇਤੇ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਭੀ ਇਸੀ ਸੰਸੇ ਵਿਖੇ ਡੁਬ ਗਏ ਹੈਂ
ਅਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਵਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਕੈਸਾ ਥਾ ਅਰ ਉਨ੍ਹੋਨੇ ਕਿਉਂਕਰ ਦੇਖਿਆ ਥਾ
ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਅਰ ਉਤਰੋਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਖੈ ਪੜੇ ਵਿਵਾਦ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਅਪ
ਨੇ ਕਲਿਆਣ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਬਹੁੜ ਅਪਨੀ ਵਿਦਿਆ
ਪਰ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤੇ ਮਹਾਂ ਮੂੜ੍ਹ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨ
ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਉਨਕਾ ਦੇਖਣਾ ਕਿਸੀ ਕੇ ਵ-
ਚਨ ਅਰ ਜੁਗਤਿ ਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਾਂਤੇ ਵਹੁ ਇਸ ਜਗਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਉ ਤਿਆਗ ਕ
ਰ ਚੈਤੰਨ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਦੇਖ
ਨਾ ਭੀ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਬਲ ਕਾ ਏਕ ਅੰਗ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਅਵਸ-
ਥਾ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਦੇਖ ਸਕੀਤੀ ਹੈ ਸੋ ਏਕ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣ ਜਬ ਚੇਤਨਾ ਕੇ ਨਾਸ਼
ਹੋਵਨੇ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਉ ਭੀ ਇਹ ਜੀਵ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਪ੍ਰਤਖ
ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਭਜਨ ਕੀ ਇਕਤ੍ਰਤਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ
ਠਹਰ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਬ ਸਮਾਧ ਕੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ
ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਦੇਖਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਜੈਸੇ ਚੌਦਸ ਬ੍ਰਹਮੰ-
ਡ ਏਕ ਰਾਈ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਸਮਾਵਤੇ ਤੈਸੇ ਹੀ ਆਤਮ ਸ੍ਵਰਗ ਕੀ ਏਕ ਰਾਈ ਸਰ
ਬ ਬ੍ਰਹਮੰਡੋਂ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਸਮਾਇ ਸਕਤੀ ਅਰ ਜੈਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਪਦਾਰਥ ਕੇ ਰੂਪ ਕੋ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਤੀ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਚੈਤੰਨ ਦੇਸ ਕੀ ਵ
ਰਤਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਤੀ ਤਾਂਤੇ ਸੂਖਮ ਦੇਸ ਕੇ ਦੇਖਣ ਹਾਰੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਭੀ ਸੂ-
ਖਮ ਹੈਂ ॥ ੫ ॥ ॥ ਅਬ ਛੁਠਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਜਮ ਮਾਰਗ ਕਾ ਕਸ਼ਟ
ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ॥ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜਮ ਮਾਰਗ ਕਾ ਕਸ਼ਟ ਭੀ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ
ਹੈ ਤੁਝ ਕੋ ਪਛਾਣਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਵਹੁ ਕਸ਼ਟ ਕੈਸੇ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ ਸੋ ਏਕ
ਦੁਖ ਜੀਵ ਕੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਾਥ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਦੁਖ ਕੇਵਲ ਜੀਵ ਕੋ ਹੀ ਹੋਤਾ
ਹੈ ਬਹੁੜ ਸਰੀਰ ਕਾ ਜੋ ਦੁਖ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਕੋਈ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੀਵ ਕੇ ਦੁਖ ਕੋ
ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਤਾ ਪਰ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋ ਪ੍ਰਤਖ ਮਾਨਾ ਹੈ ਸੋ ਜੀਵ
ਕੇ ਦੁਖ ਕੋ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਅਪਣਾ ਹੋਣਾ ਸਰੀਰ
ਕੇ ਆਸ਼ਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤਾ ਅਰ ਐਸੇ ਭੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਾਸ ਹੂਏ ਮੇਰਾ
ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਸਮੇ ਭੀ ਸਰੀਰ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕਾ ਵਿਜੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ

ਅਰ ਐਸੇ ਹੀ ਧਨ ਅਰ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸਨਬੰਧੀ ਅਰ ਸਰਬ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਅਰ ਸੁੰ-
ਦਰ ਟਹਲੂਏ ਅਰ ਪਸ਼ੂ ਅਰ ਇਸ਼ਟ ਮਿਤ੍ਰ ਅਰ ਧਰਤੀ ਆਕਾਸ਼ ਆਦਿਕ ਜੋ ਪਦ-
ਰਥ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਸਕੀਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭਹੀ ਦੂਰ ਹੋਇ ਜਾਵੈਂਗੇ ਅਰ ਜਿਸ
ਨੇ ਸਰਬਥਾ ਅਪਨਾ ਆਪੁ ਅਸਥੂਲਤਾ ਵਿਖੇ ਬੰਧਮਾਨ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਇਨਕੇ ਵਿ
ਜੋਗ ਕਰਕੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਸਰਬ ਪਦ-
ਰਥੋਂ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਬਿਨਾ ਉਸਕੀ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਤਬ
ਮ੍ਰਿਤਿਕੇ ਸਮੇ ਉਸਕੋ ਦੁਖ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਅਧਿਕ ਆਨੰਦ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਕਾ-
ਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੂਈ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸਕੇ ਚਿਤ
ਵਿਖੇ ਭਜਨ ਕਾ ਰਹਿਸੁ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬਥਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਜਿਸਨੇ
ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਓਰ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਉ ਵਿ
ਰਸਜਾਣ ਕਰ ਅਸ਼ਕਤਿ ਨਹੀਂ ਹੂਆ ਤਬ ਮ੍ਰਿਤੁਕੇ ਸਮੇ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਨਿਰਸੰ-
ਦੇਹ ਅਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਉ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਨੋਂ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਰਕੇ ਚਿਤ ਕਉ
ਵਿਖੇਪਤਾ ਹੋਤੀ ਥੀ ਸੋ ਸਭਹੀ ਦੂਰ ਹੋਜਾਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਪਰਮ ਸੁਖ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ
ਪਰ ਅਬ ਤੂੰ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕਉ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਜੋ ਇਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸਰੀਰ
ਕਉ ਨਾਸ ਹੂਏ ਤੇ ਭੀ ਆਪਕੋ ਅਬਿਨਾਸੀ ਜਾਣਿਆ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਜਾਣੈ ਜੋ ਸਰਬ
ਥਾ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਹੈ ਤਬ ਉਸਕੋ ਮਾਇਆ
ਕੀ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕਾ ਦੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਰਹਤਾ
ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਭਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੈਂਗੇ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮੁਝਕੋ
ਇਨਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸੀ ਪਰ ਮੁਨੀਸ਼ਰੋਂ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ
ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਸਾਥ ਕਿਸੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕਰਕੇ ਅਵ
ਸਮੇਵ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੈ ਜੋ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕੇਵਲ ਭਗ-
ਵੰਤ ਸਾਥ ਹੈ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਉ ਅਪਣਾ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਜਾਣਤਾ ਹੈ
ਅਰ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰ ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਦਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਜਮ ਸਾਥ ਕਰ
ਲੇਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਭੀ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਨਾਸ਼ ਹੂਆ
ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਦੂਰ ਭਏ ਤਬ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਉ ਪਾਇ
ਕਰ ਸੁਖੀ ਹੋਵਹੁਗਾ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਵਚਨ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਸਮਝਿਆ ਹੈ
ਸੋ ਜਮ ਮਾਰਗ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਕਉ ਨਿਰਸੰਸੇ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵੈਰਾਗੀ ਪੁਰਖ ਮਾ-

ਇਆਂ ਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕਰਕੇ ਸੁਖ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿਗਾ ਅਰ ਵਿਖਈ ਜੀਵ ਵਿ-
ਖਿਆਂ ਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕ ਦੁਖੀ ਹੋਵਹਿਗੇ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਚ-
ਨ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਮਨਮੁਖੋ ਕਉ ਸ੍ਵਰਗ ਰੂਪ ਹੈ
ਅਰ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਮਾਇਆ ਕਉ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਮਾਇਆ
ਕਾ ਵਿਜੋਗ ਮਨਮੁਖ ਕਉ ਨਰਕ ਰੂਪ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਵੈਰਾਗੀ ਪੁਰਖ ਸੁਖ ਪਾ-
ਵਤੇ ਹੈਂ। ੬ ॥ ॥ਅਬ ਜਾਤਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਮਾਇਆ ਕੇ
ਵਿਜੋਗ ਕੇ ਦੁਖ ਕਾ ਭੇਦ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ। ॥ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜਬ ਤੈਨੇ ਮਾ-
ਰਗ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਕਉ ਪਛਾਣਿਆ ਜੋ ਇਸ ਦੁਖ ਕਾ ਕਾਰਣ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਤਬ
ਐਸੇ ਭੀ ਜਾਣ ਜੋ ਇਹ ਦੁਖ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਏਕ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ਕਿਸੀ ਕਉ
ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕਉ ਅਲਪ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੇਤੀ ਕੁਛ ਪ੍ਰੀਤਿ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ
ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗਹੁ ਸਾਥ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੇਤਾ ਹੀ ਦੁਖ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੇ
ਸਾਥ ਏਕ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਹੋਵੈ ਅਰ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਾਥ ਬਹੁਤ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਧ-
ਲੂਏ ਅਰ ਪਸ਼ੂ ਅਰ ਮਾਨੁਖ ਆਦਿਕ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਐਸੇ ਸੰ-
ਪਦਾ ਰਾਖਣੇ ਹਾਰੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਦੁਖ ਅਲਪ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰ-
ਖ ਕਾ ਏਕ ਘੋੜਾ ਹਿਰਿਆ ਜਾਵੈ ਅਰ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਪੁਰਖ ਕੇ ਦਸ ਘੋੜੇ ਤਸਕ-
ਰ ਲੈ ਜਾਵਹਿ ਤਬ ਜਿਸ ਕਾ ਏਕ ਘੋੜਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਦਸ ਘੋੜੇ ਜਾਵਣੇ
ਹਾਰੇ ਤੇ ਦੁਖ ਅਲਪ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਆਧਾ ਧਨ ਡੰਡ ਕਰਕੇ
ਰਾਜਾ ਹਿਰ ਲੇਵੇ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਹਿਰਿਆ ਜਾਵੇ ਸੋ ਅਧਿਕ ਦੁਖ ਕਉ
ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਕਾ ਸਰਬ ਧਨ ਭੀ ਹਿਰੀਆ ਜਾਵੈ ਅਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕ
ਸਰਬ ਸਨਬੰਧੀ ਮਾਰੇ ਜਾਵਹਿਂ ਬਹੁੜ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਅਪਨੇ ਦੇਸ ਤੇ ਭੀ ਨਿ-
ਕਾਸ ਦੀਜੀਏ ਤਬ ਵਹੁ ਸਰਬ ਧਨ ਜਾਵਣੇ ਹਾਰੇ ਤੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਕਸ਼ਟਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਤੈਸੇ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਸਰੀਰ ਛੂਟਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇ-
ਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸਨਬੰਧੀ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਇਹ
ਜੀਵ ਏਕਲਾ ਹੀ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ
ਅਸਕਤ ਹੈ ਸੋ ਦੁਖੀ ਭੀ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਨਹੁ ਪਦਾਰਥੋਂ ਵਿਖੇ ਜਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀ-
ਤ ਅਲਪ ਹੈ ਸੋ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕਰ ਭੀ ਅਲਪ ਹੀ ਦੁਖ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਇ-
ਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਸਰਬ ਸੁਖ ਅਰ ਸੰਪਦਾ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਈ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਸਰਬਦਾ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ
ਹੂਆ ਹੈ ਤਬ ਉਸਕਉ ਜਮ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਤੇ ਅਧਿਕ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨੋ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨਮੁਖ ਪੁਰਖ ਕਉ ਜਮ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਐ
ਸਾ ਕਸ਼ਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਕੇ ਸੈਂ ਅਜਗਰ ਡਸਣੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਉਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕੋ
ਅਜਗਰ ਡੰਸਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਕਾ ਜਉ ਜਉ ਸੀਸ ਹੋਤਾ ਹੈ ਐਸੇ ਮਹਾਂ ਅਜਗਰ ਵਿਖੁ-
ਈ ਜੀਵ ਕਉ ਸਰਬਦਾ ਡਸਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਜਿਸਕੇ ਬੁਧ ਰੂਪੀ ਨੇਤ੍ਰ ਖੁਲੇ ਹੈਂ ਸੋ ਐ-
ਸੇ ਮਹਾਂ ਅਜਗਰੋਂ ਕਉ ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਬੁਧਹੀਨ ਪੁਰਖ ਹੈਨ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾ
ਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮਨੇ ਤੋ ਬਹੁਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁਰਖ ਦੇਖੇ ਹੈਂ ਅਰ ਹਮਾਰੇ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
ਭੀ ਤੀਖਣ ਹੈ ਪਰ ਹਮਕੋ ਤੋ ਕੋਈ ਸਰਪ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਉ ਡੰਸਤਾ
ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਮੂਰਖ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਹਾ
ਅਜਗਰ ਜੀਵ ਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿਖੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਉਸੀ ਜੀਵ ਕੋ ਡੰਸਤੇ ਹੈਂ ਅਰ
ਜਬ ਸਰੀਰ ਕਉ ਡੰਸਤੇ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਕੋਈ ਅਵਰ ਭੀ ਦੇਖਹਿ ਪਰ ਵਹੁ ਐਸੇ ਸਰ
ਪ ਹੈਂ ਜੋ ਉਸ ਮਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਇਸ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਡੰਸਤੇ ਥੇ ਪਰ ਵਹੁ ਮੂਰ-
ਖ ਅਚੇਤਤਾ ਕਰਕੇ ਜਾਨਤਾ ਥਾ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਰਪ
ਸਭ ਕੇ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ ਹੈਨ ਅਰ ਏਕ ਏਕ ਸੁਭਾਵ ਤੇ ਜੋ ਅਵਗੁਣ ਕੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾ ਉ-
ਪਜਤੀਆਂ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰਪੋਂ ਕੇ ਸੀਸ ਵਰਨਨ ਕੀਏ ਹੈਂ ਪਰ ਇਨਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕਾ ਕਾਰ
ਣ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਜੈਸੇ ਈਰਖਾ ਅਰ ਕਠੋਰਤਾ ਕੁਟਲਤਾ ਕਪਟ ਅਰੁ ਮ-
ਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਇਤਿਆਦਿਕ ਜੋ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰਪ ਇਹੀ ਹੈਂ ਅਰ ਇਨਕੇ ਸੀ-
ਸੋਂ ਕਾ ਜੋ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦਇਆ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਸਕੀਤਾ ਹੈ
ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜੇਤੀਆਂ ਬੁਰੀਆਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਕੀਆ ਸਾਖਾ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰਪੋਂ ਕੇ ਸੀਸ ਹੈਂ ਸੋ
ਤਿਨਕਉ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦਇਆ ਅਰ ਅਨਭਵ ਕਰਕੇ ਪਛਾਨਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ
ਮੂੜ ਕਉ ਸਰਬ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕੀ ਜਾਣ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ
ਮਨਮੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਆਗੇ ਭੀ ਇਸ੍ਥਿਤ ਥੇ ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮਨਮੁਖ ਪੁਰ
ਖ ਭਗਵੰਤ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਸੂੰਨਜ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਮਾਇਆ
ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਸੇ ਅਸਕਤ ਰਹਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ ਰੂਪੀ ਸਰਪ ਉਸਕੋ
ਜਮ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਡੰਸਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਇਨਹੁ ਸਰਪੋਂ ਡੰਸਨਾ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹੈ ਕਾ
ਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਉਸਕਉ ਅਸ੍ਥੂਲ ਸਰਪ ਡੰਸਤੇ ਤਬ ਇਸੀ ਸਮੇ ਉਸਕੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ

ਭੀ ਦੇਤੇ ਪਰ ਇਹ ਮਨ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਰੂਪੀ ਜੋ ਸਰਪ ਉਸਕੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਡੰਸਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇ-
ਨਤੇ ਕਦਾਚਿਤ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦਾਸੀ ਕੇ ਸਾਥ ਹੋਵੈ
ਅਰ ਵਹੁ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤ ਕੋ ਆਗੇ ਨ ਜਾਨਤਾ ਹੋਵੈ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕਾ ਦਾ-
ਸੀ ਕਾ ਵਿਜੋਗ ਹੋ ਜਾਵੈ ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤ ਰੂਪੀ ਸਰਪ ਡੰਸਤੇ ਹੈਂ ਜਦਪਿ ਉ-
ਸਕੇ ਆਗੇ ਅਚੇਤ ਭੀ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਵਿਜੋਗ ਕੇ ਸਮੇ ਉਸ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀ ਚੋਟ
ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਦੇਤੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਵਹੁ ਅਜਗਰ ਭੀ ਉਸਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਆਗੇ ਹੀ ਇਸਥਿਤ ਥ
ਅਰ ਡੰਸਤੇ ਥੇ ਪਰ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਵਹੁ ਪਛਾਨਤਾ ਨ ਥਾ ਬਹੁੜ ਬਿਜੋਗ ਵਿ-
ਖੇ ਉਸਕਾ ਡੰਸਨਾ ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਅਰ ਥ ਇਹ ਜੋ ਜੈਸੇ ਵਹੁ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰ-
ਕੇ ਉਸਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਵਿਖੇ ਸੁਖ ਪਾਵਤਾ ਥਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਵਿਜੋਗ ਕਰਕੇ ਉਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉ-
ਸਕੋ ਦੁਖ ਦੇਤੀ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਉਸ ਦਾਸੀ ਕੇ ਸਾਥ ਇਸਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਹੋਤੀ ਤਬ
ਉਸਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਭੀ ਨ ਹੋਤਾ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨਮੁਖ ਕੀ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਾਇ-
ਆ ਕੇ ਸਾਥ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗੋਂ ਵਿਖੇ ਆਨੰਦਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਬਹੁੜ ਉਸੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਕੇ ਵਿਜੋਗ ਵਿਖੇ ਦੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਮਾਨ ਈਸ੍ਵਰਜ ਕੀ ਪ੍ਰੀ-
ਤਿ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕਾ ਡੰਸਨਾ ਅਜਗਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਅਰ ਧਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਰਪ ਕੀ
ਨਿਆਈ ਡੰਸਤੀ ਹੈ ਅਰ ਮੰਦਰ ਆਦਕੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿਛੂਓਂ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਡੰਸਤੀ ਹੈ
ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਿਸ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਇਸ ਮਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤ-
ਬ ਉਸ ਕਰਕੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਦੁਖ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਦਾਸੀ ਕੇ ਵਿਜੋਗ
ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਕੋ ਅਗਨ ਅਰ ਜਲ ਵਿਖੇ ਡਾਰਿਆ ਚਾਹਤਾ
ਹੈ ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤ ਰੂਪੀ ਸਰਪ ਕੇ ਡੰਸਨੇ ਤੇ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਛੂਟੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਿ-
ਸ ਜੀਵ ਕੋ ਜਮ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਭੋਗੋਂ ਕਉ ਵਿਜੋਗ ਕਾ ਦੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਭੀ ਚਾ-
ਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਮੁਝ ਕਉ ਅਸਥੂਲ ਸਰਪ ਅਰ ਬਿਛੂ ਡੰਸਤੇ ਤਉ ਭੀ ਭਲਾ ਥਾ ਕਾ-
ਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਨ ਕੇ ਡੰਸਨੇ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਕਉ ਦੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਦੁਖ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ
ਕਉ ਡੰਸਤਾ ਹੈ ਅਰ ਕੋਈ ਇਸ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮੇਰਾ ਉਪਚਾਰ ਕਰੈ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰ-
ਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵ ਅਪਣੇ ਦੁਖ ਕੇ ਬੀਜ ਕੋ ਇਸੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥ
ਹੀ ਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਇਹ ਤੁਮਾਰੇ ਅਸੁਭ ਕਰਮ ਹੀ
ਤੁਮ ਕਉ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਕੋਈ ਅਵਰ ਤੁਮ ਕਉ ਦੁਖ ਦੇਣੇਹਾਰਾ ਨਹੀ ਇਸੀ ਪਰ-
ਸਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਰ ਨਿਸਚਾ ਦ੍ਰਿੜ ਹੂਆ ਤਬ ਤੁਮ ਨ-

ਰਕ ਕਉ ਇਸੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਦੇਖੈਂਗੇ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਮੁਖੋਂ ਕਾ ਰਿਦਾ ਇਹਾ ਭੀ ਨਰਕ
ਕੇ ਦੁਖ ਕਰ ਪੂਰਨ ਹੈ ਸੋ ਸਾਂਈਂ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇ ਨਹੀ ਕਹਾ ਜੋ ਮਨਮੁਖ ਪਰ-
ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਨਰਕ ਕਉ ਦੇਖਹਿਂਗੇ ਉਸੀ ਠੌਰ ਸੋ ਉਨਕਾ ਰਿਦਾ ਨਰਕ ਰੂਪ ਕਹਾ ਹੈ
॥੭॥ ॥ਅਬ ਆਠਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ॥
ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਹਿ ਜੋ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਤਉ ਅਸਥੂਲ ਸਰਪੋਂ ਕ
ਡੰਸਨਾ ਤੋ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਹੈ ਅਰ ਜੈਸੇ ਸਰਬ ਸਰਪ ਤੁਮਹੂ ਨੇ ਵਰਨਨ ਕੀਏ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ
ਤੋ ਅਸਥੂਲ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕੀਤੇ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕਾ ਉਤਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਨਹੁ ਸੂ-
ਖਮੋ ਸਰਪੋਂ ਕਾ ਦੇਖਨਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਉ ਇਹ ਸਰਪ ਡੰਸ
ਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਕਉ ਵਹੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਲੋਕ ਉਨ ਕਉ ਨਹੀਂ ਦੇ-
ਖ ਸਕਤੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸੂਖਮ ਦੇਸ ਕੇ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਅਸਥੂਲ ਨੇਤ੍ਰਹ ਕਰ ਦੇਖਿਆ
ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਵਹੁ ਸਰਪ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਉ ਅਸਥੂਲ ਸਰਪੋਂ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਨਹੀਂ ਡਸ
ਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਖੈ ਅਰ ਉਸ ਜੀਵ ਕਉ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪਤ੍ਰ ਡੰਸਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਕੋਈ
ਪੁਰਖ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਜਾਨੈ ਜੋ ਮੁਝ ਕੋ ਸਰਪ ਡੰਸਨੇ ਲਾਗਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਵ
ਰ ਉਸ ਕੇ ਪਾਸ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਕੋਈ ਸਰਪ ਨਹੀਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਆਵਤਾ ਪਰ
ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਪਨਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਸਰਪ ਕਉ ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਪ ਕੇ
ਦੁਖ ਕਉ ਭੀ ਪ੍ਰਤਖ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਪੁਰਖ ਕਉ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਭਾਸ
ਤਾ ਸੋ ਜਦਪਿ ਜਾਗ੍ਰਤ ਪੁਰਖ ਕਉ ਸਰਪ ਕਉ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤਾ ਤਉ ਭੀ ਉਸ ਕ
ਦੁਖ ਕਛੁ ਖੰਡਤ ਤਉ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਤਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸੁਪਨਾ ਪਾਵਨੇ ਹਾਰੇ ਪੁਰਖ
ਕਉ ਸਰਪ ਕੇ ਡਸਨੇ ਕਾ ਦੁਖ ਐਸੇ ਪ੍ਰਤਖ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਸ਼ਤ੍ਰੂ
ਜੀਤ ਲੇਵੈ ਅਰ ਉਸ ਕਉ ਕਸ਼ਟ ਪਹੁਚਾਵੈ ਸੋ ਇਹ ਮਾਨਸੀ ਦੁਖ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅ-
ਰ ਇਉਂ ਭੀ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਦੇਖੈ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਸਰਪ ਨੇ
ਡਸਿਆ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਉ ਸ਼ਤ੍ਰੂ
ਜੀਤ ਲੇਵੇਗਾ ਸੋ ਇਸ ਕਸ਼ਟ ਕਉ ਮਾਨਸੀ ਦੁਖ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਾਰਣ
ਕਰਿ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਬ ਮੁਝ ਕਉ ਜਾ-
ਗ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ਸਰਪ ਡੰਸਤਾ ਤਉ ਭਲਾ ਥਾ ਪਰ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਰ-
ਖਿਆ ਹੋਵੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਰਪ ਕੇ ਡਸਨੇ ਤੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕਾ ਦੁਖਾਵਣਾ ਅਧਿਕ ਦੁਖ
ਦਾਇਕ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕਾ ਦੁਖ ਰਿਦੇ ਕਉ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਪ

ਸਰੀਰ ਕਉ ਡੰਸਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਹਿ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕੇ
ਭਾਜਨੇਹਾਰੇ ਸਰਪ ਭੀ ਸੁਪਨੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੂਏ ਤਬ ਪਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਵਹੁ
ਸਰਪ ਭੀ ਸੰਕਲਪ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਵਾਸਤਵ ਤੇ
ਕੋਈ ਸਰਪ ਭੀ ਹੀਂ ਡੰਸਤਾ ਪਰ ਅਪਨੇ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਕੇ ਦੁਖ ਪੜਾ ਮਾਨਤਾ
ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਐਸਾ ਜਾਣਨਾ ਭੀ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ
ਜਬ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰ ਦੇਖੀਐ ਤਬ ਵਹੁ ਸਰਪ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪ੍ਰਤਖ੍ਯ ਹੈ
ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਸੁਖ ਅਰ ਦੁਖ ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਸੋ
ਤਿਸ ਕਉ ਪਰਤਖ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸੰਕਲਪ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਦੁਖ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪ-
ਦਾਰਥ ਕਾ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪ੍ਰਤਖ੍ਯ ਨ ਭਾਸੇ ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਤੁਮ ਕਉ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਕੋਈ
ਪਦਾਰਥ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵੈ ਅਰ ਤੈਨੇ ਉਸ ਕਾ ਸੁਖ੍ਯ ਅਥਵਾ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ਤਬ
ਵਹੁ ਪਦਾਰਥ ਤੁਝ ਕਉ ਤਉ ਪਰਤਖ ਭਾਸੇ ਸੋ ਜਦਪ ਅਵਰ ਕੋਈ ਉਸ
ਕਉ ਨਹੀ ਦੇਖਤਾ ਤਉ ਭੀ ਤੁਝ ਕਉ ਪ੍ਰਤਖ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਸਭ
ਹੀ ਲੋਕ ਪੜਹਿ ਦੇਖਹਿ ਪਰ ਤੁਝ ਕਉ ਵਹੁ ਪਦਾਰਥ ਨ ਭਾਸੇ ਤਬ ਤੇਰੀ ਜਾਣ
ਵਿਖੇ ਵਹੁ ਪਦਾਰਥ ਮਿਥਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਪਨਾ ਪਾਵਨੇਹਾਰੇ
ਪੁਰਖ ਮ੍ਰਿਤ ਹੂਏ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਜੋ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨ ਕਉ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅ-
ਤਿ ਪ੍ਰਤਖ ਹੈ ਅਰ ਜਦਪ ਉਸ ਕਉ ਅਵਰ ਕੋਈ ਦੇਖਤਾ ਤਉ ਭੀ ਉਸ ਕਾ ਦੁਖ ਦੂ-
ਰ ਤਉ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਪਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਇਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਪਾਵਣੇਹਾਰਾ ਪੁਰਖ
ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ਉਸ ਦੁਖ ਕਾ ਭਾਨੁ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਤਾਂਤੇ ਉ-
ਸ ਕਉ ਸੰਕਲਪ ਮਾਤ੍ਰ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮ੍ਰਿਤ ਹੂਏ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ
ਜੋ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਦੁਖ ਕੀ ਸੰਗਿਆ ਵਰਨਨ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਆਵਤੀ ਅਰ
ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਕਸਟ ਤੇ ਛੂਟ ਨਹੀ ਸਕੀਤਾ ਬਹੁੜ ਜਬ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੈ
ਤਬ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਉ ਤਿਸ ਦੁਖ ਤੇ ਮੁਕਤ ਕਰੈ ਅਰ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਭੀ ਤਉ ਇਸ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਉ ਅਸਥੂਲ ਸਰਪ ਡਸਤੇ ਹੈਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਵਹ ਸ-
ਰਪ ਅਸਥੂਲ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕਰ ਦੇਖੇ ਜਾਵਹਿ ਤਬ ਪਰਲੋਕ ਭੀ ਇਸੀ ਲੋਕ ਕੀ ਨਿ-
ਆਈ ਅਧਿਭੂਤਕ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਅਸਥੂਲ
ਜਗਤ ਕਉ ਵਿਸਮਰਣ ਕਰੈ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਭੀ ਪ੍ਰਤਖ ਭਾਸ ਆਵਤਾ ਹੈ ਅ-
ਰ ਤਾਮਸੀ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਪ ਅਰ ਬਿਛੂ ਡੰਸਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ

ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਤਰ ਜੀਵ ਜਿਸ ਅਸਚਰਜ
ਕਉ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸੰਤਜਨੋਂ ਕਉ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ਹੀ ਭਾਸ ਆਵਤਾ ਹੈ
ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸੰਤਜਨੋ ਕਉ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਵਿਖੈ ਪ੍ਰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੀਆਂ ਪਰ ਤਾਤ੍
ਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਤੇਤੇ ਮੂਰਖ ਅਸਥੂਲ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦੇਖ ਕਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ
ਕੇ ਮ੍ਰਿਤ ਹੂਏ ਤੇ ਪੀਛੇ ਦੁਖ ਕੁਛ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਉਨ ਕੋ
ਮਾਨਸੀ ਦੁਖ ਕੀ ਜਾਣ ਕਛੂ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਅਰ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੇ ਦੁਖ ਹੀ ਕਉ ਦੁਖ
ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਬ ਕੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੈ ਜੋ ਤੁਮ ਹੂ ਨੇ ਤਉ ਜਮ ਮਾਰਗ
ਕੇ ਦੁਖ ਕਾ ਕਾਰਣ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗ ਪਦਾਰਥ ਕਹੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਾਨਿਆ ਜ
ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਮ ਮਾਰਗ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਭ ਕੋ
ਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਸੰਨਬੰਧੀ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਭੀ ਅ-
ਧਿਕ ਅਥਵਾ ਅਲਪ ਸਭ ਕੋਈ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਜਮ ਮਾਰਗ ਕੇ
ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਕੋਈ ਜੀਵ ਨ ਛੂਟੇਗਾ ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਉਤਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਬ ਤੈਨੇ
ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ
ਜੋ ਉਨ ਕਾ ਚਿਤ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗੋਂ ਤੇ ਵਿਰਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕੇ ਸਾਥ
ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਸੋ ਐਸੇ ਜਗਿਆਸੀ ਵੈਰਾਗ ਸੰਜੁਗਤ ਭੀ ਬਹੁਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ
ਜੋ ਪੁਰਖ ਧਨਵਾਨ ਹੈਂ ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਏਕ ਤੋ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨ ਕੀ
ਪ੍ਰੀਤ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਾਥ ਭੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭੀ ਪ੍ਰੀਤ ਮ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਜਿਨ
ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਾਥ ਅਧਿਕ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਜਮ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਕਸ਼ਟ ਕੁਛ
ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਤਿਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਸਰਬ ਸ-
ਮਿਗ੍ਰੀ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤ ਮ ਰਾਖਤਾ ਹੋਵੈ ਅਰ ਉਸ ਕਉ ਕੋਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਦੇਸ਼
ਕਾ ਰਾਜ ਦੇਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਅਪਣੇ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਸੁਗਮ ਹੋ
ਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਦੇਸ ਕੇ ਰਾਜ ਅਰ ਅਧਿਕ ਸੁਖੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀ
ਅਰ ਅਪਨੇ ਨਗਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤੁਛ ਮਾਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਮਾਨੁਖੋਂ ਕੀ
ਪ੍ਰੀਤ ਜਦਪਿ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗੋਂ ਅਰ ਸਨਬੰਧੀਓਂ ਸਾਥ ਭੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਤੌਭੀ ਭਗਵੰ
ਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਮਿਲਾਪ ਕਾ ਜੋ ਰਹਸ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਆਨੰਦ ਵਿਖੇ ਸਰਬ ਪਦ
ਰਥੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਉਨ ਕਉ ਵਿਸਮਰਨ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਮ੍ਰਿਤ ਹੂਏ ਤੇ ਪੀਛੇ ਮਾਇ
ਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਵਿਜੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਓਹ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਖੇ ਲੀਨ

ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਿਨਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਾਥ ਅਧਿਕ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਾਥ
ਅਲਪ ਪ੍ਰੀਤ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖੁ ਜਮ ਮਾਰਗ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਨਹੀਂ ਛੂਟੇ ਅਰ
ਚਿਰਕਾਲ ਪਰਜੰਤ ਦੁਖ ਕਉ ਭੋਗਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਬ ਅਧਿਕ ਸਮਾ ਬਿਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਤਬ ਉਨਕੋ ਭੀ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥ ਵਿਸਮਰਣ ਹੋਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਕੁਛਕ ਭਗਵੰਤ
ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾ ਬੀਜ ਜੋ ਉਨਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਥਾ ਸੋ ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਿਸਕਾ ਰਹਸ ਉਪਜਨੇ ਲਾ-
ਗਤਾ ਹੈ ਤਬ ਚਿਰਕਾਲ ਕੇ ਪੀਛੇ ਵਹੁ ਭੀ ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ
ਜੋ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਦੋ ਗ੍ਰਿਹ ਹੋਵਹਿ ਪਰ ਇਕ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਸਾਥ ਉਸ ਕੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਿ
ਹੋਵਹਿ ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰਿਹ ਸਾਥ ਕਛੁ ਅਲਪ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਵੈ ਸੋ ਜਬ ਉਸ ਕਉ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀ-
ਤ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਨਿਕਾਰ ਦੀਜੀਏ ਅਰ ਅਲਪ ਪ੍ਰੀਤ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਰਹੇ ਤਬ ਕੁਛ
ਕ ਕਾਲ ਪ੍ਰਜੰਤ ਉਹ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕਰ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਅ-
ਧਿਕ ਸਮਾ ਬਿਤੀਤਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹ ਗ੍ਰਿਹ ਉਸ ਕਉ ਸਹਜੇ ਭੂਲ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਗ੍ਰਿਹ
ਸਾਥ ਕਛੁ ਅਲਪ ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਾਖਤਾ ਥਾ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਗ੍ਰਿਹ ਸਾਥ ਉਸ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਮਿ-
ਲ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਨਹੁ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਾਥ ਕੁਛ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਰ
ਸਰਬਦਾ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤਿ ਹੈ ਸੋ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਪਰਲੋਕ ਵਿ-
ਖੇ ਬਡੇ ਦੁਖੋਂ ਕਉ ਭੁੰਚਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਛੂਟਤੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਾ-
ਥ ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਥੀ ਜੋ ਜਬ ਉਸਕਾ ਵਿਯੋਗ ਹੂਆ ਤਬ ਐਸੇ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਤੇ ਉਨ-
ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਕਿਉਕਰ ਹੋਵੈ ਤਾਂਤੇ ਮਨਮੁਖ ਜੋ ਸਦੀਵ ਦੁਖ ਵਿਖੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਉਸ
ਦੁਖ ਕਾ ਕਾਰਣ ਮਾਇਆ ਹੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਲੋਕ ਅਭਿਮਾਨ ਹੀ ਕਰ
ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਤੇ ਹਮਾਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭਗਵੰਤ
ਕੇ ਸਾਥ ਅਧਿਕ ਹੈ ਸੋ ਜਦਪਿ ਸਭ ਕੋਈ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਪਰ ਤਉ ਭੀ
ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨਮਿਤ ਕਸਵਟੀ ਚਾਹੀਤੀ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਕਸਵਟੀ ਇ-
ਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਭੋਗੋ ਕਉ ਜੀਵਉ ਕਾ ਮਨ ਚਾਹੇ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਵਚਨੋਂ ਵਿਖੇ ਵਹੁ
ਭੋਗ ਨਿੰਦ ਹੋਵੈ ਪਰ ਜਉ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਣੀ ਰੁਚ ਸੰਤ ਜਨੋ ਕੇ
ਵਚਨੋਂ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਦੇਖੇ ਅਰੁ ਮਨ ਕੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਤਬ ਜਾਣੀ-
ਐ ਜੋ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਾਥ ਅਧਿਕ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ
ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਦੋ ਪੁਰਖਹੁ ਕੇ ਸਾਥ ਕਿਸੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਵੈ ਤਬ ਅਕਸਮਾਤ ਜਬ
ਉਨਹੁ ਦੋਨੋਂ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਆਪਸ ਵਿਖੇ ਵਿਰੋਧ ਹੋ ਜਾਵੈ ਤਬ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਾਥ

ਵਹੁ ਮਾਨੁਖ ਆਪਨੀ ਭੁਰ ਪਰਬਲ ਦੇਖੇ ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਉਸਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਸਹੀ
ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਾਥ ਅਧਿਕ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਬ ਲਗ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਕੀ
ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਲਗ ਮੁਖ ਕੇ ਕਹਿਣੇ ਕਰਕੇ ਲਾਭ ਕਛੁ ਨਹੀਂ
ਹੋਤਾ ਅਰ ਐਸਾ ਵਚਨ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਮੁਨੀਸਰੋਂ ਨੇ ਭੀ ਕਹ
ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸਰਬਦਾ ਮੁਖ ਤੇ ਐਸੇ ਹੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਏਕ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਸਤਿ ਸਰੂਪ
ਹੈ ਅਰੁ ਅਉਰ ਸਭ ਹੀ ਨਾਸ ਰੂਪ ਹੈ ਪਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਵਿਖੇ ਉਨਕੀ ਪ੍ਰੀ-
ਤ ਧਰਮ ਤੇ ਅਧਿਕ ਹੈਂ ਪਰ ਇਸ ਵਚਨ ਕੇ ਕਹਨੇ ਪਰ ਹੀ ਆਪ ਕਉ ਮੁਕਤਿ ਕੀ-
ਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਉਨਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤੁਮ ਝੂਠੇ ਹੋ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ
ਤੁਮਾਰੀ ਤਉ ਮਾਇਆ ਹੀ ਕੇ ਸਾਥ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਪਰ ਮੁਖ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਕਉ
ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਮ ਆਪਣੇ ਹੀ ਵਚਨ ਵਿਖੇ ਝੂਠੇ ਹੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿ
ਧ ਹੂਆ ਜੋ ਜਿਨਕੇ ਬੁਧ ਰੂਪੀ ਨੈਤ੍ਰ ਖੁਲੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸੂਖਮ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਜਮ ਮਾਰਗ ਕੇ ਕਸਟ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਪੁਰਖ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇਗਾ
ਅਰ ਬਹੁਤੇ ਮਾਨੁਖ ਤਉ ਉਸ ਦੁਖ ਤੇ ਨ ਛੂਟੇਂਗੇ ਅਰ ਅਧਿਕ ਅਰ ਅਲਪ ਦੁਖ
ਕਾ ਭੇਦ ਹੋਵੇਗਾ ਜੈਸੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਅਸਕਤਤਾ ਵਿਖੇ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਅ-
ਵਸਥਾ ਕਾ ਭੇਦ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਮ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਭੀ ਦੁਖ ਕਾ ਭੇਦ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਬਹਿ
ਹ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖੁ ਅਲਪ ਕਾਲ ਦੁਖ ਕਉ ਭੁੰਰ ਕਰ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵਹਿੰਗੇ ।੮॥

॥ਅਬ ਨਉਮੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਨੀਚਤਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇ
ਗੀ ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਹਿ ਜੋ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ ਕ-
ਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਜਮ ਮਾਰਗ ਕੇ ਦੁਖ ਕਾ ਕਾਰਣ ਮਾਇਆ ਹੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਤਬ ਹਮਕੋ
ਤਉ ਇਸ ਦੁਖ ਕਾ ਕਛੁ ਭੈ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਹਮਰਾ ਚਿਤ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ
ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਨਹੀਂ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਹੋਵਣਾ ਅਥਵਾ ਨਾ ਹੋਵਣਾ ਹਮਕੋ ਏਕ ਸਮਾ-
ਨ ਹੈ ਸੋ ਐਸਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਕਠਨ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਣੇਹਾਰੇ ਭੀ ਮਹਾਂ
ਮੂੜ੍ਹ ਹੈਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਆਪਣੇ ਮਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨ ਕਰੀਐ ਤਬ ਲਗ ਐਸੀ
ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਸੋ ਪਰੀਖਿਆ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਉ-
ਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਧਨ ਤਸਕਰ ਹਰਿ ਲੈ ਜਾਵਹਿ ਅਥਵਾ ਉਸਕਾ ਈਸ੍ਵਰਜ ਨਸਟ ਹੋ-
ਵੈ ਅਰ ਉਸਕੇ ਮਿਲਾਪੀ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇਕੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਣੇ ਲਾਗਹਿ ਪਰ ਜਿਸ ਪੁ-
ਰਖ ਕੇ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਉ ਇਹ ਖੇਦ ਨ ਪਹੁੰਚੇ ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਸੋ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕਾ-

ਧਨ ਹਿਰਿਆ ਹੈ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕੀ ਮਾਨ ਦੂਰ ਹੂਈ ਹੈ ਅਰੁ ਮੇਰਾ ਕਛੁ ਨਹੀ
ਗਇਆ ਤਬ ਜਾਨੀਐ ਜੋ ਉਸਕਾ ਕਹਨਾ ਸਾਚ ਹੈ ਅਰ ਉਤਮ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪ-
ਤਿ ਹੂਆ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਲਗ ਉਸਕਾ ਧਨ ਅਰੁ ਮਾਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੈ ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ
ਅਪਣੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਆਪ ਹੀ ਧਨ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਅਰ ਜਿਸ ਨਗ-
ਰ ਵਿਖੇ ਉਸਕੀ ਮਾਨਤਾ ਹੋਵੈ ਸੋ ਤਿਸ ਨਗਰ ਕੋ ਛੋਡ ਜਾਵੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਐਸੀ ਪਰੀ-
ਖਿਆ ਕਰਕੇ ਆਪ ਕੋ ਨਿਰਮਲ ਅਰ ਨਿਰਲੇਪ ਦੇਖੇ ਤਬ ਜਾਣੈ ਜੁ ਮੁਝ ਕੋ ਪਰਮ
ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਵਿਖੇ ਆਪ ਕੋ ਪਰਪਕ
ਨ ਦੇਖੈ ਤਬ ਲਗ ਉਤਮ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਬਿਅਰਥ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਕੇ-
ਤੇ ਪੁਰਖ ਸੰਨਬੰਧੀਓਂ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਵਿਖੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ
ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕਹੁ ਸਾਥ ਹਮਾਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਬ ਉਨਕਾ ਵਿ-
ਜੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਨਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਰੂਪੀ ਅਗਨ ਛਪੀ ਹੂਈ ਥੀ ਸੋ ਪ੍ਰਗਟ
ਹੋ ਆਵਤੀ ਹੈ ਅਰ ਉਸਕੀ ਤਪਤ ਕਰ ਬਾਵਰੇ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਆਪ
ਕੋ ਜਮ ਮਾਰਗ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਕੀਆ ਚਾਹੇ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਕਿਆ ਅਸਥੂਲ ਪ-
ਦਾਰਥ ਵਿਖੇ ਅਸਕ੍ਤ ਹੋਵਣਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਅਸ ਸੇਵਕ- ○
ਰਜੇ ਮਾਤ੍ਰ ਕਰਨਾ ਭਲਾ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਮਲ ਤਿਆਗਣੇ ਕੀ ਅਪੇਖਿਆ
ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਅਵਸਮੇਵ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਕੇ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਬੈਠਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੀ-
ਵ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਆਹਾਰ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਭੀ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਰਜ ਮਾਤ੍ਰ ਹੋਵੈ
ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਮਲ ਤਿਆਗ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਸਰੀਰ ਕਉ ਦੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈ-
ਸੇ ਹੀ ਅਹਾਰ ਬਿਨਾ ਭੀ ਸਰੀਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਜਿਧ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਐਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਕਾ-
ਰਜਹੁ ਵਿਖੇ ਸਾਥ ਵਰਤੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪ-
ਨਾ ਚਿਤ ਵਿਰਕਤ ਨ ਕਰ ਸਕੇ ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਪੁਰਖਾਰਥ ਅਰ ਨੇਮ ਕਰਕੇ
ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਭਜਨ ਕੇ ਰਹਸ ਕਉ ਮਾਇਆ ਕੇ ਰਸਹੁ ਤੇ
ਪ੍ਰਬਲ ਕਰੈ ਬਹੁੜ ਸਰਬਦਾ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਕੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰਾ
ਚਿਤ ਅਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕੀ ਓਰ ਅਧਿਕ ਪੈਰਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਭਗਵੰਤ ਅਰ ਸੰਤ
ਜਨਹੁ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖੈ
ਜੋ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਆਪਨੀ ਵਾਸਨਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੈ ਸੁਗਮ ਹੀ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਆ- ○
ਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤਤਾ ਹੈ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਜਾਣੈ ਜੋ ਮੈਂ ਜਮ ਮਾਰਗ ਕੇ ਕਸ਼ਟ

ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਊਂਗਾ ਅਰ ਜਬ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨ ਦੇਖੇ ਤਬ ਜਾਨੈ ਜੋ ਉਸ ਪਰਮ ਦੁਖ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਨਾ ਕਠਨ ਹੈ ਅਥਵਾ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਜੋ ਦਇਆ ਹੈ ਸੋ ਇਨਹੁ ਸਰਬ ਕਰਤਤਹੁ ਤੇ ਨਿਆਰੀ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਅਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਹੈ ਤਬ ਦੁਖੋਂ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਣਾ ਕਿਆ ਆਸਚਰਜ ਹੈ ॥੯॥ ॥ਅਬ ਦਸਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਮਾਨਸੀ ਨਰਕਹੁ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ। ।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਮਾਨਸੀ ਨਰਕ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਦੁਖ ਕੇਵਲ ਜੀਵ ਕਉ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਦੁਖ ਵਿਖੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸ ਅਗਨਿ ਕਰਕੈ ਸਰੀਰ ਕਉ ਜਲਨ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਅਸਥੂਲ ਨਰਕ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਅਗਨਿ ਕੇਵਲ ਮਨ ਹੀ ਕਉ ਜਲਾਵਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਕਉ ਮਾਨਸੀ ਨਰਕ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਮਾਨਸੀ ਨਰਕ ਕੀ ਜੋ ਅਗਨਿ ਹੈ ਸੋ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤਉ ਅਸਥੂਲ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਵਿਜੋਗ ਕੀ ਅਗਨਿ ਜੀਵ ਕਉ ਜਲਾਵਣੇ ਹਾਰੀ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਅਗਨਿ ਅਪਮਾਨ ਅਰ ਨਿਰਾਦਰ ਅਰ ਲਜਾ ਮਾਨੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਅਗਨਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹਿਣੇ ਕਾ ਪਸਚਾਤਾਪੁ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਜਲਾਵਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਅਗਨਿ ਕੇਵਲ ਰਿਦੇ ਹੀ ਕਉ ਤਪਾਇਮਾਨ ਕਰਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਇਸ ਦੁਖ ਕਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸਰੀਰ ਪਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕਾ ਵਖਿਆਣ ਕਰਣਾ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ਪਰ ਇਨਹੁ ਤੀਨੋਂ ਅਗਨਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਇਹ ਜੀਵ ਇਸੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਪਨੇ ਸਾਥ ਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਮੈਂ ਅਸਥੂਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤੋਂ ਕਰਕੇ ਵਰਨਨ ਕਰਉਂਗਾ ਪਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਅਗਨਿ ਤਉ ਅਸਥੂਲ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਵਿਜੋਗ ਕੀ ਕਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਵਖਿਆਣ ਕਛੁਕ ਆਗੇ ਭੀ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੁਖ ਕਾ ਕਾਰਣ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਉਸ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੈ ਸੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਵਿਜੋਗ ਕਰਕੇ ਇਸੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਾਥ ਹੈ ਸੋ ਭੋਗਹੁ ਕਉ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਸ੍ਵਰਗ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਤੁਰਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਨਰਕ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਹੀ ਇਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਥੀ ਜੋ ਜਬ ਉਸ ਕਾ ਵਿਜੋਗ ਹੂਆ ਤਬ ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਏਕ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਸੁਖ ਕਾ ਕਾਰਣ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਦੁਖ ਕਾ ਕਾਰਣ ਭੀ ਵਹੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਸੁਖ ਅਰ ਦੁਖ ਸੰਜੋਗ ਕਰਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਅਗਨਿ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਮਹਾਰਾਜੁ

ਹੋਵੈ ਅਰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਉਸ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਰਤਤੀ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸਰਬ ਦਾ ਸੁੰ-
ਦਰ ਸਰੂਪਹੁ ਕਉ ਦੇਖਨਾ ਉਸ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦਾਸ ਅਰ ਦਾ-
ਸੀਆਂ ਅਰ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤਾਲ ਅਰ ਬਾਗੀਚੇ ਬਡੇ ਰਮਣੀਕ ਅਸਥਾਨ ਅਰੁ
ਇਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ਅਵਰ ਭੀ ਬਡੇ ਸੁਖਹੁ ਕਉ ਭੁੰਚਤਾ ਹੋਵੈ ਬਹੁੜ ਅਚਾਨਕ ਹੀ
ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਉਸ ਕਾ ਵਿਰੋਧੀ ਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਅਰ ਉਸ ਕਉ ਜੀਤ ਕਰ ਅਪ-
ਨੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲੇਵੈ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਪਰਧਾਨਹੁ ਤੇ ਦੇਖਤੇ ਹੀ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜੇ ਕਉ
ਸੂਕਰਹੁ ਕੀ ਟਹਲ ਵਿਖੇ ਲਗਾਵੈ ਬਹੁੜ ਉਸ ਕੇ ਦੇਖਤੇ ਹੀ ਉਸ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ
ਕਉ ਦਾਸੀਆਂ ਕਰ ਰਾਖੇ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਦਾਸ ਦਾਸੀਓਂ ਜਿਉਂ ਅਪਨੀ ਟਹਲ ਲ-
ਗਾਵੈ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿਖੇ ਜੋ ਰਤਨ ਅਰ ਮਾਨਕ ਹੋਵਹਿੰ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਉਸ ਕੇ
ਸ਼ਤ੍ਰੂਓਂ ਕਉ ਦੇਵੈ ਸੋ ਜਬ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀਏ ਤਬ ਉਸ ਰਾਜੇ ਕੇ ਸਰੀਰ ਪਰ
ਦੁਖ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ ਪਰ ਰਾਜ ਅਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕ ਦਾਸੀਆਂ
ਭੰਡਾਰ ਅਰ ਅਵਰ ਜੋ ਸਰਬ ਸੁਖਹੁ ਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕੀ ਅਗਨਿ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਕੇ ਰਿਦੇ
ਕਉ ਪਈ ਜਲਾਵਤੀ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਆਪ ਕਉ ਐ-
ਸਾ ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਉਂ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੁ-
ਖ ਤੇ ਛੁਟੇ ਸੋ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਾਂਤ ਅਸਥੂਲ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਅਗਨਿ ਪਰ ਕਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱ-
ਧ ਹੂਆ ਜੋ ਜੇਤੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸੁਖ ਅਧਿਕ ਹੋਵਹਿ ਅਰ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਨਿਹਕੰਟਕ
ਰਾਜ ਭੁੰਚਤਾ ਹੋਵੈ ਸੋ ਤੇਤਾ ਹੀ ਉਨ ਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕੀ ਅਗਨਿ ਕੀ ਉਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਅ-
ਧਿਕ ਜਲਾਵਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਕੇ ਪਾਸ ਮਾਇਆ ਕੀ ਅਧਿਕ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਹੋਵਹਿ ਅ-
ਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਦਿਕ ਭੋਗ ਉਸ ਕਉ ਨਿਰਜਤਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਉਨ ਕਾ ਵਿਜੋਗ
ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਅਤਿ ਸੈਂਤਪਾਇਮਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇਉਂ ਭੀ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਵਿ-
ਜੋਗ ਕੀ ਅਗਨਿ ਕਰਕੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਰਿਦਾ ਜਲਨੇ ਲਗਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਸਮਾਨ
ਅਸਥੂਲ ਅਗਨਿ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਨਹੀਂ ਸੰਭਵਤਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ
ਸਰੀਰ ਕਉ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਦੁਖ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਉ ਭੀ ਰਿਦੇ ਕਉ ਸੰਪੂਰਨ
ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਤਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਨੇਤ੍ਰ ਅਰ ਸ੍ਰਵਣ ਆਦਿਕ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿ-
ਖੇ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤ ਪਸਰ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਭੀ ਰਿਦੇ ਕਉ ਐਸਾ
ਪਟਲ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ ਜੋ ਦੁਖ ਕਾ ਸੰਪੂਰਨ ਪਰਵੇਸ਼ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਹੋਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਤਾ ਜੈ-
ਸੇ ਜਬ ਦੁਖੀ ਪੁਰਖ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਜਾਗਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਦੁਖ ਕੀ ਪੀ-

ਨੂੰ ਅਧਿਕ ਭਾਸਨੇ ਲਗਤੀ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਚਿਤ ਪ-
ਸਰਿਆ ਹੂਆ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰੁ ਜੈਸੇ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਨੀਂਦ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਜਾਗੇ
ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਵਿਖੇ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਪਸਰਨੇ ਤੇ ਆਗੇ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਉਸਕੇ ਸ੍ਰ-
ਵਣੋਂ ਵਿਖੇ ਪਰੇ ਤਉ ਭੀ ਵਹੁ ਸ਼ਬਦ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਇ-
ਹ ਪੁਰਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਜੀਵਤਾ ਹੈ ਤਬ ਲਗ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੇ ਬਿਵਹਾਰ ਕੀ ਮੈਲ
ਤੇ ਕਦਾਚਿਤ ਨਿਰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਜਬ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਸਰੀਰ ਛੂਟਤਾ ਹੈ ਤਬ
ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਏਕਲਾ ਹੀ ਕੇਵਲ ਰਹਿ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੀ ਵਿਖੇਪਤਾ ਸਭ
ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਸੁਖ ਅਰ ਦੁਖ ਕਾ ਪਰਵੇਸ਼ ਜੀ-
ਵ ਕਉ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਐਸਾ ਉਨਮਾਨ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਨਾ ਕਰ ਜੋ ਵਹੁ ਸੂਖਮ ਅ-
ਗਨਿ ਜੀਵ ਕਉ ਜਲਾਵਨੇ ਹਾਰੀ ਭੀ ਅਸਥੂਲ ਅਗਨ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਹੋਵੇਗੀ ਕਾਹੇ ਤੇ
ਜੋ ਇਹ ਅਸਥੂਲ ਅਗਨ ਸਤਰ ਭਾਵ ਉਸ ਅਗਨ ਤੇ ਸੀਤਲ ਹੈ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ
ਅਗਨ ਜੋ ਅਪਮਾਨ ਕੀ ਕਹੀਥੀ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਮਹਾਰਾ-
ਜਾ ਨੀਚ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਅਪਨਾ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਕਰੈ ਅਰ ਸਰਬ
ਕਾਰਜ ਗ੍ਰਿਹ ਕੇ ਉਸ ਕਉ ਸਉਂਪ ਦੇਵੈ ਬਹੁੜ ਉਸ ਕਉ ਅੰਤਹਪੁਰ ਜਾਣੇ ਕੀ ਅ-
ਟਕ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੈ ਅਰ ਧਨ ਕੇ ਭੰਡਾਰ ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵਹਿ ਸੋ ਜਬ ਉਸ ਨੀਚ
ਪੁਰਖ ਕਉ ਐਸੇ ਸੁਖਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭੀ ਢਿਸਟਾਈ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕਾ ਚਿਤ
ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੇ ਭੰਡਾਰਹੁ ਵਿਖੇ ਧਨ ਕੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ ਅਰ ਅੰਤਹ
ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਬਿਭਚਾਰ ਆਦਿਕ ਅਪਕਰਮ ਕਰੈ ਅਰ ਬਾਹਜ ਆਪ ਕਉ ਸੁਹਿ-
ਰਦ ਭਾਵ ਅਰ ਭਲਾਈ ਸੰਜੁਗਤ ਦਿਖਾਵੈ ਬਹੁੜ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਕਿਸੀ ਸਮੇ ਅੰਤ-
ਹਪੁਰ ਵਿਖੇ ਅਪਕਰਤੇ ਹੂਏ ਮਹਾਰਾਜੇ ਕਉ ਦੇਖੈ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੈ ਜੋ
ਮਹਾਰਾਜਾ ਝਰੋਖੇ ਵਿਖੇ ਮੁਝ ਕਉ ਸਨਮੁਖ ਪੜਾ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਐਸੇ ਹੈ ਹੀ ਸ-
ਦੀਵਕਾਲ ਆਗੇ ਭੀ ਦੇਖਤਾ ਰਹਾ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਮੁਝ ਕਉ ਇਸ ਨਮਿਤ ਦੰਡ
ਨਹੀਂ ਦੀਆ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਕਾ ਪਾਪ ਸੰਪੂਰਣ ਅਰ ਬ੍ਰਿਧ ਹੋਵੇਗਾ ਤਬ ਮੈਂ ਇਸ ਕੋ
ਇਕਠਾ ਹੀ ਡੰਡ ਅਰ ਦੁਖ ਦੇਵਾਂਗਾ ਸੋ ਅਬ ਤੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਜੋ ਉਸ
ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਉਸ ਨੀਚ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਲਜਾਮਾਨੀ ਕੀ ਅਗਨੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਲ-
ਵਤੀ ਹੈ ਜੋ ਯਦਪਿ ਉਸ ਕਾ ਸਰੀਰ ਦੁਖ ਅਰ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ
ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਜਾਮਾਨੀ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਮੈਂ ਛੂਟਉ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ ਹੇ ਭਾਈ ਤੈਸੇ ਹੀ

ਤੂੰ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾਵ ਸਾਥ ਕਾਰਜ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਵਹੁ ਕਾਰਜ ਬਾਹਜ ਤੇ ਭਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਆਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਉਸ ਕ੍ਰਿਆ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਮਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਪਰਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਤਬ ਤੁਝ ਕਉ ਅਤਿ ਨਿਰਲਜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਗੀ ਅਰ ਤੂੰ ਲਜਾਮਾਨੀ ਕੀ ਅਗਨਿ ਵਿਖੇ ਦਗਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜੈਸੇ ਤੂੰ ਅਬ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਤਬ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੈ ਐਸੀ ਲਜਾਮਾਨੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿਗਾ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਬਾਂਧਵ ਕਾ ਮਾਸ ਭੋਜਨ ਕਰੈ ਅਰ ਓਹ ਜਾਣੈ ਜੋ ਮੈਂ ਪੰਛੀ ਕਾ ਮਾਸ ਭਛਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਬਹੁੜ ਜਬ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਖੈ ਤਬ ਜਾਣੈ ਜੋ ਇਹ ਤਉ ਮੇਰੇ ਬਾਂਧਵ ਕਾ ਮਾਸ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਕੈਸਾ ਲਜਾਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਕੈਸਾ ਤਪਾਇਮਾਣੀ ਕਰਤ ਪਟਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਸੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਐਸੀ ਹੀ ਲਜਾਮਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਜੋ ਐਸਾ ਮਲੀਨ ਹੈ ਸੋ ਅਬ ਤੁਝ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਭਾਸਤਾ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਉ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਹਿਗਾ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਆਪ ਕਉ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਾ ਆਹਾਰ ਕਰਤਾ ਦੇਖੈ ਤਬ ਇਸ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਮਾਨੁਖ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤਾ ਹੋਵੈ ਬਹੁੜ ਜੈਸੇ ਤੂੰ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਭੀਤ ਕੇ ਅੰਤਰ ਪਾਥਰ ਡਾਰਨੇ ਲਾਗਹਿ ਅਰ ਕੋਈ ਅਵਰ ਪੁਰਖ ਤੁਝ ਕਉ ਇਹ ਸੰਦੇਸਾ ਦੇਵੈ ਜੋ ਤੂੰ ਪਾਥਰ ਮਾਰਨੇ ਕਾ ਤਿਆਗੁ ਕਰੁ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਪਾਥਰ ਮਾਰਨੇ ਕਰ ਤੇਰੇ ਹੀ ਗ੍ਰਿਹਿ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਪੜਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਇਨਹੁ ਕਰਿ ਤੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਅੰਧ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੂੰ ਅਪਣੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਜਾਵਹਿ ਤਬ ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਹਿ ਜੋ ਪਾਥਰਹੁ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰਹੁ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਅੰਧ ਹੂਏ ਹੈਂ ਤਬ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਤੇਰੇ ਚਿਤ ਕਉ ਕੈਸੀ ਅਗਨਿ ਲਾਗਤੀ ਹੈ ਅਰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੂੰ ਲਜਾਮਾਨੀ ਵਿਖੇ ਜਲਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਈਰਖਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਆਪ ਕਉ ਐਸਾ ਹੀ ਲਜਾਮਾਨ ਦੇਖੈਗਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਈਰਖਾ ਕਾ ਅਰਥ ਭੀ ਇਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਈਰਖਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਅਪਣੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕੀ ਹਾਣਿ ਚਿਤਵਤਾ ਹੈ ਪਰ ਈਰਖਾ ਕਰਿਕੇ ਅਪਣੀ ਹੀ ਹਾਣੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਧਰਮ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਪਣੇ ਸੁਭ ਕਰਤਬਹੁ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਸਰਬ ਕਰਤਬਹੁ ਕਾ ਸਰੂਪ

ਅਰਥ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਨਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਜਕ-
ਉ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਅਪਮਾਨ ਅਰ ਲਜਾਮਾਨੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋ-
ਵਹਿਗਾ ਬਹੁੜ ਸੁਪਨੇ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਭੀ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਹੋ-
ਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜੈਸਾ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਆਕਾਰ
ਵੰਤ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਪਰਵਿਰਤੀ ਪੰਡਿਤ ਸੰਤਜ-
ਨਹੁ ਕੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਥਾ ਅਰ ਕਹਿਣੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਮੈਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੇ ਮੁ-
ਖ ਪਰ ਆਪ ਕਉ ਮੋਹਰ ਕਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਕਿਆ ਹੈ ਤਬ ਉਸ
ਸੰਤਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਤੂੰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ਡੰਡ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਹੁ ਕਉ ਵਰਤ ਰਖਾਵਤਾ ਹੋਵ-
ਹਿ ਬਹੁੜ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮੇਰਾ ਐਸਾ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਵੀਚਾਰ
ਕਰ ਕੇ ਦੇਖ ਜੋ ਇਸ ਕਰਤਤ ਕਾ ਆਕਾਰ ਕੈਸਾ ਹੈ ਅਰ ਅਰਥ ਕੈਸਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ
ਅਸਥੂਲ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਖੇ ਤਉ ਵਰਤ ਰਖਾਵਣਾ ਤਉ ਭਲਾ ਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟਿਆ-
ਵਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਕਾ ਅਰਥ ਅਸ਼ੁਭ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਆ ਜੋ ਮਾਨੁਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕਉ ਆਹਾਰੋਂ
ਤੇ ਰੋਕ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਨ ਕੇ ਮੁਖ ਪਰ ਮੋਹਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਬਡਾ ਆਸ-
ਚਰਜ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਤੁਝ ਕਉ ਇਹ ਸੁਪਨਾ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਬਨ-
ਵਨੇ ਹਾਰਾ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਤੂੰ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਅਚੇਤ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਸੰਤਜਨ
ਕੇ ਵਚਨਾ ਵਿਖੇ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਮਾਇਆ ਕਾ ਆਕਾਰ ਬ੍ਰਿਧਿ ਅਤਿ
ਕੁਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਜੀਵ ਉਸ ਕਉ ਦੇਖ ਕੈ ਭੈਮਾਨ
ਹੋਵਹਿਗੇ ਅਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਹਿੰਗੇ ਜੋ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਮਹਾਰਾਖਸੀ ਤੇ ਤੂੰ ਹੀ ਰ-
ਖਿਆ ਕਰ ਤਬ ਆਗਿਆ ਹੋਵਹਿਗੀ ਜੋ ਜਿਸ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਤੁਮ ਅ-
ਪਨੇ ਧਰਮ ਕਉ ਨਾਸ਼ ਕਰਤੇ ਥੇ ਸੋ ਇਹ ਵਹੀ ਮਾਇਆ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਜੀਵ ਐਸੀ ਅਪਮਾ-
ਨਤਾ ਅਰ ਲਜਾਮਾਨੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿਗੇ ਜੋ ਆਪ ਕਉ ਅਗਨਿ ਵਿਖੇ ਜਲਾਇਆ
ਚਾਹੇਂਗੇ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਮ ਇਸ ਲਜਾਮਾਨੀ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵਹਿ ਸੋ ਇਸ
ਲਜਾਮਾਨੀ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਨੇ
ਪੁੱਤਰ ਕਾ ਵਿਵਾਹ ਕੀਆ ਥਾ ਅਰ ਉਸ ਰਾਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਰਾਜੇ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤਿਅੰਤ ਕਰ ਮਦ
ਪੀਆ ਥਾ ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਰਾਜਪੁੱਤਰ ਮਹਾਂ ਬਾਵਰਾ ਹੋਇ ਕਰ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਕਉ-
ਗਮਨ ਕਰਤਾ ਭਇਆ ਅਰ ਅਪਣੇ ਗ੍ਰਹ ਤੇ ਭੂਲ ਗਿਆ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਅਸਥਾਨ
ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ ਸੋ ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਕੇ ਏਕ ਮੰਦਰ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਇਆ ਅਰ ਦੀ-

ਪਕ ਜਲਤਾ ਦੇਖਿਆ ਤਬ ਉਨ ਜਾਨਿਆ ਜੋ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹਿ ਵਿਖੇ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪ- ੮
ਤਿ ਭਇਆ ਹੂੰ ਬਹੁੜ ਜਬ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਕੇ ਅੰਤਰਿ ਗਇਆ ਤਬ ਉਸਕਉ ਬਹੁਤੇ
ਪੁਰਖੁ ਸੋਏ ਪੜੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਆਏ ਅਰ ਉਨਕਉ ਪੁਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬੁਲਾਵਣੇ ਲਾਗਾ ਅ-
ਰ ਆਗੇ ਤੇ ਕਿਸੀ ਨੇ ਉਤਰ ਨ ਦੀਆ ਤਬ ਉਸਨੇ ਜਾਨਿਆ ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਵਿ-
ਖੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਏਕ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕਉ ਉਸਨੇ ਉਜਲ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਰੇ ਹੂਏ ਸੂਤਾ
ਪੜਾ ਦੇਖਿਆ ਸੋ ਤਿਸਕਉ ਅਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਣ ਕਰ ਉਹਾਂ ਹੀ ਸੈਨ ਕਰ ਰਹਾ
ਅਰ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਉਸਕਉ ਸੁਗੰਧ ਆਵਣੇ ਲਾਗੀ ਤਬ ਵਹੁ ਰਾਜ
ਪੁਤ੍ਰ ਉਸਕੇ ਸਾਥ ਕ੍ਰੀੜਾ ਵਿਖੇ ਮਗਨ ਹੂਆ ਬਹੁੜ ਜਬ ਸੂਰਜ ਉਦੈ ਭਇਆ ਅ-
ਰ ਜਬ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਬ ਜਾਨਤਾ ਭਇਆ ਜੋ ਜਿਨ ਕਉ ਮੈਂ ਸੋਇਆ
ਹੂਆ ਜਾਨਤਾ ਥਾ ਸੋ ਵਹੁ ਤੋ ਸਭ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੈਂ ਅਰ ਜਿਸਕਉ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ
ਜਾਨਤਾ ਥਾ ਸੋ ਮਹਾਂ ਬ੍ਰਿਧ ਅਰ ਕੁਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਥੀ ਅਰ ਮੁਝਕਉ ਸੁਗੰਧ ਭਾਸਤੀ
ਥੀ ਸੋ ਉਸਕੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਦੁਰਗੰਧ ਅਰ ਮਲੀਨਤਾ ਥੀ ਬਹੁੜ ਜਬ ਅਪਨੇ ਅੰਗ-
ਹੁ ਕਉ ਦੇਖਿਆ ਤਬ ਸਭ ਹੀ ਵਿਸਟਾ ਸਮਾਨ ਲਪੇਟੇ ਹੂਏ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਏ ਇਸੀ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਪ੍ਰਸੰਤਾਤਾ ਕਰਕੇ ਮਲੀਨ ਚਿਤ ਹੋਤਾ ਭਇਆ ਅਰ ਐਸਾ ਲਜਾਮਾਨ ਹੂਆ
ਜੋ ਆਪਣੀ ਮ੍ਰਿਤ ਕਉ ਚਿਤਵਨੇ ਲਾਗਾ ਇਸ ਨਮਿਤ ਜੋ ਮਤ ਮਹਾਰਾਜਾ ਉਸਕੀ ਸੈਨਾ
ਆਇਕਰ ਦੇਖੈ ਮੁਝਕਉ ਸੋ ਵਹੁ ਐਸੇ ਹੀ ਚਿਤਨਾ ਕ ਕਰਤਾ ਥਾ ਸੋ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜਾ
ਪਰਧਾਨਹੁ ਸੰਗਤ ਅਪਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਉ ਢੂੰਢਤਾ ਹੂਆ ਉਹਾਂ ਹੀ ਆਇਆ ਤਬ
ਪੁਤ੍ਰ ਕਉ ਮਹਾਂ ਮਲੀਨ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਦੇਖਤਾ ਭਇਆ ਅਰ ਵਹੁ ਰਾਜਪੁਤ੍ਰ ਲਜ-
ਮਾਨੀ ਕਰਕੇ ਐਸੇ ਚਿਤਵਨੇ ਲਗਾ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਜ-
ਵਉ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੀ ਭਾਂਤਿ ਇਸ ਲਜਾਮਾਨੀ ਤੇ ਛੂਟਉ ਤੈਸੇ ਹੀ ਵਿਸ਼ਈ ਜੀਵ
ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸੁਖਭੋਗ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਰਸਹੁ ਕਉ ਐਸਾ ਹੀ ਮਲੀਨ
ਦੇਖਹਿਗੇ ਪਰ ਉਨਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਸ਼ੇਖ ਰਹੇਗੀ ਸੋ ਤਿ-
ਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਇਕੇ ਦੁਰਗੰਧਤਿ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿਗੇ ਬਹੁੜ ਜਬ ਵੀਚ-
ਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀਐ ਤਬ ਭੋਗੀ ਮਾਨੁਖ ਇਸੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਅਤਿ ਨਿਰਲਜਤਾ ਅਰ
ਦੁਖਕਉ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਜੀਵ ਦੁਖ ਅਰ ਲਜਾ-
ਮਾਨੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਸਕੇ ਨਿਕਟ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਦੁਖ ਅਰ ਲਜਾਮਾਨੀ ਅ-
ਲਪਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਕਛਕ ਇਸਕਾ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਜਗਿਆਸੂ ਕਉ ਲਖਾਵਨੇ ਕੇ ਨ-

ਮਿਤ ਸੰਖੇਪ ਕਰ ਕਹਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਲਜਾਮਾਨੀ ਰੂਪੀ
ਅਗਨਿ ਭੀ ਐਸੀ ਤੀਖਣ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਰਿਦੇ ਕਉ ਤਪਾਇਮਾਨ ਕਰਤੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਦੁਖ
ਕਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸਰੀਰ ਕਉ ਕਛੁ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਅਗਨਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ
ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹਿਨਾ ਅਰ ਉਤਮ ਭਾਗੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤੇ ਨਿਰਾਸ ਰਹਿਨਾ ਸੋ ਇਹ
ਪਸਚਾਤਾਪ ਰੂਪੀ ਅਗਨਿ ਭੀ ਤੀਖਣ ਹੈ ਅਰ ਦੁਖ ਕਾ ਕਾਰਣ ਬੁਧਿ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਹੈ ਸੋ-
ਇਹ ਮੂਰਖਤਾ ਭੀ ਇਸੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਜੀਵ ਕੇ ਸਾਥ ਜਾਤੀ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜਿਸ ਮ-
ਨੁਖ ਨੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਰ ਪੁਰਖ ਪਰਜਤਨ ਕਰ ਓਹੁ ਸੁਧ ਕਰ ਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ
ਦਰਸ਼ਨ ਕਾ ਦਰਪਨ ਨਹੀਂ ਲੀਆ ਅਰ ਜਿਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਰੂਪੀ ਦਰਪਣ ਵਿਖੇ ਭੋਗ ਅਰ ਪਾ-
ਪੋਂ ਕਾ ਜੰਗਾਰ ਇਸਥਿਤਿ ਹੂਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਉਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਅੰਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ
ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਅੰਧ ਹੀ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ
ਅਗਨਿ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਤੂੰ ਅੰਧੇਰੀ ਰਾਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਹੁ ਸਾਥ ਕਿਸੀ
ਬਨ ਮਹਿ ਜਾਇ ਨਿਕਸੇ ਅਰ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਪਾਥਰਹੁ ਕੇ ਕੰਕਰ ਬਹੁਤੇ ਪੜ੍ਹਿ ਹੋਵੇਂ
ਪਰ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਖੇ ਉਨ ਕਾ ਸਰੂਪ ਕਛੁ ਨ ਭਾਸੇ ਅਰ ਸੰਗੀ ਤੇਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇਂ ਜੋ ਜ-
ਥਾ ਸਕਤਿ ਇਨ ਕਉ ਉਠਾਇ ਲੇਵਹੁ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਹਮ ਨੇ ਇਨ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇ-
ਖਤਾ ਬਹੁਤ ਸੁਨੀ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਸਭ ਹੀ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਕੰਕਰ ਉਠਾਇ ਲੇਵਹਿ ਅਰ
ਤੂੰ ਕਛੁਕ ਉਠਾਵਹਿ ਬਹੁੜ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੈਂ ਇਹ ਤੋ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ
ਸਰੀਰ ਕਉ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਦੁਖ ਦੀਜੀਐ ਅਰ ਪਾਥਰਹੁ ਕੀ ਪੋਟ ਸਿਰ ਪਰ ਉਠਾਇ
ਲੀਜੀਐ ਅਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਪਰਸਿਧ ਰਸ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤੇ ਜੋ ਇਹ ਕੰਕਰ ਹਮ-
ਰੇ ਕਿਸ ਕਾਮ ਆਵੈਂਗੇ ਅਥਵਾ ਨ ਆਵਹਿਗੇ ਅਰ ਤੂੰ ਉਨ ਕੇ ਸਾਥ ਪੋਟ ਬਿਨਾ ਹੀ ਸੁਨ
ਚਲਿਆ ਜਾਵਹਿ ਅਰ ਤੂੰ ਉਨ ਕਉ ਮੂਰਖ ਜਾਣ ਕੇ ਹਾਸੀ ਕਰਨੇ ਲਾਗਹਿ ਅਰ
ਐਸੇ ਕਹਿ ਜੋ ਪੁਰਖ ਬੁਧਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਮੇਰੀ ਨਿਆਂਈ ਸੁਖੇਨ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾ-
ਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਮੂਰਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਗਰਧਪ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਬੋਝ ਉਠਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿ-
ਸ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਹਾਨ ਲਾਭ ਕਛੁ ਪਰਸਿਧ ਨ ਭਾਸੇ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਵਿਖੇ ਜਤ-
ਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਸੂਰਜ ਉਦੇ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਵਹੁ ਸਭ ਹੀ ਕੰਕਰ
ਰਤਨ ਅਰ ਲਾਲ ਪ੍ਰਤਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਆਵਹਿ ਅਰ ਵਹੁ ਰਤਨ ਐਸੇ ਹੋਵਹਿ ਜੋ ਉਨ ਕਾ ਮੋ-
ਲ ਵਰਨਨ ਵਿਖੇ ਨਾ ਆਵਹਿ ਤਬ ਵਹੁ ਸੰਗੀ ਤੇਰੇ ਇਸ ਨਮਿਤ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰ-
ਹਿ ਜੋ ਹਮ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਰਤਨ ਉਠਾਇ ਲੇਤੇ ਤਉ ਭਲਾ ਥਾ ਅਰ ਤੁਝ ਕਉ ਤਉ

ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹਿਣੇ ਕਾ ਅੰਤਿਕ ਹੀ ਪਸਚਾਤਾਪ ਹੋਵਹਿਗਾ ਅਰ ਪਸਚਾਤਾਪ
ਕੀ ਅਗਨਿ ਵਿਖੇ ਜਲਹਿਗਾ ਬਹੁੜ ਤੇਰੇ ਸੰਗੀ ਰਤਨਉ ਕਉ ਪਾਇਕਰ ਧਨੀ ਹੋ-
ਵਹਿ ਅਰ ਧਨ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਅਰ ਈਸ੍ਵਰਜ ਆਦਿਕ ਉਤਮ ਸੁਖਹੁ ਕਉ ਭੋਗਹਿ ਅ-
ਰ ਤੂੰ ਨਿਰਧਨ ਈ ਕਰਕੇ ਭੂਖਾ ਅਰ ਨਗਨ ਰਹਿ ਅਰ ਵਹੁ ਤੁਝ ਕਉ ਨੀਚ ਟਹਲ ਵਿ-
ਖੇ ਲਗਾਵਹਿ ਅਰ ਤੂੰ ਉਨ ਸੋਂ ਉਕੁ ਛਕ ਮਾਂਗਨੇ ਲਾਗਹਿ ਪਰ ਤੌਭੀ ਤੁਝ ਕਉ ਨ ਦੇਵਹਿ ਅਰ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੁਝ ਕਉ ਉਸ ਹਸਨੇ ਕਾ ਫਲ ਇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ਹੈ ਜੋ ਦੁਖ ਅਰ ਪਸਚਾਤ
ਪ ਵਿਖੇ ਪੜ੍ਹਾ ਜਲਤਾ ਹੈ ਅਰ ਹਮ ਕਉ ਪਰਮ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ਹੈ ਤੈਸੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਭਗ-
ਵੰਤ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹੇ ਹੈਂ ਸੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਤਿਨ ਕੀ ਐਸੀ ਹੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਵੇ-
ਗੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਅੰਧੇਰੀ ਰਾਤ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ ਅਰ ਜਪ ਤਪ ਭਜਨ
ਆਦਿਕ ਸਾਧਨ ਰੂਪੀ ਰਤਨ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਇਨ ਰਤਨੋਂ ਕਾ ਸਰੂਪ ਔਰ
ਮੋਲ ਪ੍ਰਤਖ ਨਹੀਂ ਭਾਸਤਾ ਤਾਂਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਸੁਭ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ-
ਤੇ ਅਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪ੍ਰਤਖ ਸੁਖੋਂ ਕੋ ਛੋੜਕਰ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਕਾ
ਕਾਹੇ ਕਉ ਜਤਨ ਕਰਹਿ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਦੁਖੀ ਹੋਵਹਿਗੇ ਅਰੁ ਕਹੇਂਗੇ
ਜੋ ਜਿਨਹੁ ਸਾਧਨ ਰੂਪੀ ਰਤਨ ਉਠਾਏ ਹੈਂ ਅਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀ-
ਤਿ ਅਰ ਪਛਾਣ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨ ਕਉ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਐਸਾ
ਉਤਮ ਸੁਖ ਦੇਵੇਗਾ ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਰਬ ਭੋਗ ਉਸ ਸੁਖ ਕੇ ਖਿਣ ਸਮਾਨ ਭੀ ਨ-
ਲਾਗਹਿੰਗੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਆਤਮ ਸੁਖ ਐਸਾ ਅਪਾਰ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਕੋਈ ਸੁਖ
ਅਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਨਹੀਂ ਸੰਭਵਤਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਵਹੁ ਆਤਮ ਸੁਖ ਸਰਬ ਸੁਖਹੁ ਕਾ
ਸਾਰੂ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਜਹੁਰੀ ਪੁਰਖ ਕਹੇ ਜੋ ਰਤਨ ਕਾ ਮੋਲ ਸੌ ਮੋਹਰ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਰਤ-
ਨ ਕਾ ਤੋਲ ਔਰ ਆਕਾਰ ਤੋ ਸੌ ਮੋਹਰ ਕੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਪਰ ਉਸ ਕੇ ਕਹਨੇ ਕਾ ਅ-
ਰਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਰਤਨ ਮੋਹਰ ਕੇ ਸੋਨੇ ਅਰ ਰੁਪੇ ਕਾ ਸਾਰ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿ
ਕ ਸੁਖਹੁ ਤੇ ਆਤਮ ਸੁਖ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਹੀ ਹੈ ਸੋ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਅਰ ਆਕਾਰ ਕਰਕੇ ਨ-
ਹੀਂ ਕਹੀ ਪਰ ਵਹੁ ਆਤਮ ਸੁਖ ਭੀ ਸਰਬ ਸੁਖਹੁ ਕਾ ਸਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਕਉ ਅਧਿਕ
ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ॥ ੧੦ ॥ ॥ਅਬ ਯਾਰਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ
ਅਸ੍ਥੂਲ ਦੁਖ ਤੇ ਮਾਨਸੀ ਦੁਖ ਕੀ ਤੀਖਣਤਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗੀ॥ ॥
ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਤੈਨੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸੁਖਮ ਅਗਨ ਕੇ ਸਮਝਿਆ ਤਬ ਐਸੇ ਜਾਣੁ ਭੀ ਜੋ ਇਸ
ਸੂਖਮ ਅਗਨ ਕੀ ਤਪਤ ਅਸ੍ਥੂਲ ਅਗਨ ਤੇ ਮਹਾਂ ਤੀਖਣ ਹੈਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕਉ ਭੀ

ਆਪ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਕਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਦੁਖ ਭੀ ਤਬ ਹੀ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਜਬ ਜੀਵ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਆਇ ਫੁਰਤੀ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਦੁਖ ਕੇਵਲ ਜੀਵ ਕੇ ਅੰਤਹਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਵਹੁ ਦੁਖ ਤਉ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਹੀ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਅਗਨਿ ਜੋ ਮੈਨੇ ਕਹੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕੀ ਅਗਨਿ ਜੀਵ ਕੇ ਅੰਤਰ ਹੀ ਉਤਪਤਿ ਹੋ-ਤੀ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਦੁਖ ਕੀ ਨਿਆਈ ਬਾਹਜ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਤੀ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਸੂਖਮ ਅਗਨਿ ਕੀ ਜਲਨ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਦੁਖੋਂ ਕਾ ਵਿਰੋਧੀ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਹ ਜੀਵ ਅਧਿਕ ਦੁਖ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕਾ ਇਸ਼ਟ ਪਦਾਰਥ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਤ-ਤਹੁ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਮਾਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸਰਬ ਅੰਗਹੁ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਆਪਸ ਵਿਖੇ ਮਿਲਿਆ ਰਹੇ ਬਹੁੜ ਜਬ ਆਕਾਸਮਾਤ੍ਰ ਕਿਸੀ ਵਿਘਨ ਅਥਵਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕੀ ਚੋਟ ਕਰਕੇ ਅੰਗੋਂ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਹੋ ਜਾਵੈ ਤਬ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰੋਂ ਆਦਿਕੋਂ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਏਕ ਅੰਗ ਕਾ ਵਿਜੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਗਨਿ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਅੰਗ ਜਲਨੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਅਗਨਿ ਕੀ ਪੀੜਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਦਿਕਹੁ ਤੇ ਅਧਿਕ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਕੇਵਲ ਇਸ ਕੋ ਇਸ਼ਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜਬ ਉਸ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਦੁ-ਖ ਭੀ ਜੀਵ ਕਉ ਅਧਿਕ ਪੀੜਾ ਦੇਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਸੁਤਹ ਸੁਭਾਵ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਨ ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਅਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਨ – ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਦੂਰ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਐਸੇ ਦੁਖ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਜੋ ਉਸ ਦੁਖ ਕਾ ਅੰਤ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ ਪਰ ਜਬ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਕੁਛ ਸੁਚੇਤਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਦੁਖ ਕੋ ਕੁਛ ਕ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗੋਂ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਸੂੰਨ ਚਿਤ ਰਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਝ ਬੁਝ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਆਵਤੀ ਬਹੁੜ ਜ-ਬ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਸੂਨਤਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਦੁਖ ਇਸ ਕੋ ਪ੍ਰਤਖ ਭਾਸ ਆਵਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸਰੀਰ ਅਰਧੰਗ ਰੋਗ ਕਰਿ ਸੁੰਨ ਹੋ ਜਾਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਅਗਨ ਕੀ ਉਸਨਤਾ ਨਹੀਂ ਭਾਸਤੀ ਪਰ ਜਬ ਅਰਧੰਗ ਕੀ ਸੁੰਨਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਬ ਅਗਨ ਕੀ ਤਪਤ ਉਸ ਕਉ ਮਹਾਂ ਤੀਖਣ ਲਗਤੀ ਹੈ ਅਰ ਉ-ਸ ਤਪਤ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਸੂਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਅਨੇਕ ਦੁਖ ਕਉ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਪਰ ਪਰ-ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜਬ ਇਸ ਕੀ ਸੁੰਨਤਾ ਦੂਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਆਪਨੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਅਗਨ ਤੇ ਦੁ-ਖ ਵਿਖੇ ਤਪਾਇਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਲਨੇ ਲਾਗਤੇ ਜੋ ਇਹ ਅਗਨ ਜੀਵ ਕਉ ਬ-

ਹਜਤੇ ਨਹੀ ਆਇ ਕਰ ਜਲਾਵਤੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਇਸ ਅਗਨਿ ਕਾ ਬੀਜ ਈਹਾਂ ਹੀ
ਇਸ ਜੀਵ ਕੇ ਅੰਤਰ ਇਸਥਿਤ ਥਾ ਅਰ ਪਰਤੀਤ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਉ
ਜਾਣਤਾ ਨ ਥਾ ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ ਬੀਜ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਿਛ ਹੂਆ ਤਬ ਪ੍ਰਤਖ ਭ
ਸਨੇ ਲਾਗਾ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਫਲ ਕਉ ਪਾਵਤ ਭਇਆ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ
ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਤੁਮਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤੀ ਤਬ ਤੁਮ ਨਰਕ ਕਉ ਈਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਤਖ ਦੇ-
ਖਤੇ ਪਰ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਨਰਕ ਅਰ ਸੁਰਗ ਕਾ ਅਰਥ ਅ-
ਧਿਕ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਇਸ ਹੀ
ਕਉ ਸਮਝ ਸਕਤੇ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਮਾਨਸੀ ਨਰਕ ਕੀ ਬਾਰਤਾ ਕਉ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ
ਤਬ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੁਖ ਕਉ ਤੁਛ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਬਾਲਕ ਕੋ ਕਹੀ
ਐ ਜੋ ਤੂੰ ਵਿਦਯਾ ਪੜ੍ਹ ਅਰ ਜਬ ਵਿਦਿਆ ਨ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਤਬ ਪਿਤਾ ਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰਜ ਕ-
ਉ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਰਹੇਗਾ ਤਬ ਵਹੁ ਬਾਲਕ ਇਸ ਬਚਨ ਕੋ
ਸਮਝਤਾ ਨਹੀ ਅਰ ਪਿਤਾ ਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰਜ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹਿਣੇ ਕੇ ਦੁਖ ਕਉ ਜਾ-
ਣਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਬ ਬਾਲਕ ਕੋ ਐਸੇ ਕਹੀਐ ਜੋ ਜਬ ਤੂੰ ਵਿਦਯਾ ਕਉ ਨ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਤਬ
ਪਾਂਧਾ ਤੇਰੇ ਕਾਨਹੁ ਕਉ ਮਰੋਰੇਗਾ ਤਬ ਇਸ ਡਰ ਤੇ ਵਹੁ ਬਾਲਕ ਭੈਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ
ਇਸ ਦੁਖ ਕਉ ਸੁਗਮ ਹੀ ਸਮਝ ਲੇਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਨ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕਰਕੇ ਪਾਂ-
ਧੇ ਕੀ ਤਾੜਨਾ ਭੀ ਸਾਚ ਹੈ ਪਰ ਪਿਤਾ ਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰਜ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹਣਾ ਭੀ ਸਾਚ
ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਸਥੂਲ ਨਰਕ ਭੀ ਸਾਚੁ ਹੈ ਅਰ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਦਰ-
ਸ਼ਨ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹਿਨੇ ਕੀ ਅਗਨਿ ਸਾਚ ਹੈ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਅ-
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹਿਣੇ ਤੇ ਨਿਕਟਿ ਅਸਥੂਲ ਨਰਕਹੁ ਕਾ ਦੁਖ ਐਸਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪਾਂਧਾ ਬਾ-
ਲਕ ਕੇ ਕਾਨ ਮਰੋਰਤਾ ਹੈ ।੧੧॥ ॥ਅਬ ਬਾਰਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ
ਪੁਰਖ ਪੂਰਬ ਪਛ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ। ॥ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੂੰ ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਹਿ ਜੋ ਤੁਮਹੁ ਨੇ ਐਸੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਮਾਨਸੀ ਨਰਕੋਂ ਕੋ
ਅਪਣੇ ਅਨਭਵ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਭੀ ਇ
ਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਹੁ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਵਾਰ
ਤਾ ਕਉ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀ ਕਰ ਸਮਝ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਆਪ ਭੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਕੇ ਦੇਖਣਾ ਅਸੰ
ਭਵ ਹੈ ਜੋ ਇਨਹੁ ਦੋਨੋ ਬਰਨਨਹੁ ਕਾ ਆਪਸ ਵਿਖੇ ਵਿਰੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਉਤਰ ਇ
ਹ ਹੈ ਜੋ ਕੁਛਕ ਇਸ ਵਰਨਨ ਕਾ ਵਿਖਿਆਣ ਮੈਨੇ ਆਗੇ ਭੀ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਚਬ ਭ

ਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖੀਐਤ ਥਾ ਇਸ ਬਾਰਨ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖੀਐਤ ਥਾ ਇਹ ਇਸ ਵਰਨਨ ਕਾ ਵੀਖਿਆਣ ਮੈ ਵਿਰੋਧ ਭੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਅਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਂ ਵਿਖੇ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਐਸੇ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਭੀ ਇਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ ਜੋ ਕੇਤੇ ਪੰਡਿਤ ਤਉ ਐਸੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨ ਕੀ ਬੁਧਿ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਤੇ ਦੇਸ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਸਤੀ ਅਰ ਚੈਤੰਨ ਦੇਸ ਤੇ ਉਨੋਂ ਨੇ ਜਾਨਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਰ ਕੇਤੇ ਬੁਧਵਾਨ ਐਸੇ ਭੀ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨੋਂ ਨੇ ਜਾਨਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਰ ਕੇਤੇ ਬੁਧਵਾਨ ਐਸੇ ਭੀ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨੋਂ ਨੇ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਅਰ ਮਾਨਸੀ ਨਰਕ ਕੋ ਪ੍ਰਤੱਖ੍ਯ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਨੋਂ ਨੇ ਇਸ ਨਮਿਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਆ ਜੋ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਮਾਨਸੀ ਦੁਖ ਕੋ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਤੇ ਅਰ ਸਭ ਕਿਸੇ ਕੀ ਬੁਧਿ ਵਿਖੇ ਬਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਜੋ ਅਲਪ ਬੁਧਿ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਚੈਤੰਨ ਦੇਸ ਕਾ ਭੇਦ ਵਰਨਨ ਕਰਕੇ ਹਸਤਾਮਲਕ ਕਰ ਦਿਖਾਵੈ ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੈ ਸੋ ਆਪ ਭੀ ਇਸ ਭੇਦ ਕਉ ਭੀ ਜੁਗਤਿ ਕਰ ਸਮਝਾਇ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਭੀ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਭੀ ਦੁਰਲਭ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਅਸਥੂਲ ਨਰਕ ਕਾ ਭੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਮਝ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮਾਨਸੀ ਨਰਕੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕਾ ਪਛਾਨਨਾ ਅਰ ਬੁਧਿ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕਰਕੇ ਚੈਤੰਨ ਰੂਪ ਕਉ ਦੇਖਨਾ ਸੋ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕਉ ਭੀ ਪੁਰਖਾਰਥ ਅਰ ਜਤਨ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਰ ਪਹੁੰਚ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਪਰਮ ਪਦ ਕਉ ਸੋਈ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਦੇਸ ਤੇ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਦੇਸ ਕਉ ਗਮਨ ਕਰੇ ਅਰ ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋ ਉਤਪਤਿ ਅਰ ਇਸਥਿਤਿ ਹੂਈ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਤਿਆਗ ਕਰ ਆਗੈ ਚਲਨੇ ਕਾ ਉਦਮ ਕਰੈ ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਮੈ ਅਪਨੇ ਦੇਸ ਅਰ ਗ੍ਰਿਹ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਦੇਸ ਅਰ ਮੰਦਰੋਂ ਕੋ ਤਿਆਗ ਜਾਵੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਮੰਦਰ ਅਰ ਨਗਰ ਤੌ ਸਰੀਰ ਕਾ ਦੇਸ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਅਸਥੂਲ ਦੇਸ ਕੇ ਤਿਆਗਨੇ ਕਰਕੇ ਕੁਛ ਉਤਮ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਪਰ ਮੈਨੇ ਜੀਵ ਕੇ ਦੇਸ ਕਾ ਤਿਆਗਣਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਹਾ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਜੀਵ ਕਾ ਅਪਣਾ ਦੇਸ ਅਵਰ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਕਾਰਜ ਮਾਤ੍ਰ ਆਇਆ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਅਪਨਾ ਦੇਸ ਇਹੀ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਅਵਸਮੇਵ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਨੇ ਅਸਥੂਲ ਦੇਸ ਤੇ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਰ ਸੂਖਮ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਨਾ ਹੈ ਬਹੁਰ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਕਈ ਮਜ਼ਲਾਂ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭਨਾ ਮਜ਼ਲਾਂ ਵਿਖੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਬਿਵਹਾਰ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜੋ ਜੀਵ ਕੀ ਇਸਥਿਤ ਕਾ

ਇਸ ਥਾਨ ਹੈ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਦੇਸ ਹੈ ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਦੇਸ ਸੰਕਲਪ ਕਾ ਕਾਰਨ ਜਗ
ਤ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਉ ਅਸਥੂਲ ਬੁਧਿ ਭੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਚੌਥਾ ਸੂਖਮ ਬੁਧਿ
ਕਾ ਦੇਸ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਇਹ ਜੀਵ ਸੂਖਮ ਬੁਧਿ ਕੇ ਦੇਸ ਮੇਂ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਕਉ
ਕਛੁਕ ਅਪਣੇ ਆਪ ਕੀ ਸੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤੀਨ ਦੇਸਹੁ ਵਿਖੇ ਅ-
ਗਿਆਨ ਕਰਿ ਆਵਰਿਆ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਮੈਂ ਚਾਰ ਮਜ਼ਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿ-
ਨ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਰ ਸਮਝ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤਿਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਦੇਸਾਂ
ਵਿਖੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਪਤੰਗ ਨੇੜੋਂ ਕੇ ਵਿਖੇ ਕਰ ਦੀਪਕ ਕੇ ਊਪਰ ਆਨ ਪੜ-
ਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵਿਖੇ ਸੰਕਲਪ ਅਰ ਚਿਤਵਨੀ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਤਾਂ ਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਤੇ ਭਾਗ
ਕਰ ਬਾਰੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਨਿਕਸਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਦੀਪਕ ਹੀ ਉਸ ਕੇ ਬਾਰੀ ਭਾ-
ਸਤੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਕੋ ਦੀਪਕ ਕੇ ਊਪਰ ਆਨ ਡਾਰਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਧੂਏਂ ਕੀ
ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਕਰ ਕੇ ਪੀਛੇ ਗਿਰ ਪੜਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਏਤੀ ਭੀ ਚਿਤਵਨੀ
ਨਹੀਂ ਜੋ ਧੂਏਂ ਕੇ ਦੁਖ ਕਉ ਸਿਮਰਨ ਵਿਖੇ ਰਾਖੇ ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਇਸ ਦੀਪਕ
ਕੀ ਤਪਤ ਕਰ ਮੈਂ ਤਉ ਆਗੇ ਭੀ ਦੁਖ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਇਉ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਬਹੁ-
ੜ ਦੀਪਕ ਕੀ ਓਰ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤ
ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਉਸ ਕਉ ਕਛੁ ਸਿਮਰਣ ਅਥਵਾ ਚਿਤਵਨੀ ਹੋਤੀ ਤਬ ਏਕ ਵਾਰ
ਦੁਖ ਪਾਇ ਕਰ ਬਹੁੜ ਦੀਪਕ ਕੀ ਓਰ ਨ ਜਾਤਾ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਔਰ ਪਸੂਓਂ ਕਉ ਜਬ
ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਲਾਠੀ ਮਾਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਲਾਠੀ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਭੈਮਾਨ ਹੋਤੇ
ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਲਾਠੀ ਕਉ ਬਹੁੜ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਭਾਗ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ
ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਦੇਸ ਕੀ ਮਜ਼ਲ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਮੰਜ਼ਲ ਸੰਕਲਪ ਕਾ ਦੇ-
ਸ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਸੰਕਲਪ ਕੇ ਦੇਸ ਵਿਖੈਂ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਉ ਭੀ ਪਸੂਓਂ ਕੇ ਸਮਾ-
ਨ ਹੈ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਪਰ
ਜਬ ਏਕ ਬਾਰ ਕਿਸੀ ਤੇ ਦੁਖ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਤਬ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਉਸ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਭਾ-
ਗਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਮਜ਼ਲ ਸੰਕਲਪ ਕਾ ਕਾਰਨ ਅਸਥੂਲ ਬੁ-
ਧਿ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਇਸ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਪਹੁਚਤਾ ਹੈ ਤਬ ਘੋੜੇ ਅਜਾ ਕੀ ਅਵ-
ਸਥਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਦੁਖ ਪਾਏ ਬਿਨਾ ਹੀ ਦੁਖਦਾਇਕ ਪਦ
ਰਥਹੁ ਤੇ ਭੈਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਉ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਮੁਝ ਕਉ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾ-
ਪਤ ਹੋਵਹਿਗਾ। ਜੈਸੇ ਅਜਾ ਨੇ ਆਗੈ ਬਘਿਆੜ ਕਉ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਘੋ

 ਤ੍ਰੈਨੇ ਸਿੰਘਕੋ ਦੇਖਿਆਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਬ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਸਿੰਘ ਅਰ ਬਘਿਆੜ੍ਹ ਕੋ
ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਘੋੜ੍ਹਾ ਅਰ ਅਜਾ ਭਾਗ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਅਪਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰੂ ਕੋ ਪਛਾਣ ਲੇਤੇ
ਹੈਂ ਜੋ ਜਦਪ ਬਡ੍ਹੇ ਊਠ ਅਰ ਹਾਥੀਓਂ ਕਉ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਉਨਤੇ ਨਹੀਂ ਭਾਗਤੇ ਇਸ
ਕਰਕੇ ਜੋ ਉਨਕੋ ਅਪਨਾ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤੇ ਸੋ ਇਹ ਅਪਣੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕਾ ਪਛਾਨਨਾ
ਭੀ ਸੂਖਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਉਨਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਰਾਖੀ ਹੈ ਤਾਂ
ਤੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਅਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਸੁਗਮ ਹੀ ਪਛਾਣ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਇਹ ਘੋੜ੍ਹਾ ਅਰ
ਅਜਾ ਇਸ ਭੇਦ ਕਉ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤੇ ਜੋ ਕਾਲ ਕੇ ਦਿਨ ਵਿਖੇ ਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂਤੇ ਆ-
ਗੇ ਕੇ ਦੁਖ ਕਉ ਪਛਾਣਨਾ ਅਰ ਉਸਤੇ ਭੈ ਕਰਨਾ ਸੋ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਚੌਥੀ ਮਜ਼ਲ
ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਮਜ਼ਲ ਸੂਖਮ ਬੁਧ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਇਸ
ਅਵਸਥਾ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਤਬ ਪਸ਼ੂਓਂ ਕੇ ਪਦ ਤੇ ਉਲੰਘਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਪ੍ਰਥਮ
ਤੀਨ ਮੰਜ਼ਲੋਂ ਵਿਖੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਲਗ ਪਸ਼ੂਓਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਸੂਖ-
ਮ ਬੁਧ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਉ ਭੀ ਸੰਪੂਰਣ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰਥਮ
ਅਵਸਥਾ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਐਸੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਇੰ-
ਦ੍ਰੀਆਂ ਅਰ ਸੰਕਲਪ ਅਰ ਅਸਥੂਲ ਬੁਧਿ ਕਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਜਿਸ ਕਰਕੇ
ਆਗੇ ਦੁਖ ਹੋਵੇਗਾ ਸੋ ਤਿਸ ਤੇ ਭੈ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਕਰਤ ਤਹੁ ਕੇ ਸਾਰ ਭੇਦ ਕਉ ਸ-
ਮਝਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਭੇਦ ਕਉ ਸਮਝ ਕਰ ਕਰਤਤ ਕੇ ਆਕਾਰ ਕਉ ਭਿੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ
ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਤਾਤਪਰਜ ਕੋ ਭਿੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕੋ
ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜੇਤੇ ਪਦਾਰਥ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਮਾਨ ਭਾਸਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਅੰਤਵੰਤ ਹੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜੇਤੀ ਕਛੁ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ
ਕੀ ਵਿਖੇ ਹੈ ਸੋ ਅਸਥੂਲ ਹੈ ਅਰ ਅਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੈਂ ਅਰ ਇੰ-
ਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਐਸੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਚਲਨ ਫਿਰਨ ਸੁਗਮ ਹੋ-
ਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸੰਕਲਪ ਕੇ ਦੇਸ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਐਸੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਨਦੀ ਵਿਖੇ ਨਉਕਾ ਪਰ ਉਨਕਾ ਚ-
ਲਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਹ ਜੋ ਨਉਕਾ ਵਿਖੇ ਬੈਠਨੇ ਕਰਕੇ ਬਾਲਕ ਡਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਬਡ੍ਹੇ ਪੁਰਖ
ਕਉ ਕਛੁ ਭੈ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਬਹੁੜ ਅਸਥੂਲ ਬੁਧ ਜੋ ਸੰਕਲਪ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ
ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਖੇ ਤਰਣੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਅਰ ਥ੍ਰ ਇਹ ਜੋ ਜਲ ਵਿਖੇ ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਤਰ ਸਕਤਾ
ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਤਰਨ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਪਰਪਕ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਸੂਖਮ ਬੁਧ ਜੋ ਚੌਥੀ ਮਜ਼ਲ
ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਗਮਨ ਐਸੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਮੇਘ ਮੰਡਲ ਵਿਖੇ ਉਡਣਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਸ-

ਕਤਿਵਾਨ ਪੁਰਖ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਉਡਿ ਸਕਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੁਖਮ ਬੁਧਿ ਕੀ ਗਤਿ ਚਿਤਾਕਾਸ਼ ਵਿਖੇ
ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਦਪਿ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਨਾ ਮਹਾਂ ਕਠਿਨ ਹੈ ਪਰ ਤੋ ਭੀ ਗਆ-
ਨਵਾਨ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕਾ ਜੋ ਪਦ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਪਰੇ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਪਰਮ ਪਦ ਕੀ ਗਤਿ ਐਸੇ ਹੈ
ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਮਹਾਂਕਾਸ਼ ਵਿਖੇ ਉਡਿ ਨ ਕਰੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਸੰਤ ਜਨੋ ਕੋ ਕਿਸੀ ਨੇ ਕਹਾ ਥਾ ਜੋ ਮੋਹ-
ਤਰਈਸਾ ਜਲੋਪਰ ਚਲਤਾ ਹੈ ਤਬ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਸਾਚ ਹੈ, ਪਰ ਜਬ
ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਅਤ ਅੰਤ ਕਰਿ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਖੇ ਭੀ ਉਡਿਨੇ ਕੋ ਸਮਰਥ
ਹੋਤਾ, ਪਰ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਜੋ ਸਭ ਨਾਮ ਜਲਾਂ ਵਿਖੇ ਚਲਤਾ ਹੈ ਸੋ ਬੁਝ ਹੀ ਕੇ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਇਸ
ਕੀ ਗਤਿ ਚਲੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਪਸੂਓਂ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਲੇਕਰ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਜਾ-
ਇ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਅਧੋਗਤਿ ਅਰ ਊਰਧ ਗਤਿ ਵਿਖੇ ਜਾਵਣਾ
ਇਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਸਰਬਦਾ ਇਸੀ ਭੈ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈ ਜੋ
ਦੇਖੀਏ ਮਤ ਅਧੋਗਤਿ ਰਸਾਤਲ ਵਿਖੇ ਜਾਵੈ ਅਥਵਾ ਊਰਧ ਲੋਕ ਦੇਵ ਲੋਕ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਵੈ ਅਰ ਭੈ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੇਤੇ ਜੜ੍ਹ ਪਦਾਰਥ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਦਾਚਿਤ
ਨਹੀ ਉਲਟਤੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹ ਵਿਖੇ ਚੈਤੰਨਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾਈਤੀ ਤਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਹੈ ਅਰ ਈ
ਸ਼੍ਵਰ ਜੋ ਸਤ ਸਰੂਪ ਸੁਧ ਦੇਵਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਅਪਨੇ ਸੁਧ ਪਦ ਤੇ ਕਦਾਚਿਤ ਗਿਰਤੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇ
ਵਹੁ ਭੀ ਨਿਰਭੈ ਹੈਂ ਅਰ ਇਹ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਹੈਂ ਸੋ ਦੋਨੋ ਪਦੋਂ ਕੇ ਮਧ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋ ਕਰਕੇ
ਊਰਧ ਗਤ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਕਰਮੋਂ ਕਰਕੇ ਅਧੋਗਤ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ
ਮਾਨੁਖੋਂ ਕੋ ਭੈ ਵਿਖੇ ਇਸਥਤ ਕਹਾ ਹੈ ਅਰ ਐਸੇ ਜੋ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਰ ਪ੍ਰੇ-
ਮ ਕੀ ਅਮਾਨਤ ਮਾਨੁਖੋ ਵਿਖੇ ਰਾਖੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਕਹਨੇ
ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪਰਦੇਸੀ ਅਰ ਨਗਰ ਵਾਸੀ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੋਤੀ
ਹੈ ਭਾਤੇ ਬਾਹੁਤੇ ਮਾਨੁਖ ਤੋ ਨਗਰ ਵਾਸੀ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਖੇ ਹੀ ਇਸਥਿਤ
ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਪਰਦੇਸੀ ਜੋ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਰਲੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਇ-
ਸਥਿਤ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਰ ਸੰਕਲਪ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਹੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਜਥਾਰਥ ਭੇਦ ਕੀ ਸੂਝ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਅਰ ਨਿਹ ਸਰੀਰ ਪਦ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਾ ਅਰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਰਹਤ ਅ-
ਵਸਥਾ ਕੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਚੈਤੰਨ ਸੱਤਾ ਕਾ ਅਧਿਕ ਵਖਿਆਨ ਸ਼ਾਸ
ਤ੍ਰੋਂ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਇਸ ਬਰਨਨ ਕੋ ਈਹਾਂ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਕਹਤਾ ਹੂੰ ਜੋ ਅਸਥੂਬ
ਬੁਧੀ ਜੀਵ ਇਤਨੇ ਵਚਨ ਕੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਤੇ ਤਬ ਇਸ ਤੇ ਅਧਿਕ ਭੇਦ ਉਨ ਕੀ
ਬੁਧਿ ਕਿਉਂਕਰ ਪਾਇ ਸਕਤੀ ਹੈ ਅਰ ਤੇਰਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਨਾਸਤਵਾਦੀਓਂ ਕਾ ਮਤ ਖੰਡਨ

ਹੋਵੇਗਾ ਬਹੁਤ੍ਰ ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਤੋ ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਗਤਿ ਕੋ ਅਪਨੀ ਬੁਧਿ ਕਰ ਨ-
ਹੀ ਦੇਖ ਸਕਤੇ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਬਚਨੋਂ ਪਰ ਪਰਤੀਤ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਤਾਂ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਕੇ
ਨਿਸਚੇ ਵਿਖੇ ਸੰਸੇਵਾਨ ਹੋਤੇ ਬਹੁਤ੍ਰ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਕਰਕੇ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਸਿਧ ਨਤਕਾਰ
ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਉਨ ਕੇ ਅਪਨਾ ਮਨ ਹੀ ਐਸੀ ਨੀਚਤਾ ਦਿਖਾਵਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਸੰਤਜ-
ਨੋਂ ਨੇ ਨਰਕੋਂ ਕਾ ਵਰਨਨ ਜੋ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਭੈ ਦੇਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਹਾ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਸੁਰਗੋਂ
ਕਾ ਵਰਨਨ ਭੀ ਲਾਲਚ ਦੇਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਹਾ ਹੈ ਅਰ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਨਰਕ ਅਰ ਸੁਰਗ ਕਛੁ ਨ-
ਹੀਂ ਸੋ ਐਸੇ ਜਾਨਕਰ ਭੋਗੋਂ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਬੇਮੁਖ
ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਵਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਕੋ ਮੂਰਖ ਜਾ-
ਨਕਰ ਹੱਸਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਹ ਮੂਰਖ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕੀ ਜੇਵਰੀ ਵਿਖੇ
ਬਾਂਧੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੋ ਐਸੇ ਬੁਧਹੀਨ ਨਸਤਕ ਬਾਦੀਓਂ ਕੋ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੀ ਗਤਿ ਕੋ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮ-
ਝਾਇ ਨਹੀਂ ਸਕੀਤਾ ਪਰ ਜਦ ਪ੍ਰਭੂਛਕ ਸਰਧਾ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਵਿਖੇ ਦੇਖੀਏ ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾ-
ਰ ਉਨ ਕੋ ਕਹਨਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ ਕਿਆ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਜੋ ਅਸੰਖ ਸੰਤਜਨ ਅਰ ਅਵਤਾਰ ਅਰ
ਜੋ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਤੁਮਾਰੇ ਨਿਸਚੇ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ ਕੇ ਬਚਨ ਸਭ ਹੀ ਝੂਠੇ ਹੋਤੇ
ਹੈਂ ਅਰ ਛਲੇ ਹੂਏ ਸਿਧਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਤੁਮੋਂ ਨੇ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਗੁਹਜ ਭੇਦ ਕੋ ਕਿਉਂਕਰ
ਜਥਾਰਥ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਨਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨਹੀ ਭੂਲੇ ਅਰ ਝੂ-
ਠੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੁਮ ਮੂਰਖ ਹੋ ਜੋ ਤੁਮ ਹੋਨੇ ਜਥਾਰਥ ਭੇਦ ਕੋ ਨਹੀ ਸਮਝਿਆ ਅਰ ਨ-
ਰਕੋਂ ਕੇ ਦੁਖ ਕੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਿਆ ਬਹੁਤ੍ਰ ਆਤਮਾ ਅਰ ਅਨਾਤਮਾ ਕੀ ਭਿੰਨਤਾ ਭੀ ਸੋ ਭੀ
ਤੁਮੋਂ ਨੇ ਨਹੀ ਪਛਾਨਿਆ ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਮੂਰਖ ਅਪਨੀ ਭੂਲ ਕੋ ਨ ਮਾਨਹਿ ਅਰ ਹਠ
ਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਨੇ ਲਾਗਹਿ ਜੋ ਹਮ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਪਰੱਤਖ ਹਸਤਾਮਲ
ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਅਬ ਭੀ ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਚੈਤੰਨ ਕਾ ਨਿਸਚਾ ਕਰਨਾ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਤਾਂ
ਤੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੂਏ ਤੇ ਪੀਛੇ ਭੀ ਜੀਵ ਕੋ ਅਬਿਨਾਸੀ ਜਾਨਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਰੀਰ
ਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਪਾਣ ਪਾਇ ਕਰ ਸਿਧ ਹੋਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਸੁਖ ਦੁਖ ਕ-
ਹਿਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਕਲਪਨਾ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਤਬ ਜਿਨ੍ਹ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਐਸਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਸੋ
ਤਿਨ ਕੀ ਬੁਧਿ ਮੂਲ ਤੇ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਹੈ ਅਰ ਉਨ ਕਉ ਸਮਝਾਵਨੇ ਤੇ ਨਿਰਾਸ ਹੂਆ ਚਾਹੀਤਾ
ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਕਿਸੀ ਸੰਤਜਨ ਕਉ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੂਈ
ਥੀ ਜੋ ਤੁਮ ਨਾਸਤਬਾਦੀਓਂ ਕਉ ਉਪਦੇਸ਼ ਨ ਕਰਹੁ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਇਹ ਮੂਰਖ ਵਰ-
ਨ ਕਰਕੇ ਸਮਝਨੇ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ ਜੋ ਜਦੀਪ

ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਗਤਿ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸਤ ਹੋਵੇਗੀ ਤਉਭੀ ਵਹੁ ਹਮਤੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ-
ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤੇ ਹਸਤਾਮਲ ਨਹੀਂ ਭਾਸਤੀ ਤਾਂਤੇ ਸੰਸੇ ਕੇ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਭੋ-
ਗੋਂ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਾਹੇ ਕਉ ਕਰੀਐ ਅਰ ਅਪਨੀ ਸਰਬ ਆਰਜਾ ਵੈਰਾਗ ਕੇ ਦੁਖ ਵਿਖੇ
ਕਿਉਂ ਲਗਾਵਹਿ ਤਬ ਇਸ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੀਐ ਜੋ ਜਬ ਤੈਨੇ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਕੋ
ਕਛੁਕ ਮਾਨਿਆ ਤਬ ਤੁਝ ਕੋ ਬੁਧਿ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਰਕੇ ਪਰਵਾਨ ਹੂਆ ਸੋ ਸੰਤ ਜਨੋਂ
ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕਰਕੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਅਤਿ ਅੰਤਕ ਭੈ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤ-
ਬ ਉਸ ਕਾਰਜ ਕੋ ਸੰਸੇ ਕਰ ਭੀ ਤਿਆਗਨਾ ਭਲਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਤੂੰ ਭੋਜਨ ਕਰਨੇ ਕੀ ਇਛਿਆ
ਕਰਹਿ ਅਰ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਤੁਝ ਕਉ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਸੰਸਾ ਡਾਰੇ ਜੋ ਇਸ ਭੋਜਨ ਵਿਖੇ ਸਰਪ
ਨੇ ਮੁਖ ਡਾਰਿਆ ਹੈ ਤਬ ਤੂੰ ਅਵਸ਼੍ਯਮੇਵ ਉਸ ਭੋਜਨ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਤਾ ਹੈਂ ਜਦਪਿ ਤੁਝ ਕੋ
ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਭੀ ਹੋਵੈ ਜੋ ਇਹ ਮਨੁਖ ਝੂਠ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਅਪਨੇ ਲੋਭ ਕੇ ਨਮਿਤ
ਮੁਝ ਕਉ ਡਰਾਵਤਾ ਹੈ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਤੂੰ ਉਸ ਭੋਜਨ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾਹੀਂ ਕਰਤਾ ਇਸ ਕਰ
ਕੇ ਜੋ ਮਤ ਇਹ ਪੁਰਖ ਸਾਚ ਭੀ ਕਹਤਾ ਹੋਇ ਤਬ ਮਰਨੇ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਭੁਖ ਕਾ ਦੁਖ ਤੋ ਅਲ
ਪ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੁਝ ਕਉ ਕਛੁ ਰੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਜੰਤ੍ਰ ਲਿਖਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਤੁਝ ਕੋ ਕਹ-
ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਜੰਤ੍ਰ ਲਿਖ ਦੇਵੇਗਾ ਤਬ ਤੇਰਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਸੋ ਜਦਪਿ ਤੁਝ ਕੋ ਇਹ ਪ੍ਰਤਿ
ਤ ਭੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਜੰਤ੍ਰ ਅਰ ਰੋਗ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰ ਤੌ ਭੀ ਤੂੰ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਉ-
ਨਮਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਦਪਿ ਮੈਂ ਜੰਤ੍ਰੀ ਕਉ ਕਛੁਕ ਮੋਲ ਭੀ ਦੇਵਹੁਗਾ ਤਬ ਭੀ ਮੇਰੀ ਹਾਨ
ਕਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਮੇਰਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੈ ਤਬ ਇਹ ਤੋ ਬਡਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਐਸੇ ਹੀ ਜੋਤਸ਼ੀ ਕੇ ਬਚਨ ਭੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਦੇਵ ਪੂਜਾ ਕਰਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰ
ਕੇ ਜੋ ਮਤ ਇਸ ਕਾ ਵਚਨ ਸਾਚ ਭੀ ਹੋਵੈ ਤਬ ਮੁਝ ਕਉ ਬਡਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈਗਾ ਅਰ ਜ
ਬ ਇਹ ਝੂਠ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਤਬ ਦੇਵ ਪੂਜਾ ਵਿਖੇ ਮੁਝ ਕਉ ਕੇਤਾ ਕੁ ਕਸ਼ਟ ਹੈ ਤੈਸੇ ਅਸੰਖ ਜੋ
ਸੰਤ ਜਨ ਹੈਂ ਅਰ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜੇਤੇ ਅਚਾਰਜ ਅਰ ਅਵਧੂਤ ਜੋ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈਂ ਸੋ
ਤਿਨ ਕੇ ਬਚਨ ਬੁਧਵਾਨੋਂ ਕੇ ਨਿਕਟ ਜੋਤਸ਼ੀ ਅਰ ਜੰਤ੍ਰ ਅਰ ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਖਣੇ ਹਰਿ ਕੇ ਵਚਨ
ਤੇ ਤੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ਤਾਂਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਸੰਤੋ ਜਨੋਂ ਕੇ ਵਚਨਹੁ ਪਰ ਪਰਤੀਤ
ਕਰਕੇ ਜਤਨ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਦੁਖਹੁ ਤੇ ਛੂਟਤੇ ਹੈਂ
ਬਹੁੜ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਨਿਕਟ ਵੈਰਾਗ ਆਦਿਕ ਦੁਖ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜ
ਬ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀਐ ਤਉ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਜੀਵਨਾ ਹੀ ਤੁਛ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਅਰ ਪਰਲੋ
ਕ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਕਦਾਚਿਤ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ ਤਾਂਤੇ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਨੇ ਕੇ ਨਮਿ-

ਤਜੋ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਜਤਨ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਦੁਖ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰ ਕਿਤਿ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਇਸ ਕਾਰਣ ਤੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨੋ ਕੇ ਬਚਨ ਪਰ ਪਰਤੀਤ ਕਰੈ ਅਰ ਇਉ ਜਾਣੈ ਜੋ ਜਬ ਮੈ ਇਨ ਕੇ ਬਚਨ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਵਹੁ ਗਾ ਤਬ ਚਿਰਕਾਲ ਪਰਜੰਤ ਦੁਖ ਕਉ ਭੁੰਚਤਾ ਰਹੂੰਗਾ ਅਰ ਮੇਰੀ ਮੁਕਤਿ ਕਦਾਚਿਤ ਨ ਹੋਵੈਗੀ ਅਰ ਇਹ ਇੰਦ੍ਰੀਆਦਿਕ ਭੋਗ ਜੋ ਅਲਪ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਵਿਰਸ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਹੂ ਕਰ ਕੇ ਮੁਝ ਕਉ ਕਿਆ ਲਾਭ ਹੋਵੈਗਾ ਕਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਦੁਖ ਅਨੰਤ ਹੈ ਜੋ ਸਾਸਤ੍ਰਹੁ ਵਿਖੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਸੰਰਬ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕਉ ਚੀਨੇ ਕਿਆ ਜੋ ਨਾਜ ਸਾਥ ਭਰਪੂਰ ਕਰੀਐ ਅਰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਪੰਖੀ ਹੋਵੈ ਜੋ ਸਹੰਸ੍ਰ ਵਰਖ ਪਰਜੰਤ ਏਕ ਦਾਨਾ ਭਛਣ ਕਰੈ ਤਬ ਉਸ ਅਨਾਜ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤ ਆਇ ਜਾਤਾ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੇ ਦੁਖ ਕਾ ਅੰਤ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ ਸੋ ਐਸਾ ਚਿਰਕਾਲ ਪ੍ਰਜੰਤ ਜਬ ਮਾਨਸੀ ਦੁਖ ਹੋਵੈ ਅਥਵਾ ਸ੍ਥੂਲ ਦੁਖ ਹੋਵੈ ਪਰ ਉਸ ਕਾ ਸਹਣਾ ਮਹਾਂ ਕਠਿਨ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਦੁਖ ਕੇ ਨਿਕਟ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਆਰਬਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਬੁਧਿਵਾਨ ਪੁਰਖ ਹੈਂ ਸੋ ਬੀਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਚਲਣਾ ਅਰ ਜੋ ਦੋਖ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰ ਕੇ ਅਪਕਰਮਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਣਾ ਪ੍ਰਵਾਣ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਅਤਜੰਤ ਕਸ੍ਟ ਹੋਵੈ ਸੋ ਉਨਮਾਨ ਕਰਕੇ ਭੀ ਉਸ ਤੇ ਅਪਣੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ ਭਲੀ ਹੈ ਅਰ ਜਦਪ ਉਸ ਕ੍ਰੋਜਨ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਕਛੁਕ ਦੁਖ ਭੀ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭੀ ਵਿਸੇਖ ਹੈਂ ਕਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਲੋਕ ਅਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜਹਾਜਹੁ ਵਿਖੇ ਬੈਠਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਦੇਸ ਦੇਸਾਂਤੰਰ ਵਿਖੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਉਨ ਕੀ ਸਭ ਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਉਨਮਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਗਤਿ ਪਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀ ਅਰ ਉਨਮਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਜਬ ਦੁਖ ਤੇ ਅਪਨੀ ਰਖਿਆ ਚਾਹੈ ਤਬ ਧੀਰਜ ਕਰਕੇ ਵੈਰਾਗ ਆਦਿਕ ਦੁਖਹੁ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੀ ਨਾਸਤਵਾਦੀ ਕੇ ਸਾਥ ਕਿਸੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਕੀ ਚਰਚਾ ਹੂਈ ਥੀ ਤਬ ਵਹੁ ਨਾਸਤਵਾਦੀ ਕਹਤਾ ਥਾ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਦੁਖ ਸੁਖ ਉਨਮਾਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਿਸੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਬ ਤੇਰਾ ਹੀ ਕਹਣਾ ਸਾਚ ਹੈ ਤਬ ਹਮ ਅਰ ਤੁਮ ਦੋਨੋ ਮੁਕਤ ਹੂਏ ਅਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਤ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਇਹ ਬਚਨ ਸਾਚ ਹੈ ਤਬ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਤੁਮ ਚਿਰਕਾਲ ਪ੍ਰਜੰਤ ਦੁਖੀ ਹੋਵੋਗੇ ਅਰ ਹਮ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵਹਿਗੇ ਸੋ ਇਹ ਬਚਨ ਜੀ ਸੇ ਸੰਤ੍ਰ ਮਿਲਾ ਕਰ ਉਨਹੂ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨਾਸਤਵਾਦੀ ਕੀ ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਵਿਖੇ ਉਸ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਕਉ ਸੰਸਾ ਕਛੁ ਨ ਥਾ ਪਰ ਵਹੁ ਐਸੇ

ਜਾਨਤੇ ਥੇ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੋ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਦੇਖ ਸਕੀਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਮੂਰਖ ਨ ਸਮਝ ਸਕੈਗਾ ਤਾਂ ਤੇ ਐਸਾ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਤੋਸ਼ਾ ਨਹੀ ਬਨਾਵਤੇ ਅਰ ਅਹੰਕਾਰ ਜਨਹੁ ਵਿਖੇ ਮਗਨ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਮੂਰਖਤਾ ਕਾ ਕਾਰਣ ਵਿਖਿਆਂਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਲੀਨ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕਦਾਚਿਤ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਅਰ ਜੇ ਪਰਲੋਕ ਕਉ ਦ੍ਰਿੜ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਕੇ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਉਨਿ ਮਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨ ਸਭਨਹੁ ਕਉ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਭੈਮਾਨ ਹੋਵਣਾ ਪ੍ਰਵਾਣ ਹੈ ਬਹੁੜ ਸੰਜਮ ਅਰ ਭੈ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲਣਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਸੋ ਅਬ ਆਪਨੀ ਪਛਾਣ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਪਛਾਨ ਕਾ ਵਚਨ ਪੂਰਾ ਹੂਆ ਅਰ ਇਹ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਜਿਸ ਜੀਵ ਕੀ ਸੰਪੂਰਨ ਭਲਾਈ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਅਰ ਉਸਕੀ ਪਛਾਨ ਵਿਖੇ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਤੈਂ ਨੇ ਆਪ ਕਉ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਛਾਣਿਆ ਬਹੁੜ ਜਬ ਆਇਆ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕਉ ਭੀ ਤੈਂ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਤਬ ਤਿਸ ਤੇ ਆਗੇ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭਜਨ ਅਰ ਜਿਸ ਪਰਕਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨਨੇ ਜੁਗਤ ਭੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਕਰਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਕਉ ਭਜਨ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਅਰ ਸਤਕਰਮਹੁ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਕਰੈ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਆਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਸਰਬ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੈ ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਆਪਨੇ ਚਿਤ ਕਉ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਸੁਧ ਕਰੈ ਅਰ ਚੌਥਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਸਾਥ ਸੁੰਦਰ ਬਨਾਵੈ ॥ ੧੬ ॥ ਅਬ ਧਿਆਉ ਚੌਥਾ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ॥

॥ ਅਬ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕੇ ਆਦਿ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਪਰਤੀਤ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੈਗਾ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

॥ ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਇਤਨਾ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭ ਕੋਈ ਭਗਵੰਤ ਏਕ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕੇ ਅਰਥ ਕਉ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਸਮਝੇ ਅਰ ਇਸ ਹੀ ਪਰ ਪਰਤੀਤ ਕਰੈ ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਬਹੁੜ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰਹੁ ਕਾ ਵਿਵਾਦ ਕਰਨਾ ਜੋ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ॥ ਇਸ ਹੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਸਚਤਾ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ ਹੈ ॥ ਜੋ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਹੁ ਕਾ ਇਤਨਾ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ॥ ਬਹੁੜ ਐਸੇ ਪੰਡਿਤ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਵਚਨਹੁ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ ॥ ਅਰ ਜੁਗਤਿ ਕਰਕੇ ਇਤ...

ਰ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ਸਕਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਕਰਕੇ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਸੰਸੇ ਕਉ
ਭੀ ਦੂਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਕਉ ਪੰਡਿਤ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਐਸੇ ਜੋ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਹੈਂ
ਸੋ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਅਪਨੇ ਪਛਾਨ
ਣੇ ਕਾ ਜੋ ਭੇਦ ਹੈ ਸੋ ਪੰਡਿਤਹੁ ਅਰ ਸੰਸਾਰੀਅਹੁ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਉਸ ਕਾ ਮਾ-
ਰਗ ਭਿੰਨ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਮਾਰਗ ਕਉ ਅਪਨੇ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋ ਸਕ
ਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਪਰਮਾਰਥ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਪੁਰਖਾਰਥ
ਅਰ ਜਤਨ ਕਰੈ ਤਬ ਲਗ ਉਸ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਹੀਤਾ ਅਰ ਪਰਮ ਪਦ
ਕਉ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਤਾ ਜੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਕਉ ਬਹੁਤ ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਹੁ ਕੇ ਵਿਵਾਦ
ਹੁ ਕਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਫਲਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਉਸ ਕਉ ਕਛੁ ਅਧਿਕ ਅਵਗੁਣ ਨਹੀ
ਹੋਤਾ ਜੈਸੇ ਰੋਗੀ ਪੁਰਖ ਹੋਵੈ ਜੋ ਔਖਧਿ ਖਾਇ ਕਰ ਕੁਪਥ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨ ਕਰੈ
ਤਬ ਵਹੁ ਰੋਗੀ ਅਧਿਕ ਮ੍ਰਿਤੂ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਅਧਿਕ ਰੋਗ ਬਢ ਜਾਤਾ ਹੈ
ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਥ ਬਿਨਾ ਅਉਖਧ ਭੀ ਰੋਗੀ ਕੇ ਬਢਾਵਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਅਪਨੇ ਮੈਂਨੇ ਮੈਨੇ ਪ-
ਛਾਨਣ ਕਾ ਧਿਆਉ ਪ੍ਰਥਮ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਬਚਨ ਕੇ ਜਥਾਰਥ ਭੇਦ
ਕਉ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਚਿਤ ਮਾਇਆ ਕੇ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਵਿ
ਖੇ ਅਸਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਅਪਨੀ ਸਰਬ ਆਰਜਾ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੀ ਵਿਖੇ
ਲਗਾਵਤਾ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਪਰਮ ਪਦ ਕਾ ਪਾਵਨਾ ਮਹਾਂ ਦੁਰਲਭ ਹੈ ਅਰ ਜਤਨ ਕਰ
ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਮੈਂ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਰਨਨ ਕ-
ਰਤਾ ਹੂੰ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਜੀਵ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਉ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਹਿ ਤਬ ਇ
ਹ ਪਰਤੀਤ ਹੀ ਉਨ ਕੇ ਉਤਮ ਭਾਗੋਂ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ ॥੧॥ ।ਅਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਭਗਵੰਤ
ਪਰ ਪ੍ਰੀਤੀਤ ਕਾ। ।ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰ ਤੇਰੇ ਉਤਪ-
ਤਿ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਭਗਵੰਤ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਵਿਸ਼ੁ ਕਾ ਉਤਪਤਿ ਕਰਤਾ ਭੀ ਵਹੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਵਹੁ
ਏਕ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ਅਵਰ ਸਮਰਥ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਅਰ ਵਹੁ ਕਿਸੀ ਜੈਸਾ ਭੀ
ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਅਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕਾ ਅੰਤ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਆਵ
ਤਾ ਅਰ ਸਰਬ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਕਦਾਚਿਤ ਅਸਤ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ
ਹੋਤਾ ਬਹੁੜ ਅਪਨੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਹੈ ਅਰ ਸਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕੀ ਇਸਥਿਤਿ ਉਸ ਕੇ
ਆਸ਼੍ਰੇ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹੁ ਜੋ ਉਸ ਕਉ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਅਧੀਨਤਾ ਨਹੀਂ ਅਰ ਸਰ
ਬ ਪਦਾਰਥ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਉਸ ਕਉ ਕਾਰਣ ਅਰ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕ-

ਹੀਤਾ ਅਰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਸਰੂਪ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਆਕਾਰ ਅਰ ਦ੍ਰਿਸ਼-
ਟਾਂਤ ਨਹੀਂ ਸੰਭਵਤਾ ਜੋ ਵਹੁ ਰੂਪ ਅਰ ਰੰਗ ਤੇ ਵਿਲਖਣ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ
ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਖੇ ਆਵਤਾ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਉਸ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸੰਕ-
ਲਪ ਅਰ ਬੁਧਿ ਵਿਖੇ ਆਵਨੇਹਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਸਭ ਹੀ ਉਸ ਕੇ ਉਤਪਾਤਿ ਕੀਏ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅ-
ਰ ਉਤਪਾਤਿ ਹੂਈ ਵਸਤ ਤੇ ਉਸ ਕਾ ਸਰੂਪ ਭਿੰਨ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸੰਕਲਪ ਅਰ ਬੁਧਿ ਵਿਖੇ ਜਿ-
ਸ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਚਿਹਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਉਨਹੁ ਸਭਨਹੁ ਕਾ ਉਤਪਾਤਿ ਕਰ-
ਨੇਹਾਰਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਅਰ ਵਧਨਾ ਘਟਨਾ ਉਸ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ
ਇਹ ਸਭੁ ਹੀ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ਅਰ ਵਹੁ ਸਰੀਰ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਉਸ ਮਹਾ-
ਰਾਜ ਕੋ ਕਿਸੀ ਅਸਥਾਨ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਅਰ ਕਿਸੀ ਅਸਥਾਨ ਕੇ ਊਪਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ
ਸਕੀਤਾ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਦੇਹ ਆਦਿਕੋਂ ਸਾਥ ਉਸ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿ-
ਸ਼ਟੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਸ੍ਰੇ ਹੈ ਅਰ ਈਸ੍ਵਰ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਉ
ਜੋ ਈਸ੍ਵਰੋਂ ਕੇ ਊਪਰ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਅਸਥੂਲ ਊਚਤਾ ਅਰ ਨੀਚਤਾ ਭੀ ਉਸ ਵਿਖੇ ਪਾਈ
ਨਹੀਂ ਜਾਤੀ ਤਾਂ ਤੇ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਖੇ ਭੀ ਉਸ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕੀਤਾ ਜੋ ਬੈਕੁੰਠ
ਅਰ ਬੈਕੁੰਠ ਵਾਸੀ ਦੇਵਤੇ ਸੋ ਸਭੀ ਉਸ ਕੀ ਸਮਰਥਤਾ ਕੇ ਆਸ੍ਰੇ ਹੈ ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਭਗ-
ਵੰਤ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਹੁ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੀ ਉਤਪਾਤਿ ਕੇ ਆਗੇ ਥਾ ਜੋ ਅਬ ਭੀ ਉਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸਥਿ-
ਤ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਸ ਕੇ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰ ਕੇ ਘਟ ਜਾਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਭਗ-
ਵੰਤ ਕਹਿਨਾ ਅਜੋਗ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਬ ਬ੍ਰਿਧਿ ਹੋਵੈ ਤਬ ਐਸੇ ਕਹੀਐ ਜੋ ਆਗੇ ਵਹੁ ਊਹ-
ਨ ਥਾ ਅਰ ਅਬ ਸੰਪੂਰਨ ਭਇਆ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਅਜੋਗ ਹੈ ਬਹੁੜ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ
ਕਾ ਸਰੂਪ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ ਅਰ ਬੁਧ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਛੁਕ ਸ-
ਮਝ ਸਕੀਤੀ ਹੈ ਅਰ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਕੇ ਰਹਿਤ ਹੂਏ ਉਸ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿ-
ਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੁਧਿ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕਉ ਰੂਪ ਰੰਗ ਤੇ ਭਿੰਨ ਸਮਝ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ
ਹੀ ਉਸ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਸਥੂਲ ਦਰਸਨ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਐਸਾ ਸਪੂਰ-
ਣ ਸਾਮਰਥ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਖੇ ਦੀਨਤਾ ਅਰੁ ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੀ ਤਾਂ ਤੇ
ਜੋ ਕੁਛ ਉਸ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਹੈ ਸੋ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਚਾਹੇਗਾ ਸੋ ਕਰੇਗਾ ਬਹੁੜ ਚਉਦਹ
ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਅਰੁ ਵੈਕੁੰਠ ਆਦਿਕ ਪੁਰੀਆਂ ਉਸ ਕੀ ਸਮਰਥਤਾ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈ ਉਸ
ਹੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਕੇ ਹਾਥ ਕਛੁ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਕੁਛ ਆਪੁ
ਕਰ ਕੇ ਕੋਈ ਸਮਰਥ ਹੋਵੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਅਵਰ ਕੋਈ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅਰੁ

ਉਸਕੀ ਨਿਆਈਂ ਉਸਕਾ ਵਿਰੋਧੀ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਅਪਨੇ ਗਿਆਨ ਸ-
ਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕਾ ਗਿਆਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜੋ ਕੁਛ ਜਾਨਣੇ ਜੋਗ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਆਗੇ
ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਥਾ ਬਹੁੜ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕੀ ਅੰਸ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਵਿਖੇ ਭਰਪੂ-
ਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਅਰੁ ਪਾਤਾਲ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਉਸਕੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀ
ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਉਸਕੇ ਉਤਪਤਿ ਕੀਏ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅਰ ਉਸ ਹੀ ਕਰ ਇਸਥਿਤ ਹੈ ਇ-
ਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਅਣ ਅਰ ਬ੍ਰਿਛੋਂ ਕੇ ਪਾਤ ਅਰੁ ਜੀਵਹੁ ਕੇ ਸੁਵਾਸ ਅਰੁ ਰਿਦੇ-
ਅਹੁ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਅਰੁ ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਉਰ ਸਭ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਗਿਆਨ
ਵਿਖੇ ਹਸਤਾਮਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਜੈਸੇ ਹਮਾਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਖੇ ਆਕਾਸ਼ ਅਰ ਧਰਤੀ ਪ੍ਰਸਿੱ-
ਧ ਭਾਸਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਸਭ ਕੁਛ ਉਸਕੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸੂਖਮ ਅਸਥੂ-
ਲ ਪ੍ਰਭੁ ਅਰ ਦੀਰਘ ਵਿਧ ਅਰ ਨਿਖੇਧ ਪੁੰਨ ਅਰ ਪਾਪ ਪ੍ਰਤੀਤ ਅਰ ਮਨਮੁਖੀ ਲਾਭ
ਔਰ ਹਾਨ ਸੁਖ ਅਰ ਦੁਖ ਰੋਗ ਅਰੁ ਅਰੋਗਤਾ ਧਨ ਅਰ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਸੋ ਇਹ
ਸਭ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਆਗਿਆ ਬਿਨ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਵਰਤਮਾਨ ਹੋਤੇ
ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਏਕ ਹੋਵੈ ਜੈਸੇ ਭੂਤ ਅਰ ਪ੍ਰੇਤ ਮਾਨੁਖ ਅਰ ਦੇਵਤੇ ਇਤਿਆ-
ਦਿਕ ਸਭੀ ਜੀਵ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਕਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕੋ ਕਛੁ ਵਿਪਰਜੈ ਕੀਆ ਚਾਹੈ ਤਬ
ਓਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਆਗਿਆ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਕਛੁ ਕਰ ਨ ਸਕੈ ਅਰ ਅਸਮਰਥ ਹੋਵੈ ਤਾਤੇ
ਜੋ ਕੁਛ ਭਗਵੰਤ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਕਉ ਨਹੀ ਚਾਹਤਾ ਸੋ
ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਅਰ ਉਸਕੀ ਆਗਿਆ ਐਸੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਜੋ ਉਸਕੇ ਅੰਨਥਾ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰ
ਸਕਤਾ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਭੂਤ ਭਵਿਖਤ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਖੇ ਜੇਤੇ ਪਦਾਰਥ ਇਸਥਿਤ ਹੈਂ ਸੋ
ਸਭ ਹੀ ਉਸ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸੱਤਾ ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਸਾਥ ਹੂਏ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਸਭ ਕੁਛ ਸੁ-
ਨਤਾ ਅਰ ਦੇਖਤਾ ਅਰੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸਕੇ ਸੁਨਨੇ ਵਿਖੇ ਨਿਕਟਤਾ ਅਰ ਦੂਰ ਨ-
ਹੀਂ ਤੈਸੇ ਉਸਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਵਿਖੇ ਤਮ ਅਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਮਾਨ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਤਮ ਕਰ
ਕੇ ਉਸਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਵਿਖੇ ਆਵਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਅੰਧੇਰੀ ਰਾਤ ਅਥਵਾ ਦਿਨ
ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਕੀਰੀ ਚਲੈ ਤਬ ਓਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਚਲਨੇ ਕੇ ਸਬਦ ਕੋ ਭੀ ਸੁਨ
ਤਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸਕਾ ਸੁਨਨਾ ਅਰ ਦੇਖਨਾ ਭੀ ਵਿਤਵਨੀ ਅਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਨਹੀ ਬਹੁ-
ੜ ਉਸਕਾ ਉਤਪਤਿ ਕਰਨਾ ਭੀ ਅਰੰਭ ਅਰ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਉਸਕੀ
ਆਗਿਆ ਮਾਨਨੀ ਸਰਬ ਜੀਵਉ ਕਉ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਕਛੁ ਉਸਨੇ ਵਚਨ
ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸਤਿ ਹੈ ਪਰ ਉਸਕਾ ਵਚਨ ਰਸਨਾ ਅਰ ਅਧਰ ਅਰੁ ਦੰਤ

ਅਰੁ ਕੰਠ ਕਰ ਨਹੀਂ ਜੈਸੇ ਜੀਵ ਕੇ ਮਨ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਵਚਨ ਵਾਰਤਾ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਫੁਰ
ਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਫੁਰਨੇ ਕੇ ਵਚਨ ਵਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਅਰ ਅਛਰ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਅਰ ਵਹੁ ਸ਼ਬ-
ਦ ਆਖੰਡ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਸੂਖਮ ਹੈ
ਤਾਂ ਤੇ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਜੋ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੂਈ ਹੈ ਜੋ ਸਬ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਬਚਨ ਹੈਂ
ਅਰੁ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਤੇ ਉਤਪਤਿ ਹੂਈ ਹੈ ਬਹੁੜ ਓਹੀ ਬਚਨ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਜਗਤ
ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਹੈਂ ਪਰ ਵਹੁ ਵਚਨ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਸੁਭਾਵ ਸਭ ਹੀ ਅਨਾਦਿ ਹੈ
ਅਰ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੀ ਜਾਨਕਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਬੁਧਿ ਵਿ
ਖੇ ਭਾਸਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਜਾਣਨੇ ਹਾਰੀ ਜੋ ਬੁਧ ਹੈ ਸੋ ਉਤਪਤਿ ਕੀ ਹੂਈ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਸਰੂ
ਪ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੂਆ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ ਜੀਵਨਾ ਜੋ ਜੀਵਨਾ ਰਸਨਾ ਸਾਥ ਭੋਜ ਦੇਤਾ ਹੈ ਬਹੁ
ੜ ਇਹ ਉਚਾਰ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰ ਵਚਨਹੁ ਕਾ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈ ਸੋ ਉਤਪਤਿ ਰਹਤ
ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਹੁ ਕੇ ਅਛਰ ਅਰ ਕਾਗਦ ਅਰ ਸਬਦ ਉਤਪਤਿ ਕੀਏ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅਰ ਉ-
ਨ੍ਹੋਂ ਵਿਖੇ ਜੋ ਭੇਦ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਇਹ ਰਚਨਾ ਮਨ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕਰ ਪ੍ਰਗਟ ਭਾਸ ਆਵਤੀ
ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕਉ ਸਰਬ ਅੰਗਹੁ
ਕਰਿ ਉਸ ਨੇ ਐਸਾ ਸਪੂਰਨ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਊਨਤਾ ਨਹੀ ਅਰ ਸਬ ਕਿਸੀ
ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਸੰਕਲਪ ਫੁਰੈ ਜੋ ਅਮੁਕਾ ਪਦਾਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਨਤਾ
ਸੋ ਐਸੇ ਜਾਨਨਾ ਉਸ ਹੀ ਮਨੁਖ ਕੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਜਿਸ ਭੇਦ ਕੇ ਨਮਿੱਤ
ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਉਸ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਕੇ ਭੇਦ ਅਰੁ ਗੁਣ ਕਉ ਨਹੀਂ
ਸਮਝਤਾ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਅੰਧਾ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਕੇ ਗ੍ਰਹ ਵਿਖੇ ਜਾ
ਵੈ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਗ੍ਰਹ ਵਿਖੇ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਠਉਰ ਮੇ ਸਰਬ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਪੜੀ ਹੋਤੀ
ਹੈ ਪਰ ਵਹੁ ਅੰਧਾ ਪੁਰਖ ਇਉ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਜੋ ਇਹ ਵਸਤੂ ਅਪਣੇ ਹੀ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ
ਇਸਥਿਤ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਉਸ ਕਉ ਚੋਟ ਲਾਗਤੀ ਹੈ ਤਬ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਵਸਤੂ ਇਨ-
ਹਨੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਕਾਹੇ ਰਾਖੀ ਅਰ ਐਸੇ ਨਹੀ ਸਮਝਤਾ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਮਾਰਗ ਤੇ
ਭੂਲਾ ਹੂੰ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਜੋ ਕੁਛ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਜਥਾਰਥ ਵਿਧ ਸੰਜੁਗਤ
ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੀਤਾ ਥਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਰਚਿਆ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ
ਇਸ ਤੇ ਕਛੂ ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਰਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਨ ਕਰਤਾ ਤਬ ਐਸੇ ਜਾਨਿ
ਆ ਜਾਤਾ ਜੋ ਵਹੁ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਰ ਕੇ ਅਥਵਾ ਅਸਮਰਥ
ਤਾ ਕਰ ਕੇ ਉਤਪਤਿ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਉਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਮਹਾਂ ਅਜੋਗ

੧੬ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਦੁਖ ਰੋਗ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਅਰ ਮੂਰਖਤਾਈ ਅਰ ਪਰਾ
ਧੀਨਤਾ ਆਦਿਕ ਜੋ ਕੁਛ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਰਚਿਆ ਹੈ ਸੋ ਜਥਾਰਥ ਭੇਦ ਕੇ ਨਮਿਤ ਬਨਾਇ
ਆ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਅਨਿਆਉ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅ-
ਧਿਕਾਰ ਬਿਨਾ ਦੰਡ ਦੇਨੇ ਕਾ ਨਾਉ ਅਨਿਆਉ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਸੀ ਕਉ ਅਧਿਕਾ
ਰ ਬਿਨਾ ਦੰਡ ਨਹੀਂ ਦੇਤਾ ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਪੁਰਖੁ ਮਹਾਂ ਈਸਰੁ ਹੈ ਅਰੁ ਅਉਰ ਸਭੀ ਉਸ ਕੇ ਉਤ
ਪਤਿ ਕੀਏ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅਰ ਵਹੁ ਕਿਸੀ ਕਾ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਅਰ ਕਿਸੀ ਜੈਸਾ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾ-
ਰ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਸ ਨੇ ਰਚੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਅਸਥੂਲ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਸੂਖਮ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅ-
ਸਥੂਲ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਜੋ ਦੇਹਾਦਿਕ ਹੈ ਸੋ ਜੀਵ ਕੀ ਮਜਲ ਬਨਾਈ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਜਲ ਵਿਖੇ
ਆਇ ਕਰ ਕਾਰਜ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰੈ ਬਹੁੜ ਸਰੀਰ ਕੀ ਆਰਬਲਾ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਰਾ-
ਖੀ ਹੈ ਅਰ ਉਪਰੰਤ ਸਰੀਰ ਕਾ ਅੰਤ ਹੋਵਨਾ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਆਰਬਲਾ ਮਿ
ਰਜਾਦਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਅਰ ਅਲਪ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਤਾਂ ਤੇ ਕਾਲ ਪਾਇ ਕਰ ਸਰੀਰ ਕੀ ਅਰ ਜੀ-
ਵ ਕੀ ਭਿੰਨਤਾ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਕਉ ਸਰੀਰ ਪਹਿਰਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ
ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕਰਤਬੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਨੀ
ਭਲਾਈ ਅਰ ਬੁਰਾਈ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕਉ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਜੋ ਕਠਨ
ਮਾਰਗ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਊਪਰ ਚਲਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਬਾਤ ਵਾਲ ਤੇ ਸੂਖਮ ਅ-
ਰ ਖੜਗ ਧਾਰਾ ਤੇ ਤੀਖਣ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾ-
ਦਾ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਮਾਰਗ ਕਉ ਭੀ ਸੁਖਮ ਹੀ ਲੰਘ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਨੇ
ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਨਰਕਹੁ ਵਿਖੇ ਸਾਚਿਆਰਹੁ ਕੀ ਸਰਤਾ
ਕੀ ਪਰੀਖਿਆ ਲੇਵਹਿਗੇ ਅਰ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਉ ਲਜਾਮਾਨ ਕਰੇਂਗੇ ਅਰ ਕੇਤੇ ਮਹਾਪੁ-
ਰਖ ਕਸਟੁ ਬਿਨਾ ਹੀ ਪਰਮ ਸੁਖ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿੰਗੇ ਅਰ ਕੇਤਿਅਉ ਕਉ ਅਲਪ
ਡੰਡ ਹੋਵੈਗਾ ਅਰ ਕੇਤੇ ਅਧਿਕ ਡੰਡ ਅਰ ਤਾੜਨਾ ਕਉ ਪਾਵਹਿਗੇ ਪਰ ਜਿਨਹੁ ਪੁਰਖੋਂ
ਕਉ ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਦੁਖਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵਹਿਗੇ ਅਰ ਤਾਮਸੀ ਜੀਵ
ਚਿਰਕਾਲ ਪਰਜੰਤ ਨਰਕਹੁ ਕਉ ਭੋਗਹਿਗੇ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਪਾਪ ਅਰ ਪੁੰਨ ਕੀ
ਮਿਰਜਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਉ ਡੰਡ ਅਰ ਬਖਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਇਹ ਨੇ
ਤ ਰਚੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਨੇਤ ਵਿਖੇ ਕੇਤੇ ਜੀਵ ਭਾਗਹੀਣ ਅਰ ਕੇਤੇ ਭਾਗਵਾਨ ਬਨਾਏ ਹੈਂ
ਪਰ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਣੀ ਭਾਗਹੀਣਤਾ ਅਰ ਉਤਮ ਭਾਗਹੁ ਕਉ ਪਛਾਣ ਨਹੀ ਸ-
ਕਤਾ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕਉ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਅਰੁ ਅਪਨੀ ਦਾਇਆ ਕ-

ਰਿਕੇ ਸੰਤਜਨਹੁ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਹੈ ਜੋ ਸੁਭ ਅਰ ਅਸੁਭ ਮਾਰਗ ਕਉ ਲਖਾਵਹੁ ਅਰ ਭਾਗਵਾਨ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਲਗਾਵਹੁ ਬਹੁੜ ਸੁਭ ਅਰ ਅਸੁਭ ਮਾਰਗ ਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਇਸ ਨਮਿੱਤ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਊਪਰਿ ਕਿਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਨਿਹੋਰਾ ਨ ਰਹੇ ਅਰੁ ਐਸੇ ਨ ਕਹੇ ਜੋ ਮੈ ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਕਉ ਜਾਨਤਾ ਥਾ ਤਾਂਤੇ ਸੰਤਜਨਹੁ ਨੇ ਅਪਣੀ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਲਾਈ ਅਰ ਬੁਰਾਈ ਕਾ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਖੇ ਸੰਸਾਰ ਕਛੂ ਨਹੀਂ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਉ ਅਵਸਮੇਵ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ੧ ॥ਇਤਿ ਪ੍ਰੀਤ ਵਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਰਗਹ॥

॥ਅਥ ਦੂਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ॥

॥ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਅਪਣੇ ਬਚਨੋਂ ਵਿਖੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਝ ਕੋ ਵੈਰਾਗੀ ਪੁਰਖ ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਾਨੁਖ ਮੁਝ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਤੂੰ ਅਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਨ ਜਾਣ ਜੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਸਰੀਰ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰਹੁ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਹੀ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਜਲ ਕਰਕੇ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਂ ਅਸਥੂਲ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਅਰਥ ਤੁਝ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਾਇਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਭੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਅਨਾਤਮਾ ਤੇ ਭਿੰਨ ਅਰ ਜੁਦਾ ਹੋਵਣਾ ਅਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕਉ ਵਿਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਉ ਲੀਨ ਕਰਨਾ ਸੋ ਇਹ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਲਗ ਇਹ ਜੀਵ ਅਨਾਤਮਾ ਤੇ ਸੁਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਬ ਲਗ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਰਿਦੇ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਸੁਧ ਹੋਵਨਾ। ਜੈਸੇ ਈਰਖਾ, ਅਭਿਮਾਨ, ਪਾਖੰਡ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਵੈਰਭਾਵ ਇਤਿਆਦਿਕ ਸਭੀ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਅਰ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਸਾਥ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਸੁੰਦਰ ਬਨਾਵੈ ਜੈਸੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤ ਅਰ ਸੰਜਮ ਅਰ ਤਿਆਗ ਧੀਰਜ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭੈ ਅਰ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਆਸਾ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਆਦਿਕ ਜੋ ਉਤਮ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਉ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਸੁਧ ਕਰਨਾ ਜੈਸੇ ਨਿੰਦਾ ਅਰ ਝੂਠ ਅਰੁ ਕੁਸੁਧ ਜੀਵ ਕਾ ਚੋਰੀ ਅਰੁ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇਖਨੀ

ਸੋ ਐਸੇ ਐਸੇ ਅਪਕਰਮਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਅਰ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਉ ਸੰ-
ਜਮ ਵਿਖੇ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਰਾਖਨਾ। ਸੋ ਇਹ ਸਾਂਤ ਕੀ ਮਾਨੁ-
ਖਹੁ ਕੀ ਪਾਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਚਉਥੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਵਸਤ੍ਰਹੁ ਅ-
ਰ ਸਰੀਰਹੁ ਕਉ ਮਲੀਨਤਾ ਤੇ ਸੁਧ ਕਰਣਾ ਅਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਕਰ ਅਪਨੇ ਇਸ਼ਟ
ਕੀ ਪੂਜਾ ਅਰ ਜਾਪ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵਨਾ ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਪਾਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕੀ-
ਅੰਚਾਰ ਅਵਸਥਾ ਹੈਂ ਪਰ ਸਭ ਕਿਸੀ ਨੇ ਅਪਨਾ ਮੁਖ ਸਰੀਰ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰਹੁ ਕੀ
ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕੀ ਓਰ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਇਸ ਹੀ ਸੁਚਤਾ ਕੇ ਜਤਨ ਵਿਖੇ ਲਾਗ-
ਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਤਉ ਸੁਗਮ ਹੈ ਅਰੁ
ਦੂਸਰਾ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਮਨ ਕਉ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ
ਸਭ ਕੋਈ ਇਸੀ ਕਉ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਰਿਦੇ ਕੀ ਪਾਵਿਤ੍ਰਤਾ ਜੋ ਮਲੀਨ
ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਕਹੀ ਥੀ ਅਰੁ ਪਾਪ ਕਰਮਹੁ ਕੇ ਤਿਆਗ ਵਿਖੇ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕੀ ਪ-
ਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਮਨ ਕਉ ਕਛੁ ਅਸਥੂਲ ਸੁਖ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਤਾ ਅਰ ਇਸ ਸੂਖਮ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਉ ਅਵਰ ਲੋਕ ਭੀ ਦੇਖਤੇ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ
ਇਹ ਰਿਦੇ ਕੀ ਪਾਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਤਰ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਜਾ-
ਣ ਸਕਤੇ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕੀ ਓਰ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਛੁ ਨਹੀ
ਹੋਤੀ ਅਰ ਇਸ ਕਉ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੀ
ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਦ ਪਿ ਇਹ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਹੈ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਜਬ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਉ
ਜੁਗਤਿ ਸਾਥ ਕਰੀਐ ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਭਲੀ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਸ ਹੀ ਸੰਸੇ ਤੇ
ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਖੇ ਵਹ ਜਾਵੈ ਤਬ ਉਲਟਾ ਪਾਪੀ ਅਰੁ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ
ਇਨਹੁ ਵੈਸ਼ਨਹੁ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਬਾਸਨਹੁ ਅਰੁ ਵਸਤ੍ਰਹੁ ਕ-
ਉ ਧੋਵਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਲ ਕਉ ਢੂੰਢਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਬਾਸਨਹੁ ਕਉ ਭੀ ਭਿ-
ਨ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਅਵਰ ਕੋਈ ਉਸ ਕਉ ਹਾਥ ਨ ਲਗਾਵੈ ਸੋ ਜਦ ਪਿ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰ-
ਤਾ ਵਿਖੇ ਭੀ ਅਵਰ ਦੋਖ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਭੀ ਤਬ ਭਲੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜਬ ਇਹ ਸੁ-
ਚਤਾ ਖਟ ਜੁਗਤਹੁ ਸਾਥ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਜੁਗਤਿ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜੇਤੇ ਸੁਭ ਕਰਤਤ
ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਤੇ ਦੂਰ ਨਾ ਰਹੇ ਜੈਸੇ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਪੜ੍ਹਨਾ
ਅਰ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ ਬਚਨਹੁ ਕਉ ਵਿਚਾਰਨਾ ਅਥਵਾ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਅਰ ਸ-
ਨਬੰਧੀਅਹੁ ਤੇ ਨਮਿਤ ਸੁਭ ਜੀਵਕਾ ਉਦਮ ਕਰਣਾ ਜੋ ਕਿਸੀ ਤੇ ਕਛੁ ਮਾਂਗਨੇ

ਕੀ ਇੱਛਾ ਨਾ ਰਹੈ ਅਰ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਕਰਤਬ ਲਾ-
ਭ ਦਾਇਕ ਹੈਂ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਐਸੇ ਕਾਰਜਹੁ ਕਉ ਤਿਆਗ ਕਰ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ
ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਿਖੇ ਅਪਨਾ ਸਮਾਂ ਨ ਬੀਤ ਜਾਵੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਵੀਚਾਰ ਅਰ
ਸੁਧ ਜੀਵਕਾ ਕਾ ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਉਤਮ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਅਰ
ਜਗਿਆਸੀ ਜੋ ਆਗੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤਿ ਅਰ ਲੀਨ ਨ
ਹੋਤੇ ਥੇ ਬਹੁੜ ਸੁਧ ਜੀਵਕਾ ਅਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਕਾ ਵਿਚਾਰਣਾ ਅਰ ਸੇਵਾ ਆਦਿਕ ਸੁਭ ਕ-
ਰਮੋਂ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਤੇ ਥੇ ਅਰ ਰਿਦੇ ਕੀ ਸੁਧਤਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਅਧਿਕ ਪੁਰਖਾਰ
ਥ ਕਰਤੇ ਥੇ ਪਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਵੈ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ ਬੈਸਨਉ ਕ-
ਉ ਦੇਖ ਰਾਖਨਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਆਲਸ ਅਰ ਭੋਗਹੁ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਪ-
ਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਬੈਸਨਉ ਊਪਰ ਦੇਖ ਰਾਖਣਾ ਅਜੋਗ ਹੈ-
ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਕਪਟ ਅਰ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇ ਅਪਣੇ ਚਿਤ ਕਉ ਬਚ
ਇ ਰਾਖੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਅਸਥੂਲ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ
ਹੈ ਸੋ ਸੁਭਾਵ ਕਰ ਹੀ ਅਪਨੀ ਸੁਚਤਾ ਅਰ ਵਡਾਈ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਖਾਵਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰ-
ਨ ਤੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਅਕਸਮਾਤ੍ਰ ਉਸ ਕਾ ਚਰਨ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪ-
ਰ ਛੂਹਿ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕੇ ਬਾਸਨ ਤੇ ਜਲ ਲੇਵੈ ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਨਿੰ-
ਦਾ ਤੇ ਭੈਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਗਹੁ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਨਾਂਗੇ ਪਾ-
ਵ ਚਲੈ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕੇ ਬਾਸਨ ਕਾ ਪਾਣੀ ਸੋ ਅਪਨੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿੱਤ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਤੇ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਅਪਣੀ ਬਡਾਈ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ
ਨ ਕਰੈ ਜਬ ਉਸ ਕਾ ਮਨ ਐਸੇ ਕਰਤਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਮਾਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਬ ਜਾਣੈ ਜੋ ਮੁ-
ਝ ਕਉ ਕਪਟ ਅਰ ਦੰਭ ਨੇ ਘੇਰ ਲੀਆ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਅਵਸ੍ਯਮੇਵ ਪਰਵਾਣ ਹੈ
ਜੋ ਉਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਅਰ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਵਰਤੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ
ਅਸਥੂਲ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਭੀ ਜਗਤ ਕੀ ਕੀਰਤ ਹੈ ਅਰ ਦੰਭ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕੀ ਬੁਧਿ
ਹੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਦੰਭ ਅਰ ਕਪਟ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਅਸਥੂਲ
ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਤਿਆਗਨਾ ਵਸ਼ੇਖ ਹੈ ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ
ਦਾ ਅਧਿਕ ਸੰਸੇ ਵਿਖੇ ਅਸ਼ਕਤਿ ਲੀਨ ਨ ਹੋ ਜਾਵੈ ਕਿਆ ਜੋ ਬਹੁਤ ਅਸ਼ਕਤਿ ਨਾ ਹੋ ਜਾ
ਵੈ ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਸੰਜੋਗ ਆਇ ਬਣੈ ਤਿਸੀ ਭਾਂਤਿ ਵਰਤ ਲੇਵੈ
ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਅਪਨੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਉ ਸੰਸੇ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨਾ ਅਜੋਗ ਹੈ ਅਰ ਆਗੇ ਜੇਤੇ

ਸੰਤਜਨ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੋ ਤਿਨਹੂਨੇ ਭੀ ਗਿਲਾਨ ਅਰ ਸੰਸੇ ਵਿਖੇ ਆਪਕਉ ਬੰਧਮਾਨ ਨ-
ਹੀਂ ਕੀਆ ਅਰ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਲਿਆਈ ਸਾਮਾਨ ਆਚਾਰ ਵਿਖੇ ਵਿਚਰਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ
ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਕੇ ਅਚਾਰ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਅਰ ਉਨਕੋ ਦੂਖ਼ਨ ਜਾਣੈ ਤਬ ਜਾਣੀਐ
ਜੋ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਇਹ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਅਪਣੇ ਮਨ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਰਤਾ ਹੈ
ਤਾਂਤੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਐਸੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਬਹੁੜ ਚਉਥੀ
ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਰਿਦੇ ਕਉ ਕਛੁ ਖੇਦ ਪਹੁੰ-
ਚੇ ਤਬ ਉਸ ਕਰਮ ਕਉ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਤਿਆਗ ਦੇਵੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜੀਵਹੁ ਕਾ ਦੁਖਾ-
ਵਣਾ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ ਅਰ ਅਸਥੂਲ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕੀ ਤਿਆਗ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਪਾਪ ਨਹੀ ਹੋਤਾ
ਜੈਸੇ ਮਿਤ੍ਰ ਇਸ ਕਉ ਮਿਲਣੇ ਲਾਗੇ ਅਰ ਇਹ ਪੁਰਖ ਉਸ ਕੇ ਸਰੀਰ ਅਰ ਅੰਗ-
ਹੁ ਕੇ ਪ੍ਰਸੇਦ ਕਰਕੇ ਸੁਕਚ ਰਹੈ ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਅਜੋਗ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਉਸ ਮਿਤ੍ਰ ਕ-
ਉ ਭਾਵ ਸੰਜੁਗਤਿ ਮਿਲਨਾ ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨਾ ਸੋ ਇਹ ਸਹੱਸ੍ਰ
ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਐਸੇ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਇਸ ਕੇ ਆਸਣ ਊਪਰ ਚ-
ਰਣ ਰਾਖੇ ਅਥਵਾ ਇਸ ਕੇ ਬਾਸਨ ਤੇ ਜਲ ਲੇਵੇ ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਉਸ ਕਉ
ਵਰਜੈ ਨਾਹੀਂ ਅਰ ਗਿਲਾਨ ਭੀ ਨ ਲਿਆਵੈ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਪੁਰਖ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੀ
ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਐਸੇ ਹੈਂ ਖਲ ਭੇਦ ਕਉ ਨਹੀ ਸਮਝਤੇ ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਕੋਈ ਮਾ-
ਨੁਖ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਉਸ ਕੇ ਆਸਣ ਅਥਵਾ ਬਾਸਨ ਸਾਥ ਛੁਹਿ ਜਾਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕਾ
ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਕਠੋਰ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਦੁਖਾਵਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਐਸੀ
ਕ੍ਰਿਆ ਅਰ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਸਭ ਹੀ ਅਜੋਗ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਦਪਿ ਇਸ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਕੇ
ਬਡੇ ਪੁਰਖਹੁ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਭੀ ਦੁਖਾਵਤੇ ਹੈਂ ਤਉ ਭੀ ਆਪ ਕਉ ਅਧਿਕ ਵਿਸ਼ੇਖ
ਮਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜੋ ਇਹ ਵਸਤੂ ਅਪਣੇ ਹੀ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜ-
ਬ ਉਸ ਕਉ ਚੋਟ ਲਾਗਤੀ ਹੈ ਤਬ ਕਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਵਸਤੂ ਇਨਹੁਨੇ ਮਾਰਗ ਵਿ-
ਖੇ ਕਾਹੇ ਕਉ ਰਾਖੀ ਅਰ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤਾ ਜੋ ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਮਾਰਗ ਤੇ ਭੁ-
ਲਾਹੂੰ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਜੋ ਕੁਛ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਜਥਾਰਥ ਵਿਧਿ ਸੰਜੁਗ-
ਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੀਤਾ ਥਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਰਚਿਆ ਹੈ ਕਾਹੇ
ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਤੇ ਕਛੁ ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਰਣਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨ ਕਰਤਾ
ਤਬ ਐਸੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਜੋ ਵਹੁ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਰਕੇ ਅ-
ਥਵਾ ਅਸਮਰਥਤਾ ਕਰਕੇ ਉਤਪਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਊਨ

ਮਾਨ ਕਰਨਾ ਮਹਾਂ ਅਜੋਗ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਦੁਖ ਰੋਗ ਨਿਰਧਨਤਾਈ
ਅਰ ਮੂਰਖਤਾ ਅਰ ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਆਦਿਕ ਜੋ ਕੁਛ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਰਚਿਆ ਹੈ ਸੋ ਜ-
ਥਾਰਥ ਹੀ ਭੇਦ ਕੇ ਨਮਿਤ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਅਨਿਆਉ
ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰ ਬਿਨਾ ਡੰਡ ਦੇਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਅਨਿਆ-
ਉ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਸੀ ਕਉ ਅਧਿਕਾਰ ਬਿਨਾ ਡੰਡ ਨਹੀਂ ਦੇਤਾ ਬਹੁੜ ਵਹੁ
ਪੁਰਖ ਪਰਮ ਈਸਰੁ ਹੈ ਅਰ ਅਉਰ ਸਭ ਉਸ ਕੇ ਉਤਪਤਿ ਕੀਏ ਹੂਏ ਹੈਂ ਅਰ ਵਹੁ
ਕਿਸੀ ਕਾ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਅਰ ਕਿਸੀ ਜੈਸਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
ਉਸ ਨੇ ਰਚੀ ਹੈ ਸੋ ਏਕ ਅਸਥੂਲ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਸੂਖਮ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਸਥੂਲ
ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੋ ਦੇਹਾਦਿਕ ਹੈ ਸੋ ਜੀਵ ਕੀ ਮਜਲ ਬਨਾਈ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਜਲ ਵਿਖੇ ਆਇ-
ਕਰ ਕਾਰਜ ਕਉ ਸਿਧ ਕਰੈ ਬਹੁੜ ਸਰੀਰ ਕੀ ਆਰਬਲਾ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਰਾਖੀ ਹੈ
ਅਰ ਉਪਰੰਤ ਸਰੀਰ ਕਾ ਮਿਤ ਹੋਵਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਆਰਬਲਾ ਮ੍ਰਿਜਾਦ
ਤੇ ਅਧਿਕ ਅਰ ਅਲਪ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਤਾਂ ਤੇ ਕਲਪਾਇ ਕਰ ਸਰੀਰ ਕੀ ਅਰ ਜੀਵ
ਕੀ ਭਿੰਨਤਾ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਕਉ ਸਰੀਰ ਪਹਿਰਾਵ-
ਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕਰਤਬ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇ-
ਹ ਮਨੁਖ ਅਪਣੀ ਭਲਾਈ ਅਰ ਬੁਰਾਈ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕਉ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ ਬ-
ਹੁੜ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਜੋ ਕਠਨ ਮਾਰਗ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਉਪਰ ਚਲਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਵ-
ਹੁ ਪੁਰਸਲਾਤ ਵਾਲੇ ਸੂਖਮ ਅਰ ਖੜਗ ਧਾਰ ਤੇ ਤੀਖਣ ਹੈਂ ਪਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਇ-
ਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਮਾਰਗ ਕਉ ਭੀ
ਸੁਖਮ ਲੰਘ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸ
ਮਾਰਗ ਕਉ ਭੀ ਸੁਖਮ ਲੰਘ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕਾ ਤਿ-
ਆਗ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਨਰਕਹੁ ਵਿਖੇ ਸਾਚਿਆਰਹੁ ਕੀ ਸਰਤਾ ਕੀ ਪਰੀਖਿਆ ਲੇਵ-
ਹਿਗੇ ਅਰ ਮਨਮੁਖਹੁ ਕਉ ਲਜਾਮਾਨ ਕਰਾਹਿਗੇ ਅਰ ਕੇਤੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕ-
ਸ਼ਟ ਬਿਨਾ ਹੀ ਪਰਮ ਸੁਖ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿੰਗੇ ਅਰ ਕੇਤਿਅਹੁ ਕਉ ਅਲ-
ਪ ਡੰਡ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਕੇਤੇ ਅਲਪ ਡੰਡ ਅਰ ਤਾੜਨਾ ਕਉ ਪਾਵਹਿਗੇ ਅਰ ਜਿਨ-
ਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ਕਉ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੋਵੇਗੀ ਸੋ ਦੁਖਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵ-
ਹਿੰਗੇ ਅਰ ਤਾਮਸੀ ਜੀਵ ਚਿਰੰਕਾਲ ਪਰਜੰਤ ਨਰਕਹੁ ਕਉ ਭੋਗਹਿਗੇ ਤਾਤ-
ਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਪਾਪ ਅਰ ਪੁੰਨ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਉ ਡੰਡ

 ਅਰ ਬਖਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਇਹ ਨੇਤ ਰਚੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਨੇਤ ਵਿਖੇ ਕੇਤੇ
ਜੀਵ ਭਾਗਹੀਣ ਅਰ ਕੇਤੇ ਭਾਗਵਾਨ ਬਨਾਏ ਹੈਂ ਅਰੁ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਨੀ ਭਾ-
ਗਹੀਣਤਾ ਅਰ ਉਤਮ ਭਾਗਾਹੁ ਕਉ ਪਛਾਨ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਭਗਵੰ
ਤ ਨੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕਉ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਅਰ ਅਪਣੀ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕਉ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਅਰ ਅਸ਼ੁਭ ਮਾਰਗ ਕਉ ਲਖਾਵਹੁ ਅਰ
ਭਾਗਵਾਨ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਸੁਭ ਸਾਰਗ ਵਿਖੇ ਲਗਾਵਹੁ ਬਹੁੜ ਸ਼ੁਭ ਅਰ ਅਸ਼ੁਭ
ਮਾਰਗ ਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਇਸ ਨਮਿਤ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਊਪਰ ਕਿਸੀ ਮ-
ਨੁਖ ਕਾ ਨਿਹੋਰਾ ਨ ਰਹੇ ਅਰ ਐਸੇ ਨ ਕਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਕਉ ਜਾਨਤਾ ਥਾ ਤਾਂਤੇ
ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਅਪਣੀ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਲਾਈ ਅਰ ਬੁਰਾਈ ਕਾ ਮਾ-
ਰਗ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਵਿਖੇ ਸੰਸਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ
ਸਰਬ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਉ ਅਵਸਮੇਵ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ॥੧॥ ॥ਇਤਿ ਪ੍ਰਤੀਵਰਨ
ਨੰਨਾਮ ਸਰਗ ਹਾ। ॥ਅਬ ਦੂਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ
ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ॥ ॥ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਅਪਣੇ ਵਚਨਹੁ ਵਿਖੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਵੈਰਾਗੀ ਪੁਰਖ ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ ਐ-
ਸੇ ਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਾਨੁਖ ਮੁਝ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਤੂੰ ਅਪਣੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਐ-
ਸੇ ਨ ਜਾਣ ਜੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਸਰੀਰ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰਹੁ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਹੀ
ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਜਲ ਕਰਕੇ ਹੋਤੀ ਸੋ ਮਹਾਂ ਅਸਥੂਲ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰ-
ਤਾ ਕਾ ਅਰਥ ਤੁਝ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਾਇਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਭੀ
ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਜੀਵਾਤਮਾ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ
ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਅਨਾਤਮਾ ਤੇ ਭਿੰਨ ਅਰ ਜੁਦਾ ਹੋਵਣਾ ਅਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰ-
ਥਹੁ ਕਉ ਵਿਸਮਰਨ ਕਰਨਾ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਅਪਨੀ ਚਿਤ ਕੀ
ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਉ ਲੀਨ ਕਰਨਾ ਸੋ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖਹੁ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਲਗ
ਇਹ ਜੀਵ ਅਨਾਤਮਾ ਤੇ ਸੁਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਬ ਲਗ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਇ-
ਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਰਿਦੇ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ
ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਸ਼ੁਧ ਹੋਵਨਾ ਜੈਸੇ ਈਰਖਾ ਅਭਿ-
ਮਾਨ ਪਾਖੰਡ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵੈਰ ਭਾਵ ਇਤਿਆਦਿਕ ਸਭੀ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ
ਕਰੈ ਅਰ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਸਾਥ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਸੁੰਦਰ ਬਨਾ-

ਹੈ ਜੈਸੇ ਨਿਮ੍ਰਿਤ ਅਰ ਸੰਜਮ ਅਰ ਤਿਆਗ ਧੀਰਜ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭੈ ਅਰ ਉਸਹੀ
ਕੀ ਆਸ਼ਾ ਅਰੁ ਪ੍ਰੀਤ ਆਦਿਕ ਜੋ ਉਤਮ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਜਾਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ
ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕਉ ਪਾ-
ਪਹੁ ਤੇ ਸੁਧ ਕਰਨਾ ਜੈਸੇ ਨਿੰਦਾ ਅਰ ਝੂਠ ਅਰ ਕਸੁਧ ਜੀਵ ਕਾ ਚੋਰੀ ਅਰ ਪ-
ਰਤ੍ਰਿਸ਼ਾਟਿ ਦੇਖਣੀ ਜੋ ਐਸੇ ਅਪਕਰਮਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਅਰ ਸਰਬ
ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਉ ਸੰਜਮ ਵਿਖੇ ਅਰ ਸੰਤਜਨਹੁ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਰਾਖਣਾ
ਸੋ ਇਹ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਚੌਥੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ
ਅਪਨੇ ਵਸਤ੍ਰਹੁ ਅਰ ਸਰੀਰਹੁ ਕਉ ਮਲੀਨਤਾ ਤੇ ਸੁਧ ਕਰਨਾ ਅਰ ਪਵਿਤ੍ਰ
ਹੋਕਰ ਅਪਨੇ ਇਸ਼ਟ ਕੀ ਪੂਜਾ ਅਰ ਜਾਪ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵਨਾ ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ
ਹੂਆ ਜੋ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕੀ ਚਾਰ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਪਰ ਸਭ ਕਿਸੀ ਨੇ ਜੋ ਅਪਨਾ ਮੁਖ ਸ-
ਰੀਰ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰਹੁ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕੀ ਓਰਿ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਇਸਹੀ ਸੁਰਤ
ਕੇ ਜਤਨ ਵਿਖੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਹ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ
ਤਉ ਸੁਗਮ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਮਨ ਕਉ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਇ-
ਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਸਭ ਕੋਈ ਇਸੀ ਕਉ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਰਿਦੇ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ
ਜੋ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਰਹੀਬੀ ਅਰ ਪਾਪ ਕਰਮਹੁ ਕੇ ਤਿਆਗ ਵਿਖੇ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀਅ-
ਹੁ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਮਨ ਕਉ ਕਛੁ ਅਸਥੂਲ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾ-
ਪਤਿ ਹੋਤਾ ਅਰ ਇਸ ਸੂਖਮ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਉ ਅਵਰ ਲੋਕ ਭੀ ਦੇਖਤੇ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ
ਜੋ ਇਹ ਰਿਦੇ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਤਰ ਜੀਵ ਨਹੀ
ਜਾਨ ਸਕਤੇ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕੀ ਓਰ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਛੁ ਨ-
ਹੀ ਹੋਤੀ ਅਰ ਇਸ ਕਉ ਮਹਾਂ ਕਠਿਨ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਏਹੁ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ
ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਦਪਿ ਇਹ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਹੈ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਜੇ ਇ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ
ਕਉ ਜੁਗਤਿ ਸਾਥ ਕਰੀਐ ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਭਲੀ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਸਹੀ ਜੰਸੇ
ਕੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਖੇ ਵਹਿ ਜਾਵੈ ਤਬ ਉਲਟਾ ਪਾਪੀ ਅਰ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਇ-
ਨ ਵੈਸਨਹੁ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਬਾਸਨਹੁ ਔਰ ਬਸਤ੍ਰਹੁ ਕਉ ਧੋ-
ਵਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜਲ ਕਉ ਢੂੰਢਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਬਾਸਨਹੁ ਕਉ ਭੀ ਭਿੰਨ ਰਾਖ-
ਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਅਵਰ ਕੋਈ ਉਸ ਕਉ ਹਾਥ ਨ ਲਗਾਵੈ ਸੋ ਜਦਪਿ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਭੀ
ਅਵਰ ਦੋਖ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਭੀ ਤਬ ਭਲੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜਬ ਇਹ ਸੁਚਤਾ ਖ-

ਟ ਜੁਗਤਹੁ ਸਾਥੁ ਹੋਵੈ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੇਤੇ ਸੁਭ ਕਰਤਬੁ ਅਵਸ
ਮੇਵ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਤੇ ਦੂਰ ਨ ਰਹੈ ਜੈਸੇ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਰ ਸੰਤਜ-
ਨਹੁ ਕਉ ਵੀਚਾਰਨਾ ਅਥਵਾ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਅਰ ਸਨਬੰਧੀਅਹੁ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਸੁੱ
ਧ ਜੀਵ ਕਾ ਉਦਮ ਕਰਨਾ ਜੋ ਕਿਸੀ ਤੇ ਕਛੁ ਮਾਂਗਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ਨ ਰਹੇ ਅਰ ਕਿਸੀ
ਅਵਰ ਕੀ ਆਸਾ ਭੀ ਨ ਹੋਵੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਕਰਤਬ ਲਾਭ ਦਾਇਕ ਹੈਂ ਇਸੀ
ਕਾਰਨ ਤੇ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਐਸੇ ਕਾਰਜਹੁ ਕਉ ਤਿਆਗ ਕਰ ਪਾਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕੀ ਅਧਿ
ਕਤਾ ਵਿਖੇ ਅਪਨਾ ਸਮਾ ਨ ਬੀਤ ਜਾਵੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਵੀਚਾਰ ਅਰ ਸੁ-
ਧ ਜੀਵਕਾ ਕਾ ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਉਤਮ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਅ-
ਰ ਜਗਿਆਸੀ ਜੋ ਆਗੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪਾਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤਿ ਅਰ ਲੀ-
ਨ ਨ ਹੋਤੇ ਥੇ ਬਹੁੜ ਸੁਧ ਜੀਵਕਾ ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਵੀਚਾਰਨਾ ਅਰ ਸੇਵਾ ਆਦਿਕ
ਸੁਭ ਕਰਮਹੁ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਤੇ ਥੇ ਅਰ ਰਿਦੇ ਕੀ ਸੁੱਧਤਾ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਅਧਿੱਕ
ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰਤੇ ਥੇ ਅਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਕੇ ਊਪਰ
ਬੈਸਨਹੁ ਕਉ ਦੋਖ ਰਾਖਣਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਆਲਸ ਅਰ ਭੋਗਹੁ ਕੇ
ਨਮਿੱਤ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਬੈਸਨੋ ਊਪਰਿ ਦੋਖ ਰਾਖਣਾ
ਅਜੋਗ ਹੈ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਕਪਟ ਅਰ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇ ਅਪਨੇ
ਚਿਤ ਕਉ ਬਚਾਇ ਰਾਖੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਅਸਥੂਲ ਪਵਿਤ੍ਰ-
ਤਾ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਅਪਨੀ ਸੁਚਤਾ ਅਰ ਬਡਾਈ ਕਉ ਪੜ੍ਹ
ਦਿਖਾਵਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਅਕਸਮਾਤ੍ਰ
ਉਸ ਕਾ ਚਰਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਛੁਹਿ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕੇ ਬਾਸਨ
ਤੇ ਜਲ ਲੇਵੈ ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਭੈ ਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਕਉ-
ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਗਹੁ ਕਉ ਦੇਖਤੇ ਨਾਗੇ ਪਾਵਹੁ ਚਲੈ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਅਵਰ
ਕੇ ਬਾਸਣ ਕਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਲੇਵੈ ਸੋ ਅਪੁਣੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਵਰਤੇ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ ਤਾਤ ਪਰਜਾ ਇਹ ਜੋ ਅਪਨੀ ਬਡਾਈ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਨ ਕਰੈ
ਅਰ ਜਬ ਉਸ ਕਾ ਮਨ ਐਸੇ ਕਰਤਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਮਾਨ ਨ ਹੋ ਸਕੇ ਤਬ ਜਾਣੈ ਜੋ
ਮੁਝ ਕਉ ਕਪਟ ਅਰ ਦੰਭ ਨੇ ਘੇਰ ਲੀਆ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਅਵਸਮੇਵ ਪਰ-
ਵਾਣ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਅਰ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਵਰਤੈ
ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਭੀ ਜਗਤ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਹੈ ਅਰ ਦੰਭ ਕਰਕੇ ਇਸ

ਕੀ ਬੁਧਿ ਭੀ ਨਾਸੁ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਦੰਭ ਅਰ ਕਪਟ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰਣੇ ਕੇ ਨਮਿੱਤ
ਅਸਥੂਲ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਤਿਆਗਣਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇ-
ਹ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਅਧਿਕ ਸੰਸੇ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤਿ ਭੀ ਨ ਹੋ ਜਾਵੈ ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ
ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਸੰਜੋਗ ਆਇ ਬਨੈ ਤਿਸੀ ਭਾਂਤਿ ਵਰਤ ਲੇਵੇ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਆਪ-
ਨੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਉ ਸੰਸੇ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨਾ ਅਜੋਗ ਹੈ ਅਰ ਆਗੇ ਜੇਤੇ ਸੰਤ ਜਨ ਹੂਏ
ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਨੇ ਭੀ ਗਿਲਾਨ ਅਰ ਸੰਸੇ ਵਿਖੇ ਆਪ ਕਉ ਬੰਧਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਆ ਅ-
ਰ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਸਮਾਨ ਆਚਾਰ ਵਿਖੇ ਵਿਚਰੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮਹਾਪੁਰਖਹੁ
ਕੇ ਆਚਾਰ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਅਰ ਉਨਕੋ ਉ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਜਾਨੈ ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਵਹੁ ਪੁਰਖ
ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਨਿਰ ਸੰਦੇਹ ਐਸੀ
ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ਬਹੁੜ ਚਉਥੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ
ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਕਛੁ ਖੇਦ ਪਹੁੰਚੇ ਤਬ ਉਸ ਕਰਮ ਕਉ
ਅਵਸਮੇਵ ਤਿਆਗ ਦੇਵੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜੀਵਹੁ ਕਾ ਦੁਖਾਵਨਾ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ ਅਰ
ਅਸਥੂਲ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕੀ ਤਿਆਗ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਪਾਪ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਜੈਸੇ ਮਿਤ੍ਰ ਇਸਕੋ
ਮਿਲਨੇ ਲਾਗੇ ਅਰ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਅਰ ਅੰਗਹੁ ਕੇ ਪ੍ਰਸੇਦ ਕਰਿ ਕੇ ਸੁ-
ਕਚ ਰਹੇ ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਅਜੋਗ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਉਸ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਭਾਵ ਸੰਜੁਗਤਿ ਮਿਲ-
ਨਾ ਅਰ ਉਸਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਸੋ ਇਹ ਸਹੰਸ੍ਰ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ।
ਐਸੇ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਇਸਕੇ ਆਸਨ ਊਪਰ ਚਰਣ ਰਾਖੇ ਅਥਵਾ ਇਸਕੇ ਬ-
ਸਨ ਤੇ ਜਲ ਲੇਵੇ ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਉਸਕੋ ਵਰਜੇ ਨਾਹੀਂ ਅਰ ਗਿਲਾਨ ਭੀ ਨ ਲਿ-
ਆਵੈ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਭੇ-
ਦ ਕਉ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤੇ ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਉਨਕੇ ਆਸਨ ਅ-
ਥਵਾ ਬਾਸਨ ਸਾਥ ਛੁਹਿ ਜਾਵੇ ਤਬ ਉਸਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਕਠੋਰ ਵਚ-
ਨ ਕਰਕੇ ਉਸਕਾ ਰਿਦਾ ਦੁਖਾਵਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਅਰ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਸਭਹੀ ਅ-
ਜੋਗ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਦਪਿ ਇਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਕੇ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖਹੁ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਭੀ
ਦੁਖਾਵਤੇ ਹੈਂ ਤਉ ਭੀ ਆਪ ਕਉ ਅਧਿਕ ਵਿਸ਼ੇਖ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰ-
ਕੇ ਐਸੇ ਉਨਮਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਮਾਨਹੁ ਇਨਹੁ ਨੇ ਲੋਕਹੁ ਪਰ ਬਡਾ ਉਪਕਾਰ ਕੀ-
ਆ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਸੀ ਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਤੇ ਸੁਕਚ ਰਹਿਤੇ
ਹੈਂ ਤਬ ਇਸਕੋ ਭਲਾ ਕਰ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਆਪਨੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿ

ਖਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਬਡਾਈ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਅਉਰਹੁ ਕਉ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਾਣਕਰ ਗਿਲਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਮਾਨੋ ਮਹਾਂ ਮੂੜ੍ਹ ਹੈਂ ਅਰ ਉਨਕਾ ਰਿਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈਂ ਸੋ ਐਸੇ ਕਰਮਹੁ ਕਰਕੇ ਉਨਕੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਪੜੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਤੇ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਸੁਧ ਕਰਨਾ ਅਸਸਮੇਵ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਅਪਲਛਣ ਕੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਰਕੇ ਬੁਧ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਪਾਂਚਵੀਂ ਜੁਗਾਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕਉ ਸੁਧ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਆਹਾਰ ਅਰ ਬਿਵਹਾਰ ਕਉ ਭੀ ਸੁਧ ਸਮਝੇ ਅਰ ਵਚਨ ਭੀ ਸੁਧ ਬੋਲੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਵਚਨ ਅਰ ਅਹਾਰ ਕੀ ਸੁਧਤਾ ਬਸਤ੍ਰਹੁ ਅਰੁ ਬਾਸਨਹੁ ਕੀ ਸੁਧਤਾ ਕੈਸੇ ਅਧਿਕ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਅਰੁ ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਹਾਰ ਆਦਿਕ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਹੀ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਰੁਬ ਜਾਵੇ ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਭੀ ਦੰਭ ਅਰ ਕਪਟ ਕੈ ਨਮਿੱਤ ਕਹੀ ਹੈ ਅਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਭੂਖ ਬਿਨਾ ਅਧਿਕ ਅਹਾਰ ਕਰੈ ਅਰ ਹਾਥ ਪਾਵ ਧੋਏ ਬਿਨਾ ਭੋਜਨ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੋ ਇਤਨਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤਾ ਜੋ ਜਬ ਵਹੁ ਅਹਾਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਤਬ ਮੈਂ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਖਾਇ ਕਰ ਹਾਥ ਪਾਂਵ ਕਿਉਂਕਰ ਧੋਵਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜਬ ਅਹਾਰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਤਬ ਮੈਂ ਉਸ ਕਉ ਅਤਅੰਤ ਭੂਖ ਬਿਨਾ ਕਿਉਂ ਖਾਤਾ ਹੂੰ ਬਹੁੜ ਜਿਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ਸਾਥ ਖਾਨਪਾਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਖੇ ਭੇਦ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੂਆ ਆਹਾਰ ਕਿਉਂ ਖਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤਾ ਜੋ ਅਹਾਰ ਕੀ ਸੁਧਤਾ ਕਰਨੀ ਅਧਿਕ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਅਹਾਰ ਕਾ ਸੰਜਮ ਨ ਕਰਨਾ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਅਸ਼ਕਤ ਹੋਵਨਾ ਸੋ ਇਹ ਸਾਚੇ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਚਿਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਬਹੁੜ ਛਠਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਅਸ਼ਕਤ ਨ ਹੋਵੈ ਜੋ ਬਸਤ੍ਰ ਅਰ ਬਾਸਨਹੁ ਕਉ ਹੀ ਪੜਾ ਧੋਵਹਿ ਅਧਿਕ ਅਥਵਾ ਅਪਨੀ ਸੁਧ ਜੀਵਕਾ ਕੇ ਕਾਰਜ ਤੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਾਥ ਕਛੁ ਵਚਨ ਕੀਆ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਇਸ ਕੀ ਆਸਾ ਕਰਕੇ ਖੇਦ ਪਹੁੰਚੇ ਸੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਨਿੰਦ੍ਯ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਆਦਿਕ ਕਰਮ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਕਰਣੀਯ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਕਿਸੀ ਸੁਭ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਅਪਣਾ ਆਸਣ ਬਹੁਤ ਲੰਬਾ ਕਰਿ ਵਿਛਾਵੈ ਸੋ ਕਿਸੀ ਕਾ ਬਸਤ੍ਰ ਛੁਹੈ ਨਾਹੀਂ ਸੋ ਇਹ ਅਥਹੁਣ ਅਜੋਗ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਤਉ ਅਪਣੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਅਸਥਾਨ ਕਉ ਰੋਕਨਾ ਹੀ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਰਕੇ

ਅਵਰ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਉ ਸੁਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨਹੁ ਕੀ ਨਿਕਟਤਾ ਤੇ ਗਿ- ਲਾਨ ਕਰਨੀ ਭੀ ਨਿੰਦ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਅਧਿਕ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਹੀ ਵਿਘਨ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਮੂਰਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਨਹੁ ਪਾਪਹੁ ਕਉ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤਾ ਬਹੁਤ੍ਰ ਅਜਾਣਤਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨਹੁ ਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਣੈ ਕਰਕੇ ਪਾਪੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਤੈਨੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਿਆ ਜੋ ਸੂਖਮ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਭਿੰਨ ਹੈ ਅਰ ਅਸਥੂਲ ਪਵਿ ਤ੍ਰਤਾਈ ਭਿੰਨ ਹੈ ਜੈਸੇ ਮੈਨੇ ਪੀਛੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਸੂਖਮ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਉ ਅਸੁਭ ਕਰਮਹੁ ਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰਾਖਣਾ ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਅਪਣੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਸੁਧ ਕਰੈ ਅਰੁ ਤੀਸਰੀ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਅਨਾਤਮਾ ਕਉ ਤਿਆਗ ਕਰਿ ਅਪਣੇ ਆਪ ਕਉ ਸੁਧ ਕਰਨਾ ਤਾਂਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕ ਪੁਰਖਾਰਥ ਸੂਖਮ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਹੀ ਵਿਖੇ ਕਰੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾਰਜ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਕਰ ਲੇਵੈ ॥ ੨ ॥ ॥ਇਤਿ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਰਨਨੰ ਨਾਮੁ ਸਰਗ॥ ॥

॥ਅਥ ਤੀਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗੀ॥

॥ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜੈਸੇ ਭਜਨ ਕਰਨੇ ਕਾ ਏਕ ਆਕਾਰ ਹੈ ਅਰ ਏਕ ਉਸ ਕਾ ਜੀਵ ਹੈ ਸੋ ਰਿਦੇ ਕੀ ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ ਭਜਨ ਕਾ ਜੀਵ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਉ ਜੋ ਰੋਕ ਬੈਠਨਾ ਸੋ ਇਹ ਭਜਨ ਅਕਾਰ ਹੈ ਪਰ ਜੈਸੇ ਜੀਵ ਬਿਨਾ ਆਕਾਰ ਮਿਤਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ ਬਿਨਾ ਭਜਨ ਵਿਅਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁਤ੍ਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਕਾ ਭੀ ਏਕ ਜੀਵ ਹੈ ਅਰ ਏਕ ਉਸ ਕਾ ਆਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਐਸੇ ਭੇਦ ਕਉ ਨ ਸਮਝੈ ਤਬ ਲਗ ਦਾਨ ਦੇਨਾ ਭੀ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਜੀਵ ਬਿਨਾ ਸਰੀਰ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਮਿਤਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਦਾਣ ਦੇਨੇ ਕੇ ਤਾਤਪਰਜ ਤੀਨ ਹੈਂ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਕੋਈ ਐਸੇ ਹੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਮੇਰੀ ਪਰੀਤ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਾਥ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ ਕੀ ਪਰੀਖਿਆ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਬਿਨਾ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾ ਹੋਵੈ ਅਧਿਕ ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਮਾਨੁਖ ਇਹ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮ ਕਉ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਕੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਨੀ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਉ ਅਵਸਮੇਵ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਰੀਖਿਆ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਅਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰੀਖਿ ਆ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਅਪਣੇ ਸਭ ਹੀ ਪਰੀਤਮ ਪਦਾਰਥ ਭਗਵੰਤ ਪਰੁ ਵਾਰ ਦੇਵੈ

ਸੋ ਧਨੁ ਇਨ ਜੀਵਾਂ ਕਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਪਰੀਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਧਨ ਕਾ
ਦੇਵਨਾ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕ-
ਉ ਪਛਾਨੈ ਪਰ ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਇਸ ਭੇਦ ਕਉ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਮਾਨੁਖ ਭੀ ਤੀਨ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਥਮ ਪੁਰਖ ਤੋ ਐਸੇ ਸੁਚਿਆਰ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨਹੁ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸ-
ਰਬੰਸ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਊਪਰ ਵਾਰਿਆ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਦਸਵੰਦ ਕੇ ਦਾਨ
ਦੇਨੇ ਕਉ ਭੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਉਨੋਂ ਨੇ ਸਰਬ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਹੈ ਜੈਸੇ ਅਬੂ
ਬਕਰ ਸਦੀਕ ਭੀ ਅਪਨਾ ਸਰਬੰਸ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੇ ਪਾਸ ਲੇ ਆਇਆ ਥਾ ਤਬ ਸੰਤ
ਜਨਹੁ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਅਪਨੇ ਸੰਨਬੰਧੀਅਹੁ ਕੀ ਜੀਵਕਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਿਆ ਰਾਖ
ਆਇਆ ਹੈ ਤਬ ਸਦੀਕ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਸਾਂਈ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ਕਰਨੇਹਾਰ
ਹੈ ਜੋ ਮੁਝ ਤੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨ ਕਰੇਗਾ ਬਹੁੜ੍ਹ ਜਬ ਉਮਰ ਸੰਤ
ਜਨੋ ਕੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਥਾ ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕੁਛ ਧਨ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੇ ਆਗੇ ਆਨ ਰਖਿਆ
ਤਬ ਸੰਤ ਜਨਾ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਸਨਬੰਧੀਅਹੁ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਿਆ ਰਾਖ ਆਇਆ ਹੈ
ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੇਤਾ ਕਛੁ ਈਹਾਂ ਲੇ ਆਇਆ ਹੂੰ ਤੇਤਾ ਹੀ ਸਨਬੰਧੀਅਹੁ ਕਉ ਦੇ ਆ-
ਇਆ ਹੂੰ ਬਹੁੜ੍ਹ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜੈਸੇ ਤੇਰੇ ਅਰ ਸਦੀਕ ਕੇ ਧਨ ਲਿਆਵਨੇ ਵਿ-
ਖੇ ਭੇਦ ਹੂਆ ਹੈ ਤੈਸੇ ਤੁਮਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਭੇਦ ਹੈ ਅਰ ਤੀਸਰੇ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ
ਉਨਹੁ ਵਿਖੇ ਏਕ ਬਾਰ ਹੀ ਸਰਬੰਸ ਦੇਨੇ ਕੀ ਸਮਰਥਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂਤੇ ਧਨ ਕਾ ਸੰ-
ਗ੍ਰਹ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਤਊ ਭੀ ਅਰਥੀ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਉਦਾਰਤਾ ਸਹਿਤ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਅ-
ਪਨੇ ਸਨਬੰਧੀਅਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਭਿਆਗਤਹੁ ਕਉ ਭੀ ਪ੍ਰੀ-
ਤਿ ਸੰਜੁਗਤ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ੍ਹ ਤੀਸਰੇ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨਹੁ ਵਿਖੇ ਉਦਾਰਤਾ ਕੀ ਭੀ
ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ ਤਾਂਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਦਸਵੰਧ ਹੀ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ
ਆਗਿਆ ਜਾਣ ਕਰ ਦਸਵੰਧ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜਿਨ ਕਉ ਦੇਤੇ ਹੈਂ
ਸੋ ਤਿਨ ਕੇ ਊਪਰ ਅਪਨਾ ਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਉਸ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਵਿਖੇ
ਅਪਨੀ ਹੀ ਭਲਾਈ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਹ ਕਨਿਸ਼ਟ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ
ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਦਸਵੰਧ ਦੇਨਾ ਭੀ ਕਠਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਉਸ ਕਉ
ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੀ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਦਪਿ ਪਰਸੰਨਤਾ ਸਹਿਤ ਦਸ-
ਵੰਧ ਭੀ ਦੇਵੈ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਅਧਿਕ ਦੇਨੇ ਵਿਖੇ ਸਮਰਥ ਨਾ ਹੋਵੈ ਤਊ ਭੀ ਪ੍ਰੀਤਿਵਾਨਹੁ
ਕੀ ਸਭਾ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਣ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਵਿਖੇ ਦੂਸਰਾ ਤਾਤਪ-

ਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਰੂਪੀ ਮਲੀਨਤਾ ਤੇ ਜੀਵ ਕਾ ਰਿਦਾ ਸ਼ੁਧ ਹੋ-
ਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਿਕਟ ਪਹੁੰਚਨੇ ਵਿਖੇ ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਹੀ ਬਡਾ ਪ-
ਟਲ ਹੈ ਅਥਵਾ ਮਹਾਂ ਮਲੀਨਤਾ ਸਰੀਰ ਕਉ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪ-
ਣਤਾ ਰਿਦੇ ਕਉ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਰੂਪੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਤੇ ਦਾ-
ਨ ਦੀਏ ਬਿਨਾ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ੁਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਉਦਾਰਤਾ
ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਨਸ਼ਟ ਹੂਈ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਜਲ ਕਰਕੇ ਅਸਭੂਲ ਮਲੀਨਤਾ ਦੂਰ
ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹਾਰੀ ਉਦਾਰਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਗਿਆ-
ਸੀ ਜਨ ਦਸਵੰਧ ਆਦਿਕ ਦਾਨ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਜੋ ਦਸਵੰਧ ਭੀ ਧ-
ਨ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਮਹਾਂ ਮਲੀਨ ਹੈ ਇਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ
ਹੈ ਜੋ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਸ਼ੁਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ
ਇਹ ਧਨ ਭੀ ਬਡਾ ਸੁਖ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕਉ ਸਰੀਰ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰ ਅਰ ਪਰਮਾਰ
ਥ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜੈਸੇ ਬਰਤ ਅਰ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਸ-
ਰੀਰ ਕੇ ਸੁਖ ਕਾ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਦਾਨ ਦੇਨਾ ਧਨ ਕਾ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜ-
ਬ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਆਪ ਕਉ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾ-
ਰ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਭੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਜੀਵ ਹੈ ਅਰ ਮੈ ਭੀ ਭਗ-
ਵੰਤ ਕਾ ਜੀਵ ਹੂੰ ਤਾਂ ਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਂਈ ਕਾ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਧਨ ਆਦਿ-
ਕਹੁ ਕਰਕੇ ਸੁਖੇਨ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਕਉ ਅਰਥੀ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਦਇਆ ਕਰਨੀ ਇਸ ਕੇ ਸਾਥ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਤ ਇਹ ਭੀ ਪਰੀਖਿਆ
ਹੋਵੇ ਅਰ ਮੈ ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਤੇ ਅਚੇਤ ਹੋ ਜਾਵਹੁ ਤਬ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਕਉ
ਮੇਰੀ ਹੀ ਨਿਆਈਂ ਸੁਖੇਨ ਕਰੇ ਅਰ ਮੁਝ ਕਉ ਉਸ ਕੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਬ ਮੇਰਾ
ਕਿਆ ਬਲ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਦਾਨ ਕੇ ਭੇਦਹੁ ਕਉ ਸਾਮਝਾਵੈ ਸਮ-
ਝੈ ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਦਾਨ ਦੇਨਾ ਵਿਅਰਥ ਨ ਹੋਵੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕਉ ਦਾਨ ਦੇਵੈ ਤਬ ਉ-
ਸ ਵਿਖੇ ਹੀ ਏਤੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਚਾਹੀਤੀਆਂ ਹੈਂ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਦਸਵੰ-
ਧ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਿਖੇ ਬਿਲੰਭ ਨ ਕਰੇ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੀ ਤੀਨ ਲਾਭ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਪ੍ਰਿਥਮ ਇ-
ਹ ਜੋ ਉਦਾਰਤਾ ਕੀ ਰੁਚੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਨ ਦੇਵੈ ਤਬ ਪਾਣੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪਾ-
ਪ ਕੇ ਭੈ ਕਰਿ ਦੇਨੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਾ ਚਿਹਨ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਅਰ ਜੋ ਟਾਹਲੂਆ ਪ੍ਰੀ-
ਤ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕੀ ਟਹਿਲ ਨ ਕਰੈ ਅਰ ਭੈ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਦਸਵੰਧ ਦੇਨੇ ਵਿ-

ਥੇ ਅਰਥੀਅਹੁ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਇਸ ਕਉ ਅਸੀ-
ਸਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਇਸ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਪਰਸੰਨਤਾ ਪਹੁੰਚਤੀ ਹੈ ਅਰ ਦ-
ਸਵੰਧ ਦੇਨੇ ਵਿਖੇ ਢੀਲ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਆਦਿ ਬਿਆਦਿ ਉਪਾਧਿ ਆਦਿਕ ਵਿਘਨ ਆ-
ਨ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜਬ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤਬ ਸਰਬ ਦੁਖਹੁ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅ-
ਥਵਾ ਜਬ ਕੋਈ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਸ਼ੰਕਟ ਉਪਜ ਆਵੈ ਅਰ ਇਹ ਪੁਰਖ ਸ਼ੰਕਟ ਵਿਖੇ
ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਕੇ ਸਮਰਥ ਹੀ ਨ ਹੋ ਸਕੇ ਤਉ ਭੀ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਤੇ ਅ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹ ਜਾਤਾ
ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਦਾਨ ਦੇਵਣਾ ਭਲਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ
ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਕੀ ਰੁਚਿ ਉਪਜੇ ਤਬ ਉਸ ਪਰ ਭਗਵੰਤ ਦਇਆ ਜਾਨੈ ਅਰ
ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੈ ਮਾਨ ਹੋਵੈ ਜੋ ਮਤ ਇਸ ਧਰਮ ਕੀ ਰੁਚਿ ਕਉ ਬੁਰ
ਸੰਕਲਪ ਗਿਰਾਇ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਧਰਮ ਕੀ ਰੁਚਿ ਕਉ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਸਪੂਰਨ ਕੀਆ
ਚਾਹੇ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਦਾਨ ਕਉ ਗੁਹਜ ਹੀ ਦੇਵੈ ਅਰ ਪ੍ਰਸਿਧ
ਨਾ ਕਰੈ ਤਬ ਦੰਭ ਅਰ ਕਪਟ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋਵੈ ਅਰ ਇਸ ਕਾ ਦਾਨ ਦੇਨਾ ਨਿਹਕਾਮ ਹੋਵੈ
ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋ ਕੇ ਵਚਨਹੁ ਵਿਖੇ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਗੁਹਜ ਦਾਨ ਕਰ ਕੇ ਭਗਵੰਤ
ਕੀ ਦਇਆ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਤਪਤ ਹੋਵੈਗੀ-
ਤਬ ਗੁਹਜ ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਛਾਇਆ ਤਲੇ ਰਹੇਂਗੇ ਅਰੁ
ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਦਾਨ ਦੇ ਕਰ ਆਪ ਹੀ ਵਰਨਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਵਹੁ ਦਾ-
ਨ ਹੀ ਵਿਅਰਥ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਨੇ ਗੁਹਜ ਦਾਨ
ਦੇਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਕੀਏ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਕਿਸੀ ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ ਕਉ ਦੇਤੇ ਥੇ ਤ-
ਬ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲਤੇ ਹੀ ਨ ਥੇ ਇਉ ਨਿਰਧਨ ਪੁਰਖ ਨਿਦ੍ਰਾ ਵਿਖੇ ਸੋਇਆ ਹੂਆ ਦੇ-
ਖਤੇ ਥੇ ਤਬ ਜੋ ਕੁਛ ਦੇਨਾ ਹੋਤਾ ਥਾ ਸੋ ਉਸ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਮੇ ਬਾਂਧ ਜਾਤੇ ਥੇ ਅਥਵਾ ਜਬ
ਕਿਸੀ ਅਰਥੀ ਕਉ ਆਵਤਾ ਦੇਖਤੇ ਥੇ ਤਬ ਦਾਨ ਕੀ ਬਸਤੁ ਕਉ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਡਾਰ
ਦੇਤੇ ਥੇ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕੇ ਹਾਥ ਦੇਤੇ ਥੇ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ
ਐਸਾ ਗੁਹਜ ਦਾਨ ਦੀਜੀਐ ਜੋ ਦੇਨੇ ਹਾਰੇ ਕਉ ਇਹ ਅਰਥੀ ਭੀ ਨ ਪਛਾਨੈ ਅ-
ਰ ਗੁਹਜ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਵਨੇ ਵਿਖੇ ਦੰਭ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣਤ-
ਈ ਅਰ ਦੰਭ ਕਉ ਉਨ੍ਹੋਨੇ ਏਕਠਾ ਹੀ ਤੋੜਿਆ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਦੁਖਦ-
ਾਇਕ ਹੈਂ ਪਰੰਤੂ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਬਿਛੂ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ ਅਰ ਦੰਭ ਮਹਾਂ ਅਜਗਰ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ
ਦੋਨੋਂ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਜੋ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਾ ਦੁਖ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗ-

ਟ ਹੋਵੇਗਾ ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਅਪਣੇ ਦੰਭ ਕੋਉ
ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਤੇ ਦੂਰ ਕੀਆ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਨਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ
ਉਸ ਕੀ ਉਦਾਰਤਾ ਦੇਖ ਕਰ ਇਤਰ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਭੀ ਭੁਚਿ ਉਪਜਤੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ
ਅਵਸਥਾ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਉ ਨਿੰਦਾ ਅਰ ਉਸਤਤਿ ਸਮਾਨ ਹੋਵੈ,,
ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨੈ ਤਾਂ ਤੇ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਓਰਿ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਨ ਕਰੈ ਬਹੁੜ-
ਚਉਥੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਕੇ ਸਮੇ ਅਰਥੀ ਕਉ ਕਠੋ-
ਰ ਬਚਨ ਕਹੈ ਅਥਵਾ ਕ੍ਰੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦੇਖੇ ਅਥਵਾ ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ ਚਢਾਇ ਦਿਖਾਵੈ ਅਰ ਨਿਰ-
ਧਨ ਜਾਨ ਕਰ ਉਸ ਕੌ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰੈ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੀ ਦਾਨ ਦੇਨਾ ਨਿਸਫਲ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਐਸੀ ਮੂਰਖਤਾ ਦੁਹੁ ਕਾਰਣਹੁ ਕਰਿ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਇਹ ਹੈ
ਜੋ ਜਿਸ ਕਉ ਧਨ ਕਾ ਦੇਨਾ ਕਠਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਭੀ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਕੇ ਸਮੇ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ
ਅਰ ਅਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਦੁਰਬਚਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਭੀ
ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕਉ ਏਕ ਦਾਮ ਦੇ ਕਰ ਸਹੰਸਰ ਦਾਮ ਲੇ-
ਨੇ ਕੀ ਆਸਾ ਹੋਵੈ ਅਰ ਦੇਤੀ ਬਾਰ ਸੁਕਚ ਜਾਵੈ ਤਬ ਭੀ ਮੂਰਖਤਾ ਕਹੀਤੀ ਹੈ
ਤੈਸੇ ਹੀ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਕਰਕੇ ਨਰਕਹੁ ਤੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਰਖਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਬਡੇ
ਸੁਖਹੁ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਇਸ ਬਚਨਹੁ ਪਰ ਹੋਵਹਿ
ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਕੇ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਦਾਨ ਦੇਨਾ ਕਿਉਂਕਰ ਕਠਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਕਾ-
ਰਣ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਆਪ ਕਉ ਅਰਥੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਖ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ
ਇਹ ਨਿਰਧਨ ਹੈ ਅਰ ਮੈਂ ਧਨਵਾਨ ਹੂੰ ਅਰ ਐਸੇ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿ-
ਖੇ ਨਿਰਧਨ ਪੁਰਖ ਸੁਖ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿਗੇ ਅਰ ਧਨਵਾਨ ਦੰਡ ਕਉ ਪ
ਵਹਿਗੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਨਿਰਧਨ ਪੁਰਖ ਕਉ ਖੈਂਚਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਧਨਵਾਨ
ਸੁਖਹੁ ਕਉ ਭੁੰਚਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਧਨਵਾਨ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਨਿਰਧਨਹੁ ਕਾ
ਰਿਦਾ ਦੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਦੀਨ ਮਾਣਖ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਅ-
ਰ ਜਬ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੀਐ ਤਬ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਧਨਵਾਨ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੈਂ
ਜੋ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਹੁ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰਹੁ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਪਤਾ ਵਿਖੇ ਭੀ ਧਨਵਾਨ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੈਂ
ਜੋ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਹੁ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰਹੁ ਕੀ ਵਿਸੇਪਤਾ ਵਿਖੇ ਚਿੰਤਾਮਾਨ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ
ਅਰ ਖਾਨ ਪਾਨ ਏਕ ਠਾਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਜੇਤੀ ਕਛੁ ਸਰੀਰ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਬ-
ਹੁੜ ਧਨਵਾਨਹੁ ਪਰ ਇਹ ਭੀ ਡੰਡ ਰਾਖਿਆ ਹੈ ਅਰਥੀ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਜਬ ਆਸ-

ਕਤਿ ਦਾਨ ਦੇਵੈ ਅਰ ਜਬ ਨ ਦੇਵਹਿ ਤਬ ਪਾਪੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਪਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ
ਧਨਵਾਨਹੁ ਕਉ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਨਿਰਧਨਹੁ ਕਾ ਟਹਿਲੂਆ ਬਨਾ
ਇਆ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਤੋ ਧਨ ਵਾਨਹੁ ਕੇ ਨਿਰਧਨ ਪੁਰਖ ਨਿਰਸੰਦੇਹ
ਅਧਿਕ ਸੁਖੀ ਹੋਵਹਿਗੇ ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਵਿਖੇ ਸੁਕਰ ਅਰ ਕਠੋਰਤਾ ਨ
ਕਰੇਂ ਅਰ ਆਪ ਕਉ ਅਰਥੀਅਹੁ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਖ ਭੀ ਨ ਜਾਣੈ ਬਹੁੜ ਪਾਂਚਵੀ ਜੁਗ-
ਤਿ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਕਉ ਕਛੁ ਦਾਨ ਦੇਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ ਅਪਨਾ ਉਪਕਾਰ ਨ
ਰਾਖੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ ਤਬ ਹੀ ਉਪਕਾਰ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਜਬ ਐਸੇ ਜਾਣਤਾ ਹੈ
ਜੋ ਮੈਂ ਨੇ ਉਸ ਕਉ ਬਡਾ ਪਦਾਰਥ ਦੀਆ ਹੈ ਅਰੁ ਮੇਰਾ ਇਹ ਅਧੀਨ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਜਾ
ਨਨਾ ਭੀ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਐਸਾ
ਅਭਿਮਾਨ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਅਰਥੀ ਪੁਰ-
ਖੁ ਮੇਰੀ ਟਹਲ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ ਅਥਵਾ ਮੇਰਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮੇ
ਹੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਨ ਕਰਤਾ ਤਬ ਦਾਨ ਦੇਨੇ
ਹਾਰਾ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਰੋਸ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਣੇ ਲਾਗਤਾ ਜੋ ਮੈਂ-
ਨੇ ਇਸ ਕੇ ਸਾਥ ਐਸਾ ਉਪਕਾਰ ਕੀਆ ਥਾ ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸਨਮਾਨ ਨਾਹੀ ਕੀ-
ਆ। ਸੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਮੂਰਖਤਾ ਕੇ ਲਛਣ ਹੈਨ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀ
ਐ ਤਬ ਅਰਥੀ ਪੁਰਖ ਇਸ ਕੇ ਊਪਰ ਉਪਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ-
ਕੈ ਦਾਨ ਕਉ ਇਸ ਕਉ ਨਰਕਹੁ ਤੇ ਬਚਾਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਹਾਰੇ ਪੁਰਖ ਕੇ
ਰਿਦੇ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾਈ ਕੀ ਮੈਲ ਕਉ ਦੂਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਨਊਆ ਕਿਸੀ ਪੁ-
ਰਖ ਕਾ ਰੁਧਰ ਨਿਕਾਸੇ ਅਰੁ ਲੇਵੈ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਤਬ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਨਊ
ਏ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਕੇ ਦੁਖਦਾਇਕ ਰੁਧਰ ਕਉ ਉਸ ਨੇ ਦੂ-
ਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਰੂਪੀ ਮੈਲ ਭੀ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਦੁਖ ਦੇਨੇ ਹਾਰੀ
ਹੈ। ਸੋ ਜਿਸ ਅਰਥੀ ਸਨਬੰਧ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਦੂਰ ਹੂਈ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇ
ਹ ਉਸ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਨਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ
ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਕਉ ਕਛੁ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਦਾਨ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਭਗਵੰਤ ਹਾਥਹੁ ਵਿਖੇ
ਜਾਇ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪਾਛੇ ਅਰਥੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰਥੁ ਇਹ ਜੋ ਉਸ
ਦਾਨ ਕਾ ਫਲ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਐਸੇ ਹੂਆ ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਅਰਥੀ ਊ-
ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਨ ਰਾਖੈ। ਅਰ ਅਪਣੇ ਊਪਰ ਉਸ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣੈ। ਅਰ

ਜਬ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾਨ ਕੇ ਭੇਦ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ। ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਅਰਥੀ ਕੇ ਊਪ
ਰ ਉਪਕਾਰ ਰਾਖਣਾ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਆਗੇ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਸੋ ਤਿ-
ਨਹੁਨੇ ਅਰਥੀਅਹੁ ਅਰ ਅਭਿਆਗਤੀਅਹੁ ਕਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਅਧੀਨਤ
ਸਹਿਤ ਉਸਕੇ ਆਗੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਇ ਕਰ ਕਹਨੇ ਲਗੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਤੁਮ ਇਸ ਦਾਨ ਕਉ ਅੰਗੀ
ਕਾਰ ਕਰਹੁ ਅਥਵਾ ਕਿਨਹੂਨੇ ਐਸੇ ਭੀ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਆਪਨੇ ਹਾਥਹੁ ਵਿਖੇ ਕੁਛਕ ਰੂਪਾ
ਅਰ ਸੋਨਾ ਕਰਕੇ ਉਨਕੇ ਆਗੇ ਰਾਖਿਆ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਵਹੁ ਆਪ ਹੀ ਉਠਾਇ ਲੇਵਹਿ
ਅਰ ਹਮਾਰੇ ਹਾਥ ਤੇ ਉਨਕਾ ਹਾਥ ਊਚਾ ਰਹੇ ਹੈ ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਉਦਾਰ ਪੁਰਖਨੇ ਅਰਥੀ
ਅਹੁ ਤੇ ਅਸੀਸ ਕੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਸੀਸ ਕੀ ਚਾਹ ਕਰਕੇ ਭੀ ਇਸਕ
ਉਪਕਾਰ ਸਿੱਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕ ਕਸਟ ਕਰਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹਾਰਾ ਅਰਥੀ
ਹੈ। ਬਹੁੜ ਛਠਵੀਂ ਜੁਗਤਿ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਉਤਮ ਅਰ ਨਿਰਦੋਖ ਹੋਵੈ ਸੋ ਦਾਨ
ਵਹੀ ਦੇਵੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਾਪ ਸਹਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਏ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਅਰਥ
ਦੇਨਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਭੀ ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸੁਧ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਦੇਣਾ
ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਅਰ ਅਸੁਧ ਕਉ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ
ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਤੁਮ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਮਲੀਨ ਰਿਤ ਸਾਥ ਉਤਪਤਿ ਕਰਤੇ ਹੋ। ਤਬ
ਉਸ ਮਲੀਨ ਵਸਤ ਕੇ ਬਹੁੜ ਮੇਰੇ ਅਰਥ ਕਿਉਂ ਲਗਾਵਤੇ ਹੋ। ਅਰ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਤ-
ਮ ਕਿਸੀ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਜਾਵੇ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਨੀਰ ਵਸਤੁ ਦੇਨੀ ਹਾਸੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ
ਨੀਰ ਅਰ ਮਲੀਨ ਵਸਤ ਭਗਵੰਤ ਅਰਥ ਦੇਣੀ ਅਰ ਉਤਮ ਵਸਤ ਅਪਨੇ ਅਰ-
ਥ ਲਗਾਵਨੀ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਮਹਾਂ ਅਜੋਗ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਰਧਾ ਕਾ ਚਿ-
ਹਨ ਨਹੀਂ ਭਾਸਤਾ ਅਰ ਗਿਲਾਨ ਸਾਥ ਦੇਨਾ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਦਾਨ ਵਿਖੇ ਸ਼ਰਧਾ
ਅਧਿਕ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਵਹੁ ਦਾਨ ਬਿਅਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੋਂ
ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪਾਪ ਰਹਿਤ ਏਕ ਦਾਮ ਦੇਨਾ ਭੀ ਸ਼ਰਧਾ ਸੰਜੁਗਤ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੋਤਾ ਹੈ।
੧੦॥ ॥ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾਨ ਕੇ॥ ॥ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ
ਦਾਨ ਦੇਨਾ ਭੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇਊ ਤਿਸ ਕਉ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਕੇ ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਕੀ
ਚਿਤਵਨੀ ਹੋਵੈ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰ ਕਾ ਤਿਆਗ ਉਸਨੇ ਕੀਆ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਐ-
ਸੇ ਪੁਰਖ ਕਉ ਦੇਨਾ ਅਤਿ ਅੰਤਰ ਫਲ ਦਾਇਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਵੈਰਾਗੀ ਪੁਰਖ ਕੀ ਅ-
ਹਾਰ ਵਸਤੁ ਕਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਮਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਬ ਉਸਕੇ ਸਰੀਰ
ਵਿਖੇ ਕਛੁਕ ਬਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸੇਵਾ ਕਰਨਹਾਰਾ

 ਪੁਰਖ ਭੀ ਉਸਕਾ ਭਾਗੀ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਪੁਰਖ ਉਦਾਰ ਧ-
ਨਵਾਨੁ ਥਾ। ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀ ਮਾਨ ਹਾ ਹੁਕੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਥਾ। ਅ-
ਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਤਾ ਥਾ। ਇਹ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਸਰਬਦਾ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜ-
ਨ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੈਂ ਅਰ ਜਬ ਇਸ ਕਉ ਕਿਸੀ ਵਸਤੂ ਕੀ ਅਖੇਪਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ
ਇਨਹੁ ਕਾ ਚਿਤ ਵਿਖੇਪਤਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਮੈਂ ਵਿਵਹਾਰ ਕਾ ਤਿਆ-
ਗ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਕਉ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰਉ। ਤਬ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਮੁਝ ਕਉ ਇਨਕੀ ਸੇ-
ਵਾ ਅਧਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਾਗਤੀ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਮੈਂ ਏਕ ਹੀ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀ ਵਿਖੇਪ-
ਤਾ ਵਿਖੇ ਰਹੂੰਗਾ ਅਰ ਇਕ ਇਨਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਉਗਾ। ਤਬ ਇਹ ਤਉ ਅਨੇਕ ਪੁ-
ਰਖ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਇਕਤ੍ਰ ਰਹੈਂਗੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਅਨੇਕ ਰਿਦਿਅਹੁ ਕਾ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਵਣਾ
ਏਕ ਰਿਦੇ ਕੀ ਇਕਤ੍ਰਤਾ ਤੇ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ੇਖ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ ਸੋ ਇਹ ਵਚਨ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ
ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤਬ ਕਹਿਣੇ ਲਾਗੇ ਜੋ ਇਹ ਵਚਨ ਕਿਸੀ ਗੰਭੀਰ ਚਿਤ ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁ
ਰਖ ਕਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਅਕਸਮਾਤ੍ਰ ਵਹੁ ਉਦਾਰ ਪੁਰਖ ਨਿਰਧਨ ਹੋਤਾ ਭਇਆ। ਇਸ
ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਤਿਅੰਤ ਅਭਿਆਗਤ ਉਸ ਤੇ ਕੁਛ ਲੇਤੇ ਥੇ ਤਬ ਵਹੁ ਸਭਨਹੁ ਕਉ ਸੰ-
ਤੁਸ਼ਟ ਕਰਤਾ ਥਾ। ਅਰ ਵਸਤੁ ਦੇਕਰ ਮੋਲ ਕਛੁ ਨ ਲੇਤਾ ਥਾ ਸੋ ਜਬ ਉਸਕੀ ਨਿ-
ਰਧਨਤਾ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਸੁਨੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਛੁ ਧਨ ਉਸਕੀ ਓਰ ਭੇਜਿ-
ਆ ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਜੋ ਇਸ ਧਨ ਕਉ ਤੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬਹੁੜ੍ਹ ਵਿਵਹਾਰ
ਕਰਹੁ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਤੁਝ ਜੈਸੇ ਪੁਰਖ ਕਉ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨਾ ਅਦਭੁਤ ਨਹੀਂ ਬਹੁੜ੍ਹ
ਦੂਸਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਹੁ ਹੈਂ ਜੋ ਜਿਨ ਕਉ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋਵੈ ਤਉ ਉਸਕੋ
ਭੀ ਦਾਨ ਦੇਨਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਅਰੁ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਭੀ ਉਸ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਭਾਗੀ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਤੀਸਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਹੁ ਹੈਂ ਜੋ ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਅਪਨੀ ਨਿਰਧਨਤਾਈ
ਕੋ ਗੁਪਤ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਮਾਗਨੇ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖਹੁ ਕਉ ਭੀ ਦਾ-
ਨ ਦੇਨਾ ਮਹਾਂ ਉਤਮ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਚਉਥੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਹੁ ਹੈਂ ਜੋ ਜਿਨਕਾ ਕੁਟੰਬ ਬਡਾ
ਹੋਵੈ ਅਰ ਧਨ ਤੇ ਹੀਨ ਹੋਵਹਿ ਅਥਵਾ ਰੋਗੀ ਹੋਵਹਿ ਸੋ ਤਿਨ ਕਉ ਦੇਨਾ ਭੀ ਅਧਿਕ
ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇਤਾ ਕਛੁ ਕਿਸੀ ਕਉ ਅਰਥ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੇਤਾ ਹੀ ਉ-
ਸਕੇ ਦੇਨੇ ਕਾ ਫਲ ਭੀ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਪਾਂਚਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਹੁ ਹੈਂ ਜੋ ਇਸ
ਕਾ ਸਨਬੰਧੀ ਨਿਰਧਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਦੇਨਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸ
ਕਉ ਦੇਨੇ ਕਰਕੇ ਸਨਬੰਧੀ ਤੇ ਭੀ ਸਨਮੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਪੁੰਨ ਕਉ ਭੀ-

ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਜੋ ਕੋਈ ਧਰਮ ਕਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਦੇਨੇ ਕਰਕੇ ਅ-
ਧਿਕ ਫਲ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਤਉ ਅਧਿਕ ਉਸ ਕੇ ਪਾਂਚ ਲਛਣ ਐਸੇ
ਕਹੇ ਹੈਂ ਸੋ ਜਿਸੁ ਵਿਖੇ ਇਹ ਸਭੀ ਪਾਏ ਜਾਵਹਿ ਅਥਵਾ ਕੁਛ ਅਲਪ ਹੋਵੈ ਤਬ ਐਸੇ
ਅਧਿਕਾਰੀਓਂ ਕਉ ਦਾਨ ਦੇਨਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਅਰ ਉਨ ਕੀ ਆਸੀਸਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕੋ ਭੀ ਲ-
ਭੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਬਡੇ ਮਹੰਤ ਉ ਅਰ ਕੁਲਵੰ-
ਤਹੁ ਕਉ ਢੂੰਢਹਿ ਨਹੀ ਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਕਉ ਦੇਵੈ॥ ੨॥ ॥ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੀ
ਜੁਗਤਿ ਦਾਨ ਲੇਣੇ ਕੀ॥ ॥ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਦਾਨ ਲੇਨੇ ਹਾਰੇ ਕਉ ਭੀ ਪਾਂਚ ਜੁਗ-
ਤਿਆਂ ਚਾਹੀਤੀਆਂ ਹੈਂ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀਚਾਰ ਕਰੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਉ ਧਨ ਕੇ ਅਧੀਨ ਬਨਾਇ-
ਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਉ ਧਨ ਭੀ ਦੀਆ ਹੈ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਜਿਨ ਕੇ ਊ-
ਪਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦਇਆ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਵਿਹਾਰ ਕੀ ਵਿਸੇਖਤਾ ਤੇ ਰਾਖ ਲੀਆ
ਹੈ ਬਹੁਤ੍ਰ ਧਨ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਕਲੇਸ ਧਨਵਾਨਹੁ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ।
ਅਰ ਧਨਵਾਨਹੁ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਇਉ ਭੀ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਮਾਨੁਖ ਧਨ ਤੇ ਰਹਤ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਤਬ ਵਹੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿ-
ਖੇ ਭੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵਹਿ ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਮੇਰੇ ਹੀ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵਹਿ ਤਾਂ ਤੇ ਚਾ-
ਹੀਐ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਤੇ ਕੁਛੁ ਦਾਨ ਲੇਵੈ ਤਬ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਇਹੀ ਮਨਸਾ ਰਾ-
ਖੇ ਜੋ ਮੈ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅਹਾਰ ਮਾਤ੍ਰ ਕੁਛੁਕ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ-
ਵਹੁ ਅਰ ਇਸ ਉਪਕਾਰ ਕਉ ਭੀ ਜਾਣੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਧਨਵਾਨੋਂ ਕੋ ਮੇਰਾ ਟਹਲੂਆ
ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਨਮਿਤ ਜੋ ਮੁਝ ਕੋ ਭਜਨ ਤੇ ਵਿਖੇਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੈ ਅਰ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿ-
ਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਊਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਦਇਆ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਅਪਨੀ ਟਹਲ
ਕੇ ਨਮਿਤ ਨਿਕਟ ਹੀ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਔਰ ਜਬ ਹੀ ਪਰਜਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕੇ ਅ-
ਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀ ਤਾਂ ਤੇ ਉਨ ਕੋ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀਓਂ ਕੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਪ੍ਰ-
ਜਾ ਉਨ ਕੇ ਆਗੇ ਹੀ ਫਿਰਭੁਰਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਵਹੁ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਅਰਾਮ ਸਾਥ ਸੁਖੋਂ ਕੋ ਭੁਗ-
ਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਭੀ ਸਰ-
ਬ ਮਾਨੁਖੋਂ ਕੋ ਅਪਨੇ ਭਜਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਏ ਜੋ ਸੰਗ੍ਰਹ ਤੇ
ਰਹਿਤ ਪੁਰਖ ਕਿਸ ਤੇ ਕੁਛ ਲੇਵੈ ਤਬ ਇਸੀ ਮਨਸਾ ਸਾਥ ਲੇਵੈ ਤੋ ਭਲਾ ਹੈ। ਇਸੀ
ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਦਾਣ ਦੇਨੇ ਹਾਰੇ ਤੇ ਲੇਨੇਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਤੇ ਨਹੀ

ਹੋਤਾ ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਸੰਜਮ ਸੰਜੁਗਤਿ ਲੇਕਰ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੈਂ ਤੌ ਭਲਾ ਹੈ
ਅਰ ਧਨਵਾਨੋਂ ਕੌ ਉਨਕੀ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਨੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਪਰਸਿੱਧ ਹੂਆ ਜੋ ਧਨਵਾ-
ਨ ਅਰ ਨਿਰਧਨ ਪੁਰਖ ਸਭ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਅਰ ਉਸਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾ-
ਨਨੇ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਉਪਪਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਤੇ
ਕਛੁ ਲੇਵੈ ਤਬ ਉਸ ਦਾਨ ਕੌ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣੈ। ਅਰ ਦੇਨੇ ਹਾਰੇ ਕਉ-
ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਾ ਅਧੀਨ ਸਮਝੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ
ਉਸਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰੀ ਹੈ ਤਬ ਉਸਨੇ ਮੁਝਕੋ ਦਾਨ ਦੀਆ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ
ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰਧਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਬ ਉਸ ਵਿਖੇ ਸਰਧਾ ਅਰੁ ਨਿਸਚੇ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨ
ਹੋਤੀ ਤਬ ਵਹੁ ਏਕ ਦਾਮ ਭੀ ਨ ਦੇਤਾ ਤਾਂਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਹੀ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ
ਜੋ ਰਿਦਿਆਹੁ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਨੇਵਾਲਾ ਵਹੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਐਸੇ ਜਾਣਿਆ ਜੋ ਦੇਨੇ ਹਾਰਾ ਭਗ-
ਵੰਤ ਹੈ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਹਾਰੇ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਬੀਚ ਰਾਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਉਸਕੇ ਹਾਥਹੁ
ਕਰ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਉਸਕੀ ਭਲਾਈ ਕੋ ਭੀ ਜਾਣਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ
ਉਸਕੋ ਦਇਆ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਕਾਰਣ ਕਰ ਵਹੁ ਭੀ ਭਗਵੰਤ
ਕਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ ਅਰ ਉਸਕਾ ਭਲਾ ਭੀ ਚਿਤਵਨਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਭੀ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ
ਜੋ ਜਬ ਵਹੁ ਇਸਕੋ ਥੋੜੀ ਵਸਤੁ ਦੇਵੇ ਤਬ ਉਸਕੋ ਅਲਪ ਨ ਜਾਣੈ ਜੋ ਇਹ ਭੀ ਸ਼ੁਕ-
ਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਦੇਨੇ ਹਾਰੇ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜੇਤਾ ਕਿਸੀ ਕੋ ਕਛੁ ਦੇਵੈ ਤਉ-
ਉਸਕੋ ਕਿੰਚਤ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਜਾਣੈ। ਤੈਸੇ ਲੇਨੇ ਹਾਰੇ ਕਉ ਭੀ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ
ਹੀ ਜਾਣਕੇ ਵਰਕੇ ਦੇਖੈ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਅਸੁਧ ਧਾਨ ਕਉ ਅੰਗੀ
ਕਾਰ ਨ ਕਰੈ। ਅਥਵਾ ਇਹ ਜੋ ਪਾਪਕਰਮੀਓਂ ਕਾ ਦਾਨ ਨ ਲੇਵੈ। ਬਹੁੜ ਚਉਥੀ
ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਅਪਨੇ ਕਾਰਜ ਮਾਤ੍ਰ ਤੇ ਅਧਿਕ ਨ ਲੇਨਾ। ਅਧਿਕ ਲੇ-
ਣਾ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਗ੍ਰਿਹਿ ਵਿਖੇ ਰਾਖਤਾ ਹੋਵੈ। ਤਉ ਭੀ
ਦਸ ਵੰਧ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਣ ਨਹੀਂ। ਬਹੁੜ ਪਾਂਚਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ
ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਹੀ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਹਾਰੇ ਤੇ ਪੂਛੈ। ਜੋ ਤੂੰ ਏਹ ਦਾਨ ਰੋਗੀਓਂ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਾ
ਦੇਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਨਿਰਧਨੋਂ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਾ ਦੇਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਹਮ ਕਉ ਸਾਧ ਜਾਣ
ਕਰ ਕਿਸੀ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਦਾਨ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਵਹੁ ਜਬ ਕੁਛ ਉਤਰ ਦੇਵੇ ਤਬ
ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ ਕਹੈ ਜੋ ਇ-
ਹ ਨਿਰਧਨਹੁ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਸਕਉ ਅਤਯੰਤ ਕਰ ਚਾਹੀਤਾ ਹੋਵੈ। ਤਬ

ਲੇਵੈ ਅੰਨ ਥਾ ਨਾ ਲੇਵੈ ॥੩॥ ਇਤਿ ਦਸਵਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਰਗ ਹਾ ॥ ਅਥਤੇ
ਰਉਥੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਤ ਕਾ ਵਰਣਨ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਇ-
ਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਹੈ ॥ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮੇਰੇ ਨਿਮਿੱਤ ਬ੍ਰਤ ਅਰ ਤਪ ਕਰਕੇ ਭੋਰੋਂ
ਕਾਤਿਆਗ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥ ਤਉ ਉਨ ਕਉ ਮੈ ਹੀ ਉਸ ਕਾ ਫਲ ਦੇਨੇਹਾਰਾ ਹੂੰ ॥ ਪਰ ਬ੍ਰਤ ਭੀ
ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਅਪਣੇ ਚਿਤ ਕਉ ਸੰਕਲਪ ਹੂੰਤੇ ਰੋਕ
ਰਾਖਣਾ ਅਰ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਕਰਨਾ ॥ ਜੋ ਇਹ
ਬ੍ਰਤ ਐਸਾ ਕਠਨ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜਬ ਭਗਵੰਤ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਕ ਸੰਕਲਪ ਭੀ ਇਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿ-
ਖੇ ਫੁਰੈ ਤਬ ਵਹੁ ਬ੍ਰਤ ਖੰਡਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜਦਪਿ ਇਨ ਵਿਖੇ ਰਾਤ੍ਰ ਕੇ ਆਹਾਰ ਕਾ ਸੰਕ-
ਲਪ ਫੁਰਿਆ ਆਵੈ ਤਉ ਭੀ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀ ॥ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰਨੇਹਾਰਾ ਭਗ-
ਵੰਤ ਹੈ ॥ ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਪੁਰਖ ਅਪਨੀ ਜੀਵਕੀ ਚਿੰਤ ਵਨਾ ਨਾ ਕਰੈ ॥
ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਅਚਿੰਤ ਹੋ ਰਹੇ ॥ ਜੋ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਸੰਤ ਜਨੋ ਕੋ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਉਤਮ ਬ੍ਰਿਤਿ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ ॥ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਬ੍ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸ-
ਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਉ ਪਾਪ ਕਰਮ ਹੂੰਤੇ ਰੋਕ ਰਾਖੈ ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਅਪਨੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰ ਕੀ
ਬੁਰੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਬਚਾਇ ਰਾਖੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਾਮ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕ-
ਰਨਤੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਭੀ ਕਾਮ ਕਾ ਬਾਣ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਬਾ-
ਣ ਕੇ ਊਪਰ ਬਿਖ ਲਪੇਟ ਹੂਈ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਾ ਤਿ-
ਆਗ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਧਰਮ ਕਾ ਸਿਰੋਪਾਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਪੁਨੇ
ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਨਹੁ
ਪਾਂਚਹੁ ਕਰਮੋ ਕਰ ਬ੍ਰਤ ਖੰਡਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਇਕ੍ਰਾ ਅਰ ਝੂਠ ਅਰ ਦੁਹਾਈ ਕਠੋ-
ਰ ਬਚਨ ਅਰ ਕਾਮ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਦੇਖਨੀ ਸੋ ਇਹ ਪਾਂਚਹੁ ਇਹ ਪਾਪ ਬ੍ਰਤ ਕਉ ਤੋੜ ਡਾਰਤੇ
ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਥਿਆ ਅਰ ਥਵਰਨਾ ਤੇ ਰਸਨਾ ਤੇ ਰਸਨਾ ਕੋ ਰੋਕ ਰਾਖਣਾ ਅਰ ਥਾ ਇਹ ਜੋ ਜਿਸ
ਵਰਨ ਵਿਖੇ ਪਰੋਜਨ ਸਿਧ ਨ ਹੋਵੈ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ ਵਚਨ ਤੇ ਮੋਨ ਕਰ ਰਹੇ ॥ ਅਥਵਾ
ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਵਚਨ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨੋ ਕੇ ਵਚਨਹੁ ਵਿਖੇ ਮਨ ਕੋ ਲਗਾਵੈ ॥ ਅਰ ਵਾਦ ਵਿਵਾ-
ਦ ਵਿਖੇ ਆਸਕਤ ਨ ਹੋਵੈ ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਝੂਠ ਤੇ ਐਸੇ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ ਜੋ ਇਨਹੁ ਕਰਕੇ
ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਵਹੁ ਕਾ ਬ੍ਰਤ ਭੀ ਖੰਡਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਦੁਹੁ ਇਸ-
ਤ੍ਰੀਹੁ ਨੇ ਨਿਰਾਹਾਰ ਬ੍ਰਤ ਰਾਖਿਆ ਥਾ ਤਬ ਭੂਖ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਰਕੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਣੇ
ਲਾਗੀਆਂ ਅਰ ਬ੍ਰਤ ਖੋਲਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਸਿਉ ਪੂਛਨੇ ਲਾਗੀਆਂ ਤਬ ਮਹਾਂ

ਪੁਰਖ ਉਨ ਕੇ ਜਲ ਕਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਦੀਆ ਸੋ ਜਬ ਉਨੋਂ ਨੇ ਜਲ ਪਾਨ ਕੀਆ ਤਬ
ਉਨੋਂ ਨੇ ਉਕਲੇਦ ਕੀਆ ਅਰ ਉਸ ਉਕਲੇਦ ਕਰ ਸਭ ਹੀ ਰੁਧਰ ਨਿਕਸਿਆ ਤਬ
ਦੇਖ ਕਰ ਸਭ ਹੀ ਲੋਕ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋਏ ਬਹੁੜ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਇਨਹੁ ਇਸ ਤ੍ਰੀਓਂ
ਕਾ ਐਸਾ ਸੁਭਾਵ ਅਰ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਆਹਾਰ
ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਤੇ ਤਿਨੋਂ ਨੇ ਬ੍ਰਤ ਰਾਖਿਆ ਅਰ ਜਿਸ ਕੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮਹਾਂ ਪਾਪ
ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਵਿਖੇ ਆਸ਼ਕਤਿ ਹੈ
ਅਰ ਇਨ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਜੋ ਰੁਧਰ ਨਿਕਸਿਆ ਹੈ ਸੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰ ਕੇ ਮਾਨੋ ਇਨਹੁ ਨੇ ਮਾਸ
ਖਾਇਆ ਹੈ ਬਹੁੜ ਐਸੇ ਹੀ ਸ਼੍ਰਵਣਹੁ ਕਉ ਭੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਰਾਖੇ ਤਾਤਪਰਜ
ਇਹ ਜੋ ਬਚਨ ਬੋਲਨੇ ਵਿਖੇ ਨਿੰਦ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ ਭੀ ਨਿੰਦ ਹੈ ਜੈਸੇ
ਨਿੰਦ ਅਰ ਝੂਠ ਵਚਨ ਕਹਨਾ ਜੋ ਨਿੰਦ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਸੁਣਨੇ ਹਾਰਾ ਭੀ ਕਹਨੇ ਹਾ-
ਰੇ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਪਾਪ ਕਰਮਹੁ ਕਾ ਭਾਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਐਸੇ ਹੀ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮਹੁ
ਤੇ ਹਾਥਹੁ ਅਰ ਪਾਵਹੁ ਕਉ ਭੀ ਰੋਕ ਰਾਖੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਬ੍ਰਤ ਰਾਖਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਰੋਗੀ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਰੋਗੀ ਫਲ ਮੂਲ ਆਦਿਕਹੁ ਕੋ ਕੁਪਥ ਜਾਨ ਕਰ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਅਰ
ਬਿਖ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈ ਤਬ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਹੀ ਪਾਪ ਕਰਮ ਵਿਖ
ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ ਅਰ ਖਾਨ ਪਾਨ ਫਲ ਮੂਲ ਆਦਿਕਹੁ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ ਇਸ ਕਰ
ਕੇ ਜੋ ਇਨ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਿਖੇ ਪਾਪ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਪਾਪ ਹੁਕ
ਤਾਂ ਤੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਅਰ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮਹੁ ਵਿਖੇ ਆਸ਼ਕਤ ਹੋਨਾ
ਸੋ ਐਸੇ ਬ੍ਰਤ ਕਰ ਕੇ ਲਾਭ ਕਛੂ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ
ਕੇਤੇ ਪੁਰਖਹੁ ਕਉ ਬ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ਭੂਖ ਹੀ ਕਾ ਅਧਿਕ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇ
ਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸ਼ੁਧ ਅਹਾਰ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕਰੈ ਅਰ ਸੁਧ ਅਹਾਰ ਕਉ
ਭੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਲਪ ਹੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈ ਅਰ ਭੋਜਨ ਬਹੁਤ ਨ ਕਰੈ
ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ ਨ ਕਰੈ ਜੋ ਦਿਨ ਕਉ ਬ੍ਰਤ ਰਾਖ ਕਰ ਬਹੁੜ ਦੁਗਨਾ ਹੀ ਆ-
ਹਾਰ ਕਰ ਲੇਵੇ ਸੋ ਇਹ ਨਿੰਦ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਬ੍ਰਤ ਰਾਖਨੇ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ
ਭੋਗਹੁ ਕਉ ਨਿਬਲ ਕਰੀਐ ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਬ੍ਰਤ ਕਉ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰ ਕੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ
ਬਿੰਜਨਹੁ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈ ਤਬ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਤਉ ਭੋਗ ਨਿਬਲ ਨਹੀ ਹੋਤੇ ਅਰ
ਰਿਦਾ ਭੀ ਉਜਲ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਪਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਨੇ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਾ ਬ੍ਰਤ ਵਰਨਨ
ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਕਾ ਬ੍ਰਤ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਕੋ ਮਧਮ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ

ਤੀਸਰਾ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਹੁ ਕਾ ਬ੍ਰਤ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਕੇਵਲ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਤੇ
ਹੈਂ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਉ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਰਾਖਤੇ ਸੋ ਇਹ ਬ੍ਰਤ ਮਹਾਂ ਕਲਿਸ਼੍ਟ
ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਏਤਾ ਹੀ ਗੁਣ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਭੁਖ ਕਰ ਇੰਦ੍ਰੀ ਨਿਰਬਲ ਹੋ-
ਤੀਆਂ ਹੈਂ ਪਰ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਜੋ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਾ ਬ੍ਰਤ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਅਸੁ
ਭ ਕਰਮੋਂ ਤੇ ਅਪਨੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਉ ਰੋਕ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਭੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੀ
ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭੈ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵਨਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਬ੍ਰਤ ਕੋ
ਭਗਵੰਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰੈ ਅਥਵਾ ਨਾ ਕਰੈ ਤਾਂ ਤੇ ਭੈ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵਨਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ।
ਪਰ ਨਿਰਾਸ ਹੋਇ ਕਰ ਸੁਭ ਕਰਮਹੁ ਤੇ ਤਿਆਗਨਾ ਭੀ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਭ-
ਗਵੰਤ ਕਿਸੀ ਕੇ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਕਰਤਬ ਕਉ ਵਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ॥੪॥ ਇ-
ਤਿ ਬ੍ਰਤ ਬਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਰਗਹਾ। ॥ਅਥ ਪਾਂਚਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਪੋਥੀ ਕਾ ਪੜਨਾ ਵਰਨਨ ਹੋ
ਵੇਗਾ॥ ॥ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪੋਥੀ ਕਾ ਪੜਨਾ ਭੀ
ਉਤਮ ਭਜਨ ਹੈ ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਨਖਹੁ ਕੇ ਰਿਦੇ ਮਲੀਨ ਹੋਰ
ਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਜੰਗਾਲ ਕਰਕੇ ਦਰਪਣ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਲੋਕਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਅਰ ਪੁ-
ਛਿਆ ਜੋ ਐਸੇ ਰਿਦੇ ਮਲੀਨ ਕਿਉਂਕਰ ਉਜਲ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਉਨੋਂ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਵਚਨਹ
ਕੇ ਪਾਠ ਅਰ ਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਰਿਦਾ ਨਿਰਮਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ
ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਝ ਤੇ ਪੀਛੇ ਤੁਝ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ
ਹੈਂ ਸੋ ਏਕ ਮੋਨੀ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਬੋਲਨੇਹਾਰੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ ਵਚਨ ਹੈਂ ਅਰ ਮੋਨ
ਧਾਰੀ ਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਸੋ ਇਨ ਦੋਨਹੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਉ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਕੇ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਾ-
ਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ॥੧॥ ॥ਅਥ ਪ੍ਰਭਾਤ ਕਰਨਾ ਪਾਠ ਅਰ ਅਚੇਤ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਾ॥
॥ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਕੋਈ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ ਬਚਨਹੁ ਕਉ ਪੜਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੀ
ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅਵਸਥਾ ਉਤਮ ਹੋਤੀ ਹੈ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਉਸ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਬਚਨਹੁ
ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਸਮਝ ਕਰ ਆਪ ਕਉ ਨੀਚ ਕਰਮਹੁ ਤੇ ਬਚਾਇ ਰਾਖੇ ਅਰ ਸਰਬ
ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਭੈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਹੇ ਬਹੁੜ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨ ਕਰ ਸਕੈ ਤਬ ਇਹ ਭੈ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਜੋ ਵਹੁ ਵਚਨ ਹੀ ਇਸ ਕੋ ਝੂਠਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ
ਜੋ ਬਹੁਤੇ ਕਪਟੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜਨੇਹਾਰੇ ਭੀ ਹੋਵਹਿੰਗੇ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ
ਜੋ ਬਹੁਤੇ ਕਪਟੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜਨੇਹਾਰੇ ਹੀ ਹੋਵਹਿਗੇ। ਜੋ ਹੇ ਮਾਨੁਖੋ ਤੁਮ
ਕਉ ਲੱਜਾ ਨਹੀਂ ਆਵਤੀ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਸੰਨਬੰਧੀ ਕੀ ਪਰੀਭ੍ਰਮ ਕਉ ਪਹੁੰਚਤੀ

ਹੈ। ਤਬ ਇਕਾਗਰ ਚਿਤ ਹੋਕਰ ਪੜ੍ਹਤੇ ਹੋ। ਅਰੁ ਬਾਰੰਬਾਰ ਉਸਕੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਵਹੀ
ਕਾਰਜ ਕਰਤੇ ਹੋ। ਅਰ ਇਹ ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਚਨ ਹੈਂ। ਸੋ ਮਾਨੋ ਤੁਮਾਰੀ ਓਰ ਪਤ੍ਰੀ ਆਈ ਹੈ
ਜੋ ਇਸ ਪਤ੍ਰੀ ਕਉ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਤਬ ਕਰੋ। ਜੋ ਤੁਮ ਇਸ ਤੇ ਬੇ-
ਮੁਖ ਹੋਕਰ ਵਰਤਤੇ ਹੋ। ਅਰ ਵਿਪਰਜੈ ਕਰਤਬਹੁ ਵਿਖੇ ਲਾਗਤੇ ਹੋ। ਅਰ ਜਦਪ
ਕਛੁ ਪਾਠ ਕਰਤੇ ਹੋ। ਤਊ ਭੀ ਉਸਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ। ਜੋ ਇਸ ਪਤ੍ਰੀ ਵਿਖੇ ਕਿਆ
ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਰੁ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਹਮ ਤੇ ਆਗੇ ਜਗਿਆ-
ਸੀ ਜਨ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ ਵਚਨਹੁ ਕਉ ਪਤ੍ਰੀ ਜਾਨਤੇ ਥੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਰਾਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਉ-
ਨਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਤਬ ਕਰਤੇ ਥੇ। ਅਰ ਅਬ ਤੁਮ ਏਕ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੀ ਉਤਮ ਕਰ-
ਤਬ ਜਾਨਤੇ ਹੋ। ਬਹੁਰੁ ਅਛਰ ਅਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੀ ਕਉ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਧਾਰਤੇ ਹੋ ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ
ਇਨਹੁ ਵਿਖੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸਕੇ ਤਾਤਪਰਜ ਕੀ ਓਰ ਤੁਮ ਧਿਆਨ ਨਹੀ ਦੇਤੇ ਤਾਂ ਤੇ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕਾ ਫਲ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ
ਜੋ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕਾ ਫਲੁ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਵਚਨਹੁ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਸਮਝ ਕਰ ਉਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰ
ਕਰਤਬ ਕਰੇ ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਵਚਨਹੁ ਕਉ ਪੜ੍ਹ ਕਰ ਉਨ ਕੀ ਆਗਿਆ ਨ ਮਾ-
ਨੇ ਤਬ ਇਸਕਾ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਦਾਸ ਕੀ ਓਰ ਆਪਨਾ ਸੁਆਮੀ ਪ-
ਤ੍ਰੀ ਪਠਾਵੈ ਅਰ ਉਸ ਪਤ੍ਰੀ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੈ ਜੋ ਇਹ ਕਾਰਜ ਤੁਮ
ਕਰਨਾ। ਬਹੁਰੁ ਦਾਸ ਉਸ ਪਤ੍ਰੀ ਕਉ ਉਤਮ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਬੈਠ ਕਰ ਪੜ੍ਹੈ। ਅਰੁ
ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਛਰਹੁ ਕਉ ਸੁਧਾਰੇ ਅਰੁ ਜੋ ਕਛੁ ਉਸ ਵਿਖੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੈ ਸੋ ਤਿ-
ਸ ਕਾਰਜ ਕਉ ਨ ਕਰੈ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਦੁਖ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ੨॥

ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੀ ਜੁਗਤੀ ਪਾਠ ਕੀ

ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣਤੂੰ ਜੋ ਜਬ ਬਚਨਹੁ ਕਉ ਜੁਗਤਿ ਪੂਰਬਕ ਪੜੀਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਪੜ੍ਹਨੇ ਅ-
ਧਿਕ ਫਲਦਾਇਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜੈਸੇ ਟਹਲੂਆ ਸੁਆ-
ਮੀ ਕੇ ਆਗੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੈਠ ਕਰ ਵਚਨਹੁ ਕਉ
ਪਾਠ ਕਰੈ। ਅਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਕਰ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੈ। ਬਹੁਰੁ ਦੂਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ
ਹੈ। ਜੋ ਧੀਰਜ ਸਹਿਤ ਪਾਠ ਕਰੈ। ਅਰ ਅਰਥ ਕਉ ਖੰਡਤ ਨ ਕਰੈ ਅਰ ਐਸੇ
ਭੀ ਨ ਕਰੈ ਜੋ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰ ਲੇਵੈ। ਬਹੁਰੁ ਤੀਸਰੀ ਜੁਗਤਿ
ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਪਾਠ ਕਰਨੇ ਵਿਖੇ ਭੈ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੰਜੁਗਤ ਰੁਦਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਜਬ
ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਵਿਖੇ ਆਂਸੂ ਨ ਆਵਹਿ ਤਬ ਚਿਤ ਕਉ ਕੋਮਲ ਕਰੈ।........

ਇਸੀਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖੋਨੈ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਉਤਮ ਬਚਨ ਭੈ ਦੇਨੇ ਕੇ ਨੀਮਤ ਆਏ ਹੈਂ ਤਾਂ
ਤੇ ਭੈ ਸੰਜੁਗਤ ਪਾਠ ਕਰੈ। ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਵਚਨਹੁ ਕਉ ਵਿਚਾਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ
ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਸ ਕਉ ਭੈ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਚੇਤਤਾ ਦੂਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਚੌ-
ਥੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਵਚਨਹੁ ਕੇ ਤਾਤਪਰਜੇ ਕਉ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰਕੇ ਵੀਚਾਰੈ ਅ-
ਰਥ ਇਹ ਜੋ ਜਬ ਤਾੜਨਾ ਕਾ ਵਚਨ ਆਵੈ ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਸਿਉ ਆਪਣੀ ਰਖਿਆ
ਚਾਹੇ ਅਰ ਜਬ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾ ਵਚਨ ਆਵੇ ਤਬ ਆਸਾਵੰਤ ਹੋਵੈ। ਬਹੁੜ ਪੰ-
ਚਵੀਂ ਜੁਗਤਿ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਕਪਟ ਅਰ ਵਿਛੇਪਤਾ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੈ। ਅਰ ਜਬ ਦੇਖੇ ਜੋ
ਪ੍ਰਤਖ ਪਾਠ ਕਰ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਦੰਭ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਫੁਰਤੀ ਹੈ ਤਬ ਗੁਹਜ ਹੀ ਪੜ੍ਹੈ ਅਰ ਜ-
ਬ ਦੰਭ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਨ ਫੁਰੈ ਤਬ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਭਲਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਤਖ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਿਖੇ
ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਅਰ ਆਲਸ ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸੁਣਨੇ ਹਾਰਿਓਂ ਕਉ ਭੀ ਗੁਣ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ
ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਰਾਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਥਾ ਤਬ ਏਕ ਜਗਿਆਂ-
ਸੀ ਜਨ ਗੁਹਜ ਹੀ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾ ਕਰਤਾ ਥਾ ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਗੁਹਜ ਕਿਉ
ਪੜ੍ਹਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਉਸਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਸ ਕਉ ਮੈਨੇ ਸੁਣਾਵਣਾ ਹੈ ਸੋ ਸੁਣਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ
ਪੁਰਖ ਆਗੇ ਚਲਾ ਤਬ ਏਕ ਅਵਰ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕਉ ਊਚੀ ਸ੍ਵਰ ਸਹਿਤ ਪੜ੍ਹਤਾ ਦੇਖਾ।
ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਊਚਾ ਕਿਉ ਪੜ੍ਹਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਉਸਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਨਿੰਦ੍ਰਾ
ਅਰ ਵਿਖੇਪਤਾ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਦੋਨੋਂ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਨਿਰ-
ਮਲ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਕਰਤਤ ਕੀ ਭਲਾਈ ਅਰ ਬੁਰਾਈ ਮਨਸ਼ਾ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ
ਜਿਸ ਕੀ ਮਨਸਾ ਸੁਧ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਕਰਤਤ ਭੀ ਸੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਛਠ-
ਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਕੋਮਲ ਧੁਨਿ ਸਹਿਤ ਪਾਠ ਕਰਹਿ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜੇਤਾ ਹੀ
ਕੋਮਲ ਧੁਨਿ ਕਰ ਪੜ੍ਹਤਾ ਹੈ। ਤੇਤਾ ਹੀ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਵਚਨ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਤ
ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਛੇ ਜੁਗਤੀਆ ਮੈਨੇ ਕਹੀਆ ਹੈਨ ਸੋ ਅਸਥੂਲ ਹੈਨ ਅਰ ਇ-
ਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖਟ ਜੁਗਤਾ ਸੂਖਮ ਭੀ ਚਾਹੀਤੀਆਂ ਹੈਨ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਬਚਨੋਂ
ਕੀ ਬਡਾਈ ਕੋ ਸਮਝੈਂ ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਇਹ ਬਚਨ ਆਪ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਹੇ
ਹੈਂ ਅਰ ਵਚਨੋਂ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਸਰਬਦਾ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਜਾਣ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈ
ਅਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਇਹ ਜੋ ਰਸਨਾ ਵਿਖੇ ਉਚਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਬਦ ਅਰ
ਅਛਰ ਹੈ ਸੋ ਜੈਸੇ ਮੁਖ ਤੇ ਅਗਨਿ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਨਾ ਸੁਖਮ ਹੈ ਅਰ ਅਗਨਿ ਕੀ
ਤਪਤ ਕਉ ਸਹਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਛਰਹੁ ਕਾ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈ ਸੋ ਐਸਾ-

 ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਵਹੁ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਖੇ ਚਉਦਹ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਲੀਨ ਹੋਜਾਵਹਿ ਪਰ ਵਚਨਹੁ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਜੋ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਅਰ ਬਡਾਈ ਹੈ ਸੋ ਸਬਦ ਅਰ ਅਰਥ ਅਛਰਹੁ ਕੇ ਪਰਦੇ ਵਿਖੇ ਗੁਹਜ ਕਰ ਰਾਖੀ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਉਸ ਪਰਦੇ ਕਰਕੇ ਮਨ ਅਰ ਰਸਨਾ ਕਉ ਭੀ ਵਚਨਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਅਰ ਇਸ ਪਰਦੇ ਬਿਨਾ ਵਚਨਹੁ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਮਾਨੁਖੋਂ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ਨਹੀ ਸਕੀਤਾ ਤਾਂਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀਚਾਰ ਕਰੈ ਜੋ ਵਚਨਹੁ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਅਛਰਹੁ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬੈਲ ਆਦਿਕ ਪਸ਼ੂਅਹੁ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣਾ ਵਿਖੇ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਨਹੀ ਪਹੁੰਚਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਉਨ ਕਉ ਅਰਟ ਚਲਾਵਣੇ ਆਦਿਕ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਖੇ ਪਸ਼ੂਅਹੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ਸ਼ਬਦ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਸੁਣਕਰ ਸੁਚੇਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਕਾਰਜ ਕਉ ਸਿੱਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਤਾਤਪਰਜ ਕਉ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤੇ ਜੋ ਅਰਟ ਕਉ ਕਿਸ ਨੀਮਤ ਚਲਾਉਤੇ ਹੈਨ ਅਰ ਧਰਤੀ ਕਿਉਂ ਖੋਦਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਧਰਤੀ ਕਉ ਖੋਦਨੇ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੋਮਲ ਹੋਵੈ ਅਰ ਉਸ ਵਿਖੇ ਪਵਨ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰੇ ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਸ ਵਿਖੇ ਜਲ ਸੰਚੀਐ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੀਜ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧਤਾ ਹੋਵੈ ਪਰ ਬੈਲਹੁ ਕੇ ਚਿਤੇ ਵਿਖੇ ਅਰ ਇਹ ਜਾਣਕ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਤੈਸੇ ਹੀ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖ ਪਾਠ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਭੀ ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ ਵਚਨਹੁ ਕਉ ਸਬਦ ਮਾਤ੍ਰ ਅਰ ਅਛਰ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ ਅਤਯੰਤ ਹੀ ਬੁਧਿ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਅਗਨਿ ਕਾ ਅਰਥ ਆਇਤ੍ਰਾ ਅਰ ਗਗਾ ਅਰੁ ਨਨਾ ਹੈ ਅਰੁ ਐਸੇ ਨ ਜਾਣੈ ਜੋ ਅਗਨ ਤਉ ਕਾਗਤ ਕਉ ਜਲਾਵਣੇ ਹਾਰੀ ਹੈ ਅਰੁ ਅਛਰ ਸਰਬਦਾ ਕਾਗਤ ਪਰ ਲਿਖੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਕਾਗਤ ਕਉ ਤਉ ਕਛੁ ਆਂਚ ਨਹੀ ਲਾਗਤੀ। ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰੀਰ ਕਉ ਇਸਥਿਤ ਕਰਣੇ ਹਾਰਾ ਜੀਵ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਛਰਹੁ ਵਿਖੇ ਅਰਥ ਰੂਪੀ ਜੀਵ ਹੈ ਅਰ ਅਛਰਹੁ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਕਰਕੇ ਕਰਕੇ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਚਨਹੁ ਕੀ ਵਡਾਈ ਕਉ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਹੀ ਪਛਾਣਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਦੂਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਇਹ ਵਚਨ ਹੈਂ ਜੋ ਤਿਸ ਕਉ ਅਪਨੇ ਵਿਦਮਾਨ ਦੇਖੇ ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਇਹ ਵਚਨ ਮੁਝ ਕਉ ਮਹਾਰਾਜ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਭੈ ਸੰਜੁਗਤਿ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੈ ਅਰ ਜੈਸੇ ਪੋਥੀ ਕਉ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹਾਥਹੁ ਕਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਵਚਨਹੁ ਕਉ ਰਿਦੇ ਕੀ

ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਪਾਥਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਭਗਵੰਤ ਕੀ
ਬਡ੍ਯਾਈ ਕਉ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਤਾ ਤਬ ਲਗ ਉਸ ਕੇ ਵਚਨਹੁ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਉ ਭੀ ਨਹੀਂ
ਜਾਣ ਸਕਤਾ ਬਹੁਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਆਕਾਸ਼
ਅਰ ਦੇਵਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਰ ਪਾਤਾਲ ਅਰ ਮਾਨੁਖ ਅਰ ਪਸ਼ੂ ਕੀਟ ਅਰ ਬ੍ਰਿਛ ਅਰ
ਪਰਬਤਹੁ ਆਦਿਕ ਜੋ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਲਗ ਇਸ ਕਾ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਨ ਕਰੈ
ਅਰ ਇਨ ਕੇ ਉਤਪਤਿ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਉ ਨ ਜਾਣੈ ਤਬ ਲਗ ਭਗਵੰਤ ਕੀ
ਬਡ੍ਯਾਈ ਕਉ ਨਹੀ ਸਮਝਤਾ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਹਾ-
ਰਾਜ ਕੀ ਸਮਰਥਤਾ ਵਿਖੇ ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਇਸਥਿਤਿ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਨ ਕਉ
ਨਾਸ ਕਰੈ ਤਬ ਭੀ ਉਸ ਪੂਰਨਤਾਈ ਕੀ ਕਛੁ ਊਨਤਾ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਬਹੁਰ ਸਰਬ ਜੀ-
ਵਹੁ ਕਉ ਉਤਪਤਿ ਕਰਤਾ ਅਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਅਰ ਰਾਖਿਆ ਕਰਨੇਹਾਰਾ ਵਹੀ
ਹੈ ਅਰੁ ਜੋ ਐਸਾ ਈਸ੍ਵਰਹੁ ਪਰ ਮਹਾਂ ਈਸ੍ਵਰ ਹੈ ਸੋ ਮੈ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਵਚਨ ਪਾਠ ਕਰ-
ਤਾ ਹੂੰ ਤਬ ਐਸੇ ਜਾਣਨੇ ਕਰਕੇ ਕਛੁਕ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਵਡ੍ਯਾਈ ਜੀਅ ਜਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਤੀ ਹੈ। ਬਹੁਰ ਤੀਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪਾਠ ਵਿਖੇ ਚਿਤ ਕੋ ਇਕਤ੍ਰ ਰਾਖੇ। ਅਰ
ਵਿਖੇਪਤ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰੈ ਬਹੁਰ ਜਬ ਕਛੂ ਅਚੇਤਤਾ ਪੜ੍ਹ ਜਾਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਫੇਰ
ਪੜੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਅਚੇਤਤਾ ਸਹਿਤ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਐਸਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ
ਫੂਲਹੁ ਕੇ ਦੇਖਨੇ ਨਿਮਿਤ ਬਾਗ ਵਿਖੈ ਜਾਨੇ ਕੀ ਮਨਸਾ ਕਰੈ ਬਹੁਰ ਜਬ ਉਹਾਂ ਜਾਵੈ
ਤਬ ਵਿਖੇਪਤਾ ਕਰਕੇ ਐਸਾ ਅਚੇਤ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਫੂਲਹੁ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕੋ
ਕਛੁ ਨ ਦੇਖੈ। ਅਰ ਇਉਂ ਹੀ ਫਿਰ ਕਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸ ਆਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਉਹਾਂ ਜਾ-
ਵਨਾ ਨਿਰਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੀ ਵਚਨ ਜੋ ਰਿਖੀਸਰਹੁ ਕਾ ਬਾਗ ਹੈ। ਅਰ ਇਨਹੁ ਵਿ-
ਖੇ ਭੀ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭੇਦ ਰਾਖੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਇਨ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੈ ਅਰੁ
ਚਿਤ ਕਉ ਇਕੱਤ੍ਰ ਰਾਖੈ। ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਪਾਠ ਕਰਨੇਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਵਚਨਹੁ ਕੇ ਅਰਥ ਕ-
ਉ ਨ ਜਾਨੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਪਾਠ ਕਾ ਗੁਣ ਕਛੁ ਅਲਪ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਵ-
ਚਨਹੁ ਕੀ ਬਡ੍ਯਾਈ ਅਰ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਕਉ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਮਾਹਿ ਰਾਖੈ ਤਬ ਆਨ ਸੰਕ-
ਲਪਹੁ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੈ। ਬਹੁਰ ਚਉਥੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਬਚਨਹੁ ਕਉ
ਵੀਚਾਰੈ। ਅਰ ਜੋ ਸਮਝ ਨ ਸਕੈ ਤਬ ਬਾਰੰਬਾਰ ਉਨ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੈ ਤਬ ਇਸ
ਕਰਕੇ ਰਸ ਉਪਜਤਾ ਹੈ। ਬਹੁਰ ਉਸ ਹੀ ਰਸ ਵਿਖੇ ਮਗਨ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਐਸੇ ਰਸ

ਸਹਿਤ ਪੜਨੇ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕ ਲਾਭ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ
ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਰਸਨਾ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਵਚਨ ਕਾ ਉਚਾਰ ਵੀਚਾਰ
ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਚਨ ਕੇ ਅਰਥ ਤੇ ਦੂਰ ਪੜਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਏਕ ਅਵਰ
ਸੰਤ ਜਨਾ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਭਜਨ ਅਥਵਾ ਪਾਠ ਵਿਖੇ ਮੁਝ ਕਉ ਕੋਈ ਵਿਵਹਾਰ
ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਫੁਰਤਾ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਮੈਂ ਅਪਨਾ ਮਰਨਾ ਵਿਸੇਖ ਜਾਣ-
ਤਾ ਹੂੰ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਵਚਨ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰਨੇ ਲ-
ਗੇ ਤਬ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਅਵਰ ਸੰਕਲਪ ਕੀ ਚਿਤਵਨਾ ਨਾ ਕਰੈ ਜਬ ਪਰ ਵਹੁ ਸੰਕਲਪ ਸੰ-
ਤ ਕੀ ਭੀ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭੀ ਉਸ ਕਉ ਵਿਸਮਰਣ ਕਰਨਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ
ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀਚਾਰ ਕਰੈ ਜੋ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਬ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ ਅਰ
ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ। ਅਰ ਸਭਨਹੁ ਕੇ ਊਪਰ ਸਮਰਥ ਹੈ। ਅਰ ਬਹੁੜ ਪਰ
ਮਵੇਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਇ-
ਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੈ। ਜੋ ਧਰਤੀ ਅਰੁ ਆਕਾਸ਼ ਕਉ ਉਸ ਹੀ ਨੇ ਉਤਪਤਿ
ਕੀਆ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਵਿ-
ਦਿਆ ਅਰ ਸਮਰਥਤਾ ਅਰ ਬਡਾਈ ਕਉ ਪਛਾਣੈ ਅਰ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕੀ
ਓਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰੈ। ਤਬ ਉਸ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸਤਾ ਕਉ ਦੇਖੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ
ਇਸ ਵਚਨ ਕਉ ਪੜੈ। ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਏਕ ਪਾਣੀ ਕੀ ਬੂੰਦ
ਸਿਉਂ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਬ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਵਹੁ ਬੀਰਜ ਕੀ ਬੂੰਦ ਤਉ ਏਕ ਹੀ
ਰੰਗ ਥੀ। ਅਰ ਉਸ ਹੀ ਬੂੰਦ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਚਿਹਨ ਬਨਾਏ ਹੈਂ
ਜੈਸੇ ਤ੍ਵਚਾ ਅਰ ਮਾਸ ਅਸਤ ਨਾੜੀ ਹਾਥ ਪਾਂਵ ਨੇਤ੍ਰ ਰਸਨਾ ਕਰਨ ਸੋ ਇਤਿਆ-
ਦਿਕ ਅਵਰ ਜੋ ਅਨੇਕ ਅੰਗ ਹੈਂ। ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਇਹ ਸ-
ਰੀਰ ਮਾਸ ਪੁਤਲੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈਂ। ਸੋ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਦੇਖਨਾ ਸੁਣਨਾ ਅਰ ਬੋਲਣਾ
ਅਰ ਚੈਤੰਨਤਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਬ ਵਚਨਹੁ
ਕਾ ਵਖਿਆਣ ਕਰਨਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਵਚਨ
ਕਾ ਪਾਠ ਕਰੈ ਤਬ ਉਸ ਹੀ ਵਚਨ ਕੇ ਅਰਥ ਵਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਅਰੁ ਅਭਿਆਸ ਕਉ ਸਾ-
ਵਧਾਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਿਸੀ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਹੋਤੀ
ਹੈ। ਅਥਵਾ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮਨਮਤ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ
ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਮਤ ਅਰ ਪੰਥ ਕੇ ਨਿਸਚੇ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਜੋ ਉਸ ਪੰ-

ਥਕੀਪ੍ਰਤੀਤਬਿਨਾਂਜਥਾਰਥਵਚਨਕਉਸ੍ਰਵਣਹੀਨਕਰੈ।ਤਬਐਸੇਪੁਰਖਕ
ਉਮਹਾਰਾਜਕੇਵਚਨੋਂਕਾਅਰਥਕਦਾਚਿਤਪ੍ਰਗਟਨਹੀਂਹੋਤਾ॥ਬਹੁੜ ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ
ਜੁਗਤਿਇਹਹੈ।ਜੋਜਿਸਪ੍ਰਕਾਰਵਚਨਹੁਕਾਅਰਥਭਿੰਨਭਿੰਨਭਾਵਕਉਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਤਾਹੈਤੈਸੇਹੀਚਿਤਕੀਅਵਸਥਾਕਉਭੀਉਸਹੀਕੇਅਨੁਸਾਰਉਲਟਾਵਤਾਜਾਵੈ।ਜੈਸੇ
ਭੈਅਰਤਾੜਨਾਕੇਵਚਨਕਾਪਾਠਕਰੈਤਬਭੈਮਾਨਅਰਅਧੀਨਤਾਹੋਇਜਾਵੈ॥
ਅਰਜਬਮਹਾਰਾਜਕੀਕ੍ਰਿਪਾਕਾਵਰਨਨਪੜ੍ਹੈਤਬਆਸਾਵੰਤਅਰਪ੍ਰਸੰਨਚਿਤਿ
ਹੋਵੈ॥ਅਰਜਬਮਹਾਰਾਜਕੀਅਪਾਰਤਾਕਾਵਰਨਨਹੋਵੈ।ਤਬਮਹਾਦੀਨਭਾਵਕੋ
ਗ੍ਰਹਣਕਰੈ ਅਰਐਸੇਜਾਣੈ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਕੀਉਸਤਤਿਅਰਬਡਾਈਕੀਵਰਨਨ
ਕਰਨੇਕੀਮੇਰੀਬੁਧਿਹੀਨਹੀਂ।ਤਾਂਤੇਲਜਾਮਾਨਹੋਕਰਉਸਤਤਕਰਨੇਲਾਗੈ॥ਇ
ਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸਰਬਵਚਨਹੁਕੇਅਨੁਸਾਰਚਿਤਕੀਅਵਸਥਾਬਨਾਵੈ॥ਬਹੁੜਿਛਠ
ਵੀਜੁਗਤਿਇਹਹੈ।ਜੋਵਚਨੋਂਵਿਖੇਇਸਪ੍ਰਕਾਰਪ੍ਰਤੀਤਕਰੈ।ਜੋਮੈਇਹ ਬਚਨਮਹ
ਪੁਰਖਹੁਕੇਮੁਖਤੇਸੁਣਤਾਹੂੰ।ਤਬਮੁਝਕਉਰਹਸਆਵਣੇਲਾਗਾਹੈ॥ਬਹੁੜਮੈ-
ਨੇਇਸਪ੍ਰਕਾਰਚਿਤਵਨਾਕਰੀ।ਜੋਇਹਵਚਨਹੀਮੁਝਕੋਆਕਾਸ਼ਬਾਣੀਹੋਈ
ਹੈ॥ਤਬਮੈਂਉਸਤੇਭੀਅਧਿਕਰਹਸਕਉਪਾਵਤਭਇਆ॥ਬਹੁੜਮੈਨੇਐਸੀਭਾ-
ਵਨਾਕਰੀ।ਜੋਇਹਵਚਨਮੁਝਕਉਭਗਵੰਤਹੀਵਿਦਜਮਾਨ ਪੜ੍ਹਕਰਤਾਹੈ ਤਬ
ਮੈਨੇਐਸਾਪਰਮਰਹਸਆਨੰਦਪਾਇਆ।ਜੋਇਸਕਾਵਰਨਨਕੀਆਨਹੀਂਜਾਤਾ॥
੧॥੫॥ ਇਤਿਪਾਠਵਰਨਨੰਨਾਮਸਰਗਹ॥ ॥ਅਬਛਠਵੇਂਸਰਗਵਿ
ਖੇਸਿਮਰਨਕਾਵਰਨਨਹੋਵੈਗਾ॥ ॥ਤਾਂਤੇਜਾਣਤੂੰਜੋਸਰਬਸਾਧਨਾਕਾਫ-
ਲਭਗਵੰਤਕਾਸਿਮਰਨਹੈ।ਜੈਸੇਵਚਨਹੁਕਾਪਾਠਕਰਨਾਭੀਮਹਾਂਉਤਮਕਹਾਹੈ
ਪਰਇਸਕਾਤਾਤਪਰਜਭੀਇਹੀਹੈ।ਜੋਇਸਮਾਨੁਖਕਾਰਿਦਾਭਗਵੰਤਕੇਸਿਮ-
ਰਨਵਿਖੇਸਾਵਧਾਨਹੋਵੈ।ਬਹੁੜਬ੍ਰਤਹੁਕਾਤਾਤਪਰਜਭੀਇਹੀਹੈ।ਭੋਗਹੁਤੇਵਿਰਕ੍ਤ
ਹੋਕਰਸਿਮਰਨਵਿਖੇਇਸਥਿਤਹੂਜੀਐ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋਭੋਗਹੁਕੀਪ੍ਰਬਲਤਾਵਿਖੇਭਜ
ਨਕਾਰਹਸਨਹੀਉਪਜਤਾ।ਤਾਂਤੇਪ੍ਰਸਿਧਹੂਆ।ਜੋਸਰਬਸੁਭਕਰਮਹੁਕਾਸਾਰਭਗਵੰ-
ਤਕਾਭਜਨਹੈ।ਅਵਰਸਾਧਨਭਜਨਕੀਦ੍ਰਿੜਤਾਕੇਨਿਮਤਕਹੇਹੈਂ॥ਇਸਪਰਸਾਂਈਨੇ
ਭੀਕਹਾਹੈ।ਜੋਤੁਮਮੇਰਾਸਿਮਰਨਕਰਹੁ।ਤਬਮੈਤੁਮਾਰਾਸਿਮਰਨਕਰੂੰ।ਪਰਜਬਸਿਮਰ
ਨਕੀਐਸੀਅਵਸਥਾਕਉਪਹੁੰਚਨਸਕੈਤਬਅਧਿਕਕਾਲਵਿਖੇਤ੍ਰੈਭਜਨਹੀਕਾਅਭਿ
ਆਸਚਾਹੀਤਾਹੈ।ਕਾਹੇਤੇਜੋਇਸਜੀਵਕੀਮੁਕਤਿਕਾਕਾਰਨਭਜਨਭਗਵੰਤਕਾਹੈ

।ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਬੈਠਤੇ ਉਠਤੇ ਜਾਗਤੇ ਸੋਵਤੇ ਚਲਤੇ ਕਿਸੀ ਅਵਸ੍ਥਾ ਵਿਖੇ ਭਗ-
ਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਤੇ ਅਚੇਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਰਾਜ ਭੀ ਕਰੀ ਹੈ ਅਰ
ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਭੈ ਅਰ ਅਧੀਨਤਾ ਸਹਿਤ ਥੁਹ ਜਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭਜਨ ਬੀ ਕਿ-
ਸੀ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਅਚੇਤ ਨ ਹੋਵਹੁ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਨੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਤੇ ਭੀ ਪੂਛਿਆ ਥਾ। ਜੋ ਸ-
ਰਬ ਕਰਤਬ ਹੂਤੇ ਕਵਨ ਤਤ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਤਬ ਉਨੈਂ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਮ੍ਰਿਤੂ ਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ
ਜਿਸ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਭਜਨ ਕੀ ਓਰ ਰਹੇ ਤਬ ਇਹ ਕਰਤਬ ਸਭਨ ਹੂਤੇਂ ਉਤਮ ਹੈ ਅਰ
ਇਹ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਚੇਤ ਮਾਨੁਖਹੁ ਵਿਖੇ ਭਜਨ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਵਿ-
ਸੇਖ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕਹੁ ਵਿਖੇ ਜੀਵਤਾ ਪੁਰਖ ਹੋਵੈ। ਅਥਵਾ ਜੈਸੇ ਸੁਕੇ ਬ੍ਰਿ-
ਛਹੁ ਵਿਖੇ ਫਲ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋਵੈ ਅਰੁ ਜੈਸੇ ਕਾਇਰੋਂ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰਹੁ ਕੇ ਸ-
ਨਮੁਖ ਹੋਇ ਕਰ ਜੁਧ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਲੋਕ
ਵਿਖੇ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਉ ਅਧਿਕ ਪਸਚਾਤਾਪ ਹੀ ਹੋਵੈਗਾ ਜੋ ਹਮ ਨੇ ਭਗਵੰਤ
ਕਾ ਭਜਨ ਕਿਉ ਨਾਹੀ ਕੀਆ ਅਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਅਪਨੇ ਸਮੇ ਕਉ ਬ੍ਰਿਥਾ ਕਿਉ ਬੀ-
ਤਾਇਆ ਅਰ ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਭਜਨ ਕੀਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੇ ਭੀ ਕਹੈਂਗੇ ਜੋ ਹਮ ਨੇ ਅਧਿ-
ਕ ਭਜਨ ਕਿਉ ਨ ਕੀਆ ਅਰ ਏਕ ਖਿਨ ਭੀ ਅਚੇਤ ਕਿਉ ਹੂਏ। ੧॥ ॥ਅਥ
ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣੀ ਅਵਸ੍ਥਾ ਭਜਨ ਕੀ। ॥ਅਬ ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਭਜਨ
ਕੀਆਂ ਭੀ ਚਾਰ ਅਵਸ੍ਥਾ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਅਵਸ੍ਥਾ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਰਸਨਾ ਵਿਖੇ ਭਗ-
ਵੰਤ ਕਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਰ ਰਿਦੇ ਸਿਉ ਅਚੇਤ ਰਹਨਾ ਸੋ ਇਨਹੁ ਕਾ ਨਿ-
ਸ੍ਰਿ ਅਵਸ੍ਥਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਉਸ ਕਾ ਗੁਣ ਅਲਪ ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਗੁਣ ਤੇ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕਾ-
ਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਰਸਨਾ ਵਿਵਾਦ ਮਿਥਿਆ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਇਸ ਤੇ ਤਉ ਭਗ-
ਵੰਤ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਵਨਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਤਮ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਅਵਸ੍ਥਾ ਇਹ ਹੈ।
ਜੋ ਚਿਤ ਮੋਂ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਅਰ ਜਬ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਚਿਤ ਕੀ ਇਕਤਰਤਾ ਨ ਹੋ-
ਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਹਠ ਕਰ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰਨਾ। ਅਰ ਮਨ ਕਉ ਭਜਨ
ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਕਰਨਾ। ਸੋ ਇਹ ਮਧਮ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਅਵ-
ਸ੍ਥਾ ਭਜਨ ਕੀ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਇਸ੍ਥਿਤ ਹੋਇ ਜ-
ਵੈ। ਅਰ ਭਜਨ ਕਾ ਰਹਸੁ ਐਸਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਅਵਸਮੇਵ
ਕਰਨਾ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭੀ ਜਤਨ ਕਰ ਕੇ ਚਿਤ ਕਉ ਉਸੀ ਓਰ ਲਿਆਵੈ ਸੋ ਇਹ ਉਤਮ
ਅਵਸ੍ਥਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਚਉਥੀ ਅਵਸ੍ਥਾ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸਿਮਰਨ

ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਵਸਤੁ ਕੇ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਾ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵਣਾ॥
ਪਰ ਵਹੁ ਵਸਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਵਿਖੇ ਲੀਨਤਾ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ
ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੀ ਮਗਨਤਾ ਵਿਖੇ ਭਜਨ ਕੀ ਚਿਤਵਨਾ ਨਾ ਰਹੇ ਅਰ ਸ
ਤਾਰੂਪੀ ਭਜਨ ਹੀ ਸੇਖ ਰਹਿ ਜਾਵੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਭਜਨ ਅਰ ਜਾਪ ਅਛਰੋਂ ਕਰ ਹੋਤ ੦
ਹੈ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅਸਥੂਲ ਹੈ ਅਰ ਸੰਕਲਪ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਪਰਮ ਅਵਸਥਾ ਇਹ
ਹੈ ਜੋ ਸੰਕਲਪ ਅਰ ਅਛਰੋਂ ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਵੈ ਅਰ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਸੱਤਾ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ
ਹੋਵੈ ਸੋ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਿਸੀ ਮਨੁ-
ਖ ਕੇ ਸਾਥ ਐਸਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੀ ਮਗਨਤਾ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤ-
ਮ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਉਸ ਕਉ ਭੂਲ ਜਾਵੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ
ਵਿਖੇ ਆਪ ਅਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕਉ ਵਿਸਮਰਣ ਕਰੈ ਤਬ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੀ ਆ-
ਦਿ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਨਾਮ ਜੀਵਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ
ਕੀ ਜਾਣਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੈਸੇ ਅਵਰ ਜੋ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਉ-
ਤਪਤਿ ਕੀਏ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਪਰ ਉਨਹੁ ਬ੍ਰਹਮੰਡੋਂ ਕਾ ਹਮ ਕੋ ਭਾਨੁ ਕਛੁ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਅਰ ਹ-
ਮ ਕਉ ਉਹੀ ਪਦਾਰਥ ਸਤਰੂਪ ਭਾਸਤੇ ਹੈਂ ਜਿਨ ਕਉ ਹਮ ਪ੍ਰਤਖ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਕਰ ਦੇ-
ਖਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ ਸਭੀ ਵਿਸਮਰਣ ਹੋ ਜਾਵ-
ਹਿ। ਤਬ ਉਨ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਇਹ ਭੀ ਅਵਸਤ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਜਬ ਆਪ ਕੋ
ਭੀ ਵਿਸਮਰਨ ਕਰੈ। ਤਬ ਇਸ ਭਾਵ ਕਰ ਇਹ ਭੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੂਆ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ-
ਤੇ ਜਬ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕੀ ਸੱਤਤਾ ਦੂਰ ਹੂਈ ਤਬ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਸਤਾ ਹੀ
ਸ਼ੇਖ ਰਹਿਤੀ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਸੱਤਾ ਸਤ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਤੂੰ ਧਰਤੀ ਅਰ ਆਕਾਸ਼ ਕੋ
ਦੇਖ ਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਇਤਨਾ ਹੀ ਹੈ ਅਰ ਤੁਝ ਕਉ
ਅਵਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਭਾਸਤਾ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੀਵਤ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪੁਰਖ ਕਉ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਪ-
ਦਾਰਥ ਕੀ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਫੁਰਤੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਸੱਤਾ ਹੀ ਕਉ ਇਸਥਿਤ ਦੇਖਤਾ ਹੈ
ਤਬ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੋ ਅਭੇਦ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ
ਜੋ ਏਕਤਾ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਭੇਦ ਭਾਵਨਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਗਿਆਨਵ-
ਨਹੁ ਕੀ ਆਦਿ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਜੀਵ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ
ਤਬ ਨਿਕਟਤਾ ਅਰ ਦੂਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਤੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਨਿਕਟਤਾ ਅਰ ਦੂਰੀ ਉਸ ਕਉ
ਭਾਸਤੀ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਕਉ ਦੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਵਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਮੈਂ ਇਹ ਮੈਂ ਹੂੰ ਅਰ ਓਹ ਭਗਵੰਤ

ਹੈ ਜੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਕਉ ਤਉ ਸਰਬਥਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵਿਸਮਰਣ ਹੋਇ ਗਇਆ
ਹੈ। ਤਬ ਨਿਕਟਤਾ ਅਰ ਦੂਰੀ ਕਉ ਕਿਉਂਕਰ ਦੇਖੈ। ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਜ-
ਗਿਆਸੀ ਕਉ ਚੈਤੰਨ ਸਰੂਪ ਕੀ ਪਰਤਖ਼ਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਚਿਦਾਕਾਸ਼
ਕੀ ਗਤਿ ਵਿਖੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਸਚਰਜਹੁ ਕਉ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਆਦਿ ਮੱਧ
ਅੰਤ ਕਾ ਗਿਆਨ ਉਸ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਅਰ ਅਵਤਾਰੋਂ
ਕੇ ਪਦ ਕਉ ਹਸਤਾਮਲ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਸਚਰਜ ਦੇਖਤ
ਹੈ ਜੋ ਵਚਨ ਕਰ ਕੇ ਉਨ ਕਾ ਵਖਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ। ਬਹੁੜ ਜਦਪ ਐਸੀ
ਸਮਾਧ ਤੇ ਜਬ ਉਸ ਕਉ ਕਬਹੂੰ ਉਥਾਨ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਉ ਭੀ ਇਕਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਰ-
ਸੁ ਉਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਤੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਉਸ ਕੇ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਉਸ-
ਹੀ ਰਹਸੁ ਕੀ ਓਰ ਖੈਂਚੀ ਰਹਿਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁੰ ਕੋ
ਵਿਰਸ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਦਪ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਹੁ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ
ਆਵਤਾ ਹੈ ਤਉ ਭੀ ਰਿਦੇ ਕਰ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਜੋ ਮਾਇ
ਆ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰਹੁ ਵਿਖੇ ਅਸ਼ਕਤ ਚਿੱਤ ਹੈ। ਜੋ ਤਿਨ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਉ ਦੇਖਕ
ਰ ਆਸਚਰਜ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਦਇਆ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਿਉਂ ਦੇਖਕਰ ਕਹਿਤ
ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਅਲਪ ਬੁਧੀ ਕੈਸੇ ਸੁਖ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ। ਅਰ ਜਗਤ ਕੇ ਜੀ-
ਵ ਉਸ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਉ ਦੇਖਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਇਹ ਪੁਰਖ
ਮਾਇਆ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰ ਕਉ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਉ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ। ਤਬ ਉਸ ਕੋ
ਬਾਵਰਾ ਅਰ ਉਨਮਤ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਪਰ ਜਬ ਲਗ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਐ-
ਸੇ ਪਰਮਪਦ ਕਉ ਪਹੁੰਚ ਨ ਸਕੈ। ਅਰ ਸੂਖਮ ਭੇਦ ਉਸ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨ ਹੋਵੈ।
ਤਉ ਭੀ ਨਿਰਾਸ ਨ ਹੋਵੈ ਹੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਕੇਵਲ ਭਜਨ ਹੀ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਭੀ ਜੀਵ
ਕੇ ਉਤਮ ਭਾਗਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਭਜਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ
ਅਧਿਕਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਕੇ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਚਿਤ ਹੋਤਾ
ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਹੀ ਕਉ ਅਪਨਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਉਤਮ ਭਾ-
ਗੋਂ ਕਾ ਬੀਜ ਇਹੀ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਨਿਕਟ
ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰ ਕਉ ਤਿਆਗ ਜਾਵਣਾ ਹੈ। ਤਾਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ
ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਰਬਥਾ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਸਾਥ ਹੋਵੈ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਜੇਤੀ
ਕਿਸੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੇਤਾ ਹੀ ਉਸ ਕਉ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਖੇ

ਆਨੰਦ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਿਸ ਕਾ ਭਗਵੰਤ ਸਾਥ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਤਿਸ ਕਉ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਪੂਰਨ ਹੀ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕਰ ਸਦਾ ਹੀ ਦੁਖੀ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਜਬ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸਿੱਧਤਾ ਆਦਿਕ ਈਸ੍ਵਰਜ ਇਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਨ ਫੁਰੈ ਤਬ ਭੀ ਭਜਨ ਕਾ ਤ੍ਰਿਆਗ ਨ ਕਰਹਿ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਰਮਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸਿਧਤਾ ਅਰ ਈਸ੍ਵਰਜ ਕੇ ਆਸ੍ਰੈ ਨਹੀਂ। ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਚਿਤ ਸੁਭ ਗੁਨਹੁ ਸਹਿਤ ਨਿਰਮਲ ਹੂਆ ਤਬ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਪਰਮਪਦ ਕਾ ਅਧਿਕਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਹੀ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰੈ ਜੋ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਰਾ ਚਿਤ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਤੇ ਏਕ ਖਿਣ ਭੀ ਅਚੇਤ ਨ ਹੋਵੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਭਜਨ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰ ਸੁਖ ਸਭੋ ਦੋਂ ਕੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਵੈਕੁੰਠ ਆਦਿਕ ਸੁਖ ਕਉ ਭੁੰਚਿਆ ਚਾਹੇ। ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਹੀ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਵੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਭਜਨ ਹੀ ਪਰਮ ਵੈਕੁੰਠ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੂਆ ਜੋ ਸਰਬ ਸੁਭ ਗੁਨਹੁ ਕਾ ਸਾਰ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭਜਨ ਹੈ ਅਰ ਭਜਨ ਕਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਨਿੰਦ ਕਰਮਹੁ ਤੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਰਖਿਆ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਕਰਣੀਵ ਕਰਮ ਕਹੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਕਉ ਸਰਧਾ ਸੰਜੁਗਤਿ ਕਰੈ ਅਰ ਜਬ ਨਿੰਦ ਕਰਮਹੁ ਵਿਖੇ ਅਸ਼ਕਤ ਰਹੈ ਅਰ ਸੁਭ ਕਰਮਹੁ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ ਨਹੀਂ ਤਬ ਐਸੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਭੀ ਮਨ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਵਿਖੇ ਜਥਾਰਥ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਤਾਂਤੇ ਜਥਾਰਥ ਭਜਨ ਵਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕੇ ਸਮੇ ਜੀਵ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੈ। ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਸਿਮਰਣ ਕਰਕੇ ਭੈਮਾਨ ਹੋਵੈ। ॥ ।ਇਤਿ ਭਜਨ ਵਰਨਨ ਨਾਮ ਸਰਗਹ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

।ਅਬ ਬਿਉਹਾਰ ਪ੍ਰਕਰਣ ਲਿਖ੍ਯਤੇ॥

।ਅਬ ਦੂਤੀਏ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕੇ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਜਗਤ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗੀ। ।ਤਾਂਤੇ ਜਾਣਨਾ ਤੂੰ ਜੋ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੀ ਮਜ਼ਲ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖ ਇਸ ਮਜ਼ਲ ਵਿਖੇ ਪਰਦੇਸੀ ਹੈਂ ਅਰ ਸਭਨਹੁ ਨੇ ਏਕ ਹੀ ਓਰ ਜਾਵਣਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸਭੈ ਪਰਦੇਸੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸੰਨਬੰਧੀ ਕੀਨਿਆਂ ਹੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਾ ਸਾਥ ਪਿਆਰ ਅਰ ਸੁਭ ਭਾਵਨਾ ਚਾਹੀਤੀ ਹੈ

ਪਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਵ ਅਰ ਸੰਗਤ ਕਰਨੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਤੀਨ ਸਰਗੋਂ ਵਿ-
ਖੇ ਵਰਨਨ ਕਰੂੰਗਾ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਭਗਵੰਤ ਮਾ-
ਰਗ ਕੇ ਸੰਗੀ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਕੀ ਸੰਗਤ ਕੀ ਵਿਖੇਪਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੂੰਗਾ ॥ ਅਰ ਦੂਸਰੇ
ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਸਜਨਹੁ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾ ਅਰ ਜੁਗਤੀ ਵਰਨਨ ਕਰੂੰਗਾ
ਬਹੁਰ ਤੀਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਸਨਬੰਧੀ ਅਰ ਟਹਲੂਏ ਅਰ ਅਵਰ ਮਿਤ੍ਰਹੁ ਕੇ ਭਾ-
ਵ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਕਹੂੰਗਾ ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਤੇ
ਵਸ਼ੇਖ ਹੈ ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਭਗਵੰਤ
ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਵਹਿ ॥ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨਹੁ ਕਾ ਮਿਲਾਪ ਬਡੇ ਭਾਗਹੁ
ਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜ-
ਨ ਤੇ ਅਚੇਤ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਉ ਭੀ ਉਸ ਕਉ ਦੂਸਰਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ॥ ਬਹੁਰ ਜਬ
ਦੋਨੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ॥ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਦੋਨੋਂ ਏਕ ਮਾਰਗ ਕੇ ਸੰਗੀ ਹੋ-
ਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਇਹ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਆਪਸ ਮੇਂ ਮਿਲਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਅਵਸ਼
ਮੇਵ ਉਨ ਕਉ ਅਧਿਕ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨੋਂ
ਕੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਐਸਾ ਉਤਮ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਵਰ ਜਨਹੁ ਕਰਕੇ ਨਹੀ ਪਾ-
ਇਆ ਜਾਤਾ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨਹੁ ਸਾਥ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਰਤਾ ਹੈ
ਤਬ ਵਹੁ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀ-
ਤਿ ਉਨ ਪੁਰਖਹੁ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਮਿਤ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮਹੁ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ
ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਤਨ ਧਨ ਆਦਿਕਹੁ ਕਰਕੇ ਉਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਉਨਕੇ ਸਰਬ ਕਾ-
ਰਜਹੁ ਵਿਖੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਉ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਨੇ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ
ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇਗਾ ॥ ਜੋ ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਮਿਤ ਆਪਸ
ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਰੀ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਕਹਾਂ ਹੈਂ ॥ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਬ ਮੈਂ ਅਪ-
ਨੀ ਛਾਯਾ ਤਲੇ ਰਾਖਹਾ ॥ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਸਾਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮਾਨੁਖ ਭਗਵੰਤ
ਕੀ ਛਾਯਾ ਤਲੇ ਰਹੈਂਗੇ ॥ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਪਰਮ ਸੁਖੀ ਹੋਵਹਿਗੇ ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਤਉ
ਨੀਤ ਅਰ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਵਰਤਨੇ ਹਾਰਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ॥ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਵਹੁ ਹੈ ॥ ਜੋ
ਬਾਲਕ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਲੇਕਰ ਆਪਨੀ ਆਰਜਾ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਲਗ-
ਵੈ ॥ ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਦਪਿ ਸੁਭ ਇਸਥਾਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਭੀ ਨਿਕਸੈ ਤ-
ਉ ਭੀ ਬਿਵਹਾਰ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਪਤਾ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਨ ਹੋਇ ਜਾਵੈ ॥ ਉਸ ਕੇ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ

ਸਰਬਦਾ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕੀਓਰਿ ਰਹੈ ਅਰ ਚਉਥਾ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਬੈਠਕਰ ਭ-
ਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੰਜੁਗਤ ਰੁਦਨ ਕਰੈ ਅਰ
ਪਾਂਚਵਾ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਉਸ ਕਉ ਇਕਾਂਤ ਠਉੜ ਵਿਖੇ ਇਸ ਤਰੀਕਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ-
ਵਹਿ ਅਰ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਅਰ ਛਠਵਾ ਇਹੁ
ਹੈ ਜੋ ਨਿਹਕਾਮ ਹੋਇ ਕਰ ਗੁਹਜ ਦਾਨ ਦੇਵੈ ਅਰ ਸਾਤਵਾਂ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ
ਹੀ ਕੇ ਨਮਿਤ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨਹੁ ਸੇ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਰੈ ਅਰ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕੀ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਉ
ਤਿਆਗ ਦੇਵੈ ਤਬ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਤਿਆਗੈ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ
ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਉ ਜਾਤਾ ਥਾ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਮਾਰਗ
ਵਿਖੇ ਏਕ ਦੇਵਤਾ ਆਨ ਮਿਲਿਆ ਅਰ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਜੋ ਤੂੰ ਕਹਾਂ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਬ
ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂ ਆਮਕੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਉ ਜਾਤਾ ਹੂੰ ਬਹੁੜ ਦੇ-
ਵਤੇ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਤੇਰਾ ਕੁਛ ਅਰਥ ਹੈ ਅਥਵਾ ਤੇਰੇ ਊਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕੁ-
ਛ ਉਪਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਕੇ ਨਮਿਤ ਉਸ
ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਇਛਾ ਰਾਖਤਾ ਹੂੰ ਤਬ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਤੇਰੀ
ਓਰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਸੋ ਤੁਝ ਕਉ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਾ ਸੰਦੇਸਾ ਪਹੁਚਾਵਉ ਜੋ ਇਸ ਸੇ ਤੇਰੀ
ਸਰਧਾ ਕਰ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਤੁਝ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਇਹ ਭੀ
ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਕਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਚਿਹਨ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮਾਤਮਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਮਿ-
ਲਾਪ ਅਰ ਪਾਪੀਅਹੁ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕਾ ਤਿਆਗ ਜੋ ਉਤਮ ਚਿਹਨ ਧ-
ਰਮ ਕਾ ਇਹੀ ਹੈ ਅਰ ਏਕ ਸੰਤਜਨ ਕਉ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੂਈ ਥੀ ਜੋ ਤੂੰ ਸਰਬ
ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨ ਕਰਹਿਗਾ ਤਬ ਲਗ ਤੂੰ ਪਰਮਪਦ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿ-
ਗਾ ਨਹੀ ਅਰ ਏਕ ਸੰਤਜਨ ਤੇ ਜਗਿਆਸੀਅਹੁ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ ਜੋ ਸੰਗਤਿ ਕਿ-
ਸ ਕੀ ਕਰੀਐ ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਸ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਤੁਮ ਕਉ ਭਗਵੰ-
ਤ ਕਾ ਭਜਨ ਇਕ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵਹਿ ਅਰ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਤਤੁ ਦੇਖਕਰ ਤੁਮ ਕਉ ਸ਼ੁ-
ਭ ਕਰਤਤੁ ਕੀ ਇਛਾ ਉਪਜੈ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਹੁ ਅਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜ-
ਨ ਕਉ ਭੀ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੂਈ ਥੀ ਜੋ ਤੈ ਨੇ ਇਕਾਂਤ ਕਿਸ ਨਮਿਤ ਪਕੜੀ ਹੈ ਤਬ ਉ-
ਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜਗਤ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਕਰਕੇ ਤੇਰੀ ਪਰੀਤਿ ਵਿਖੇ ਘਟਨ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਆਗਿਆ ਹੂਈ ਜੋ ਸੁਚੇਤ ਹੋਇ ਕਰ ਮੇਰੇ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ
ਅਰ ਉਤਮ ਮਾਨੁਖਹੁ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰ ਅਰ ਪਾਪੀ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ

ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਅਰ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਬ ਆਪਸ ਵਿਖੇ ਮਿਲ ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਜੈਸੇ ਸਰਦ ਰਿਤੁ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਿਛੋਂ ਕੇ ਪਾਤ ਗਿਰਤੇ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਉਨਹੁ ਕੇ ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ੧॥

॥ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਾ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਤੀ ਹੈ॥:

॥ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਿਸੀ ਸੰਜੋਗ ਕਰ ਜਬ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਹੀ ਹੀ ਨਹੀ ਜਾਤੀ। ਜੈਸੇ ਚਟਸ਼ਾਲਾ ਵਿਖੇ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਅਸਥਾਨ ਕੀ ਨਿਕਟਤਾ ਕਰ ਅਰ ਸੋ ਸੁਭਾਵ ਕਰ ਹੀ ਮਿਤ੍ਰਭਾਵ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਅਸਥੂਲ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਕਾ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੈ ਅਰ ਜਿਸ ਕੀ ਬਾਣੀ ਮਾੜ ਹੋਵੈ॥ ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਤੁਝ ਕਉ ਧਨ ਅਰੁ ਮਾਨ ਕਾ ਅਰਥ ਕਛੁ ਹੋਵੈ॥ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਆਨ ਪ੍ਰੀਤ ਕਹੀਤੀ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਜਨ ਅਰ ਅਸਥੂਲਤਾ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੈ॥ ਅਰ ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਹੀ ਕੇ ਨਮਿਤ ਹੋਵੈ ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰੀਤ ਭੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਪ੍ਰੀਤ ਭੀ ਪ੍ਰੋਜਨ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਪ੍ਰੋਜਨ ਸਾਤਕੀ ਹੋਵੈ। ਜੈਸੇ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨਹਾਰੇ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਸਾਥ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਓਹ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਰਮਾਰਥ ਕੇ ਮਾਰਗ ਨਮਿੱਤ ਹੋਵੈ ਤਬ ਇਹ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਉਸ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਿਖੇ ਧਨ ਅਰੁ ਮਾਨ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਵਹੁ ਆਨ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਵਨੇਹਾਰੇ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੜ੍ਹਨੇਹਾਰੇ ਸਾਥ ਜਬ ਨਿਹਕਾਮ ਹੋਵੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਮਿਤ ਉਸ ਕਉ ਪੜ੍ਹਾਵੈ॥ ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਕੇ ਨਮਿਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਪੜ੍ਹਾਵਨੇਹਾਰੇ ਕਉ ਅਪਣੀ ਮਾਨ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੋਵੈ॥ ਤਬ ਅਸੁਭ ਕਾਮਨਾ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਦਾਨ ਦੇਨੇਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਟਹਲੂਏ ਕਉ ਇਸ ਨਮਿਤ ਪ੍ਰੀਤ ਮਰਖੈ॥ ਜੋ ਇਹ ਟਹਲੂਆ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਰਥੀਅਹੁ ਕਉ ਦਾਨ ਪਹੁੰਚਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ ਉਤਮ ਭੋਜਨ ਕਰ ਕੇ ਅਭਜਾਗਤੋਂ ਕਉ ਖਵਾਵਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਧਰਮ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੈ॥ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾ ਇਹ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਇਸ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੋਵੈ ਹੀ ਨਹੀ। ਅਰ ਕੇਵਲ ਇਸ ਹੀ ਕੇ ਗੁਣ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਾਣ ਕਰ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਰੈ। ਸੋ ਇਹ ਉਤਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਸੀ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੈ। ਸੋ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਜੀਵ ਹੈ। ਅਰ ਜਦਪਿ ਉਸ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਗੁਣ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਭੀ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਭੀ ਉਸ ਕਉ ਪ-

ਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰ ਦੇਖੋ ॥ ਜੋ ਇਹ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਾਥ ਕਿਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ਤਬ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਮੰਦਰ ਅਰ ਗਲੀ ਕਉ ਭੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ॥ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਸੰਨਬੰਧੀ ਅਰ ਦਾਸ ਕਉ ਭੀ ਦੇਖ ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਤਾਤ ਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਉਸ ਕੇ ਕੂਕਰ ਕਉ ਭੀ ਅਵਰ ਕੂਕਰ ਹੂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਖ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ॥ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਤਉ ਅਧਿਕ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਸਾਥ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਤਬ ਸਰਬ ਜੀਵ ਉਸ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਸਾਥ ਤਉ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਸ ਕੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ਅਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕਉ ਭੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਭੀ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਰਚੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜਬ ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਕੇ ਆਗੇ ਕੋਈ ਨਉਤਨ ਫੂਲ ਆਨ ਰਾਖਤਾ ਥਾ ਤਬ ਉਸ ਫੂਲ ਕਉ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕਰ ਮਰਦਨ ਕਰਤੇ ਥੇ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਤੇ ਥੇ ਜੋ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ॥ ਪਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਾਥ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ਜੋ ਏਕ ਪ੍ਰੀਤ ਲੋਕ ਅਥਵਾ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖਹੁ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਨਿਹਕਾਮ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੀਤ ਇਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜੇਤਾ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਨਿਸਚਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੇਤੀ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਾਥ ਇਸ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ ਬਹੁੜ ਉਸ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮਹੁ ਕੋ ਭੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਕੇ ਅਰਪਣੇ ਕਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਜੇਤਾ ਹੀ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਉਨ ਕੇ ਊਪਰ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਤੇਤਾ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾ ਚਿਹਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਏਕ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਵਹੁ ਅਪਣੇ ਸਰਬ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਕੇ ਅਰਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਅਲਪ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈਂ ॥੨॥

॥ ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਾ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ॥

॥ ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਤਕੀ ਮਾਨੁਖਹੁ ਸਾਥ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕੀ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਰਾਜਸੀ ਅਰ ਤਾਮਸੀ ਜੀਵਹੁ ਸਾਥ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਕਾ ਵਿਰੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੈ ਅਰ ਉਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਕੇ ਇਹ ਭੀ ਅਚੇਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ॥ ਸੋ ਜਦਪਿ ਵਿਰੁਧ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ॥ ਜੋ ਉਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਉ ਦੇਖੋ ॥ ਅਰ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਕਉ ਤਪਾਇਮਾਨ ਕਰੈ ॥ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਮਾਨੁਖੋਂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਸੁਕਚ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਇਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਰੁਧ ਹੈ-

੧੫੪ ਅਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਏਕ ਅਵਰ ਭੀ ਭੇਦ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਸ਼ਾਤਕੀ ਹੋਵੈ ਅਰ ਉ-
ਸ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਰਾਜਸੀ ਗੁਣ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਭੀ ਹੋਵੈ ਤਉ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੇ
ਸਾਥ ਸਾਤਕੀ ਗੁਣ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਰਾਖੇ। ਅਰ ਰਜੋ ਗੁਣ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ
ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਏਕ ਹੀ ਮਾਨੁਖ ਸਾਥ
ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਅਰ ਵਿਰੁਧ ਏਕਠਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਤੀਨ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵਹਿ ਜੋ
ਏਕ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਅਰ ਬੁਧਵਾਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਉਸ ਕਾ ਮੂਰਖ ਅਰ ਆਗਿ
ਆ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਮੂਰਖ ਭੀ ਹੋਵੈ ਅਰ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਭੀ ਹੋਵੈ ਤਬ ਆਗਿ
ਆਕਾਰੀ ਅਰ ਬੁਧਵਾਨ ਸਾਥ ਪਿਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ
ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਮੂਰਖ ਅਰ ਆਗਿਆ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਡੰਡ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ
ਤਾ ਹੈ ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਉਸ ਕਾ ਮੂਰਖ ਅਰ ਆਗਿਆ ਮਾਨਨੇ ਹਾਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ
ਤਿਸ ਸਾਥ ਆਗਿਆ ਮਾਨਨੇ ਕਰ ਕੇ ਪਿਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਮੂਰਖਤਾ ਕੇ ਨ-
ਮਿਤ ਉਸ ਕਉ ਤਾੜਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੋ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋ
ਸੋ ਤਿਸ ਬੇਮੁਖਤਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਸ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਜੋਗ ਹੈ ਅਰ ਜੇਤਾ ਕਛੁ ਭ-
ਗਵੰਤ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ। ਤੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਾਖੈ।
ਸੋ ਇਸ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਅਰ ਵਿਰੁਧ ਕਾ ਚਿਹਨ ਕਰਤਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜ
ਬ ਕਿਸੀ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਤੁਝ ਕਉ ਅਉਗੁਣ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਤੇ ਤੇਰਾ ਚਿਤ
ਵਿਰਕਤ ਰਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਅਧਿਕ ਅਵਗੁਣ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਤੇ ਚਿਤ ਕੀ
ਬ੍ਰਿਤਿ ਹੀ ਉਲਟ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਵਚਨ ਵਾਰਤਾ ਕਾ ਮਿਲਾਪ ਭੀ ਥੋੜਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ।
ਬਹੁੜ ਜਬ ਲੰਪਟਤਾ ਕਰ ਕੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕਉ ਤਿਆਗ ਦੇਤਾ ਹੈ ਅਰ
ਢੀਠ ਹੋਇ ਕਰ ਵਿਚਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਰ ਵਚਨ ਅਰ ਕਰਤਬੁ
ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਭੋਗੀ ਮਾਨੁਖ ਤੇ ਤਾਮਸੀ ਦੀ ਮਹਾਂ ਨੀਰ
ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤਾਮਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਨੀ ਅਜੋਗ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਸਰਬ ਜੀ
ਵੈਂ ਕਾ ਘਾਤ ਚਿਤਵਨੇ ਹਾਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਕਊ ਮਾਨਸੀ ਤਾਮਸੀ ਪੁਰਖ ਐਸਾ ਹੋਵੈ
ਜੋ ਕੇਵਲ ਤੁਝ ਹੀ ਕਉ ਦੁਖਾਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ ਦਯਾ ਕਰਨੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਪਰ
ਇਹ ਜੋ ਤਾਮਸੀ ਮਾਨੁਖ ਸਾਥ ਵਿਰੁਧ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਣ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਵਿਖੇ
ਭੀ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੂਈ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਤਉ ਐਸੇ ਹੂਏ
ਹੈਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹੋ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਅਰ ਧਰਮ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਨਮਿਤ ਪਾਪੀ ਜੀਵਹੁ ਕੋ ਡੰਡ

ਦੀਆ ਹੈ। ਅਰ ਏਕ ਐਸੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕੇ ਊਪਰ ਦਇਆ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਾਖੀ ਹੈ। ਅਰ ਜਗਤ ਸਿਉ ਸੰਨਬੰਧ ਹੀ ਉਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਤੋੜਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਮਨਸਾ ਸੁਧ ਹੈ ਅਰ ਅਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨਕਾ ਸਭ ਹੀ ਕਰਤਬ ਸੁਭਨੀਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਐਸੇ ਜਾਨਿਆ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਭਗਵੰਤ ਹੈ ਅਰ ਆਪ ਕਾ ਜੀਵ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਪਰਾਧੀਨ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸਭਨਹੁ ਕੇ ਊਪਰ ਦਇਆ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਉਤਮ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਅਰ ਪਾਪੀ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਪਾਪ ਤੇ ਵਿਵਰਜਤ ਕਰਨਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੈ ਪਰ ਕੇਤੇ ਮਾਨੁਖ ਐਸੇ ਭੀ ਮੂਰਖ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਵਹੁ ਪਾਪਕਰਮਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ। ਅਰ ਪਾਪੀ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਾ ਅਵਗੁਣ ਭੀ ਨਹੀ ਪਛਾਣਤੇ। ਅਰ ਮੁਖ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮ ਕਿਸੀ ਕਉ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਭਗਵੰਤ ਹੈ। ਅਰ ਹਿਦੇ ਕਰ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਕਰ ਪੜੇ ਜਲਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਏਕਤਾ ਕੇ ਜਾਣਨੇ ਕਾ ਚਿਹਨ ਪ੍ਰਗਟ ਨ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਲਗ ਐਸਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕਤਾ ਕਾ ਚਿਹਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸੁ ਕਾ ਧਨ ਹਿਰ ਲੇ ਜਾਵੈ ਅਥਵਾ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲੇ। ਅਥਵਾ ਕਛੁ ਦੰਡ ਦੇਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਉਸਕੇ ਊਪਰ ਦਇਆ ਹੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦੇਖਤਾ ਰਹੈ। ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਇਸਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਏਕਤਾ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਏਕ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਮਨਮੁਖਹੁ ਨੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕੇ ਦਾਂਤ ਤੋੜੇ ਥੇ। ਅਰ ਰੁਧਰ ਚਲਤ ਭਇਆ। ਤਬ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਲੋਕ ਮੁਝ ਕਉ ਜਾਣਤੇ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਹੀ ਇਨਕੇ ਊਪਰ ਦਇਆ ਕਰ। ਪਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਪਣੇ ਪ੍ਰੋਜਨ ਕਰਕੇ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਵੈ। ਧਰਮ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਮੋਨ ਕਰ ਰਹੇ। ਅਰ ਬ੍ਰਿ ਇਹ ਜੋ ਪਾਪੀਅਹੁ ਕਉ ਪਾਪ ਤੇ ਨ ਵਰਜੈ ਅਰ ਉਨਹੁ ਤੇ ਅਪਣਾ ਸਨਬੰਧ ਭੀ ਨ ਤੋੜੈ। ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਲਗ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਏਕਤਾ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਦ੍ਰਿੜ ਨ ਹੋਵਹਿ ਅਰ ਕੁਸੰਗੀ ਪੁਰਖਹੁ ਕਉ ਬੁਰਾ ਜਾਣ ਕਰ ਆਪ ਉਨ ਕੀ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨ ਕਰੈ। ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਇਸਕਾ ਧਰਮ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਨਹੀਂ। ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕੋਈ ਮਿਤ੍ਰ ਹੋਵੈ ਅਰ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਉਸਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਦੁਰਬਚਨ ਕਹੈ। ਅਰ ਵਹੁ ਉਸ ਕਉ ਤਾੜਨਾ ਨ ਕਰੈ। ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਾਥ

੧੫੮ ਇਸਕੀ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਪਾਪੀ ਮਾਨੁਖ ਜੋ ਕਹੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਵਿਖੇ ਭੀ ਭਿੰਨ
ਭੇਦ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਉਨਕੇ ਊਪਰ ਡੰਡ ਕਰਨਾ ਭੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਤਿ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ
ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਤੌ ਏਕ ਐਸੇ ਮਾਨੁਖ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਨਹੀ ਜਾਣਤੇ। ਅਰ ਪ-
ਰਲੋਕ ਪਰ ਭੀ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਤਮੋਗੁਣ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈਂ।
ਸੋ ਐਸੇ ਮਾਨੁਖਹੁ ਸਾਥ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਕਉ ਮਿਲਾਪ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਤਾ
। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਬਡੇ ਈਸਰਹੁ ਕਉ ਅਰ ਅਵਤਾਰਹੁ ਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਹੁ ਕਰਕੇ ਭੀ ਉਨਕਾ
ਪ੍ਰਹਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਉਨਕੇ ਸਾਥ ਕਿੰਚਿਤ ਵਿਵਹਾਰ ਰਾਖਣਾ ਭੀ ਅਜੋਗ ਹੈ।
ਬਹੁੜ ਜੋ ਪੁਰਖ ਲੋਕਹੁ ਕਉ ਸਤ ਕਰਮਹੁ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰੈ। ਅਰ ਮਨਮਤ ਕਰਕੇ
ਨਾਸਤ ਬਾਦੀਅਹੁ ਕਾ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਵੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਮਾਨੁਖ ਸਾਥ ਸੰਨਬੰਧ ਰਖਣਾ ਭ-
ਲਾ ਨਹੀਂ। ਉਸਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਨਿਰਾਦਰ ਕਉ ਦੇਖ
ਕਰ ਉਨਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਉਨ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋਵੈ। ਬਹੁੜ ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਵਰ ਲੋਕਹੁ ਕਉ ਭ੍ਰਿ-
ਸ਼ਟ ਨ ਕਰਹਿ। ਅਰ ਆਪ ਹੀ ਸਤ ਕਰਮਹੁ ਤੇ ਹੀਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਨਿਰਾਦ-
ਰ ਉਸਕਾ ਕਰਨਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਅਰ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਰਨੀ ਭੀ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜੋ ਪੁਰ-
ਖ ਨਿੰਦਾ ਅਰ ਝੂਠ ਅਰ ਕਪਟ ਅਰ ਦੂਰ ਬਚਨ ਅਰ ਅਨੀਤ ਕਰਕੇ ਲੋਕਹੁ
ਕਉ ਦੁਖਾਵਤਾ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸਕੇ ਸਾਥ ਕਠੋਰਤਾ ਅਰ ਵਿਰਕਤਤਾ ਕਰਨੀ
ਹੀ ਭਲੀ ਹੈ। ਅਰ ਉਸਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨੀ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਭੋ-
ਗੀ ਹੋਵੈ। ਅਥਵਾ ਮਧਪਾਨ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਹੋਵੈ। ਪਰ ਔਰ ਕਿਸੀ ਕਉ ਦੁਖਾਵੈ
ਨਹੀਂ। ਤਬ ਉਸਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਵਿਸੇਖ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਕਛੁ ਸਰਧਾਵਾਨ ਹੋਵੈ
। ਅਰ ਜਬ ਉਸ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਸਰਧਾ ਨ ਦੇਖੀਐ। ਤਬ ਲੱਜਾ ਕਰਕੇ ਉਸਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ
ਤੇ ਨੇਤ੍ਰ ਮੂੰਦਨੇ ਭਲੇ ਹੈਂ। ੧॥ ।ਅਬ ਦੂਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤ
ਅਰ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ। ।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ
ਸਭ ਹੀ ਮਾਨੁਖ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਰਨੇ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜਗਿ-
ਆਸੀ ਜਨ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਵਿਖੇ ਤੀਨ ਲਛਣ ਪਾਏ ਜਾਵੇਂ ਤ-
ਬ ਉਸਕੇ ਸਾਥ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਰਨੀ ਵਿਸੇਖ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਲਛਣ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਬੁਧਵ-
ਾਨ ਪੁਰਖ ਸਾਥ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਰੀਐ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮੂਰਖ ਕੀ ਸੰਗਤ ਨਿਹਫਲ ਹੋਤੀ
ਹੈ। ਅਰ ਉਸਕੀ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਭੀ ਨਿਰਬਾਹ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਮੂਰਖ ਮਾਨੁਖ
ਜਬ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਕੁਛ ਉਪਕਾਰ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਤਬ ਭੀ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਐਸਾ ਕ-

ਰਤਤ ਕਰਤਾ ਹੈ।ਜੋ ਤੇਰੇ ਕਾਰਜ ਕਉ ਬਿਗਾੜ ਦੇਤਾ ਹੈ।ਇਹ ਇਉ ਭੀ ਨਹੀ
ਜਾਣਤਾ।ਜੋ ਮੈਂਨੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਕਉ ਬਿਗਾਰਿਆ ਹੈ।ਤਾਂਤੇ ਮੂਰਖ ਕੀ ਸੰਗਤ ਤੇ
ਦੂਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਨਿਕਟਤਾ ਹੈ।ਮੂਰਖਤਾ ਕਾ ਦੇਖਨਾ ਹੀ ਪਾਪ ਕਾ
ਕਾਰਣ ਹੈ।ਪਰ ਮੂਰਖ ਤਿਸ ਕਉ ਕਹੀਤਾ ਹੈ।ਜੋ ਕਾਰਜ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਨ ਜਾਣੈ ਅਰ
ਜਦਪ ਉਸ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ਕਰ ਕਹੀਐ ਤਉ ਭੀ ਸਮਝ ਨ ਸਕੈ।ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਲਛ-
ਣ ਇਹ ਹੈ।ਜੋ ਜਿਸ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਕੋਮਲ ਹੋਵੈ।ਤਿਸ ਹੀ ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਰਨੀ ਵਿਸ਼ੇਖ
ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਕਠੋਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਕਠੋਰਤਾ ਕਰ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਉ ਦੂਰ
ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ ਅਰ ਨਿਡਰ ਹੋਇ ਕਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀ ਰੀਤ ਕੋ ਬਿਗਾਰ ਦੇਤਾ ਹੈ।ਬਹੁੜ
ਤੀਸਰਾ ਲਛਣ ਇਹ ਹੈ।ਜੋ ਜਿਸ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਤਿ ਕਰਮਹੁ ਵਿਖੇ ਹੋਵਹਿ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ।
ਤਬ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਵਹੀ ਹੈ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਮੀ ਮਾਨੁਖ ਕੇ
ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭੈ ਕਛੁ ਨਹੀ ਹੋਤਾ।ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭੈ ਤੇ ਰਹਤ
ਹੋਵੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਨੀ ਮਹਾਂ ਅਜੋਗ ਹੈ।ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾ-
ਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਪੁਰਖ ਮੇਰੇ ਭਜਨ ਤੇ ਅਚੇਤ ਹੈਂ।ਅਰ ਅਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਿ-
ਖੇ ਵਰਤਤੇ ਹੈਂ।ਜੋ ਤਿਨ ਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ ਅਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨ ਕਰੋ।ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਨਾਸਤਬਾਦੀ ਹੋਵੈ
ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਵਰਤਨ ਕਾ ਪ੍ਰ-
ਵੇਸ਼ ਇਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ।ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਭੀ ਅਪਕਰਮੀ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਅ-
ਰ ਇਹ ਭੀ ਨਾਸਤਬਾਦੀਅਹੁ ਕਾ ਲਛਣ ਹੈ।ਜੋ ਵਹੁ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ।ਜੋ ਕਿਸੀ ਕੋ
ਧਰਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਣ ਨਹੀਂ।ਪਾਪਹੁ ਅਰੁ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਭੀ ਕਿਸੀ
ਕਉ ਵਰਜਨਾ ਜੋਗ ਨਹੀਂ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਲੋਕਹੁ ਸਾਥ ਹਮ ਕਉ ਕਿਆ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੈ।ਜੋ
ਇਹ ਵਚਨ ਭੀ ਮੰਦਭਾਗਹੁ ਅਰੁ ਦੁਖਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ।ਅਰ ਮਨਮਤੀਅਹੁ ਕਾ ਚਿ-
ਹਨ ਹੈ।ਤਾਂਤੇ ਇਨ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ।ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ
ਇਹ ਵਚਨ ਮਨ ਕੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਾ ਹਿਤਕਾਰੀ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਇਹੀ ਨਿਸਚਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ
ਹੋਤਾ ਹੈ।ਤਬ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਢੀਠ ਹੋਇ ਕਰ ਅਪਕਰਮ ਕਰਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ।ਇਸੀ
ਪਰ ਏਕ ਸੰਤਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤ ਨ ਕਰੀ-
ਐ।ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਤਉ ਝੂਠੇ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਸੰਗਤ ਬੁਰੀ ਹੈ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਝੂਠ ਕਹਨੇ ਹਾਰਾ
ਪੁਰਖ ਕਪਟ ਕਰ ਕੇ ਸਰਬਦਾ ਹੀ ਛਲ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਮੂਰਖ ਜੋ
ਮੂੜਤਾ ਕਰ ਕੇ ਤੇਰੇ ਲਾਭ ਕਉ ਗਵਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਜਾਣਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।ਬਹੁੜ ਤੀ-

ਸਰਾ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਨ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਤੇਰੇ ਸੁਭ ਅਵਸਰ ਕਉ ਵਿਅਰਥ ਕਰ ਡਾਰਤਾ
ਹੈ। ਅਰ ਚਉਥਾ ਪੁਰਖ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖਾਰਥ ਤੇ ਹੀਣ ਹੋਵੈ। ਮਹਾਤਮਾਂ ਪੁਰਖਨੇ
ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਤੇਰੇ ਕਿਸੀ ਕਾਰਜ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਪਾਂਚ-
ਵਾਂ ਪੁਰਖ ਜੋ ਲੰਪਟ ਹੈ। ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਤੇਰੀ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਉ ਏਕ ਗ੍ਰਾਸ ਤੇ ਅਲਪ ਬੇਚਣਾ
ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਾਸ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੇਰੀ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਉ ਤਿ-
ਆਗ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਉ ਗ੍ਰਾਸ ਕੇ ਸਮਾਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤਾ ਕਿਆ ਜਾਣ ਨਹੀ
ਸਕਤਾ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਠੋਰ ਮਾਨੁਖ ਵਿਦਿਆਵਾਨ
ਤੇ ਲੋਭੀ ਪੁਰਖ ਕੋਮਲ ਚਿਤ ਕੀ ਸੰਗਤ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ੇਖ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਐਸੇ ਜਾਣਤੂੰ
ਜੋ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖਹੁ ਵਿਖੇ ਸੁਭ ਗੁਣ ਦੁਰਲਭ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਗਤ ਕ-
ਰਨੇ ਕੇ ਪ੍ਰੋਜਨ ਕੇ ਸੁਭ ਗੁਣ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਕੋਮਲ ਮਾਨੁਖ ਅਰ ਧੀਰਜਵਾਨਹੁ
ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰ ਅਰ ਜਬ ਕਛੁ ਮਾਇਆ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਦਾਰ ਪੁਰਖ ਕੇ ਨਿਕ-
ਟ ਜਾਵਹੁ। ਐਸੇ ਹੀ ਸਭ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਾ ਸੁਭਾਵ। ਅਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਸੋ ਏਕ ਪੁਰਖ
ਸੰਗਤ ਆਹਾਰ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਉਨਕਾ ਮਿਲਾਪ ਸਰਬਦਾ ਚਾਹੀਤਾ
ਹੈ। ਅਰ ਏਕ ਪੁਰਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਅਉਖਧ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਉਨਕ
ਮਿਲਾਪ ਕਿਸੀ ਅਵਸਰ ਵਿਖੇ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਏਕ ਪੁਰਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤ ਰੋਗ ਕੀ
ਨਿਆਂਈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਕਿਸੀ ਸਮੇ ਵਿਖੇ ਉਨਕਾ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਤਾ। ਅਰ ਜ-
ਬ ਅਕਸਮਾਤ੍ਰ ਉਨਕਾ ਸੰਜੋਗ ਭੀ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਧੀਰਜ ਅਰ ਪੁਰਖਾਰਥ ਤ-
ਥ ਕਰਕੇ ਉਨ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੂਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਰਬਦਾ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਸੰਗਤ
ਕਰਨੀ ਜੋਗ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਕੀ ਸੰਗਤ ਵਿਖੇ ਪਰਸਪਰ ਸੁਭ ਗੁਣੋਂ ਕਾ ਲਾਭ ਹੋਵੈ।
੨॥ ।ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੀ ਜੁਗਤਿ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਕੀ।
।ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਅਹੁ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਾ ਜੋ ਨਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਨਬੰਧ ਕੀ ਨਿਆਂਈ
ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਇਸ ਸਨਬੰਧ ਕੀਆਂ ਭੀ ਜੁਗਤਾਂ ਚਾਹੀਤੀਆਂ ਹੈਂ ਨਾ। ਇਸੀ ਪਰ
ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨਹੁ ਕਾ ਮਿਲਾਪ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਖਦਾਈ
ਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਦੋਨੋਂ ਹਾਥ ਪਰਸਪਰ ਏਕ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਮਲ ਉਤਾਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਉਨ
ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਨੀ ਜੁਗਤਿ ਪੂਰਬਕ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ।
ਜੋ ਅਪਨੇ ਖਾਣ ਪਾਣ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰਹੁ ਅਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਅਧਿਕ ਦੇਵੈ। ਪਰ ਜੋ ਪ-
ਦਾਰਥ ਇਸ ਕਉ ਭੀ ਚਾਹੀਤਾ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਅਪਨੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕ-

ਰਕੇ ਉਸਕੇ ਕਾਰਜਕੋ ਪੂਰਨ ਕਰੈ॥ਬਹੁੜ ਅਪਨੇ ਧਨ ਅਰ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਕਉ ਮਿਤ੍ਰ
ਸਿਉ ਭਿੰਨ ਨ ਜਾਨੈ॥ਤਾਂਤੇ ਕਹੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਉਸਕੇ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ॥ਅਰ
ਜਬ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਇਸਤੇ ਕਛੁ ਮਾਗਨਾ ਪੜੈ ਅਰ ਇਹ ਆਪ ਕਰਕੇ ਉਸਕੀ ਸੁਰਤ ਨ
ਲੇਵੇ॥ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੀਤ ਮੰਦ ਹੋਜਾਤੀ ਹੈ॥ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਇਸਕਾ ਰਿਦਾ ਉਸਕੀ
ਸੁਰਤ ਅਰ ਖਿੰਚਤੇ ਅਚੇਤ ਹੂਆ ਹੈ॥ਤਬ ਇਹ ਵੇਖਾਵੇਖੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਜਾਤੀ ਹੈ॥ਇ-
ਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ॥ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਦੋਇ ਆਪਸ ਵਿਖੇ ਮਿਤ੍ਰ ਥੇ॥ਤਬ ਏਕ ਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਕ-
ਹਾ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਚਾਰ ੪੦੦੦ ਸਹਸਰ ਰੁਪਈਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ॥ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨੇ
ਕਹਾ ਜੋ ਸਹੰਸਰ ਰੁਪਈਆ ਲੇਵਹੁ॥ਤਬ ਉਸ ਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੁਝਕੋ ਲਾਜ ਨਹੀਂ ਆ-
ਵਤੀ॥ਜੋ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੋ ਮੁਝਤੇ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਾ-
ਨਤਾ ਹੈ॥ਬਹੁੜ ਏਕ ਅਵਰ ਵਾਰਤਾ ਹੈ॥ਜੋ ਕਿਸੀ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਕੇਤੇਕੁ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਰਹ-
ਤੇ ਥੇ॥ਅਰ ਕਿਸੀ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ ਰਾਜਾ ਕਉ ਜਾਇਕਰ ਕਹਾ ਜੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਹੁ
ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਉਲੰਘਤ ਵਰਤਤੇ ਹੈਂ॥ਅਰ ਲੋਕਹੁ ਕਉ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ਤਬ ਰਾਜਾ ਨੇ
ਉਨ ਕਉ ਪਕੜ ਕਰਕੇ ਮਾਰਨੇ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਰੀ॥ਬਹੁੜ ਮਾਰਨੇ ਲਾਗੇ॥ਤਬ ਏਕ
ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਸਭਨਹੁ ਤੇ ਆਗੇ ਗਇਆ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਮੁਝ ਕਉ ਮਾਰਹੁ॥ਤਬ ਰਾਜਾ
ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੂੰ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਆਗੇ ਕਾਹੇ ਕੋ ਆਇਆ ਹੈ॥ਬਹੁੜ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ॥
ਜੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਜੋ ਕੋਈ ਖਿਣ ਅਪਨੀ ਆਪਣੀ ਆਰਬਲਾ ਇਨ ਪਰ ਵਾਰੇ॥ਤਬ
ਰਾਜਾ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਨਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਐਸੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ॥ਤਿਨ ਕਉ ਮਾਰਨਾ
ਪਰਵਾਨ ਨਹੀ ਤਾਂਤੇ ਸਭਨਹੁ ਕਉ ਤਿਆਗ ਦੀਆ॥ਬਹੁੜ ਇਕ ਅਵਰ ਵਾਰਤਾ
ਹੈ॥ਜੋ ਏਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਅਪਨੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਗਇਆ ਥਾ॥ਤਬ ਉਸਕਾ ਮਿਤ੍ਰ
ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਨ ਥਾ॥ਬਹੁੜ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਦਾਸੀ ਕਉ ਬੁਲਾਯਾ
ਕਰ ਧਨ ਕਾ ਸੰਦੂਕ ਮੰਗਾਇ ਲਿਆ॥ਅਰ ਆਪ ਹੀ ਖੋਲ ਕਰ ਜੋ ਕਛੁ ਚਾਹੀਤਾ ਥ
ਸੋ ਲੇ ਆਇਆ॥ਤਬ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਕਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂਆ॥ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ-
ਕਰ ਅਪਨੀ ਦਾਸੀ ਕਉ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੀਆ॥ਬਹੁੜ ਏਕ ਅਵਰ ਵਾਰਤਾ ਹੈ॥ਜੋ ਏਕ ਸੰ-
ਤਜਨ ਕੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਆਇਕਰ ਕਹਿਨੇ ਲਾਗਾ॥ਜੋ ਮੈ ਤੁਮਾਰੇ ਸਾਥ ਮਿਤ੍ਰਾਈ
ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ॥ਤਬ ਉਨਹੂ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੂੰ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਕਉ ਜਾਣਤਾ ਹੈ
ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂ ਤੋ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤਾ॥ਬਹੁੜ ਸੰਤਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਧਨ ਅ-
ਰ ਸਰਬ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਕਉ ਮੁਝਤੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨ ਜਾਨਹਿ॥ਤਬ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਪੂਰਨ ਹੋਤੀ

ਹੈ।ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ।ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀ ਹੂਈ
।ਤਬ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ।ਜੋ ਤੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ।ਤਾਂ ਤੇ ਅਪਣੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿ-
ਖੇ ਜਾਇ।ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕ ਅਵਰ ਭੀ ਸੰਗੀ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਥਾ।ਤਬ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਦੋ ਦਾ-
ਤਨ ਊਹਾਂ ਤੇ ਲੇ ਲੀਏ।ਬਹੁੜ੍ਹ ਸੀਧਾ ਅਰ ਕੋਮਲ ਦਾਤਨ ਸੰਗੀ ਕਉ ਦੀਆ ਅਰ ਕਠੋ-
ਰ ਦਾਤਨ ਆਪ ਲੀਆ।ਤਬ ਉਸ ਸੰਗੀ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜੀ ਤੁਮ ਹੂ ਨੇ ਸੀਧਾ ਦਾਤਨ ਕਿਉਂ
ਨ ਲੀਆ।ਬਹੁੜ੍ਹ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਹਤ ਭਇਆ।ਜੋ ਜਬ ਏਕ ਖਿਣ ਭੀ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸੰਗਤ
ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਭੀ ਉਸ ਕੀ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਅਰ ਮਿਤ੍ਰਾਈ
ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਅਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕੋ ਅਧਿਕ ਸੁਖ ਦੀਜੀਏ।ਬਹੁੜ੍ਹ
ਦੂਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ।ਜੋ ਮਿਤ੍ਰ ਹੂ ਕੇ ਸਰਬ ਕਾਰਜਹੁ ਵਿਖੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੈ।ਅਰ ਮਿ-
ਤ੍ਰ ਕੇ ਕਹੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਉਸ ਕੇ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ।ਅਰ ਚਿਤ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸ-
ਹਿਤ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰੈ।ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਆਗੇ ਪ੍ਰੀਤ ਵਾਣ ਹੂਏ ਹੈਂ।ਸੋ ਅਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕਾ ਕਾਰਜ
ਸੰਨਬੰਧੀਅਹੁ ਤੇ ਅਧਿਕ ਜਾਣਤੇ ਥੇ।ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਭ-
ਗਵੰਤ ਮਾਰਗ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਮੁਝ ਕਉ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਰ ਪੁਤ੍ਰ ਆਦਿਕਹੁ ਤੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀ-
ਤਮ ਹੈਂ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਧਰਮ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਵਿਖੇ ਸੁਚੇਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕ ਅਵਰ
ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਜਬ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਮੇਰੇ ਸਤ੍ਰੂ ਕੋ ਕਛੁ ਪਰੋਜਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੋ ਭੀ
ਮੈਂ ਉਸ ਕੇ ਅਰਥ ਕਉ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ ਤਬ ਮੈਂ ਪ੍ਰੀਤਮਹੁ ਕੇ ਅ-
ਰਥ ਵਿਖੇ ਕਿਉਂਕਰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵਹੁ ਬਹੁੜ੍ਹ ਤੀਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਰਸਨਾ ਕਰਕੇ
ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਗੁਣ ਹੀ ਵਰਨਨ ਕਰੈ।ਅਰ ਅਵਗੁਣ ਕੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨ ਕਰੈ ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ
ਇਸ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਭੀ ਵਰਜੈ ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਤੇਰਾ ਮਿਤ੍ਰ ਅਬ ਭੀ
ਮੇਰੇ ਨਿਕਟ ਹੈ।ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਵਚਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਪੀਛੇ ਮਿ-
ਤ੍ਰ ਕੀ ਭਲਾਈ ਚਿਤਵੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਮਿਤ੍ਰ ਕਾ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕਰ ਖੰਡਤ ਨ ਕਰੈ ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਗੁਹ-
ਜ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਨ ਕਰੈ।ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ ਮਿਤ੍ਰ ਇਸ ਕੇ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਅਵਗਿਆ
ਕਰੈ ਤਉ ਭੀ ਉਸ ਕੋ ਕਛੁ ਨਾ ਕਹੈ।ਅਤੇ ਰੋਸ ਨ ਕਰੈ।ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣੇ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ
ਸਦੀਵ ਹੀ ਭੂਲਾ ਹੂਆ ਹੈ।ਅਰ ਮੁਝ ਤੇ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਕੇਤੀਆਂ
ਅਵਗਿਆ ਹੋ ਜਾਤੀਆਂ ਹੈਨਾ।ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝ ਕਰ ਰੋਸ ਕਉ ਮਿਟਾਵੈ
ਅਰ ਜਬ ਸਰਬਥਾ ਐਸੇ ਹੀ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਢੂੰਢੈ ਜੋ ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਅਚੇਤਤਾ ਅਰ ਅਵ-
ਗੁਣ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਵੈ ਤਬ ਇਹੁ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਮਹਾਂ ਦੁਲਭ ਹੈ।ਅਰ ਇਸ

ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਕਰੈ। ਤਊ ਭੀ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਇ
ਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ । ਜੋ ਪ੍ਰੀਤ ਵਾਨ ਗੁਣ ਕੀ ਓਰਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਰਾਖਤਾ ਹੈ
ਅਰ ਜਦਪਿ ਕਿਸੀ ਕੇ ਕਛੁ ਅਵਗੁਣ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਤਊ ਭੀ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਅਕਸਮਾਤ੍ਰ ਕਿਸੈ
ਕਾਰਨ ਕਰ ਇਸ ਤੇ ਇਹ ਅਵਗਿਆ ਹੂਈ ਹੈ ਅਥਵਾ ਹੂਈ ਹੋਵੇਗੀ ਅਰ ਜੋ ਕਪਟੀ
ਮਾਨੁਖ ਹੈ ਸਰਬਦਾ ਅਵਗੁਣ ਹੀ ਕੀ ਓਰਿ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਵਿਖੇ
ਏਕ ਗੁਣ ਭੀ ਦੇਖੇ ਤਬ ਤਿਸ ਕੇ ਦਸ ਅਉਗਣਹੁ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨ ਦੇਖੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁ-
ਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕੁਸੰਗੀ ਮਾਨੁਖਹੁ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਰਖਿਆ ਕਰੈ ਜੋ ਕੁਸੰਗੀ ਮਿਤ੍ਰ
ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਅਵਗੁਣ ਦੇਖ ਕਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨ ਕਰੈ ਅਰ ਸੁਭ ਗੁਣਹੁ ਕਉ ਦੁਰਾਇ ਰਾਖੈ ਤਾਂ ਤੇ
ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਅਵਗਿਆ ਕਉ ਵਿਚਾਰੇ ਨਹੀ। ਅਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਊਪਰ ਭਲਾ ਉਨਮਾਨ
ਰਾਖੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਬੁਰਾ ਉਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਮਹਾਂ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਭੀ
ਕਹਾ ਹੈ । ਜੋ ਮਿਤ੍ਰ ਅਵਗੁਣਹੁ ਕਉ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਨੇ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ। ਜੈਸੇ
ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਅਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਸੂਤਾ ਦੇਖ ਕਰ ਉਸ ਕਾ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰ ਲੇਵੈ।
ਅਰ ਉਸ ਕੋ ਨਗਨ ਕਰੈ। ਸੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਕਰਤਤ ਮਹਾਂ ਨਿੰਦ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਿ-
ਤ੍ਰ ਕਾ ਅਵਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਮਹਾਂਧਿਕ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਬੁਧਵਾਨਹੁ
ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵੰਤ ਤੇਰੇ ਗੁਣਹੁ ਅਰ ਅਵਗੁਣਹੁ ਕਉ ਜਾਨਤਾ ਹੈ।
ਅਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਿਤ੍ਰ ਭੀ ਵਹੀ ਹੈ ਜੋ ਅਵਗੁਣਹੁ ਕਉ ਜਾਣੈ
ਅਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨ ਕਰਹਿ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਸੰਗਤ ਭੀ ਲਾਭ ਦਾਇਕ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਇਸੀ ਪ-
ਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਅਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਆਗੇ ਗੁਪਤ ਭੇਦ ਪ੍ਰ-
ਗਟ ਕਰ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਤੁਮਹੁ ਨੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਰਾਖੀ ਹੈ ਤਬ
ਉਸ ਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂ ਵਿਸਾਰ ਦਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਲੋਭ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਆ-
ਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਅਥਵਾ ਅਕਸਮਾਤ੍ਰ ਕਿਸੀ ਅਵਸਰ ਵਿਖੇ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰ ਕਾ ਤਿ-
ਆਗ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕੀ ਜੁਗ-
ਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਨ ਕਰੈ ਅਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਆਗੇ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਿੰ-
ਦਾ ਭੀ ਨ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ ਝੂਠਾ ਵਚਨ ਭੀ ਨਾ ਕਹੈ ਅਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕਾ ਵਚਨ ਭੀ ਖੰਡਿਤ
ਨਾ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ ਕੋਈ ਕਰਮ ਮਿਤ੍ਰ ਤੇ ਚੁਰਾਵੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰ
ਕੇ ਵਚਨ ਕਉ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਖੰਡਤ ਕਰਨੇ ਵਿਖੇ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ
ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਬਚਨ ਕੇ ਉਲਟਾਵਣੇ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮਾਨੋ-

 ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਮੂੜ੍ਹ ਕਰਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਆਪ ਕਉ ਬੁਧਵਾਨ ਜਣਾਵਨਾ ਹੋਤਾ
ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕੇ ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜ-
ਬ ਤੇਰਾ ਮਿਤ੍ਰ ਤੁਝ ਕਉ ਐਸੇ ਕਹੈ ਜੋ ਉਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਤਬ ਇਉ ਭੀ ਪੂਛਣਾ ਪਰਵਾਨ ਨ-
ਹੀਂ ਜੋ ਕਹਾਂ ਚਲੇ ਹੋ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤ ਕੀ ਉਤਮ ਰੀਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਸਰਬ ਕ-
ਰਤਤ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਾਥ ਹੋਵੈ ਬਹੁੜ ਚਉਥੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ
ਹੈ ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਆਪਨੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੈ ਅਰ ਮਿਸ੍ਰ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੇ
ਗੁਹਜ ਭੇਦ ਕਉ ਬਹੁੜ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਰ ਸ਼ੋਕ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਾ ਸੰਗੀ ਹੋਵੈ। ਅਰਥ
ਇਹ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਪਰਸੰਨਤਾ ਅਰ ਸ਼ੋਕ ਆਪ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਾ ਜਾਣੈ ਅਰੁ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ
ਸ਼ੁਭ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਬੁਲਾਵੈ ਅਰ ਜਬ ਮਿਤ੍ਰ ਸੇ ਕਛੁ ਭਲਾਈ ਦੇਖੈ ਤਬ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ
ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣੈ। ਬਹੁੜ ਪਾਂਚਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਜੋ ਪਰਸਪਰ
ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਧਰਮ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖਾਵੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਭੀ ਨਰਕ
ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਵਹੁ ਸ਼ੁਭ ਕਰਤਤਾ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਅ-
ਵਗਿਆ ਕਰੈ ਤਉ ਭੀ ਭਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਵਿਖੈ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੈ। ਅਰ ਭਗ-
ਵੰਤ ਕੇ ਭੈ ਕਾ ਨਿਸਚਾ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ ਅਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਕਾਂਤ ਠਉੜ ਵਿ-
ਖੇ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਾੜਨਾ ਵਿਖੇ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਅਪਮਾਨਤਾ
ਹੋਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕਾ ਦਰਪਣ ਪ੍ਰੀਤਿਵਾਨ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤ ਬਹੁਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਉਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਵਗਣਹੁ
ਕਉ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਉਂ ਭੀ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਵਹੁ ਮਿਤ੍ਰ ਇਕਾਂਤ ਠਉੜ ਵਿਖੇ ਦਇ-
ਆ ਕਰਕੇ ਕਛੁ ਸਮਝਾਵੈ ਤਬ ਮਿਤ੍ਰ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣੈ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਨ ਹੋਵੈ ਕਾ-
ਹੇ ਤੇ ਜੋ ਅਵਗੁਣ ਜਣਾਵਣੇ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਸਰਪ
ਹੋਵੈ ਅਰ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਨਾ ਹੋਵੈ ਬਹੁੜ ਜੋ ਕੋਈ ਮਿਤ੍ਰ ਉਸ ਕਉ ਲਖਾਵੈ ਜੋ ਤੇ-
ਰੇ ਬਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਸਰਪ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਵਣਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ।
ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣਨਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਭ ਕੁਸੁਭਾਵ ਮਲੀਨ ਸ-
ਰਪ ਹੈ ਅਰ ਜੀਵ ਕਉ ਡੰਸਣੇ ਹਾਰੇ ਹੈਂ ਅਰ ਇਨ ਕੀ ਬਿਖ ਕਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿ-
ਖੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਕੇ ਅਵਗੁਣ ਲਖਾਵੈ ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਪਰ-
ਮ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਕੇ ਨਿਕਟ ਏਕ ਅਵ-
ਰ ਸੰਤ ਆਇਆ ਥਾ ਤਬ ਉਸ ਤੇ ਪੂਛਨੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਹੇ ਮਿਤ੍ਰ ਤੈ ਨੇ ਬੁਰਾ ਸੁਭਾਵ ਕ-

ਉਨ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਸਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੁਝਤੇ ਨ ਪੂਛ ਤਬ ਉਸ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਅਤਿਅੰ
ਤ ਕਦੀਨਤਾ ਸਹਿਤ ਫੇਰ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਤੁਮ ਸੁਕਚਨ ਕਰਹੁ ਅਵਰ ਮੇਰਾ ਅਵਗੁ-
ਣ ਮੁਝ ਕਉ ਲਖਾਵਉ ਤਬ ਉਸ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂਨੇ ਤੁਮਾਰੇ ਬਸਤ੍ਰ ਅਰ ਅਹਾ-
ਰ ਕੀ ਕਛੁਕ ਅਧਿਕਤਾ ਸੁਣੀ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਸੰਤ ਕਹਿਤ ਭਇਆ ਜੋ ਬਹੁੜ੍ਹ ਮੈ ਇਹ ਭੀ
ਨ ਕਰੂੰਗਾ ਪਰ ਜੇ ਕਛੁ ਮੇਰਾ ਅਵਰ ਅਵਗੁਣ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਕਹੋ ਤਬ ਉਸਨੇ ਕ-
ਹਾ ਜੋ ਮੈਂਨੇ ਅਵਰ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ
ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਹੀਂ ਰਾਖਤਾ ਤਬ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੀ
ਬੁਧਿ ਊਪਰ ਅਭਿਮਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜੁਗਤਿ
ਧਰਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੀਐ ਅਰ ਪਾਪ ਤੇ ਵਰਜ ਰਾਖੀਐ ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਮਿਤ੍ਰ ਤੇਰੇ
ਕਿਸੀ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਅਵਗਿਆ ਕਰੈ ਤਬ ਉਸ ਅਵਗਿਆ ਕਉ ਖਿਮਾ ਕਰੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਜ-
ਬ ਐਸੀ ਅਵਗਿਆ ਹੋ ਜਾਵੈ ਜੋ ਉਸ ਕਰਕੇ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕੀ ਨਸ੍ਟਤਾ ਭੀ ਹੋਤੀ ਹੋਵੈ ਤਬ ਇ-
ਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਸਮਝਾਵਣਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਅਰ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਣ ਨ
ਹੀਂ ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਕੋਮਲ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਸਮਝੈ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਅਰ ਰਸਨਾ ਕਉ
ਤਪਾਇਮਾਨੀ ਅਰ ਕਠੋਰ ਵਚਨ ਕਹਨਾ ਪੜੈ ਤਬ ਇਸ ਤੇ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਤਿਆਗ
ਕਰਨਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਅਰ ਸੰਗਤ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਹੁ ਕਉ ਬਢ
ਵਣਾ ਥਾ ਅਰ ਸਹਣ ਸੀਲਤਾ ਥੀ ਸੋ ਜਬ ਸੰਗਤ ਵਿਖੇ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਕਠੋਰਤਾ ਹੋਵ-
ਣੈ ਲਾਗੀ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ ਬਹੁੜ੍ਹ ਛਠਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ
ਜੋ ਅਪਨੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਨਮਿਤ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੈ ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਭਲਾ ਚਿ-
ਤਵੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਅਪਨੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ
ਨਮਿਤ ਅਰਦਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਭੀ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ।
ਬਹੁੜ੍ਹ ਸਾਤਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰੈ। ਸੋ ਨਿਰਬਾਹੁ
ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਕਉ ਹੀ
ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਜਾਣੈ ਅਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਤਿਆਗੁ ਨ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਆਠਵੀ ਜੁ-
ਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਵਿਖੇ ਦੰਭ ਨਾ ਕਰੈ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਸਤਤ
ਕਰਨੀ ਅਪਣਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਖਾਵਣਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਨਿੰਦ ਦੰਭ ਹੋਤ
ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਤੇ ਬਡਾਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹ-
ਤਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਿਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੋਵੈ ਅਰ ਕੇਵਲ ਰਿਦੇ ਹੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋਵੈ ਇ-

ਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਮਿਤ੍ਰ ਕੀ ਮਨਸਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਛੁ ਉਦ-
ਮ ਅਰ ਕਲੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੜੈ ਤਬ ਵਹੁ ਮਿਤ੍ਰ ਹੀ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਬਹੁੜ ਨਾਵੀ ਜੁ-
ਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਅਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਤੇ ਆਪ ਕਉ ਨੀਚ ਜਾਣੈ ਸੋ ਨੀਚ ਜਾਣਨੇ ਕਾ ਅਰ-
ਥ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕੀ ਚਾਹੁ ਨ ਕਰੈ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੋ-
ਈ ਪੁਰਖ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਕੇ ਨਿਕਟ ਕੇਤੀ ਵਾਰ ਕਹਿਤ ਭਇਆ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ
ਧਰਮ ਮਾਰਗ ਕਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਹਾਂ ਦੁਰਲੰਭ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਬ ਤੂੰ
ਐਸੇ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ ਚਾਹੇਂ ਜੋ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇਰਾ ਸੇਵਕ ਹੋਵੈ ਅਰ ਤੂੰ ਉਸ ਕਾ ਸੁਆਮੀ ਹੋ-
ਵੈ ਤਬ ਐਸੇ ਮਿਤ੍ਰ ਤੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਦੁਰਲੰਭ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਤੂੰ ਸੇਵਕ ਹੂਆ ਚਾਹੇ ਤਬ ਸੁ-
ਆਮੀ ਹੋਵਣਹਾਰ ਤੋ ਮੇਰੀ ਸਭਾ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਬੁਧਵਾਨਹੁ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਕਉ ਅਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਖ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪਾਪੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ
ਆਪ ਕਉ ਤਿਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਤਉ ਭੀ ਦੁਖੀ ਰਹਤਾ ਅਰ ਜਬ ਆਪ ਕਉ ਸਭ
ਤੇ ਨੀਚ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਤਮ ਲਾਭ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ।ਅਬ ਤੀ-
ਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਸੰਸਾਰੀ ਮਿਤ੍ਰ ਅਰ ਸਨਬੰਧੀ ਅਰ ਦਾਸ ਅਰ ਪੜੋਸੀ ਅਹੁ ਕੇ
ਮਿਲਾਪ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ। ।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਜੇਤਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਸਨ-
ਬੰਧ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੇਤਾ ਹੀ ਉਸ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਨ
ਹੈ ਪਰ ਸਰਬ ਸਨਬੰਧਹੁ ਤੇ ਜੋ ਉਤਮ ਸਨਬੰਧ ਹੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੀ
ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਹੈ ਅਰ ਮੈਂ ਨੇ ਉਸ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਕਾ ਆਗੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਬਹੁੜ
ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤ ਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਕਛੁਕ ਸਾਤਕੀ ਧਰਮ ਵਾ ਸਨਬੰਧ
ਆਪਸ ਵਿਖੇ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਉ ਉਸ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਖੇ ਪਾਇਆ ਜਾਵੈ ਤਬ ਉਸ
ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਖੇ ਭੀ ਕੇਤੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਚਾਹੀਤੀਆਂ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਜੁਗਤਿ ਇਹ
ਹੈ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਇਸ ਕੇ ਅਨਿਸ਼ਟ ਹੋਵੈ ਤਬ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਉਸ ਕੀ ਅਵਰ
ਕਿਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਭੀ ਨ ਚਾਹੇ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਜੀ-
ਵ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਏਕ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅੰਗਹੁ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਏਕ ਅੰਗ ਕਉ ਕਛੁ ਹੋ-
ਤਾ ਹੈ ਤਬ ਸਰਬ ਸਰੀਰ ਕਉ ਦੁਖ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਕਿਸੀ ਜੀਵ ਕਾ
ਦੁਖ ਨ ਚਿਤਵੈ ਅਰ ਸਭਨਹੁ ਕੇ ਸੁਖ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ
ਜੋ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੀ ਕਉ ਦੁਖਾਵੈ ਨਹੀ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ-
ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਰਚਨਾ ਅਰ ਹਾਥੋਂ ਕਰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨ ਪਾਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕੀ

ਤਾਤੈ ਤਾਂਤੇ ਅਪਨੀ ਰਸਨਾ ਅਰ ਕਰਮ ਕਉ ਐਸੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਰਾਖੀਐ ਜੋ ਕਿਸੀ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਦੁਖ ਅਰ ਤ੍ਰਾਸ ਨਾ ਪਹੁੰਚੈ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇ-
ਹ ਹੈ ਜੋ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਤੇ ਆਪ ਕੋ ਬਡਾ ਨਾ ਜਾਣੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਅਭਿਮਾਨੀ ਮਾ-
ਨੁਖ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਉ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੂ-
ਈ ਥੀ। ਜੋ ਦੀਨਤਾ ਅਰ ਨਿਮਰਤਾ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੋ ਅਰ ਅਭਿਮਾਨੀ ਨਾ ਹੋਵਹੁ ਤਾਂਤੇ ਚਾ-
ਹੀਐ ਜੋ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨੀਚ ਨਾ ਦੇਖੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕਉ ਇਹ ਨੀਚ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਬ ਵਹੁ ਸੰਤ
ਜਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਇਹੁ ਉਸ ਕਉ ਜਾਣਤਾ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੈ ਤਬ ਕਿਆ ਆਸਚਰਜ ਹੈ। ਇਸੀ
ਕਰਕੇ ਜੋ ਕੇਤੇ ਸੰਤ ਜਨ ਐਸੇ ਗੁਪਤ ਰਹਤ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਬਿਨਾ ਅ-
ਵਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ। ਬਹੁੜ ਚਉਥੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸ ਕੋ ਕਿਸੀ
ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਨਾਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਸ੍ਰਵਨ ਕਰੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਥਾਰਥੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਵਚਨ ਪ-
ਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਨੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਅਰ ਨਿੰਦਕ ਪੁਰਖ ਜਥਾਰਥੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਇਸੀ ਪ-
ਰ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਿਸਨ ਅਰ ਨਿੰਦਕ ਅਵਸਮੇਵ ਨਰਕਗਾਮੀ ਹੋਤੇ
ਹੈਂ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਜਾਣਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰੋਜਨ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ ਤੁਝ ਕਉ ਸੁਨਾ-
ਵਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ਛਿਦ੍ਰ ਭੀ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਲੋਕਹੁ ਆਗੇ ਵਰਨਨ ਕਰੇਗਾ। ਬਹੁੜ ਪਾਂਚਵੀ ਜੁ-
ਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਭਨਹੁ ਕਉ ਆਗੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰੈ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਾਥ ਵਿਰੁਧ ਨਾ ਰਾਖੇ
ਅਰ ਕਿਸੀ ਤੇ ਅਵਗਿਆ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਉ ਭੀ ਖਿਮਾ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ ਛਠਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ
ਜੋ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਾਥ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤ ਭਾਵ ਅਰ ਉਪਕਾਰ ਕਰੈ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ
ਓਰ ਨ ਦੇਖੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਵਹੁ ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਤਬ ਤੂੰ ਤੋ ਉਪਕਾਰ
ਕਰਨੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਹੀ ਭਲਾਈ ਕਰ ਅਰ ਧਰਮ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾਈ
ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਭਨੋ ਕੇ ਉਪਰ ਦਇਆ ਕਰੀਐ। ਬਹੁੜ ਸਾਤਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ
ਆਪ ਤੇ ਬਡਾ ਹੋ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਬਡਾਈ ਰਾਖੈ ਅਰ ਜੋ ਆਪ ਤੇ ਲਘੁ ਹੋਵੈ ਜੋ ਤਿਸ ਕੇ ਊਪ-
ਰ ਦਇਆ ਕਰੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਆਪ ਤੇ ਬਡਿਆ-
ਹੁ ਕੀ ਬਡਿਆਈ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਬਡਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਅਵਰਹੁ ਤੇ ਰਖਾਵਤਾ ਹੈ
ਬਹੁੜ ਆਠਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਸਤਕ ਸਾਥ ਮਿਲੈ।
ਅਰ ਵਚਨ ਭੀ ਮੀਠਾ ਕਹੇ। ਬਹੁੜ ਨਾਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਕਛੁ ਵ-
ਚਨ ਕੀਆ ਹੋਵੈ ਤਬ ਅਵਸਮੇਵ ਉਸ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ
ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਬ੍ਰਤ ਅਰ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ। ਪਰ ਇਹ ਤੀਨ-

ਅਪਲਛਣ ਨ ਉਜਾ ਵਿਖੇ ਪਾਇ ਜਾਵਹਿ। ਜੋ ਮੁਖ ਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲੈ। ਅਰ ਬਰਨ ਕਾ ਨਿ-
ਰਬਾਹ ਨਾ ਕਰੈ। ਅਰ ਕਛੁ ਚੁਰਾਇ ਲੇਵੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨਹੀ ਕਹੀਤਾ ਅਰੁ
ਉਸ ਕਾ ਭਜਨ ਹੀ ਪਾਖੰਡ ਨਮਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਦਸਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ-
ਕਿਸੀ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕਰੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਛਿਦ੍ਰ ਕਉ ਗੁਹਜ ਰਾਖਣੇ ਕਰਕੇ ਇਸ
ਕੇ ਪਾਪਹੁ ਕਉ ਭੀ ਪੜਦਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਧਰਮ ਤੂ
ਮਾਰਾ ਤਬ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਵੇਗਾ ਜਬ ਲੋਗਹੁ ਕੇ ਅਵਗੁਣੋਂ ਕਉ ਛਪਾਵਉਗੇ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੇ
ਛਿਦ੍ਰ ਕੀ ਢੂੰਢ ਨ ਕਰਹੁਗੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ ਉਘਾੜਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜ
ਬ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕੇ ਪਾਪ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰੇਗਾ। ਤਬ ਭੀ ਕੰਨ ਦੇ ਕਰ ਸ੍ਰਵਣ ਨਾ ਕਰੈ। ਬ-
ਹੁੜ ਯਾਰਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਆਪ ਭੀ ਅਪਕਰਮ ਨ ਕਰੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ
ਇਸ ਕਾ ਅਪਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਕੇਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਥ
ਵਾ ਇਸ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਉਨ ਕਾ ਚਿਤ ਚਪਲ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਭੀ ਅਧਿ-
ਕ ਪਾਪੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਬਾਹਰਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਕੇ
ਕਿਸੀ ਕਉ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਆਲਸ ਨ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ ਤੇਹਰਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇ
ਹ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਉ ਦੁਖਾਵੈ ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕਾ ਧਨ ਚੁਰਾਵਤਾ ਹੋਵੈ।
ਅਰ ਵਹੁ ਪਾਸ ਨ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭੀ ਉਸ ਕਉ ਨਿਕਟਿ ਜਾਨ ਕਰ ਉਸ ਕੇ ਧਨ ਕੀ
ਰਖਿਆ ਕਰੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਦੀਨ ਪੁਰਖ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ-
ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਇਸ ਕੇ ਊਪਰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਚੌਦਵੀ
ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਕੁਸੰਗ ਵਿਖੇ ਅਟਕ ਜਾਵੇ ਅਰ ਵਹੁ ਉ-
ਸ ਕੁਸੰਗ ਤੇ ਛੁਟਕਾਇਆ ਚਾਹੇ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਕਠੋਰ ਵਚਨ ਨਾ ਕਹੈ। ਅ-
ਰ ਕੋਮਲ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕਰ ਸਮਝਾਵੈ। ਬਹੁੜ ਪੰਦ੍ਰਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਧ-
ਨਹੁ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੈ ਅਰ ਧਨਵਾਨਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਧਨ-
ਵਾਨਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਇਸ ਕਉ ਭੀ ਅਚੇਤਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਇਕ ਸੰਤ ਜ-
ਨ ਨੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਥੀ ਜੋ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਝ ਕਉ ਕਹਾਂ ਢੂੰਢ
ਉ ਤਬ ਆਕਾਸ ਬਾਣੀ ਹੂਈ ਜੋ ਜਿਨ ਕੇ ਰਿਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਮੇਰਾ
ਨਿਵਾਸ ਹੈ ਬਹੁੜ ਸੋਹਲਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਉ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਖ
ਪਹੁਚਾਵੈ ਅਰ ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਭੀ ਅਰਥੀਅਹੁ ਕਾ ਅਰਥ [illegible]ਣ ਕਰੈ ਕਾਹੇ ਤੇ
ਜੋ ਅਰਥੀਅਹੁ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਅਰ ਏਕ ਮਹੂਰਤ ਪ-

ਰਜੰਤ ਭੀ ਕਿਸੀ ਅਰਥੀ ਕੇ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵਣਾ ਸੌ ਬਰਸੋਂ ਕੀ ਸਮਾਧ ਤੇ
ਭੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਸਿਬਲ ਨਿਬਲ ਕੀ ਸ-
ਹਾਇਤਾ ਕਰੈ ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ॥ ਜੋ ਸਬਲਤਾ ਕਰ ਕੈ ਨਿਬਲ ਕਉ ਦੇਵੈ ਤਬ ਉ-
ਸਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਿਉਂਕਰ ਕਰੀਐ ॥ ਬਹੁੜ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਸਬਲ ਕੀ ਸਹਾਇ
ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕਉ ਦੁਖਾਵਨੇ ਤੇ ਵਰਜ ਰਾਖੀਐ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਲਛ-
ਨ ਸਰਬ ਸੁਭ ਗੁਣਹੁ ਕੇ ਮੂਲ ਹੈਂ ॥ ਜੋ ਏਕ ਰਿਦੇ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ॥ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਜੀਵਹੁ
ਕਉ ਸੁਖ ਦੇਵਣਾ ॥ ਅਰ ਦੋ ਪਾਪ ਸਰਬ ਪਾਪਹੁ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈਂ ॥ ਜੋ ਏਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੀ
ਹੀਣਤਾ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਜੀਵਹੁ ਕਾਉ ਦੁਖਾਵਣਾ ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਏ-
ਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਰੁਦਨ ਕਰਨੇ ਲਗਾ ਥਾ ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਤੁਮ ਕਿਉਂ ਰੋਵਤੇ ਹੋ ॥ ਬਹੁ
ੜ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਏਕ ਪੁਰਖ ਨੇ ਮੁਝ ਕਉ ਦੁਖਾਇਆ ਹੈ ਮੈਂ ਇਸ ਨਿਮਿਤ ਰੋਵਤਾ ਹੂੰ
ਜੋ ਜਬ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਉ ਪੂਛਹਿਗੇ ਤਬ ਵਹੁ ਬਿਚਾਰਾ ਕਿਆ ਉਤਰ ਦੇਵੇਗਾ-
ਬਹੁੜ ਸਤਾਰਵੀਂ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕਉ ਕਛੁ ਰੋਗ ਹੋਵੈ ਤਬ ਕਿਸੀ ਕਉ
ਜਾਇ ਕਰ ਪੂਛੈ ਅਰ ਜਦਯਪਿ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਅਧਿਕ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਭੀ ਰੋਗੀ ਕੀ ਸੁ
ਰਤ ਲੇਨੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰੋਗੀ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਸੇਵਾ ਅਰ ਸਹਾਇਤਾ ਕ-
ਰੈ ॥ ਬਹੁੜ ਰੋਗੀ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸ ਕਉ ਜਾਇ ਪੂਛੈ ਤਬ
ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਸੁਕਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੈ ਅਰ ਦੁਖ ਕਾ ਅਧਿਕ ਅਰਵਖਿਆਨ ਕਰੈ ॥ ਅਰ ਐ
ਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਇਸ ਦੁਖ ਕਰ ਕੇ ਮੇਰਾ ਪਾਪ ਖੰਡਿਤ ਅਰ ਨਿਵਰਤ ਹੋਵਹਿਗੇ ॥ ਅਰ ਰੋਗ
ਕਾ ਦੂਰ ਹੋਵਣਾ ਅਉਖਧ ਆਸ੍ਰਜ ਨ ਜਾਨਨਾ ਤਾਂ ਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵੰਤ ਕਾ
ਭਰੋਸਾ ਕਰੈ ॥ ਬਹੁੜ ਅਠਾਰਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਜੁਗਤਾਂ
ਮੈਂ ਨੇ ਵਰਨਨ ਕਰੀਆ ਹੈਂ ਜੋ ਤਿਨਹੁ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ ॥ ਅਰ ਐਸੇ ਪੜੋਸੀਆ-
ਹੁ ਪਰ ਭੀ ਦਇਆ ਰਾਖੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕਾ ਅਧਿ
ਕ ਸਨਬੰਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਖੇ ਭੀ ਭਾਵ ਅਰ ਦਇਆ ਕਰਨੀ ਜੋਗ
ਹੈ ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਨਿਕਟ ਰਹਿਨੇ ਹਾਰੇ ਕਉ ਭੀ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁਖਾਵੈ ਨਹੀਂ ॥ ਅਰ ਉ-
ਸ ਕੇ ਸਾਥ ਭਲਾਈ ਕਰੈ ਅਥਵਾ ਜਬ ਵਹੁ ਨਿਰਧਨ ਹੋਵਹਿ ਤਉ ਭੀ ਉਸ ਕੀ ਸੁਰਤ
ਲੇਵੈ ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਨਬੰਧੀਅਹੁ ਅਰ ਦਾਸ ਦਾਸੀਆਂ ਪਰ ਭੀ ਸਰਬਦਾ ਦਇਆ ਕਰੈ ॥
ਤਾਤ ਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਾ ਅਕਾਰ ਦੇਖ ਕੈ ਵਰਤੈ ਅਰ ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਵਿ
ਵਹਾਰ ਧਨ ਅਰ ਪਰਮਾਰਥ ਕੀ ਕਛੁ ਨਿਕਟਤਾ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕੋ ਪਛਾਣੈ

 ਈਰਖਾ ਅਰ ਅਭਿਮਾਨ ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਣ ਆਦਿਕ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੈ ਅਰ ਕਿ-
ਸੀ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਅਕ੍ਰਿਤਘਨ ਨ ਹੋਵੈ। ਬਹੁੜ ਭਾਵ ਅਰ ਦਇਆ ਅਰ ਸਹਨਸੀ-
ਲਤਾ ਵਿਖੇ ਅਪਨੀ ਆਰਬਲਾ ਬੀਤਾਵੈ। ਐਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ
ਕੋਈ ਤੁਮਾਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਭਲਾਈ ਕਰੋ ਅਰ ਜਬ ਤੁਮ ਕਉ ਕਛੁ
ਦੇਵੈ ਨਹੀਂ ਤਬ ਤੁਮ ਹੀ ਉਸ ਕਉ ਕਛੁ ਦੇਵਹੁ॥ ੩॥ ਇਤਿ ਜਗਤ ਸਨਬੰਧ ਵਰਨਨੰ
ਨਾਮ ਸਰਗਹ॥ ॥ ਅਬ ਚਉਥੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਇਕਾਂਤ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ॥
॥ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਇਸ ਵਰਤਨ ਵਿਖੇ ਬੁਧਵਾਨਹੁ ਨੇ ਪਰਸਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਤੇ ਆ-
ਚਾਰਜਹੁ ਸੰਗਤ ਵਿਖੇ ਰਹਨੇ ਕਉ ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਹਾ ਹੈ ਅਰ ਕੇਤਿਅਹੁ ਨੇ ਏਕਾਂਤ ਰਹਨੇ ਕਉ
ਪਰਵਾਨ ਕੀਆ ਹੈ ਪਰ ਮਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਅੰਤਰਮੁਖ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਨੇ ਏਕਾਂ-
ਤ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਐਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਸ ਨੇ ਭੋਗਹੁ ਤੇ
ਸੰਜਮ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਜਗਤ ਕੀ ਕਾਣ ਕਿਛੁ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਅਰ ਜਿਸ ਨੇ ਈਰ-
ਖਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਦਇਆਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਨੇ ਕਛੁਕ ਦਿਨ ਪੁਰ-
ਖਾਰਥ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਸੁਖ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਨ ਇਕਾਂਤ ਕੋ
ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਜਗਤ ਕੇ ਜੰਜਾਲੋਂ ਤੇ ਛੂਟੇ ਹੈਂ ਅਰ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ-
ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਭਜਨ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਾ ਮੂਲ ਮੋਨ ਅਰ ਇਕਾਂਤ ਹੈ। ਅਰ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ
ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਮੁਝ ਕਉ ਪਰਣਾਮ ਕਰੈ ਅਰ ਜਬ ਮੈਂ ਰੋਗੀ ਹੋਵਉ ਤਬ ਮੁਝ
ਕਉ ਆਇ ਕਰ ਨ ਪੂਛੈ ਤਬ ਮੈਂ ਉਸ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣਤਾ ਹੂੰ ਅਰ ਕਿਸੀ ਜਗਿਆਸੀ
ਨੇ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਕਉ ਕਹਾ ਥਾ। ਜੋ ਤੁਮਾਰੀ ਸੰਗਤ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ ਤਬ ਉਨੋਂ ਨੇ ਕਹਾ
ਜੋ ਜਬ ਮੈਂ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਵਉਗਾ ਤਬ ਤੂੰ ਕਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਰਹੇਗਾ ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ
ਜੋ ਜਬ ਮੈਂ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਆਸ਼੍ਰਾ ਕਰੂੰਗਾ ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਅਬ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਸੰ-
ਗੀ ਹੋਹੁ। ਸੋ ਏਕਾਂਤ ਅਰ ਸੰਗਤ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਹੀ ਬਚਨ ਬਹੁਤ ਆਏ ਹੈਂ।
ਬਹੁੜ ਬਲਗ ਇਨ ਕੇ ਗੁਨ ਅਰ ਅਵਗੁਣ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਵਰਨਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਬਹੁੜ
ਖਾਸ ਗੁਣ ਸੰਗਤ ਕੇ ਵਰਨਨ ਕਰੂੰਗਾ। ਪਰ ਇਕਾਂਤ ਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਭ-
ਜਨ ਅਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਸਿਧਤਾ ਕੀ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਸਰਬ ਭਜਨਹੁ ਕਾ
ਮੂਲ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ। ਅਰ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਉਤ-
ਮ ਅਵਸਥਾ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਰੂਪ ਵਿਖੇ ਲੀ-
ਨ ਕਰਨਾ ਅਰ ਆਪ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕਉ ਵਿਸਮਰਣ ਕਰਨਾ। ਸੋ ਐਸੀ ਇਕ-

ਝਤਾ ਇਕਾਂਤ ਬਿਨਾ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ।ਸੋ ਜਗਿਆਸੀ ਕੀ ਬੁਧਿ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਬਲ ਭੀ ਦੂਰ
ਲਭ ਹੋਤਾ ਹੈ ।ਜੋ ਮਾਨ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜਗਿਆਸੀ ਕੀ ਭੁਧਿ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਫਲ
ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਵਿਖੇ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ।ਤਾਂ ਤੇ ਅਭਿਆਸ
ਕੇ ਨਮਿਤ ਇਕਾਂਤ ਰਹਨਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਭੀ ਆਦਿ ਅਵਸਥਾ
ਵਿਖੇ ਪਹਾੜ ਕੀ ਕੰਦ੍ਰਾ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਬੈਠੇ ਥੇ ।ਬਹੁੜ ਜਬ ਪੂਰਨ ਅਵਸਥਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪ-
ਤਿ ਹੂਆ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਤਬ ਐਸਾ ਨਿਰਲੇਪ ਭਇਆ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਲੋਕ-
ਹੁ ਵਿਖੇ ਰਹੇ ਅਰ ਚਿਤ ਉਨ ਕਾ ਭਗਵੰਤ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਰਹੇ ।ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ
ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨੇ ਅਵਰ ਸਰਬ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤੇ ਵਿ-
ਰਕਤ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਣਾ ਅਸਚਰਜ ਨਹੀਂ ।ਇਸ
ਕਰਕੇ ਜੋ ਇਹ ਪੁਰਖ ਪਦਾ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ।ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ
ਹੈ ।ਜੋ ਤੀਸ ਬਰਸ ਮੁਝ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਿਤੀਤ ਭਏ ਹੈਂ ।ਜੋ ਮੈ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਕੇ ਸਾ-
ਥ ਵਚਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਅਰ ਇਹ ਲੋਕ ਐਸੇ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਹ ਹਮਾਰੇ ਸਾਥ ਬੋਲਤਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਕਿ-
ਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਕਿਸੀ ਅਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਉ ਭੀ
ਐਸਾ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਹੁ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਹੀ ਉਨ ਕੇ ਵਚਨ ਕਉ ਨਹੀ ਸੁਣਤਾ ਅਰ
ਉਸ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਅਰ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਅਜੋਗ ਹੈ ।ਕਾ-
ਹੇ ਤੇ ਜੋ ਬਹੁਤ ਪੁਰਖ ਤੋ ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਖੇ ਉਨ ਕੀ ਬੁਧਿ ਪ-
ਸਰ ਜਾਤੀ ਹੈ ।ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ।ਜੋ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਖੇ ਜੋ ਮੇਰਾ ਸੰ-
ਗੀ ਭਗਵੰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਮੈ ਏਕਲਾ ਨਹੀ ਰਹਤਾ ।ਜੋ ਜਬ ਮੈ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਾਥ ਵਾਰਤਾ
ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ ਤਬ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੇ ਲਗਤਾ ਹੂੰ ।ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਵਚ-
ਨ ਸੁਣਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਵਚਨਹੁ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ।ਬਹੁੜ ਏਕ ਅਵਰ-
ਸੰਤ ਨੇ ਕਿਸੀ ਇਕਾਂਤੀ ਸੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ ਜੋ ਤੂੰ ਇਕਲਾ ਕਿਉ ਰਹਤਾ ਹੈਂ ਅਰ ਤੈਨੇ ਸੰਗਤ
ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਿਸ ਨਮਿਤ ਕੀਆ ਹੈ ।ਤਬ ਉਸ ਇਕਾਂਤੀ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈ ਆਪਨੇ ਕਾਰਜ-
ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਮਗਨ ਹੂੰ ਜੋ ਕਿਸੀ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਕੀ ਇਛਾ ਮੁਝ ਕਉ ਨਹੀ ਫੁਰਤੀ ।ਬਹੁੜ
ਉਸ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਵਹੁ ਕਵਨ ਕਾਰਜ ਹੈ ।ਤਬ ਉਸ ਇਕਾਂਤੀ ਨੇ ਕਹਾ ।ਜੋ ਖਿ-
ਣ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਸਰਬਦਾ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ।ਅਰ ਮੁਝ ਤੇ ਪਾਪ ਹੋਤੇ-
ਹੈਂ ।ਤਾਂ ਤੇ ਮੈ ਆਪਣੇ ਪਾਪਹੁ ਕਉ ਛਿਮਾ ਕਰਾਵਤਾ ਹੂੰ ।ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਉਪਕਾਰ

ਤੁਕਾ ਸੁਕਰ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਕੋ ਮਿਲਾਪ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਨਾਹੀਂ ਕਰਤਾ। ਬਹੁੜ ਉਸ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਏਕ ਜਗਿਆਸੀ ਕਿਸੀ ਸੰਤ ਜਨ ਕੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਥਾ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਸ ਨੇ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਪ-ਛਾਣਿਆ ਸੋ ਧੰਨ ਹੈ। ਅਰ ਉਨੇਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂ ਬਿਸਰਾਮ ਕੇ ਨਮਿਤ ਆਇਆ ਹੋ ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਪਛਾਣੈ ਸੋ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਕਿਉਕਰ ਬਿਸਰਾਮ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ। ਬਹੁੜ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਬ ਰਾਤ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੂੰ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭਾਤ ਪ੍ਰਯੰਤ ਇਕੰਤ ਹੋਇ ਕਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਤਾ ਹੂੰ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਸੂਰਜ ਉਦੇ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਮੁ-ਝ ਕਉ ਸ਼ੋਕਮਾਨੀ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਦਿਨ ਵਿਖੇ ਅਵਸਮੇਵ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਵਿਛੇਪ-ਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਤੇ ਜਿ-ਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਸੋ ਪੁਰਖ ਬੁਧ-ਹੀਣ ਹੈਂ। ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਭੀ ਮਲੀਨ ਹੈ। ਅਰ ਆਰਬਲਾ ਕਉ ਬ੍ਰਿਥਾ ਬਿਤਾਵਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਏਕ ਅਵਰ ਬੁਧਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਕਿਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਮਿਲਣੇ ਅਰ ਦੇਖਣੇ ਕੀ ਅਭਿਲਾਉ ਉਪਜਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇਂ ਆਤਮਾ ਕਾ ਰਸੁ ਕਛੁ ਨਹੀ ਤਾਂ ਤੇ ਅਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਖੇ ਜਿਸ ਪੁਰ-ਖ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ। ਸੋ ਅਤਿ ਅੰਤ ਨਿਰਧਨ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਉਤਮ ਭਜਨ ਰਿਦੇ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਅਰ ਅਭਿਆਸ ਹੀ ਕਰਕੇ ਭਜਨ ਕਾ ਰਸ ਉਪ-ਜਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਵੀਚਾਰ ਅਰ ਗਿਆਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ-ਸਿਧ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਸਰਬ ਸਾਵਧਾਨ ਫਲ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਅਵਸ ਜਾਵਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਭਜਨ ਕੀ ਇਕਤ੍ਰਤਾ ਸਾਥ ਉਹਾਂ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਤਮ ਭਾਗਵਾਨ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਭ-ਜਨ ਕਾ ਰਸੁ ਅਰ ਵੀਚਾਰ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਇਕਾਂਤ ਬਿਨਾ ਹੋਇ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਬ-ਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਗੁਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਕਾਂਤ ਕਰਕੇ ਕੋਟਿਆਂ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਛੂਟਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਖੇ ਚਾਰ ਪਾਪ ਤਉ ਅਵਸਮੇਵ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਇਨਹੁ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਛੂਟਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਪ ਨਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਨਸ਼ਟ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਪਾਪ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ

ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਅਪਕਰਮ ਦੇਖਕਰ ਉਸਕਉ ਉਪਦੇਸ਼ ਨ ਕਰੈ। ਤਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਹੁ ਕੀ
ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਜਬ ਉਪਦੇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਕਉ ਪਾਪ ਤੇ ਵਰ-
ਜਿਆ ਚਾਹੇ। ਅਰ ਉਸਕੀ ਰੁਚ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਾਥ ਵਿਰੁਧ ਉਤ-
ਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਪਾਪ ਦੰਭ ਅਰ ਕਪਟ ਹੈ। ਜੋ ਦੰਭ ਤੇ ਛੂਟਣਾ ਭੀ
ਮਹਾਂ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ। ਸਭ ਕਿਸੀ ਕੀ ਮਨੋਹਾਰਾ ਅਰ ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਿ-
ਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਭੀ ਵਿਖੇਪਤਾ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਐਸੇ ਨ ਕਰੈ ਤਬ ਉ-
ਨਕੇ ਵਿਰੁਧ ਤੇ ਛੂਟ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਬਹੁੜ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਾ ਪਾਪ ਤੇ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ-
ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਕਿਸੀ ਕਉ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਐਸੇ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਤੁਮਾਰੇ
ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਬਹੁਤ ਅਭਿਲਾਖਾ ਥੀ। ਜੋ ਜਬ ਇਸਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਉਸਕੀ ਪ੍ਰੀਤ
ਹੀ ਕਛੁ ਨਾ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਐਸੇ ਕਹਨਾ ਝੂਠ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨ ਕਹੈ
ਤਬ ਉਸਕੀ ਮਨੋਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਬਹੁੜ ਮਨੋਹਾਰ ਕੇ ਨਮਿਤ ਉਸਤੇ ਪੂਛਣੇ
ਲਾਗਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੇਰੇ ਸੰਨਬੰਧੀਅਹੁ ਕੀ ਅਵਸਥਾ
ਕਿਉਕਰ ਹੈ। ਅਰ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਉਨਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਰਾਖਤਾ। ਤਬ ਇਹ ਕੇਵ-
ਲ ਪਾਖੰਡ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤਜਨ ਨੈ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਾਥ
ਇਸਕਾ ਕਛੁ ਪਰੋਜਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਕੇ ਨਮਿਤ ਏਤੀ ਉਸਤਤ
ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਹੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਵਹੁ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੀ ਸਿਧ ਨਹੀਂ
ਹੋਤਾ। ਬਹੁੜ ਕਪਟ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਓਰ ਤੇ ਵੇਮੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾ-
ਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਸੰਤਜਨ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਆਇਆ ਥਾ। ਤਬ ਸੰਤ ਜ-
ਨ ਨੇ ਉਸਤੇ ਪੂਛਿਆ। ਜੋ ਤੂੰ ਕਿਸ ਨਮਿਤ ਆਇਆ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕ-
ਹਾ। ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਮਾਰੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੋਂ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੂੰ ਪ੍ਰੀ-
ਤ ਕੇ ਤੌਰ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕਉ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਤੂੰ ਹੋਤੀ ਅਣਹੋਤੀ ਮੇਰੀ ਉਸਤਤ
ਕਰਹਿਗਾ। ਅਰ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਬਡਾਈ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਉਂਗਾ। ਸੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਝੂਠ
ਅਰ ਪਾਖੰਡ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਖੇ ਭੀ ਆਪਕੇ ਬਚਾਇ ਰਾਖ-
ਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸਕਉ ਮਿਲਾਪ ਕਰਕੇ ਬਿਘਨ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਪਰ ਇਹ ਅਵਸ-
ਥਾ ਮਹਾਂ ਦੁਰਲੰਭ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜੋ ਆਗੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਜੋ ਏਕ ਦੂਸਰੇ
ਕੇ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਨ ਪੂਛਤੇ ਥੇ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾ-
ਨ ਅਵਰ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ। ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੁ

ਖ ਆਨੰਦ ਹੈ॥ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਸ ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਕਹਾ॥ਜੋ ਸੁਖ ਆਨੰਦ ਤਉ ਤਬ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ
ਜੋ ਜਬ ਆਤਮ ਸੁਖ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਜੀਏ॥ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਤੇ ਭੀ ਕਿਸੀ
ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ॥ਜੋ ਤੁਮਾਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ॥ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਸ ਪਦ ਕ-
ਰਕੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨਾ ਮੇਰੇ ਹਾਥ ਨਹੀਂ॥ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ
ਕਰਮਹੁ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਜੋ ਤਿਸ ਕਾ ਨਿਵਰਤ ਕਰਨਾ ਭੀ ਮੁਝ ਤੇ ਨ-
ਹੀ ਹੋ ਸਕਤਾ॥ਬਹੁੜ੍ਹ ਮੈਂ ਸਰਬਦਾ ਅਪਨੀ ਰਿਤਵਨੀ ਵਿਖੇ ਬੰਧਮਾਨ ਹੋਂ॥ਅਰੁ ਕਾਰਜੁ -
ਮੇਰਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਹਾਥ ਵਿਖੇ ਹੈ॥ਤਾਂ ਤੇ ਮੁਝ ਜੈਸਾ ਦੁਖੀ ਅਰ ਅਨਾਥ ਅਵਰ ਕੋਈ
ਨਾਹੀਂ॥ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਸਿਉ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ॥ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂ
ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਅਰ ਨਿਬਲ ਹੋ॥ਤਾਂ ਤੇ ਅਪਨੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਉ ਪੜ੍ਹਾ ਭੁੰਚਤਾ ਹੂੰ ਅਰ ਸਰਬ
ਦਾ ਕਾਲ ਕੀ ਓਰ ਖੜਾ ਨਿਹਾਰਤਾ ਹੈ॥ਬਹੁੜ੍ਹ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਤੇ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਿਆ
ਥਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ॥ਤਉ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਸੁਖ ਹੈ॥ਅਰ ਜਬ ਨਰਕਹੁ ਤੇ ਦੁ-
ਖ ਤੇ ਨਿਰਭਉ ਹੂਜੀਐ॥ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਸ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਸਿਉ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਿਆ
ਥਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਮੇ ਉਠੇ ਅਰ
ਇਤਨਾ ਭੀ ਨ ਜਾਨ ਸਕੇ ਜੋ ਰਾਤ੍ਰ ਪਰਜੰਤ ਮੈਂ ਜੀਵਤਾ ਰਹੂੰਗਾ ਅਥਵਾ ਨ ਰਹੂੰਗਾ॥ਤ-
ਬ ਉਸ ਕੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਵਰਨਨ ਕਰੀਐ॥ਬਹੁੜ੍ਹ ਕਿਸੀ ਸੰਤ ਜਨ ਤੇਉ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂ-
ਛਿਆ ਥਾ ਜੋ ਤੁਮਾਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਆਰ
ਬਲਾ ਘਟਤੀ ਜਾਵੈ॥ਅਰ ਪਾਪ ਬਢਤੇ ਜਾਵੈਂ॥ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਵਰਨਨ
ਕਰੀਐ॥ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕ ਅਵਰ ਬੁਧਵਾਨ ਸਿਉ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥ
ਹੈ॥ਤਬ ਉਨੋਂ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਦਾਤ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਭੁੰਚਤਾ ਹੂੰ ਅਰ ਆਗਿਆ ਮਨ ਕੀ ਮਾਨਤਾ
ਹੂੰ॥ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਸੋ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ॥ਤਬ
ਉਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਸ ਕੀ ਆਰਬਲਾ ਖਿਣ ਖਿਣ ਘਟਤੀ ਜਾਵੈ॥ਅਰ ਵਹੁ ਜਾਣੈ ਜੋ ਮੈ
ਬਡਾ ਹੋਤਾ ਜਾਤਾ ਹੂੰ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ॥ਜੋ ਵਰਨਨ ਕਰੀਐ॥ਬਹੁੜ੍ਹ ਏ-
ਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਸੇ ਕਿਸੀ ਪੂਛਿਆ ਥਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ
ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਮਰਨਾ ਹੋਵੈ॥ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਦੰਡ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ-
ਵਣਾ ਹੋਵੈ ਤਉ ਉਸ ਕੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਵਰਨਨ ਕਰੀਐ॥ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜ
ਨ ਸਿਉ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ॥ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ॥ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਬ ਮੇ-
ਰਾ ਏਕ ਦਿਨ ਭੀ ਸੁਖ ਸਿਉ ਬਿਤੀਤ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭੀ ਭਲਾ ਹੈ॥ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਅਬਤ-

ਝ ਕਉ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਸ ਦਿਨ ਵਿਖੇ ਮੁਝ ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਪ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਮੈ ਸੁ
ਖ ਕਾ ਦਿਨ ਓਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ ॥ ਬਹੁੜ ਏਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕੋ ਅੰਤ ਕੇ ਸਮੇ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ
ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ॥ ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਸ ਨੇ ਦੂਰ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਜਾਵਣਾ ਹੋਵੈ
ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਪਾਸ ਤੋਸ਼ਾ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੈ ਬਹੁੜ ਮਹਾਂ ਅੰਧ ਘੋਰ ਮੇਂ ਜਮ ਕਾ ਮਾਰਗ ਹੋਵੈ ॥ ਜੋ ਤਿ-
ਸ ਵਿਖੇ ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਵਣਾ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸੰਗੀ ਭੀ ਕੋਈ ਨਾ ਹੋਵੈ ਬਹੁੜ ਨਿਆਇ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਮ-
ਹਾਰਾਜ ਕੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਨਾ ਹੋਵੈ ਅਰ ਉਹਾਂ ਆਪ ਕੇ ਬਚਨੇ ਕਾ ਆਸਰਾ ਭੀ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ
ਉਸ ਕੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਵਰਨਨ ਕਰੀਐ ॥ ਬਹੁੜ ਏਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਤੇ
ਪੂਛਿਆ ਥਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ॥ ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈ ਪਾਂਚ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਦੇਵਣਾ
ਹੈ ॥ ਬਹੁੜ ਉਸ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਸਹੰਸ੍ਰ ਰੁਪਈਆ ਲਿਆਇ ਦੀਆ ॥ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕਹਾ ਜੋ ਪਾਂਚ ਸੈ ਰੁਪਈਆ ਦੇਣਾ ਦੇਹਾ ਅਰ ਪਾਂਚ ਸੈ ਰੁਪਈਯਾ ਆਪਣੀ ਜੀਵਕਾ ਕ
ਰਾ ॥ ਬਹੁੜ ਐਸੇ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ ॥ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਪੂਛੀਐ ਅਰ ਉ-
ਸ ਕਾ ਦੁਖ ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਨ ਕਰੀਐ ਤਬ ਵਹੁ ਪੂਛਨਾ ਹੀ ਕਪਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਤਾਂ ਤੇ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਤੇ ਕਛੁ ਪੂਛੀਐ ॥ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰੀ
ਐ ਅਥਵਾ ਪੂਛੀਐ ਹੀ ਨਾਹੀਂ ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਆਗੇ ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੋ ਤਿਨ ਕੀ ਐ-
ਸੀ ਅਵਸਥਾ ਥੀ ॥ ਜੋ ਜਦਪਿ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਖੇ ਪਰਸਪਰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਉ ਪ੍ਰ-
ਗਟ ਦਿਖਾਵਤੇ ਥੇ ॥ ਤਉ ਭੀ ਰਿਦੇ ਕਰ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਕਉ ਐਸਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤੇ ਥੇ ਜੋ
ਜਬ ਕਿਸੀ ਕਉ ਕਛੁ ਅਰਥ ਹੋਤਾ ਥਾ ॥ ਤਬ ਅਪਣੀ ਕਛੁ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਦੁਰਾਇ ਨ ਰਾਖਤੇ
ਥੇ ॥ ਅਰ ਇਸ ਸਮੇ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਏ ਹੈਂ ॥ ਜੋ ਏਕ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਮਨੋਹਾਰ
ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਸਨਬੰਧੀਅਹੁ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਪਸੂਓ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਪੂਛਤੇ ਹੈਂ ॥ ਪਰ ਜਬ ਉ-
ਸ ਕਉ ਇਕ ਪੈਸੇ ਕਾ ਅਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਤਉ ਭੀ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ॥ ਸੋ ਇਹ ਸਾਚੀ
ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀ ਕਹੀਤੀ ॥ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਕਪਟ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਜਗਤ ਕੇ
ਮਿਲਾਪ ਕਾ ਐਸਾ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜਬ ਰਿਦੇ ਪੂਰਬਿਕ ਇਨ ਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ
ਕਰੀਐ ॥ ਤਬ ਕਪਟ ਅਰ ਪਾਖੰਡ ਕੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਖੇ ਡੂਬਣਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਅਰ ਜਬ
ਉਨ ਕਉ ਮਿਲ ਕਰ ਐਸੇ ਮਨੋਹਾਰ ਨ ਕਰੀਐ ॥ ਤਬ ਇਹ ਲੋਕ ਹੀ ਵਿਰੁਧੀ ਹੋਤੇ
ਹੈਂ ॥ ਅਰ ਇਸ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ ਢੂਢਣੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਹੀ ਖੋਵਤੇ
ਹੈਂ ॥ ਅਰ ਇਸ ਕੇ ਧਰਮ ਕਉ ਭੀ ਨਸ਼ਟ ਕੀਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ ॥ ਬਹੁੜ ਜਗਤ ਕੇ ਮਿਲ-
ਪ ਵਿਖੇ ਚਉਥਾ ਪਾਪ ਇਹੁ ਹੈ ॥ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਜਿਸ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ ॥ ਤ-

ਥ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਉਸਕਾ ਸੁਭਾਵ ਇਸਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਦ੍ਯਪ
ਇਸਕਉ ਉਸ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀ ਜਾਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਤਬ ਭੀ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਓਹ ਸੁ
ਭਾਵ ਬਢ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਉਸ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਕਰਕੇ ਕੇਤੇ ਪਾਪ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਅਚੇਤ
ਪੁਰਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਵਿਖੇ ਇਹ ਭੀ ਅਚੇਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਮਾਇਆਧਾਰੀ
ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸਕਉ ਭੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਾਇਆ ਕੀ ਉਪਜ ਆ-
ਵਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦ੍ਯਪ ਇਹ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਭੋਗ ਕਉ ਨਿੰਦ੍ਯ ਹੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਭੋ
ਗੀ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਅਧਿਕ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਰਮ ਕੀ ਦੋਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨ-
ਸ਼੍ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਕਿਸੀ ਅਪਕਰਮ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸਕੇ ਰਿ
ਦੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਉਸਕੀ ਮਲੀਨਤਾ ਕਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਮਹਾਪੁਰਖਹੁ ਕੀ ਵਾਰ-
ਤਾ ਸੁਣਕਰ ਇਸਕਾ ਰਿਦਾ ਕੋਮਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭੋਗੀਅਹੁ ਅਰ ਪਾਪੀਅਹੁ ਕੀ
ਅਵਸਥਾ ਸੁਣਕੇ ਉਸਕਉ ਭੀ ਭੁਰਿ ਉਪਜ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ-
ਜਿਨਕੀ ਵਾਰਤਾ ਹੀ ਸੁਣਕਰ ਇਸਕਾ, ਰਿਦਾ ਮਲੀਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਨਕੀ ਸੰਗਤ
ਵਿਖੇ ਮਲੀਨਤਾ ਕਿਉਂ ਨ ਉਤਪਤਿ ਹੋਵੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ
ਕੁਸੰਗੀ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਐਸੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਲੁਹਾਰ ਕੇ ਨਿਕਟ ਜਾਇ
ਬੈਠੇ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਜਦ੍ਯਪਿ ਆਪਣੇ ਬਸਤ੍ਰ ਕਉ ਜਲਣੇ ਤੇ ਬਚਾਇ ਰਾਖੈ।
ਤਉ ਭੀ ਉਸ਼ਨਤਾ ਅਰ ਧੂਆਂ ਤਉ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਸਾਂਤਿਕੀ
ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਜੋ ਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸੋ ਗਾਂਧੀ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਜਦ੍ਯਪ
ਉਸਕੇ ਮੇਲ ਕਰਕੇ ਸੁਗੰਧ ਨਾ ਲੇਵੈ ਤਉ ਭੀ ਉਸਕੀ ਸੁਗੰਧਤਾ ਤਉ ਨਿਰਸੰਦੇਹ
ਪਹੁੰਚਤੀ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਮਨਮੁਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਏਕਲਾ ਹੀ ਰਹ-
ਣਾ ਭਲਾ ਹੈ ਅਰ ਏਕਲੇ ਰਹਨੇ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਕੀ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਇਸੀ
ਪਰ ਸੰਤਜਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਸੰਗਤ ਵਿਖੇ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ
ਦੂਰ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਭਗਤੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਤਪਤਿ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸਕੀ ਸੰਗਤ ਕਉ ਉਤ
ਮ ਜਾਣਹੁ। ਅਰ ਕਦਾਚਿਤ ਉਸਕਾ ਤਿਆਗ ਨ ਕਰਹੁ। ਬਹੁੜ ਜਿਸਕੀ ਸੰਗ-
ਤ ਤੇ ਇਸਕਉ ਵਿਖ੍ਯੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਵੈ ਤਿਸਕਾ ਤਿਆਗਣ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਪਰ
ਵਹੁ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਜੋ ਮਾਇਆ ਕਾ ਲੋਭੀ ਹੋਵੈ ਅਰ ਉਸਕਾ ਕਰਤਤ ਵਚਨਹੁ ਕੇ
ਅਨੁਸਾਰ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਪਰਵਾਨ
ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੀ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ।

ਇਸੀਕਰਕੇਜਾਗਿਆਸੀਕੀਬੁਧਿਤਉ ਆਦਿ ਅਵਸਥਾਵਿਖੇਪਰਪਕਨਹੀਂਹੋਤੀ
ਤਾਂਤੇਵਿਦਿਆਵਾਨਕਉਦੇਖਕਰ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨਭੀਐਸਾਉਨਮਾਨਕਰਤਾਹੈਜੋਜਬ
ਮਾਇਆਕਾਤਿਆਗਨਾਵਿਸ਼ੇਖਹੋਤਾਤਬਇਹਵਿਦਿਆਵਾਨਮਾਇਆਕਾਤਿਆ
ਗਕਿਉਨਕਰਤਾਜੋਇਸਕਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਇਹਹੈਜੋਜੈਸੇਕੋਈਪੁਰਖਪ੍ਰੀਤਸੰਜੁਗਤਮਿ
ਠਾਈਕਉਖਾਤਾਜਾਵੈਅਰਮੁਖਤੇਇਸਪ੍ਰਕਾਰਕਹੈਜੋਇਹਮਿਠਾਈਹਲਾਹਲਬਿਖਹੈ।
ਤਾਂਤੇਇਸਅਹਾਰਕੀਅਭਿਲਾਖਾਨਕਰਹੁਤਬਉਸਕੇਵਚਨਪਰਕਿਸੀਕਉਪ੍ਰੀਤੀਤ
ਨਹੀਆਵਤੀਕਾਹੇਤੇਜੋਉਸਕਾਪ੍ਰੀਤਕਰਕੇਖਾਵਣਾਹੀਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਉਪਜਾਵਤਾਹੈਅਰ
ਇਸਵਿਖੇਇਹੀਸਿਧਹੋਤਾਹੈਜੋਇਹਪੁਰਖਆਪਣੇਲੋਭਕੇਨਮਿਤਮਿਠਾਈਕਉਬਿਖਬ
ਹਤਾਹੈ।ਤੈਸੇਹੀਐਸੇਮਾਨੁਖਕੇਤੇਹੈਂਜੋਅਸੁਧਜੀਵਕਾਅਰਅਵਰਪਾਪਹੁਵਿਖੇਉਨਕੇ
ਦੋਖਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੋਤੀਹੈ।ਬਹੁੜਵਿਦਿਆਵਾਨਹੁਕੇਨਿਹਸੰਕਵਰਤਤਾਦੇਖਤੇਹੈਂਤਬਉਨ-
ਕੀਦੋਖਦ੍ਰਿਸ਼ਟਹੋਜਾਤੀਹੈਅਰਨਿਡਰਹੋਇਕਰ ਵਰਤਣੇਲਾਗਤੇਹੈਂ।ਇਸਕਾਰਣਤੇਵਿ-
ਦਿਆਵਾਨਕੇਛਿਦ੍ਰਕਉਪ੍ਰਗਟਕਰਨਾਮਹਾਂਅਜੋਗਹੈਇਸਕੋਇਸਪ੍ਰਕਾਰਕਰਕੇਨਿੰ-
ਦਹੋਤੀਹੈਪ੍ਰਥਮਤੋਬਹੁੜਉਸਕੀਵਾਰਤਾਸੁਣੇਅਰਸੁਣਕਰਕੇਅਵਰਲੋਕਭੀ
ਢੀਠਹੋਇਜਾਤੇਹੈਂ।ਤਾਂਤੇਇਤਰਜੀਵਹੁਕਾਅਧਿਕਾਰਇਹਹੈਜੋਜਬਭਾਰੀਵਿਦਿਆ
ਵਾਨਕੇਛਿਦ੍ਰਕਉਦੇਖੇ।ਤਬਦੋਇਪਰਕਾਰਕਰਕੇਗਿਲਾਨੀਕਉਨਿਵਰਤਕਰਹਿਜੋ
ਪ੍ਰਥਮਤਉਐਸੇਜਾਣੈਜੋਜਦਪਿਕਿਸੀਵਿਦਿਆਵਾਨਤੇਕਛੁਅਵਗਿਆਹੂਈਹੈ।ਤਬ
ਭੀਉਸਕੀਵਿਦਿਆਹੀਪਾਪਹੁਕਉਛਿਮਾਕਰਾਵਣੇਹਾਰੀਹੈ।ਪਰਜੋਮਾਨੁਖਵਿਦਿ
ਆਤੇਹੀਨਹੋਵੈ।ਤਉਉਸਕੀਅਵਗਿਆਕਿਉਕਰਛਿਮਾਹੋਵੇਗੀਬਹੁੜਐਸੇਭੀ
ਜਾਣਨਾਪਰਵਾਨਹੈਜੋਵਿਦਿਆਕਰਕੇਪਾਪਕਰਮਹੁਕਉਬੁਰਾਜਾਣਤਾਹੈਬਹੁੜ
ਉਨਹੁਵਿਖੇਵਰਤਮਾਨਹੋਤਾਹੈ।ਤਬਉਸਕਾਵਰਤਣਾਭੀਸੰਸਾਰੀਜੀਵਹੁਕੀਨਿ-
ਆਂਈਨਹੀਂਹੋਤਾਕਾਹੇਤੇਜੋਵਿਦਿਆਵਾਨਹੁਕੀਜੁਗਤਿਸੰਸਾਰੀਜੀਵਹੁਕੀਬੁਧਪਾਇ
ਨਹੀਸਕਤੀਤਾਂਤੇਇਤਰਜੀਵਹੁਕੋਚਾਹੀਤਾਹੈਜੋਵਿਦਿਆਵਾਨਹੁਕੇਊਪਰਦੋਖਦ੍ਰਿਸ਼ਟ
ਨਰਾਖਹਿ।ਤਬਉਨਕਾਧਰਮਨਸ਼ਟਹੋਵਹਿ।ਤਾਤਪਰਜਇਹਜੋਬਹੁਤੇਮਾਨੁਖਹੁਕੀ
ਸੰਗਤਤਉਇਸਕੇਧਰਮਕਉਨਾਸਕਰਣੇਹਾਰੀਹੈ।ਤਾਂਤੇਜਾਗਿਆਸੀਕੋਜਗਤਕੇਮਿ
ਲਾਪਤੇਇਕਾਂਤਰਹਣਾਹੀਵਿਸ਼ੇਖਹੈ।ਬਹੁੜਤੀਸਰਾਗੁਣਇਹਹੈਜੋਸਰਬਸੰਸਾ-
ਰਵਿਖੇਵੈਰਭਾਵਅਰਈਰਖਾਅਰਪੀਬਕੇਵਿਰੁਧਆਦਿਕਵਿਘਨਪੜ੍ਹੇਉਪਜਤੇ
ਹੈ।ਤਾਂਤੇਇਕਾਂਤਰਹਿਣੇਹਾਰਾਪੁਰਖਸਰਬਵਿਘਨਹੁਤੇਮੁਕਤਰਹਤਾਹੈਅਰਜਿ

ਨਹੁ ਜਗਤ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਧਰਮ ਕੇ ਨਾਸ ਹੋਣੇ ਕਾ ਭੈ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤ ਤਿਆਗ ਕਰ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵਹੁ ਅਰ ਰਸਨਾ ਕੋ ਅਧਿਕ ਬੋਲਣੇ ਤੇ ਵਰਜ ਰਾਖਹੁ। ਬਹੁੜ ਜਿਸ ਭਲਾਈ ਕੋ ਤੁਮ ਸਮਝਤੇ ਹੋ ਤਿਸ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਹੁ ਅਰ ਜਿਸ ਤਤ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਨ ਸਮਝ ਸਾਕਹੁ। ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਤਿਆਗ ਕਰ ਆਤਮ ਧਰਮ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤਿ ਹੋਵਹੁ। ਅਰ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਕਾਰਜਹੁ ਕਉ ਵਿਸਮਰਨ ਕਰਹੁ। ਬਹੁੜ ਚਉਥਾ ਗੁਣ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਕੰਤ ਰਹਨੇਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਉਪਾਧ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਲੋਕਹੁ ਸਾਥ ਮਿਲਾਪ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਨਿੰਦਾ ਅਰ ਦੋਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤੇ ਅਰ ਲੋਭ ਤੇ ਭੀ ਰਹਤ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤਾ। ਅਰ ਜਬ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਹੁ ਕੇ ਸੁਖ ਅਰ ਦੁਖ ਕਾ ਸੰਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਕੀ ਸਰਬ ਆਰਜਾ ਵਿਅਰਥ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਐਸੇ ਨ ਕਰੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਲੋਕ ਇਸ ਕਉ ਬੁਰਾ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਦੁਰਬਚਨ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਕਿਸੀ ਸਾਥ ਮਿਲਾਪ ਕਰੈ ਅਰ ਕਿਸੀ ਤੇ ਇਕਾਂਤ ਰਹੇ ਤਉ ਭੀ ਵਿਖਮਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਵਹ ਭੀ ਏਕ ਦੂਸਰੇ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਵਿਰੁਧੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਸਰਬ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸਰਬ ਵਿਘਨਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਰਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਭੀ ਅਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਸਰਬਦਾ ਪੋਥੀ ਕਉ ਸੰਗ ਲੇ ਕਰ ਮਸਾਣ ਵਿਖੇ ਰਹਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ ਜੋ ਤੂੰ ਇਕਲਾ ਕਿਉਂ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਉਸਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਇਕਾਂਤ ਕੇ ਸਮਾਨ ਮੈਨੇ ਸੁਖ ਅਸਥਾਨ ਅਵਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਅਰ ਮਸਾਣ ਜੈਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਭੀ ਅਵਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਪੋਥੀ ਜੈਸਾ ਸੁਖਦਾਇਕ ਮਿਤ੍ਰ ਭੀ ਅਵਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਬਹੁੜ ਪਾਂਚਵਾਂ ਗੁਣ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਇਕਾਂਤ ਰਹਣੇਹਾਰੇ ਪੁਰਖ ਤੇ ਸਭੀ ਪੁਰਖ ਭੀ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਵਹੁ ਭੀ ਲੋਕਹੁ ਤੇ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਹ ਆਸਾ ਹੀ ਸਰਬ ਦੁਖਹੁ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਧਨਵਾਨਹੁ ਸਥ ਮਿਲਾਪ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਇਸ ਕਉ ਭੀ ਅਵਸਮੇਵ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਉਪਜਤੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਉਤਪਤਿ ਆਨ ਹੂਈ ਤਬ ਨਿਰਾਦਰ ਅਪਮਾਨ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਯਾਧਾਰੀ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਸਮਰਥਤਾਈ ਅਰ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਕੋ ਨ ਦੇਖਹੁ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਇਹ ਮਾਯਾ ਹੀ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਛਲ ਦੇਣੇ ਹਾਰੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਤੁਮ ਧਨਵਾਨਹੁ ਕੀ ਓਰ ਦੇਖੋਗੇ। ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਵਹੁਗੇ। ਅਰ ਅਧਿਕ ਸੁਖਹੁ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਵਿਖੇ ਦੁਖ ਪਾਵਹੁਗੇ।

॥ਬਹੁੜ ਛਠਵਾਂ ਗੁਣ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਇਕਾਂਤ ਕਰਕੇ ਮੂਰਖਹੁ ਅਰ ਪਾਪੀਅਹੁ ਕੀ
ਸੰਗਤ ਤੇ ਛੂਟ ਪੜਤਾ ਹੈ ਸੋ ਮੂਰਖੋਂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕੈਸੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ ਕਾ ਦੇਖਣਾ ਹੀ ਚਿ-
ਤ ਕਉ ਮਲੀਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਬੁਧਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਜ੍ਵਰ ਕਰਕੇ ਸ-
ਰੀਰ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਮੂਰਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਜ੍ਵਰ ਕਰਕੇ ਰਿਦਾ ਤਪਾਇਮਾਨ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਏਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਪਰਮ ਦੁਖ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਰਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਇਸੀ
ਕੇ ਗੁਣ ਕੀ ਓਰਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਪੜਤਾ ॥ ॥ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਸੰਗਤ ਕੇ ਗੁਣਹੁ
ਕਾ॥ ॥ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੇਤੇ ਅਰਥ ਅਰ ਪਰਮਾਰਥ ਕੇ ਲਾਭ ਹੈਂ ਸੋ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲ
ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਇਕਾਂਤ ਰਹਣੇ ਕਰਕੇ ਉਨ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹੀਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰਥਮ-
ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਭੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈਂ ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਜਥਾਰਥ ਵਿ-
ਦਿਆ ਕਾ ਵੇਤਾ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਲਗ ਇਕਾਂਤ ਰਹਣਾ ਭੀ ਫਲਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ
ਪੁਰਖ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਅਰ ਵਿਅਰਥ ਸੰ-
ਕਲਪ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਾ ਸਮਾ ਬੀਤ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਦ੍ਯਪ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਸਰਬਦਾ ਭਜਨ ਵਿਖੇ
ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੇ ਤਉ ਭੀ ਜਥਾਰਥ ਵਿਦਿਆ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਅਭਿਆਸਨਿਆ ਅਰ ਛਲਹੁ ਤੇ ਰ-
ਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇ ਸਕਤਾ ਬਹੁੜ ਜਬ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇ ਭੀ ਰਹਿਤ ਹੋਵੈ ਤਬ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗ-
ਵੰਤ ਕਉ ਜਾਣਨਾ ਹੈ ਸੋ ਜਥਾਰਥ ਵਿਦਿਆ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਅਰ-
ਕਿਸੀ ਐਸੇ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਨਿਸਚੇ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਪ੍ਰੀਤਤਾ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ
ਹੀ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਮਨਮਤ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਕੁਮਾਰਗ ਕਰ ਕੇ ਵਰਜਣੇ ਕੋ ਜਾਣ ਨ-
ਹੀ ਸਕਤਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਰਹਨਾ ਭੀ ਕਿਸੀ ਕਿਸੀ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਕੋ
ਫਲਦਾਇਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਇਤਰ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਇਕਾਂਤ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ
ਤੇ ਜੋ ਇਤਰ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਬੁਧਿ ਰੋਗੀ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ ਅਰਬ ਇਹ ਜੋ ਰੋਗੀ ਕਉ ਵੈਦ ਕੀ
ਸੰਗਤ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ ਰੋਗੀ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣਾ ਉਪ-
ਚਾਰ ਕਰਨੇ ਲਾਗੈ ਤਬ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਸੁਭ ਉਪਦੇਸ਼
ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਫਲ ਭੀ ਅਧਿਕ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰ-
ਖ ਨੇ ਜਥਾਰਥ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਸਮਝਿਆ ਹੋਵੈ ਅਰ ਉਸ ਵਿਦਿਆ ਹੀ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਤੂ
ਹੋਵੈ ਬਹੁੜ ਅਵਰ ਲੋਕਹੁ ਕਉ ਭੀ ਉਪਦੇਸ ਕਰੈ ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਮਹਾਂ ਉਤ-
ਮ ਕਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਉ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਭੀ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈਣਾ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੋ
ਕਛੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਣਾ ਭੀ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਹੁ ਹੈ ਜਿਨ ਕੀ ਮਨਸਾ ਨਿਹਕਾਮ ਹੋਵੈ ਅਰੁ

੧੭੮ ਧਨ ਮਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰੋਜਨ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੈ। ਬਹੁੜ ਵਿਦਿਆ ਭੀ ਵਹੁ ਸੀਖਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਧਰ-
ਮ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੈ। ਪਰ ਜਬ
ਵਹੁ ਵਿਦਿਆ ਪੜਨੇ ਹਾਰਾ ਜਥਾਰਥ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕਰੈ ਤਬ ਜਾਣੀ-
ਐਸੇ ਵਹੁ ਭੀ ਮਾਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ
ਜੋਗ ਹੈ। ਜੋ ਉਤਮ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਰਿਦੇ ਕੀ ਸੁਧਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਰਿਦਾ ਤਬ ਹੀ ਸੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਬ
ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਰਬ ਮੰਤ੍ਰਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਇਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥ ਸਭ ਹੀ ਨਾਸ-
ਵੰਤ ਹੈਂ। ਅਰ ਵਹੁ ਭਗਵੰਤ ਸਰਬਦਾ ਸਤ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਮਹਾ-
ਰਾਜ ਕਾ ਦਾਸ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਵਿਖੇ ਆਸਕਤ ਨ ਰਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ
ਜੋ ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਿਖੇ ਬੰਧਮਾਨ ਹੈ। ਸੋ ਅਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੀ ਕਾ ਦਾਸ ਹੈ।
ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਜਥਾਰਥ ਭੇਦ ਕਉ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ। ਤਾਂਤੇ ਜਥਾਰਥ ਭੇਦ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਮ-
ਲੀਨ ਸੁਭਾਵ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵਣਾ। ਅਰ ਉਤਮ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਉ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ। ਅਰ ਉਤਮ-
ਵਿਦਿਆ ਵਿਖੇ ਜਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਮਾਰਗਹੁ ਕੀ ਵਿ-
ਦਿਆ ਪੜ੍ਹਿਆ ਚਾਹੇ। ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਕੇ ਨਮਿਤ
ਵਿਦਿਆ ਕਉ ਪੜ੍ਹਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਉਸ ਕਉ ਪੜ੍ਹਾਵਣਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉ-
ਸ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਹੀ ਵਿਘਨਹੁ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਮਨ ਹੀ ਇਸੁ ਪੁਰਖ-
ਕਾ ਪਰਮ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੈ। ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਇਸ ਕਉ ਦੁਖਹੁ ਵਿਖੇ ਡਾਰਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਪੁਰਖ
ਮਨ ਰੂਪੀ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕਉ ਵਿਰੁਧ ਕਰ ਕੇ ਜੀਤਨੇ ਕਾ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ। ਅਰ ਅਵਰ ਪੰਥਹੁ
ਕੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਅਰ ਵਿਰੁਧ ਵਿਖੇ ਆਸ਼ਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਐਸੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਜੋ
ਅਪਨਾ ਮਨ ਹੀ ਉਸ ਕਉ ਪੜ੍ਹਾਨ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਇਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਜੋ ਮਲੀਨ ਸੁ-
ਭਾਵ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਈਰਖਾ ਅਰ ਅਭਿਮਾਨ ਅਰ ਦੰਭ ਅਰ ਧਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਆਦਿਕ ਜੇਤੇ ਅਵ-
ਗੁਣ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਬੁਧ ਕਉ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਅਰ ਰਿਦੇ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਕ-
ਰਨੇ ਹਾਰੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕਾ ਜਤਨ ਨ ਕਰੈ ਅਵਰ
ਪਰਵਿਰਤਿ ਮਾਰਗ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਇ ਕਰ ਬਾਰੰਬਾਰ ਨ ਵੀਚਾਰ ਕਰੈ। ਤ-
ਬ ਤਿਸ ਕਰ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਪੜ੍ਹਾਵਣਾ ਐਸਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਚੋਰ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇਵੈ
। ਬਹੁੜ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੈ। ਅਰ ਆਗੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੈ। ਜੋ ਤਰਵਾਰ ਤਉ
ਚੋਰ ਕਉ ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਵਤੀ। ਪਰ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੋ ਐਸਾ ਹੈ। ਜੋ ਕ-
ਦਾਪ ਇਸ ਕੀ ਮਨਸਾ ਸਹਕਾਮ ਹੋਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਬਲ ਕਰ ਕੇ ਅਕਸਮਾਤ ਨਿ-

ਹਕਾਮ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਉਤਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮਤਹੁ ਅਰ ਪੰਥਹੁ
ਕੀ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੈ ਸੋ ਕਦਾਚਿਤ ਨਿਹਕਾਮਤਾ ਨਹੀਂ ਉਪ-
ਜਤੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਈਰਖਾ ਅਰ ਅਭਿਮਾਨਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤ
ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਨਿਹਕਾਮਤਾ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਭੋਗਹੁ
ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਵਿਦ੍ਯਾ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ ਜਥਾਰਥ ਬਚਨ ਹੈਂ। ਜੋ ਇਹ ਵਿਦਿ-
ਆ ਐਸੀ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਅਰ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਉ ਲਾਭਦਾ-
ਇਕ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖੁ ਕਠੋਰ ਚਿਤ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਮਨਸਾ ਮਲੀਨ
ਹੋਵੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਅਕਸਮਾਤ੍ ਲਾਭ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੀ ਰਹਿ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ
ਜੋ ਪੁਰਖੁ ਇਸ ਉਤਮ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਵੇਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਅਪਨੇ ਅੰਤਰ ਕਛੁਕ ਮਾਨ ਕੀ
ਅਭਿਲਾਖਾ ਦੇਖੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਉ ਉਪਦੇਸ਼ ਨ ਕਰੈ।
ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਦਪਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਵਰ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਉ ਗੁਣ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਾ-
ਨ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਓਰ ਤੇ ਅਵਗੁਣ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਬ
ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਦੀਪਕ ਕਰਕੇ ਮੰਦਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ
ਵਹੁ ਦੀਪਕ ਖਿਣ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਘਟਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ
ਪੋਥੀਅਹੁ ਕੇ ਸਾਥ ਸੰਦੂਕ ਧਰਤੀ ਵਿਖੇ ਗਾਡ ਦੀਏ ਥੇ। ਅਰ ਵਹੁ ਸਰਬ ਵਿਦਿਆ-
ਕਾ ਵੇਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਤੁਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀ ਕਰਤੇ। ਬਹੁੜ ਸੰਤ ਜ-
ਨ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਮੋਨ ਕਰ ਰਹਿਣੇ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਮੁਝ
ਕਉ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਣ ਥਾ। ਪਰ ਮੈ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਣੇ
ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਅਧਿਕ ਦੇਖਤਾ ਹੂੰ। ਤਾਂ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਉ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਮੈਂਨੇ ਮੋਨ
ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਏਕ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਕਹਾ-
ਥਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਤੌਂ ਉਤਮ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਤੁਮ ਕਉ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨ ਹੋ-
ਤੀ। ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਮਾਇਆ ਸਾਥ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਿਉਂਕਰ ਰਹੈ। ਬਹੁੜ
ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਗਤ ਕੋ ਮਿਲਾਪ ਅਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਣੇ ਵਿਖੇ ਤੇਰੀ ਅਧਿਕ ਰੁ-
ਚੇ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਨੇ ਅਬ ਇਸ ਤੇ ਆਗੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ-
ਣੇ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨੇ ਅਰ ਪੜ੍ਹਾਵਣੇ ਹਾਰਾ
ਨਿਹਕਾਮ ਚਿਤ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਿਨਾ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਪੜ੍ਹਾ-
ਵਣਾ ਹੀ ਪਾਪੁ ਹੈ। ਅਰ ਪੜ੍ਹਾਵਣਾ ਭੀ ਉਸੀ ਕੋ ਪਰਧਾਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਉ ਅਪ-

ਣੀ ਮਾਨ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਕਛੁ ਨਾ ਹੋਵੈ ॥ ਤਬ ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ ਦੇਣੇ ਹਾਰੇ ਕਉ ਇਕਾਂਤ ਰਹਣੇ
ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ॥ ਪਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਨੇ ਹਾਰੇ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾ-
ਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਣੇ ਹਾਰੇ ਪਰ ਦੋਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨ ਕਰੈ ॥ ਅਰ ਐਸੇ ਨ ਜਾਨੈ ਜੋ
ਇਹ ਅਪਣੀ ਮਾਨ੍ਤ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਮੁਝ ਕਉ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ ॥ ਤਬ ਅਪਣੇ ਕਲ੍ਯਾ-
ਣ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਜਥਾਰਥ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈ ॥ ਅਰ ਉਸਕੇ ਊਪਰ ਭਾਵਨਾ ਸੁ-
ਧ ਕਰੈ ਜਿਸਕਾ ਰਿਦਾ ਮਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਸੋ ਅਵਰਹੁ ਪਰ ਭੀ ਮਲੀਨ ਭਾਵਨਾ ਰਾਖਤਾ ਹੈ
ਅਰ ਉਸਕੋ ਭੀ ਅਪਣੀ ਨਿਆਂਈ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ॥ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜੀ-
ਵਹੁ ਕਉ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪੁਚਾਵਨੀ ਭੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ
ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਕਾਂਤ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ॥ ਸੋ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀ ਕਰਤਾ ॥ ਅਰ
ਜੋ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ॥ ਤਬ ਉਸਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਭੀ ਪਹੁੰ-
ਚਤੀ ਹੈ ॥ ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਹਣ ਸੀਲਤਾ ਆਦਿਕ ਜੇਤੇ ਗੁਣ ਹੈਂ
ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਸੰਗਤ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਮਿਲਾਪ ਹੀ
ਕਿਸੀ ਸਾਥ ਨ ਹੋਵੈ ਸੋ ਸਹਨ ਸੀਲਤਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੈ ॥ ਪਰ ਜਗਿਆਸੀ ਕੋ
ਸਹਨ ਸੀਲਤਾ ਅਰ ਧੀਰਜ ਆਦਿਕ ਅਭਗੁਣ ਅਵਸਮੇਵ ਚਾਹੀਤੇ ਹੈਂ ॥ ਅਰ
ਅਧਿਕ ਲਾਭ ਦਾਇਕ ਹੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਕਣੀ ਭਲਾ ਹੋ
ਤਾ ਹੈ ਤਬ ਦੂਸਰਹੁ ਕੇ ਵਚਨਹੁ ਕੋ ਸਹਾਰਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ
ਹੁ ਨੇ ਭਿਛਿਆ ਆਦਿਕ ਕਰਮਹੁ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ॥ ਜੋ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰ
ਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਤਉ ਅਭਿਮਾਨ ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਜਬ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਤਾੜਨਾ ਅਰ ਦੁਰਬਚਨ
ਕਉ ਸੁਣਕਰ ਖਿਮਾ ਅਰ ਸਹਣ ਸੀਲਤਾ ਕੋ ਬਢਾਵਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਜਦਪਿ ਇਸ ਸਮੇ
ਵਿਖੇ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਮਾਮਨਾ ਅਰ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਹੂਈ ਹੈ ॥ ਅਰ ਆਦ ਅ-
ਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਨੇ ਭਿਛਿਆ ਆਦਿਕ ਕਰਮ ਇਸ ਹੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ
ਪਰਵਾਨ ਕੀਏ ਹੈਂ ॥ ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਕਾ ਬਚਨ ਸਹ ਨ ਸਕੈ ॥ ਤਬ ਇਕੰਤ
ਰਹਨਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸਕਾ ਸੁਭਾਵ ਸਹਨ ਸੀਲ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਤਬ ਓਹੁ
ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ॥ ਤਾਤ ਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਖਿਮਾ ਅ
ਰ ਸਹਣ ਸੀਲਤਾ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਕੇ ਧਰਮ ਕਉ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨੇ ਹਾਰੀ ਹੈ ॥ ਸੋ ਤਿਸ
ਕਉ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਪਾਇ ਨਹੀ ਸਕੀਤਾ ॥ ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਹਾਰ
ਹੈ ॥ ਤਬ ਉਸਕਉ ਭੀ ਇਕਾਂਤ ਰਹਨਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ

ਸੰਗਤ ਕੇ ਗੁਣ ਅਰ ਦੋਖ ਵਰਨਨ ਨਾਮ ਸਰਗ ਹਾ ੪॥ ॥ਅਬ ਪਾਂਚਵੇਂ ਸਰਗ
ਵਿਖੇ ਰਾਜਨੀਤ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤ ਕਰਨੀ ਭੀ ਮਹਾ
ਉਤਮ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਸੰਜੁਗਤ ਰਾਜ ਵਿਖੇ ਵਰਤਤਾ ਹੈ। ਤ-
ਬ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਰਾਜਾ ਵਿਖੇ ਧਰਮ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾ-
ਦਾ ਕੋ ਤਿਆਗ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤਬ ਅਪਨੀ ਮਨ ਕੀ ਬਾਸ਼ਨਾ ਕਾ ਦਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕਉ
ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਓਰ ਤੇ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਰਬ ਉਪਾਵਹੁ ਕਾ ਮੂਲ ਧਰਮਹੀ-
ਣ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਅਰ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਵਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਬੁਧਿ ਹੋਤੀ ਹੈ।
ਅਰ ਜਿਸ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਸਾਂਤਕੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਰਾਜਨੀਤ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਭੀ ਅਪਾਰ ਹੈ। ਅਰ
ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਤਾਤਪ੍ਰਜ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਵਹੁ ਰਾਜਾ ਇਸ ਤੇ ਭੇਦ ਕੋ ਜਾਣੈ। ਜੋ
ਮੈਂ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਕਿਸ ਕਾਰਜ ਨਮਿਤ ਆਇਆ ਹੂੰ ਬਹੁੜ ਕਿਸ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ
ਜਾਵਉਗਾ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਜਾਣੈ ਜੋ ਈਹਾਂ ਮੈਂ ਪਰਦੇਸੀ ਹੂੰ ਅਰ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਭੀ ਇ-
ਕ ਮਜਲ ਕੀ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਪਿਪੂੜਾ ਹੈ। ਅਰ ਅੰਤਿ ਮਸਾਣ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਇਹ ਦਿਨ
ਅਰ ਮਾਸ ਅਰ ਬਰਖ ਭੀ ਮਾਰਗ ਕੇ ਜੋਜਨ ਅਰ ਕੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈਂ। ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕਾਲ ਬੀਤਣੇ ਕਰਕੇ ਸਰਬਦਾ ਮੈਂ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਨਿਕਟ ਪਹੁੰਚਤਾ ਜਾਤਾ ਹੂੰ। ਬਹੁੜ
ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਮੈਨੇ ਜਾਇਕਰ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਵਹੁ ਅਸਥਾਨ ਇਸ
ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਤੇ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਮਾਰਗ ਪੁਲ ਕੇ ਊਪਰ
ਹੋਵੈ ਅਰ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਸ ਹੀ ਪੁਲ ਕਉ ਪੜਾ ਬਨਾਵੈ ਅਰ ਆਪਨੇ
ਮਾਰਗ ਕੀ ਮੰਜਲ ਕਉ ਬਿਸਾਰ ਦੇਵੈ ਤਬ ਵਹੁ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਇ-
ਹ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਪੁਲ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮੂਰਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਕਾ-
ਰਜਹੁ ਕਉ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਬੁਧਵਾਨ ਹੈਂ ਸੋ ਅਵਰ
ਕਿਸੀ ਕਾਰਜ ਕੀ ਓਰ ਤੇ ਸੁਰਤ ਨਹੀ ਦੇਤਾ ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਕੇ
ਤੋਸ਼ੇ ਕਉ ਬਨਾਇਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕਉ ਕਾਰਜ ਮਾਤ੍ਰ
ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਕਾਰਜ ਮਾਤ੍ਰ ਤੇ ਅਧਿਕ ਜੋ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨ
ਕਉ ਬਿਖ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜੇਤਾ ਰੂਪ ਅਰ ਸੁ-
ਰਨ ਏਕਠਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੇ ਸਮੇਂ ਸਭੀ ਖਜਾਨੇ ਭਸਮ ਹੋ ਜਾਵਹਿਗੇ। ਅਰਬ ਇਹੁ
ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਾਮ ਨ ਆਵਹਿੰਗੇ। ਅਰ ਅੰਤ ਕਾਲ ਚਿਤ ਕਉ ਉਨ ਕੇ ਵਿਜੋਗ ਕਾ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੋਵੈਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸਗਲ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਕਾ ਇਹ ਸਾਰ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਕਾ

ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਦਿਕ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਇਸ ਤੇ ਅਧਿਕ ਸਰਬ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਹੀ ਪਸ-
ਚਾਤਾਪ ਅਰ ਦੁਖਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ। ਪਰ ਪਦਾਰਥ ਹੁ ਕੇ ਵਿਜੋਗ ਅਰ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਾ ਜੋ
ਦੁਖ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਦੁਖ ਤੇ ਪਾਪ ਰਹਿਤ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸੰਚਨੇ ਕਰ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ
ਪਾਪਹੁ ਸਹਿਤ ਮਾਇਆ ਕੋ ਸੰਚਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਤਾੜਨਾ ਹੋਤੀ
ਹੈ। ਅਰ ਤਮੋਗੁਣ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਮਾਇਆ ਕਉ ਹਿਰ ਲੇਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਨ ਕਾ ਰਿਣੀ ਹੋਤ
ਹੈ। ਅਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਹੈ ਜੋ ਹਠ ਅਰ ਪੁਰਖਾਰਥ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੋ-
ਗਹੁ ਤੇ ਰਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਸਕਤਾ ਪਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਅਰ ਬੁਧ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤੀ ਹੈ।
ਤਬ ਵਹੁ ਐਸੇ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਭੋਗ ਕਛੁਕ ਕਾਲ ਕੇ ਪੀਛੇ ਸਭ ਹੀ ਵਿ-
ਰਸ ਹੋ ਜਾਵਹਿਗੇ। ਅਰ ਅਬ ਭੀ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਸੁਖ ਜੋ ਆਤਮ ਰਸ
ਹੈ ਸੋ ਸਰਬਦਾ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਅਰ ਸਾਰੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਹੈ। ਅਰ ਸਭ ਨਹੁ ਵਿ-
ਘਨਹੁ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਭੋਗ-
ਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਸੁਗਮ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ
ਪੁਰਖ ਕਾ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੀਐ ਜੋ ਜਬ ਤੂੰ
ਅਬ ਹੀ ਰਾਤ੍ਰ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਾ ਮਿਲਾਪ ਕਦਾਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਅਬ ਤੂੰ ਅਬ ਕੀ ਰਾ-
ਤ੍ਰ ਅਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਹਿਗਾ। ਤਬ ਵਹੁ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਰਬਦਾ ਤੇਰੇ
ਪਾਸ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਅਰ ਔਰ ਤੇਰਾ ਵਿਰੁਧੀ ਭੀ ਕੋਈ ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਜਦਪਿ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤ-
ਮ ਕੇ ਸਾਥ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਏਕ ਰਾਤ੍ਰ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ
ਸੁਗਮ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਏਕ ਰਾਤ੍ਰ ਕੇ ਮਿਲਨੇ ਕਉ ਤਿਆਗਣੇ ਵਿਖੇ ਹੀ ਉਸ ਕਉ
ਸਰਬਦਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਕੀ ਆਸ਼ਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਬੁਧਵਾਨ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਸਮਝਤ
ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਤਉ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਆਰਬਲਾ ਤੁਛ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ। ਅਰ ਜੇਤੇ ਭੋਗ ਪਦਾ-
ਰਥ ਹੈਂ। ਸੋ ਖਿਣ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਣਾਮੀ ਹੋਤੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਆਤਮਾ ਕਾ ਆਨੰਦ ਐਸ
ਹੈ। ਜੋ ਉਸ ਸੁਖ ਕਾ ਕਦਾਚਿਤ ਅੰਤ ਨਹੀ ਆਵਤਾ। ਅਰੁ ਜਿਸ ਸੁਖ ਕਾ ਅੰਤ ਹੀਨ-
ਹੋਵੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕੈਸੇ ਵਰਨਨ ਕਰੀਐ। ਅਰ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਆਰਬਲਾ
ਤਉ ਸੌ ਬਰਸ ਪਰਯੰਤ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਜਦਪਿ ਇਸ ਤੇ ਅਧਿਕ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਉਦੇਯ
ਅਸਤ ਪਰਯੰਤ ਨਿਹਕੰਟਕ ਰਾਜ ਕਉ ਭੀ ਪਾਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਜੋ ਆਤਮ ਸੁਖ ਹੈ ਸੋ ਅੰਤ ਤੇ
ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਅਪੇਖਿਆ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖੀਐ। ਤਬ ਇਹ ਆਰਬਲਾ ਅਰ ਇਹ ਸੁ-
ਖ ਸਭ ਹੀ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕਉ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਸੁਖ ਅਰ ਦੁਖ ਰੱਤ੍ਰ

ਵਰਤੀ ਰਾਜ ਸਰਬਦਾ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ॥ ਤਉ ਭੀ ਮਹਾਂ ਮਲੀਨ ਅਰ ਵਿਰਸ ਹੈ ॥ ਕਾ-
ਹੇਤੇ ਜੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਸੁਖਹੁ ਦੁਖਹੁ ਸਾਥ ਮਿਲੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ॥ ਤਾਂਤੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਅਰ
ਦੁਖਹੂ ਤੇ ਰਹਿਤ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਐਸੇ ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਕਾ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ
ਸੁਖ ਜੋ ਮਹਾਂ ਮਲੀਨ ਹੈਂ ॥ ਜੋ ਤਿਨਹੁ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤਿ ਹੋਵਣਾ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ ॥
ਤਾਂਤੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਅਰ ਉਸਕੇ ਮੰਤ੍ਰੀਅਹੁ ਕਉ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕਉ ਸਰਬਦ
ਸਮਝਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਐਸੀ ਸਮਝ ਕਰਕੇ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਉ-
ਨਕਉ ਰਾਜਨੀਤਾ ਅਰ ਪ੍ਰਜਾ ਕੋ ਸੁਖੇਨ ਰਾਖਣਾ ਅਰ ਜੀਵਹੁ ਪਰ ਦਾਇਆ ਕਰ-
ਣੀ ਸੁਗਮ ਹੋਵੈ ॥ ਅਰ ਰਾਜ ਕਰਣਾ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ॥ ਜਿਸਕੋ ਸੰਤ
ਜਨਹੁ ਕੇ ਬਚਨਹੁ ਕੀ ਸਮਝ ਹੋਵੈ ॥ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨ
ਕਰੈ ॥ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਧਰਮਨੀਤ ਸਹਿਤ ਰਾਜ ਕਰਨੇ ਕਉ ਸਰਬ ਜਪਹੁ ਤੇ ਭਗਵੰਤ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਏਕ ਦਿਨ ਕਾ ਨਿਆ-
ਉ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ ॥ ਸਰਬ ਰਸਹੁ ਕੀ ਤਪਸਿਆ ਤੇ ਵਸ਼ੇਖ ਹੈ
॥ ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਪਰਲੋਕ ਕੀੜ ਪਤ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰ
ਤ ਕੀ ਛਾਇਆ ਤਲੇ ਸੀਤਲ ਰਹੇਗਾ ॥ ਅਰ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਪ੍ਰੀ-
ਤਮ ਹੈ ॥ ਅਰ ਧਰਮਹੀਣ ਰਾਜਾ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ॥ ਅਰ ਮਹਾਂਪੁਰ
ਖਨੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇਕਰ ਕਹਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਕਉ ਸਰਬ
ਪ੍ਰਜਾ ਕੇ ਭਜਨ ਕਾ ਫਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ ਏਕ ਵਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇ
ਤਾ ਹੈ ॥ ਤਉ ਭੀ ਉਸ ਕਉ ਸਹੰਸਰ ਜਾਪ ਕਾ ਫਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜਬ ਰਾਜਨੀਤ ਕਾ ਐਸ
ਲਾਭ ਹੂਆ ॥ ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਵਹੁ ਰਾਜਾ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕਉ ਜਾਣੈ ॥
ਅਰ ਧਰਮ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਨ ਹੋਵੈ ॥ ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ ਰਾਜਾ ਇਸ ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਅਕ੍ਰਿਤ
ਘਨ ਹੋਇਕਰ ਅਨੀਤ ਵਿਖੇ ਵਰਤੇ ॥ ਅਰ ਅਪਣੀ ਮਨ ਕੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਾ ਦਾਸ ਹੋ
ਵੈ ॥ ਤਬ ਦੁਖਹੁ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਤਬ ਮੈ ਰਾਜਨੀਤ ਕੇ ਧਰਮ ਕੀਆਂ ਕ-
ਛੁਕ ਜੁਗਤਾਂ ਵਰਨਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜੈਸੇ ਦੁਖ ਅਰ
ਅਪਮਾਨ ਆਪ ਕਉ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀ ਲਾਗਤੀ ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਵਿਘਨਹੁ ਤੇ
ਸਰਬ ਪ੍ਰਜਾ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ॥ ਬਹੁੜ ਜਬ ਐਸੇ ਨ ਕਰੈ ॥ ਤਬ
ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਏਕ ਵਾਰ ਮਹਾਂਪੁ-
ਰਖ ਛਾਇਆ ਕੇ ਤਲੇ ਬੈਠਾ ਥਾ ॥ ਅਰ ਅਵਰ ਲੋਕ ਧੂਪ ਵਿਖੇ ਬੈਠੇ ਥੇ ॥ ਤਬ ਮਹਾਂ

ਪੁਰਖ ਕਉ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੂਈ ਥੀ। ਜੋ ਤੂੰ ਛਾਇਆ ਕੇ ਨੀਚੇ ਬੈਠਾ ਹੈਂ। ਅਰ ਅ-
ਵਰ ਲੋਕ ਸਭ ਹੀ ਧੂਪ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਤੁਝ ਕਉ ਐਸੇ ਬੈਠਨਾ ਪਰਵਾ-
ਣ ਨਹੀਂ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਇਸ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਕਰਮ ਕੀ ਭੀ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਤ ਭਈ
। ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਵਹੁ ਰਾਜਾ ਜਿਸ ਵਾਰਤਾ ਵਿਖੇ ਆਪ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ
ਐਸਾ ਹੀ ਅਵਰ ਪ੍ਰਜਾ ਕੇ ਊਪਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਰਾਜਾ ਕੀ ਮਨ-
ਸਾ ਐਸੀ ਨਿਹਕਾਮ ਨਾ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਰਾਜਾ ਧਰਮਹੀਣ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ
ਦੂਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਅਰਥੀ ਕਉ ਨੀਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਾਥ ਨ ਦੇਖੈ। ਅਰ
ਊਸ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਣੇ ਤੇ ਭੈਮਾਨ ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਜਦਪ ਵਹੁ ਰਾਜਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੁਛ ਨੇਮ
ਅਥਵਾ ਜਾਪ ਕਰਤਾ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਭੀ ਉਸ ਨੇਮ ਕਉ ਤਿਆਗ ਕਰ ਅਰਥੀ ਕਾ ਮਨੋ-
ਰਥ ਪੂਰਨ ਕਰੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਅਰਥੀ ਕੇ ਅਰਥ ਕਉ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨਾ ਸਰਬ ਨੇਮ-
ਹੁ ਤੇ ਵਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਮਹਾਂ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਥਾ।
ਜੋ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਪ੍ਰਜਾ ਕੇ ਕਾਰਜਹੁ ਕਉ ਕਰਤਾ ਹੂਆ ਆਸ੍ਰਮ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ।
ਬਹੁੜ ਜਬ ਚਾਰ ਘੜੀ ਪਰਜੰਤ ਦਿਨ ਰਹਾ ਤਬ ਜਾਇ ਕਰ ਚੌਹਰੀ ਵਿਖੇ ਸੈਨ ਕਰਰ-
ਹਾ। ਤਬ ਉਸ ਰਾਜਾ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਆਇ ਕਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੂੰ ਅਚਿੰਤ ਹੋ
ਇਕਰ ਕਿਸ ਨਿਮਿਤ ਸੋ ਰਹਤਾ ਹੈਂ। ਮੈਂ ਤਉ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਭੈਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੂੰ
। ਜੋ ਅਬ ਹੀ ਕਾਲ ਆਇ ਕਰ ਤੁਝ ਕਉ ਮਾਰ ਲੈਵੈ। ਅਰ ਕੋਈ ਅਰਥੀ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾ-
ਰ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੈ ਅਰ ਤੂੰ ਉਸ ਤੇ ਅਚੇਤ ਹੋਵੈਂ। ਤਬ ਰਾਜਾ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਹੇ ਪੁ-
ਤ੍ਰ ਤੂੰ ਸਾਚੁ ਕਹਤਾ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜਾ ਉਸ ਹੀ ਸਮੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹਾ ਹੂਆ ਅਰ
ਪਰਜਾ ਕੇ ਕਾਰਜਹੁ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਤ ਭਇਆ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ
ਹੈ। ਜੋ ਅਪਨੇ ਊਪਰ ਅਧਿਕ ਭਾਗਹੁ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਪ੍ਰਬਲ ਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਖਾਨ ਪਾਨ ਆ-
ਦਿਕ ਵਿਖੇ ਸੰਜਮ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਇ ਕਰ ਅਧਿਕ ਭੋਗਹੁ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ
ਤੇ ਧਰਮ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਨੇ ਕਿਸੀ
ਅਪਣੇ ਮਿਤ੍ਰ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ। ਜੋ ਤੁਮਹੁ ਨੇ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਅਵਗੁਣ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਸੋ ਕਹੁ।
ਤਬ ਉਸ ਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੁਮ ਰਾਤ੍ਰ ਅਰ ਦਿਨ ਕਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰਾਖਤੇ ਹੋ। ਅ-
ਰ ਭੋਜਨ ਦੋਇ ਤਰਕਾਰੀਆ ਸਾਥ ਖਾਤੇ ਹੋ। ਤਬ ਵਹੁ ਕਹਿਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਮੈ ਬਹੁੜ
ਇਹ ਭੀ ਨ ਕਰੂੰਗਾ। ਬਹੁੜ ਚੌਥੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਸ੍ਰਕਤ ਸਭ ਕਾਰਜਹੁ
ਕੋ ਦਇਆ ਸੰਜੁਗਤ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰੈ। ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਤਬ ਹੀ ਕਰੈ ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੀ

ਕਠਨ ਕਾਰਜ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਜਿਸਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਨਾ ਹੋਸਕੈ। ਇਸੀ ਪਰ
ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਜਾ ਕੇ ਊਪਰ ਜਿਸ ਰਾਜਾ ਕਉ ਸਰਬਦਾ ਦਇਆ ਹੋ
ਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਤਿਸਕੇ ਊਪਰ ਭਗਵੰਤ ਭੀ ਦਇਆ ਰਾਖਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ।
ਜੋ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਤਬਹੀ ਭਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਧਰਮ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੈ।
ਅਰ ਜੋ ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਰਾਜ ਹੀ ਉਸਕਉ ਨਰ-
ਕਗਾਮੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਰਾਜਾ ਨੇ ਕਿਸੀ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ। ਜੋ ਰਾ-
ਜਨੀਤ ਵਿਖੇ ਮੁਕਤ ਦਾਇਕ ਧਰਮ ਕੌਨ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰ-
ਹਤ ਧਨ ਕਉ ਉਤਪਤ ਕਰਨਾ। ਅਰ ਜਥਾਰਥ ਹੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਧਨ ਕੋ ਲਗਾਵਣ
। ਤਬ ਵਹੁ ਰਾਜਾ ਕਹਿਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਕਿਸ ਤੇ ਹੋ ਸਕਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਵਿਦਿਆਵਾ
ਨ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਜਿਸਕੋ ਨਰਕ ਕੇ ਦੁਖਹੁ ਕਾ ਭੈ ਹੋਵੈਗਾ। ਅਰ ਮਹਾ ਸੁਖ ਸੁਖ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੂਆ ਚਾਹੇਗਾ। ਤਬ ਉਸਕਉ ਇਹ ਕਰਤਤ ਕਰਨਾ ਸੁਗਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਹੁੜ ਪਾਂਚਵੀਂ
ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਰਿਦੇ ਕਉ ਸਦਾ ਇਹੀ ਜਤਨ ਕਰੈ ਜੋ ਸਾਸਤ੍ਰਹੁ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਅਨੁ-
ਸਾਰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਜਾ ਸੁਖੀ ਹੋਵੈ। ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜਾ ਕੇ ਨਿਕਟ ਸਭ
ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਭੈ ਕਰਕੇ ਉਸਤਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਵਹੁ
ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੇਰੇ ਊਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ ਅਤਿਸੈ ਕਰਕੇ। ਤਾਂਤੇ ਬੁਧਿਵਾਨ ਰਾਜਾ ਕਉ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੰਤ੍ਰੀਅਹੁ ਅਰ ਦੂਤਹੁ ਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਕੀ ਸੁਰਤ ਲੇਵੈ ਅਰ ਅ-
ਪਨੀ ਭਲਾਈ ਬੁਰਾਈ ਕਾ ਵੇਤਾ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਉਸਤਤ ਸੁਨਕਰ ਅਪਨੇ ਊਪ-
ਰ ਬੁਰਾਈ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਨ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ ਛਠਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ
ਦੁਸ਼ਟ ਅਰ ਧਰਮ ਹੀਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਰਕੇ ਅਵਰ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਦੁਖ
ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਥਾਰਥ ਨੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਬ ਵਹੁ ਦੁਸ਼ਟ ਅਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਬ
ਉਸ ਅਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਾ ਪਾਪ ਰਾਜਾ ਕਉ ਨਹੀ ਸਪਰਸ ਕਰਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰ-
ਸੰਨਤਾ ਚਾਹਨੀ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਨਾ। ਸੋ ਇਹ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ
ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੋ
ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਤਬ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸਕੇ ਊਪਰ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਪੁ-
ਰਖ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੌ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਊ-
ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਲੋਕ ਭੀ ਅਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਤੇ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਸਾਤਵੀ ਜੁਗਤਿ
ਹੈ ਜੋ ਰਾਜਾ ਕਉ ਸਰਬਦਾ ਹੀ ਰਾਜਨੀਤ ਕਾ ਭੈ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਰਾਜਾ ਵਿਖੇ ਅਰ ਨੀ-

ਤ ਵਿਖੇ ਜਥਾਰਥ ਸਹਿਤ ਵਿਚਰਣਾ ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਪ੍ਰਜਾ ਕੋ ਧਰਮ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਵੈ ਅਰ ਸੁਖੇਨ ਰਾਖੈ ਅਰ ਆਪ ਭੀ ਧਰਮ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰ-
ਹੈ। ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਓਹੁ ਰਾਜਾ ਪਰਮ ਭਾਗਵਾਨ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਜਬ ਇਸ ਤੇ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਹੋਵੈ।
ਤਬ ਐਸਾ ਅਭਾਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਉਸ ਤੇਂ ਅਧਿਕ ਅਵਰ ਭਾਗਹੀਣ ਕੋਈ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਇ-
ਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦਇਆ ਚਾਹੈ। ਤਬ ਸਰਬ
ਜੀਵਹੁ ਊਪਰ ਆਪ ਭੀ ਦਇਆ ਕਰੈ। ਅਰ ਜੋ ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਤੇਜ ਕੋ ਚਾਹੇ ਸੋ ਧਰਮ-
ਨੀਤ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਜੈਸਾ ਬਚਨ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹੇ ਤਿਸ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰ-
ਤਬ ਕਰੈ। ਅਰ ਜਬ ਐਸੇ ਨ ਕਰੈ ਤਬ ਦੇਵਤੇ ਭੀ ਉਸ ਕਉ ਧਿਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਮ-
ਹਾਰਾਜ ਕੀ ਓਰ ਤੇ ਦੇ ਸੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਰਾਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਜਾ ਕੀ ਓਰ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨ ਨ
ਹੋਵੈ। ਅਰ ਜਦਪਿ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕੇ ਨੇਮ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੇ। ਤਉ ਭੀ ਲਾਭ ਕੁਛ ਨ-
ਹੀ ਹੋਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਤੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਅਰ ਜੋ ਧਰਮ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਰ-
ਹਿਤ ਹੋਇਕਰ ਰਾਜਨੀਤ ਵਿਖੇ ਵਰਤਨਾ ਐਸਾ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਸੁਭ
ਕਰਤਤ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਅਰ
ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਜੋ ਦੋਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ਵਿਖੇ ਸੁਖੀ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਨੀਤ ਸਾਥ ਨ ਵਿ-
ਚਰੈ। ਤਉ ਭੀ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਏਹ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਅਧਿ-
ਕ ਰਾਜੇ ਹੀ ਤੇ ਨਰਕ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿਗੇ। ਅਰ ਉਨਹੁ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇਗਾ
ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭੈ ਕਰ ਵਰਤਾਰ ਹੋਗਾ। ਅਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਕਉ ਅੰ-
ਗੀਕਾਰ ਕਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਵਿਚਰੇਗਾ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ
ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਊਪਰ ਕੋਈ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ
ਕ੍ਰੋਧ ਕਰੇਗਾ। ਬਹੁੜ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਕਉ ਸੁਖ ਦੇਵੇਗਾ। ਤਬ ਵਹੁ ਭੀ ਸੁਖ
ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਹੁੜ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਰਾਜਾ
ਅਪਨੀ ਪਰਜਾ ਤੇ ਡੰਡ ਕਰ ਲੇਵੈ। ਅਰ ਉਨ ਕੀ ਰਖਿਆ ਨ ਕਰੈ। ਅਰੁ ਜੋ ਚਉਰੀ
ਨਗਰ ਵਿਖੈ ਸਮਾ[illegible] ਵਰਤੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪਖੁ ਕਰੈ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਲੇਵੈ।
ਬਹੁੜ ਜੋ ਪੁਰਖ ਆਪਣੇ ਸਨਬੰਧੀਅਹੁ ਕਉ ਧਰਮ ਕਾ ਮਾਰਗ ਨ ਸਿਖਾਵੈ।
ਅਰ ਅਸੁਧ ਜੀਵਕਾ ਕਰ ਉਨ ਕੀ ਉਦਰ ਪੂਰਨਾ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ ਜੋ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ
ਤੇ ਅਪਣਾ ਕਰਾਇ ਲੇਵੈ। ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਮਜੂਰੀ ਭੀ ਭੰਗ ਕਰੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਸਭ
ਹੀ ਨਰਕਗਾਮੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਰਾਜੇ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਸੰਤਜਨਹੁ ਕੇ ਵਚਨ ਕੋ ਅਪ-

ਣਾ ਦਰ ਪਣ ਬਨਾਇਆ ਅਰ ਜੋ ਵਰਨਨਹੁ ਵਿਖੇ ਅਨੀਤ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਵਰਨਨ ਹੁਈ ਹੈ
ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਸਮਝ ਕਰ ਸਰਬਦਾ ਭੈਮਾਨ ਹੀ ਰਹੈ॥ ਬਹੁੜ ਆਠਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਉਂ
ਹੈ॥ ਹੇ ਰਾਜਾ ਸਰਬਦਾ ਵਿਦਿਆਵਾਨਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕਰੈ॥ ਅਰ ਉਨ ਸਿਉ ਧਰਮ ਕੀ
ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਪੂਛਤਾ ਰਹੇ॥ ਅਰ ਜੋ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਧਨ ਕੇ ਅਰਥੀ ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਉਨ ਕੀ ਸੰ-
ਗਤ ਨ ਕਰੈ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਸਹਕਾਮੀ ਪੰਡਿਤ ਰਾਜਾ ਕਉ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਕੇ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੋਜਨ ਕੋ
ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜਥਾਰਥ ਉਪਦੇਸ ਕਉ ਸੁਨਾਇ ਨਹੀ ਸਕਤੇ ਤਾਂ ਤੇ ਉ-
ਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਹੀ ਬੁਰੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਰਾਜਾ ਕਉ ਉਸ ਹੀ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਨੀ
ਪ੍ਰਵਣ ਹੈ॥ ਜੋ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੋਜਨ ਅਰ ਰਾਜਾ ਕੀ ਮਾਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜਥਾਰਥ ਕੋ ਦੁਹਰਾਵੈ ਨ-
ਹੀਂ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਕਿਸੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ
ਸਿਉਂ ਪੂਛਿਆ ਥਾ॥ ਜੋ ਅਮਕਾ ਤਪਸੀ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈ॥ ਤਬ ਵਹੁ ਸੰਤ ਜਨ ਕਹਤ ਭਇਆ॥ ਜੋ
ਅਮਕਾ ਤੋ ਮੈ ਹੂੰ ਪਰ ਤਪਸੀ ਤੂੰ ਹੈਂ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਅਧਿਕ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਕੇ ਅ-
ਲਪ ਵਸਤ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਤਪਸੀ ਕਹੀਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਤੈਨੇ ਆਤਮ ਸੁ-
ਖ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸੁਖ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਤਪਸੀ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈ॥
ਬਹੁੜ ਰਾਜਾ ਕਹਿਤ ਭਇਆ॥ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਕਛੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਹੁ॥ ਤਬ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕ-
ਹਾ॥ ਜੋ ਤੁਝ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਧਰਮ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਬੈਠਾਇਆ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਵਹੁ ਮਹਾ-
ਰਾਜ ਤੁਝ ਕੋ ਧਰਮ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਪੂਛੇਗਾ॥ ਬਹੁੜ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਤੁਝ ਕੋ ਨਰਕਹੁ ਕੇ
ਦੁਆਰ ਕਾ ਪਹਰੀਆ ਬਨਾਇਆ ਹੈ॥ ਅਰ ਥਾਇਹ ਜੁ ਤੂੰ ਨਰਕਹੁ ਤੇ ਪਰਜਾ ਕੀ ਰਖਿ-
ਆ ਕਰਨੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਨਾਇਆ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਜੀਵਕਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਪਾਪ ਕ-
ਰਤਾ ਹੋਵੈ ਤਬ ਤੂੰ ਤਿਸ ਕੋ ਜੀਵਕਾ ਮਾਤ੍ਰ ਧਨ ਦੇਹ॥ ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਮਨਮਤ ਕਰ ਕੇ ਧਰਮ
ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਰਹਿਤ [illegible] ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਤਾੜਨਾ ਕਰੈ ਪਾਪ ਤੇ ਵਰਜ ਕਰ॥ ਅਰ ਜੋ ਕੋ-
ਈ ਅਪਨੀ ਸਬਲਤਾ ਕਰ ਕੇ ਜੀਵ[illegible]ਚਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਖੜਗ ਸਾਥ
ਦੰਡ ਦੇਹ॥ ਅਰ ਜਬ ਤੂੰ ਐਸੇ ਨ ਕਰੇਗਾ ਤਬ [illegible] ਤੂੰ ਭੀ ਨਰਕਗਾਮੀ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਬ-
ਹੁੜ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਹਾ॥ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਕਛੁ ਅਵਰ ਭੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕ[illegible] ਸੰਤ ਜਨ ਕਹਤ ਭਏ
॥ ਹੇ ਰਾਜਾ ਤੂੰ ਨਦੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ॥ ਅਰ ਅਵਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ [illegible]
ਤੂੰ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵਹਿਗਾ॥ ਤਬ ਵਹੁ ਭੀ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵਹਿਗੇ॥ ਅਰ ਜਬ ਤੇਰਾ ਰਿਦਾ [illegible]
ਨ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਤਬ ਭੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇਰੇ ਮਲੀਨ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਖੇ ਵਰਤੇਂਗੇ॥ ਬਹੁੜ ਏਕ ਅਵਰ
ਰਾਜਾ ਕਿਸੀ ਸੰਤ ਜਨ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਉ ਗਇਆ ਥਾ॥ ਤਬ ਵਹੁ ਸੰਤ ਜਨ ਆਗੇ ਜੀਇ-

ਹੀ ਬਚਨ ਕਰਤਾ ਥਾ। ਜੋ ਜਬ ਆਸਕਤ ਸੁਭ ਕਰਤਤ ਹੀ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਹੁ। ਕ-
ਾਹੇਤੇ ਜੋ ਉਤਮ ਅਰ ਨੀਚ ਪੁਰਖ ਕੀ ਗਤਿ ਏਕ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਜੋ ਤਬ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇ-
ਹ ਵਚਨ ਸੁਣਿਆ। ਤਬ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਵਿਚਾਰਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕਾ ਬ-
ਚਨ ਏਕ ਹੀ ਸਰਬ ਉਪਦੇਸ਼ੋਂ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਰਾ-
ਜੇ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਵਾੜਹੁ ਕੋ ਹਿਲਾਯਾ। ਅਰ ਕਹਿਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਵਾੜ ਕੋ
ਖੋਲੋ। ਤਬ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਪੂਛਿਆ। ਜੋ ਤੁਮ ਕੌਣ ਹੋ। ਬਹੁੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਹਿਤ ਭਇਆ। ਜੋ
ਅਮਕਾ ਰਾਜਾ ਤੁਮਾਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਉ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਬ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਹਮਾਰੇ
ਸਾਥ ਰਾਜੇ ਕਾ ਕਿਆ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਪਰਧਾਨ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਰਾਜਾ ਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕ-
ਰਨਾ ਪਰਵਾਣ ਨਹੀਂ। ਤਬ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਿਵਾੜ ਕਉ ਖੋਲਿਆ। ਅਰ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਦੀ-
ਪਕ ਜਲਤਾ ਥਾ। ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਬੁਝਾਇਆ। ਤਬ ਵਹੁ ਰਾਜਾ ਭੀਤਰ ਜਾਇ ਕਰ ਸੰਤ ਜ-
ਨਹੁ ਕੇ ਚਰਨਹੁ ਪਰ ਮਸਤਕ ਜਾਇ ਰਾਖਿਆ। ਅਰ ਹਾਥਹੁ ਕਰਕੇ ਚਰਨਹੁ ਕਉ
ਪਕੜ ਰਹਾ। ਤਬ ਸੰਤ ਜਨ ਕਹਿਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਇਹ ਤੇਰੇ ਹਾਥ ਤਉ ਬਹੁਤ ਕੋਮਲ
ਹੈਂ। ਪਰ ਜਬ ਨਰਕਹੁ ਕੀ ਅਗਨ ਤੇ ਇਨ ਕੀ ਰਖਿਆ ਹੋਵੈ। ਬਹੁੜ ਰਾਜਾ ਕਉ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਨੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਹੇ ਰਾਜਨ ਤੂੰ ਅਬ ਭੀ ਜਬਾਰਬ ਵਿਖੇ ਵਿਚਰਹਿ
ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਤੁਝ ਸਿਉ ਏਕ ਏਕ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਪੂਛਹਿਗੇ।
ਤਬ ਇਹ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਰੁਦਨ ਕਰਨੇ ਲਗਾ। ਅਰ ਮੂਰਛਾ ਹੋਤ ਭਇਆ।
ਤਬ ਪਰਧਾਨ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਅਬ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਬਚਨ ਤੇ ਮੋਨ ਕਰੋ। ਇਸ ਕਰ
ਕੇ ਜੋ ਰਾਜਾ ਤੁਮਾਰੇ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਹੇ [illegible]
ਰਾਜਾ ਤਉ ਤੁਮਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰ ਤੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹ-
ਮ ਕਉ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਰਾਜਾ ਕਉ ਤੁਮਹੁ ਨੇ ਮਾਰਾ ਹੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਰਾਜਾ ਸੁਚੇਤ ਹੋਕਰ ਤੀ-
ਨ ਸਹੰਸ੍ਰ ਰੁਪਈਆ ਸੰਤ ਜਨ ਕੇ ਆਗੇ ਰਾਖਤ ਭਇਆ। ਅਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਇ-
ਹ ਧਨ ਪਾਪ ਤੇ ਰਹਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੂਆ ਹੈ। ਤਬ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਝ ਕਉ
ਮਾਇਆ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ। ਅਰ ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਮਾਇਆ ਵਿਖੇ ਡਾਰਿਆ ਚਾ-
ਹਤਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਕਹ ਕਰ ਸੰਤ ਜਨ ਉਠ ਖੜਾ ਹੂਆ। ਅਰ ਗ੍ਰਿਹ ਤੇ ਬਾਹੁਰ ਨਿਕਸਿ
[illegible]। ਅਰ ਧਨ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕੀਆ। ਬਹੁੜ ਏਕ ਅਵਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਸੀ ਸੰ-
ਤ ਜਨ ਸਿਉ ਕਹਾ ਥਾ। ਜੋ ਤੁਮ ਮੁਝ ਕਉ ਧਰਮ ਕੀ ਨੀਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਵਹੁ। ਤਬ
ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਤੁਝ ਤੇ ਲਘੂ ਮਾਨੁਖ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਨ ਕਉ ਪੁਤ੍ਰ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਜਾਣ-

ਹੂ।ਅਰ ਜੋ ਤੁਝ ਤੇ ਬਡੇ ਹੈਂ।ਸੋ ਤਿਨ ਕਉ ਪਿਤਾਵਤ ਦੇਖਹੁ।ਅਰ ਜੋ ਤੇਰੇ ਸਮਾਨ ਹੈਂ
ਸੋ ਉਨ ਕੇ ਸਾਥ ਬਾਂਧਵਹੁ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਵਰਤਮਾਨ ਹੋ।ਅਰ ਸਭ ਜਿਸੀ ਕਉ ਕਛੁ
ਡੰਡ ਦੇਵਹਿ।ਤਉ ਭੀ ਜੇਤਾ ਕਛੁ ਉਸ ਕੇ ਪਾਸ ਹੋਵੈ।ਤੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਕਉ ਤਾੜਨਾ ਕਰੁ
ਅਰੁ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਏਹੀ ਭਾਵਨਾ ਰਾਖੋ।ਜੋ ਮੈਂ ਤਾੜਨਾ ਭੀ ਉਸ ਕਉ ਭਲਾਈ ਹੀ ਕੇ ਨਮਿਤ
ਕਰਤਾ ਹੂੰ।ਬਹੁੜ ਜਬ ਅਪਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੀ ਕਉ ਏਕ ਛਟੀ ਮਾਰਹਿਗਾ।ਤ-
ਬ ਨਰਕ ਗਾਮੀ ਹੋਵਹਿਗਾ।ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਬੁਧਵਾਨ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਮੇਰੇ ਟਹ-
ਲੂਏ ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਜ ਵਿਗੜਿਆ ਥਾ।ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਟਹਲੂਏ ਕਉ ਮਾਰਨੇ ਲਾਗ-
।ਤਬ ਟਹਲੂਏ ਨੇ ਮੁਝੇ ਕਹਾ।ਜੋ ਤੂੰ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਤਾੜਨਾ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ।ਅ-
ਰਥ ਇਹ ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋ।ਸੋ ਜਬ ਇਹ ਬਚਨ ਮੈਂ ਨੇ ਸੁਨਿਆ।ਤਬ ਮੁਝ ਕੋ
ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭੈ ਉਤਪਤਿ ਹੂਆ।ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਰਾਜਾ ਕਉ ਸਰਬਦਾ ਇਹੀ
ਬਚਨ ਸ੍ਰਵਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਤੇ ਹੈਂ।ਬਹੁੜ ਨਾਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ।ਜੋ ਰਾਜਾ ਕਉ ਐ-
ਸਾ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਤਾ।ਜੋ ਮੈਂ ਤਉ ਕਿਸੀ ਕੇ ਊਪਰ ਡੰਡ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ।ਤਾਂ ਤੇ
ਅਪਨੇ ਸਰਬ ਮੰਤ੍ਰੀਅਹੁ ਅਰ ਪਰਧਾਨਹੁ ਅਰ ਸੈਨਾਪਤੀਅਹੁ ਕਉ ਪਾਪ ਤੇ ਵਿ-
ਵਰਜਤ ਕਰੈ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਨ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਰ ਕੇ ਭੀ ਰਾਜੇ ਹੀ ਕਉ ਤਾੜਨਾ ਹੋ-
ਤੀ ਹੈ।ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਧਰਮਗ ਰਾਜੇ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪਰਧਾਨਹੁ ਕੀ ਓਰ ਪਾਤੀ ਲਿ-
ਖੀ ਥੀ।ਜੋ ਭਾਗਵਾਨ ਪਰਧਾਨ ਓਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰ ਪ੍ਰਜਾ ਸੁਖੇਨ ਰ-
ਹਤੀ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਜਿਸ ਰਾਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰਜਾ ਧਰਮਹੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਰ ਦੁਖ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਵੈ।ਸੋ ਰਾਜਾ ਭੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਝ ਕਉ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ।ਜ-
ਬ ਤੂੰ ਅਚੇਤ ਹੋ ਕਰ ਭੋਗਹੁ ਵਿਖੇ ਲਿਪਟ ਹੋਵਹਿਗਾ।ਤਬ ਤੇਰੀ ਸਭ ਹੀ ਸੈਨਾ ਦੁਖ ਦਾ-
ਇਕ ਅਰ ਲੰਪਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।ਅਰ ਧਿਕ ਭੋਗੀ ਪੁਰਖ ਪਸੂ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੋਤਾ ਹੈ।
ਜੈਸੇ ਪਸੂ ਹਰੇ ਤ੍ਰਿਣਹੁ ਕਉ ਖਾਇ ਕਰ ਬਡਾ ਅਸਥੂਲ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਸਰੀ-
ਰ ਕੀ ਅਸਥੂਲਤਾ ਹੀ ਉਸ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੋਤੀ ਹੈ।ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ
ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਜਿਸ ਰਾਜਾ ਕਾ ਕੋਈ ਪਰਧਾਨ ਪਾਪਕਰਮੀ ਹੋਵੈ।ਅਰ ਵਹੁ ਰਾ-
ਜਾ ਉਸ ਕਉ ਤਾੜਨਾ ਨ ਕਰੈ।ਤਬ ਉਸ ਪਾਪ ਕਾ ਫਲ ਰਾਜਾ ਹੀ ਕਉ ਲਾਗਤਾ ਹੈ।
ਤਬ ਰਾਜਾ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ।ਜੋ ਮਾਇਆ ਵਿਖੇ ਆਸ਼ਕਤ ਹੋ ਕ-
ਰ ਪਰਮਾਰਥ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਵਣਾ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਇਹ ਜੇਤੇ ਮੇਰੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਅ-
ਰ ਪਰਧਾਨ ਹੈਂ।ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੋਜਨ ਕੇ ਅਰਥੀ ਹੈਂ।ਅਰ ਅਪਨੇ ਮਨੋਰਥੋਂ ਕੇ

ਨਮਿਤ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਨਸ਼ਟ ਕੀਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਜਬ ਮੈਂ ਇਨ ਕੇ ਵਸੀਕਾਰ ਹੋਕਰ ਧਰਮ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਰਹੂੰਗਾ। ਤਬ ਮੈਂ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਨਰਕਗਾਮੀ ਹੋਵਊਂਗਾ। ਸੋ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੀਐ ਤੌ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਮੇਰੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਰਾਜਾ ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ਰੀਅਹੁ ਅਰ ਸੈਨਾ ਕਉ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਵਿਰਜਤ ਕਰੈ। ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਅਪਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਰ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕਹੁ ਕਉ ਪਾਪ ਕਰਮਹੁ ਵਿਖੇ ਲਗਾਵੈ। ਪਰ ਇਹੁ ਜੋ ਧਰਮ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕਉ ਧਰਮ ਕੀ ਨੀਤ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਧਰਮ ਕੀ ਨੀਤਾ ਵਿਖੇ ਰਾਖਣਾ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਬੁਧ ਕੇ ਊਪਰ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਭੋਗਹੁ ਕਉ ਪ੍ਰਬਲ ਨ ਹੋਣੇ ਦੇਵੈ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਤਉ ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਆਪਨੇ ਮਨੋਰਥਹੁ ਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਨੇ ਨਮਿਤ ਜਤਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਬੁਧਿ ਕਉ ਭੀ ਇਨਹੀ ਕਾਰਜਹੁ ਵਿਖੇ ਲਗਾਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਜਿਸ ਨੇ ਬੁਧਿ ਰੂਪੀ ਦੇਵਤਾ ਕਉ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਦੁਸ਼ਟਹੁ ਕੇ ਹਾਥ ਵਿਖੇ ਬਾਂਧ ਦੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਕੇ ਊਪਰ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਮ ਕੀ ਨੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤੀ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਵਿਚਾਰ ਰੂਪੀ ਸੂਰਜ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁਰੋ ਉਸ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕਹੁ ਵਿਖੇ ਵਰਤਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਤੇ ਪੀਛੇ ਓਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰਬ ਪ੍ਰਜਾ ਊਪਰ ਉਜਿਆਰਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਸੂਰਜ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀ ਆਸ਼ਾ ਰਖਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਅਜੋਗ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਧਰਮ ਕੀ ਬੁਧਿ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਉਪਜਤਾ ਹੈ ਅਰ ਧਰਮ ਬੁਧ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਕਰਤਤਹੁ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਸਮਝੈ। ਅਰ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕਉ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖੈ ਜੋ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਿਸ ਨਮਿਤ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਜੋ ਜਬ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭੋਜਨਹੁ ਨਮਿਤ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕਉ ਤਿਆਗੈ। ਤਬ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਤਉ ਪਸ਼ੂਅਹੁ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਭੀ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕਉ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਧਿਕ ਹੈ। ਸੋ ਜਦਪਿ ਵਹੁ ਦੇਖਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਸੁੰਦਰ ਵਸਤ੍ਰਹੁ ਕੇ ਨਮਿਤ ਧਰਮ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਸੋ ਸੀਗਾਰ ਬਨਾਵਣਾ ਇਸਤ੍ਰੀਅਹੁ ਕਾ ਕਾਮ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਅਪਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕੇ ਨਮਿਤ ਧਰਮ ਕਉ ਤਿਆਗ ਦੇਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਸਿੰਘਹੁ ਅਰ ਜਿਆਲਹੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਮਾਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕਉ ਤਿਆਗੈ। ਤਉ ਭੀ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖੀਐ ਤਉ ਸਭ ਹੀ ਲੋਕ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੋਜਨ ਕੇ ਅਰਥੀ ਹੈਂ ਅਰ-

ਅਪਣੇ ਭੋਗਹੁ ਕੇ ਨਮਿਤ ਇਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ਸੋ ਇਸਕੀ ਪਰੀਖਿਆ ਇਹ ਹੈ॥
ਜੋ ਜਬ ਉਨਕਾ ਸੁਵਾਰਥ ਭੰਗ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਤਬ ਸਭ ਹੀ ਇਸਕੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ਅਰ ਇ
ਸਕੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂਅਹੁ ਕੀ ਸੇਵਾ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਇਨਕੇ ਸਨ
ਬੰਧੀ ਅਰ ਮਿਤ੍ਰ ਟਹਲੂਏ ਔਰ ਸਭ ਹੀ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ਅ-
ਰ ਬੁਧਵਾਨ ਪੁਰਖ ਵਹੀ ਹੈ ਜੋ ਐਸੇ ਭੇਦ ਕਉ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝੈ॥ਅਰ ਪਦਾਰ-
ਥਹੁ ਕੀ ਅਸਥੂਲਤਾ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਅਭਿਮਾਨੀ ਨਾ ਹੋਵੈ॥ਪਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ
ਐਸੀ ਸਮਝ ਉਤਪਤਿ ਨਹੀ ਹੂਈ ਸੋ ਬੁਧਹੀਨ ਕਹੀਤਾ ਹੈ॥ਅਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ
ਵਿਖੇ ਬੁਧਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੋ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਭੀ ਨਹੀ ਹੋਸਕਤਾ॥
ਅਰ ਜੋ ਵੀਚਾਰ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਨਰਕ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਇਸੀ
ਕਾਰਣ ਤੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਸਰਬ ਭੂਖਣਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਬੁਧਿ ਹੈ॥ਬਹੁੜ
ਦਸਵੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ॥ਜੋ ਰਾਜਿਆਹੁ ਵਿਖੇ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਅਭਿਮਾਨ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਅਰ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਹੀ ਇਸਕੀ ਬੁਧਿ ਕਾ ਪਰ-
ਮ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੈ॥ਤਾਂ ਤੇ ਰਾਜਾ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ॥ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਤਉ ਕ੍ਰੋਧ ਕੇ ਵਿਘ-
ਨਹੁ ਕਉ ਪਛਾਣੈ॥ਬਹੁੜ ਜਬ ਅਕਸਮਾਤ੍ਰ ਕਿਸੀ ਅਵਸਰ ਵਿਖੇ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਜਣੇ
ਲਾਗੈ॥ਤਬ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਅਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਕਉ ਦਇਆ ਅਰ ਸਹਣ ਸੀਲਤਾ ਵਿਖੇ
ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰੈ॥ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਜਾਣੈ॥ਜੋ ਸਹਣ ਸੀਲਤਾ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕਾ ਧਰਮ ਹੈ॥ਅਰ
ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨਾ ਅਸੁਰਹੁ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ॥ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਵਚਨਹੁ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ
ਕੀ ਅਵਗਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ਤਬ ਐਸੇ ਅਵਸਰ ਵਿਖੇ ਉਸਕੇ ਊਪਰ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਕ੍ਰੋ-
ਧ ਕੀਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ॥ਸੋ ਰਾਜੇ ਕਉ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਿਆ ਚਾਹੀ-
ਤਾ ਹੈ॥ਜੋ ਜਬ ਦੁਰਬਚਨ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਸਾਚ ਕਹਤਾ ਹੈ॥ਤਉ ਭੀ ਉਸਕਾ ਉ-
ਪਕਾਰ ਜਾਨਨਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ॥ਅਰ ਜਬ ਝੂਠ ਕਹਿਤਾ ਹੈ॥ਤਬ ਅਧਿਕ ਉਪਕਾਰ
ਜਾਨਨਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ॥ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਉਸਕੇ ਬਚਨ ਕੋ ਸੁਣਕਰ ਸਹਣਸੀਲ ਹੋਵੇ-
ਗਾ॥ਤਬ ਉਸਕੇ ਸੁਭ ਕਰਮਹੁ ਕਾ ਫਲ ਇਸਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ॥ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ
ਵਾਰਤਾ ਹੈ॥ਜੋ ਕਿਸੀ ਨੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਉ ਕਹਾ ਥਾ॥ਜੋ ਅਮਕਾ ਪੁਰਖ ਐਸਾ ਬਲਵਾ-
ਨ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸਕੇ ਸਾਥ ਜੁਧ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਗਿਰਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ॥ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ
ਕਹਾ॥ਜੋ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਣੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਜੀਤਿਆ ਹੈ॥ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਬਲਵਾਨ ਕਹੀਤਾ ਹੈ॥
ਅਰ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੇ ਪਕੜਨੇ ਅਰ ਗਿਰਾਵਨੇ ਹਾਰੇ ਕਉ ਤਉ ਬਲੀ ਕਹਣਾ ਅਜੋਗ ਹੈ॥

ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਧਰਮਵਾਨ ਪੁਰਖ ਕਾ ਲਛਣ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਦਪਿ ਕ੍ਰੋਧਵਾ-
ਨ ਪੁਰਖ ਹੋਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨ ਕਰਹਿ। ਅਰ ਹੋਤਾ ਅ-
ਨਹੋਤਾ ਬਚਨ ਨ ਕਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਕਿਸੀ ਪਰ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਜਥਾਰ-
ਥ ਕਉ ਭੁਲਾਇ ਨ ਦੇਵੈ। ਅਰ ਜਦਪਿ ਸਮਰਥ ਭੀ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭੀ ਅਪਨੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ
ਉਲੰਘਨ ਨ ਹੋਵੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਧੀਰਜ
ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਉ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਕੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨ ਦੇਖੀਐ। ਤਬ ਲਗ ਉਸ ਪਰ ਪ੍ਰਤੀ-
ਤ ਕਰਨੀ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਰਾਜ ਪੁਤ੍ਰ ਚਟਸਾਲ ਵਿਖੇ ਪੜ੍ਹਨ
ਕਉ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਕੋਈ ਦੁਸ੍ਟ ਆਇਕਰ ਉਸ ਕਉ ਦੁਰਬਚਨ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ। ਬਹੁੜ
ਰਾਜ ਪੁਤ੍ਰ ਕੇ ਟਹਲੂਏ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਇਕਰ ਉਸ ਦੁਸ੍ਟ ਕਉ ਮਾਰਨੇ ਕੀ ਮਨਸਾ ਕਰਤ ਭਏ।
ਤਬ ਰਾਜ ਪੁਤ੍ਰ ਨੇ ਅਪਨੇ ਟਹਲੂਅਹੁ ਕਉ ਵਰਜਤ ਕੀਆ। ਅਰ ਉਸ ਦੁਸ੍ਟ ਕਉ
ਕਹਿਨੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਹੇ ਭਾਈ ਹਮਾਰੇ ਵਿਖੇ ਤਉ ਐਸੇ ਅਵਗੁਣ ਹੈਂ। ਜੋ ਤੂੰ ਉਨ ਕਉ ਜਾਣ-
ਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਤੁਝ ਕਉ ਕੁਛ ਅਰਥ ਹੋਵੈ ਤਬ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਹੁ। ਬਹੁੜ ਇਹ ਵਚਨ
ਸੁਨ ਕਰ ਓਹੁ ਦੁਸ੍ਟ ਲਜਾਮਾਨ ਭਇਆ। ਤਬ ਰਾਜ ਪੁਤ੍ਰ ਨੇ ਅਪਨੇ ਗਲੇ ਕਾ ਵਸਤ੍ਰ ਅ-
ਰ ਸਹੰਸ੍ਰ ਰੁਪਈਆ ਉਸ ਕਉ ਦੀਆ। ਅਰ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਲੈਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਣੇ
ਲਾਗਾ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਤੂੰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕੀ ਸੰਤਾਨ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਉਸੀ ਰਾਜ ਪੁਤ੍ਰ ਕੀ ਅਵਰ
ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਸਮੇ ਦੋਇ ਵਾਰ ਅਪਨੇ ਟਹਲੂਏ ਕਉ ਬੁਲਾਵਤ ਭਇਆ। ਅਰ ਟ-
ਹਲੂਆ ਤੂਸ੍ਨੀ ਹੀ ਰਹਾ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਨਿਕਟ ਜਾਇਕਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਮੈਨੇ ਤੁਝ ਕੋ
ਦੋਇ ਵਾਰ ਬੁਲਾਯਾ। ਤੈਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀ। ਤਬ ਟਹਲੂਏ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਮੈ ਤਉ ਤੁਮਾ-
ਰਾ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਥਾ। ਪਰ ਮੈ ਤੁਮਾਰੀ ਸਹਣਸੀਲਤਾ ਕਉ ਜਾਣ ਕਰ ਨਿਰਭੈ ਹੋ
ਰਹਾ ਥਾ। ਜੋ ਇਸ ਅਵਗਿਆ ਕਰਕੇ ਤਾੜਨਾ ਨ ਕਰਹਿਗੇ। ਤਬ ਵਹੁ ਰਾਜ ਪੁਤ੍ਰ ਕਹ-
ਨੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਹਮਾਰੇ ਊਪਰ ਇਹ ਭੀ ਬਡਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਮੇਰਾ ਟਹਲੂ-
ਆ ਮੇਰੇ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਹੂਆ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਕੇ ਟਹਲੂਏ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿ
ਕੇ ਪਸੂ ਕਾ ਪਾਂਵ ਤੋੜ ਡਾਰਿਆ ਥਾ। ਤਬ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਤੈਨੇ ਇਸ ਬਿਚਾਰੇ ਕਉ
ਦੁਖ ਕਿਉ ਦੀਆ। ਬਹੁੜ ਟਹਿਲੂਆ ਕਹਿਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਧੀਰਜ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ
ਕੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਮੈਨੇ ਇਹ ਅਵਗਿਆ ਕਰੀ ਹੈ। ਤਬ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਮੈ ਸ-
ਹਿਣਸੀਲਤਾ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਹੀ ਕਉ ਲਜਾਮਾਨ ਕਰੂੰਗਾ। ਇਤਨਾ ਕਹਿਕਰ ਮੋਲ ਲੀਏ
ਹੂਏ ਟਹਲੂਏ ਕਉ ਮੁਕਤਿ ਕਰ ਦੀਆ। ਬਹੁੜ ਉਸ ਹੀ ਸੰਤ ਜਨ ਕਉ ਕੋਈ ਦੁਸ੍ਟ ਦੁਰਬ-

ਰਨ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ॥ ਤਬ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੁਝ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਵਿਖੇ ਕੇਤੀਆਂ ਕਠਨ ਘਾਟੀਆਂ ਹੈਨ॥ ਜੋ ਜਬ ਮੈਂ ਉਨਤੇ ਉਲੰਘਤ ਹੂਆ ਤਉ ਭੀ ਤੇਰੇ ਦੁਰਬਚਨਹੁ ਕਾ ਭੈ ਕੋਊ ਨਹੀਂ ਅਰ ਜਬ ਮੈਂ ਉਨ ਕਉ ਲੰਘ ਨ ਸਕਿਆ ਤਬ ਜੈਸਾ ਤੂੰ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤਿਸਤੇ ਭੀ ਮੈਂ ਨੀਚ ਹੂੰ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖ ਖਿਮਾ ਅਰ ਸਹਿਣਸੀਲਤਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਪਦ ਕੋ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਜਦਪਿ ਗ੍ਰਿਸਥ ਧਰਮ ਵਿਖੇ ਵਰਤਤੇ ਹੈਂ ਤਉ ਭੀ ਮਹਾਂ ਸੁਭ ਮੇਂ ਵਿਰਕਤ ਚਿਤ ਕਹੀਤੇ ਹੈਂ॥ ਬਹੁੜ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਇ ਕਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕੇ ਵਸੀਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਵਹੁ ਨਰਕਗਾਮੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਸਮਰਥ ਹੋਇ ਕਰ ਅਪਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਉ ਭਛਨ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ॥ ਤਬ ਮਹਾਰਾਜ ਉਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਰ ਪੂਰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਜਿਸ ਰਾਜਾ ਕੀ ਬੁਧਿ ਧਰਮ ਕੀ ਬੁਧਿ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਜੇਤੇ ਬਚਨ ਅਰ ਜੁਗਤਾ ਮੈਂਨੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆਂ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਇਤਨਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਿਨ ਕੋ ਬਹੁਤ ਹੈ॥ ਅਰ ਜਿਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਕੋਮਲ ਨ ਹੋਵੈ॥ ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਪਰ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀ ਕਛੁ ਨਹੀਂ॥ ਅਰਬ ਇਹ ਜੋ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਸਤ ਕਹਨਾ ਅਵਰ ਹੈ॥ ਅਰ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਸਤ ਜਾਨਨਾ ਅਵਰ ਹੈ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਛਲ ਅਰ ਡੰਡ ਕਰਕੇ ਧਨ ਕਉ ਉਤਪਤ ਕਰੈ॥ ਅਰ ਪਾਪਾਂ ਹੂ ਵਿਖੇ ਨਿਹਸੰਕ ਹੋਕਰ ਵਰਤੈ॥ ਤਬ ਕਿਉਂਕਰ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਸਤਿ ਜਾਣਿਆ ਹੈ॥ ਤਾਤੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰਖ ਵਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੈ॥ ੧॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਨੀਤ ਵਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਰਗ ਹ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ॥ਅਥ

ਵਿਕਾਰ ਨਖੇਧ ਪ੍ਰਕਰਣੇ ਆਦਿ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਮਨ ਕਾ ਜਤਨ ਅਰ ਕਠੋਰ ਸੁਭਾਵ ਕਉ ਪਰਹਾਰ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਰ ਇਸ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਨਉ ਵਿਭਾਗ ਚਲਾਹਿਗੇ॥ ਜੋ ਮੈਂ ਪ੍ਰਿਥਮ ਵਿਭਾਗ ਵਿਖੇ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਉਸਤਤ ਵਰਨਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ॥ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭੀ ਭਲੇ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਹੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨੇ ਕਉ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਮੁਝ ਕਉ ਭੇਜਿਆ ਹੈ॥ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂ ਉਤਮ ਪਦਾਰਥ ਭਲਾ ਸੁਭਾਉ ਹੀ ਹੋਵੈਗਾ॥ ਬਹੁੜ ਇਕ ਮਾਨੁਖ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕੇ ਪਾਸ ਗਿਆ॥

ਥਾ। ਅਰ ਪੂਛਨੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਧਰਮ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਭਲਾ ਸੁਭਾ-
ਵ ਹੀ ਧਰਮ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਇਕ ਅਵਰ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਪੂਛਿਆ ਥਾ। ਜੋ ਉਤਮ ਕਰਤਤ
ਕਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਸਰਬ ਕਰਤਤ ਤੇ ਉਤਮ ਹੈ। ਬ-
ਹੁੜ ਇਕ ਅਵਰ ਮਾਨੁਖ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਉ ਕਹਾ ਥਾ। ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਕਛੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਹੁ
ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਤੂੰ ਹੋਵੇਂ ਤਾਹੀਂ ਸਾਂਈ ਕੇ ਭੈ ਸੰਜੁਗਤ ਹੋ।
ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਬੁਰਾਈ ਕਰੇ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਭੀ ਭਲਾਈ ਕਰੁ। ਅਰ ਸਰਬ ਜੀ-
ਵਹੁ ਸਾਥ ਭਲਾਈ ਕਰ ਸਹਿਤ ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਅਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ
ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਦੀਆ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਕਾ ਮਸਤਕ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਹਿਤ ਖੁੱਲਾ ਰ-
ਹਿਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਨਰਕਹੁ ਕੀ ਅਗਨ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਜਲਤਾ। ਅਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਉ ਕਿਸੀ ਮਾਨੁ-
ਖ ਨੇ ਕਹਾ ਥਾ। ਜੋ ਅਮਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਿਨ ਕੋ ਬ੍ਰਤ ਰਾਖਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਰਾਤ੍ਰ ਕੋ ਜਾਗ੍ਰਣ ਕਰ-
ਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਜੋ ਪ-
ੜੋਸੀਅਹੁ ਕੋ ਦੁਰਬਚਨ ਕਹਿ ਕਰ ਦੁਖਾਵਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਨਿਰਸੰ-
ਦੇਹ ਵਹੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਰਕ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਬੁਰਾ ਸੁਭਾਵ
ਭਜਨ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਮਾਖੀ ਅਰ ਮਿਠਾਈ ਕਉ ਖਟਾਈ ਨਾਸ
ਕਰਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਪਾਪਹੁ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸੂਰਜ ਕੀ
ਉਸ਼ਨਤਾ ਕਰ ਬਰਫ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਾਂਈ ਕੇ ਆਗੇ ਇਉਂ ਭੀ ਅਰਦਾ-
ਸ ਕਰਤਾ ਥਾ। ਜੋ ਹੇ ਸਾਂਈ ਅਪਨੀ ਦਯਾ ਕਰ ਜੈਸੇ ਤੁਮ ਨੇ ਹਮਾਰਾ ਸਰੀਰ ਸੁੰਦਰ ਬਨਾਇ-
ਆ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਮਾਰਾ ਸੁਭਾਉ ਭੀ ਭਲਾ ਕਰੁ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਮੁਝ ਕੋ
ਭਲਾ ਸੁਭਾਉ ਅਰ ਅਰੋਗਤਾ ਦੇਵਹੁ। ਬਹੁੜ ਕਿਸੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ।
ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਜੋ ਕੁਛ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਤਿਨਹੁ ਵਿਖੇ ਭਲਾ ਪਦਾਰਥ ਕਿਆ
ਹੈ। ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਤੇ ਵਸੇਖ ਹੈ। ਬਹੁ-
ੜ ਇਕ ਅਵਰ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੈ ਏਕ ਵਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਨਿਕਟ ਥਾ।
ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਮੈਨੇ ਇਕ ਵਡਾ ਅਸਚਰਜ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਪੁਰਖ ਮੁ-
ਝ ਕਉ ਗਿਆਨ ਹੂਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਇਆ ਥਾ। ਸਾਂਈ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਬੀਚ ਬਡਾ ਪਟਲ ਥਾ
ਪਰਾ। ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਜੋ ਉਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਆਇਆ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਪਟਲ ਕਉ ਦੂਰ ਕੀ-
ਆ। ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਸਾਥ ਮਿਲਾਇ ਲੀਆ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ
ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕਰਕੇ ਕਪਟ ਬਿਨਾ ਹੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪ-

ਤ੍ਰਿਹੋਵੈ। ਜੋ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕਰਕੇ ਜਤਨ ਬਿਨਾ ਹੀ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਭਲੇ
ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੀ ਵਿਖੇ ਪਾਈ ਜਾਤੀ ਥੀ। ਜੋ ਇਸੀ ਪਰ
ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਠੌਰ ਵਿਖੇ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਤਬ ਉਹਾ ਇਸਤ੍ਰੀ
ਆ ਨਿਡਰ ਹੋਇਕਰ ਊਚੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨ ਲਾਗੀਆਂ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਉਹਾ ਉਮਰ
ਆਇ ਨਿਕਲਿਆ। ਤਬ ਵਹੁ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਚਪਲਤਾ ਕਉ ਛਾਡ ਕੈ ਮੋਨ ਕਰ ਬੈਠੀ
ਆਂ। ਤਬ ਉਮਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਹੇ ਮੂਰਖਹੁ ਤੁਮਹੁ ਨੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਾ ਭੈ ਨਹੀ
ਕੀਆ। ਅਰ ਮੁਝ ਕਉ ਦੇਖਕਰ ਮੋਨ ਕਰ ਬੈਠੀਆਂ ਹੋ। ਤਬ ਉਨੋ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਮ-
ਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਮਹਾਂ ਕੋਮਲ ਹੈ। ਅਰ ਤੇਰਾ ਸੁਭਾਉ ਉਨਤੇ ਕਠੋਰ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਹ-
ਮ ਤੁਮਤੇ ਡਰਤੀਆਂ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਉਮਰ ਕਉ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਹੇ ਉਮਰ
ਜਬ ਤੁਝ ਕੋ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੇਖੈ ਤਉ ਭੀ ਤੇਰੇ ਤੇਜ ਕਰ ਭਾਗ ਜਾਵੈ। ਅਰ ਠਹਰ ਨ ਸਕੈ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਮਰ ਕੀ ਮਨੋਹਾਰ ਕਰਤ ਭਇਆ ਅਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਆ। ਬਹੁੜ ਇਕ
ਅਵਰ ਭੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਥਾ। ਜੋ ਸੰਜੋਗ ਕੌ ਪਾਇਕਰ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਾਥ ਮਾਰਗ
ਵਿਖੇ ਸੰਗੀ ਹੂਇਆ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਉਸਤੇ ਬਿਛੜੇ ਤਬ ਰੋਵਨੇ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਲੋਗਹੁ ਨੇ ਪੂ-
ਛਿਆ। ਜੋ ਤੁਮ ਕਿਸ ਨਮਿਤ ਰੁਦਨ ਕਰਤੇ ਹੋ। ਬਹੁੜ ਉਸ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਏਹੁ
ਪੁਰਖ ਮੁਝਤੇ ਬਿਛੜਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਕਾ ਬੁਰਾ ਸੁਭਾਵ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਪਾਸ ਰਹਾ। ਅਰ
ਦੂਰ ਨ ਰਹਾ। ਤਾਂਤੇ ਮੈ ਰੁਦਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਅਰ ਅਬੂਬਕਰ ਕਿਤਾਈ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ
ਫਕੀਰੀ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਕਾ ਭਲਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ। ਜੋ ਉਤਮ ਫਕੀਰੀ
ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਕਾ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਜੋ ਉਤਮ ਫਕੀਰ ਹੈ। ਅ-
ਵਰ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਠੋਰ ਐਭਾਵ ਐਸਾ ਪਾਪ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੋਤੇ
ਕੋਈ ਸੁਭ ਗੁਣ ਭੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਐਸਾ ਭਲਾ ਸੁਭਾਉ ਐਸਾ ਭਜਨ ਹੈ
। ਜੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਪਾਪਹੁ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਕੋਈ ਅਵਗੁਣ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ
ਕਰ ਸਕਤਾ। ੧॥ ॥ਅਬ ਦੂਸਰੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿਖੇ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕਾ ਵਰਨਨ
ਹੋਵੇਗਾ। ।ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਨਿਰਨੇ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ
ਬਚਨ ਆਏ ਹੈਂ। ਪਰ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਕਿਸੀ ਨੇ ਨਹੀ ਕਹੀ। ਜੈਸੇ ਕਿ
ਸੀ ਨੇ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਸਤਕ ਪਰਸੰਨ ਰਾਖਨਾ ਭੀ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਨੇ ਕ-
ਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਹਨਸੀਲਤਾ ਹੀ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਅੰਗ ਹੈਂ। ਪਰ ਸੰਪੂਰਨ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਇਸ ਹੀ
ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਮੈ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਕਹਿਤਾ ਹੂੰ। ਜੋ ਐਸੇ ਜਾ-

 ਨ ਤੂੰ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨਖ ਕੋ ਦੁਹੁ ਪਦਾਰਥਹੁ ਸਨਬੰਧ ਤੇ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਸਰੀ-
ਰ ਹੈ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕਰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਜੀਵ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਕੋ ਬੁਧਿ ਕਰ
ਪਛਾਨ ਸਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਅਰ ਜੀਵ ਕੀ ਸੁੰਦ੍ਰਤਾਈ ਭੀ ਹੈ। ਅਰ ਕਰੂਪਤਾ ਭੀ ਹੈ। ਅ-
ਰ ਸਰੀਰ ਕੀ ਸੁੰਦ੍ਰਤਾਈ ਕੋ ਅਸਥੂਲ ਰੂਪਵੰਤ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੀਵ ਕੀ ਸੁੰਦ੍ਰਤਾਈ
ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਸਥੂਲ ਰੂਪਵਾਨ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਜਿਸ
ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਅਰ ਮਸਤਕ ਅਰ ਨਾਕ ਅਰ ਮੁਖ ਅਰ ਅਵਰ ਸਰਬ ਅੰਗ ਸੁੰਦਰ ਅਰ ਸਮਾ-
ਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੀਵ ਕੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਭੀ ਤਬ ਹੀ ਕਹੀਤੀ ਹੈ। ਜਬ ਇਸ
ਪੁਰਖ ਵਿਖੇ ਚਾਰ ਗੁਣ ਸਮਾਨ ਪਾਇ ਜਾਵਹਿ। ਜੋ ਏਕ ਵਿਦਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਭੋਗ-
ਹੁ ਕਾ ਜੀਤਨਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਜੀਤਨਾ ਹੈ। ਅਰ ਚਉਥਾ ਵੀਚਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਵਿਚਾਰ
ਇਨਹੁ ਤੀਨਹੁ ਵਿਖੇ ਵਰਤਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਕਹੀ ਥੀ। ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ
ਅਰਥ ਬੂਝ ਹੈ। ਅਰ ਵਸ਼ੇਖਤਾ ਇਸ ਕੀ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਬੂਝ ਕਰ ਸਾਚ ਅਰ ਝੂਠ ਕਉ
ਸੁਗਮ ਹੀ ਪਛਾਨ ਲੇਵੈ। ਬਹੁੜ ਬਚਨ ਅਰ ਕਰਤਬ ਕੀ ਭਲਾਈ ਅਰ ਬੁਰਾਈ ਕੇ
ਭੇਦ ਕਉ ਸਮਝੈ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਜਾਣੈ ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਝੂਠੀ ਹੈ। ਅਰ ਇਹ ਨਿਸਚਾ
ਸਾਚਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਬਚਨ ਅਰ ਕਰਤਬ ਅਰ ਸਾਚੇ ਨਿਸਚੇ ਕਉ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣ-
ਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਇਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਅਨਭਵ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਨਭਵ ਸਰਬ ਸੁ-
ਭ ਗੁਣਹੁ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸਾਂਈ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਅਨਭਵ ਪ੍ਰਾਪ-
ਤਿ ਹੂਆ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਉ ਸਰਬ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਭੋਗਹੁ ਕਾ ਜੀਤਨਾ
ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਭੋਗ ਭੀ ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵਹਿ। ਅਰ ਬੁਧ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ
ਵਰਤਹਿ। ਅਰ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨਨੀ ਇਸ ਕੋ ਸੁਗਮ ਹੋਵੈ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ
ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਜੀਤਨਾ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਵਰਤੈ। ਅਰ ਵੀਚਾਰੁ
ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਉ ਉਲੰਘ ਕਰ ਕਿਸੀ ਕਉ ਦੁਖਾਵੈ ਨਹੀਂ। ਬਹੁੜ ਚਉਥਾ ਵੀਚਾ-
ਰ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਕਾ ਬਲ ਇਨਹੁ ਤੀਨਹੁ ਵਿਖੇ ਵਰਤੈ। ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਭੋਗ ਕ-
ਉ ਵਸੀਕਾਰ ਕਰਹਿ। ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਕਉ ਸਮਾਨ ਰਾਖੈ। ਅਰ ਇਨ ਕਉ ਧਰਮ
ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੈ ਵਰਤਾਵੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੂਕਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ।
ਅਰ ਭੋਗ ਘੋੜੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ। ਅਰ ਬੁਧ ਰੂਪੀ ਸਵਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਕਬਹੂੰ ਐਸੇ ਹੋ-
ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਘੋੜਾ ਸਵਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਕਬਹੂੰ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਚ-
ਲਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਕੂਕਰ ਭੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਵਿਪਰਜੈ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਲਗੁ ਘੋੜਾ-

ਅਰ ਕੂਕਰ ਸਵਾਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਲਗ ਸਵਾਰ ਕਉ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਾਥ ਨਹੀਂ ਲਗਤਾ। ਅਰ ਸਵਾਰ ਕਉ ਇਹ ਭੈ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਤ ਘੋੜਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਇ ਕਰ ਮੁਝ ਕਉ ਗਿਰਾਇ ਦੇਵੈ। ਅਥਵਾ ਕੂਕਰ ਹੀ ਫਾਰ ਡਾਰੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਇਨ ਕਉ ਅਪਨੇ ਵਸੀਕਾਰ ਕਰੇ। ਬਹੁੜ ਭੋਗ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਬੁਧ ਕਰ ਹਟਾਵੈ। ਅਰ ਕਬਹੂੰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕੇ ਭੋਗੋਂ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਨਾਸ ਕਰੇ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਭੋਗਾਹੂ ਕਉ ਹਠ ਕਰ ਦੂਰ ਕਰੈ। ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਉ ਭੋਗ ਅਥਵਾ ਮਾਨ ਕਾ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕਰ ਵਸੀਕਾਰ ਕਰੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਕਉ ਅਪਨੇ ਅਧੀਨ ਰਾਖੇ। ਜੋ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਵਿਖੇ ਇਹ ਚਾਰ ਲਛਨ ਸਮਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਤਿਸ ਕਉ ਸੰਪੂਰਨ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲਾ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਲਛਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਕੋਈ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਸੁਭਵ ਸੰਪੂਰਨ ਭਲਾ ਨਹੀ ਕਹੀਤਾ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਸੁੰਦਰ ਹੋਵੈ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਨੇੜ ਅਥਵਾ ਨਾਕ ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਅਵਰ ਅੰਗ ਕਰੂਪ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪਵਾਨ ਨਹੀ ਕਹੀਤਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਇਨਹੁ ਲਛਨਹੁ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਭੀ ਹੈ। ਅਰ ਕਰੂਪਤਾ ਭੀ ਹੈ। ਅਰ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿਖੇ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਕਰੂਪਤਾ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਏਕ ਮਿਰਜ਼ਾਦਾ ਅਧਿਕ ਹੋਣੇ ਕੇ ਵਿਖੇ ਕਰੂਪਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਮ੍ਰਿਜ਼ਾਦਾ ਤੇ ਅਲਪ ਹੋਣੇ ਤੇਖੇ ਭੀ ਕਰੂਪਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਵਿਖੇ ਏਕ ਸੁਭਾਉ ਹੀ ਬੁਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕਰ ਕੇ ਅਵਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਸੁਭਾਵ ਬੁਰੇ ਉਤਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਪਰ ਇਨਹੁ ਲਛਨਹੁ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜ਼ਾਦਾ ਜੋ ਕਹੀ ਥੀ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜਬ ਵਿਦਿਆ ਹੀ ਮ੍ਰਿਜ਼ਾਦਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਮਲੀਨਤਾ ਵਿਖੇ ਪਸਰ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਚਪਲਤਾਈ ਅਰ ਚਤੁਰਾਈ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਵਿਦਿਆ ਮ੍ਰਿਜ਼ਾਦਾ ਤੇ ਥੋੜੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਮੂਰਖਤਾ ਅਰ ਜੜਤਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਵਿਦਿਆ ਹੀ ਮ੍ਰਿਜ਼ਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਅਰ ਸੁਮਤਿ ਅਰ ਸੁਧ ਸੰਕਲਪ ਅਰ ਉਤਮ ਬੁਧਿ ਉਪਜਤੀ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਬ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਬਲ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਅਭਿਮਾਨ ਅਰ ਅਹੰਕਾਰ ਅਰ ਦੁਰਬਚਨ ਅਰ ਬਡਾਵਣਾ ਅਰ ਅਪਨੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨੀ ਅਰ ਨਿਹਸੰਕ ਹੋਇ ਕਰ ਆਪ ਕਉ ਭਿਆਨਕ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਡਾਰਨਾ। ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਅਵਗੁਣ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਜਬ ਕ੍ਰੋਧ ਹੀ ਮ੍ਰਿਜ਼ਾਦਾ ਵਿਖੇ ਅਲਪ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਨਿਰਮਾਨਤਾ ਅਰੁ ਪਰਾਧੀਨਤਾ ਅਰ ਕਪਟ ਇਸ ਥੀ; ਅਵਰ ਭੀ ਬੁਰੇ

੨੦੨ ਸੁਭਾਵ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਬਲੁ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ
ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਚਿਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਾਰਥ ਅਰ ਬਲ ਅਰ ਸਹਣ ਸੀਲਤਾ ਅ-
ਰ ਨਿੰਮ੍ਰਿਤਾ ਅਰ ਇਸ ਕੀ ਆਈ ਅਨੇਕ ਸੁਭ ਗੁਣਹੁ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਜਬ ਭੋਗਹੁ ਕਾ ਬਲੁ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਰ ਅਸੁਧਤਾ ਅਰ ਕ੍ਰਿ-
ਪਣਤਾ ਅਰ ਈਰਖਾ ਉਪਜਤੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਧਨਵਾਨਹੁ ਤੇ ਅਪਮਾ-
ਨ ਕਉ ਖੈਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਧਨਹੁ ਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ਅਵ-
ਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਅਪਲਛਣ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਸਰਬਥਾ ਜਬ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋ-
ਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸੰਜਮ ਅਰ ਸੰਤੋਖ। ਅਰੁ ਧੀਰਜ ਅਰ ਭਾਉ ਉਤਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਵਿਦਿ-
ਆ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਭੋਗ ਜੋ ਵਰਨਨ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਨ ਕੇ ਦੋਇ ਦੋਇ ਕਨਾਰੇ ਹੈਂ। ਏਕ ਅ-
ਧਿਕਤਾ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਅਲਪ ਹੋਵਣਾ ਸੋ ਇਹ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਇਨ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਹੀ
ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਵਾਲ ਤੇ ਭੀ ਸੂਖਮ ਅਰ ਕਠਨ ਹੈ ਅਰ ਉਤਮ
ਮਾਰਗ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਪੁਲਸਲਤ ਕਾ ਉਤਰਨਾ ਕਠਨ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਤੈਸੇ
ਹੀ ਇਨ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਵਰਤਨ ਭੀ ਕਠਨ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਇ-
ਨ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਪੁਰਸਲਾਤ ਸੋ ਨਿਰਭੈ ਹੋਤਾ ਹੈ।
ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਸਾਂਈ ਭੀ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵਹੁ ਵਿਖੇ ਸਮਾਨਤਾ ਹੀ ਪਰਮਾਨ ਕਹੀ ਹੈ। ਅ-
ਰ ਉਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਅਰ ਫਜੂਲੀ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ
। ਅਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਭੀ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਉ
ਕਛੁ ਨ ਦੀਜੀਏ। ਅਰ ਐਸੀ ਫਜੂਲੀ ਭੀ ਨ ਕਰੀਏ। ਜੋ ਸਭ ਕਿਛੁ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਲੁ-
ਟਾਈਏ। ਅਰ ਆਪ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਜੀਏ। ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਰਿਦੇ
ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਸੰਪੂਰਨ ਤਬ ਹੀ ਕਹੀਤੀ ਹੈ। ਜਬ ਇਹ ਸਰਬ ਗੁਣ ਮਿਰਜਾ-
ਦਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕਰ ਪੂਰਨ ਸੁੰਦਰ ਭੀ ਤਬ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਸਰ-
ਬ ਅੰਗ ਸੁੰਦ੍ਰ ਅਰ ਸਮਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਪਰ ਇਸ ਰਿਦੇ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਅਰ ਕਰੂਪਤਾ
ਵਿਖੇ ਭੀ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਏਕ ਐਸੇ ਮਾਨੁਖ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨਹੁ ਵਿਖੇ ਸੰ-
ਪੂਰਨ ਸੁਭ ਗੁਣ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁੰਦਰ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਸ-
ਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਚਾਹੀਏ। ਜੋ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਹਿ। ਪਰ
ਐਸਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁੰਦਰ ਕੋਈ ਸੰਤ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਸੁੰਦਰ ਭੀ ਲਛਮਣ
ਹੂਆ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁੰਦਰ ਭੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਖ ਐਸੇ

ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨਹੁ ਵਿਖੇ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵ ਬੁਰੇ ਹੀ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਰਿਦਾ ਉਨਕਾ ਮਹਾਂ ਕਰੂ-
ਪ ਅਰ ਕਠੋਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਨਾ ਹੋਵੈਂ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ
ਵਹੁ ਮਾਨੁਖ ਸ਼ੈਤਾਨ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈਂ ਅਰ ਸ਼ੈਤਾਨ ਕੋ ਜੋ ਰੂਪ ਕਰਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕ-
ਰੂਪ ਨਹੀ ਕੀਆ ਰਿਦੇ ਕੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕੀ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਕੇ ਉਸਕਉ ਕੁਰੂਪ ਕਹਿਆ
ਹੈ ਅਰ ਤੀਸਰੇ ਮਾਨੁਖ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਜੈਸੇ ਪੁਰਖ ਦੁਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਹੈ ਅ-
ਰ ਚਉਥੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮਾਨੁਖ ਭੀ ਉਨਕੇ ਮਧਿ ਹੈ ਪਰ ਵਹੁ ਕਰੂਪਤਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਨਿ-
ਕਟਿ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕਰ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁੰਦਰ ਅਰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰੂਪ ਭੀ ਕੋਈ ਵਿ-
ਰਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਮਾਨੁਖ ਇਨਕੇ ਮਧਭਾਵ ਵਿਖੇ ਹੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਰਿਦੇ ਕੀ ਸੁੰ-
ਦਰਤਾਈ ਭੀ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸਭਕੋ ਏਹੀ ਪੁਰਖਾਰਥ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਰਿਦੇ
ਕੀ ਸਪੂਰਨਤਾਈ ਕੋ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਸਕੈ ਤਦਪ ਭੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਕੇ ਨਿਕਟ
ਸੋ ਪਦ ਹੈ ਜੋ ਤਿਸਕਉ ਪਹੁੰਚੈ ਅਰ ਬਾ ਇਹ ਜੋ ਜਬ ਸਰਬ ਗੁਣਹੁ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ-
ਹੋ ਸਕੈ ਤਉ ਭੀ ਕਛੁਕ ਸੁਭ ਗੁਣ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਸੋ ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ
ਅਰ ਕਰੂਪਤਾ ਅਪਾਰ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਰਿਦੇ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਅਰ ਕਰੂਪਤਾ ਭੀ ਅਪਾਰੁ
ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਹ ਸੁਭ ਗੁਣਹੁ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਏਕ ਵਸਤ ਕਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਅਰ ਦ-
ਸ ਭੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਇਹ ਸੁਭ ਗੁਣ ਅਨੰਤ ਹੈਂ ਅਰ ਤਦਪ ਭੀ ਮੂਲ ਇਨਕ
ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਭੋਗਹੁ ਕਾ ਜੀਤਨਾ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਜੀਤਨਾ ਅਰ ਵੀਚਾਰ ਹੈ ਅਰ ਅ-
ਵਰ ਸੁਗਣਹੁ ਇਨ ਕੀ ਸਾਖਾ ਹੈਂ ॥ ॥ਅਬ ਤੀਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ
ਇਹ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰਕੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਉ ਪ੍ਰਾ-
ਪਤਿ ਹੋਇ ਸਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਜੈਸੇ
ਸਰੀਰ ਕਾ ਸਰੂਪ ਨਹੀ ਉਲਟਤਾ ਸੋ ਜੈਸਾ ਪ੍ਰਥਮੇ ਉਤਪਤਿ ਹੂਆ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈ-
ਸਾ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ ਜਿਉਕਰ ਲੰਬਾ ਪੁਰਖ ਛੋਟਾ ਨਹੀ ਹੋਇ ਸਕਤਾ ਅਰ ਜੋ ਛੋਟਾ
ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਲੰਬਾ ਭੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਬਹੁੜ ਜੋ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਸੋ ਕਰੂਪ ਨ-
ਹੀ ਹੋਤਾ ਅਰ ਕਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਰਿਦੇ ਕਾ ਸਰੂਪ ਭੀ ਨਹੀ ਉਲ-
ਟਤਾ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸਕਾ ਸੁਭਾਉ ਬੁਰਾ ਹੈ ਸੋ ਜਤਨ ਕਰ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਉ-
ਨਕਾ ਕਹਣਾ ਹੈ ਸੋ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਅਰ ਭੂਲ ਕਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਕਾਹੇਤੇ ਜੇਕਰ ਉਨ
ਕਾ ਕਹਣਾ ਪਰਵਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਬ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਰ ਸਮਝਾਵਣਾ ਅਰ ਸਿਖਾਵ-
ਣਾ ਸੰਤਜਨਹੁ ਕਾ ਮਿਥਿਆ ਹੋਤਾ ਜੈਸੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਅਬ ਅਪਨੇ ਸੁ

ਭਾਵਹੁ ਕਉ ਜੋ ਭਲਾ ਕਰਹੁ। ਤਾਂਤੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੁਭਾਵ ਕਾ ਉਲਟਾਵਣਾ ਅਣ-
ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜੋ ਮਹਾਂ ਕਠੋਰ ਪਸੂ ਭੀ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਕੋਮਲ ਹੋ ਜਾਤੇ
ਹੈਂ। ਅਰ ਵਹੁ ਮਿਰਗ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਭੈ ਮਾਨ ਹੋ ਕਰ ਭਾਗ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਭੀ
ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮਾਨੁਖ ਸਾਥ ਮਿਲਾਪ ਕਰ ਪਕੜੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਉਲਟਾਵ-
ਣੇ ਪਰ ਸਰੀਰ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇਵਣਾ ਮਿਥ੍ਯਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸੁਭਾਵ ਕਾ ਉਲਟਾਵਣ
ਸਰੀਰ ਕੇ ਉਲਟਣੇ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਨਹੀਂ। ਤਾਂਤੇ ਸਰਬ ਕਾਰਜ ਜੋ ਹੈਂ। ਸੋ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾ-
ਰ ਕੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਏਕ ਕਾਰਜ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ। ਜੈਸੇ
ਖਜੂਰ ਕੇ ਬੀਜ ਕੇ ਸੇਉ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਜਤਨ ਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਪਰ ਇਤਨਾ ਕਾਰਜ
ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਸੋ ਖਜੂਰ ਕੇ ਬੀਜ ਕਉ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਖਜੂਰ ਕਾ ਬ੍ਰਿਛ ਕਰ ਸ-
ਕਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਇਹ ਭੀ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਇਤਿਆਦਿਕ ਜੋ
ਸਰੀਰ ਕੇ ਭੋਗਹੁ ਸੋ ਸਰਬਥਾ ਇਨ ਕੇ ਮੁਕਤ ਹੋਇ ਸਕੈ। ਪਰ ਇਤਨਾ ਕਾਰਜ ਮਾ-
ਨੁਖ ਸੇ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਤਨ ਅਰ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਭੋਗਹੁ ਕਉ ਮ੍ਰਿ-
ਜਾਦਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਬਾਤ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਇਤ-
ਨਾ ਭੇਦ ਹੈ। ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਕਠਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਏਕ
ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨ ਕਉ ਸੁਗਮ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਠਨਤਾ ਇਸ ਕੀ ਭੀ ਦੋਇ ਕਾਰਨ ਕਰ ਹੋ-
ਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਕ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਸੁਭਾਵ ਆਦਿ ਉਤਪਤ ਵਿਖੇ ਮਾਨੁਖ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਭੀ
ਕਠਨਾਈ ਕਰਕੇ ਉਲਟਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਸੁਭਾਵ ਵਿਖੇ ਚਿਰਕਾ-
ਲ ਪਰਜੰਤ ਵਰਤਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਭੀ ਸੁਗਮ ਨਹੀਂ ਉਲਟਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਜਾ-
ਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਉਲਟਣੇ ਵਿਖੇ ਚਾਰ ਪਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਏਕ ਮਾ-
ਨੁਖ ਐਸੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਕੋਰੇ ਕਾਗਦ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈਂ ਸੋ ਉਨਹੁ ਨੇ ਸਾਚੁ
ਅਰ ਝੂਠ ਕਉ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਭਲੇ ਅਰ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਖੇ ਵਰਤਮਾ-
ਨ ਨਹੀ ਹੂਏ। ਸੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਹਿਤਕਾਰੀ ਉਤਮ ਹੈਂ। ਜੋ ਵਹੁ ਸੁਗਮ ਹੀ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕੋ
ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇ
ਹਾਰਾ ਸਿਖਾਵੈ। ਅਰ ਉਨ ਕਉ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਵਿਘਨਹੁ ਕਉ ਸਮਝਾਵੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਸੀ-
ਧੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲੈ। ਸੋ ਆਦਿ ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਸਭੀ ਬਾਲਕ ਐਸੇ ਹੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਪ-
ਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਉਸ ਕਉ ਬੁਰੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਡਾਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ
ਵਿਖੇ ਉਨ ਕਉ ਲਗਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਤਿਨ ਕਉ ਕਛੁ ਭਲੀ ਬੁਧ ਨਹੀ ਸਿਖਾਵਤੇ। ਤਾਂ-

ਤੇ ਵਹੁ ਖੇਲਨੇ ਅਰ ਖਾਵਣੇ ਕੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਿਖੇ ਨਿਹਸ਼ੰਕ ਹੋਕਰ ਵਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਉਨਕੇ
ਧਰਮ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਣੇ ਕਾ ਪਾਪ ਮਾਤਾ ਅਰ ਪਿਤਾ ਕੋ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ
ਸਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਕਹਿਆ ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਮਨ ਅਰ ਸੰਬੰਧੀਅਹੁ ਕਉ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਵਰਜ
ਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਨਰਕਹੁ ਕੀ ਅਗਨਿ ਤੇ ਬਚਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਧੰਨ ਹੈਂ। ਅਰ ਦੂਸਰੇ
ਮਾਨੁਖ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨਹੁਨੇ ਅਜਹੂੰ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕਾ ਨਿਸਚਾ ਕਛੂ ਨਹੀ ਕੀਆ। ਪਰ
ਭੋਗ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਖੇ ਕਛੁਕ ਕਾਲ ਵਰਤਮਾਨ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਤਦਪਿ ਭੀ ਇਤਨਾ ਜਾਨ-
ਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਹ ਸੁਭਾਵ ਭਲੇ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਕਾਰਜ ਕਠਨਾਈ ਕਰ
ਕੇ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਨ ਕਉ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਜਤਨ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵ
ਹੁ ਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ। ਦੂਸਰਾ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਉਨਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਬੋਵਣਾ। ਜੇਕਰ
ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਭੀ ਸਰਧਾ ਅਰ ਪੁਰਖਾਰਥ ਸੰਜੁਗਤ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭੀ ਵਹੁ ਤੁਰਤ ਭਲਾਈ ਕੋ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਉਸਕਾ ਬੁਰਾ ਸੁਭਾਵ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੀਸਰੇ ਮਨੁਖ ਇ-
ਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨਕਾ ਸੁਭਾਵ ਪਾਪਹੁ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਨਹੀਂ
ਜਾਨਤੇ ਜੋ ਇਹ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ। ਅਰ ਉਨਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਵਿਖੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਭ
ਸਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਉਲਟਣਾ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਐਸਾ
ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਪਨੇ ਪਾਪ ਸੁਭਾਵ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ। ਅਰ ਚੌਥੇ ਮਨੁਖ
ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਵਡਾਈ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਭਲਾ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਕਹਤੇ
ਹੈਂ ਜੋ ਹਮ ਏਤਾ [illegible] ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਕਾਮਾਦਿਕ ਭੋਗਹੁ ਵਿਖੇ ਹਮ ਕਉ ਏਤਾ ਬਲ
ਹੈ। ਜੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਭਲਾਈ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ। ਪਰ ਜੇਕਰ
ਅਕਸਮਾਤ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦਇਆ ਹੋਵੇ ਤਬ ਉਨਕਾ ਸੁਭਾਵ ਭੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਪਰ ਇ-
ਸ ਦਇਆ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਵਿਖੇ ਮਨੁਖ ਕਾ ਬਲ ਅਰ ਜਤਨ ਨਹੀ ਚਲਤਾ। ੩॥ ॥
ਅਰ ਚਉਥੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿਖੇ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਦੂਰ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਤਿਸਕਾ ਉਪਾਇ ਇਹੀ ਹੈ। ਅਰ
ਜੋ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਭੋਗਹੁ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਵਿਪਰਜੈ
ਹੂਏ ਬਿਨਾ ਸਿਧ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਜੋ ਵਿਰੁਧੀ ਪਦਾਰਥ ਵਿਰੁਧ ਹੀ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ
। ਜੈਸੇ ਜੁਰ ਰੋਗ ਪਿਤ ਕੇ ਵਿਕਾਰ ਤੇ ਉਪਜਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਰੋਗ ਸੀਤਲ ਅਉਖਧ ਕਰਕੇ
ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਜੋ ਰੋਗ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਅਉਖਧ ਸਹਣਸੀਲਤਾ ਹੈ। ਅ-
ਰ ਅਭਿਮਾਨ ਰੂਪੀ ਰੋਗ ਕਾ ਔਖਧ ਨਿੰਮ੍ਰਿਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਰੂਪੀ ਰੋਗ ਕਾ ਔਖ-
ਧ ਉਦਾਰਤਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਅਵਰ ਸਰਬ ਰੋਗੋਂ ਕਾ ਔਖਧ ਇਸ ਕੀ ਆਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ

੨੦੬ ਜੇਕੋਈ ਪੁਰਖ ਸੁਭ ਕਰਤਬ ਕੀ ਸਾਧਨਾ ਵਿਖੇ ਆਪ ਕਉ ਲਗਾਵੈ। ਤਬ ਤਿਸ ਕਾ
ਸਹਜੇ ਸਹਜੇ ਹੀ ਭਲਾ ਹੋਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਜੋ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰ-
ਣੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਕਾਰਣ ਇਹੀ। ਜੋ ਸੁਭ ਕਰਮਹੁ ਕਰਕੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਸੁਭ
ਵ ਸੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਕੁਛ ਕ ਇਹ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਤਿ-
ਸਕੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਭੀ ਉਸੀ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਜਾਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਬਾ-
ਲਕ ਪੜਨੇ ਅਰ ਚਟਸਾਲ ਕੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਭਾਸਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਉਸ ਕਉ ਬੰਦ ਕਰ
ਕੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਿਖੇ ਲਗਾਈਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਤਿਸ ਕਾ ਓਹੁ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਬਨ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ
ਜਬ ਬੜਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸਪੂਰਨ ਰਹਸੁ ਵਿਦਿਆ ਹੀ ਕਉ ਸਮਝਤਾ ਹੈ। ਅਰ
ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਰਸ ਕਉ ਛਾਡਿ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਸੋ ਇਹ ਕਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਬੂਤਰ ਅਥਵਾ
ਸਤਰੰਜ ਅਥਵਾ ਜੂਆ ਖੇਲਣੇ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਪੜ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਐਸਾ ਸੁਭਾਵ ਹੋਜ-
ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਸੁਖ ਮਾਇਆ ਕੇ ਅਰ ਅਵਰ ਜੋ ਸੰਗ੍ਰਹ ਰਾਖਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸੀ ਵਿ-
ਖੇ ਖਰਚ ਪ ਹੈ। ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਹੋਸਕਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਇਸਕੇ ਸੁਭਾਵ ਕਉ
ਵਿਪਰਜੈ ਭੀ ਬਹੁਤ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਸੋ ਉਨਹੁ ਸੁਭਾਵਹੁ ਵਿਖੇ ਵਰਤਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤ-
ਬ ਐਸਾ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਜਾਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਚੋਰੀ ਅਥਵਾ ਉਸ ਵਿਖੇ ਫੰਡ ਭੀ ਸਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਹਾ-
ਥ ਕਟਾਵਨੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਧੀਰਜ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਖੁਸਰੇ ਅਪਣੀ ਨਿਲੱਜਤਾ ਕਰਕੇ
ਆਪਸ ਮੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਬਡਾਈ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਜੇਕਰ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੀ
ਐ ਤਬ ਨਾਈ ਅਰ ਸੁਪਚ ਭੀ ਆਪਸ ਮੇ ਐਸੀ ਬਡਾਈ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਵਿਦਿਆ
ਵਾਨ ਅਰ ਉਮਰਾਵ ਵਡਾਈ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਹ ਸਭੀ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਵਰਤਣੇ ਕਾ ਫਲ
ਹੈ। ਜੋ ਐਸਾ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਜਾਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਮਾਟੀ ਖਾਣੇ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ
ਉਸ ਵਿਖੇ ਰੋਗ ਅਰ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਣੇ ਕਾ ਭੈ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਦਪ ਭੀ ਉਸ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ
ਕਰ ਸਕਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਇਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਇਸ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਪਰਜੈ ਹੈ। ਸੋ ਭੀ
ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਵਰਤਮਾਨ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਜਾਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਕਿਛੁ ਇਸ ਮਾਨੁਖ
ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਸੋ ਤੋ ਇਸ ਕੀ ਜੀਵਣ ਰੂਪ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਅਹਾਰ
ਅਰ ਜਲ ਸਰੀਰ ਕੀ ਜੀਵਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪੁਰਖ ਅਪਣੇ ਸੁਧ
ਸੁਭਾਵ ਕਉ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਸੁਭਾਵ ਤਉ ਸੁਗਮ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਜਾਤਾ ਹੈ।
ਸੋ ਤੈਸੇ ਸਾਂਈ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਅਰ ਭਜਨਾ ਅਰ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਵਸੀਕਾਰ ਕਰਨਾ
ਸੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਸੁਤਹ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜੋ ਇਹ ਮ

ਤੁਖ ਭੀ ਦੇਵਤਿਅਹੁ ਕਾ ਆਹਾਰ ਸਾਂਈ ਕਾ ਪਛਾਣਨਾ ਅਰ ਬੂਝ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਮਨੁਖ
ਕਾ ਆਹਾਰ ਅਰ ਜੀਵਣਾ ਭੂਪ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਜੁ ਭੋਗ-
ਹੁ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਹੂਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਰੋਗੀ ਹੈ।
ਜੈਸੇ ਰੋਗੀ ਪੁਰਖ ਅਪਣੇ ਦੁਖਦਾਇਕ ਅਹਾਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਸੁਖ
ਦਾਇਕ ਅਹਾਰ ਕਉ ਬੁਰਾ ਜਾਣਕਰ ਤਿਆਗਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਅ-
ਰ ਬੂਝ ਜੋ ਇਸਕੀ ਜੀਵਨ ਭੂਪ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂ-
ਆ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸਾਂਈ ਕੀ ਪਛਾਨ ਅਰ ਭਜਨ ਤੇ ਅਨਥਾ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜ
ਣਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਸੋਈ ਸਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਾ
ਰਿਦਾ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਓਰਿ ਆਇਆ ਹੈ ਸੋਈ ਅਰੋਗ ਹੈ। ਅ-
ਰ ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਰੋਗ ਕਰਕੇ ਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਭੈ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਰਿਦੇ ਕੇ ਰੋਗੀ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ
ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਭੈ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਰਿਦੇ ਕੇ ਰੋਗੀ ਹੋਨੇ ਕਰਕੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਾਧਿਕੇ ਨਾਸ਼
ਹੋਣੇ ਕਾ ਭੈ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਰੋਗ ਤੇ ਭੀ ਤਬ ਛੂਟਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਅਪਣੇ
ਸੁਭਾਵ ਤੇ ਵਿਪਰਜੈ ਕੜੂਏ ਅਉਖਧ ਖਾਵੈ। ਅਰ ਵੈਦ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਵਰਤੈ
ਤੈਸੇ ਰਿਦੇ ਰੋਗ ਕਾ ਉਪਾਉ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਅਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਰ ਮਨ ਕੇ ਸੁਭਾਵ
ਤੇ ਵਿਪਰਜੈ ਹੋਵੈ। ਜੈਸੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਅਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਹੁ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਸੰ-
ਤ ਜਨ ਰਿਦੇ ਕੇ ਵੈਦ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਰੋਗ ਕਾ ਵੈਦਕ ਹੈ।
ਤੈਸੇ ਰਿਦੇ ਕੇ ਰੋਗ ਕਾ ਭੀ ਵੈਦਕ ਹੈ। ਜੋ ਇਨ ਦੋਨਹੁ ਕਾ ਏਕ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਜੈਸੇ
ਸਰੀਰ ਕੇ ਵੈਦਕ ਵਿਖੇ ਗਰਮੀ ਕਾ ਅਉਖਧ ਸਰਦੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਜਿਸ ਪੁਰ-
ਖ ਕਉ ਅਭਿਮਾਨ ਰੋਗ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੈ। ਤਿਸ ਕਉ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਭੀ ਦੀਨ ਸੁਭਾਵ
ਕੀਆ ਚਾਹੀਐ। ਜੋ ਉਸਕੀ ਅਰੋਗਤਾ ਇਹੀ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਅਤਅੰਤ-
ਕ ਦੀਨ ਸੁਭਾਵ ਹੋਵੈ। ਤਿਸ ਕਉ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਵਹੁ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਗੰਭੀਰ ਸੁਭਾਵ ਕ-
ਰੈ। ਤਾਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਸਰਬ ਸੁਭ ਭਣ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਹੁ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।
ਸੋ ਇਕ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਆਦਿ ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਗੁਣਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ
ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕਉ ਆਦਿ ਹੀ ਉਦਾਰਤਾ ਅ-
ਥਵਾ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾਵਾਨ ਭਗਵੰਤ ਉਤਪਤਿ ਕਰੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।
ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈਂ। ਜੋ ਵਹੁ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਸੁਭ ਕਰਤਬਹੁ ਕੀ
ਸਾਧਨਾ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਉਨਕਾ ਸੁਭਾਵ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਸੁਭ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ।

ਅਰ ਤੀਸਰੇ ਮਾਨੁਖ ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਵਹੁ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਉ ਕਰਤਤ ਵਾਨਹੁ ਕਉ
ਜਬ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਉਨਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਉਨਕਾ ਸੁਭਾਵ ਸਹਜੇ ਹੀ ਸੁਭ
ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜਦਪ ਉਨਕਉ ਐਸੀ ਬੂਝ ਭੀ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਤਦਪ ਭੀ ਭਲਾਈ ਕਉ ਪ੍ਰਾ-
ਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਇਹ ਤੀਨਹੁ ਪਦਾਰਥ ਏਕਠੇ ਮਿਲਹਿ ਜੋ
ਆਦਿ ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਭੀ ਸੁਭ ਗੁਣਹੁ ਵਾਲਾ ਹੋਵੈ ਅਰ ਉਸਕੇ ਕਰਤਤ ਭੀ ਭਲੇ ਹੋ-
ਵਹਿ ਔਰ ਸੰਗਤਿ ਭੀ ਉਸ ਕਉ ਭਲੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਤਬ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਸਪੂਰਨ ਭਾ-
ਗਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਵਿਖੇ ਇਹ ਤੀਨੋ ਪਦਾਰਥ ਨ ਹੋਵਹਿ ਜੋ ਆਦ
ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਭੀ ਉਸਕੇ ਸੁਭਾਵ ਨੀਚ ਹੋਵਹਿ ਅਰ ਕਰਤਤ ਭੀ ਬੁਰੇ ਕਰੈ ਅਰੁ-
ਸੰਗਤ ਭੀ ਕੁਸੰਗੀਅਹੁ ਕੀ ਹੋਵੈ ਤਬ ਵਹੁ ਸਪੂਰਨ ਭਾਗ ਹੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ
ਜੋ ਭਾਗਵਾਨ ਪੁਰਖ ਕਹੇ ਹੈਂ ਅਰ ਇਹ ਜੋ ਭਾਗਹੀਣ ਵਰਨਨ ਕੀਏ ਹੈਂ ਜੋ ਇਨ ਦੋ-
ਨਹੁ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਭੇਦ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਕਉ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀ
ਹੋਤਾ ਸੋ ਜੇਤਾ ਕਿਸੀ ਵਿਖੇ ਸੁਭਗੁਣ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੇਤਾ ਹੀ ਭਾਗਵਾਨ ਕਹੀਤ
ਹੈ ਜੇਤਾ ਅਵਗੁਣ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੇਤਾ ਮੰਦਭਾਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਐਸੇ ਹੀ ਕਹਾ ਹੈ
ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਲਪ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਅਵਸ ਮੇਵ ਤਿਸ ਕਉ ਉਹੀ
ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਬੁਰਾਈ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤੇਤਾ ਹੀ ਦੁਖ
ਭੋਗਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਸਰਬ ਕਰਤਤ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਸਾਥ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਉਨਹੁ
ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਰਿਦੇ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਬੁਰਾਈ ਸੋ ਉਲਟ ਕਰ ਸੀਧਾ ਹੋਵੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ-
ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਹੀ ਜਾਵਣਾ ਹੈ ਅਰੁ ਸਰੀਰ ਈਹਾਂ ਹੀ ਰਹੇਗਾ ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ
ਜੀਵ ਜਬ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੈ ਜਾਵੈ ਤਬ ਨਿਰਮਲ ਅਰ ਸੁੰਦਰ ਹੋਕਰ ਜਾਵੈ ਤੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਦ-
ਰਸ਼ਨ ਦੇਖਨੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸੁਧ ਦਰਪਣ ਕੀ ਨਿਆਈ ਆਵਰਣ ਤੇ ਰਹਤ
ਹੋਵੈ ਤਬ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਸੂਖਮ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਕਉ ਦੇਖੈ ਜੋ ਵਹੁ ਸੁੰਦ-
ਰਤਾਈ ਕੈਸੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸਕੋ ਦੇਖਕਰ ਸ੍ਵਰਗ ਕੇ ਸੁਖ ਭੀ ਕਰੂਪ ਅਰ ਤੁਛ ਮਾਤ੍ਰ ਭਾਸਤੇ
ਹੈਂ ਜੋ ਜਦਪ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਸਰੀਰ ਸਾਥ ਸਨਬੰਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਦਪ ਕਰਤਾ ਅਰ ਭੋ-
ਗਤਾ ਇਹ ਜੀਵ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਪਰਾਧੀਨ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਸਰੀਰ ਭਿੰਨ ਹੈ ਅਰ ਜੀ-
ਵ ਭਿੰਨ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜੀਵ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਸੂਖਮ ਅਰ ਅਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਅਧ
ਭੂਤਕ ਹੈ ਸੋ ਜਦਪ ਸਰੀਰ ਅਰ ਜੀਵ ਭਿੰਨ ਹੈ ਤਦਪ ਇਨਕਾ ਆਪਸ ਮੇ ਸੰਨਬੰ-
ਧ ਭੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਕਰਤਤ ਭਲਾ ਸਰੀਰ ਸਾਥ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ-

ਜਾਇ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਓਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਮ ਭਾਗਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਕਰਤਤ ੨੦੯
ਬੁਰਾ ਸਰੀਰ ਸਾਥ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਾ ਅੰਧਕਾਰ ਭੀ ਰਿਦੇ ਕਉ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਸੋ ਓਹੀ ਅੰ-
ਧਿਆਰ ਮੰਦਭਾਗਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੀ ਸਨਬੰਧ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜੀਵ ਕਉ ਅਧਿ
ਭੂਤਕ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਉਤਪਾਤਿ ਕੀਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਇਹ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੋ
ਫਾਸੀ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਬਨਾਵੈ। ਅਰ ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਾ ਬਿਰਕ-
ਤੈ। ਜੈਸੇ ਲਿਖਨਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਕਾਰੀਗਰੀ ਬੁਧਿ ਕੀ ਹੈ। ਪਰਤਦਪ ਕੇ ਰਤਤ ਲਿਖਨੇ ਕਾ ਹ
ਥਹੁ ਕਰਕੈ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਚਾਹੇ ਜੋ ਅਛਰ ਮੇਰੇ ਲਿਖਨੇ ਵਿਖੇ ਸੁੰਦ੍ਰ
ਹੋਵਹਿ ਤਬ ਤਿਸ ਕਉ ਉਪਾਵ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਅਛਰ ਸੁੰਦ੍ਰ ਲਿਖੇ। ਅਰ ਹਾਥ ਕੀ
ਹਥੇਲੀ ਕਉ ਬਨਾਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਸੁੰਦਰ ਅਛਰਹੁ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੈ।
ਸੋ ਮੂਰਤਿ ਜਬ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਉਸੀ ਮੂਰਤਿ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਗਲੀਆ-
ਅਛਰ ਲਿਖਤੀਆਂ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਜਬ ਪ੍ਰਥਮ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਰਤਤ ਭਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ।
ਤਬ ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਉਸੀ ਭਲੇ
ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹਜੇ ਹੀ ਕਰਤਤ ਭਲੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਹੀ ਪ੍ਰਸਿ-
ਧ ਹੂਆ ਜੋ ਬੀਜ ਸਰਬ ਭਲਾਈ ਕਾ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਸੁਭ ਕਰਮ
ਕਰੈ। ਅਰ ਸੁਭ ਕਰਮਹੁ ਕਾ ਫਲ ਇਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਬ-
ਹੁੜ ਰਿਦੈ ਕੇ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕਾ ਪਰਗਾਸ ਸਰੀਰ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਰ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ
ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੰਜੁਗਤ ਭਲੇ ਕਰਤਤ ਹੋਨੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਜੀਵ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸੰਨਬੰਧ ਕਾ
ਭੇਦ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਕਰਤਤ ਕਾ ਗੁਣ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੀ
ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕਰਤਤੁ ਅਚੇਤਤਾ ਅਰ ਅਣਜਾਣਤਾ ਸਾਥ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਨਿਹਫ-
ਲ ਅਰ ਵਿਅਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਾਂਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਕਾ ਗੁਣ ਅਥਵਾ ਅਵਗੁਣ ਰਿਦੈ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰ-
ਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ। ਤਾਤੇ ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਸਰਦੀ ਕਾ ਰੋਗ ਹੋਵੈ।
ਤਿਸ ਕੇ ਇਉਂ ਭੀ ਨ ਚਾਹੀਏ। ਜੋ ਇਤਨੇ ਗਰਮ ਅਉਖਦ ਖਾਵੈ। ਜੋ ਗਰਮੀ ਹੀ ਅਧਿ
ਕ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਕੇ ਰੋਗ ਅਰ ਅਉਖਧਹੁ ਕੀ ਭੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾ-
ਰ ਜਾਣਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਉਖਧ ਕਰਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਸਰੀਰ ਕਾ ਸੁਭਾ-
ਵ ਸਮਾਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਗਰਮੀ ਅਥਵਾ ਸਰਦੀ ਅਧਿਕ ਨ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ
ਜਾਣੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਸਮਾਨ ਹੂਆ ਹੈ। ਤਬ ਆਗੈ ਔਖਧ ਕਾ ਤਿਆਗ
ਕਰੈ। ਅਰ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਅਹਾਰ ਭੀ ਸਮਾਨ ਹੀ ਖਾਵੈ। ਅਰ ਸਮਾਨ

ਹੀ ਕਉ ਅਰੋਗਤਾ ਜਾਨੈ। ਤੈਸੇ ਰਿਦੇ ਕੇ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਭੀ ਦੋਇ ਦੋਇ ਕਨਾਰੇ ਹੈਂ।
ਏਕ ਅਧਿਕ ਹੋਣਾ। ਦੂਸਰਾ ਨਿਬਲ ਹੋਣਾ। ਸੋ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਨਹੁ ਕਾ ਪ੍ਰ-
ਜਨ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕ੍ਰਿਪਣ ਕਉ ਪਰਵਾਣ ਹੈ ਜੋ ਧਨ ਕਉ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਵਿਖੇ ਖਰਚੇ
ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਦੇਣੇ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕੋ ਸੁਗਮਤਾ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਲਗ ਜਤਨ ਕਰ ਕੇ ਭੀ ਖਰਚ
ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਉਸ ਕੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿ ਦੇਣਾ ਸੁਗਮ ਹੂਆ ਤਬ ਐਸੇ ਭੀ ਨ ਚ
ਹੀਏ। ਜੋ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਖਰਚਤਾ ਰਹੇ। ਜੋ ਇਹ ਭੀ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਜੋ ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸੁਭਾਵ
ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵੈਦਕ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਰਿਦੇ ਕੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ
ਬਚਨਹੁ ਕਰ ਸਮਝੀ ਜੀਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਅਨੁ-
ਸਾਰ ਵਰਤੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਨਾ ਕਹਿਆ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰੈ।
ਅਰ ਜਿਸ ਕਾ ਦੇਣਾ ਪਰਮਾਨ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਦੇਵੈ ਤਿਸ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰੈ। ਤਬ ਜਾਣੀ
ਐ ਜੋ ਇਹ ਪੁਰਖ ਸਮਾਨਤਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਲਗ ਇਸ ਮਾਨੁਖ
ਕਉ ਸੁਭ ਕਰਮ ਵਿਖੇ ਸੁਭਾਵਕ ਫੁਰਨ ਨਹੀਂ ਅਰ ਜਤਨ ਕਰ ਕੇ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਇ-
ਸ ਕਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਰਹੇਗਾ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਕਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਂਈ
ਕੀ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੰਜੁਗਤ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਹੁ। ਅਰ ਜੇਕਰ ਐਸੇ ਨ ਹੋਸਕਹੁ।
ਤਬ ਜਤਨ ਕਰ ਕੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਹੁ। ਜੋ ਸਾਂਈ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਹਠ ਅਰ ਧੀ-
ਰਜ ਕਰਨਾ ਭੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਧਨ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕ-
ਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਣ ਨਹੀਂ ਕਹੀਤਾ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣ ਵਹੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਧ-
ਨ ਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਵਿਖੇ ਸੁਭਾਵਕ ਅਧਿਕ ਹੋਵੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੋ ਪੁਰਖ ਜਤਨ ਕਰ ਕੇ ਧਨ ਕਉ
ਖਰਚਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਸਪੂਰਨ ਉਦਾਰ ਨਹੀਂ ਕਹੀਤਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਸਪੂਰਨ ਉਦਾਰ ਵਹੀ ਹੈ। ਜਿ-
ਸ ਕਉ ਧਨ ਕਾ ਦੇਨਾ ਸੁਗਮ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਉ ਦੇਵੈ। ਸੋ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਐ-
ਸੇ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵ ਇਸ ਕੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਭਲੇ ਹੋਵਹਿ। ਜਤਨ ਅਰ ਹਠ
ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਅਰ ਸਪੂਰਨਤਾ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਬ ਕਰਤਤ ਅਰ
ਸੁਭਾਵ ਇਸ ਕੇ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਕੇ ਵਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵਹਿ। ਅਰ ਇਸ ਕਉ ਅਪਨੀ ਅਭਿ-
ਲਾਖਾ ਕਛੁ ਨ ਰਹੈ। ਅਰ ਸੰਤਹੁ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨਨੀ ਇਸ ਕਉ ਸੁਗਮ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਂ-
ਈ ਭੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਉ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਇਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਧਰਮ ਤਬ
ਸਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਬ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਚਲਹਿਗੇ। ਸੋ ਜਬ ਸੁਕਰ ਅਰ ਗਿ-
ਲਾਨ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕਰ ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨਹਿਗੇ। ਤਬ ਧਰਮਵਾਨ ਹੋਵਹਿਗੇ। ਸੋ

ਇਹ ਜੋ ਆਗੇ ਵਿਖਿਆਣ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੋ ਤਿਸ ਕਾ ਭੀ ਗੁਹਜ ਭੇਦ ਹੈ। ਪਰ ਵਹੁ ਭੇਦ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਖੇ ਸਪੂਰਨ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਤਾਂਤੇ ਕਛੁਕ ਸੂਚਨਾ ਮਾਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਐਸੇ ਜਾਣਾ ਤੂੰ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਭਾਗਵਾਨ ਤਬ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਇਸ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਦੇ-ਵਤਿਅਹੁ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਭੀ ਦੇਵਤਿਅਹੁ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਅਰ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਪਰਦੇਸੀ ਹੈ। ਅਰ ਥਾਨ ਇਸ ਕੀ ਦੇਵ ਲੋਕ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਭਾਵ ਅਸਥੂਲ ਇਸ ਜਗਤ ਕਾ ਇਹ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਲੈ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਤਿਸ ਸੁਭਾਵ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤਿਅਹੁ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਦੇਵਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜਾਵੇ ਤਬ ਦੇਵਤਿਅਹੁ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਸੰ-ਜੁਗਤਿ ਜਾਵੈ। ਅਰ ਕੋਈ ਸੁਭਾਵ ਜਗਤ ਕਾ ਇਸ ਵਿਖੇ ਨ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਸੁਭਾਵ ਜਗਤ ਕਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਧਨ ਸੰਚਨੇ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੈ ਸੋ ਧਨ ਸਾਥ ਪਰ-ਚਿਆ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਕਉ ਧਨ ਖਰਚਨੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਧਨ ਵਿਖੇ ਪਰਚਿ-ਆ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਜਿਸ ਕਉ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਇਛਾ ਹੈ। ਜੋ ਭੀ ਲੋਕਹੁ ਸਾਥ ਪਰਚਿਆ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਕੀ ਦੀਨਤਾ ਅਰ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹੈ। ਸੋ ਭੀ ਲੋਕਹੁ ਸਾ-ਥ ਪਰਚਿਆ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰ ਦੇਵਤੇ ਜੋ ਹੈਂ ਸੋ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਨ ਅਰ ਲੋਕਹੁ ਵਿਖੇ ਆਸਕਤਿ ਨਹੀ। ਅਰ ਵਹੁ ਦੇਵਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਜੋ ਅਨਥਾ ਕਿਸੀ ਓਰ ਨਹੀ ਦੇਖਤੇ। ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਭੀ ਧਨ ਅਰ ਲੋਕਹੁ ਤੇ ਟੂਟਾ ਹੂਆ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਇਨ੍ਹ ਸਭਨਹੁ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁਧ ਅਰ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਵੈ। ਪਰ ਜਦਪਿ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਜੋ ਸਰੀਰਧਾਰੀ ਹੈ ਸੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਰਹਿਤ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਇਨ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਅਰ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੂਆ। ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ-ਖੀਐਤੇ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੂਆ। ਅਰਬ ਇਹ ਜੋ ਕੋਈ ਸੁਭਾਵ ਪ੍ਰਬਲ ਨ-ਹੂਆ। ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜੋ ਸੀਤਲਤਾ ਅਰ ਉਸ਼ਨਤਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤ ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਸਮਾਨ ਭਾਵ ਵਿਖੇ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਅਧਿਕ ਸੀਤਲਤਾ ਅਰ ਉਸ਼ਨਤਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੈ ਤਬ ਮਾਨਹੁ ਦੋਨਹੁ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੂਆ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਜਲ ਕੇ ਸੀ-ਤਲ ਅਰ ਉਸ਼ਨਤਾ ਕਛੁ ਨਹੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਸੰਤਜਨਹੁ ਜੋ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵਹੁ ਵਿਖੇ ਮਰਜਾਦਾ ਅਰੁ ਸਮਾਨਤਾ ਕਹੀ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿਖੇ ਰਹੇ। ਅਰ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕੇ ਬੰਧਨਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤ ਰਹੇ। ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਚਿਤ ਸਰਬਦਾ

ਕਾਲ ਭਗਵੰਤ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਸਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ
ਸਾਂਈ ਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹੁ। ਅਰ ਅਵਰ ਸਭ ਕਿਛੁ ਵਿਸਾਰਹੁ। ਸੋ ਸਰਬ ਬਹੁ ਕਾ ਬੀਜ
ਮੰਤ੍ਰ ਇਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦਪਿ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਸੁਧ ਪਰਮ ਪਦ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋ-
ਣਾ ਕਠਨ ਹੈ। ਤਦਪਿ ਸਰਬ ਜਪੁ ਤਪੁ ਅਰ ਭਜਨ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹੀ
ਹੈ। ਜੋ ਸਾਂਈ ਕਉ ਏਕ ਪਛਾਣੈ। ਅਰ ਸਰਬ ਵਿਖੈ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਦੇਖੈ। ਅਰ ਉਸੀ
ਕੋ ਚਾਹੈ। ਅਰ ਉਸੀ ਕਾ ਦਾਸ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਅਵਰ ਕਛੁ ਇ-
ਛਾ ਨ ਰਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਸੰਪੂਰ
ਨ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਇਸ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ। ਅਰ ਜੀਵ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਦੂਰ ਹੂਆ। ਅਰ ਸਾਂ
ਈ ਕਉ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਅਬ ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜਦਪਿ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਕਠਨ ਹੈ ਇਸ ਜੀ-
ਵ ਕਉ। ਤਦਪਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜੇ ਕਰ ਗਿਆਨਵਾਨ ਇਸ ਕਾ ਵੈਦ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਇਸ ਕਾ ਔ-
ਖਧ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੈ। ਤਬ ਜਤਨ ਅਰ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਉ ਸੁਗ-
ਮ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਔਖਧ ਕਰਨਾ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਜਗਿਆ
ਸੀ ਕਉ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਨ ਕਰੈ। ਜੋ ਆਦਿ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਜਗਿਆ
ਸੀ ਕਉ ਐਸਾ ਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਬਾਲਕ ਕਉ ਚਟਸਾਲਾ ਵਿਖੇ ਭੇਜੀ-
ਏ। ਅਰ ਕਹੀਐ ਜੋ ਤੁਝ ਕਉ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਪੜ੍ਨੇ ਕਰਕੇ ਵਡਿਆਈ ਅਰ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰ-
ਪਤਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਬ ਵਹੁ ਬਾਲਕ ਵਡਿਆਈ ਅਰ ਮਾਨ ਕੇ ਸੁਖ ਕਉ ਸਮਝਤਾ ਹੀ ਨ-
ਹੀ। ਜੋ ਬਡਾਈ ਅਰ ਮਾਨ ਕੈਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਬਾਲਕ ਕਉ ਐ-
ਸੇ ਕਹੀਐ। ਜੋ ਤੂੰ ਅਬ ਚਟਸਾਲ ਵਿਖੇ ਜਾਹ। ਜਬ ਤੂੰ ਪੜ੍ਕੇ ਆਵਹਿਗਾ। ਤਬ ਤੁ-
ਝ ਕਉ ਹਮ ਖੇਨੂੰ ਅਰ ਚਉਗਾਨ ਦੇਵਹਿਗੇ। ਅਥਵਾ ਬੁਲਬੁਲ ਦੇਵਹਿਗੇ। ਤਬ
ਤੂੰ ਪਰਸੰਨ ਹੋਕਰ ਖੇਲਹਿਗਾ। ਤਬ ਵਹੁ ਬਾਲਕ ਇਸ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕਰਕੇ ਚਟਸਾਲ
ਵਿਖੇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਉਸ ਤੇ ਕਛੁਕ ਬਡਾ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਕਹੀਐ ਜੋ ਜਬ ਤੂੰ ਖੇਲ-
ਣੇ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ। ਅਰ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੈ ਤਬ ਤੁਝ ਕਉ ਸੁੰਦਰ ਬਸਤ੍ਰ ਦੇਵਹਿ-
ਗੇ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਉਸ ਤੇ ਭੀ ਬਡਾ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਕਹੀਐ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਨੇ ਕਰਕੇ
ਤੁਝ ਕਉ ਬਡਾਈ ਅਰ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਰ ਸੁੰਦਰ ਵਸਤ੍ਰ ਅਰ ਰੇਸਮੀ
ਪਹਿਰੇ ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਅਰ ਬਹੁੜ ਜਬ ਵਿਦਿਆ ਸੰਪੂਰਨ
ਪੜ੍ਹੈ ਅਰ ਬੁਧਿ ਉਸ ਕੀ ਉਜਲ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਕਹੀਐ ਜੋ ਇਸ ਜਗਤ
ਕੀ ਬਡ੍ਹਾਈ ਅਰ ਮਾਨ ਨਿਰਮਲ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਸਮੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ।

॥ਬਹੁੜ ਉਸਕੇ ਪੀਛੇ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਪਦ ਜੋ ਸਾਰੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਹੈ। ਅਰ ਅਮਰ ਹੈ। ਤਿ-
ਸਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਸੁਧ ਨਿਹਕਾਮਤਾ ਕਾ ਬਲ
ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੈ। ਜੋ ਅਬ ਤੂੰ ਸੁਧ-
ਕਰਤਬ ਵਿਖੇ ਹੋਕਰ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰ। ਜੋ ਸੁਧ ਕਰਤਬ ਵਿਖੇ ਕੇ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿ-
ਖੇ ਭੀ ਤੇਰੀ ਬਡਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਰ ਤੁਝ ਕਉ ਭਜਨਵਾਨ ਜਾਣਹਿਗੇ। ਤਬ ਇਸ
ਬਡਾਈ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਰਕੇ ਧਨ ਅਰ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਉ ਨਿਵਰਤ ਕ-
ਰੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਜਗਿਆਸੀ ਧਨ ਅਰ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੈ। ਅਰ
ਇਸੀ ਵੈਰਾਗ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਉਸਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਫੁਰੈ। ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਉਸਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਕਉ ਇਸ ਜੁਗਤਿ ਕਰ ਦੂਰ ਕਰੈ। ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਭਿਖਿਆ
ਮਾਗਨੇ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਇਸ ਵਿਖੇ ਭੀ ਜਗਤ ਉਸਕਾ ਆਦਰ
ਕਰੈ। ਤਬ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਨੀਚ ਟਹਿਲ ਵਿਖੇ ਲਗਾਵੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਮਲ
ਮੂਤ੍ਰ ਕੇ ਅਥਵਾ ਔਰ ਕਿਸੀ ਨੀਚ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਸੁਧ ਕਰਾਵੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ-
ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਜੈਸਾ ਰੋਗ ਹੋਵੈ। ਤੈਸਾ ਉਪਚਾਰ ਕਰੈ। ਅਰ ਸਨੇ ਸਨੇ ਕਰਕੇ
ਉਸਕੇ ਸਰਬ ਰੋਗਹੁ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬਲਗ ਜਗਿਆਸੀ
ਵਿਖੇ ਸੰਪੂਰਨ ਬਲ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਤਬ ਲਗ ਮਾਨ ਅਰ ਆਦਰ ਕੇ ਆਸਰੇ ਕ-
ਰਕਰੇ ਤਪ ਅਰ ਜਤਨ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਵਰ ਸਰਬ ਸੁਭਾਵ
ਬੁਰੇ ਬਿਛੂ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ। ਅਰ ਮਾਨ ਰੂਪੀ ਅਜਗਰ ਮਹਾਂ ਸਰਪ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਮਾਨ
ਰੂਪੀ ਅਜਗਰ ਅਵਰ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਉ ਭਛਨ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਮਾਨ ਕਾ ਸੁਭਾਵ
ਸਰਬ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਪੀਛੇ ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ।੪॥ ॥ਅਬ ਪੰਚਮ ਵਿਭਾਗ ਵਿ-
ਖੇ ਮਾਨਸੀ ਰੋਗ ਅਰ ਅਪਨੇ ਰੋਗਹੁ ਕਾ ਅਰ ਅਪਣੇ ਅਵਗੁਣਹੁ ਕਾ ਪਛਾਣਨ
ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂਤੇ ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਤਨ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕੀ ਅਰੋਗਤਾ ਇਸ
ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜੋ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀ ਉਤਪਤਿ ਹੂਈ ਹੈ। ਤਿ-
ਸੀ ਕਾਰਜ ਕਉ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਕਰ ਗ੍ਰਹਣ ਹੋਵੈ। ਜੈਸੇ ਨੇਤ੍ਰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖਹਿ। ਅ-
ਰ ਚਰਨ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਲਹਿ ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਨੇਤ੍ਰ ਅਰ ਚਰਨ ਅਰੋਗ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਰਿ-
ਦੇ ਕੀ ਅਰੋਗਤਾ ਕਰਕੇ ਪਛਾਣੀ ਭੀ ਤਬ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਰਿਦੇ ਸਾ ਅਪਨਾ ਸੁਤਹ ਸੁਭਾਵ ਹੈ
ਅਰ ਜਿਸ ਨਮਿਤ ਜੀਵ ਕਉ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਿਸੀ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਨਿਰਜਤਨ ਹੋਕ-
ਰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਅਪਨੇ ਸੁਤਹ ਸੁਭਾਵ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਇਹ ਸਾਵਧਾਨਤਾ

ਕਰ ਦੁਹੂ ਕਾਰਣਹੁ ਕਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਸਰਧਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਬਲ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ
ਸਰਧਾ ਐਸੀ ਚਾਹੀਐ। ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਬਿਨਾ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ
ਹੋਵੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਅਹਾਰ ਅਨਾਜ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਰ
ਪਛਾਣ ਰਿਦੇ ਕਾ ਪਛਾਣ ਰਿਦੇ ਕਾ ਅਹਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਖੁਧਿਆ ਮੰਦ ਹੋਤੀ ਹੈ
ਸੋ ਰੋਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਤਿਸ-
ਕਾ ਰਿਦਾ ਰੋਗੀ ਅਰ ਨਿਰਬਲ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਸਾਂਈ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਆ ਹੈ
ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਪੁਤ੍ਰੇਂ ਅਰ ਪਿਤਾ ਅਰ ਧਨ ਵਿਵਹਾਰ ਅਰ ਸੰਨਬੰਧੀ ਅਥਵਾ ਅਵਰ ਸਾਮਗ੍ਰੀ
ਸਾਥ ਜੋ ਤੁਮਾਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਸੋ ਤੁਮ ਜਾਨਹੁ ਜੋ ਜਬ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਪਹੁੰਚੇਗੀ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੇ
ਛੂਟਨੇ ਕਾ ਸਮਾ ਆਵੇਗਾ। ਤਬ ਅਧਿਕ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਂਗੇ। ਪਰ ਬੁਲਕੀ ਅਰੋਗਤਾ ਇਹ ਹੈ।
ਜੋ ਜੇਤੇ ਸੁਭ ਕਰਤਤ ਭਗਵੰਤ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਕਰਨੀਵ ਕਹੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਗਮ ਹੀ
ਕਰੈ। ਅਰ ਉਸਤਤ ਕਰਨੇ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕੇ ਜਤਨ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸੁਭ ਕਰਤਤ ਵਿਖੇ ਹੀ
ਇਸ ਕੇ ਰਹਸ ਆਵੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਭਜਨ ਸਾਂਈ ਕਾ ਮੇਰੇ ਨੇਤ੍ਰੋਂ
ਕੀ ਪੁਤਲੀਆਂ ਹੈਂ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਐਸੀ ਸਰਧਾ ਅਰ ਬ-
ਲ ਅਪਨੇ ਵਿਖੇ ਨ ਦੇਖੈ। ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਮੇਰਾ ਰਿਦਾ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਨੇ ਰੋ-
ਗ ਕੋ ਜਾਣਿਆ ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਉਸ ਰੋਗ ਕੇ ਉਪਚਾਰ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਐਸੇ
ਭੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਖ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨ ਕਾ ਰਿਦਾ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਅਰ ਵਹੁ ਆਪ ਕਉ ਅਰੋਗ ਜਾਣਤੇ
ਹੈਂ। ਇਸ ਕਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਣੇ ਅਵਗੁਣਹੁ ਕੇ ਦੇਖਨੇ ਵਿਖੇ ਅੰਧ ਹੈ
ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਅਪਣੇ ਅਵਗੁਣ ਆਪ ਨਹੀ ਦੇਖ ਸਕਤਾ। ਪਰ ਜੋ ਕੋਈ ਅਪਣੇ ਅਵ-
ਗੁਣ ਦੇਖਿਆ ਚਾਹੈ। ਤਬ ਤਿਸ ਕੇ ਚਾਰ ਉਪਾਵ ਹੈਂ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਾਇ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ
ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਨਿਕਟ ਰਹੈ। ਜੋ ਵਹੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਰਬ ਧਰਮਹੁ ਕਾ ਵੇਤਾ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਅਪਨੀ
ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕੇ ਅਵਗੁਣ ਦੇਖਾਵੈ। ਜੋ ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸ ਸਮੇ ਵਿਖੇ
ਦੁਰਲੱਭ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਦੂਸਰਾ ਉਪਾਉ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਕੋਈ ਸਤਸੰਗੀ ਮਿਤ੍ਰ ਹੋਵੈ। ਤਿ-
ਸ ਕਉ ਅਪਨੀ ਰੀਖ੍ਯਕ ਕਰੈ। ਸੋ ਮਿਤ੍ਰ ਐਸਾ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਇਸ ਕੇ ਅਵਗੁਣ ਕਉ ਦੁਰਾਵੈ ਨਾ-
ਹੀ। ਅਰ ਈਰਖਾ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕ ਭੀ ਨ ਕਰੈ। ਸੋ ਐਸਾ ਮਿਤ੍ਰ ਭੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ।
ਜੈਸੇ ਦਾਊਦ ਕਉ ਲੋਕਹੁ ਨੇ ਕਹਿਆ ਹੈ ਜੋ ਤੁਮ ਹਮਾਰੇ ਨਿਕਟ ਬੈਠਤੇ ਕਿਉ ਨਾਹੀਂ।
ਤਬ ਦਾਊਦ ਤਾਈ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਅਵਗੁਣ ਮੁਝ ਕਉ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਨਹੀਂ ਕਹਤੇ। ਅ-
ਰ ਦੁਰਾਇ ਨਹੀ ਸਕਤੇ। ਤੀਸਰੇ ਉਪਾਉ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਹੋਵੈ।

ਸੋ ਤਿਸਕੇ ਵਰਨ ਕਉ ਭੀ ਸੁਣੇ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਵੈਰੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਭੀ ਸਰਬਥਾ ਇਸਕੇ ਅ-
ਵਗੁਣ ਪਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਦਪ ਵੈਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕ ਭੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਦਪ ਉਸ
ਕੇ ਵਰਨ ਵਿਖੇ ਕੁਛਕ ਸਾਚ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਚਉਥਾ ਉਪਾਇ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਮਾ-
ਨੁਖ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਅਵਗੁਣ ਦੇਖੈ। ਅਰ ਓਹੁ ਅਵਗੁਣ ਇਸਕਉ ਬੁਰਾ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਆ
ਪ ਉਸ ਅਵਗੁਣ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ। ਅਰ ਇਉ ਜਾਣੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਇਸ ਅਪਲਛਨ ਕਰਕੇ
ਇਹ ਪੁਰਖ ਭਰਾ ਭਾਸਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਸੁਭਾਵ ਕਰਮੇ ਭੀ ਬੁਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂਤੇ ਉਸਕਾ
ਤਿਆਗ ਕਰੈ। ਜੈਸੇ ਮੇਹਤਰ ਈਸਾ ਸਿਉ ਲੋਕਹੁ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ। ਜੋ ਐਸਾ ਭਲਾ ਸੁਭ
ਵ ਤੁਮਨੇ ਕਿਸ ਤੇ ਸੀਖਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਮੇਹਤਰ ਈਸਾ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਇਹ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਹਮਨੇ ਇ
ਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀਖੀਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਵਿਖੇ ਮੈਂ ਅਵਗੁਣ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਮੁਝਕੋ ਬੁਰਾ ਭਾ-
ਸਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਮੈਨੇ ਉਸ ਅਵਗਣ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣਤੂੰ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਮਹਾਂ ਮੂੜ੍ਹ ਹੋ
ਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪਕੋ ਮਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਖ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਧਿਕ ਬੁਧਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਆਪਕਉ ਬੁਰ
ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਉਮਰ ਨੇ ਏਕ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ। ਜੋ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਤੁਮਕਉ ਕਪ-
ਟੀਅਹੁ ਕੇ ਲਛਣ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਜੇ ਤੁਮ ਜਾਨਤਾ ਹੋ। ਤਾਂਤੇ ਮੁਝਕਉ ਖੋਲਕਰ ਕਹੁ।
ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਿਖੇ ਕਪਟੀਅਹੁ ਕਾ ਕਵਨ ਲਛਣ ਹੈ। ਤਬ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਅਗਗਣੂ ਕਉ
ਪਛਾਨੋ। ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਸਭ ਕੋਈ ਅਪਨੇ ਅਉਗਣ ਕੇ ਪਛਾਣਨੇ ਕਾ ਉਪਾਉ ਕ-
ਰੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਅਪਨੇ ਰੋਗ ਕਉ ਨ ਜਾਣੀਐ। ਤਬ ਉਸਕਾ ਉਪਚਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ
ਕਰ ਸਕੀਤਾ। ਅਰ ਸਰਬ ਔਖਧਹੁ ਕਾ ਮੂਲ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਅਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੇ ਵਿਪਰ
ਜੈ ਹੋਣਾ। ਸੋ ਸਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਇਉ ਹੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਉ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੇ ਵਿਵਰਜ
ਤ ਕਰੋ। ਤਬ ਉਤਮ ਸੁਖ ਵਿਖੇ ਤੁਮਾਰਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਇਸ
ਸਮੇ ਮਾਨੁਖਹੁ ਸਾਥ ਜੁਧ ਕਰਕੇ ਜੀਤ ਆਏ ਥੇ। ਤਬ ਅਪਨੇ ਸੰਗੀਹੁ ਕਉ ਕਹਾ।
ਜੋ ਅਬ ਹਮ ਛੋਟੀ ਲੜਾਈ ਜੀਤ ਆਏ ਹੈਂ ਅਰ ਬਡੀ ਲੜਾਈ ਵਿਖੇ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੂਏ ਹੈਂ। ਤਬ ਸੰਗੀਅਹੁ ਨੇ ਪੂਛਾ ਜੋ ਬਡੀ ਲੜਾਈ ਕਿਆ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ
ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਮਨ ਸਾਥ ਜੁਧ ਕਰਨਾ ਇਹ ਬਡੀ ਲੜਾਈ ਹੈ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ।
ਅਰ ਜੋ ਅਪਣੇ ਮਨ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਬਚਾਵੈ। ਅਰਬ ਇਹੋ ਜੋ ਸਾਈ ਕੀ ਆਗਿਆ ਉਲੰਗ ਕਰ
ਮਨ ਕੇ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਾ ਅਹਾਰ ਨ ਦੇਵੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਇਹ ਮਨ ਹੀ ਤੁਮਾਰਾ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੋ
ਵੇਗਾ। ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਭੀ ਤੁਮਕੋ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਕਰਹਿਗੀ। ਜੈਸੇ ਹਸਨ ਬਸਰੀ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ
ਜੇ ਕੋਈ ਖੁਰਸੂ ਠੋਰ ਅਰ ਅਜੀਤਾ ਮਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀ। ਅਰ ਜਿਰਗੀ ਸਕਤੀ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ

ਜੋ ਚਲੀਸ ਬਰਸ ਹੋਏ ਹੈਂ । ਜੋ ਮਨ ਮੇਰਾ ਮਾਖੀ ਸਾਥ ਰੋਟੀ ਖਾਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤਾ ਹੈ
। ਪਰ ਮੈਂ ਅਬ ਲਗ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀ ਕੀਆ । ਅਰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਖ੍ਵਾਸ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ।
ਜੋ ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਸੀ ਪਹਾੜ ਮੇਂ ਚਲਾ ਜਾਤਾ ਥਾ । ਤਹਾਂ ਮੁਝ ਕਉ ਅਨਾਰਹੁ ਕੇ ਬ੍ਰਿਛ ਬ-
ਹੁਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਆਏ । ਤਬ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਉ ਅਨਾਰ ਪਾਵਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਹੂਈ । ਤਬ ਮੈਂਨੇ ਏ-
ਕ ਅਨਾਰ ਤੋੜਿਆ । ਜਬ ਮੈਂ ਖਾਵਨੇ ਲਾਗਾ ਤਬ ਵਹੁ ਖਾਧਾ ਨਿਕਸਾ । ਤਬ ਮੈਂ ਛੋਡ ਦੀਆ
ਅਰ ਆਗੇ ਕਉ ਚਲਾ । ਤਹਾਂ ਏਕ ਪੁਰਖ ਪੜਾ ਹੂਆ ਥਾ । ਤਿਸ ਕਉ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਜੋ ਉ-
ਸ ਕਉ ਬਹੁਤ ਮਖੀਆਂ ਡੰਸਤੀਆਂ ਹੈਂ । ਤਬ ਮੈਂ ਉਸ ਕਉ ਬਹੁਤ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ
ਅਰ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਲੈ ਕਰ ਬੁਲਾਇਆ । ਤਬ ਮੈਂਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੁਮ ਹੁਨੇ ਮੁਝ ਕਉ ਬ-
ਹੁਤ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ । ਬਹੁੜ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਂਈ ਕਉ ਪਛਾਨਿਆ ਹੈ । ਤਿ-
ਸ ਤੇ ਅਵਰ ਕੁਛ ਗੁਹਜ ਨਹੀ ਰਹਤਾ । ਤਬ ਮੈਂ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂ ਦੇਖ-
ਤਾ ਹੂੰ ਜੋ ਸਾਂਈ ਸਾਥ ਤੇਰਾ ਮਿਲਾਪ ਹੈ । ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਸਾਂਈ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਿਉ ਨਹੀ
ਕਰਤਾ ਜੋ ਮਖੀਆਂ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰੈ । ਤੁਧ ਕਉ ਏਹ ਮਖੀਆਂ ਦੁਖ ਨ ਦੇਵਹਿ । ਬ-
ਹੁੜ ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੇਰਾ ਭੀ ਸਾਂਈ ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲਾਪ ਹੈ । ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਅਰਦਾਸ
ਕਿਉ ਨਹੀ ਕਰਤਾ ਜੋ ਤੇਰੀ ਅਨਾਰ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਦੂਰ ਕਰੈ । ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਅਨਾਰ ਕੀ
ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਦੁਖ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਮਖੀਆ ਕੇ ਡਸਨੇ ਕਾ ਦੁਖ ਸ-
ਰੀਰ ਕਉ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜਦਪ ਅਨਾਰ ਕਾ ਖਾਵਨਾ ਪਾਪ ਨਹੀਂ । ਤਦਪ
ਬੁਧਵਾਨ ਇਉ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕੇ ਭੋਗ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਇਹ ਦੋਨੋਂ
ਸਮਾਨ ਹੈਂ ਅਰ ਨਿੰਦ ਹੈਂ । ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਪਾਪ ਰਹਤ ਜੋ ਭੋਗ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਤੇ
ਮਨ ਕਉ ਨ ਵਰਜੈ । ਅਰ ਲੁੜੀਂਦ ਮਾਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਨ ਠਹਰਾਵੈ । ਤਬ ਇਹ ਮਨ ਭੋਗ ਵਾਸ਼ਨਾ
ਕਰਕੇ ਪਾਪਾਂ ਵਿਖੇ ਵਰਤਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ । ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਬੁਧਵਾਨਹੁ ਨੇ ਪਾਪ ਰਹਿਤ
ਭੋਗਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਹੈ । ਤਬ ਇਸ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ । ਸੋ
ਐਹੀ ਉਮਰ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ । ਜੋ ਸੱਤਰ ਵਾਰ ਮੈਂਨੇ ਪਾਪ ਰਹਤ ਭੋਗਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀ-
ਆ ਹੈ । ਸੋ ਇਸ ਭੈ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮਤ ਮਨ ਮੇਰਾ ਭੋਗਹੁ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੈ ਅਰ ਇਉਂ
ਭੀ ਹੈ । ਜੋ ਜਬ ਮਨ ਰਾਜਸੀ ਭੋਗਹੁ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤ ਸੰਜੁਗਤ ਵਰਤਤਾ ਹੈ । ਤਬ ਇਸੀ ਸੰਸ
ਰ ਕਉ ਸੁਅਰਗ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮਰਨੇ ਕਉ ਦੁਖ ਜਾਨਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਬੁਧ
ਅਚੇਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜਦੱਪ ਕੁਛਕ ਭਜਨ ਅਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਤਉ ਸੁਕੇਰ-
ਹਸ ਕਉ ਨਹੀ ਪਾਵਤਾ । ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਇਸ ਮਨ ਕਉ ਪਾਪ ਰਹਤ ਜੋ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਭੀ ਵਰਜੇ-

ਰਾਖੀਐ ਤਬ ਮਨ ਨਿਬਲੁ ਅਰ ਅਧੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਤੇ ਭਾਗਿ-
ਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਕੀ ਸਰਧਾ ਕਰਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜੇਕਰ ਇ
ਹ ਮਨ ਦੁਖ ਅਰ ਅਧੀਨਤਾ ਕਰ ਸੰਜੁਗਤ ਏਕ ਬਾਰ ਸਾਂਈ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਵੈ ਤਬ ਏਤੇ
ਰਹਸ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਦਪ ਸੁਖ ਵਿਖੈ ਸਉ ਵਾਰ ਨਾਮ ਲੇਵੈ ਤਉ ਭੀ ਐਸਾ ਰ
ਹਸ ਨਹੀ ਪਾਵਤਾ ਤਾਂਤੇ ਮਨ ਕਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਬਾਜ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਜਬ ਬਾ
ਜ ਕਉ ਪਕੜਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਮੂੰਦ ਕਰ ਘਰ ਵਿਖੇ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਜਤਨ
ਕਰਕੇ ਉਸ ਕਉ ਉਡਨੇ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਤੇ ਬੰਦ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਤਿਸ ਤੇ ਪੀਛੇ ਬਾਜ ਰਾਖ
ਣੇ ਵਾਲਾ ਬਾਜ ਕੋ ਥੋੜਾ ਆਹਾਰ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਬਾਜ ਉਸ ਸਿਉ ਮਿਲਾਪ ਅਰ
ਪਿਆਰ ਕਰਣੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਉਸ
ਕਉ ਉਡਾਈਐ ਤਉ ਭੀ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਆਵਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਬ ਲਗ
ਇਸ ਮਨ ਕਉ ਸਰਬ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਕਰੀਐ ਤਬ ਲਗ ਮਨ
ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀ ਉਪਜਤੀ ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਨੇਤ੍ਰ ਅਰ ਕਾਨ ਅਰ
ਰਸਨਾ ਅਰ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਉ ਰੋਕੇ ਨਹੀਂ ਭੂਖ ਅਰ ਇਕਾਂਤ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਰ
ਮੋਨ ਕਰਕੇ ਮਨ ਕਉ ਦੰਡ ਨ ਦੇਵੈ ਤਬ ਲਗ ਮਨ ਕਾ ਪਿਆਰ ਭਗਵੰਤ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ
ਹੋਤਾ ਸੋ ਇਹ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਥਮੇ ਮਨ ਕਉ ਕਠਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਕਉ
ਮਾਤਾ ਕਾ ਦੂਧ ਤਿਆਗਣਾ ਕਠਨ ਹੈ ਪਰ ਜਬ ਮਾਤਾ ਉਸ ਕਉ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਦੂਧ
ਪੀਵਣੇ ਤੇ ਛੁਡਾਵਤੀ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਬਾਲਕ ਐਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਉਸ ਕਉ ਵਹੁ
ਦੂਧ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਦੀਜੀਐ ਤਉ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪੀਵਤਾ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਤਪ ਕਰਨ
ਏਹੀ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਵਿਖੇ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਵੈ ਅਰ
ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਤਿਆਗ-
ਨਾ ਹੀ ਉਤਮ ਤਪ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਸੁਭਾਵ ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਕਉ ਵਿਪਰ
ਜੈ ਕਰੈ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਮਾਨ ਬਡਾਈ ਵਿਖੇ ਹੋਵੈ ਸੋ ਮਾਨ ਕਾ ਤਿਆਗ
ਕਰੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਸ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਭਗਵੰਤ ਬਿਨਾ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਸੁਖ ਕਾ ਆਸ਼੍ਰ
ਨ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਭੀ ਉਸ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ
ਅਰ ਸਨਬੰਧ ਉਸ ਪਦਾਰਥ ਸਾਥ ਕਰੈ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਇਸ ਤੇ ਕਦਾਚਿਤ ਦੂਰ
ਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਜੋ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਮਿਤਕੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋਨੀ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖਾਰਥ
ਕਰਕੇ ਆਗੇ ਹੀ ਤਿਸ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ ਅਰ ਸਦੀਵ ਇਸ ਕਾ ਸੰਗੀ ਏਕ ਸਾਂਈ ਹੀ ਹੈ ਅ-

ਵਰ ਕੋਊ ਨਹੀਂ । ਜੈਸੇ ਮੇਹਤਰ ਦਾਊਦ ਕਉ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਭਈ ਥੀ । ਜੋ ਹੇ ਦਾਊਦ ਸੰ-
ਗੀ ਤੇਰਾ ਮੈਂ ਏਕ ਹੀ ਹੂੰ । ਤਾਂਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਹੀ ਸਾਥ ਮਿਲਾਪ ਕਰ । ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ
ਹੈ । ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਜਬਰਾਈਲ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਾ ਥਾ । ਜੋ ਜਿਸ ਅਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥ
ਸਾਥ ਤੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਤਾ ਹੈਂ । ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਤੁਝ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ।੫॥ ॥

ਅਬ ਛਠਵੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿਖੇ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕੇ ਲੱਛਣਹੁ ਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ । ।ਤਾਂ
ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਲੱਛਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਂਈ ਨੇ ਕਹੇ ਹੈਂ । ਜੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਐ-
ਸੇ ਜਗਿਆਸੀ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਮੁਕਤ ਭਏ ਹੈਂ । ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਤਿਆਗ ਅਰ ਭਜਨ ਅਰ
ਸੁਕਰ ਸੰਜੁਗਤਿ ਹੈਂ । ਸੋ ਮੁਕਤਿ ਹੈਂ । ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ । ਜੋ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਾਲੇ ਮਾਨੁਖ
ਐਸੇ ਹੈਂ । ਜੋ ਸਰਬ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਖੇ ਧੀਰਜ ਸਾਥ ਵਰਤਤੇ ਹੈਂ । ਅਰ ਜੋ ਕਪਟੀਅਹੁ
ਕੇ ਲਛਣ ਹੈਂ । ਸੋ ਸਭੀ ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ । ਜੈਸੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ । ਜੋ ਪ੍ਰੀਤ
ਵਾਨ ਕੀ ਸ਼ਰਧਾ ਭਜਨ ਅਰ ਤਪ ਵਿਖੇ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਅਰ ਮਨਮੁਖ ਕੀ ਸਰਧਾ ਅਹਾਰ
ਅਰ ਭੋਗਹੁ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਅਰ ਹਾਤਮ ਨਾਮਾ ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ ਥਾ । ਸੋ ਤਿਸ ਨੇ
ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ । ਜੋ ਗੁਰਮੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਵੀਚਾਰ ਅਰ ਅਸਚਰਜਤਾ ਵਿਖੇ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਮ-
ਨਮੁਖ ਆਸਾ ਅਰ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਮੂਰਖ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਨਿ-
ਰਾਸ ਰਹਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਏਕ ਸਾਂਈ ਹੀ ਕੀ ਆਸਾ ਰਾਖਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਮਨਮੁਖ ਸਰਬ ਲੋਕਹੁ
ਕੀ ਆਸਾ ਰਾਖਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਏਕ ਸਾਂਈ ਤੇ ਨਿਰਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਗੁਰਮੁਖ ਧਨ ਕਉ ਧਰ-
ਮ ਪਰ ਕੁਰਬਾਣ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਮਨਮੁਖ ਅਪਨਾ ਧਰਮ ਧਨ ਪਰ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ
। ਅਰ ਗੁਰਮੁਖ ਭਜਨ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਭੈ ਸੰਜੁਗਤ ਰੋਵਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਮਨਮੁਖ ਪਾਪ ਕ-
ਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਨਿਡਰ ਹੋਕਰ ਹਸਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਗੁਰਮੁਖ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਹੋਤੀ ਹੈ ।
ਅਰ ਮਨਮੁਖ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਗਤ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਖੇ ਹੋਤੀ ਹੈ । ਅਰ ਗੁਰਮੁਖ ਜਦਪ ਸ਼ੁਭ
ਬੀਜ ਬੋਵਤਾ ਹੈ । ਤਉ ਭੀ ਡਰਤਾ ਹੈ । ਜੋ ਮਤ ਵਿਘਨ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਖੇਤੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਅਰ
ਮਨਮੁਖ ਸ਼ੁਭ ਬੀਜ ਬੋਵਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਅਰ ਫਲ ਕੀ ਆਸਾ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਅਰ ਸੰਤਹੁ ਨੇ ਇ-
ਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ । ਜੋ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਲਛਣ ਹੈਂ । ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਲੱਜਾਵੰਤ ਅਰ ਨਿਰ-
ਦੋਖ ਸੁਭ ਰਿਤ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸਾਚ ਬੋਲੈ । ਅਰ ਵਚਨ ਥੋੜਾ ਕਹੇ ਅਰ ਭਜਨ ਬਹੁਤ ਕਰੈ ਅਰ
ਨਿਹਪਾਪ ਹੋਵੈ । ਅਰ ਸੰਜਮੀ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭਲਾ ਚਾਹੇ । ਅਰ ਸਭ ਕਾ ਸੁਖਦਾਇ-
ਕ ਹੋਵੈ । ਦਇਆਵਾਨ ਗੰਭੀਰ ਅਰ ਧੀਰਜਵਾਨ ਹੋਵੈ । ਅਰ ਸੰਤੋਖੀ ਅਰ ਸੁਕਰ ਕਰਨੇ
ਵਾਲਾ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸਹਨ ਸੀਲ ਅਰ ਨਿਰਲੋਭ ਹੋਵੈ ਦੁਰਬਚਨ ਅਰ ਧਿਕਾਰ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨ ਕਹੈ

ਅਰ ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੈ। ਕਿਸੀ ਕੇ ਵਚਨ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ ਨ ਢੂੰਢੈ। ਅਰ ਵਚਨ ਸੁਭ ਬੋਲੈ। ਅਰ
ਕਿਸੀ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਉਤਾਵਲ ਨ ਕਰੇ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਵੇਲੇ ਰਿਦੇ ਮੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਰੀਠ ਨਾ ਰਾਖੈ।
ਅਰ ਈਰਖਾ ਨਾ ਕਰੈ। ਮਸਤਕ ਪਰਸੰਨ ਰਾਖੈ। ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਅਰੁ ਵੈਰ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤ
ਉਸਕੀ ਧਰਮ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਭਲਾਈ ਸਹਨਸੀਲਤ
ਹੀ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਉ ਜਬ ਮਨਮੁਖਹੁ ਨੇ ਦੁਖਾਇਆ ਅਰ ਦਾਂਤ
ਤੋੜੇ। ਤਬ ਸਾਂਈ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੇ ਲਾਗਾ ਹਿ। ਜੋ ਹੇ ਸਾਂਈ ਤੂੰ ਇਨ ਕੇ ਊਪਰ ਦਇਆ ਕ-
ਰਾ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਮੁਝ ਕਉ ਜਾਣਤੇ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਅਧਮ ਭੀ ਬਨ ਵਿਖੇ ਚ-
ਲਾ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਏਕ ਸਿਪਾਹੀ ਉਸ ਕਉ ਮਿਲਿਆ। ਅਰ ਪੂਛਨੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ।
ਤਬ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈ ਗੁਲਾਮ ਹੂੰ। ਬਹੁੜ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਵਸਤੀ ਕਹਾਂ ਹੈ
। ਤਬ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਮਸਾਨ ਕੀ ਓਰ ਸੈਨੀ ਕਰੀ। ਬਹੁੜ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈ ਬਸਤੀ ਪੂ-
ਛਤਾ ਹੂੰ। ਤਬ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਬਸਤੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕੇ
ਸਿਰ ਪਰ ਲਾਠੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਅਰ ਰੁਧਰ ਚਲਨੇ ਲਾਗਾ। ਅਰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕੋ ਖੀਚ ਕਰ
ਨਗਰ ਮੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਨੇ ਦੇਖ ਕਰ ਸਿਪਾਹੀ ਕੋ ਕਹਾ ਹੇ ਮੂਰਖ ਤੂੰ ਜਾਨਤਾ ਨਹੀਂ
ਜੋ ਇਹ ਇਬਰਾਹੀਮ ਅਧਮਾ। ਤਬ ਸਿਪਾਹੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਉਤਰ ਕਰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕੇ ਚਰਨ ਹੁਪ-
ਰ ਗਿਰਿਆ। ਅਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਮੈ ਭੂਲਾ ਹੂੰ ਤੁਮ ਮੁਝ ਕਉ ਬਖਸ਼ਹੁ। ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਨੇ ਕ-
ਹਾ ਤੁਮ ਨੇ ਇਸ ਕੋ ਕਿਸ ਨਿਮਿਤ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਨੇ ਪੂਛਿਆ
ਥਾ ਜੋ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ। ਤਬ ਇਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤ ਗੁਲਾਮ ਹੋਂ। ਬਹੁੜ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈ
ਬਸਤੀ ਪੂਛੀ ਥੀ। ਤਬ ਤੁਮਹੁ ਨੇ ਮਸਾਨ ਕਿਉ ਬਤਾਇਆ ਥਾ। ਬਹੁੜ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਕਹ
ਜੋ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਲੋਕ ਮਸਾਨ ਹੀ ਵਿਖੇ ਆਵਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਵਸੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਅਰ ਵਹੁ ਨਗਰ ਉ-
ਜਾੜ ਹੋਤੇ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਇਹ ਮਸਾਣ ਵਸਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਬ
ਮੈ ਤੁਮ ਕਉ ਮਾਰਿਆ ਥਾ ਤਬ ਤੁਮਹੁ ਨੇ ਮੇਰੇ ਊਪਰ ਕ੍ਰੋਧ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਕੀਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਹੁ-
ੜ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂ ਸਾਂਈ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਚਾਹਿਆ ਥਾ। ਤਬ ਸਿ-
ਪਾਹੀ ਨੇ ਕਹਾ ਤੁਮਹੁ ਨੇ ਮੇਰਾ ਭਲਾ ਕਿਸ ਨਿਮਿਤ ਚਾਹਿਆ ਥਾ। ਬਹੁੜ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਕ-
ਹਾ ਜੋ ਮੈ ਇਉ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਮੈ ਤੇਰਾ ਡੰਡ ਸਹੂੰਗਾ। ਤਬ ਮੁਝ ਕਉ ਨਿਸੰਦੇਹ ਫ-
ਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਤੇਰਾ ਡੰਡ ਸਹਣੇ ਕਰਕੇ ਮੁਝ ਕਉ ਫਲ ਹੋ-
ਵੇਗਾ। ਅਰ ਜੋ ਤੁਝ ਕਉ ਮੇਰੇ ਕਰਕੇ ਪਾਪ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭਲਾ ਨਾਹੀ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ
ਮੈ ਤੇਰਾ ਭੀ ਭਲਾ ਚਾਹਿਆ ਥਾ। ਅਰ ਉਸ ਮਾਨ ਹੈਰੀ ਜੋ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਥਾ ਸੋ ਨਗਾਰ ਕੀ ਗ-

ਥੀ ਵਿਖੇ ਚਲਾ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਕਿਸੀ ਨੇ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਪਰ ਰਾਖ ਕਾ ਥਾਲ ਡਾਰਦੀਆ। ਤਬ ਵਹੁ ਸੰਤ ਬਸਤ੍ਰ ਝਾੜਕਰ ਸੁਕਰ ਕਰਨੇ ਲਾਗਾ। ਬਹੁੜ ਲੋਕਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਇਹ ਸੁਕਰ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਕਉਨ ਹੈਂ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂ ਅਗਨਿ ਵਿਖੇ ਜਲਨੇ ਲਾਇਕ ਥਾ ਅਰ ਸਾਂਈ ਕੀ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਰਾਖ ਪਰ ਨਿਬੇੜਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁਕਰ ਕਰਤ ਹੂੰ। ਬਹੁੜ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਨੇ ਉਸ ਮਨੈਹਰੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਹਿਆ ਥਾ। ਅਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਖਾ-ਵਨੇ ਕੇ ਨੀਮਤ ਇਨਹੁ ਕਉ ਅਪਣੈ ਘਰ ਲੈਗਿਆ। ਪਰ ਪਰੀਖਿਆ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਸੋ ਜਬ ਦਰਵਾਜੇ ਪਰ ਪਹੁਚੇ। ਤਬ ਅੰਦਰ ਵੜਨੇ ਨ ਦੀਆ। ਤਬ ਇਹ ਫਿਰ ਚਲੇ। ਬ-ਹੁੜ ਇਨ ਕਉ ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਤਬ ਫਿਰ ਆਏ। ਬਹੁੜ ਉਸ ਨੇ ਵਰਜਿਆ ਤਬ ਫਿਰ ਨਿਕਸ ਚਲੇ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਨ ਕਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਆ ਅਰੁ ਫਿਰ ਬੁਲਾਇਆ। ਸੋ ਵਹੁ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਬੁਲਾਵੈ ਤਬ ਆਵਹਿ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਵਰਜੈ ਤਬ ਫੇਰ ਨਿਕਸ ਚਲਹਿ। ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੂੰ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਤਮ ਜਨ ਹੈਂ। ਤਬ ਉਸਮਾਨ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਇਹ ਜੋ ਸੁਭਾਵ ਮੇਰੇ ਵਿਖੇ ਤੈਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਕੂਕਰਹੁ ਕ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਕੂਕਰ ਕਉ ਬੁਲਾਈਐ ਤਬ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਵਰ-ਜੀਐ ਤਬ ਫਿਰ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਵਿਸੇਖਤਾ ਕਿਆ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਇਕ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਥਾ। ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਸਰੀਰ ਸਿਆਮ ਰੰਗ ਥਾ। ਅਰ ਸਰਬ ਲੋਕਹੁ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕੀ ਬ-ਡਾਈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਥੀ। ਸੋ ਜਬ ਵਹੁ ਹਮਾਮ ਵਿਖੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨੇ ਕਉ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਹ-ਮਾਮ ਕਾ ਟਹਲੂਆ ਹਮਾਮ ਕਉ ਸਾਫ ਕਰਤਾ ਥਾ। ਅਰਬ ਇਹ ਜੋ ਲੋਕਹੁ ਕਉ ਦੂਰ ਕ-ਰਕੇ ਤਿਨ ਕਉ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਵਤਾ ਥਾ। ਬਹੁੜ ਏਕ ਦਿਨ ਵਹੁ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਉ ਗਏ ਥੇ ਅਰ ਟਹਲੂਏ ਲੋਕਹੁ ਕਉ ਦੂਰ ਕੀਆ ਅਰ ਟਹਲੂਆ ਕਿਸੀ ਕਾਰਜ ਕਉ ਆਇਆ ਥਾ ਅਰ ਵਹੁ ਹਮਾਮ ਵਿਖੇ ਏਕਲੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਤਬ ਏਕ ਪੁਰਖ ਜੰਗਲੀ ਉਹਾਂ ਆਇਆ। ਅਰ ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਜੋ ਹਮਾਮ ਕਾ ਟਹਿਲੂਆ ਇਹੀ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਜੰਗਲੀ ਪੁਰਖ ਨੇ ਉਨ ਕਉ ਅਪਣੀ ਟਹਲ ਵਿਖੇ ਲਗਾਇਆ ਅਰ ਆਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨੇ ਲਗਾ। ਅ-ਰ ਜੈਸੀ ਟਹਲ ਜੰਗਲੀ ਪੁਰਖ ਨੇ ਉਨ ਸੋ ਕਰਵਾਈ ਤੈਸੀ ਓਹੁ ਕਰਤੇ ਰਹੇ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਵਹੁ ਟਹਲੂਆ ਆਇਆ ਅਰ ਜੰਗਲੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਬੋਲਨਾ ਉਸ ਨੇ ਸੁਣਿਆ। ਤਬ ਟਹਲੂਆ ਭੈਮਾਨ ਹੋਕਰ ਨਿਕਸਿ ਗਿਆ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਜੰਗਲੀ ਪੁਰਖ ਗਇਆ। ਅਰ ਵਹੁ ਸਾਂਈ ਭੀਕ ਭੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਨੇ ਕ-ਹਾ ਜੋ ਟਹਲੂਆ ਭੈਮਾਨ ਹੋਕਰ ਭਾਗ ਗਇਆ ਹੈ। ਤਬ ਲੋਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਟਹਲੂ

ਆ ਕਿਉ ਡਰਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਵਗਿਆ ਟਹਿਲੂਏ ਕੀ ਨ ਥੀ। ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਅਵਗਿ-
ਆ ਥੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮੇਰਾ ਰੰਗ ਸਿਆਮ ਥਾ। ਬਹੁੜ ਇਕ ਔਰ ਸਾਂਈਲੋਕ ਥਾ। ਜੋ ਸੀ-
ਵਣੇ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਤਾ ਥਾ। ਅਰ ਏਕ ਮਨਮੁਖ ਉਸ ਕਉ ਬਸਤ੍ਰ ਸੀਵਣੇ ਦੇਤਾ ਥਾ। ਜੋ
ਜਬ ਮਜੂਰੀ ਦੇਵੈ ਤਬ ਖੋਟਾ ਹੀ ਰੁਪਾ ਦੇਵੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਲੈ ਰਾਖਤੇ ਥੇ। ਬਹੁੜ ਏਕ ਦਿਨ-
ਆਪ ਕਿਸੀ ਕਾਰਜ ਕਉ ਗਏ ਥੇ। ਅਰ ਟਹਲੂਆਂ ਊਹਾਂ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਤਬ ਵਹੁ ਮਨਮੁਖ
ਖੋਟਾ ਰੁਪਾ ਟਹਲੂਏ ਕਉ ਦੇਵਣ ਲਾਗਾ। ਅਰ ਟਹਲੂਏ ਨੇ ਨ ਲੀਆ। ਜਬ ਵਹੁ ਸਾਂਈਲੋ-
ਕ ਘਰ ਆਏ। ਤਬ ਉਸ ਟਹਲੂਏ ਨੇ ਵਹੁ ਬਾਤ ਕਹੀ। ਬਹੁੜ ਸਾਂਈਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੁਝ ਨੇ
ਰੁਪਾ ਕਿਉ ਨ ਲੀਆ। ਆਗੇ ਕੇਤੇ ਬਰਸ ਹੂਏ ਹੈਂ ਜੋ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਖੋਟਾ ਹੀ ਮੁਝ ਕਉ ਦੇਤਾ ਰ-
ਹਾ ਹੈ। ਅਰ ਮੈ ਉਸ ਕਉ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਹਾ। ਜੋ ਤੂੰ ਖੋਟਾ ਰੁਪਾ ਕਿਉ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ
ਮੈ ਉਸ ਤੇ ਲੈ ਕਰ ਧਰਤੀ ਵਿਖੇ ਦਬ ਛੋਡਤਾ ਥਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਔਰ ਪੁਰਖ ਠਗਿਆ
ਨ ਜਾਵੈ। ਅਰ ਅਵੈਸ ਕਰਨੀ ਜਬ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਬਾਲਕ ਉਸ ਕਉ ਪਾਥਰ
ਮਾਰਤੇ ਥੇ। ਤਬ ਵਹੁ ਕਹਤੇ ਥੇ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਪਾਥਰ ਛੋਟੇ ਮਾਰਹੁ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮੇਰੀਆਂ ਟੰਗ-
ਹੁ ਤੇ ਰੁਧਰ ਨਿਕਸੇਗਾ। ਤਬ ਮੈ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਖੜਾ ਨ ਹੋਇ ਸਕਉਗਾ। ਅਉਰ ਏਕ ਕੋਈ
ਮੂਰਖ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਸਾਂਈਲੋਕ ਕਉ ਭੀ ਦੁਰਬਚਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗਾ ਥਾ। ਅਰ ਦੋਨੋਂ ਮਾਰ-
ਗ ਵਿਖੇ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਥੇ। ਤਬ ਓਹ ਮੂਰਖ ਦੁਰਬਚਨ ਕਹਤਾ ਜਾਵੈ। ਅਰ ਵਹੁ ਮੋਨ ਕੀਏ
ਚਲੇ ਜਾਵਹਿ। ਤਬ ਸੰਨਬੰਧੀਅਹੁ ਕੇ ਨਿਕਟ ਪਹੁੰਚੇ। ਤਬ ਖੜੇ ਹੋਇ ਕਰ ਉਸ ਕਉ ਕ-
ਹਨੇ ਲਾਗੇ। ਜੋ ਕਛੁ ਤੈਨੇ ਅਵਰ ਭੀ ਕਹਣਾ ਹੈ ਸੋ ਯਹਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਲੇਵੋ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਤੇਰੇ
ਦੁਰਬਚਨ ਜਬ ਮੇਰੇ ਸੰਨਬੰਧੀ ਸੁਣੇਗੇ। ਤਬ ਤੁਝ ਕਉ ਦੁਖ ਦੇਵਹਿਗੇ। ਅਰੁ ਮਾਲਕ
ਦੀਨਾਰ ਕਉ ਕਿਸੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਹਾ ਥਾ। ਜੋ ਤੂੰ ਕਪਟੀ ਹੈਂ। ਤਬ ਮਾਲਕ ਦੀਨਾਰ ਨੇ ਕ-
ਹਾ ਜੋ ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਇਹੀ ਥਾ। ਪਰ ਇਸ ਨਗਰ ਕੇ ਲੋਕ ਜਾਨਤੇ ਨ ਥੇ। ਜੋ ਤੈਨੇ ਅਬ ਪ੍ਰ-
ਸਿਧ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣਤੂੰ ਜੋ ਭਲੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸੁਭਾਵ ਕੇ ਲਛਣ ਇਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਇਨਹੁ
ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ ਲਛਣ ਵਰਨਨ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਹਿ ਸੁਭਾਵ ਉਨ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ।
ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰ ਕੇ ਮਨ ਕੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਉ ਦੂਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਅਰ ਰਿਦਾ ਸੁਧ
ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਬਿਨਾ ਅਵਰ ਕਛੁ ਨਹੀ ਦੇਖਤੇ। ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿ-
ਸ ਕਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਲਛਣ ਆਪ-
ਣੇ ਵਿਖੇ ਨ ਦੇਖੈ ਤਬ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋ ਕਰ ਇਉ ਨ ਜਾਣੈ ਜੋ ਮੁਝ ਕੋ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ
ਹੈ। ਅਬ ਸਾਤਵੇਂ ਵਿਭਾਗ ਵਿਖੇ ਇਹ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬਾਲਕ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾ-

ਰਸਿਖਾਵਹਿ॥੬॥ ॥ਤਾਂਤੇ ਜਾਣਣੂੰ ਜੋ ਬਾਲਕ ਕੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪਾਸ ਸਾਂਈ ਕੀ
ਅਮਾਨ ਹੈ॥ਅਰ ਬਾਲਕ ਕਾ ਰਿਦਾ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਜਵਾਹਰ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਸੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਅ-
ਰ ਕੋਮਲ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਅਰ ਜੋ ਕਛੁ ਉਸ ਕਉ ਸਿਖਾਈਐ॥ਤਿਸ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ॥ਅਰੁ
ਰਿਦਾ ਉਸ ਕਾ ਸੁਧ ਭੂਮ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈਂ॥ਜੋ ਕਛੁ ਬੀਜ ਉਸ ਕੇ ਵਿਖੈ ਬੀਜੀਐ ਸੋ ਉਗਵ-
ਤਾ ਹੈ॥ਸੋ ਜੇਕਰ ਸੁਭ ਬੀਜ ਬੀਜੀਐ ਤਬ ਇਸ ਲੋਕ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਭਲਾਈ ਕਉ ਪ੍ਰਾ-
ਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਤਬ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਅਰ ਗੁਰ ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਪੁੰਨ ਵਿਖੇ ਸਾਝੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ॥ਅਰ ਜੇਕਰ
ਉਸ ਬਾਲਕ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਅਸੁਭ ਬੀਜ ਬੀਜੀਐ ਤਬ ਭਾਗਹੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਬਹੁੜ ਜੋ ਕਛੁ
ਪਾਪ ਕਰਮ ਓਹੁ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ਤਬ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਭੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਰ ਸਿਖਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰ-
ਖ ਸਰੀਕ ਹੈਂ॥ਸੋ ਸਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਇਹੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਮਨ ਅਰ ਅਪਨੇ ਸੰਨਬੰਧੀਆਂ
ਕਉ ਨਰਕ ਕੀ ਅਗਨਿ ਤੇ ਬਚਾਵਹੁ॥ਤਾਂਤੇ ਬਾਲਕ ਕਉ ਇਸ ਅਗਨਿ ਕੀ ਰਖਿਆ ਤੇ ਭੀ
ਨਰਕ ਕੀ ਅਗਨ ਸੌਂ ਬਚਾਵਣਾ ਅਧਿਕ ਪਰਵਾਣ ਹੈ॥ਸੋ ਨਰਕ ਕੀ ਅਗਨ ਤੇ ਬਚਾ-
ਵਣਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਜੋ ਬਾਲਕ ਕਉ ਭੈ ਸੰਜੁਗਤ ਰਾਖੈ॥ਅਰ ਉਸ ਕਉ ਭਲੇ ਗੁ-
ਣ ਸਿਖਲਾਵੈ॥ਅਰ ਕੁਸੰਗ ਤੇ ਰਖਿਆ ਕਰੈ॥ਜੋ ਕੁਸੰਗ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਵਿਘਨ ਉਤਪ-
ਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਹੀ ਬਾਲਕ ਕਉ ਰਾਜਸੀ ਭੋਜਨ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰਹੁ ਕੇ ਸੀਗਾਰ ਕਾ
ਸੁਭਾਵ ਨ ਕਰੈ॥ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਸੁਭਾਵ ਰਾਜਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਤਬ ਭੀ ਪੀਛੇ
ਭੋਗਹੁ ਬਿਨਾ ਰਹਿ ਨਹੀ ਸਕਤਾ॥ਅਰ ਸੰਪੂਰਨ ਆਰਬਲਾ ਆਪਣੀ ਭੋਗਹੁ ਕੀ
ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਗਵਾਵਤਾ ਹੈ॥ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਬਾਲਕ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰਨੇ ਵਾ-
ਲੀ ਦਾਈ ਭੀ ਭਲੀ ਹੋਵੈ॥ਅਰੁ ਆਹਾਰ ਭੀ ਸੁਧ ਖਾਵਨੇ ਵਾਲੀ ਹੋਵੈ॥ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਬਾਲਕ
ਜੈਸਾ ਦੂਧ ਪੀਵਤਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਹੀ ਗੁਣ ਅਥਵਾ ਅਵਗੁਣ ਬਾਲਕ ਵਿਖੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਕ-
ਰਤਾ ਹੈ॥ਅਰ ਜਬ ਬਾਲਕ ਕੀ ਜਿਹਵਾ ਖੁਲੈ॥ਤਬ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਨਾਮ ਸਿਖਾਵੈ
ਬਹੁੜ ਜਬ ਐਸੇ ਹੋਵੈ॥ਜੋ ਕਿਸੀ ਬੁਰੇ ਕਾਰਜ ਤੇ ਲਜਾ ਕਰੈ॥ਤਬ ਜਾਨੀਐ ਜੋ ਭਲ ਹੈ॥
ਅਰ ਇਸ ਕੇ ਊਪਰ ਬੁਧਿ ਕਾ ਚਮਤਕਾਰ ਚਮਕਿਆ ਹੈ॥ਤਬ ਓਹੀ ਲਜਾ ਬਾਲਕ ਵਿਖੇ
ਵਧਾਵੈ॥ਅਰ ਜੋ ਕਛੁ ਬੁਰਾ ਕਾਰਜ ਕਰੈ॥ਤਬ ਬਾਲਕ ਕੋ ਤਾੜਨਾ ਕਰੈ॥ਅਰ ਵਰਜੈ॥
ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਬਾਲਕ ਕਉ ਖਾਵਣੇ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ
ਉਸ ਕਉ ਖਾਵਣੇ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਸਿਖਾਵੈ॥ਸੋ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ॥ਜੋ ਜਬ ਭੋਜਨ ਖਾ-
ਵਣੇ ਲਾਗੇ ਤਬ ਪ੍ਰਥਮੇ ਸਾਂਈ ਕਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕਰ ਖਾਵੈ॥ਅਰ ਧੀਰਜ ਸੰਜੁਗਤ ਖਾ-
ਵੈ॥ਅਰ ਅਪਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕੀ ਓਰ ਨ ਕਰੈ॥ਅਰ ਕਬਹੂੰ ਬਾ-

ਲਕ ਕਉ ਰੋਟੀ ਰੁਖੀ ਖੁਲਾਵੈ। ਜੋ ਬਾਲਕ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਰਸਹੁ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਬ-
ਹੁਤ ਖਾਵਣੇ ਕੀ ਉਸ ਕਉ ਨਿਖੇਧ ਸੁਨਾਵੈ। ਜੋ ਅਹਾਰ ਬਹੁਤ ਖਾਵਣਾ ਪਸੂਓਂ ਅਰ ਮੂ-
ਰਖਹੁ ਕਾ ਕਾਮ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਬਾਲਕ ਭੈ ਸੰਜੁਗਤਿ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰ ਸੁਣਾਵੈ।
ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਵਸੇਖਤਾ ਹਣ ਕਰਾ ਇਹ ਬਾਲਕ ਭੀ ਉਸੀ ਸੁਭਾਵ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੈ। ਅਰ
ਬਸਤ੍ਰ ਸੁਫੈਦ ਪਹਿਰਨੇ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰ ਸਮਝਾਵੈ। ਅਰ ਵਸਤ੍ਰ ਰੰਗੀਨ ਅਰ ਰੇਸ਼ਮੀ
ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈ। ਅਰ ਕਹੈ ਜੋ ਐਸੇ ਬਸਤ੍ਰ ਸੁੰਦਰ ਪਹਰਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀਅਹੁ ਕਾ ਕਾਮ ਹੈ। ਅਥਵਾ
ਅਭਿਮਾਨੀਅਹੁ ਕਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਹੈ। ਅਰ ਸਰੀਰ ਕਾ ਸੀਗਾਰ ਬਨਾਵਨਾ ਖੁਸਰਿਅਹੁ ਕਾ ਕਾਮ
ਹੈ। ਭਲੇ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਐਸਾ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਜੋ ਬਾਲਕ ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ ਅਰ ਰਾਜਸੀ
ਸੁਭਾਵ ਵਾਲਾ ਹੋਵੈ। ਤਿਸ ਕੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਅਪਨੇ ਬਾਲਕ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਐਸੀ ਸੰ-
ਗਤਿ ਕਰਕੇ ਬਾਲਕ ਕੀ ਬੁਧਿ ਨਾਸ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤ-
ਤੇ ਜਿਸ ਬਾਲਕ ਕੀ ਰਖਿਆ ਬੁਰੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ। ਤਬ ਵਹੁ ਬਾਲਕ ਕ੍ਰੋਧੀ ਅਰ ਨਿ-
ਰੱਲਜ ਅਰ ਚੋਰ ਅਰ ਝੂਠਾ ਅਰ ਨਿਡਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਸੁਭਾਵ ਉਸ ਕਾ ਚਿਰਕਾਲ
ਪਰਜੰਤ ਭੀ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਬਹੁੜ ਬਾਲਕ ਜਬ ਚਟਸਾਲਾ ਵਿਖੇ ਜਾਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ
ਸਾਂਈ ਕੇ ਬਚਨ ਪੜ੍ਹਾਵੇ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੀ ਰਹਤ ਅਰ ਵਰਤਣ ਕੇ ਜੋ ਬਚਨ ਹੈਂ ਸੋ ਸਿਖ
ਵੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਜਿਸ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖੇ ਇਸਤ੍ਰੀਅਹੁ ਕਾ ਸੀਗਾਰੁ ਅਰ ਉਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਰਨਨ
ਹੋਵੈਗੀ ਤਿਸ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਵਰਜੈ। ਅਰ ਐਸੇ ਪਾਧੇ ਕੀ ਸੰਗਤ ਬਾਲਕ ਕਉ ਨ ਕਰਾਵੈ। ਜੋ ਪਾ-
ਧਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੈ ਜੋ ਐਸੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕਰਕੇ ਬੁਧ ਚਤੁਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਵਹੁ ਪਾਧਾ
ਸ਼ੈਤਾਨ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ। ਜੋ ਬਾਲਕ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਪਾਪ ਕਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ।
ਬਹੁੜ ਜਬ ਵਹੁ ਬਾਲਕ ਕੋਈ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰੈ। ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਭਲਾ ਸੁਭਾਵ ਉਸ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰ-
ਗਟ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰੈ। ਅਰ ਕੁਛ ਬਾਲਕ ਕਉ ਦੇਵੈ। ਜੋ ਉਸ ਕਰਕੇ ਬਾ-
ਲਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਜੋ ਕਛੁ ਬੁਰਾਈ ਕਰੈ। ਤਉ ਪ੍ਰਥਮੈ ਏਕ ਦੋ ਬਾਰ ਦੇਖ ਕੈ ਅਣ
ਦੇਖਿਆ ਕਰੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਬਾਲਕ ਢੀਠ ਨ ਹੋਇ ਜਾਵੈ। ਅਰ ਜਬ ਢੀਠ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ
ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਬੁਰਾਈ ਕਰਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜੇਕਰ ਬਾਲਕ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਬੁਰਾਈ ਵਿ-
ਖੇ ਅਧਿਕ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਤਬ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਉ ਤਾੜਨਾ ਕਰੈ। ਅਰ ਕਹੇ ਜੋ ਇਹ
ਬੁਰਾਈ ਬਹੁੜ ਨਹੀ ਕਰਨੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਤੂੰ ਬਹੁੜ ਕਰਹਿਗਾ। ਤਬ ਲੋਕ ਇਹ
ਬੁਰਾਈ ਦੇਖਹਿਗੇ। ਅਰ ਤੂੰ ਨਿਰਮਾਨਤਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈਹਿਗਾ। ਅਰ ਚਾਹੀਐ
ਜੋ ਪਿਤਾ ਉਸ ਕਉ ਪਣਾ ਭੈ ਦੂਰ ਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਬਿ ਇਹ ਜੋ ਪਿਤਾ ਕੇ ਹੋਤੇ ਬਾਲਕ ਨਿ-

ਲਜਾ ਹੋਕਰ ਨਾ ਵਰਤੈ। ਅਰ ਬਾਲਕ ਕਉ ਦਿਨ ਵਿਖੈ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਬਹੁਤ ਨ ਕਰਾਵੈ। ਕਾ-
ਹੇਤੇ ਜੋ ਆਲਸੀ ਨ ਹੋਇ ਜਾਵੈ। ਅਰ ਰਾਤ੍ਰ ਕਉ ਭੀ ਕੋਮਲ ਸੇਹਜਾ ਪਰ ਸੋਨੇ ਨ ਦੇਵੈ।
ਜੋ ਸਰੀਰ ਬਾਲਕ ਕਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਦਿਨ ਵਿਖੈ ਦੋਇ ਘੜ੍ਹੀ ਪਰਜੰਤ ਖੇਲਣੇ ਭੀ
ਦੇਵੈ। ਜੋ ਬਾਲਕ ਕਾ ਚਿਤ ਅਤਿ ਸੁਕਾਹਿਆ ਨ ਰਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ-
ਕਰ ਕੇ ਚਿਤ ਕਉ ਮੂਰਛਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਬਾਲਕ ਕਉ ਐਸਾ ਸੁਭਾਵ ਸਿਖਲ-
ਵੈ। ਜੋ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਅਰ ਦੀਨਤਾ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰੈ। ਅਰ ਅਵਰ ਕਿ-
ਸੀ ਬਾਲਕ ਪਰ ਵਡਾਈ ਕਰ ਕੈ ਬਡਾਵੈ ਨਾਹੀਂ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਬਾਲਕ ਤੇ ਕਛੁ ਲੇਵੈ ਨਹੀਂ।
ਅਰ ਹਾਥ ਸਿਉ ਦੇਵੈ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਸਿਖਾਵੈ ਜੋ ਨਾਕ ਅਰ ਮੁਖ ਕੀ ਮੈਲ
ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਨਾ ਡਾਰੈ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕੀ ਓਰ ਪੀਠ ਨ ਕਰੈ। ਭੈ ਸੰਜੁਗ ਬੈਠੇ।
ਅਰ ਹਾਥ ਠੋਡੀ ਤਲੈ ਰਾਖ ਕੇ ਨ ਬੈਠੇ। ਜੋ ਇਹ ਭੀ ਲਛਣ ਆਲਸੀ ਅਹੁ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅ-
ਰ ਬਹੁਤ ਬੋਲੈ ਭੀ ਨਹੀ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਕਾਰਣ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦੁਹਾਈ ਨ ਕਰੈ। ਅਰ
ਬੁਲਾਏ ਬਿਨਾ ਬੋਲੈ ਨਹੀ। ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਉਸ ਤੇ ਬਡਾ ਹੋਵੈ। ਉਸ ਕਾ ਆਦਰ ਕਰੈ। ਅਰ ਉ-
ਸ ਕੇ ਆਗੇ ਹੋ ਕਰ ਨ ਚਲੈ। ਅਰ ਦੁਰਬਚਨ ਅਰ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਤੇ ਅਪਨੀ ਜਿਹਵਾ ਕੋ ਰੋਕ ਰਾ-
ਖੈ। ਅਰ ਜਬ ਬਾਲਕ ਕਉ ਪਾਧਾ ਡੰਡ ਦੇਵੈ। ਤਬ ਸਹ ਜਾਵੈ। ਅਰ ਪੁਕਾਰ ਨ ਕਰੈ। ਕਾ-
ਹੇਤੇ ਜੋ ਸਹਣਾ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਅਰ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀਅਹੁ ਕਾ ਕਾਮ
ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਸਾਤ ਬਰਸ ਕਾ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਨੇਮ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਅਵਗਿਆ ਕਰੈ। ਤਬ ਉਸ
ਕਉ ਤਾੜਨਾ ਦੇਵੈ। ਅਰ ਚੋਰੀ ਝੂਠ ਅਰ ਅਸੁਧ ਅਹਾਰ ਕੀ ਬੁਰਾਈ ਉਸ ਕਉ ਲਖਾਵੈ।
ਸੋ ਜਬ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਬਾਲਕ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਖਾਈਐ। ਤਬ ਕਿਸ਼ੋਰ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ
ਸਰਬ ਕਰਤਬਹੁ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਅਪਨੀ ਬੁਧਿ ਕਰ ਸੁਗਮ ਸਮਝਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਚਾਹੀ-
ਐ ਜੋ ਉਸ ਕਉ ਕਹੈ। ਜੋ ਅਹਾਰ ਖਾਵਣੇ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਭ-
ਜਨ ਕਰਨੇ ਕਾ ਬਲ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਜੀਵਣੇ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ
ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਕਾ ਤੋਸ਼ਾ ਬਨਾਵੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜੀਵਨਾ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ਅਰ ਮ੍ਰਿ-
ਤਕ ਇਸ ਕਉ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਗ੍ਰਾਸ ਲੇਤੀ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਬੁਧਵਾਨ ਪੁਰਖ ਓਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਇ-
ਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਤੋਸ਼ਾ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਬਨਾਇ ਲੇਵੈ। ਜੋ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਤਮ ਸੁਖ। ਅਰ
ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਰਸੰਨਤਾ ਕਉ ਪਾਵੈ। ਤਾਂਤੇ ਪੁੰਨ ਅਰ ਪਾਪ ਕਰ ਕੇ ਜੋ ਨਰਕ ਅਰ
ਸ੍ਵਰਗ ਅਰ ਸੁਖ ਦੁਖ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਬਾਲਕ ਕਉ ਸਮਝਾਵੈ। ਸੋ ਜਬ
ਬਾਲਕ ਕਉ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਖਾਈਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਇਹ ਬਚਨ ਉਸ ਕੇ ਰਿ-

ਦੇ ਵਿਖੇ ਮੂਰਤਿ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਜਬ ਬਾਲਕ ਕਉ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਨ ਸਿਖਾਈਐ। ਤਬ ਬਹੁੜ ਪੀਛੇ ਉਸ ਕਉ ਇਹ ਉਪਦੇਸੁ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਹੀ ਹੋਤਾ।
ਜੈਸੇ ਕਾਲਰ ਭੀਤ ਪਰ ਲੇਪ ਨਹੀਂ ਠਹਰਤਾ। ਜੋ ਇਸੀ ਪਰ ਸੁਹੈਲ ਤਸਤਰੀ ਕੀ
ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਸੁਹੈਲ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਇਉ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਮੈਂ ਤੀਨ ਬਰਸ ਕਾ ਥਾ।
ਤਬ ਮੈਂ ਰਾਤ੍ਰ ਵਿਖੈ ਆਪਨੇ ਪਿਤਾ ਕਉ ਭਜਨ ਕਰਤਾ ਦੇਖਤਾ ਥਾ। ਬਹੁੜ ਏਕ ਵਾਰ
ਪਿਤਾ ਨੇ ਮੁਝ ਕਉ ਕਹਾ ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਜਿਸ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਤੁਝ ਕਉ ਉਤਪਤ ਕੀਆ ਹੈ
। ਤਿਸ ਕਾ ਭਜਨ ਤੂੰ ਕਿਉ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ। ਤਬ ਮੈਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭਜਨ-
ਮੈਂ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਉ। ਬਹੁੜ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਰਾਤ੍ਰ ਕਉ ਸਉਣੇ ਕੇ ਸਮੇਂ ਤੀਨ
ਬਾਰ ਇਉ ਕਹੁ। ਜੋ ਸਾਂਈ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਹੈ। ਅਰ ਸਾਂਈ ਮੁਝ ਕਉ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਅਰ
ਸਾਂਈ ਹੀ ਮੇਰਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੈ। ਤਬ ਕੇਤੀਆਂ ਰਾਤੀ ਮੈਂ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਤਾ ਰਹਾ-
। ਬਹੁੜ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਇਹ ਬਚਨ ਅਬ ਸਾਤ ਵਾਰ ਕਹਿਆ ਕਰੁ। ਤਬ ਮੈਂ ਸਾਤ
ਵਾਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਕਛੁਕ ਰਹਸੁ ਆਵਨੇ ਲਾਗਾ।
ਬਹੁੜ ਜਬ ਏਕ ਬਰਸ ਬੀਤਿਆ। ਤਬ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਝ ਕਉ ਸਿਖਾਇ
ਆ ਥਾ। ਤਿਸ ਕਉ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰ। ਅਰ ਮਰਨੇ ਪਰਜੰਤ ਵਿਸਾਰ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਇਹੀ ਭਜ-
ਨ ਇਸ ਲੋਕ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਤੇਰਾ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਹੁੜ ਕੇਤੇਕੁ ਬਰਸ
ਬਿਤੀਤ ਹੂਏ। ਜੋ ਮੈਂ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਤਾ ਰਹਾ। ਅਵਰ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਅਧਿ
ਕ ਰਹਸੁ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਆ। ਬਹੁੜ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਾਂਈ ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਹੋਵੈ।
ਅਰ ਸਦੀਵ ਜਿਸ ਕਉ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਵ-
ਹੁ ਪੁਰਖ ਕਿਉਕਰ ਕਰੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਝ ਕਉ ਭੀ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਤੂੰ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਦਾਚਿਤ
ਨ ਕਰਹਿ। ਬਹੁੜ ਉਸ ਕੇ ਪੀਛੇ ਮੁਝ ਕਉ ਚਟਸਾਲ ਵਿਖੇ ਭੇਜਿਆ। ਤਬ ਮੈਂ ਚਿਤ
ਵਿਖੇ ਵੀਚਾਰ ਕੀਆ। ਜੋ ਮਤ ਮੇਰਾ ਰਿਦਾ ਪਸਰ ਜਾਵੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਪਾਂਧੇ ਪਾਸ ਬਚ-
ਨ ਕੀਆ। ਜੋ ਮੈਂ ਤੀਨ ਘੜੀ ਪਰਜੰਤ ਪੜ੍ਹੂੰਗਾ। ਅਰ ਪੀਛੇ ਮੈਂ ਉਸੀ ਭਜਨ ਵਿਖੇ
ਰਹੂੰਗਾ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਂ ਪਾਂਧੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨੇ ਲਾਗਾ। ਅਰ ਸਾਂਈ ਕੇ ਬਚਨ ਮੈਂ-
ਨੇ ਸੰਪੂਰਨ ਪੜ੍ਹੇ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਸਾਤ ਬਰਸ ਕਾ ਹੂਆ। ਤਬ ਸਦੀਵ ਦਿਨ ਕਉ
ਬ੍ਰਤ ਕਰਨੇ ਲਾਗਾ। ਅਰ ਰਾਤ ਕਉ ਜਵਹੁ ਕਾ ਅਹਾਰ ਕਰਨੇ ਲਾਗਾ। ਬਹੁੜ ਜਬ
ਬਾਰਹ ਬਰਸ ਕਾ ਹੂਆ। ਤਬ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਕਛੁਕ ਪ੍ਰਸਨ ਆਇਆ। ਤਬ ਉਸ
ਪ੍ਰਸਨ ਕਾ ਉਤਰ ਤਸਤਰ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਨੇ ਨ ਦੀਆ। ਬਹੁੜ ਪਿਤਾ ਕੀ ਮੈਂ ਆ-

ਗਿਆ ਬੈਕਰ ਬਸਰੇ ਮੋ ਆਇਆ। ਬਹੁੜ ਊਹਾਂ ਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਉਤਰ ਕਿਸੀ ਨੇ ਨ ਦੀਆ। ਬਹੁੜ ਮੈਂ ਅਵਰ ਨਗਰ ਮੇ ਹਬੀਬ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਕੇ ਪਾਸ ਗਇਆ। ਤਬ ਉਨਹੂਨੇ ਉਤਰ ਕਹ ਕਰ ਮੇਰਾ ਸੰਸਾ ਨਿਵਰਤ ਕੀਆ। ਤਬ ਕੇਤੇਕੁ ਬਰਸ ਮੈ ਉਨਹੂ ਕੇ ਨਿਕਟ ਰਹਿਆ। ਅਰ ਮੁਝ ਕਉ ਉਨ ਕੀ ਸੰਗਤ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ ॥ਬਹੁੜ ਮੈਂ ਤਸਤਰ ਵਿਖੇ ਆਇਆ। ਅਰੁ ਏਕਾਂਤ ਰਹਨੇ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਮੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਨੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਇਕ ਦਿਰਮ ਕੇ ਜਉ ਲੇਵਉ। ਅਰੁ ਏਕ ਸਮੇ ਰਾਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਕਛੁਕ ਖਾਵਉ। ਤਬ ਉਸੀ ਦਿਰਮ ਕੇ ਅਨਾਜ ਸਾਥ ਏਕ ਬਰਸ ਬੀਤਾਵਉ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਵਿਖੇ ਖਾਵਨੇ ਲਾਗਾ। ਉਸ ਕੇ ਪੀਛੇ ਸਾਤਵੇ ਦਿਨ। ਬਹੁੜ ਪਚੀਸਵੇ ਦਿਨ ਖਾਵਨੇ ਲਾਗਾ। ਸੋ ਬੀਸ ਬਰਸ ਮੈ ਇਸੀ ਅਵਸਥਾ ਮੋ ਰਹਾ। ਅਰੁ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਤ ਵਿਖੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰਤਾ ਰਹਾ। ਸੋ ਇਸ ਬਾਤ ਕੇ ਕਹਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜੈਸਾ ਅਭਿਆਸ ਬਾਲਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਨਿਰ ਸੰਦੇਹ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ੭॥

॥ਅਬ ਆਠਵੇਂ ਵਿਭਾਗ ਵਿਖੇ।
ਜੁਗਤਿ ਅਰ ਜਗਿਆਸੀ ਕੇ ਅਭਿਆਸੀ ਕੇ ਜਤਨ ਕੀ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗੀ।
।ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਗਿਆਸੁ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲਤਾ ਹੈ।

ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੂਆ। ਸੋ ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੂਆ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਉਸ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ। ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਉਸ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀ ਚਲਿਆ। ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਮਾਰਗ ਕਉ ਨਹੀ ਖੋਜਿਆ। ਅਰ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਰਗ ਨਹੀ ਖੋਜਿਆ। ਜੋ ਉਸ ਕਉ ਬੂਝ ਹੀਨ ਥੀ। ਅਰ ਪਰਤੀਤ ਭੀ ਉਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜ ਨ ਥੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਉ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦਾਇਕ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਸੁਖ ਨਿਰਮਲ ਅਰ ਸਦੀਵ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੀ ਸਰਧਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਨੀਚ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਉਤਮ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ ਕਠਨ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਮਾਟੀ ਕਾ ਬਾਸਨ ਦੇਵੈ। ਅਰ ਉਸ ਕਉ ਸੋਨੇ ਕਾ ਬਾਸਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਤਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਮਾਟੀ ਕਾ ਬਾਸਨ ਦੇਣਾ ਕਠਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੈ। ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੂਆ। ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣਾ ਪਰਤੀਤ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਕਰਕੇ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਪਰਤੀਤ ਕੀ ਹਾਣਤਾ ਕਰਕੇ ਸਕਾਰਣ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਵੀਚਾਰਵਾਨ ਪੁਰਖ ਅਰ ਵੈਰਾਗ ਸੰਜੁਗਤ ਇਸ ਜੁਗ-

ਤਿ ਵਿਖੇ ਦੁਰਲਭ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਤਰ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਧਰਮ ਕਾ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ
ਹੋਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ। ਅਰ ਅਪਨੀ ਭੁਲਾਈ ਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਬੇਮੁਖ ਰਹਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਜੋ ਕੋ-
ਈ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਪੁਰਖੁ ਪਾਇਆ ਭੀ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ
ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਹੀਣ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਾਇਆ ਕੀ
ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਖੇ ਹੈ। ਸੋ ਅਵਰ ਜੀਵਹੁ ਕੇ ਮਾਇਆ ਕਾ ਤਿਆਗਨ ਕਿਸ ਨਮਿਤ ਕਰਾਵੈ। ਅਰ
ਕਿਉਂ ਕਰ ਕਰਾਵੈ। ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਕਿਉਂਕਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਪ-
ਰਲੋਕ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲਿਹਿ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਮਾਰਗ ਅਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਮਾ-
ਰਗ ਆਪਸ ਮੇਂ ਵਿਰੁਧੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਪੂਰਬ ਅਰ ਪਸਚਮ ਦਿਸ਼ਾ ਕਾ ਅੰਤਰਾਲ ਹੈ। ਜੋ ਜੇ-
ਤਾ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਕਉ ਜਾਵੈ ਤੇਤਾ ਹੀ ਪਸਚਮ ਦਿਸਾ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸ ਪੁਰਖੁ ਕੇ
ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸਰਧਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੀ ਅਵਸਥਾ
ਸਾਂਈ ਨੇ ਕਹੀ। ਜੋ ਸਾਂਈ ਨੇ ਇਉਂ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖੁ ਕੇ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਸਰਧਾ ਉਤ-
ਪਤਿ ਭਈ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਜਤਨ ਅਰ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਧਰ-
ਮਾਤਮਾ ਪੁਰਖੁ ਓਹੀ ਹੈ। ਅਰ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਜੋ ਸਾਂਈ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਜਤਨ ਕੋ
ਭੀ ਜਾਣਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਕਿਆ ਹੈ। ੮ ।। ।ਅਬ ਨਵਮੇ ਵਿਭਾ-
ਗ ਵਿਖੇ ਧਰਮ ਮਾਰਗ ਕੇ ਜਤਨ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗੀ। ।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾ-
ਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜਤਨ ਕਰਨਾ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲਨੇ ਕਾ ਉਦਮ ਕਰਨਾ
ਅਰ ਕੇਤੀਆਂ ਜੁਗਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਪ੍ਰਥਮੇ ਚਾਹੀਤੀਆ ਹੈਂ। ਤਬ ਪੀਛੇ
ਮਾਰਗ ਚਲਨੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਉਸ ਤੇ ਪੀਛੇ ਅਪਨੀ ਰਖਿਆ ਕਰਾਵ-
ਨੇ ਹਾਰੇ ਅਪਨੇ ਗੁਰਦੇਵ ਕਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰੈ। ਅਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਕਰ ਉਸ ਕਾ ਅੰਚਲ ਪਕੜੇ
ਬਹੁੜ ਇਕ ਕੋਟ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਓਟ ਵਿਖੇ ਜਗਿਆਸੀ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮੇਂ
ਜੋ ਜੁਗਤਾਂ ਕਹੀਆਂ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ ਹੈਂ। ਜੋ ਇਹ ਭਗਵੰਤ ਅਰ ਇਸ ਜੀਵ ਵਿਖੇ ਜੋ ਪਰਦੇ ਹੈਂ
ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੈ। ਤਬ ਮਨਮੁਖਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋਵੈ ਕਿਆ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੈ। ਜੈਸੇ
ਸਾਂਈ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੈਂ ਨੇ ਮਨਮੁਖਹੁ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰ ਪੀਛੇ ਪਰਦੇ ਡਾਰੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਬਾਇ-
ਹ ਜੋ ਆਪ ਤੇ ਦੂਰ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਸੋ ਵਹੁ ਚਾਰ ਪਰਦੇ ਹੈਂ। ਜਿਨਹੁ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਕਉ ਪਟਲ ਹੂ-
ਏ ਹੈਂ। ਸੋ ਏਕ ਧਨ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਮਾਨ। ਤੀਸਰਾ ਭੇਖ। ਅਰ ਚਉਥਾ ਪਾਪ। ਸੋ ਧਨ ਕੋ
ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਰਦਾ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਧਨ ਵਿਖੇ ਚਿਤ ਲਪਟ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਚਿ-
ਤ ਨਿਹ ਸੰਕਲਪ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਲਗ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਤਾਂ

 ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਧਨ ਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ। ਅਰ ਭੁਛਕਲੁਝੀਦ ਮਾਤ੍ਰ ਰਾਖੇ। ਪਰ
ਉਸ ਵਿਖੇ ਚਿਤ ਕਉ ਅਸਕਤ ਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਜੇ ਕਰ ਇਹ ਪੁਰਖ ਅਸੰਗ੍ਰਹ ਹੋਵੈ। ਅਰ
ਅਹਾਰ ਉਸ ਕਾ ਅਕਾਸ਼ ਬ੍ਰਿਤਿ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਓਹੁ ਸੁਖੇਨ ਹੀ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲ
ਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਮਾਨ ਕੇ ਪੜਦੇ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰੈ। ਅਰ ਜਹਾਂ ਜਿਸ ਕਾ ਆਦ-
ਰ ਮਾਨ ਹੋਵੈ। ਤਿਸ ਅਸਥਾਨ ਕੋ ਤਿਆਗ ਜਾਵੈ। ਅਰ ਐਸੇ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਆਇਆ ਹੈ।
ਜਹਾਂ ਇਸ ਕਉ ਕੋਈ ਪਛਾਣੈ ਨਾਹੀ। ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਤਾ। ਅਰ ਭੇਖ ਜੋ ਪ-
ਰਦਾ ਕਹਾਵੈ ਹੈ। ਸੋ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਤਬ ਅਵਰਹੁ ਕੇ ਮਤ ਕਉ ਖੰਡਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ
ਅਪਨੇ ਮਤ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਸਾਧਾਬਰਨ ਪ੍ਰ-
ਵੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਜੇਤੇ ਮਤ ਅਰ ਪੰਥ ਹੈਂ। ਸੋ ਸਭਨਹੁ ਕਉ ਵਿਸਾਰੇ
। ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਏਕਤਾ ਕਉ ਪਰਤੀਤ ਕਰੈ। ਅਰ ਚਿਤ ਕਉ ਏਕਤਾ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕ-
ਰੈ। ਅਰ ਏਕਤਾ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕਾ ਇਹ ਲਛਣ ਹੈ। ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਬਿਨਾ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਕਾ
ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰੈ। ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਿਖੇ ਚਲਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੀ ਉ-
ਸ ਕਾ ਭਗਵੰਤ ਹੈ। ਅਰ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੀ ਕਾ ਦਾਸ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਉ
ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਹੈ। ਅਰ ਸਾਂਈ ਹੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਚਲਣਾ ਵਿਸ਼ੇਖ
ਹੈ। ਤਬ ਓਹੁ ਪੁਰਖ ਅਪਨੀ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜਤਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਗਤ ਕੇ ਹੀ
ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਪਰਚਤਾ। ਅਰ ਚਉਥਾ ਪਰਦਾ ਜੋ ਪਾਪ ਕਹੇ ਥੇ। ਸੋ ਜੀਵ-
ਕਉ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਪਟਲ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਪਾਪ ਕਰਮਹੁ
ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਅੰਧਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਸ
ਕਾ ਰਿਦਾ ਮਲੀਨ ਹੂਆ। ਤਿਸ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਪ੍ਰਤਖ ਨਹੀਂ ਭਾਸਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਅਸੁਧ ਜੀਵ
ਕਾ ਭੀ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ। ਅਰ ਸੁਧ ਜੀਵਕਾ ਕਰ ਕੇ ਰਿਦਾ ਐਸਾ ਉਜਲ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਅ-
ਵਰ ਕਿਸੀ ਕਰਮਹੁ ਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਕਰ ਤਪ ਕਾ ਮੂਲ ਇਹੀ ਹੈ। ਜੋ
ਅਸ਼ੁਧ ਅਹਾਰ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ। ਅਰ ਜੀਵਕਾ ਅਪਨੀ ਸੁਧ ਕਰੈ। ਅਰ ਜੋਈ
ਪੁਰਖ ਇਉ ਚਾਹੈ। ਜੋ ਜੈਸੇ ਸੁਭ ਕਰਤੱਤ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਵਰਨਨ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਸੋ
ਕਰਤਤ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਮੁਝ ਕਉ ਖੁਲੈ ਗੁਹਜ ਭੇਦਾ। ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹ ਹੈ
। ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਚਾਹੇ ਜੋ ਮੈ ਵਿਦਿਆ ਪੜੇ ਬਿਨਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਅਰਥ
ਕਾ ਵੇਤਾ ਹੋਵੋ। ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ਨਹੀ ਸਕਤੀ। ਤਾਂਤੇ ਜਿ-
ਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਚਾਰ ਪਰਦੇ ਦੂਰ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਜੋ ਭਜਨ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ।

ਬਹੁੜ ਤਿਸਤੇ ਪੀਛੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਗੁਰਹੁ ਕੀ ਅਪੇਛਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਗੁ-
ਰਹੁ ਬਿਨਾ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਧਰਮ ਕਾ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਖੁਲਤਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ
ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗ ਅਤਿ ਗੁਹਜ ਹੈ। ਅਰ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਾ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰ-
ਗਟ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਸਾਚਾ ਮਾਰਗੁ ਏਕ ਹੈ। ਅਰ ਝੂਠੇ ਮਾਰਗ ਅਨੇਕ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਨਿਰ-
ਸੰਦੇਹ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਜੋ ਐਸਾ ਮਾਰਗ ਸਤਿਗੁਰਹੁ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਸੋ
ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਐਸਾ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਸਤਿਗੁਰਹੁ ਸਾਥ ਮਿਲੈ। ਤਬ ਅਪ-
ਨਾ ਕਾਰਜ ਉਸ ਕਉ ਅਰਪੈ। ਅਰ ਅਪਨੀ ਬੁਧਿ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਦ ਇ-
ਸ ਕਉ ਸੰਤ ਕੁਛ ਆਗਿਆ ਕਰੈ। ਅਰ ਇਸ ਕਉ ਕਛੁ ਸੰਸਾ ਆਵੈ। ਤਬ ਭੀ ਇਉਂ ਜ-
ਣੈ ਜੋ ਇਹ ਮੇਰੀ ਹੀ ਬੁਧਿ ਕੀ ਮਲੀਨਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਮੇਰਾ ਕਲਿਆਣ ਸਤਿਗੁਰਹੁ ਕੀ
ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਇਸ ਕਉ ਬਹੁੜ ਸੰਸਾ ਆਵੈ। ਤਬ ਜੈਸੇ ਆਗੇ ਜਗਿ-
ਆਸੀਅਹੁ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਹੁ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨੀ ਹੈ। ਅਰ ਅਪਨੀ ਬੁਧਿ ਕੇ ਸੰਸੇ ਕਉ
ਦੂਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਵਚਨਹੁ ਕਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ
ਐਸੇ ਭੇਦ ਕਉ ਬੁਝਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਅਪਣੀ ਬੁਧਿ ਕਰਕੇ ਉਸ ਭੇਦ ਕਉ ਪਾ-
ਇ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਜੈਸੇ ਜਾਲੀਨੂਸ ਬਡਾ ਵੈਦ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਸਮੇ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ
ਕੇ ਦਾਹਨੇ ਹਾਥ ਕੀ ਅੰਗੁਰੀ ਕਉ ਪੀੜ ਹੂਈ ਥੀ। ਅਰ ਅਵਰ ਜੇਤੇ ਵੈਦ ਥੇ ਸੋ ਤਿਨ-
ਹੁ ਨੇ ਉਸ ਉਂਗਰੀ ਪਰ ਅਉਖਧ ਲਗਾਈ। ਪਰ ਵਹੁ ਪੀੜਾ ਦੂਰ ਨਹੀ ਭਈ। ਬਹੁੜ
ਜਾਲੀਨੂਸ ਨੇ ਉਸ ਕੇ ਬਾਵੇਂ ਕੰਧੇ ਪਰ ਅਉਖਧ ਲਗਾਇਆ। ਤਬ ਅਵਰ ਵੈਦੋਂ ਨੇ ਕ-
ਹਾ। ਜੋ ਉਂਗਲੀ ਪਰ ਪੀੜਾ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਕੰਧੇ ਪਰ ਅਉਖਧ ਲਗਾਵੈ। ਜੋ ਇਹ ਕੈ-
ਸੀ ਸਿਆਣਪ ਹੈ। ਪਰ ਜਾਲੀਨੂਸ ਕੇ ਅਉਖਧ ਲਗਾਵਨੇ ਨਾਲ ਅੰਗੁਲੀ ਕਾ ਦਰਦ
ਦੂਰ ਹੋਤ ਭਇਆ। ਸੋ ਜਾਲੀਨੂਸ ਨੇ ਇਉਂ ਜਾਣਿਆ ਥਾ। ਜੋ ਇਸ ਉਂਗਲੀ ਕਉ ਨਾੜੀ
ਕੇ ਮੂਲ ਤੇ ਰੋਗ ਉਠਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਸਭ ਨਾੜੀਆਂ ਅਰ ਪੀਠ ਅਰ ਸੀਸ ਤੇ ਨਿਕਸ ਕੇ
ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਪਸਰਤੀਆਂ ਹੈਂ। ਅਰ ਬਾਵੇਂ ਓੜਕੀਆਂ ਨਾੜੀ ਦਾਹਨੇ ਕਉ ਜਾਤੀਆਂ ਹੈਂ।
ਅਰ ਇਸ ਭੇਦ ਕਉ ਅਵਰ ਵੈਦ ਕਉ ਅਵਰ ਵੈਦ ਸਮਝਤੇ ਨ ਥੇ। ਅਰ ਜਾਲੀਨੂਸ ਹੀ
ਜਾਨਤਾ ਥਾ। ਸੋ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਗਿਆਸੀ
ਸਤਿਗੁਰਹੁ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਚਲੈ। ਅਰ ਅਪਨੀ ਉਕਤਿ ਅਰ ਸੰਸਾ ਨ ਲਿਆਵੈ।
ਅਰ ਏਕ ਅਵਰ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੈ ਅਪਨੇ ਸਤਿਗੁਰਹੁ ਕੇ ਪਾਸ ਥਾ। ਤਬ
ਏਕ ਸੁਪਨਾ ਮੈਨੇ ਦੇਖਿਆ। ਸੋ ਵਹੁ ਸੁਪਨਾ ਮੈਨੇ ਸਤਿਗੁਰਹੁ ਕੇ ਆਗੇ ਕਹਾ। ਤਬ ਉ-

ਨਹੁ ਨੇ ਸੁਪਨਾ ਸੁਨ ਕਰ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਰੋਸ ਕੀਆ ਅਰ ਏਕ ਮਾਸ ਪਰਜੰਤ ਮੁਝ ਸਿਉ ਨ ਬੋਲੇ ਜੋ ਮੈਂ ਇਸ ਕਾ ਕਾਰਨ ਸਮਝਤਾ ਨ ਥਾ ਬਹੁੜ ਉਨਹੀ ਨੇ ਕਹਾ ਅਰ ਜੋ ਸੁਪਨਾ ਤੈਨੇ ਵਹੁ ਦੇਖਾ ਥਾ ਸੋ ਇਹ ਥਾ ਜੋ ਮੈਨੇ ਤੁਝ ਕਉ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਕ-ਰਾਵਤੇ ਹੋ ਤਬ ਮੈਨੇ ਜਾਨਿਆ ਜੋ ਜਬ ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਖੇ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਮੇ ਤੁਝ ਕਉ ਸੰਸਾ ਨ ਹੋਤਾ ਤਬ ਤੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਸੰਸਾ ਨ ਲਿਆਵਤਾ ਤਾਂਤੇ ਮੈਨੇ ਤੁਝ ਕਉ ਸਿਖਾਵਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਰੋਸ ਕੀਆ ਥਾ ਸੋ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਗਿਆਸੀ ਸਤਿਗੁ-ਰੂ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨਨੇ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜਗਿ-ਆਸੀ ਕਉ ਕੋਟ ਵਿਖੈ ਇਸਥਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨ ਲਾਗੈ ਜੋ ਵਹੁ ਕੋਟ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਮੋਨਾ ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਖੁਦਿਆ ਅਰ ਤੀਸਰੀ ਇਕਾਂਤਾ ਚਉਥੀ ਜਾਗ੍ਰਤਾ ਸੋ ਇਹ ਚਾਰੇ ਉਸ ਕੋਟ ਕੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਹੈਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਖੁਧਿਆ ਕਰ ਕੇ ਭੋਗਹੁ ਕਾ ਬਲ ਖੀਣ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰ ਕੇ ਰਿਦਾ ਉਜ-ਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮੋਨ ਕਰ ਕੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਕੀ ਵਿਖੇਪਤਾ ਦੂਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਏਕ-ਤਾ ਕਰ ਕੇ ਜਗਤ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਕਾ ਕੁਸੰਗ ਅਰ ਅੰਧੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਨੇਤ੍ਰ ਅ-ਰ ਸ੍ਰਵਣ ਭੀ ਰੋਕੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਇਸੀ ਪਰ ਸੁਹੇਲ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜੋ ਆਰੇ ਸੰਤ ਜਨ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਇਨਹੁ ਚਾਰੋਂ ਲਛਣਾਹੁ ਕਰ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਜਬ ਜਗਿਆਸੀ ਅ-ਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥ ਵਿਖੇ ਪਸਰਨੇ ਤੇ ਸੁਕਾਚਿਆ ਤਬ ਆਗੈ ਸੂਖਮ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸੂਖਮ ਮਾਰਗ ਕੀ ਆਦਿ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਕਠਨ ਘਾਟੀਆਂ ਹੈਂ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਤਿਨ ਕਉ ਕਾਟਤਾ ਹੈ ਅਰ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਜੇਤੇ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ਸੋਈ ਕਠਨ ਘਾਟੀਆਂ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਧਨ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਰੁ ਮਾਨ ਕੀ ਅਰੁ ਵਾਸਨਾ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਅਰ ਲੋਭਾ ਅਰ ਅਭਿਮਾਨਾ ਅਵਰ ਇਸ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਜੋ ਮਲੀ-ਨ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਤਬਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਨ ਕਉ ਦੂਰ ਕੀਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਥੂਲਤਾ ਵਿਖੇ ਇਨਹੁ ਕਰ ਪਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਜਬ ਇਨ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰੈ ਤਬ ਰਿਦਾ ਸੁਧ ਹੋਵੈ ਤਾਂਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਅਸ਼ੁਭ ਵਾਸਨਾ ਕਉ ਨਾਸ ਕਰੈ ਅਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਪਨੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਉ ਇਹ ਪੁਰਖ ਆਪ ਕਰ ਪਛਾਣ ਨਹੀ ਸ-ਕਤਾ ਤਾਂਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਰ ਰਿਦ ਸੁਧ ਕਰੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਰਿਦਾ ਭੂਮੀ ਧਰਤੀ ਸੁਧ ਹੂਆ ਤਬ ਉਸ ਵਿਖੇ ਬੀਜ ਬੋਵੈ ਸੋ ਬੀਜ ਸਾਂਈ ਕਾ ਭਜਨ ਹੈ ਪ੍ਰਥਮੇ ਜਬ ਆਨ

ਸੰਕਲਪਹੁ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੂਆ। ਤਬ ਇਕਾਂਤ ਠੌਰ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਅਰ ਸਦੀਵ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਨਾਮ ਮਨ ਅਰ ਜ਼ਿਹਵਾ ਸਾਥ ਕਹੈ। ਬਹੁੜ ਤਿਸ ਤੇ ਪੀਛੇ ਜਿਹਵਾ ਕਾ ਬੋਲਨਾ ਠ-ਹਰ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਭਜਨ ਮਨ ਹੀ ਵਿਖੇ ਫੁਰਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਮਨ ਭੀ ਠਹਰ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਰਥ ਕਾ ਰੂਪ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਬਚਨ ਅਰ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਤੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਨ ਵਿਖੇ ਨਾਮ ਕਾ ਸਿਮਰਨਾ ਭੀ ਬਾਣੀ ਅਰ ਅਛਰਹੁ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਬਾਣੀ ਅਰ ਅਛਰ ਅਰਥ ਰੂਪੀ ਫਲ ਕੀ ਤੁਚਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਹੀ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਐਸਾ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਵੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਖੇ ਮਨ ਕਉ ਜਤਨ ਨ ਭਾਸੇ। ਅਰ ਅਰਥ ਰੂਪੀ ਕਮਲਹੁ ਪਰ ਮਨ ਰੂਪੀ ਭਵਰ ਹੋਵੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਜਤਨ ਕਰ ਭੀ ਉਸ ਤੇ ਦੂਰ ਨ ਹੋਵੈ। ਜੈਸੇ ਸਿਬਲੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਅਪਨੇ ਜਗਿ-ਆਸੀ ਕਉ ਕਹਾ ਥਾ ਜੋ ਜਬ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਵਹਿ ਅਰ ਤੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭਗ-ਵੰਤ ਬਿਨਾ ਅਵਰ ਸੰਕਲਪ ਫੁਰੈ। ਤਬ ਤੇਰਾ ਆਵਣਾ ਬਿਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਜਗਿਆਸੀ ਨੇ ਸੰਕਲਪ ਰੂਪੀ ਕੰਟਕਹੁ ਤੇ ਰਿਦੇ ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਕਉ ਸੁਧ ਕੀ-ਆ ਅਰ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਬੀਜ ਕਉ ਇਸ ਵਿਖੇ ਬੀਜਿਆ। ਤਬ ਆਗੇ ਇਸ ਕੇ ਕਰਤ-ਤ ਕਾ ਬਲ ਨਹੀਂ ਚਲਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦਇਆ ਕਾ ਆਸਰਾ ਕਰੈ ਅਰ ਇਉਂ ਜਾ-ਨੈ ਜੋ ਦੇਖੀਐ ਇਸ ਬੀਜ ਕਾ ਫਲ ਕੈਸਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਅਧਿਕ ਤੌ ਇਉਂ ਹੈ ਜੋ ਐਸਾ ਬੀਜ ਅਰਥ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂਈ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁ-ਰਖ ਪਰਲੋਕ ਕਉ ਸੁਖ ਕਾ ਬੀਜ ਬੀਜਤਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਉ ਮੈਂ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅਧਿਕ ਫਲ ਦੇਤਾ ਹੂੰ। ਅਰ ਜਬ ਜਗਿਆਸੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਅਕਸ-ਮਾਤ ਕਬਹੂੰ ਐਸੇ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਮਾਇਆ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਤੂ-ਠੇ ਸੰਕਲਪ ਆਨ ਫੁਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕਉ ਨਹੀਂ ਭੀ ਫੁਰਤੇ। ਪਰ ਜਿਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਸੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਉ ਦੇਵਤਿਅਹੁ ਅਰ ਈਸਰਹੁ ਕਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਖ ਭਾਸਨੇ ਲਾਗ-ਤਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸੁਪਨੇ ਅਥਵਾ ਧਿਆਨ ਵਿਖੇ ਉਨ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਕਉ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਐਸੀਆਂ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤੀਆਂ ਹੈਂ ਜੋ ਉਨ ਕਾ ਵਿਖਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀ-ਆ ਜਾਤਾ ਅਰ ਇਨ ਕੇ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰਨੇ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਲਾਭ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲਨੇ ਕਰ ਕਲਿਆਣ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮਾਰੇ ਮਾਰ-ਗ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਕਰ ਕੇ ਅਸਥਾਨ ਕਉ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕੀ

ਭਲਾਈ ਇਸ ਵਿਖੇ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਈਸ੍ਰਰਜ ਕਉ ਆਗੇ ਹੀ ਸ੍ਵਣ
ਕਰੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਈਸ੍ਰਰਜ ਹੂ ਕੀ ਆਸਾ ਕਰਕੇ ਭੀ ਵਿਖੇ ਪਤਾ ਕਉ ਭੀ ਪਾਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਤਾਂਤੇ ਮੇਰੇ ਕਹਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਸੰ-
ਸਾ ਨ ਹੋਵੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਬਹੁਤੇ ਪੰਡਿਤ ਭੀ ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕੇ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਣੇ ਵਿਖੇ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਵਿਖਿਆਨ ਮੈਂ-
ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਇਸ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਪਰਤੀਤ ਚਾਹੀਐ। ॥

ਇਤਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਰਗ ਸਪੂਰਨ ਹੂਆ। ੯॥ ॥ਅਥ ਦੂਸਰੇ ਸਰ-
ਗ ਵਿਖੇ ਅਤਿ ਅਹਾਰ ਅਰੁ ਕਾਮ ਕੀ ਨਿਖੇਧ ਵਰਨਨਨ ਹੋਵੇਗੀ। ॥

ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਹ ਉਦਰ ਭੀ ਸਰੋਵਰ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਜੈਸੇ ਸਰੋ-
ਵਰ ਤੇ ਪਰਵਾਹ ਨਿਕਸਤੇ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਉਦਰ ਕੀ ਪੁਸ੍ਟਤਾ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੋ
ਬਲ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਅਪਨੇ ਅਪਣੇ ਵਿਖੇ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤੀਆਂ ਹੈਂ। ਇਸ ਕਰ-
ਕੇ ਪਰਸਿਧ ਹੂਆ। ਜੋ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਪਰ ਅਹਾਰ ਕੀ ਵਿਖ ਅਤਿ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਪ੍ਰ-
ਬਲਤਾ ਇਸ ਕੀ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਉਦਰ ਪੁਸ੍ਟਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਕਾਮ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਉਤਪ-
ਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਕਾਮ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਤਬ ਪੂਰਨ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜਬ ਧਨ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਹੋਤ
ਹੈ। ਬਹੁਤ੍ਰ ਧੰਨ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਪਾਪਹੁ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਧਨ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕੇ ਨਮਿ-
ਤ ਈਰਖਾ ਅਰ ਵੈਰ ਭਾਵਾ। ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਕਪਟ ਅਰ ਅਭਿਮਾਨ ਆਦਿਕ ਅਵ-
ਗੁਣ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਅਹਾਰ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਹੋਨਾ ਸਰਬ ਪਾਪਹੁ ਕਾ
ਮੂਲ ਹੈ। ਅਰ ਅਹਾਰ ਕਾ ਸੰਜਮ ਕਰਨਾ। ਸਰਬ ਸੁਭ ਗੁਣਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਭਿੰਨ
ਭਿੰਨ ਕਰਕੇ ਉਨ ਕਾ ਵਿਖਿਆਨ ਕਰੋਂਗਾ। ੧॥ ॥ਅਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੀ ਉਸਤਤਿ
ਅਹਾਰ ਕੇ ਸੰਜਮ ਕੀ। ॥ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਭੂਖ ਅਰ ਤ੍ਰਿਖ
ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਸਾਥ ਜੁਧ ਕਰੋ। ਤਬ ਉਤਮ ਫਲ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵ-
ਹੁਗੇ। ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਿਕਟ ਸੰਜਮ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅਵਰ ਕਰਤਤ ਵਿਸ਼ੇਖ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਉਦਰ ਕਉ ਅਤਿ ਅੰਤਕ ਪੁਸ੍ਟ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਸੁਖ
ਮ ਦੇਸ ਕੀ ਓਰ ਮਾਰਗ ਨਹੀ ਖੁਲਤਾ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ।
ਜੋ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਕਉਣ ਹੈਂ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਆਹਾਰ ਸੰਜਮ
ਸਹਤ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਵਚਨ ਭੀ ਸੰਜਮ ਕਾ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਨਗਨਤਾ ਕੇ ਢਕਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਵਸ-
ਤ੍ਰ ਪਹਰੈ। ਅਰ ਇਸ ਹੀ ਪਰ ਸੰਤੁਸ੍ਟ ਹੈ। ਸੋ ਵਹੁ ਮਾਨੁਖ ਮਹਾਂ ਉਤਮ ਕਹੀਤਾ ਹੈ।

ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਅਹਾਰ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰਹੁ ਕਉ ਸੰਜਮ ਸਹਤ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਭੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਲਛਨ ਹੈ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਨ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਅਹਾਰ ਸੰਜਮ ਸਹਤ ਹੈ। ਅਰ ਰਿਦਾ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਮਨੁਖ ਕਾ ਆਹਾਰ ਅਰ ਨਿਦ੍ਰਾ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਹੈ। ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਕੋ ਮਿਰਤਕ ਨ ਕਰਹੁ। ਜੋ ਅਹਾਰ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਰਕੇ ਰਿਦਾ ਮਿਰਤਕ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਅਧਿਕ ਜਲ ਕਰਕੇ ਖੇਤੀ ਮਿਰਤਕ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਨਮਿਤ ਅਲਪ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਅਹਾਰ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਅਧਿਕ ਅਹਾਰਹੁ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਮਲਨਤਾ ਉਪਜਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਇਤਨਾ ਹੀ ਅਹਾਰ ਕਰਨਾ ਪਰਮਾਣ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਜਲ ਅਰ ਸੁਵਾਸਾ ਅਰ ਭਜਨ ਕਾ ਅਵਿਕਾਸ਼ ਰੋਕਿਆ ਨ ਜਾਵੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮੋਹਤਬ ਈਸਾ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਤੁਮ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕਉ ਭੁਖਾ ਅਰ ਨਗਨ ਰਾਖਹੁ। ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਹੁਗੇ। ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਰਬ ਅੰਗਹੁ ਵਿਖੇ ਰੁਧਰ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਮਨ ਕੀ ਮਨ ਕੀ ਚਪਲਤਾ ਭੀ ਭੀ ਵਿਆਪ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਭੁਖ ਕਰਕੇ ਚਪਲਤਾ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਉ ਰੋਕਹੁ। ਤਬ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਮਨ ਕਾ ਨਿਗ੍ਰਹ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਫੁਜੈਲ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਤ ਤੂ ਮਕੇ ਕਦਾਚਿਤ ਐਸੀ ਭੀ ਹੋਵੈ ਜੋ ਭੂਖਾ ਰਹੂੰਗਾ। ਜੋ ਇਹ ਅਜੋਗ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋ ਭੁਖ ਤਉ ਅਪਮਾਨ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮਹੁ ਕਉ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਐਸੇ ਦੁਖ ਜਾਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਪਰ ਭੇਜਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਝ ਜੈਸੇ ਅਭਾਗੀ ਜੀਵ ਕੋ ਇਸ ਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਬ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਸਰਬ ਸੰਤਹੁ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਇਹੀ ਨਿਸਚਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਸੰਜਮ ਕੇ ਸਮਾਨ ਸੁਖਦਾਇਕ ਪਦਾਰਥ ਕੋਊ ਨਹੀਂ। ੧॥

॥ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਲਾਭ ਸੰਜਮ ਕੇ। ॥

ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜੈਸੇ ਅਉਖਧ ਕੀ ਕਟਕਤਾ ਹੀ ਔਖਧ ਕਾ ਲਾਭ ਨਹੀ ਕਹੀਤਾ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸੰਜਮ ਵਿਖੇ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕਉ ਕਸ਼ਟ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਵਹੀ ਕਸ਼ਟਤਾ ਹੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਆਹਾਰ ਕੇ ਸੰਜਮ ਵਿਖੇ ਦਸ ਲਾਭ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਲਾਭ ਹੈ। ਹੈ। ਜੋ ਸੰਜਮ ਕਰਕੈ ਰਿਦਾ ਸੁਧ ਅਰ ਉਜਲ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਹਾਰ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟਤਾ ਕਰਕੇ ਰਿਦਾ ਅੰਧ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ ਰ ਕਰਨੈ ਲਾਗਤਾ ਹੈ। ਤਉ ਐਸੀ ਵਿਖੇਪ

ਤਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਬੁਧੀ ਆਵਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ
ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਆਪਨੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਰ ਮੋਨ ਕਰਕੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰੋ। ਅਰ ਸੰ-
ਜਮ ਸਹਿਤ ਸੁਧ ਕਰੋ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਸੰਜਮੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਉਜਲ
ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਸਿਬਲੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਭੀ
ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਦਿਨ ਆਹਾਰ ਕਾ ਮੈ ਸੰਜਮ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਤਬ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਅਵਸ਼
ਮੇਵ ਨਉਤਨ ਵੀਚਾਰ ਅਰ ਨਿਰਭੈ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਖੁਲਤੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਲਾਭ-
ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ ਭਜਨ ਅਰ ਅਰਦਾਸ ਕੇ ਰਹਸੁ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ
ਆਹਾਰ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟਤਾ ਕਰਕੇ ਰਿਦਾ ਕਠਉਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜਦਪ ਕਛੁ ਭਜਨ ਭੀ
ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਾ ਰਸੁ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਤਾ। ਇਸੀ ਪਰ ਜੁਨੈਦ
ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਕਾ ਉਦਰ ਆਹਾਰ ਸਾਥ ਭਰਪੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ।
ਤਿਸ ਕਉ ਭਜਨ ਅਰ ਅਰਦਾਸ ਕਾ ਰਹਸੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਲਾ-
ਭੁ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ ਦੀਨਤਾ ਅਰ ਨਿੰਮਰਤਾ ਉਪਜਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਅਹਾਰ-
ਕੀ ਪੁਸ਼ਟਤਾ ਕਰਕੇ ਅਚੇਤਤਾ ਅਰ ਪ੍ਰਮਾਦ ਬਢਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਰਮਾਦ ਹੀ ਨਰਕ ਕਾ
ਦੁਆਰੁ ਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਇਹ ਪੁਰਖ ਆਪ ਕਉ ਅਧੀਨ ਅਰ ਦੀਨ ਨ ਦੇਖੈ।
ਤਬ ਲਗ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਸਮਰਥਤਾ ਅਰ ਪੂਰਨਤਾ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਤਾ। ਇਸੀ ਪ-
ਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਓਰ ਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਖ-
ਜਾਨੇ ਸਮਰਪਣ ਕੀਏ। ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਗਿਆ ਹੂਈ ਜੋ ਇਨ ਕਉ ਤੁਮ ਅੰਗੀ
ਕਾਰ ਕਰਹੁ। ਤਬ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਇਨਹੁ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕੀ ਅਭਿਲ
ਖਾ ਕਛੁ ਨਹੀਂ। ਅਰੁ ਮੈਂ ਇਹ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ ਜੋ ਕਬਹੂੰ ਅਹਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਕ-
ਬਹੂੰ ਭੂਖਾ ਹੀ ਰਹਉ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਭੂਖ ਵਿਖੇ ਧੀਰਜ ਅਰ ਸਹਣ ਸੀਲ
ਤਾ ਕਰੂੰਗਾ। ਅਰ ਜਬ ਅਹਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਬ ਤੇਰੇ ਉਪਕਾਰ ਕਉ ਪਛਾਣ
ਹੁਗਾ। ਬਹੁੜ ਚਉਥਾ ਲਾਭ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਕਉ ਖੁਧਿਆ ਰਹਤੀ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਉ ਖੁ-
ਧਿਆਰਥੀ ਪੁਰਖਹੁ ਪਰ ਦਇਆ ਉਪਜਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਅਤਿ ਅੰਤਰ ਪੁਸ਼ਟ
ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਅਰਥੀ ਜਨਹੁ ਕਉ ਵਿਸਾਰ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਦੁਖ ਭੀ ਵਿਸ-
ਮਰਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਭੂਖਾ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਦੁਖ ਕਉ ਭੀ ਸਿਮ-
ਰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਦੁਖ ਕਉ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਅਰ ਅਰਥੀ ਜੀਵਹੁ ਪ-
ਰ ਦਇਆਲੁ ਹੋਣਾ ਭੀ ਪਰਮ ਸੁਖ ਦੁਆਰ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਿਹਤਰ ਮੂਸਾ ਤੇ ਕ੍ਰਿ-

ਸੀਨੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ ।ਜੋ ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਖਜਾਨੇ ਕਉ ਤੁਮ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਹੈਂ।ਬਹੁ
ੜ ਤੁਮ ਭੂਖੇ ਕਾਹੇ ਕੋ ਰਹਤੇ ਹੈਂ।ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮਤ ਅੰਤਕ ਅਤਿ ਪੁਸ਼ਟ ਹੋਵਹੁ ।ਅ-
ਰ ਖੁਧਿਆਰਥੀ ਪੁਰਖ ਮੁਝ ਕਉ ਵਿਸਮਰਣ ਹੋਇ ਜਾਵਹਿ ।ਤਬ ਇਸ ਵਿਖੇ ਮੇਰਾ ਅਕ-
ਜ ਹੋਵੇਗਾ ।ਤਾਂ ਤੇ ਸੰਜਮ ਅਰ ਭੂਖ ਕਉ ਮੈਨੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ।ਬਹੁੜ ਪਾਂਚਵਾਂ ਲਾ-
ਭ ਇਹ ਹੈ ।ਜੋ ਮਨ ਕਾ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕਰਨਾ ਅਰ ਸਰਬ ਸੁਭ ਗੁਣਹੁ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ ।ਅਰ ਮ-
ਨ ਕੇ ਵਸੀਕਾਰ ਹੋਣਾ ਮੰਦ ਭਾਗਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ ।ਜੈਸੇ ਕਠੋਰ ਪਸੂ ਭੂਖ ਬਿਨਾ ਕੋਮਲ
ਨਹੀ ਹੋਤਾ ।ਤੈਸੇ ਮਨ ਭੀ ਸੰਜਮ ਬਿਨਾ ਵਸੀਕਾਰ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ।ਜੋ ਮਨ ਕਉ ਭੋਗਹੁ ਤੇ
ਵਿਵਰਜਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਰਮ ਲਾਭ ਹੈ ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਾਪਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਭੋਗ ਹੈ ।ਅਰ
ਭੋਗਹੁ ਕਾ ਮੂਲ ਅਹਾਰ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟਤਾ ਹੈ ।ਇਸੀ ਪਰ ਜੁਲਨੂੰਨ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ
ਹੈ ।ਜੋ ਮੈਂ ਜਿਸ ਦਿਨ ਵਿਖੇ ਉਦਰ ਪੁਸ਼ਟ ਕੀਆ ਹੈ ।ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮੁਝ ਤੇ ਕਛੁ ਪਾ-
ਪ ਹੂਆ ਹੈ ।ਅਥਵਾ ਪਾਪ ਕੀ ਮਨਸਾ ਹੂਈ ਹੈ ।ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪਰਸਿੱਧ ਹੈ ।
ਜੋ ਅਹਾਰ ਕੇ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ ਵਿ ਅਰਥ ਵਚਨ ਅਰ ਕਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋਜਾ-
ਤੀ ਹੈ ।ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਹਾਰ ਕਾ ਸੰਜਮ ਨਹੀ ਕਰਤਾ ।ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ ਵਾਦ ਵਿ-
ਵਾਦ ਅਰ ਨਿੰਦਾ ਉਸਤਤਿ ਅਰ ਕਾਮ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਤੀ ਹੈ ।ਬਹੁੜ ਜਬ ਜਤ-
ਨ ਕਰਕੇ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਉ ਵਿਕਾਰਹੁ ਤੇ ਰੋਕ ਰਾਖੇ ।ਤਬ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕਉ ਨਹੀ ਰੋਕ ਸਕਤਾ ।
ਅਰ ਜਬ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕਉ ਭੀ ਰੋਕ ਰਾਖੇ ।ਤਬ ਚਿਤ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਕਾ ਨਿਗ੍ਰਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸ-
ਕਤਾ ।ਅਰ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਮਨ ਅਰ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨਿਬਲ ਹੋਜਾ-
ਤੀ ਹੈਂ ।ਬਹੁੜ ਛਠਵਾਂ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ ।ਜੋ ਅਹਾਰ ਕੇ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਭੀ ਖੀਣ
ਹੋਜਾਤੀ ਹੈ ।ਸੋ ਭਜਨ ਅਰ ਅਰਦਾਸਾ ਅਰ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਬੀਜ ਰਾਤ੍ਰ ਕੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੈ ।
ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਉਦਰ ਕਉ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਤਾ ਹੈ ।ਤਬ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਕਰ-
ਕੇ ਮਿਰਤਕ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੋਜਾਤਾ ਹੈ ।ਅਰ ਸੁਪਨੇ ਭੀ ਮਲੀਨ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ।ਤਾਂ ਤੇ ਸੰ-
ਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ।ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਉਤਮ ਪੂੰਜੀ ਆਰਬਲਾ ਹੈ ।ਅਰ
ਸੁਆਸ ਰੂਪੀ ਰਤਨ ਹੈਂ ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਆਰਬਲਾ ਖੀਣ ਹੋਤੀ ਹੈ ।ਅਰ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ
ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਕਾ ਬਲ ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ।ਤਾਂ ਤੇ ਸੰਜਮ ਹੀ ਉਤਮ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ।ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਆ-
ਹਾਰ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟਤਾ ਵਿਖੇ ਕਾਮਾਦਿਕ ਸੁਪਨਾ ਭੀ ਛਲ ਜਾਤਾ ਹੈ ।ਤਬ ਮਨ ਅਰ ਸਰੀਰ
ਮਲਨ ਹੋਜਾਤਾ ਹੈ ।ਤਾਂ ਤੇ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ।ਅਰ ਸਾਤਵਾਂ ਲਾਭ
ਇਹ ਹੈ ।ਜੋ ਸੰਜਮੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸਮਾ ਭੀ ਬਿਅਰਥ ਨਹੀ ਬੀਤਤਾ ।ਅਰ ਉਸ ਕਉ ਵਿਵਹ

੨੩੬ ਰਕੀ ਵਿਛੇਪਤਾ ਭੀ ਅਲਪ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਅਹਾਰ ਕੀ ਅਧਿਕ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੀ ਆਰਬਲਾ ਭੋਜਨ ਕੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਵਿਖੇ ਹੀ ਬੀਤ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ਵਿਖੇ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਆਰਬਲਾ ਜੈਸੇ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਵਿਅਰਥ ਖੋਵਣਾ ਹੀ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਨੇ ਅਨਾਜ ਕੀ ਮੁਸਟੀ ਖਾਇ ਕਰ ਸੰਤੋਖ ਕੀਆ ਹੈ। ਅਰ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਧਿਕ ਅਹਾਰ ਕਰਕੇ ਖਸ਼ਟ ਭਣਹੁ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਤਉ ਭਜਨ ਕਾ ਰਹਸੁ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ। ਦੂਸਰਾ ਬਚਨਹੁ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਰਹਤਾ। ਤੀਸਰਾ ਦਇਆ ਖੀਣ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਚਉਥਾ ਆਲਸ ਊਂਘ ਬਢ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਪਾਂਚਵਾਂ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਛਠਵਾਂ ਸਰਬਦਾ ਖਾਵਣੇ ਅਰ ਮਲ ਤਿਆਗਣੇ ਕੀ ਇਛਾ ਵਿਖੈ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਆਠਵਾਂ ਲਾਭੁ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਅਰੋਗ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਵੈਦਹੁ ਕੀ ਅਧੀਨਤਾ ਅਰ ਅਉਖਧੀਓਂ ਕੀ ਕਟੁਤਾ ਹੀ ਤੇ ਛੂਟ ਪੜਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਬਡੇ ਆਚਾਰਜਹੁ ਅਰ ਬੈਦਹੁ ਨੇ ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਰੋਗਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਅਹਾਰ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਕਰਤਤ ਵਿਖੇ ਸਭ ਹੀ ਲਾਭੁ ਹੋਵਹਿ। ਅਰ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਦੋਖ ਨ ਹੋਵਹਿ। ਜੋ ਆਹਾਰ ਕਾ ਸੰਜਮ ਹੈ। ਅਰ ਏਕ ਬੁਧਵਾਨ ਨੇ ਇਉ ਭੀ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਬ ਅਹਾਰੋਂ ਵਿਖੇ ਅਨਾਰ ਕਾ ਭੋਜਨ ਪਥ ਹੈ। ਅਰ ਕਠੋਰ ਮਾਂਸ ਅਤਿ ਅੰਤਕ ਕੁਪਥ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਅਨਾਰ ਹੀ ਅਧਿਕ ਭੋਜਨ ਕਰੈ। ਤਉ ਭੀ ਖੇਦ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਕਠੋਰ ਮਾਸ ਕਉ ਅਲਪ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈ। ਤਬ ਨਿਰਖੇਦ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਨਾਵਾਂ ਲਾਭੁ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਸੰਜੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਜੀਵਕਾ ਭੀ ਅਲਪ ਚਾਹੀਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਧਨ ਕੀ ਅਧਿਕ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਰਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਵਿਘਨ ਅਰ ਪਾਪ ਅਰ ਵਿਖੇਪਤਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੀ ਤੇ ਉਪਜੇ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕਉ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਰਸਹੁ ਅਰ ਅਧਿਕ ਭੋਜਨ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹੋਵੈ। ਤਿਸ ਕੀ ਸਰਬ ਆਰਬਲਾ ਧਨ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਹੀ ਬੀਤ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਧਨ ਕਾ ਉਪਜਾਵਣਾ ਪਾਪਹੁ ਬਿਨਾ ਕਠਨ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਬੁਧਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੈਂ ਤਉ ਅਪਨੇ ਮਨੋਰਥ ਕਉ ਇਸ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਤਾ ਹੋ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਮਨੋਰਥ ਰੂਪ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕਉ ਤਿਆਗ ਦੇਤਾ ਹੂੰ। ਤਾਂ ਤੇ ਨਿਹਚਿੰਤ ਅਰ ਸੁਖੇਨ ਰਹਤਾ ਹੂੰ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਦਸਵਾਂ ਲਾਭ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਸੰਜੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਉਦਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸੰਜਮੀ ਪੁਰਖ ਕਉ ਐਸੇ ਹੀ ਸਮਝ ਰਹਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਉਦਰ ਕਉ ਪ-

ਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਦਾਨ ਕਰੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ
ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਹਾਥਹੁ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਵਾਰ ਮਹਾਂ
ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਿਸੀ ਧਨਵਾਨ ਕਉ ਦੇਖਾ ਥਾ। ਜੋ ਤਿਸ ਕਾ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਅਸਥੂਲ ਥਾ। ਤ-
ਬ ਉਸ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ। ਜੋ ਜੇਤਾ ਕਛੁ ਤੈਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਉਦਰ ਵਿਖੇ ਡਾਰਿਆ ਹੈ।
ਸੋ ਜਬ ਤੂੰ ਏਤਾ ਭਗਵੰਤ ਅਰਥ ਦੇਤਾ ਤਉ ਭਲਾ ਥਾ। ੨॥ ।ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ
ਕਰਨੀ ਜੁਗਤਿ ਅਹਾਰ ਕੇ ਸੰਜਮ ਕੀ। ।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰ-
ਥਮੇ ਤਉ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਪਾਪ ਤੇ ਰਹਿਤ ਅਹਾਰ ਕੀਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਇਉਂ ਭੀ
ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜੈਸੇ ਅਹਾਰ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਏਕ ਬਾਰ ਅਲਪਤਾ ਭੀ
ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਸਨੇ ਸਨੇ ਕਰਕੇ ਅਹਾਰ ਕਉ ਘਟਾਵੈ। ਸੋ ਜਬ ਇ-
ਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਅਹਾਰ ਕਉ ਘਟਾਵਤਾ ਹੈ। ਤਉ ਸਰੀਰ ਭੀ ਸੁਖੇਨ ਰ-
ਹਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਤਮ ਪੁਰਖਹੁ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਤਉ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਾਣਹੁ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਮਾ-
ਤ੍ਰ ਭੋਜਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਪਰ ਅਹਾਰ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਅਲਪਤਾ ਭੀ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਰੀਰ ਨ-
ਹੀ ਹੋਤਾ। ਕਾਰ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਸਭਨਹੁ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਅਤਿ ਅੰਤ-
ਕ ਪੁਸ਼ਟ ਹੋਕਰ ਭੋਜਨ ਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਖੁਧਿਆ ਸੇ ਖਰ ਰਹੇ। ਖੁਦਿਆ ਕਾ ਲਛਣ ਇਹ
ਹੈ। ਜੋ ਭੂਖੇ ਹੀ ਭੋਜਨ ਕਉ ਭੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਚਾਹੇ। ਇਸੀ ਪਰ ਸੁਹੇਲ ਸਾਂਈ ਲੋ-
ਕਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਦਪਿ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭੂਪ ਹੋ ਜਾਵੈ ਤਉ ਭੀ ਪੀਤਵਾਨ ਕਉ-
ਸੁਧ ਜੀਵਕਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਪੀਤਵਾਨ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਤੇ
ਅਧਿਕ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੁਛ ਨਹੀ ਕਰਤੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ਕਉ ਪਰਮਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰੀ
ਤਿ ਉਤਪਤਿ ਹੂਈ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਨੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਸਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਹੈ। ਅ-
ਰ ਜੋ ਜੋ ਮਨ ਕੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਤੇ ਵਿਪਰਜੈ ਹੋਕਰ ਵਰਤੇ ਹੈਂ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ
ਇਹ ਮਨੁ ਅਪਨੀ ਵਾਸਨਾ ਸਹਿਤ ਭੋਗਹੁ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਪ੍ਰਮਾਦ ਕਰਕੇ
ਅਚੇਤ ਅਰ ਅੰਧ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਇਸ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜੀਵਨੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਾ-
ਨਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਇਸ ਮਨ ਕਉ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਵਿਵਰਜਤ ਕਰਕੇ ਨਿ-
ਗ੍ਰਹ ਕਰੀਐ। ਅਰੁ ਵੈਰਾਗੁ ਕਰਕੇ ਐਸਾ ਦੁਖਤੁ ਕਰੀਐ ਜੋ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕਉ ਬੰ-
ਦੀਖਾਨਾ ਜਾਣੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਭਨਹੁ ਵਿਖੇ ਬੁਰੇ ਮਨੁ
ਖ ਵਹੀ ਹੈਂ। ਜੋ ਜਿਨ ਕਾ ਮਨ ਭੋਗਹੁ ਵਿਖੈ ਅਸ਼ਕਤ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕੇ ਰਸਹੁ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰਹੁ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਿਹਤਰ ਮੂਸੇ ਕੋ ਭੀ

ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੂਈ ਥੀ। ਜੋ ਹੇ ਮੂਜਾ ਅੰਤ ਸਮੇ ਤੇਰੀ ਇਸਥਿਤ ਕ ਅਸਥਾਨ ਮਸਾਨ
ਭੂਮਿ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕਉ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਵਿਵਰਜਤ ਕ-
ਰਹਿ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜਿਨ ਕਉ ਅਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ।
ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕਉ ਸੁਖੇਨ ਹੋਇ ਕੇ ਭੁੰਚਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਤਿਨ ਕਉ ਮਹਾਂ ਪੁਰ-
ਖਹੁ ਨੇ ਮੰਦਭਾਗੀ ਜਾਨਿਆ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੈਨੇ ਧਿਆ
ਨ ਵਿਖੇ ਦੋਇ ਦੇਵਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਤੇ ਉਤਰਤੇ ਦੇਖੇ ਹੈਂ। ਤਬ ਏਕ ਦੇਵਤਾ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ।
ਜੋ ਅਮਕੇ ਮਨੁਖ ਨੇ ਮਛਲੀ ਫਸਾਵਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜਾਲ ਵਿਖੇ ਕੁੰਡੀ ਡਾਰੀ ਹੈ। ਸੋ
ਮੈ ਉਸ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕੁੰਡੀ ਵਿਖੇ ਮਛਲੀ ਫਸਾਵਨੇ ਚਲਾ ਹੋ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਦੇਵਤਾ ਕਹ-
ਨੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਅਮਕੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕਉ ਘ੍ਰਿਤ ਕੀ ਇਛਾ ਹੂਈ ਹੈ। ਸੋ ਮੈ ਉਸ ਕੇ ਹਾਥ ਤੇ ਘ੍ਰਿ
ਤ ਕੇ ਬਾਸਨ ਕਉ ਗਿਰਾਵਨੇ ਜਾਤਾ ਹੂੰ। ਬਹੁੜ ਉਮਰ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਕਉ ਕਿਸੀ ਨੇ ਮਿ-
ਸਰੀ ਅਰ ਸਰਦ ਜਲ ਕਾ ਸਰਬਤੁ ਆਨ ਦੀਆ ਥਾ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀ-
ਕੀਆ। ਅਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ ਜੋ ਇਸ ਕਉ ਮੁਝ ਤੇ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ
ਇਸ ਕਾ ਭੀ ਡੰਡ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਆਟਾ ਭਿਗੋ
ਇਕਰ ਭੋਜਨ ਕਰਤਾ ਥਾ। ਅਰ ਜਲ ਕੇ ਘੜੇ ਕਉ ਧੂਪ ਤੇ ਉਠਾਇ ਕਰ ਛਾਇਆ
ਵਿਖੇ ਨ ਰਾਖਤਾ ਥਾ। ਅਰ ਇਕ ਅਵਰ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕਉ ਕਿਸੀ ਬਸਤ ਕੀ ਇਛਾ ਹੂ-
ਈ ਥੀ। ਸੋ ਜਬ ਅਧਿਕ ਜਤਨ ਕਰ ਕੇ ਵਹੁ ਬਸਤ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ। ਤਬ ਕਹਨੇ ਲਾ-
ਗੇ ਜੋ ਇਸ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਅਰਥ ਉਠਾਇ ਦੇਵਹੁ। ਬਹੁੜ ਕਿਸੀ ਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ
ਇਸ ਬਸਤ ਕਉ ਤੋ ਤੁਮ ਚਾਹਤੇ ਥੇ। ਅਰ ਜਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਈ ਤਬ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਿਉਂ
ਨ ਕਰੀ। ਬਹੁੜ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਮੈਨੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਹੁ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਥਾ। ਜੋ-
ਜਬ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਕਿਸੀ ਭੋਗ ਕੀ ਵਾਸਨਾ ਊਠੈ। ਅਰ ਬਹੁੜ ਉਸ ਬਸਤ ਕੋ
ਪਾਇ ਕਰ ਭਗਵੰਤ ਅਰਥ ਉਠਾਇ ਦੇਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ ਭਗਵੰਤ ਦਇਆ
ਕਰਤਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਏਕ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਕਉ ਦੂਧ ਪਾਨ ਕਰਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ਹੂਈ
ਥੀ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਚਾਲੀਸ ਬਰਸ ਪਰਜੰਤ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕੀਆ। ਤਾਤਪਰਜ
ਇਹ ਜੋ ਪਰਮਾਰਥ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਚਲਨੇ ਹਾਰੇ ਜਗਿਆਸੀਅਹੁ ਕੇ ਐਸੇ
ਲੱਛਨ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਐਸੇ ਪਦ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨ ਹੋਇ ਸਕੈ ਤੌ ਭੀ ਚਾਹੀ
ਏ ਜੋ ਕੁਛ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਵੈ। ਤਾਂਤੇ ਅਧਿਕ ਚਿਕਨੇ ਅਰ ਮੀਠੇ ਅਰ ਮਾਸਾਦਿਕ
ਅਹਾਰ ਤਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਾਸਾਦਿਕ ਆਹਾਰਹੁ ਕਰ-

ਕੇ ਚਿਦਾ ਕਠਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥੩॥

।ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣਾ ਭੇਦ ਜਤਨ ਕਾ ਅਰ ਅਧਿਕਾਰ ਭੇਦੁ ਅਰ ਜਿਖਕਾ।

।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਸੰਜਮ ਅਰ ਜਤ-
ਨ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ।ਜੋ ਇਹ ਮਨ ਕੇ ਮਲ ਅਰ ਅਧੀਨ ਹੋਵੈ।ਬਹੁੜ ਜਬ
ਮਨ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੂਆ।ਤਬ ਹਠ ਅਰ ਜਤਨ ਕੀ ਅਪੇਛਾ
ਨਹੀਂ ਰਹਤੀ।ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਜਤਨ ਅਰ ਹਠ ਕਾ ਉਪਦੇ-
ਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।ਅਰ ਆਪ ਸਹਜ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਵਰਤਤੇ ਹੈਂ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਨਕਾ ਮਨੁ ਭੋ-
ਗਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੂਆ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਜਤਨ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹ ਹੈ।ਜੋ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ ਸੁਖੇਨ
ਹੈ।ਅਰ ਬ ਇਹ ਜੋ ਐਸੀ ਖੁਧਿਆ ਭੀ ਨ ਰਾਖੈ ਜੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਨਾਜ ਕੀ ਓਰ
ਸੁਰਤਿ ਖੈਂਚੀ ਰਹੈ।ਅਰ ਭਜਨ ਤੇ ਵਿਛੇਪਤਾ ਨ ਹੋਵੈ।ਅਰ ਐਸਾ ਪੁਸਟ ਭੀ ਨ
ਹੋਵੈ।ਜੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਲਸ ਅਰ ਅਚੇਤਤਾ ਬਢ ਜਾਵੈ।ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਇ-
ਸ ਮਨੁਖ ਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਇਹ ਹੈ।ਜੋ ਜਿਸ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਦੇਵਤਿਅਹੁ ਕੀ ਨਿਆਂਈ
ਹੋਵੈ।ਜੋ ਦੇਵਤਿਅਹੁ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਇਹੁ ਹੈ।ਜੋ ਉਨ ਕਉ ਭੁਖ ਕਾ ਖੇਦ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋ-
ਤਾ।ਅਧਿ ਅਧਿਕੁ ਅਹਾਰ ਕਾ ਬੋਝ ਭੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ।ਪਰ ਇਹ ਮਨੁ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ
ਐਸੀ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ।ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮੇ ਇਸ ਕਉ ਹਠ
ਅਰ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਡੰਡ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਜਬ ਇ-
ਸ ਕਾ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ ਦੂਰ ਹੋਵੈ।ਤਬ ਪੀਛੇ ਸਮਾਨਤਾ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਇ-
ਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਨੇ ਸਰਬਦਾ ਅਪਨੇ ਮਨ ਪਰ ਦੇਖ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਰਾ-
ਖੀ ਹੈ।ਅਰ ਵੈਰਾਗ ਰੂਪੀ ਫਾਂਸੀ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕਉ ਫਸਾਇਆ ਹੈ।ਅਰ ਸਦੀਵਕ-
ਲ ਹੀ ਮਨ ਕੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਉ ਵਿਚਾਰ ਸਾਥ ਦੇਖਤੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ।ਬਹੁੜ ਜਬ ਪੂਰਨ
ਪਦ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਹੈਂ।ਤਬ ਸਮਭਾਵ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੂਏ ਹੈਂ।।ਇਸ ਪਰ ਜੁਗ-
ਤਿ ਇਹੁ ਹੈ।ਜੋ ਬਸਰਹਾਫੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਕਿਸੀ ਰਸ ਕਸ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਦਾਚਿ-
ਤ ਭੀ ਨ ਕਰਤਾ ਥਾ।ਅਰ ਮਾਰੂਫ ਕਰਖੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ।ਜੋ ਤੁਮਾਰ
ਸੁਭਾਵ ਕਿਸ ਕਰਕੇ ਖੁਲਾ ਹੂਆ ਹੈ।ਅਰ ਬਸਰਹਾਫੀ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਕਿਸ ਕਰਕੇ ਸੁ-
ਕਚਿਆ ਹੂਆ ਹੈ।ਤਬ ਮਾਰੂਫ ਕਰਖੀ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂ ਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਹਣ
ਤਿਆਗ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੂਆ ਹੂੰ।ਅਰ ਬਸਰਹਾਫੀ ਵੈਰਾਗ ਕਰਕੇ ਵਿਧ ਨਿਖੇਧ
ਕਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ।ਤਾਂ ਤੇ ਵਿਧ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਨਿਖੇਧ ਕਾ
ਤਿਆਗ ਕਰਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਹਮਾਰੀ ਸਮਝ ਇਹ ਹੈ।ਜੋ ਮੈ ਮਹਾਂਰਾਜ ਕੇ ਗ੍ਰਹ-

ਵਿਖੇ ਅਭਿਆਗਤ ਹੋ। ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮੁਝ ਕਉ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਅਰੁ ਜੋ ਨਹੀਂ ਦੇਤਾ ਤੋ ਪਰਸੰਨ ਰਹਤਾ ਹੂੰ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਚਾਹਤਾ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਿਖੇਧ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰਤਾ। ਪਰ ਇਹ ਅ-ਵਸਥਾ ਜੋ ਮਹਾਂ ਉਤਮ ਅਰ ਦੁਰਲੰਭ ਇਹ ਸੋ ਮੂਰਖਹੁ ਕੇ ਗਿਰਨੇ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਇਸ ਵਚਨ ਕਉ ਸੁਣ ਕਰ ਆਪ ਕੋ ਗਿਆਨੀ ਮਾਨ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮ ਕਉ ਗ੍ਰਹਣ ਤਿਆਗ ਕਾ ਬੰਧ ਕ-ਛੁ ਨਹੀ ਰਹਾ। ਬਹੁੜ ਉਨ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਨੀਚ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਉਨਹੁ ਵਿਖੇ ਰੰਚ ਕਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਵੈਰਾਗ ਕਾ ਬਲ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਵਿਖਿਅਹੁ ਵਿਖੇ ਅਸਕ-ਤਿ ਰਹਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਏਕ ਤਉ ਜਿਨ ਕਾ ਮਨੁ ਸਰਬ ਬੰਧਨਹੁ ਤੇ ਮੁ-ਕਤਿ ਹੂਆ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਗਿਆਨ ਹੁਤੇ ਭੀ ਸਹਜੇ ਹੀ ਸਾਧਨਾ ਰਹ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਮਹਾਂ ਅਗਿਆਨੀ ਹੈਂ। ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਆਪ ਕਉ ਗਿਆਨਵਾਨ ਜਾਨ ਕਰ ਸਾਧਨਾ ਅਰ ਜਗਤ ਕਾ ਤਆਗ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਪਰ ਮਾਰੂਫ ਕਰਖੀ ਕੀ ਜੋ ਵਾਰਤਾ ਮੈਂਨੇ ਕਹੀ ਥੀ ਸੋ ਵਹੁ ਤਿਨਹੁ ਕੀ ਐਸੀ ਪਰਮ ਉਤਮ ਅਵਸਥਾ ਹੂਈ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਉਸ ਕਉ ਅਥਵਾ ਹਾਥ ਬਹੁ ਕਰਿ ਦੁਖਾਵਤਾ ਥਾ। ਤਉ ਭੀ ਵਹੁ ਸੀਤਲ ਚਿਤ ਅਰ ਨਿਰਖੇ-ਦ ਰਹਿਤੇ ਥੇ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਜਿਨ ਕੇ ਚਿਤ ਐਸੇ ਗੰਭੀਰ ਹੈਂ ਜੋ ਤਿਨਹੀ ਕੋ ਐ-ਸੇ ਵਚਨ ਸੋਭਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਬਸਰਹਾਫੀ ਆਦਿਕ ਜੋ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਹੂਏ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਨੇ ਅ-ਪਨੇ ਮਨ ਤੇ ਜਤਨ ਕਉ ਦੂਰ ਨਹੀ ਕੀਆ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਨ ਕੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਤੇ ਕਦਾਚਿਤ ਨਿਰਭੈ ਨ ਹੋਤੇ ਥੇ। ਪਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੈ। ਜੋ ਮਨ ਕੇ ਵਸੀਕਾਰ ਹੋਕਰ ਆਪ ਕੋ ਗਿਆਨ-ਵਾਨ ਜਾਨਨਾ। ਬਹੁੜ ਵੈਰਾਗ ਅਰ ਅਭਿਆਸ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ। ਜੋ ਇਹ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ।੪।।

ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਅਸਥੂਲ ਭੋਗਹੁ ਕੇ ਤਿਆਗ ਵਿਖੇ ਵਿਘਨਹੁ ਕਾ। ਅਰ ਉਪਾਵ ਵਿਘਨਹੁ ਕੇ ਨਿਵਰਤ ਕਰਨੇ ਕਾ। ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਅਲਪ ਬੁਧੀ ਜੀਵ ਕੋ ਭੋਗਹੁ ਕੇ ਤਿਆਗ ਵਿਖੇ ਭੀ ਦੋਇ ਵਿਘਨ ਆਨ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਕੁਛਕ ਭੋਗਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਭੋਗ ਕੇ ਤਿਆਗਣੇ ਕੋ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤਾ। ਤਬ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਭੋਗ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਲੋਕ ਮੁਝ ਕਉ ਭੋਗਤਾ ਨ ਦੇਖੇਂ। ਤੋ ਭਲਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਵਿਖੇ ਏਕ ਤਉ ਲੰਪਟ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਆਪ ਕੋ ਵੈਰਾਗੀ ਦਿਖਾਵਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਵਿਘਨ ਮਹਾਂ ਤੀਖਣ ਹੈ। ਅਰ ਏਹ ਕੇਵਲ ਕਪਟ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਉਨਮਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ

ਜਬ ਮੈਂ ਲੋਕਹੁ ਤੇ ਦੁਰਾਇ ਕਰ ਭੋਗ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੂੰਗਾ। ਤਬ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ
ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਭਲਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਤਉ ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਬਚਹਿਗੋ। ਅ-
ਰ ਦੂਸਰਾ ਭੋਗਹੁ ਵਿਖੇ ਢੀਠ ਹੋਇ ਕਰ ਨ ਵਰਤਹਿਗੋ। ਸੋ ਜਦਪ ਮਨ ਉਸ ਕਉ
ਐਸੇ ਉਨਮਾਨ ਸਿਖਾਵਤਾ ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀਏ। ਤਉ ਕੇਵਲ ਦੰਭ ਹੈ
। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਤਿਨ੍ਹ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਰਿਦਾ ਵੈਰਾਗ ਅਰ ਸੰਤੋਖ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਧ ਹੂਆ ਹੈ। ਜੋ ਤਿ-
ਨ ਕੇ ਐਸੇ ਲਛਨ ਵਰਨਨ ਵਿਖੇ ਆਏ ਹੈਂ ਜੋ ਵਹੁ ਲੋਕੋਂ ਕੇ ਦੇਖਤੇ ਖਾਨਪਾਨ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ
ਕੋ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਲੇ ਆਏ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਸ ਹੀ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਅਰਥ ਉਠਾਇ ਦੀਆ ਹੈ ਜੋ
ਇਹ ਪਰਮ ਸਾਚੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਅਰ ਜਦਪ ਐਸਾ ਕਰਤਤ ਕਰਨਾ ਮਨ ਕੋ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੋਤ
ਹੈ। ਅਰ ਨਿਹਕਾਮਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਐਸੇ ਕਰਤਤ ਵਿਖੇ ਸੁਕ੍ਰਨ ਆਵੈ। ਅਰ ਜ-
ਬ ਲਗ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਲਗ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਮਾਨ ਅਰ ਕਪਟ ਤੇ ਮੁਕ੍ਤ
ਨਹੀਂ ਹੂਆ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਮਾਨ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਸੁ-
ਭ ਕਰਤਤ ਅਰ ਭਜਨ ਮਾਨ ਹੀ ਕੇ ਨਮਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਆਹਾਰ ਆਦਿ-
ਕ ਭੋਗਹੁ ਕਾ ਸੰਜਮ ਕਰਕੇ। ਅਰ ਮਾਨ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਵਿਖੇ ਆਸ਼ਕਤ ਹੋ ਜਾਵੈ।
ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਓਹੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਈ ਪੁਰਖ ਮੇਘ ਕੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਤੇ ਭਾਗ ਕਰ
ਪਰਨਾਲੇ ਕੇ ਨੀਚੇ ਜਾਇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਮੂਰਖ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਜਗਿ-
ਆਸੀ ਆਪਨੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਮਾਨ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਦੇਖਹਿ। ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਲੋਕਹੁ ਕੇ
ਦੇਖਤੇ ਹੂਏ ਅਲਪ ਮਾਤ੍ਰ ਰਸ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲੇਵੈ। ਪਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ
ਅਧਿਕ ਨ ਕਰੈ। ਤਬ ਇਸ ਵਿਖੇ ਮਾਨ ਕੀ ਖੀਣ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਭੀ ਮੁਕ੍ਤਿ
ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ੫॥

।ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਕਾਮਾਦਿਕ ਵਿਘਨਹੁ ਕਾ।

।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਕਾਮਾਦਿਕ ਅਭਿਲਾਖਾ ਮਾਨੁਖ ਪਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈਂ। ਅਰ ਭ-
ਗਵੰਤ ਨੇ ਇਸ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਉ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕੇ ਨਮਿਤ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਪਰ
ਜੇਤੀ ਹੀ ਇਸ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਸ ਵਿਖੇ ਵਿਘਨ ਉਪ-
ਜਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਚਿਤ ਕਉ ਅਤਿਅੰਤਕ ਆਭਾਸ ਅਰ ਅਵਰਨ ਕਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਪ-
ਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੇਹਤਰ ਮੂਸੇ ਨੇ ਸ਼ੈਤਾਨ ਸਿਉ ਪੂਛਾ ਥਾ। ਜੋ ਤੇਰਾ ਅਧਿਕ ਨਿਵ-
ਸ ਕਿਸ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੁਝ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਇਸ-
ਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਮਿਲਾਪ ਮਤ ਕਰਹਿ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਐਸੇ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ। ਮੈਂ ਨਿਹਸੰਕ ਹੋ-
ਕਰ ਵਿਘਨ ਡਾਰਤਾ ਹੂੰ। ਪਰ ਕੇਤੇ ਮਾਨੁਖ ਐਸੇ ਮੂਰਖ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕਾਮਾਦਿਕ ਭੋਗਹੁ-

ਕੇ ਨਮਿਤ ਬਲਦਾਇਕ ਅਉਖਧਹੁ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਤਿਨ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ
ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਬਿਛੂਅਹੁ ਅਰ ਡੇਮੂੰਹੁ ਕੇ ਅਸਥਾਨ ਕਉ ਹਲਾਵੈ।
ਜੋ ਮੈਂ ਇਨ ਕੇ ਡੰਸਨੇ ਕਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਹੁੰ। ਸੋ ਐਸਾ ਮਾਨੁਖ ਮਹਾਂ ਬੁਧਹੀਨ ਕਹੀਤਾ
ਹੈ। ਤੈਸੇ ਜੋ ਹੀ ਐਸੇ ਵਿਕਾਰਹੁ ਕਉ ਉਤਪਤ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਆਪ ਕਉ ਦੂਖਤ ਕਰਤਾ
ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਂ ਮੂੜ੍ਹ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਵਿਕਾਰ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਦੁਰਾਚਾਰ ਆ
ਦਿਕ ਅਪਕਰਮਹੁ ਵਿਖੇ ਵਰਤਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਵਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਪਾਪ ਉਪ
ਜਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਕਉ ਚਾਹੀਐ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਕਾਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੋ ਰੋਕੇ
ਅਰ ਜਬ ਐਸੇ ਨ ਕਰੈ। ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਵਿਕਾਰਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਕਾਮ ਕੀ
ਉਤਪਤਿ ਕਾ ਮਾਰਗ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਅਚਾਨਕ ਏਕ ਵਾਰ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼
ਟਿ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਰੂਪਵਾਨ ਮਾਨੁਖ ਭਾਸ ਆਵੈ। ਤਬ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕੇ ਦੇਖਨੇ ਤੇ ਵ-
ਰਜ ਰਾਖੈ। ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਮ ਕਾ ਰੋਕਨਾ ਸੁਗਮ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕਉ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨ ਵਰਜੈ। ਤਬ ਪੀਛੇ ਮਨ ਕਉ ਰੋਕਨਾ ਕਠਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ
ਮਨ ਭੀ ਕਠੋਰ ਘੋੜੇ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਜੈਸੇ ਘੋੜਾ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਓਰ ਕੋ
ਚਲਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਕਰ ਉਸ ਕਉ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕਰਨਾ ਸੁਗ-
ਮ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਬਲ ਕਰਕੇ ਛੂਟ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਬ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਕੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ
ਸਕੀਤਾ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਨ ਕੇ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕਰਨੇ ਕਾ ਮਾਰਗ ਨੇਤ੍ਰ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ
ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਿਹਤਰ ਦਾਊਦ ਭੀ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕੇ ਮਾਰਗ ਹੀ ਕਰ ਛਲਿਆ ਗਿਆ।
ਤਾਂ ਤੇ ਮਿਹਤਰ ਦਾਊਦ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਉ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ ਥਾ। ਜੋ ਬਘੇ ਅਜਗ-
ਰ ਅਰ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਜਾਨਾ ਹੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਜਾਨਾ
ਅਜੋਗ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਰੂਪ ਕਉ
ਦੇਖਨਾ ਐਸੇ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਵਿਖ ਸਾਥ ਮਿਲਿਆ ਹੂਆ ਬਾਣ ਲਾ-
ਗੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਆਪਨੇ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕਉ ਰੋਕ ਰਾਖਤਾ ਹੈ। ਤਬ
ਉਸ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਭਜਨ ਕਾ ਰਹਸ ਉਪਜਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਇਉਂ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ ਇੰਦ੍ਰੀ
ਅਹੁ ਕਰ ਕਾਮ ਕਾ ਭੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਭੀ ਕਾਮ ਕਾ ਭੋਗ ਹੈ। ਪਰ
ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕਉ ਨਹੀ ਰੋਕ ਸਕੈ ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਤਪ ਅਰ ਬਰਤਹੁ
ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਬਲ ਕਉ ਘਟਾਵੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਇਸ ਕੇ ਬਲ ਵਿਖੇ ਭੀ ਅਸਮਰ
ਥ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਭੀ ਵਿਚਰੇ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਤਉ

ਮੈਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀਅਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਹੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਰ ਰੂਪਵਾਨ ਬਾਲਕਹੁ ਕੀ ਓਰ ਦੇਖਨਾ ਭੀ
ਬਡਾ ਵਿਘਨ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕਉ ਇਹ ਦੇਖਣੇ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਬਢਤੀ ਹੈ। ਤ-
ਬ ਵਹੁ ਭੀ ਪਾਪਹੁ ਕੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਖੇ ਵਹਿ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਰਦੋਖ ਨਹੀਂ
ਰਹਿ ਸਕਤਾ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕਰਕੇ ਭੂਲ ਕੀਨਿਆਂ ਈ ਰੂਪ ਕਉ ਦੇਖਨਾ ਅਰ ਸ-
ਪਰਸ ਕੇ ਵਿਕਾਰ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਰਹਨਾ। ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਪੁਰਖ ਤੇ ਹੋ ਸਕਤਾ
ਹੈ। ਸੋ ਜਦਪਿ ਇਹ ਦੇਖਨਾ ਭੀ ਕਾਮ ਕੀ ਅੰਸ ਤੇ ਰਹਤ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਮਹਾਂ ਮਲੀਨ
ਨਹੀ ਕਹੀਤਾ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਜਿਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਰੂਪਵਾਨ ਬਾਲਕਹੁ ਤੇ ਭੈ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਗਰਜਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭੀ ਭੈਮਾਨ ਨਹੀ ਹੋਤੇ।
੬॥ ॥ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣੀ ਉਸਤਤ ਕਾਮ ਕੇ ਬਲ ਕਉ ਤੋੜਨੇ ਕੀ॥ ॥ਤਾਂ ਤੇ
ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜੈਸੀ ਹੀ ਜਿਸ ਭੋਗ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਬਲ ਕਉ ਤੋ-
ੜਨੇ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਭੀ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜੋ ਕਾਮ ਕੀ ਅਭਿ-
ਲਾਖਾ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ। ਅਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਵਿਚਰਨਾ ਮਹਾਂ ਮਲੀਨ ਹੈ। ਪਰ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖ
ਜੋ ਇਸ ਭੋਗ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਉਨ ਕਉ ਕਛੁ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਕਾਹੇ ਤੇ
ਜੋ ਲੋਕਹੁ ਤੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਸੁਕਚੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਰਹਤ ਨਹੀ ਹੂਏ।
ਪਰ ਜਬ ਅਸਮਰਥਤਾ ਅਥਵਾ ਲਜਾ ਕਰਕੇ ਪਾਪ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭੀ ਭਲਾ ਹੈ।
ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਦੁਖ ਤੇ ਭੋਗਨੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਪਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਪਾਪਹੁ
ਤੇ ਰਖਿਆ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਅਵਰ ਕੋਈ ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਪਾਪ ਕ-
ਰਮਹੁ ਕਉ ਤਿਆਗ ਦੇਵੈ ਜਬ ਉਸ ਕਉ ਅਧਿਕ ਤੇ ਅਧਿਕ ਫਲ ਕਉ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਯੂਸਫ ਨਾਮਾ ਸੰ
ਈ ਲੋਕ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਭਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਉਸ ਕਉ ਜਲੀਖਾਂ ਕਾ ਮਿਲਾ-
ਪ ਹੂਆ ਥਾ। ਤਬ ਯੂਸਫ ਨੇ ਕਾਮ ਕੇ ਬਲ ਕਉ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੋੜਿਆ ਹੈ
। ਤਾਂ ਤੇ ਉਤਮ ਪਦਵੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਇਆ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਰ ਇਕ ਅਵਰ ਵਾਰਤ
ਹੈ। ਜੋ ਦੋਇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕਿਸੀ ਦੇਸ ਕਉ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਥੇ। ਤਬ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਏਕ
ਭਾਈ ਕਿਸੀ ਕਾਰਜ ਕੇ ਨਮਿਤ ਨਗਰ ਮੋ ਗਿਆ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਆਸਨ ਪਰ ਬੈਠ
ਰਹਾ। ਬਹੁੜ੍ਰ ਦਈਵ ਸੰਜੋਗ ਕਰ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਇ ਕਰ ਉਸ ਕਉ ਰੂਪ
ਲਛਾ ਦਿਖਾਵਨੇ ਲਾਗੀ। ਤਬ ਵਹੁ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੀਚੇ ਸੀਸ ਕਰ ਰੋਵਨੇ ਲਾਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਵ-
ਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਜਾਮਾਨ ਹੋ ਕਰ ਜਾਤੀ ਰਹੀ। ਬਹੁੜ੍ਰ ਜਬ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਆਇਆ ਤ

ਬਪੂਛਨੇਲਾਗਾ।ਜੋਹੇਭਾਈਤੂੰਕਿਉਰੋਵਤਾਹੈ।ਤਬਪ੍ਰਥਮੇਤਉਉਸਪ੍ਰੀਤਵਾਨਨੇ
ਅਪਨੇਵਿਰਤੰਤਕਉਪ੍ਰਗਟਨਕੀਆ।ਪਰਜਬਅਤਦੀਨਹੋਕਰਉਸਨੇਵਾਰਤਾਬੋ
ਲਕਹੀ।ਬਹੁੜਓਹੁਵਾਰਤਾਸੁਣਕਰਵਹੁਪ੍ਰੀਤਵਾਨਭੀਰੋਵਤਭਇਆ।ਤਬਪ੍ਰਥ
ਮਭਾਈਨੇਪੂਛਿਆ।ਜੋਤੂੰਕਿਉਂਰੋਵਤਾਹੈ।ਬਹੁੜਉਸਨੇਕਹਾ।ਜੋਮੇਰੇਰੁਦਨਕਾਪ੍ਰੋਜ-
ਨਇਹੁਹੈ।ਜੋਂਜੈਸੇਤੁਮਨੇਆਪਕਉਛਲਤੇਬਚਾਇਆਹੈ।ਤੈਸੇਮੈਆਪਕਉਬਚਾ-
ਇਨਸਕਤਾ।ਬਹੁੜਜਬਰਾਤ੍ਰਵਿਖੇਸੈਨਕਰਤੇਭਏਤਬਸੁਪਨੇਵਿਖੇਉਨਕਉਆ-
ਕਾਸ਼ਬਾਣੀਹੂਈ।ਜੋਤੁਮਨੇਖੁਸਫਕੀਲਿਆਂਈਆਪਕਉਬਚਾਇਆਹੈ।ਤਾਂਤੇਤੂ-
ਮਧੰਨਹੋ।ਬਹੁੜਇਕਅਵਰਵਾਰਤਾਹੈ।ਜੋਤੀਨਮਾਨੁਖਏਕਮਾਰਗਵਿਖੇਚਲੇ
ਜਾਤੇਥੇ।ਬਹੁੜਜਬਰਾਤ੍ਰਹੂਈਤਬਮੇਘਕੀਰਖਿਆਕੇਨਿਮਿਤਕੰਦਰਾਵਿਖੇਜਾਏ
ਰਹੇ।ਦਈਵਸੰਜੋਗਕਰਕੇਪਾਹਾੜਕੇਸੀਸਤੇਏਕਬਡਾਪਾਥਰਗਿਰ੍ਹਿਆ।ਅ-
ਰਕੰਦਰਾਕੇਦੁਆਰਕਉਰੋਕਲੀਆ।ਤਬਤੀਨੋਮਾਨੁਖਬਿਆਕੁਲਭਏ।ਬਹੁੜਏਹੀ
ਵੀਚਾਰਕੀਆ।ਜੋਅਪਨੇਅਪਨੇਪੁੰਨਕਉਸਿਮਰਨਕਰਕੇਅਰਦਾਸਕਰਹਿ।
ਤਬਏਕਪੁਰਖਨੇਕਹਾ।ਜੋਹੇਮਹਾਰਾਜਮੈਤੇਰੀਆਗਿਆਜਾਨਕਰਮਾਤਾਅਰਪਿ
ਤਾਕੀਅਧਿਕਸੇਵਾਕਰਤਾਥਾ।ਬਹੁੜਏਕਮਾਤਾਕੇਨਿਮਿਤਮੈਦੂਧਕਾਕਟੋਰਾਭਰਲੈ
ਆਯਾਥਾ।ਤਬਉਸਸਮੇਵਿਖੇਮੇਰੀਮਾਤਾਸੋਇਗਈ।ਅਰਮੈਹਾਥਵਿਖੇਕਟੋਰਾਲੀ-
ਏਸਾਰੀਰੈਨਖੜਾਰਹਾ।ਅਰਅਹਾਰਨਕੀਆ।ਹੇਅੰਤਰਜਾਮੀਤੂੰਤੋਇਸਵਾਰਤਾਕੋ
ਜਾਨਤਾਹੈ।ਤਾਂਤੇਹਮਕਉਨਿਕਸਨੇਕਾਮਾਰਗਦੇਹ।ਤਬਕਛੁਕਕੰਦਰਾਕੇਦੁਆਰਤੇਪਾਥ
ਰਚਲਾਇਮਾਨਭਇਆ।ਪਰਬਾਹਜਆਵਨੇਕਾਮਾਰਗਨਹੂਆ।ਬਹੁੜਦੂਸਰੇਪੁ-
ਰਖਨੇਕਹਾ।ਹੇਮਹਾਰਾਜਤੂੰਇਸਵਾਰਤਾਕਉਜਾਣਤਾਹੈ।ਜੋਏਕਮਜੂਰਕੀਮਜੂਰੀ
ਮੇਰੇਪਾਸਰਹੀਥੀ।ਤਬਮੈਉਸਹੀਮਜੂਰੀਕੀਅਜਾਲੀਨੀ।ਬਹੁੜਉਸਅਜਾਕਾਏਤ
ਪਰਵਾਰਬਧਿਆ।ਜੋਮੈਨੇਉਸਹੀਕੇਮੋਲਕੇਬਹੁਤਪਸੂੰਲੀਏ।ਜੋਜਬਚਿਰਕਾਲਕੇਪੀ
ਛੇਵਹੁਮਜੂਰਆਇਆ।ਤਬਮੈਸਭਹੀਮਾਲਉਸਕਉਉਠਾਇਦੀਆ।ਜੋਜਬਇਹਵਾ-
ਰਤਾਸਚੁਹੈ।ਤਬਹਮਕਉਮਾਰਗਦੇਹ।ਬਹੁੜਵਹੁਪਾਥਰਹਲਕਰਕੁਛਕਦੁਆਰਹੂਆ
।ਬਹੁੜਤੀਸਰੇਪੁਰਖਨੇਕਹਾ।ਜੋਹੇਮਹਾਰਾਜਅਮਕੀਇਸਤ੍ਰੀਸਾਥਮੇਰੀਅਧਿਕ
ਪ੍ਰੀਤਥੀ।ਅਰਵਹੁਮੁਝਕਉਨਪ੍ਰਾਪਤਿਹੋਤੀਥੀ।ਬਹੁੜਜਬਦੁਰਭਿਖਕਰਕੇਉਸ
ਕੇਸਨਬੰਧੀਦੀਨਹੂਏਤਬਮੈਉਸਕਉਪਾਇਆ।ਬਹੁੜਜਬਮੈਉਸਕੇਨਿਕਟਗਿਆ
ਤਬਇਸਤ੍ਰੀਨੇਕਹਾ।ਜੋਤੂੰਭਗਵੰਤਤੇਨਹੀਡਰਤਾ।ਤਬਮੁਝਕੋਤੇਰਾਤ੍ਰਾਸਆਇਆ।

ਅਰਤੁਝਕਉਅੰਤਰਜਾਮੀਜਾਨਕਰਉਸਕਾਤਿਆਗਕੀਆ।ਜੋਜਬਇਹਵਰਤ
ਸਚੁਹੈਤਬਹਮਕਉਮਾਰਗਦੇਹੁ।ਤਬਵਹੁਪਾਥਰਕੰਦਰਾਕੇਮਾਰਗਕੇਦੂਰਹੂਆ
ਅਰਐਸਾਮਾਰਗਭਇਆਜੋਤੀਨੋਂਬਾਹਰਨਿਕਸੇ।ਅਰਦੁਖਤੇਮੁਕਤਿਹੂਏ।੭॥

॥ਅਬਪ੍ਰਗਟਕਰਣੀਨਿਖੇਧਪਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੀ॥

।ਤਾਂਤੇ
ਜਾਣਤੂੰਜੋਹੋਤੇਬਲਕਾਮਕਉਤੋੜਨਾਮਹਾਂਕਠਨਹੈ।ਇਸੀਕਾਰਨਤੇਚਾਹੀਐ।ਜੋ
ਪ੍ਰਥਮੇਹੀਨੇਤ੍ਰਹੁਕਉਪਰਦ੍ਰਿਸਟਿਤੇਰੋਕੇ।ਇਸੀਪਰਏਕਸੰਤਜਨਨੇਕਹਾਹੈ।ਜੋ
ਇਸਤ੍ਰੀਆਦਿਕਹੁਤੇਵਸਤ੍ਰਦੇਖਣੇਕਰਕੇਭੀਕਾਮਉਪਜਤਾਹੈ।ਤਾਂਤੇਇਨਕੇਵਸਤ੍ਰਕਾ
ਦੇਖਨਾਹੀਜਗਿਆਸੀਕਉਪਰਵਾਨਨਹੀਂ।ਬਹੁੜਇਸਤ੍ਰੀਆਦਿਕਹੁਸਾਥਬੋਲਨਾ
ਅਰਉਨਕੇਬਚਨਕਉਸੁਨਨਾ।ਅਰਜਹਾਂਉਨਕਾਨਿਵਾਸਹੋਵੈਤਹਾਂਜਾਵਣਾ।ਅਰ
ਹਾਸੀਆਦਿਕਜੇਤੇਵਿਵਹਾਰਹੈਂ।ਸੋਸਭਹੀਨਿੰਦਹੈਂ।ਤਾਤਪਰਜਇਹਜੋਕਾਮਕਾਕਾ-
ਰਨਰੂਪਹੈ।ਤਾਂਤੇਰੂਪਕੀਅਭਿਲਾਖਾਕਰਕੇਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕਰਨੀਅਜੋਗਹੈ।ਪਰਜਬ
ਅਭਿਲਾਖਾਬਿਨਾਹੀਮਾਰਗਵਿਖੇਅਥਵਾਕਿਸੀਅਵਰਠਉੜਵਿਖੈਅਚਾਨਕਹੀ
ਕਾਹੂਪਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਜਾਇਪੜੈ।ਤਬਵਹੁਦੇਖਨਾਪਾਪਨਹੀਂ।ਬਹੁੜਦੂਸਰੀਬਾਰਪ੍ਰੀ-
ਤਕਰਦੇਖਨਾਨਿਰਸੰਦੇਹਪਾਪਹੈ।ਇਸੀਪਰਮਹਾਂਪੁਰਖਨੇਭੀਕਹਾਹੈ।ਜੋਪ੍ਰਥ-
ਮੇਸੁਭਾਵਕਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਪੜਤੀਹੈ।ਅਰਦੂਸਰੀਬਾਰਦੇਖਨਾਡੰਡਕਾਕਾਰਨਹੈ।ਪਰੋ-
ਜਨਇਹਜੋਇਸਤ੍ਰੀਅਹੁਅਰਪੁਰਖਹੁਕਾਮਿਲਾਪਸਰਬਵਿਘਨਹੁਕਾਬੀਜਹੈ।
ਬਹੁੜਐਸੇਕੇਤੇਅਸਥਾਨਹੈਂ।ਜੋਉਨਹੁਵਿਖੇਅਵਸ਼ਮੇਵਇਸਤ੍ਰੀਆਦਿਕਹੁਕਾਮਿਲਾ-
ਪਹੋਤਾਹੈ।ਸੋਅਸਥਾਨਹੀਨਿੰਦਹੈ।ਜੈਸੇਰਾਗਰੰਗਕੀਠਉੜਅਥਵਾਵਿਵਾਹਆਦਿਕ
ਅਥਵਾਤਮਾਸੇਅਰਮੇਲੇਜੋਹੋਤੇਹੈਂ।ਜੋਤਿਨਹੁਵਿਖੇਜਗਿਆਸੀਕਉਜਾਨਾਪਰਵਾਣ
ਨਹੀਂ।ਬਹੁੜਇਉਭੀਚਾਹੀਤਾਹੈ।ਅਰਉਸਕੀਕਿਸੀਬਸਤਕਾਅੰਗੀਕਾਰਨਾਕਰੈ।ਅ-
ਰਪ੍ਰੀਤਕਰਕੇਕਛੁਦੇਵੈਭੀਨਹੀਂ।ਇਸੀਪਰਮਹਾਂਪੁਰਖਨੇਭੀਕਹਾਹੈ।ਜੋਇਸਤ੍ਰੀਆ-
ਦਿਕਸਾਥਮਧੁਰਬਚਨਨਬੋਲੋ।ਕਾਹੇਤੇ।ਜੋਜਬਮਾਰਗਵਿਖੇਭੀਕਿਸੀਇਸਤ੍ਰੀਆਦਿ-
ਕਅਥਵਾਸੁੰਦਰਬਾਲਕਕਾਪਿਆਰਮਿਲਾਪਹੋਤਾਹੈ।ਤਬਮਨਵਿਖੇਏਹੀਸੰਕਲਪ
ਫੁਰਤਾਹੈ।ਜੋਇਸਕਉਅਵਸਮੇਵਦੇਖਿਆਚਾਹੀਐ।ਪਰਜਗਿਆਸੀਕਉਏਹੀ
ਪੁਰਖਾਰਥਚਾਹੀਤਾਹੈ।ਜੋਮਨਸਾਥਜੁਧਕਰੈ।ਅਰਐਸੇਕਹੇਜੋਇਸਦੇਖਣੇ
ਕਰਕੇਮੁਝਕਉਜਿਸਕਿਸਪ੍ਰਕਾਰਪਾਪਹੋਵੇਗਾ।ਅਰਭਗਵੰਤਤੇਬੇਮੁਖਹੋ-
ਵਹੁਗਾ।ਐਸੇਹੀਵੀਚਾਰਕਰਕੇਮਨਕਉਵਰਜਰਾਖੈਤਉਭਲਾਹੈ।੨।ਅਬ

 ਤੀਸਰੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਬੋਲਨੇ ਕੇ ਵਿਘਨ ਵਰਨਨ ਹੋਵਹਿੰਗੇ। ।ਤਾਂਤੇ
ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਹ ਰਸਨਾ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਮਹਾਂ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਬਨਾਈ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ
ਜੋ ਦੇਖਨੇ ਵਿਖੇ ਤਉ ਮਾਸ ਕਾ ਟੁਕੜਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਧਰਤੀ ਅਰ ਆਕਾਸ਼ ਤੇ ਖੇ
ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਹੈ ਜੋ ਤਿਨ ਹੋ ਭਨੇਂ ਪਰ ਰਸਨਾ ਕਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੇਤੇ ਪਦਾਰਥ ਅ-
ਰੂਪ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਨ ਕੀ ਭੀ ਵਰਨਨ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਰਸਨਾ ਹੀ ਬੁਧ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰੀ ਕ-
ਹੀ ਹੈ। ਅਬ ਇਹ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਬੁਧ ਕੀ ਪਛਾਣ ਤੇ ਬਾਹਜ ਨਹੀਂ। ਤੈਸੇ
ਹੀ ਰਸਨਾ ਭੀ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕਉ ਵਰਨਨ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਅਵ ਅਵਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆ-
ਹੁ ਕਾ ਧਰਮ ਐਸੇ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਸਰਬ ਕਾਰਜਹੁ ਵਿਖੇ ਵਰਤਮਾਨ ਹੋਵਹਿ। ਜੈਸੇ ਨੇ
ਤ੍ਰ ਕੇਵਲ ਆਕਾਰ ਹੀ ਕਉ ਦੇਖ ਸਕਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਸ੍ਰਵਣ ਕੇਵਲ ਸਬਦ ਹੀ ਸੁਣ
ਨੇ ਕਉ ਸਮਰਥ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਐਸੇ ਹੀ ਅਵਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਭੀ ਏਕ ਏਕ ਕਾਰਜ ਕਉ
ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤੀਆਂ ਹੈਂ। ਪਰ ਇਹ ਰਸਨਾ ਐਸੀ ਹੈ। ਜੋ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਅਰ ਸ੍ਰਵਣਹੁ ਅ-
ਰ ਅਵਰ ਸਰਬ ਅੰਗਹੁ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਵਰਨਨ ਕਰੀਤੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਜੀਵ ਕੀ ਚੈਤੰ-
ਨਤਾ ਸਰਬ ਅੰਗਹੁ ਵਿਖੇ ਪਸਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਰਸਨਾ ਭੀ ਜੀਵ ਕੇ ਸਰਬ ਸੰਕਲ-
ਪਹੁ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜੈਸੇ ਵਚਨ ਕਾ ਉਚਾਰ ਰਸਨਾ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਤੈਸਾ ਹੀ
ਪਰਵੇਸ਼ ਰਿਦੇ ਕਉ ਭੀ ਪਹੁਚਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਅਧੀਨਤਾ ਅਰ ਬੈਰਾਗ ਕਾ ਬਚਨ ਉਚਾਰ
ਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਰਿਦਾ ਕੋਮਲ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਨੈਨਹੁ ਕੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਅੰਸੂ ਚਲਨੇ ਲਾਗ-
ਤੀਆ ਹੈਂ। ਅਰ ਜਬ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੀ ਉਸਤਤ ਵਰਨਨ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਸੁ-
ਭਾਵਕ ਹੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਉਪਜ ਆਵਤੀ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਜਬ ਰਸਨਾ ਵਿਖੇ
ਝੂਠ ਅਰ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਸੁਭ ਵਚਨ ਕਾ ਉਚਾਰ ਕਰਨੇ ਲਾਗਤੀ ਹੈ। ਤ-
ਬ ਰਿਦਾ ਭੀ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ।ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਇਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਲਗ
ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਸੁਧ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਤਬ ਲਗ ਇਸ ਕਾ ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅ-
ਰਬ ਇਹ ਜੋ ਰਸਨਾ ਸੂਧੀ ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਤਬ ਲਗ ਰਿਦਾ ਭੀ ਸੁਧ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਰਸ-
ਨਾ ਕੇ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਅਰ ਵਿਘਨਹੁ ਤੇ ਭੈ ਕਰਨਾ ਧਰਮ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾ-
ਰਨ ਤੇ ਮੈ ਪ੍ਰਥਮੇ ਤਉ ਮੋਨ ਕੀ ਵਸ਼ੇਖਤਾ ਕਹੂੰਗਾ। ਬਹੁੜ ਰਸਨਾ ਕੇ ਵਿਘਨ ਜੋ ਝੂਠ
ਅਰ ਨਿੰਦਾ ਅਰ ਵਿਵਾਦ ਅਰ ਦੁਰਬਚਨ ਆਦਿਕ ਜੇਤੇ ਪਾਪ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਵਰਨ- ॥
ਨ ਕਰੂੰਗਾ। ਅਰ ਇਨ ਕਾ ਉਪਾਇ ਭੀ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰਕੇ ਕਹੂੰਗਾ।੧॥

ਅਬ ਪ੍ਰਗਟਿ ਕਰਨੀ ਉਸਤਤ ਮੋਨ ਕੀ ॥੪॥ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਸ ਬੋਲਨੇ ਵਿਖੇ ਏਤੇ ਪਾਪ ਹੈਂ ਜੋ ਅਪਨੀ ਉਨਤੇ ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਸਭਨਹੁ ਵਿਖੇ ਮੋਨ ਹੀ ਉਪਾਇ ਵਿਸੇਖ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੁ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਾਰਜ ਬਿਨਾ ਬਚਨ ਨ ਕਰੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਨ ਕਾ ਅਹਾਰ ਅਰ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਅਰ ਵਚਨ ਸੰਜਮ ਸਹਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸਿਧ ਪਦਵੀ ਕੋ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਧਿਕ ਬੋਲਨੇ ਵਿਖੇ ਕਦਾਚਿਤ ਭਲਾਈ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਅਰ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਅਰ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਵਰਤ ਕਰਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਵਚਨ ਕਹੈ। ਤੋ ਭਲਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਕੋ ਰਸਨਾ ਅਰ ਉਦਰ ਅਰ ਕਾਮ ਇੰਦ੍ਰੀ ਕੀ ਉਪਾਧਿ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਰਾਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ। ਜੋ ਵਿਸੇਖ ਤਤ ਕੌਣ ਹੈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਸੈਨ ਕਰ ਕੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੋਨ ਹੀ ਵਿਸੇਖ ਕਰ ਤਤ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੋਨ ਅਰ ਕੋਮਲ ਸੁਭਾਵ ਸੁਖੇਨ ਭਜਨ ਹੈ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਅਧਿਕ ਬੋਲਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਕਠੋਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਕਠੋਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਪਾਪਹੁ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਪਾਪ ਰੂਪ ਹੂਆ ਸੋ ਅਗਨਿ ਵਿਖੇ ਜਲਨੇ ਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਕ ਸਭਾ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਹੋਤਾ ਥਾ। ਅਰ ਏਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਮੋਨ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠ ਰਹਾ। ਤਬ ਉਨ ਜਿਉ ਮਿਤ੍ਰੋਂ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਤੁਮ ਕਿਉ ਨਹੀ ਬੋਲਤੇ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜਬ ਝੂਠ ਕਹੂੰ ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਡਰਤਾ ਹੂੰ। ਅਰੁ ਜਬ ਸਾਚ ਕਹੂੰ ਤਬ ਤੁਮ ਤੇ ਭੈਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੂੰ। ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਮੋਨ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰ ਅਧਿਕ ਕਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਬੋਲਨੇ ਕਰ ਕੇ ਅਨੇਕ ਪਾਪ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਇਹ ਰਸਨਾ ਸਰਬਦਾ ਵਿਅਰਥ ਬਚਨਹੁ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਜਤਨ ਭੀ ਨਾਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਮਨ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਬਚਨ ਕੇ ਗੁਣ ਅਰ ਦੋਖ ਕੋ ਵਿਚਾਰਨਾ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੋਨ ਕਰ ਕੇ ਸਰਬ ਕਲੇਸ਼ਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਖਾਰਥ ਅਰੁ ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ ਭੀ ਬਢਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਸੁਖਮ ਇਸਥਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਵਚਨ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਕਾਂਤ ਕਉ ਵਿਘਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਨਿੰਦਾ ਅਰੁ ਝੂਠ ਆਦਿ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਬਚਨ ਐਸਾ ਹੈ। ਜੋ ਉਸ ਵਿਖੇ ਗੁਣ ਅਰ ਦੋਖ ਮਿਲਿਆ ਹੂਆ ਹੈ। ਤਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰੋਜਨ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਕੀ ਬ੍ਰਿਥਾ ਪੂਛਨੀ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਤੀਸਰਾ ਵਚਨ ਗੁਣ ਅਰ ਦੋਖ ਤੇ ਰਹਤ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਵਿਅਰਥ ਵਾਦ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬਡੀ ਹਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਸਮਾ ਬ੍ਰਿਥਾ ਬੀਤ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ

ਚਉਥਾ ਵਚਨ ਇਹ ਹੈ। ਅਰ ਸਰਬਥਾ ਭ੍ਯਾਨ ਭੂਪ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸੁਖ ਨਿਮਿਤ ਵ-
ਚਨ ਕਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਨਹੁ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਚਨਹੁ ਵਿਖੇ ਤੀਨ ਨਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਗਿਆ
ਸੀ ਕੋ ਚੌਥਾ ਹੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮੋਨ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈ।
ਸੋ ਸਰਬ ਵਿਘਨਹੁ ਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇਤੇ ਰਸਨਾ ਕੇ ਵਿਘਨ ਹੈਂ
ਸੋ ਸਭ ਕੋਈ ਪਛਾਨ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਮੈਂ ਸਰਬ ਵਿਘਨਹੁ ਕੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕ-
ਰ ਕਹਤਾ ਹੂੰ। ਜੋ ਪੰਚਦਸ ਵਿਘਨ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਥਮ ਵਿਘਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਵਚਨ
ਵਿਖੇ ਤੇਰਾ ਕਾਰਜ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਵਹੁ ਬੋਲਨਾ ਭੀ ਮਹਾਂ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਜਿਸ
ਵਿਖੇ ਬਿਵਹਾਰ ਅਰ ਪਰਮਾਰਥ ਕੀ ਸਿਧਿਤਾ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਬੋਲਨੇ ਵਿਖੇ ਸਤੋ
ਗੁਣ ਕੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨਸਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਸਭਾ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਕਰ ਐਸੇ ਵਰਨਨ ਕਰਹੈ
ਜੋ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਅਰ ਆਮ ਕੇ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਇਆ ਥਾ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਨ ਨਗਰਹੁ
ਅਰ ਖਾਨ ਪਾਨ ਅਰ ਬਾਗਹੁ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨੇ ਲਾਗ ਹੀ। ਸੋ ਜਦਪ ਵਹੁ ਤੇਰਾ ਕਹਣਾ
ਸਾਚ ਹੀ ਹੋਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਇਸ ਕਉ ਵਿਅਰਥ ਵਚਨ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਐਸੇ ਵਚਨਹੁ
ਵਿਖੇ ਤੇਰਾ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਕਛੁ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਥਵਾ ਜਬ ਕਿਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰੋਜਨ ਬਿਨਾ ਪੂਛਹਿ
ਤਉ ਭੀ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਅਰਥ ਉਸੀ ਕਉ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਅਵਗੁਣ ਕਛੁ
ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਕਾਰਜ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੈ। ਪਰ ਜਬ ਕਿਸੀ ਤੇ ਐਸੇ ਪੂਛਹਿ। ਜੋ ਤੈਨੇ ਬ੍ਰਤ ਰਾਖ
ਆ ਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਵਹੁ ਕਹੈ। ਜੋ ਮੈਂ ਬ੍ਰਤੀ ਹੂੰ। ਤਬ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਲਜਾ ਕਰ
ਕੇ ਬ੍ਰਤ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਆਪ ਕੋ ਬ੍ਰਤੀ ਕਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਪਾਪੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਅਰ
ਪਾਪ ਉਸ ਕਉ ਤੇਰੇ ਪੂਛਨੇ ਕਰ ਹੀ ਲਾਗਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਪੂਛਨਾ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਅਥ
ਵਾ ਜਬ ਕਿਸੀ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਛਹਿ ਜੋ ਤੂੰ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਕਹਾਂ ਚਲਾ ਹੈ।
ਅਰ ਕਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਨਾ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਝੂਠ ਕਹ ਦੇਵੈ। ਤਉ
ਭੀ ਤੇਰੇ ਸਨਬੰਧ ਕਰਕੇ ਪਾਪੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਬਾਰ
ਲੁਕਮਾਨ ਹਕੀਮ ਮਿਹਤਰ ਦਾਊਦ ਕੇ ਪਾਸ ਗਇਆ ਥਾ। ਤਬ ਵਹੁ ਆਗੇ ਲੋਹੇ ਕੀ
ਕਵਚ ਬਨਾਵਤਾ ਥਾ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਲੁਕਮਾਨ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਪੂਛਨੇ ਕੀ ਮਨਸਾ ਭਈ।
ਜੋ ਤੁਮ ਇਹ ਕਿਆ ਕਰਤੇ ਹੋ। ਪਰ ਭੈ ਅਰ ਧੀਰਜ ਕਰ ਪੂਛਤ ਨ ਭਇਆ। ਸੋ ਜ
ਬ ਵਹੁ ਮਿਹਤਰ ਦਾਊਦ ਕਵਚ ਕਉ ਬਨਾਇ ਰਹਾ। ਤਬ ਗਲੇ ਵਿਖੇ ਡਾਰ ਕਰ ਕਹਨੇ
ਲਾਗਾ। ਜੋ ਇਹ ਜੁਧ ਕੇ ਸਮੇ ਕਾ ਭਲਾ ਪਹਰਾਵਾ ਹੈ। ਤਬ ਲੁਕਮਾਨ ਐਸੇ ਜਾਨਤਾ
ਭਇਆ। ਜੋ ਇਹ ਮੋਨ ਉਤਮ ਪਦਾਰਥ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕ-

ਰਤਾ।ਬਹੁੜ ਜਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਕਿਸੀ ਤੇ ਕਾਰਜ ਬਿਨਾ ਕਛੁ ਪੂਛਤਾ ਹੈ।ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੂਛਤਾ ਹੈ।ਜੋ ਮੈਂ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਜਾਨੂੰ।ਅਰੁ ਉਨ ਸਿਉ ਵਰਨਨ ਕਰਕੇ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਕਰੂੰ।ਸੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਬੁਧਿ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਹੈ।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਇਸ ਕਾ ਉਪਾਵ ਇਹ ਹੈ।ਜੋ ਕਾਲ ਕਉ ਨਿਕਟ ਦੇਖੈ।ਅਰੁ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਏਕ ਵਾਰ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਨਾਮ ਲੈਨਾ ਬਡਾ ਖਜਾਨਾ ਹੈ।ਸੋ ਜਬ ਮੈਂ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਖਜਾਨੇ ਕਉ ਬ੍ਰਿਥਾ ਕਰੂੰਗਾ।ਤਬ ਮੇਰੀ ਬਡੀ ਹਾਣ ਹੋਵੈਗੀ।ਸੋ ਇਹ ਉਪਾਵ ਕੇਵਲ ਬੂਝ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਕਰਤਬ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਾਉ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਜੋ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਰਹੈ।ਤਉ ਭੀ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਇਕ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉਸ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਖੇ ਦੁਇ ਬਚਨ ਨ ਕਹੈ।ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਜਦਪ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂ ਮੀਠਾ ਵਚਨ ਫੁਰਤਾ ਹੈ।ਤਉ ਭੀ ਉਚਾਰ ਨਹੀ ਕਰਤਾ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਤ ਮੈਂ ਅਧਿਕ ਬੋਲਨੇ ਹਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੂੰ।ਜੋ ਬਹੁੜ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਭਲਾ ਪੁਰਖ ਤਿਸਕੋ ਕਹੀਤਾ ਹੈ।ਜੋ ਧਨ ਕੀ ਗਾਂਠ ਕੋ ਖੋਲੈ।ਅਰ ਰਸਨਾ ਕਉ ਬੰਧਨ ਵਿਖੇ ਰਾਖੈ।੧।ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਵਿਘਨ ਇਹ ਹੈ।ਜੋ ਮਿਥਿਆ ਅਰ ਪਾਪ ਸੰਜੁਗਤ ਬਚਨ ਬੋਲਨਾ।ਜੈਸੇ ਜੁਧਹੁ ਕੀਆਂ ਵਾਰਤਾ ਹੈਂ।ਅਰ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰਾ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ।ਸੋ ਐਸੇ ਵਚਨ ਸਭ ਹੀ ਪਾਪ ਰੂਪ ਹੈਂ।ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਵਿਅਰਥ ਵਿਵਾਦ ਕਾ ਨਿਰਨਾ ਜੋ ਕੀਆ ਥਾ।ਸੋ ਇਹ ਬੋਲਨਾ ਉਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ਨਹੀਂ।ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਉਸ ਤੇ ਭੀ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਹੈ।ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਨਿਹਸੰਕ ਹੋਕਰ ਬੋਲਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਉਸ ਵਚਨ ਕੀ ਬੁਰਾਈ ਕਉ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ।ਤਬ ਉਸ ਹੀ ਬੋਲਨੇ ਕਰ ਨਰਕ ਗਾਮੀ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਜਬ ਭੈ ਸੰਜੁਗਤਿ ਬੋਲਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਉਸ ਭੇਦ ਕਉ ਸਮਝਤਾ ਹੈ।ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਇਹੁ ਹੈ ਵਿਘਨ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਵਚਨ ਕਹੈ।ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਵਚਨ ਕਉ ਵਿਪਰਜੈ ਕਰ ਦੇਣਾ।ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਮਹਾਂ ਨਿੰਦ ਹੈ।ਅਰ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਕਛੁ ਬੋਲਤਾ ਹੈ ਤਬ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ।ਜੋ ਜੈਸੇ ਤੈਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇ ਨਹੀਂ।ਪਰ ਜਬ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੀਐ ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਇਹ ਅਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਜੋ ਤੂੰ ਮੂਰਖ ਅਰ ਝੂਠਾ ਹੈਂ ਅਰੁ ਮੈਂ ਬੁਧਿਵਾਨ ਅਰ ਸਾਚਾ ਹੂੰ।ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਐਸੇ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰੁ

ਅਹੰਕਾਰ ਜੋ ਮਹਾਂ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਸੋ ਇਨ ਦੋਨੋ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ।
ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਕੇ ਵਚਨ ਕਉ ਵਿਪਰਜੈ ਨ ਕ-
ਰੈ। ਅਰ ਵਿਅਰਥ ਵਾਦ ਤੇ ਭੀ ਰਹਤ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਪਰਮ ਸੁਖ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ।
ਅਰ ਇਸ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਇਸ ਨਮਿਤ ਕਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਬਚਨ ਕਉ ਧੀਰਜ
ਕਰ ਸਹਨਾ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੈ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਧਰਮ ਤ-
ਬਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਦਪਿ ਇਹ ਸਾਚਾ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭੀ ਕਿਸੀ ਕੇ ਵਚਨ ਕਉ ਉਲ-
ਟਾਵੈ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਵਚਨ ਉਲਟਾਵਨਾ ਇਸ ਕਉ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਕੋਈ ਕਹੈ ਇਹ
ਅਨਾਰ ਖਾਟਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੂੰ ਜੋ ਕਹੇ ਇਹ ਮੀਠਾ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਜਬ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜੋ ਅਮ-
ਕਾ ਨਗਰ ਈਹਾਂ ਤੇ ਪਾਂਚ ਕੋਸ ਹੈ। ਅਰ ਤੂੰ ਕੈਸੇ ਕਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਪੰਚ ਕੋਸ ਨਹੀਂ ਖਟ ਕੋ-
ਸ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਕੇ ਬਚਨ ਕਉ ਖੰਡਤ ਕਰਨਾ ਹੋਤਾ
ਹੈ। ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਦੋਖ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਵਚਨ ਕਰ ਕੇ ਦੁਖਾਵਨਾ ਇ-
ਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਮੋਨ ਹੀ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਏ-
ਕ ਜਬ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਮਤ ਕੇ ਨਿਖੇਧ ਕਰੀਐ। ਤਬ ਇਹ ਤੇ ਝਗੜਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਥਵਾ
ਜਬ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਵਿਖੇ ਸਰਧਾ ਦੇਖੀਐ। ਤਬ ਏਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਭ-
ਲਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਸਰਧਾ ਹੀਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਮੋਨ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁ-
ਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਮਤਹੁ ਅਰ ਪੰਥਹੁ ਕੇ ਝਗੜੇ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ-
ਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸ਼ੀਘਰ ਹੀ ਆਤਮ ਧਰਮ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਜੋ
ਗ ਅਜੋਗ ਵਚਨ ਕਉ ਸੁਣ ਕਰ ਮੋਨ ਕਰ ਰਹਿਣੀ ਬਡਾ ਪੁਰਖਾਰਥ ਹੈ। ਇਸੀ ਪ-
ਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਕ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਜਗਤ ਕਉ ਤਿਆਗ ਕਰ ਏਕਾਂਤ ਵਿਖੇ
ਇਸਥਿਤ ਹੂਆ ਥਾ। ਤਬ ਕਿਸੀ ਬੁਧਵਾਨ ਨੇ ਉਸ ਤੇ ਪੂਛਿਆ। ਜੋ ਤੂੰ ਲੋਕਹੁ ਵਿਖੇ
ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਆਵਤਾ। ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਮੈਂ ਜਗਤ ਕੇ ਝਗੜੇ ਤੇ ਆਪ ਕੋ ਬਚਾਇ
ਆ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ। ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਬੁਧਵਾਨ ਕਹਿਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਜਬ ਤੂੰ ਲੋਕਹੁ ਵਿਖੇ ਆ-
ਵਹਿ ਅਰ ਉਨ ਕੇ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਬਚਨ ਸੁਨ ਕਰ ਧੀਰਜ ਕਰੈ। ਅਰ ਬੋਲਣੇ ਤੇ ਰਹਤ
ਹੋਵੈ। ਤਬ ਇਹ ਬਡਾ ਪੁਰਖਾਰਥ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਅਪ
ਨੀ ਮਾਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਏਕ ਦੂਸਰੇ ਪੰਥ ਕੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇ-
ਹ ਭੀ ਧਰਮ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਚਉਥਾ ਵਿਘਨ ਇ-
ਹ ਹੈ। ਜੋ ਧਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਿਸੀ ਸਾਥ ਝਗੜਾ ਕਰਨਾ ਅਰ ਰਾਜਿਅਹੁ ਕੇ ਦਰ ਪਰ

ਜਾਇਕਰ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨੀ॥ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤਜਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਨ
ਕੇ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਾਥ ਝਗੜਤਾ ਹੈ ਤਬ ਐਸੀ ਵਿਸੇਪਤਾ ਕਉ ਪਾਵ-
ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਐਸੀ ਵਿਸੇਪਤਾ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਅਵਗਣ ਕਰ ਨਹੀ ਹੋਤੀ॥ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਐਸੇ ਝਗ-
ੜੇ ਕਾ ਕਠੋਰ ਵਚਨ ਅਰ ਵੈਰ ਭਾਵ ਬਿਨਾ ਨਿਰਬਾਹ ਨਹੀ ਹੋਤਾ॥ਤਾਂਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਪੁ
ਰਖਾਰਥ ਕਰਕੇ ਮੂਲ ਹੀ ਤੇ ਐਸੇ ਵਿਵਹਾਰ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥੪॥ਬਹੁੜ ਪਾਂਚਵਾਂ ਵਿ-
ਘਨ ਇਹੁ ਹੈ॥ਜੋ ਮੁਖ ਤੇ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲਨਾ॥ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਦੁਰਬ-
ਚਨ ਬੋਲਨੇਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹਤਾ ਹੈ॥ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥
ਜੋ ਏਕ ਪੁਰਖ ਨਰਕ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋਵਹਿੰਗੇ॥ਅਰ ਪੁਕਾਰ ਕਰੈਂਗੇ ਤਬ ਅਵਰ ਨਰ
ਕੀ ਪੂਛਣਗੇ ਜੋ ਇਹ ਮਹਾਂ ਪਾਪੀ ਕਉਣ ਹੈਂ॥ਬਹੁੜ ਦੇਵਤੇ ਕਹੇਂਗੇ॥ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਸਰ
ਬਦਾ ਹੀ ਬਚਨਹੁ ਵਿਖੇ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲਤੇ ਥੇ॥ਅਰ ਦੁਰਾਚਾਰ ਕੇ ਵਜਨਹੁ ਵਿਖੇ ਹੀ ਇਨ-
ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਥੀ॥ਅਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਅਪਨੇ ਅਰ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕਉ ਦੁਰਬਚਨ
ਬੋਲਦਾ॥ਤਬ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਅਪਨੇ ਮਾਤਾ ਅਰ ਪਿਤਾ ਕਉ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲਨੇਹ
ਾਰਾ ਕੌਣ ਹੈ॥ਬਹੁੜ ਮਾਨੁਖਹੁ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕੇ ਮਾ-
ਤ ਪਿਤਾ ਕਉ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲਤਾ ਹੈ॥ਤਬ ਵਹੁ ਭੀ ਇਸਕੇ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕਉ ਦੁਰਬਚਨ
ਕਹਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ॥ਸੋ ਜਬ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੀਏ ਤਬ ਇਸਨੇ ਆਪਹੀ ਆਪਨੇ ਮਾਤ
ਪਿਤਾ ਕਉ ਦੁਰਬਚਨ ਬੋਲਿਆ ਹੈ॥ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਏ ਜੋ ਜਬ ਅਵਸਮੇਵ ਕਿਸੀ ਮਲੀਨ ਕ੍ਰਿ-
ਆ ਕਾ ਨਾਮ ਲੈਨਾ ਹੋਵੈ॥ਤਉ ਭੀ ਸੈਨ ਸੋਕ ਹੈ॥ਅਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਰਨਨ ਕਰੈ॥੫॥ਬਹੁੜ
ਛਠਵਾਂ ਵਿਘਨ ਇਹ ਹੈ॥ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਉ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਕਰਨੀ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਮਹਾਂ ਨਿੰਦ ਹੈ॥ਜਦ
ਪਪਸੂ ਅਰ ਕਿਸੀ ਜੜ੍ਹ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਕਰੀਐ ਤਉ ਭੀ ਬੁਰੀ ਹੈ॥ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ
ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕਿਸੀ ਕਉ ਧਿਰਕਾਰ ਨਹੀ ਕਰਤਾ॥ਬਹੁੜ ਇਕ ਅਵਰ
ਸੰਤਜਨ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਧਰਤੀ ਅਥਵਾ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ
ਕਰ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ਤਬ ਵਹੁ ਪਦਾਰਥ ਐਸੇ ਕਹਤਾ ਹੈ॥ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਬੇਮੁਖਹੁ ਅ-
ਰ ਪਾਪੀਅਹੁ ਕਉ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ਤਬ ਵਹੁ ਪਦਾਰਥ ਐਸੇ ਕਹਤਾ ਹੈ॥ਅਰ ਜਬ ਸਰ
ਬ ਅਕਰਮੀਅਹੁ ਕੋ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਕਹੈ ਤੋ ਪਰਵਾਨ ਹੈ॥ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੀਐ ਤਉ
ਅਪਕਰਮੀਅਹੁ ਕਉ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਕਹੇ ਤੋ ਪਰਵਾਨ ਹੈ॥ਅਰ ਉਸ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਨਾਮ ਲੈਨਾ
ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ॥੬॥ਬਹੁੜ ਸਾਤਵਾਂ ਵਿਘਨ ਇਹ ਹੈ॥ਜੋ ਰੂਪ ਅਰ ਸੀਗਾਰ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀ ਕ-
ਵਤਾ ਕਰਨੀ ਅਰ ਰੂਪਵਾਨਹੁ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨੀ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਅਜੋਗ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਐਸੇ

ਕਵਿਤਾ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਤਉ ਝੂਠ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਬਹੁੜ ਸੁਣਨੇ ਅਰ ਕਹਨੇ ਹਾਰੇ ਕਾ ਰਿਦਾ ਚਪਲ
ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਜਬ ਮਾਨ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਕਰ ਭਗਵੰਤ ਅਰ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੀ ਉਸਤਤ ਵਰ-
ਨਨ ਕਰੈ ਤਉ ਪਰਵਾਨ ਹੈ॥੭॥ ਬਹੁੜ ਆਠਵਾ ਵਿਘਨ ਹਾਸੀ ਹੈ॥ ਸੋ ਹਾਂਸੀ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖੋ
ਨੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਕੋ ਵਰਜਿਆ ਹੈ॥ ਪਰ ਜਬ ਅਕਸਮਾਤ ਕਿਸੀ ਕਉ ਪਰਸੰਨ ਕਰ
ਨੇ ਕੇ ਨੀਮਤ ਹਾਂਸੀ ਕਾ ਵਚਨ ਕਹੈ॥ ਤਉ ਨਿੰਦ ਭੀ ਨਹੀਂ॥ ਪਰ ਇਹ ਭੀ ਤਬ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ਜੋ
ਜਬ ਹਾਂਸੀ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਅਧਿਕ ਨ ਹੋਵੈ॥ ਅਰ ਝੂਠੀ ਭੀ ਨ ਕਹੈ॥ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਖੇ
ਦ ਭੀ ਨ ਹੋਵੈ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਹਾਸੀ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤਬ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਆਰਬ
ਲਾ ਬਿਅਰਥ ਬੀਤ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਰਿਦਾ ਭੀ ਅੰਧ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਬਹੁੜ ਗੰਭੀਰਤਾ ਭੀ ਨਸ਼ਟ
ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਹਾਸੀ ਤੇ ਅਕਸਮਾਤ ਤਮੋਗੁਣ ਭੀ ਉਪਜ ਆਵਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ
ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਅਧਿਕ ਹਾਸੀ ਤੇ ਵਰਜਿਆ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜੈਸੇ
ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਬਡਾਈ ਅਰ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਕੋ ਮੈ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ॥ ਜੇ ਜਬ ਤੁਮ ਭੀ ਜਾਨਹੁਗੇ
ਤਬ ਹਸਨੇ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਕਰ ਰੁਦਨ ਕਰਤੇ ਰਹੋ॥ ਬਹੁੜ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਏਕ ਅਵਰ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋ ਕਹਾ ਥਾ॥ ਜੋ ਤੂੰ ਨਰਹੁ ਕੇ ਦੁਖ ਕਉ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਜਾਨਤਾ ਹੈ॥ ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ
ਜੋ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ॥ ਬਹੁੜ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ॥ ਜੋ ਤੂੰ ਐਸੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਨਰਹੁ ਕੇ ਦੁਖੋ
ਤੇ ਕਬ ਛੂਟੀਐਗਾ॥ ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਇਹ ਤੋ ਮੈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ॥ ਬਹੁੜ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ॥
ਜੋ ਜਬ ਐਸੇ ਹੂਆ॥ ਤਬ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਰ ਹਾਸੀ ਤੁਮ ਕਉ ਕਿਉਂਕਰ ਆਵਤੀ ਹੈ॥ ਇਸੀ
ਕਾਰਣ ਤੇ ਇਕ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਚਾਲੀਸ ਬਰਸ ਪਰਜੰਤ ਹਸਨੇ ਤੇ ਰਹਤ ਹੂਆ ਹੈ
॥ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਭੈ ਕਉ ਸਿਮਰਣ ਕਰਤਾ ਰਹਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕ-
ਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਪੁਰਖ ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਖੇ ਹਸਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਨਰਕਹੁ ਵਿਖੇ ਅ-
ਧਿਕ ਰੋਵਤਾ ਰਹੇਗਾ॥ ਬਹੁੜ ਏਕ ਸੰਤ ਨੇ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਜੈਸੇ ਸੁਅਰਗ ਵਿਖੇ
ਰੋਵਨਾ ਅਸਚਰਜ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਹਸਨਾ ਭੀ ਅਸਚਰਜ ਹੈ॥ ਕਾਹੇ
ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਤਉ ਏਤਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ॥ ਜੋ ਮੈ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਨਰਕਹੁ ਕਉ ਪ੍ਰਾ-
ਪਤਿ ਹੋਵਹੁਗਾ॥ ਅਥਵਾ ਸੁਖੀ ਹੋਵਉਗਾ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਭ-
ਗਵੰਤ ਕੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਹਾਸੀ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਵਹੁ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਹਾਸੀ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਜਤ
ਹੈ॥ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਅਵਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਅਵਗੁਣ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ॥ ਇਸੀ ਕਾਰਨ
ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕੀ ਸਰਬ ਆਰਜਾ ਵਿਖੇ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਨੀਮਤ ਕ-
ਛੁ ਅਲਪ ਹੀ ਹਾਸੀ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਵਰਨਨ ਹੂਈ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਵਾਰ ਬਿੰਧ-

ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਉ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ ਜੋ ਕੋਈ ਬੁਢਾ ਪੁਰਖ ਸ੍ਵਰਗ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ
ਤਬ ਵਹੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰੋਵਨੇ ਲਾਗੀ। ਬਹੁੜ ਉਸ ਕੋ ਕਹਤ ਭਏ ਜੋ ਤੂੰ ਸ਼ੋਕਵਾਨ ਨਾ ਹੋ।
ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਸ੍ਵਰਗ ਵਿਖੇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਉਸ ਕਉ ਜੋਬਨ
ਵਾਨ ਕਰੀਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਇਕ ਅਵਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕੋ ਕਹਨੇ ਲਾਗੀ ਜੋ ਤੁਮ ਕੋ
ਰਸੋਈ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਮੇਰਾ ਭਰਤਾ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ ਜੋ ਤੇਰਾ ਭ-
ਰਤਾ ਵਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਵਿਖੇ ਸੁਫੈਦੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹਤਿ ਭਈ ਜੋ
ਉਸ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਵਿਖੇ ਸੁਫੈਦੀ ਤਉ ਨਹੀ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਹਸ ਕਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ। ਜੋ ਸੁ-
ਪੈਦੀ ਤੇ ਰਹਤ ਤੋ ਕਿਸੀ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ। ਬਹੁੜ ਇਕ ਵਾਰ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲੇ ਜਾ-
ਤੇ ਥੇ। ਤਬ ਇਕ ਬ੍ਰਿਧ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹਨੇ ਲਾਗੀ। ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਊਠ ਪਰ ਚੜ੍ਹਾਵੋ। ਬਹੁ-
ੜ ਉਸ ਕਉ ਕਹਤ ਭਏ। ਜੋ ਤੁਝ ਕਉ ਊਠ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪਰ ਚੜ੍ਹਾਵਹਿਗੇ। ਤਬ ਵਹੁ ਇਸ-
ਤ੍ਰੀ ਕਹਨੇ ਲਾਗੀ। ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਊਠ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪਰ ਨ ਚੜ੍ਹਾਵਉ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ
ਗਿਰਾਇ ਦੇਵੇਗਾ। ਬਹੁੜ ਹਸ ਕਰ ਕਹਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਐਸਾ ਊਠ ਤੋ ਕੋਊ ਨਹੀਂ ਜੋ ਊ-
ਠ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਹਸਨਾ ਅਰ ਬੋਲਨਾ ਸਭ
ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਗੁਣ ਤੇ ਰਹਤ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਪਰ ਜਬ ਕੋਈ ਉ-
ਨ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਐਸਾ ਹੀ ਸੁਭਾਉ ਕਰ ਲੇਵੈ। ਅਰੁ ਉਨ ਕੇ ਭੇਦ ਕਉ ਨ ਸਮਝ ਸਕੈ।
ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪਾਪੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ੮। ਬਹੁੜ ਨਾਵਾਂ ਵਿਘਨ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਉ
ਟੋਕ ਕਰਕੇ ਦੁਖਾਵਣਾ। ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਵਚਨ ਅਰ ਕਰਮ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਕ-
ਰਕੇ ਦੁਖਾਵਣਾ। ਸਾਵਣਾ। ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਮਹਾਂ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ
ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਾ ਛਿੱਦ੍ਰ ਦੇਖ ਕਰ ਨਾ ਹਸੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਮਤ ਤੁਝ ਤੇ ਭਲਾ •
ਹੋ ਜਾਵੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ ਦੇਖ ਕਰ ਨਾ ਹਸੋ।
ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਤ ਵਹੁ ਤੁਝ ਤੇ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਅਰ ਤੂੰ ਉਸ ਤੇ ਭੀ ਨੀਚ ਗਤਿ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਵਹਿ। ਬਹੁੜ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਅਭਿਮਾਨ ਸਹਿਤ ਕਿਸੀ ਕ •
ਅਉਗਣ ਦੇਖ ਕਰ ਹਸਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਰਨੇ ਤੇ ਆਗੇ ਹੀ ਅਵਜਮੇਵ ਉਸ ਅਵਗੁਣ
ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ੯। ਬਹੁੜ ਦਸਵਾਂ ਵਿਘਨ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਵਚਨ ਕਾ ਨਿ-
ਰਬਾਹ ਨ ਕਰਨਾ। ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਪੁ-
ਰਖ ਬਚਨ ਝੂਠਾ ਕਹੈ ਅਰ ਵਚਨ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਨ ਕਰੈ। ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਕੀ ਵਸਤ
ਚੁਰਾਇ ਲੇਵੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਕਪਟੀ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਜਦਪਿ ਜਪ ਤਪ ਅਰ ਬ੍ਰੱਤ ਕਰਾਇ-

ਨਹੁ ਆਦਿਕ ਭੀ ਕਰਤਾ ਹੋਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤ
ਜਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਾਥ ਬਚਨ ਕਰਨਾ ਭੀ ਰਿਣ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਉ-
ਸ ਤੇ ਵਿਪਰਜੈ ਨ ਹੂਜੀਐ। ਅਰ ਜਥਾ ਸਕਤ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਜੀਐ। ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ। ਬ-
ਹੁੜ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਕਉ ਕਛੁ ਦੇ ਕਰ ਫੇਰ ਲੇਨਾ ਅ-
ਜੋਗ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਬਚਨ ਹੁ ਕਰਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਨਾ ਕਰਨਾ ਅਜੋਗ ਹੈ। ੧੦॥ ਬਹੁੜ ਯਾ-
ਰਵਾਂ ਵਿਘਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ ਅਰ ਝੂਠੀ ਦੁਹਾਈ ਕਰਣੀ। ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਪਰਮ
ਪਾਪ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਝੂਠ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਪ੍ਰਾਲ-
ਬਧ ਘਟ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਸੌਦਾਗਰੀ ਵਿਖੇ ਝੂਠ ਬੋਲਨਾ ਅਰ
ਝੂਠੀ ਦੁਹਾਈ ਕਰਨੀ ਮਹਾਂ ਨੀਚਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਸ ਹੀ ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਸੌਦਾਗਰ ਭੀ ਨ-
ਰਕ ਗਾਮੀ ਹੋਵੈਂਗੇ। ਬਹੁੜ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਝੂਠਾ ਮਾਨੁਖ ਬਿਭਚਾਰੀ ਤੇ ਭੀ ਬੁਰਾ
ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਬਿਭਚਾਰ ਅਕਸਮਾਤ੍ਰ ਛਲ ਕਰਕੇ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਝੂਠ ਬੋਲਨਾ ਮਨ-
ਸਾ ਕੀ ਮਲੀਨਤਾ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਝੂਠ ਕੀ ਨਿਖੇਧ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕ-
ਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਝੂਠ ਬੋਲਨੇ ਕਰ ਰਿਦਾ ਅੰਧ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਝੂਠ ਕੀ ਮਨਸਾ ਨਾ ਹੋ-
ਵੈ। ਅਰ ਅਕਸਮਾਤ੍ਰ ਕਿਸੀ ਕਾਰਜ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਬੋਲਿਆ ਚਾਹੀਐ। ਤੋ ਝੂਠ ਬੋਲਨਾ
ਭੀ ਪਰਵਾਨ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਜਬ ਝੂਠ ਕੀ ਮਨਸਾ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੀ
ਭਲਾਈ ਅਥਵਾ ਰਖਿਆ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਬੋਲਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਰਿਦਾ ਅੰਧ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਜੈਸੇ ਕੋ-
ਈ ਅਨਾਥ ਕਿਸੀ ਤਾਮਸੀ ਕੇ ਭੈ ਕਰ ਛਪਿਆ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਇਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੈ। ਬਹੁ-
ੜ ਜਬ ਵਹੁ ਤਾਮਸੀ ਮਾਨੁਖ ਇਸ ਤੇ ਪੂਛੈ ਜੋ ਅਮਕਾ ਕਹਾਂ ਹੈ। ਤਬ ਸਚ ਬੋਲਨੇ ਤੇ ਝੂਠ
ਬੋਲਨਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਜਬ ਦੋਇ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਾ ਆਪਸ ਵਿਖੈ ਵਿਰੁਧ ਹੋਵੈ। ਅਰ
ਇਸ ਕੇ ਝੂਠ ਬੋਲਨੇ ਕਰ ਉਨ ਕਾ ਵਿਰੁਧ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਝੂਠ ਕਹਨਾ ਨਿੰਦ
ਨਹੀਂ। ਅਥਵਾ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕਾ ਅਵਗੁਣ ਦੇਖੈ। ਅਰ ਅਵਰ ਕੋਈ ਉਸ ਕੇ ਅਵਗੁਣ
ਪੂਛਿਆ ਚਾਹੇ। ਤਉ ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਗੁਹਜ ਰਾਖਨਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਜਬ ਕੋਈ ਤਾਮਸੀ
ਮਾਨੁਖ ਕਿਸੀ ਕਾ ਧਨ ਪੂਛੈ। ਤਉ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਹਨਾ ਜੋਗ ਨਹੀ। ਤਾਂਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ
ਜਦਪਿ ਝੂਠ ਕਹਨਾ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਵਿਖੈ ਦੇਖੈ। ਜੋ ਜਬ ਝੂ-
ਠ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਕੀ ਰਖਿਆ ਹੋਵੈ। ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਵਡਾ ਵਿਘਨ ਦੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਝੂਠ
ਕਹਨੇ ਕਰ ਦੋਖ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਜਬ ਆਪਨੀ ਮਾਨ ਅਰ ਧਨ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਝੂਠ ਬੋਲੇ
ਤਬ ਮਹਾਂ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਐਸੇ ਭੀ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜਬ ਜਾਗਿਆਸੀ ਜਨੋਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਅਮਕਾ ਕਾਰਜ ਝੂਠ ਬਿਨਾ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਤਬ ਉਨੋਂ ਨੇ ਐਸਾ ਜਤਨ ਕੀ-
ਆ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਵਚਨ ਵਿਖੇ ਝੂਠ ਕਾ ਅਛਰ ਨ ਆਵੈ। ਅਰ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਕਛੁ ਅਵਰ ਕਾ
ਅਵਰ ਹੀ ਸਮਝ ਲੇਵੇ। ਤਬ ਐਸਾ ਹੀ ਬਚਨ ਉਨਹੁ ਨੇ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਇਕ ਪ੍ਰੀ-
ਤਵਾਨ ਚਿਰਕਾਲ ਤੇ ਪੀਛੇ ਰਾਜਾ ਕੇ ਨਿਕਟ ਗਇਆ ਥਾ। ਤਬ ਰਾਜੇ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ
ਤੁਮ ਚਿਰਕਾਲ ਕਰਕੇ ਕਿਉ ਆਏ ਹੋ। ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕਹਿਤ ਭਇਆ।
ਜੋ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਾ ਮੈਂ ਤੁਮਾਰੇ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੂੰ। ਸੋ ਮੈਂ ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੇ ਅਪਨਾ ਅੰਗ ਧ-
ਰਤੀ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਜਬ ਮੁਝ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਅਰੋਗਤਾ ਦੀਨੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ
ਰਾਜੇ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਜੋ ਇਨ ਕਉ ਕਛੁ ਰੋਗ ਹੂਆ ਹੋਗਾ। ਤਿਸ ਕਰ ਇਹ ਪੜੇ ਰਹੇ ਹੈਂ
ਅਰ ਇਨਹੁ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਾ ਥਾ। ਜੋ ਜਬ ਮੁਝ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਅਰੋਗਤਾ ਕਾ
ਬਲ ਦੀਆ ਹੈ। ਤਬ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਚਲਨੇ ਅਰ ਫਿਰਨੇ ਕਉ ਸਮਰਥ ਹੂਆ ਹੈ। ਸੋ
ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ। ਬਹੁੜ ਇਕ ਅਵਰ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਹੂਆ ਹੈ। ਜੋ ਤਿ-
ਸਨੇ ਆਪਨੀ ਦਾਸੀ ਕੋ ਸਮਝਾਇ ਦੀਆ ਥਾ। ਜੋ ਜਬ ਮੈਂ ਏਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭ-
ਜਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗੂੰ। ਅਰ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਮੁਝ ਕਉ ਆਇ ਕਰ ਪੂਛੈ। ਤਬ ਤੈਂ ਨੇ ਧਰਤੀ ਪਰ
ਲਕੀਰ ਖੈਂਚ ਕਰ ਕਹਨਾ। ਜੋ ਈਹਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਐਸੇ ਪੂਛੈ ਜੋ ਕਹਾਂ ਗਇਆ-
ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਐਸੇ ਕਹਨਾ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਠਾਕਰ ਦ੍ਵਾਰੇ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਨੇ ਗ੍ਰਹ
ਵਿਖੇ ਠਾਕਰ ਦੁਆਰਾ ਬਨਾਇ ਛੋਡਿਆ ਥਾ। ਬਹੁੜ ਇਕ ਅਵਰ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਏਕ ਧਰਮ
ਗ ਰਾਜਾ ਕਾ ਪਰਧਾਨ ਹੋ ਕਰ ਕਿਸੀ ਦੇਸ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਉ ਗਿਆ ਥਾ। ਸੋ ਜਬ ਆਪਣੇ
ਗ੍ਰਹ ਵਿਖੇ ਆਇਆ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਹਣੇ ਲਾਗੀ। ਜੋ ਤੁਮ ਹਮਾਰੇ ਨੀਮਤ ਕਿ-
ਆ ਲੈ ਆਏ ਹੋ। ਬਹੁੜ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਕਰੋਰਾ ਇਕ ਅਵਰ ਥਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਕ-
ਛੁ ਨਹੀਂ ਲੈ ਆਇਆ। ਸੋ ਉਨ ਕੇ ਕਹਨੇ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਥਾ। ਜੋ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਭਗ-
ਵੰਤ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਥਾ। ਅਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਜੋ ਰਾਜਾ ਨੇ ਅਵਰ ਕੋਈ ਕਰੋਰਾ ਭੇਜਿਆ
ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਐਸਾ ਵਚਨ ਬੋਲਣਾ ਭੀ ਤਬ ਪਰਵਾਨ ਹੈ। ਜਬ ਕਿ-
ਸੀ ਕਾਰਜ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਐਸੇ ਵਚਨ ਬਿਨ ਨ ਹੋ ਸਕੈ। ਅਰ ਜਉ ਸਰਬਥਾ ਐਸੇ ਹੀ ਸੁਭਾਵ
ਪਕੜ ਲੇਵੈ। ਤਉ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਦਪਿ ਇਹ ਵਚਨ ਸਾਚ ਹੈ। ਤੌ ਭੀ ਔਰਹੁ ਕੋ ਧੋ-
ਖਾ ਦਾਰਨਾ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਇਕ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਐਸੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦੁ-
ਹਾਈ ਕਰਨੀ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਜਬ ਐਸੇ ਕਹੈ। ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ
ਵਾਰਤਾ ਐਸੇ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਵਾਰਤਾ ਐਸੇ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਨਾ ਭੀ ਥ-

੨੫੬ ਤਾ ਪਾਪ ਹੈ॥੧੧॥ਬਹੁੜ ਬਾਰਵਾਂ ਵਿਘਨ ਨਿੰਦ ਹੈ॥ਸੋ ਇਹ ਨਿੰਦਾ ਐਸੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ॥ਜੋ
ਅਵਸਮੇਵ ਸਭ ਕਿਸੀ ਤੇ ਹੋਇ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ਪਰ ਜਿਸ ਕੀ ਭਗਵੰਤ ਰਖਿਆ ਕਰੈ ਸੋ ਵਿਰਲ
ਜਨ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਐਸੀ ਬੁਰੀ
ਹੈ॥ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਅਪਨੇ ਬਾਂਧਵ ਕਾ ਮਾਂਸ ਭਛਨ ਕਰੈ॥ਬਹੁੜ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥
ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਵਿਬਚਾਰ ਤੇ ਭੀ ਬੁਰੀ ਹੈ॥ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਿਭਚਾਰ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ॥ਤਉ ਭੀ ਭਗ-
ਵੰਤ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਉਸ ਕੋ ਮੁਕਤ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ਅਰ ਨਿੰਦਾ ਕੇ ਪਾਪ ਤੇ ਤਬ ਹੀ ਛੂਟਤਾ ਹੈ॥
ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੈ॥ਸੋ ਜਬ ਉਸ ਹੀ ਤੇ ਖਿਮਾ ਕਰਾਵੈ॥ਬਹੁੜ ਏਕ
ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਮੈਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੋ ਉਤਮ ਉਪਦੇਸ ਪੂਛਿਆ ਥਾ॥ਤਬ ਉ-
ਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਉ ਭੀ ਅਲਪ ਨ ਜਾਣਾ॥ਜਦਪ ਕਿਸੀ ਪਿਆਰੇ
ਕਉ ਜਲ ਕਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਦੇਵੈ॥ਤਉ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਨਾ॥ਅਰ ਸਰਬ ਮਾ-
ਨੁਖਹੁ ਸਾਥ ਮਸਤਕ ਪਰਸੰਨ ਰਾਖਾ॥ਬਹੁੜ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਭੀ ਨ ਕਰਾ॥ਅਰ ਨਿੰਦ
ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ਜੋ ਜਦਪ ਤੂੰ ਸਾਚ ਹੀ ਕਹੈ॥ਪਰ ਜਿਸ ਵਚਨ ਕਉ ਸੁਣ ਕਰ ਕਿਸੀ
ਕਾ ਹਿਰਦਾ ਖੇਦਵਾਨ ਹੋਵੈ॥ਤਬ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਨਿੰਦਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ਜੈਸੇ ਤੂੰ ਕਹੇ ਜੋ ਅਮਕਾ ਪੁ-
ਰਖ ਅਧਿਕ ਲੰਬਾ ਹੈ॥ਅਥਵਾ ਅਤਿ ਸਿਆਮ ਹੈ ਅਥਵਾ ਮੰਦ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੈ॥ਸੋ ਇਹ
ਸਭ ਹੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ॥ਅਥਵਾ ਜਬ ਤੂੰ ਕਹੈ ਜੋ ਇਹ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਹੈ ਕੇ ਦਾਸੀ ਸੁਤ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿ-
ਮਾਨੀ ਹੈ॥ਅਥਵਾ ਕਠੋਰ ਹੈ॥ਅਥਵਾ ਬਹੁਤ ਬੋਲਨੇ ਹਾਰਾ ਹੈ ਬਹੁੜ ਜਬ ਤੂੰ ਕਿਸੀ ਕੋ
ਕਹੈ ਜੋ ਅਮਕਾ ਚੋਰ ਹੈ॥ਅਥਵਾ ਭਜਨ ਤੇ ਹੀਨ ਹੈ ਕੇ ਬਾਣੀ ਅਸੁਧ ਪੜ੍ਹਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਵਿਤ੍ਰ
ਨਹੀਂ ਰਹਤਾ॥ਅਥਵਾ ਕ੍ਰਿਪਣ ਹੈ॥ਕਿ ਵਿਵਹਾਰ ਅਸੁਧ ਕਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੰਜਮੀ ਹੈ
ਅਥਵਾ ਸੋਵਤਾ ਬਹੁਤ ਹੈ॥ਕਿ ਵਸਤ੍ਰ ਸੁੰਦਰ ਪਹਰਤਾ ਹੈ॥ਅਥਵਾ ਅਧਿਕ ਚਪਲ
ਹੈ॥ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ॥ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਜਦਪ ਸਾਚਾ ਹੀ ਵਚਨ ਹੋਵੈ॥ਪਰ
ਜਿਸ ਵਚਨ ਕਉ ਸੁਣ ਕਰ ਉਸ ਕਾ ਹਿਰਦਾ ਤਪਾਇਮਾਨ ਹੋਵੈ॥ਤਬ ਇਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮ ਨਿੰ-
ਦਾ ਹੈ॥ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਏਕ ਵਾਰ ਮੈਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾ-
ਰ ਕਹਾ ਥਾ॥ਜੋ ਅਮਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਧਰੀ ਹੈ॥ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਮੁਝ ਕਉ ਕਹਿਤ ਭ-
ਇਆ॥ਜੋ ਤੈਨੇ ਉਸ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੀ ਹੈ॥ਤਾਂਤੇ ਮੁਖ ਤੇ ਥੂਕ ਡਾਰ॥ਬਹੁੜ ਜਬ ਮੈ ਥੂ-
ਕ ਡਾਰੀ ਤਬ ਮੇਰੇ ਮੁਖ ਤੇ ਰੁਧਰ ਨਿਕਸਿਆ॥ਅਰ ਕੇਤੇ ਅਸੂਝ ਬੁਧਿ ਇਸ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ਜੋ ਅਪਕਰਮੀਅਹੁ ਕੀ ਨਿਖੇਧ ਕਰਨੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ॥ਕਾ-
ਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਨ ਕੀ ਨਿਖੇਧ ਕਰ ਧਰਮ ਬ੍ਰਿਧਿ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਅਜੋਗ ਹੈ॥

।ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਸਰਬਥਾ ਅਪਣੇ ਮਧ ਕੀ ਓਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਰਾਖ-
ਣੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਕਿਸੀ ਕਉ ਮਦ ਅਰ ਪਾਣੀ ਅਰ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਕਹਣਾ ਜੋਗ
ਨਹੀਂ। ਅਥਵਾ ਜਬ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੀ ਸੰਜੋਗ ਅਵਸਮੇਵ ਹੋਵੈ ਤਬ ਕਹੀਐ ਪਰਕਾਰ
ਜੋ ਬਿਨਾ ਕਹਣਾ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਜਾਣਿਆ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕੇਵਲ ਰਸੁਕ-
ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਹਾਥਹੁ ਅਰ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕਰ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਨੇਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਹਾਥ
ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਅੰਗ ਕੀ ਸੈਨ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਵੈ। ਜੋ ਅਮਕਾ ਮਾਨੁਖ ਐਸਾ ਹੈ ਤਬ ਇਹ
ਭੀ ਪਾਪ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਨ ਲੇਵੈ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹ ਦੇਵੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਪੁਰ-
ਖ ਨੇ ਐਸਾ ਕਰਮ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਬ ਇਹ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਹੀਤੀ। ਪਰ ਕੇਤੇ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਅਰ
ਤਪਸੀ ਜੋ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮੋਂ ਨੇ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਜੈਸੇ
ਅਪਨੀ ਸਭਾ ਵਿਖੇ ਬੈਠ ਕਰ ਵਾਰਤਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਮਹਾਂ ਛਲ ਰੂਪ ਹੈ
।ਅਰ ਇਸਕੇ ਛਲਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਨਾ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜਦਪਿ ਅਮਕ
ਪੁਰਖ ਮਹਾਂ ਉਤਮ ਥਾ। ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਅਮਕੇ ਛਲ ਵਿਖੇ ਅਸ਼ਕਤ ਹੋਗਿਆ ਹੈ। ਬ-
ਹੁੜ ਉਸ ਕਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਜੋ ਹਮ ਭੀ ਛਲੇ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਅਰ ਇਹ ਮਾਇਆ ਐਸੀ ਹੀ
ਵਿਘਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਅਪਨੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਅਵਰਹੁ ਕੀ ਨਿੰ-
ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਕੋਈ ਉਸਕੇ ਆਗੇ ਆਇ ਕਰ ਕ-
ਹੈ ਜੋ ਅਮਕਾ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਅਪਕਰਮ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੂਆ ਹੈ। ਤਬ ਅਸਚਰਜਮ-
ਨ ਹੋਕਰ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਰਖਿਆ ਕਰੈ। ਅਰ ਇਹ ਤੋ ਬਡੀ ਅਸੰਭਵ ਵਾਰ-
ਤਾ ਹੂਈ ਹੈ। ਜੋ ਅਮਕਾ ਪੁਰਖ ਗੁਣਵੰਤ ਭੀ ਛਲ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ
ਵਚਨ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇਹਾਰਾ ਪੁਰਖੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕਰ ਉਸਕੇ ਕਰਮ
ਕਉ ਵਰਨਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਲੋਕ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਹਿ। ਅਥਵਾ ਐਸੇ
ਕਹਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਹੇ ਭਾਈ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਭੈ ਕਰਨਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਅਰੁ ਅ-
ਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਪਰਗ ਨਹੀਂ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਅਮਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਖ ਕਉ ਕੈਸਾ ਛਲ ਪ੍ਰਾਪ-
ਤਿ ਹੂਆ ਹੈ। ਪਰ ਭਗਵੰਤ ਉਸਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੈ ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਦਪਿ ਮੁਖ ਤੇ
ਐਸੇ ਹੀ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਉਸਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਉਸਕੇ ਛਲ ਕਉ ਲੋਕ ਭੀ
ਜਾਣਹਿ। ਸੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਹ ਐਸਾ ਮਹਾਂ ਕਪਟ ਹੈ ਜੋ ਪਾਖੰਡ
ਕਰਕੇ ਆਪ ਕਉ ਨਿੰਦ ਹੋਕਰ ਦਿਖਾਵਤਾ ਹੈ। ਤਾਤੇ ਇਸ ਕਉ ਦੋਇ ਪਾਪ ਲਾਗਤੇ
ਹੈਂ। ਏਕ ਨਿੰਦਾ ਦੂਸਰਾ ਕਪਟ ਬ੍ਰਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਵਹੁ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਐਸੇ ਜਾਨ

ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਮੈਂਨੇ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀ ਕਰੀ। ਪਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਅਰ ਸੁਣਨੇ ਹਾਰੇ ਦੋਨੋਂ ਏਕ ਸਮਾਨ ਪਾਪੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਅਥਵਾ ਜਬ ਨਿੰਦਾ ਸੁਣਨੇ ਹਾਰੇ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਨਿੰਦਾ ਕੀ ਗਿਲਾਨ ਰਹੈ। ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਕੇ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਕਾਰਣ ਕਰ ਉਸਕੋ ਵਰਜ ਨ ਸਕੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਨਿੰਦਾ ਵਚਨ ਸੁਣਨੇ ਕੇ ਦੋਖ ਤੇ ਵਹੁ ਮੁਕਤ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਕੋ ਪਰਗਸਿਧ ਵਰਜ ਰਹਾਵੈ। ਬਹੁੜ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਖ ਤੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਪਰਮ ਪਾਪ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਰਿਦੇ ਕਰ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਪਰਮ ਪਾਪ ਰੂਪ ਹੈ। ਸੋ ਰਿਦੇ ਕਰ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਕੇ ਦੋਖ ਕੋ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਬਡਾ ਪਾਪ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਰ ਦਰਬ ਚੁਰਾਵਣਾ ਅਰ ਹਾਥਹੁ ਕਰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਨਾ ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੇ ਊਪਰ ਬੁਰਾ ਉਨਮਾਨ ਰਾਖਨਾ। ਸੋ ਇਹ ਤੀਨੋਂ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈਂ ਪਰ ਜਬ ਅਕਸਮਾਤ ਤੇਰੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਹੀ ਸੰਕਲਪ ਫੁਰ ਆਵੈ ਅਰ ਤੂੰ ਉਸ ਕਉ ਮਲੀਨ ਜਾਨ ਕਰ ਨਿਵਰਤ ਕਰਹਿ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਝ ਕਉ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਲਾਗਤਾ। ਪਰ ਇਸ ਕੀ ਪਰੀਖਿਆ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕੇ ਦੋਖ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਫੁਰੈ। ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੈ ਤਬ ਉਸ ਵਾਰਤਾ ਕਉ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਕਰ ਢੂੰਢੈ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਉਸ ਫੁਰਨੇ ਕੋ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਕਰ ਲੇਵੈ। ਬਹੁੜ ਐਸੇ ਜਾਣੈ। ਜੋ ਜੈਸੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਖੇ ਅਨੇਕ ਪਾਪ ਪੜੇ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਵਰ ਮਾਨੁਖ ਭੀ ਪਾਪ ਤੇ ਰਹਿਤ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤੇ। ਪਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਅਵਗੁਣਹੁ ਕੇ ਛਪਾਇਆ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਵਰਹੁ ਕੇ ਅਵਗੁਣ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਨੇ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਜਬ ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਜਾਨੂੰਗਾ। ਤਬ ਮੁਝ ਕਉ ਕਿਆ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕੇ ਅਵਗੁਣ ਕੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਜਾਣੈ। ਤਬ ਇਕਾਂਤ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕੋ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੈ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੇ ਆਗੇ ਉਸ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ ਵਰਨਨ ਨਾ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਭੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਭੀ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕਉ ਬਡਾ ਰੋਗ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਕਾ ਉਪਾਉ ਕਰਨਾ ਅਵਸਮੇਵ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਅਰ ਉਪਾਵ ਇਸ ਕਾ ਭੀ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਉਪਵ ਸਮਸ਼ਟ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਇਕ ਠਾਹੀ ਨਿੰਦਾ ਕਉ ਨਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਉਪਾਵ ਭੀ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਥਮੇ ਤੋ ਜੇਤੇ ਵਚਨ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਨਿੰਦਾ ਕੀ ਨਿਖੇਧਤਾ ਵਿਖੇ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਬਾਰੰਬਾਰ ਇਨ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੈ। ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਸੁਭ ਗੁਣ ਉਸ ਹੀ ਓਰ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੀ ਦੀ ਹੈ। ਅਰ ਨਿੰਦਕ ਮਾਨੁਖ ਗੁਣਹੀਨ ਰਹਿ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਤ੍ਰਿਣਹੁ ਕਉ ਅਗਣ-

ਭਜਮ ਕਰ ਡਾਰਤੀ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਸੁਭਗੁਣ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਅਵਗੁਣਹੁ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੈ। ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਂ ਅਵਗੁਣਹੁ ਕੇ ਵਸੀਕਾਰ ਹੋਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਵਰ ਮਾਨੁਖ ਭੀ ਅਵਗੁਣੋ ਕੇ ਵਸੀਕਾਰ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਵਰ ਮਾਨੁਖ ਭੀ ਅਵਗੁਣ ਤੇ ਰਹਤ ਨਹੀ ਹੋਸਕਤੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਮਾਇਆ ਅਤਿ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਅਪਣੇ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਅਵ-ਗੁਣ ਨ ਦੇਖੈ। ਤਬ ਐਸਾ ਜਾਣੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਅਵਗੁਣਹੁ ਕਾ ਦੇਖਣਾ ਹੀ ਬਡਾ ਅਵਗੁਣ ਹੈ। ਅਰ ਜਦਪ ਇਹੁ ਪੁਰਖ ਗੁਣਵੰਤ ਹੀ ਹੋਵੈ ਤਊ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਨ ਕਰ ਸੁਕਰ ਕਰੈ। ਅਰ ਨਿੰਦਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੈ। ਬਹੁੜ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਜਬ ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਊਗਾ। ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੋਇਗੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕਾ ਉਤਪਤ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਭਗਵੰਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਾਰੀਗਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਨਿੰਦਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੇ ਦੋਨੋ ਉਪਾਵ ਸਾਮਾਨ੍ਯ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਪਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿੰ-ਦਾ ਕਉ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਉਪਾਵ ਕਰ ਦੂਰ ਕਰੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਜਗਿਆਸੀ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੈ। ਜੋ ਮੈਂ ਨਿੰਦਾ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਕਰ ਕਹਤਾ ਹੂੰ। ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕੇ ਆਠ ਕਾਰਣ ਹੈਂ। ਅਰ ਸਭਨਹੁ ਕੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਉਪਾਵ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਰਣ ਏਹ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਹੁ ਪੁਰਖ ਕਿਸੀ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਊ ਭੀ ਉਸ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਐਸੇ ਹੋਵੈ ਤਬ ਜਗਿਆਸੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੈ। ਜੋ ਬਿਰਾਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਆਪ ਕੋ ਨਰਕਗਾਮੀ ਕਰਨਾ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖੀਐ ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਅਪਨੇ ਊਪਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਣਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਅਪਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਉ ਖਿਮਾ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦਇਆ-ਲੂ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਣ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤਾ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਮਨੋਹਾਰ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਇਹ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਲਗਤਾ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਉਪਾਵ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਐਸੇ ਜਾਣੈ। ਜੋ ਮੈਂ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਅਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਮੂੜ੍ਹਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕੋ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਨਿੰਦਕ ਪੁਰਖਹੁ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਉਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕੋਈ ਛਿਦ੍ਰ ਕਾ ਦੇਖ ਅਵਰਹੁ ਪਰ ਰਾਖਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਆਪ ਕੋ ਬਚਾਇਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਐਸੇ ਜਾਣਨਾ ਪਰਵਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਕ੍ਰੋਧ ਮੇਰੀ ਚਤਰਾਈ ਕਰ ਨਸ਼ਟ ਹੋਵੈ

ਗਾ। ਅਰ ਜਿਸ ਅਪਮਾਨ ਤੇ ਮੈਂ ਡਰਤਾ ਹੂੰ ਸੋ ਤਿਸ ਅਪਮਾਨ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਕ੍ਰੋਧ ਮਹਾਂ ਤੀਖਨ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਦੋਸ ਅਵਰਹੁ ਪਰ ਦੇਨਾ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਅਪਨੇ ਅਵਗੁਣ ਵਰਨਨ ਕਰੈ। ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜੋ ਅਮਕਾ ਭੀ ਅਸੁਧ ਜੀਵਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਜੋ ਐਸੇ ਜਾਨਨੇਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਹੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਕਰਮ ਮਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਆਪ ਭੀ ਮਲੀਨਤਾ ਵਿਖੇ ਵਿਚਰਨਾ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਜਾਇ ਕਰ ਅਗਨਿ ਵਿਖੇ ਜਲੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਪੀਛੇ ਜਲਨਾ ਤਉ ਇਸ ਕੋ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਪਾਪੀ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਪਾਪ ਕਰਨਾ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਚਉਥਾ ਕਾਰਣ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਅਪਣੀ ਉਸਤਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਅਵਰਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜੋ ਅਮਕਾ ਪੁਰਖ ਵਚਨ ਕੋ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤਾ ਅਰੁ ਅਮਕਾ ਪੁਰਖ ਪਾਖੰਡ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ। ਸੋ ਇਨ ਵਚਨਹੁ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਮੈਂ ਬੁਧਵਾਨ ਹੂੰ ਅਰ ਕਪਟ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੂੰ। ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਅਜੋਗ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਜਾਨਿਆ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਬੁਧਵਾਨ ਪੁਰਖ ਤਉ ਇਸ ਮੇਰੇ ਕਪਟ ਕੋ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਲਖ ਲੇਵੇਗਾ। ਅਰ ਮੇਰੀ ਨਿਹਕਾਮਤਾ ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨ ਕਰੇਗਾ। ਬਹੁੜ ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਮੂਰਖ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰ ਮੁਝ ਕਉ ਕਿਆ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਭੀ ਬੁਧ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਿਕਟ ਆਪ ਕੋ ਲਜਾਮਾਨ ਕਰਨਾ ਅਰ ਪਰਾਧੀਨ ਜੀਵਹੁ ਕੇ ਨਿਕਟ ਅਪਨੀ ਮਾਨ ਬਡਵਣੀ। ਬਹੁੜ ਪਾਂਚਵਾਂ ਕਾਰਣ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਈਰਖਾ ਕਰ ਕੇ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜਬ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਈਰਖਾ ਕਰਨੇਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਉਸ ਕੀ ਬਡਾਈ ਕਉ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਕੇ ਅਵਗੁਣਹੁ ਕਉ ਢੂੰਢਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਵੈਰ ਭਾਵ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਐਸੇ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾ ਜੋ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਹੀ ਸਾਥ ਵੈਰ ਭਾਵ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਈਰਖਾ ਕੀ ਅਗਨਿ ਵਿਖੇ ਜਲਤਾ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਆਦਿਕ ਪਾਪਹੁ ਕਰ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਐਸਾ ਪੁਰਖ ਦੋਨਹੁ ਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਵਿਖੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਤਨਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤਾ। ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਰ ਜਿਸ ਕਉ ਧਨ ਮਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਈ ਹੈ ਤਬ ਮੇਰੀ ਈਰਖਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਕੀ ਹਾਨਿ ਕਿਉਂਕਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਹੁੜ ਛਠਵਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਹਾਂਸੀ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਕਰ ਕੇ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਹਾਂਸੀ ਕਰਨੇਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ। ਜੋ ਜੇਤਾ ਮੈਂ ਹਾਂਸੀ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੀ ਕੋ ਮੈਂ ਲਜਾਮਾਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਜੋ ਐਸੇ ਕਰਮ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਿਕਟ ਅਤਿ ਲਜਾਮਾਨ ਹੋਵਹੁਗਾ। ਅਰ ਜਬ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਹਾਂਸੀ ਅਰ ਨਿੰਦਾ ਕਰ ਕੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਮੇਰੀ ਐਸੀ ਗਤਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਬ ਕਦਾਚਿਤ ਭੀ ਇਸ ਕਰਮ ਕੋ ਅੰਗੀ

ਕਾਰਨ ਕਰੈ।ਬਹੁੜ ਸਤਵਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹੁ ਹੈ।ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਤੇ ਕਛੁ ਅਵਗੁਣ ਹੋਵੈ ਤਬ ਸ
ਤਕੀ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਸ਼ੋਕਵਾਨ ਹੋਜਾਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਉਸ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਕ-
ਰਤੇ ਹੂਏ ਅਰੋਚਤਾ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁਖ ਤੇ ਨਿਕਸ ਜਾਵੈ ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤ
ਤੇ ਐਸੇ ਜਾਨਣਾ ਪਰਵਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਜਦਪ ਕੇਵਲ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਕੋਮਲ ਹੂ
ਆ ਹੈ। ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਅਵਗੁਣ ਕਉ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹਤਾ ਤੋ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਾਮ ਲੇਣੇ
ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਰਤਬ ਕੇ ਫਲ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਆਠਵਾਂ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ
ਜਦਪ ਧਰਮਹੀ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਿਸੀ ਕਾ ਅਵਗੁਣ ਦੇਖ ਨ ਸਕੈ। ਪਰ ਜਬ ਆਪ ਕਉ ਸੁਧ
ਜਾਨ ਕਰ ਉਸ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਅਸਚਰਜ ਮਾਨ ਹੋਵੈ। ਅਰੁ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਅਮਕੇ
ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਹ ਅਵਗਿਆ ਕਿਉਂਕਰ ਕਰੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋਵਨੇ ਲਾਗੇ। ਅਰ ਉ-
ਸਕੀ ਅਸਚਰਜਤਾ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿਧ ਲੇਵੈ। ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਅਰੁ ਨਿੰ-
ਦਾ ਕੇ ਨਿਕਟ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਾ ਅਵਗੁਣ ਦੇਖ ਕਰ ਅਸਚਰ
ਜਮਾਨ ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਰਹੈ। ॥੫॥

ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਾ ਜੋ ਕੇਤੇ ਕਾਰਣਹੁ ਕਰ ਨਿੰਦਾ ਭੀ ਪਰਵਾਨ ਹੈ।

।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕਾ ਭੀ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਝੂਠ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਮ-
ਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਐਸੇ ਹੀ ਅਵਸਮੇਵ ਕਾਰਜ ਬਿਨਾ ਨਿੰਦਾ ਭੀ ਪਰਵਾਨ
ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੈ ਕਛੁਕ ਕਾਰਜ ਵਰਨਨ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਜੋ ਜਿਨਹੁ ਕਰ ਨਿੰਦਾ ਭੀ ਪ-
ਰਵਾਣ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਰਜ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਨੇ ਇਸ ਕਉ ਦੁਖਾਇਆ ਹੋਵੈ
।ਅਥਵਾ ਕਛੁ ਧਨ ਹਿਰ ਲਿਆ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਇਸ ਨੇ ਰਾਜਾ ਕੇ ਆਗੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨੀ ਹੋ
ਵੈ। ਤਬ ਇਹ ਕਾਰਜ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਜਿਸ ਪੁਰ-
ਖ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਛੁ ਨ ਹੋਇ ਸਕੈ। ਆਗੇ ਡੰਡ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਕਰ-
ਨੀ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਜ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਕਛੁ
ਪਾਪ ਦੇਖੈ। ਪਰ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਇਸ ਪਾਪ ਕਉ ਜਬ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰੀਏਗਾ। ਤਬ ਅਧਿਕ
ਹੀ ਬਢਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਕਿਸੀ ਈਸ੍ਰਜਵਾਨ ਕਉ ਕਹਣਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਜੋ ਜਿ
ਸ ਕੇ ਭੈ ਕਰ ਵਹੁ ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਕਾਰਜ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀ-
ਤਵਾਨ ਕਿਸੀ ਨਾਸਤਵਾਦੀ ਕੀ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਅਪਕਰਮੀ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕਰਤਾ ਹੋਵੈ ਤਉ
ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਅਵਗੁਣ ਕਉ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਨਾ ਜੋਗ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਨ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰੀ-
ਤਵਾਨ ਕਾ ਅਕਾਰਜ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮਾਨੁ-

ਖਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ ਪਾਪ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਏਕ ਤਉ ਅਨਿਆਈ ਰਾਜਾ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਸੰਤ
ਜਨਹੁ ਕੀ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਤੇ ਵਿਪ੍ਰੀਤਿ ਨਾਸਤਵਾਦੀ। ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦੁਰਾਚਾਰੀ
। ਜੋ ਇਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਛੁ ਗੁਹਜ ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਨ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਨੀ
ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਬਹੁੜ ਚਉਥਾ ਕਾਰਜ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਅਰ ਕ੍ਰਿਆ ਐਸੇ
ਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਅਮਕਾ ਸੂਰਦਾਸ ਹੈ ਅਥਵਾ ਮੰਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਕੁਸ਼੍ਰੀ
ਹੈ। ਜੋ ਐਸਾ ਪੁਰਖ ਭੀ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਕੋ ਸੁਨਕਰ ਅਪ੍ਰੰਨ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਪਰ ਜਬ ਉ-
ਸ ਕੋ ਭੀ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਨਾਮ ਕਰ ਬੁਲਾਈਐ ਤੌ ਭਲਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਪਾਂਚਵਾਂ ਕਾਰਜ ਇਹੁ
ਹੈ। ਜੋ ਜੇਤੇ ਲੋਕ ਪਰਸਿਧ ਨਹੀ ਨਿਰਲਜ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਖੁਸਰੇ ਅਥਵਾ ਭੰਡ ਭਗਤੀਏ ਜੋ
ਲਜਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਆਪਨੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਕਰ ਬੁਰਾ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਕਿ
ਸੀ ਸੰਜੋਗ ਕਰ ਇਨ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਚਲੈ ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਨਿੰਦਾ ਕਾ
ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਬਚਨ ਕੋ ਸੁਣਕਰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਰਿਦਾ ਤਪਾਇਮਾਨ ਹੋਵੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੀ-
ਤਵਾਨ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਤੇ ਕਛੁ ਐਸੀ ਅਵਗਿਆ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਉਸ
ਤੇ ਖਿਮਾ ਕਰਾਵੈ। ਅਰ ਅਪਣੇ ਪਾਪ ਕਾ ਪੁਨਹ ਚਰਨ ਕਰ ਲੇਵੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ
ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਈਹਾਂ ਹੀ ਅਪਨੇ ਪਾਪ ਕਉ ਛਿਮਾ ਕਰਾਵਹੁ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਰਲੋ
ਕ ਵਿਖੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਜਬ ਅਧਿਕ ਡੰਡ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਬ ਇਸ ਕੇ ਪਾਸ ਕਛੁ ਪੁਨਹ ਚ-
ਰਨ ਕੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਭੀ ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਵਚਨ ਵਿਖੇ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰ
ਖ ਕੀ ਇਸ ਨੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕੀਨੀ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਨਮਿਤ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰਦ
ਸ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਕਉ ਛਿਮਾ ਕਰਾਵੈ। ਪਰ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖਹੁ ਨੇ ਇਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ
ਕੀ ਇਸ ਨੇ ਕਛੁ ਅਵਗਿਆ ਕੀਨੀ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਤੇ ਖਿਮਾ ਕਰਾਵਣੇ ਕੀ ਅਪੇਛਾ ਨ-
ਹੀ। ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਅਜੋਗ
ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਤਬ ਹੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਜਬ ਵਹੁ ਮਨੁਖ
ਜੀਵਤਾ ਹੋਵੈ। ਅਥਵਾ ਦੂਰ ਹੋਵੈ। ਪਰ ਜਬ ਉਸ ਕਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇ ਸਕੈ। ਤਬ ਨਿੰਮ੍ਰ
ਤਾ ਅਰ ਦੀਨਤਾ ਸਹਤ ਉਸ ਹੀ ਤੇ ਛਿਮਾ ਕਰਾਵੈ। ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ ਛਿਮ
ਨ ਕਰੈ ਤਬ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਪਾਪ ਹੋਤਾ ਹੈ। ੧੨। ਬਹੁੜ ਤੇਹਰਵਾਂ ਵਿਘਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ
ਕਿਸੀ ਕੇ ਵਚਨ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ ਢੂੰਢਣਾ। ਅਰ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੀ। ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਬਡਾ ਪਾਪ ਹੈ
। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਕਦਾਚਿਤ
ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਸਰਬ ਮਨੁ-

ਖਹੁ ਤੇ ਅਤਿ ਨੀਚ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਏਕ ਸਮੇ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁਰ
ਭਿਖ ਹੂਆ ਥਾ॥ ਤਬ ਮਿਹਤਰ ਮੂਸਾ ਅਰ ਉਸ ਦੇਸ ਕੇ ਲੋਕ ਮਿਲ ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰ
ਨੇ ਲਾਗੇ॥ ਬਹੁੜ ਮੇਹਤਰ ਮੂਸੇ ਕੋ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਭਈ॥ ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਦੇਸ ਮੇਂ ਇਕ ਚੁਗ-
ਲ ਹੈ॥ ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰ ਮੇਘ ਨਹੀਂ ਬਰਸਤਾ॥ ਤਬ ਮਿਹਤਰ ਮੂਸੇ ਨੇ ਪੂਛਿਆ॥ ਜੋ ਹੇ ਮ-
ਹਾਰਾਜ ਵਹੁ ਚੁਗਲ ਕੌਣ ਹੈ॥ ਬਹੁੜ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੂਈ॥ ਜੋ ਹੇ ਮੂਸਾ ਮੈ ਤਉ ਚੁਗਲ ਕੋ
ਅਪਨਾ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਹੀ ਚੁਗਲੀ ਕਿਉਂ ਕਰ ਕਰੂੰ ਜੋ ਅਮਕਾ ਚੁਗਲ ਹੈ॥ ਪ-
ਰ ਇਸ ਕਾ ਉਪਾਉ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਤੁਮ ਸਰਬ ਲੋਕਹੁ ਕਉ ਚੁਗਲੀ ਤੇ ਵਿਵਰਜਤ ਕਰੋ ਤ-
ਬ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਬਰਖਾ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਬਹੁੜ ਉਨੋ ਨੇ ਐਸੇ ਹੀ ਕੀਆ॥ ਤਬ ਬਡਾ ਮੇਘ ਬਰਸਿਆ
ਅਰ ਦੁਰਭਿਖ ਦੂਰ ਹੋਤ ਭਇਆ॥ ਅਰ ਅਵਰ ਭੀ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ
ਦੋ ਸਹੰਸ੍ਰ ਕੋਸ ਪਰ ਚਲ ਕਰ ਏਕ ਬੁਧਵਾਨ ਕੇ ਨਿਕਟ ਗਇਆ ਥਾ॥ ਅਰ ਉਹਾਂ ਜਾਇ
ਕਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪੂਛਤ ਭਇਆ॥ ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਵਿਸਾਲ ਕਿਆ ਹੈ ਅਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਭ
ਾਰਾ ਕਿਆ ਹੈ॥ ਅਰ ਪਾਥਰ ਤੇ ਕਠੋਰ ਕਿਆ ਹੈ॥ ਅਰ ਅਗਨਿ ਤੇ ਤੀਖਣ ਕਿਆ ਹੈ॥
ਅਰ ਬਰਫ ਤੇ ਸੀਤਲ ਕਿਆ ਹੈ॥ ਅਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਉਦਾਰ ਕਉਨ ਹੈ॥ ਅਰ ਜਿਸ ਬਾਲ
ਕ ਕਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਮੂਆ ਹੋਵੈ॥ ਸੋ ਤਿਸ ਤੇ ਨਿਰਮਾਨ ਅਰ ਦੁਖੀ ਕੌਣ ਹੈ॥ ਤਬ ਵਹੁ ਬੁ-
ਧਵਾਨ ਕਹਤ ਭਇਆ॥ ਜੋ ਸਾਚਾ ਬਚਨ ਆਕਾਸ਼ ਤੇ ਭੀ ਵਿਸਾਲ ਹੈ॥ ਅਰ ਨਿਰਦੋਖ
ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਦੋਖ ਲਗਾਵਨਾ ਸੋ ਇਹੁ ਪਾਪ ਧਰਤੀ ਤੇ ਭੀ ਭਾਰਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਮਨਮੁਖਹੁ ਕ
ਰਿਦਾ ਪਾਥਰ ਤੇ ਭੀ ਕਠੋਰ ਹੈ॥ ਅਰ ਈਰਖਾ ਅਗਨਿ ਤੇ ਭੀ ਤੀਖਣ ਹੈ॥ ਬਹੁੜ
ਭਾਵ ਅਰ ਸਹਣਸ਼ੀਲਤਾ ਬਰਫ ਤੇ ਭੀ ਸੀਤਲ ਹੈ॥ ਅਰ ਸੰਤੋਖਵਾਨ ਸਮੁਦ੍ਰ ਤੇ ਭੀ
ਅਤਿ ਉਦਾਰ ਹੈ॥ ਅਰ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੇਹਾਰਾ ਮਾਨੁਖ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬਿਨਾ ਬਾਲਕ ਤੇ ਭੀ
ਅਤਿ ਨਿਰਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਚੁਗਲੀ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ॥ ਜੋ ਬਚਨ ਅਥਵਾ ਕ੍ਰਿਆ
ਅਥਵਾ ਸੈਨ ਕਰ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰ ਕਉ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕੇ ਆਗੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ॥
ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਦੁਖਾਵਨਾ॥ ਸੋ ਇਹ ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਚਾਹੀ
ਐ ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪਰਦਾ ਉਘਾਰੈ ਨਹੀਂ॥ ਅਥਵਾ ਜਬ ਕੋਈ ਐਸਾ ਹੀ ਅਵਸਮੇਵ ਕਾਰਜ
ਹੋਵੈ॥ ਤਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਭੀ ਪਰਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਕੋਈ ਆਇ ਕਰ ਤੁਝ ਕਉ
ਐਸੇ ਕਹੈ ਜੋ ਅਮਕਾ ਪੁਰਖ ਤੇਰਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਤਾ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ ਦੁਰਬਚਨ ਕਹਤਾ ਹੈ॥
ਤਬ ਤੁਝ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਤੋ ਚੁਗਲ ਅਰ ਦੁਰਾ-
ਚਾਰੀ ਝੂਠੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਨੀ ਅਜੋਗ ਹੈ॥ ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇ-

ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਖੀਐ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਚੁਗਲੀ ਤੇ ਵਿਵਰਜਤ ਕਰੀਐ।
ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਪੁਰਖ ਸਾਥ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਨਾ ਕਰੀਐ ਅਰ
ਚੌਥਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕੇ ਅਵਗੁਣ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣੀਐ ਤਬ ਦੇਖੇ ਬਿ
ਨਾ ਅਨੁਮਾਨ ਉਸ ਪਰ ਨਾ ਰਾਖੀਐ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਬੁਰਾ ਉਨਮਾਨ ਕਰੀਐ ਤੋ ਅਤਿ ਨਿੰਦ ਹੈ।
ਬਹੁੜ ਪਾਚਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਾ ਛਿਦ੍ਰ ਸੁਣਕਰ ਉਸ ਕੀ ਢੂੰਡ ਭੀ ਨਾ ਕਰੀਐ
ਜੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਸਾਚੁ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਝੂਠ ਹੈ। ਅਰ ਛਠਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਚੁਗਲੀ ਕ-
ਰਨੇ ਹਾਰੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨ ਕਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੇ ਹਾਰ
ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰ ਕੋ ਭੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਕਰਕੇ ਛਪਾਇ ਲੇਵੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੁ ਜੋ ਖਸ਼ਟ
ਜੁਗਤਾ ਇਹੁ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕੋ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਚਾਹੀਤੀਆਂ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ
। ਜੋ ਏਕ ਬੁਧਵਾਨ ਕੋ ਕਿਸੀ ਨੇ ਆਇ ਕਰ ਕਹਾ ਥਾ। ਜੋ ਅਮਕਾ ਪੁਰਖ ਤੁਮਾਰੀ ਨਿੰਦਾ ਕ-
ਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਬੁਧਵਾਨ ਕਹਿਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਜਦ ਪਤੂੰ ਹਮਾਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਆਇਆ
ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਤੀਨ ਅਵਗੁਣ ਤੈਨੇ ਅਬਹੀ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਸੋ ਏਕ ਤੋ ਮੁਝ ਕੋ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ ਤੈਨੇ
ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਕੋ ਵਿਖੇਪਤਾ ਦੀਨੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ
ਇਹ ਜੋ ਤੂੰ ਆਪ ਭੀ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨਹਾਰਾ ਹੂਆ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਹਸਨ ਬਸਰੀ ਨੇ ਭੀ ਕ
ਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਆਇ ਕਰ ਤੁਝ ਕੋ ਕਿਸੀ ਕੀ ਚੁਗਲੀ ਸੁਨਾਵੈ। ਤਬ ਨਿਸੰ
ਦੇਹ ਐਸੇ ਜਾਣ ਜੋ ਤੇਰੀ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਅਵਰਹੁ ਕੇ ਸਮਝਾਵੇਗਾ। ਅਰ ਸੁਣਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ
ਉਸ ਕੋ ਅਪਨਾ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਅਰ ਨਿੰਦਕ ਜਾਨਕਰ ਉਸ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਾ। ਪ੍ਰੋਜਨ
ਇਹ ਜੋ ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਪੁਰਖ ਤੇ ਕੇਤੇ ਜੀਵਹੁ ਕਾ ਘਾਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ
ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਪੁਰਖ ਨੇ ਏਕ ਦਾਸ ਮੋਲ ਲੀਆ ਥਾ। ਤਬ ਦਾਸ ਬੇਚਨੇ ਹਾਰੇ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ
ਇਸ ਵਿਖੇ ਅਵਰ ਅਵਗੁਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਕਛੁ ਚੁਗਲੀ ਅਰ ਵਾਕ ਛਲ ਕਰਤਾ ਹੈ।
ਤਬ ਦਾਸ ਲੇਨੇ ਹਾਰੇ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਏਤੇ ਅਵਗੁਣ ਕਾ ਸੰਸਾ ਕਿਆ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਵਹੁ ਦਾਸ
ਉਸ ਕੇ ਗ੍ਰਹ ਵਿਖੇ ਰਹਨੇ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਉ ਕਹਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਤੇਰਾ ਭਰ-
ਤਾ ਅਵਰ ਵਿਵਾਹ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਚਿਤ ਹੂਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਇ
ਸ ਕਾ ਉਪਾਉ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਤੇਰਾ ਭਰਤਾ ਸੈਨ ਕਰੈ। ਤਬ ਏਕ ਵਾਲ ਉਸ ਕੇ ਕੰਠ ਕਾ
ਮੁਝ ਕੋ ਕਾਟ ਦੇਹ। ਤਬ ਮੈ ਤੁਝ ਕੋ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰ ਦੇਵੂੰਗਾ। ਅਰ ਸਰਬਥਾ ਤੇਰੇ ਹੀ ਸਾਥ
ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ। ਬਹੁੜ ਵਹੁ ਦਾਸ ਅਪਨੇ ਸੁਆਮੀ ਕਉ ਐਸੇ
ਕਹਿਤ ਭਇਆ ਜੋ ਤੇਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਪੁਰਖ ਸਾਥ ਦ੍ਰਿੜ ਹੂਈ ਹੈ। ਤਾਂ-

ਤੇਤੁਝਕੋਮਾਰਿਆਚਾਹਤੀਹੈ।ਪਰਜਬਤੂੰਰਾਤ੍ਰਵਿਖੇਸੈਨਕਰਹਿਗਾਤਬਸੁਰੇਤਰ
ਹਣਾ।ਬਹੁੜਰਾਤ੍ਰਹੂਈਤਬਵਹੁਗ੍ਰਿਹਵਿਖੇਆਇਕਰਸੈਨਕਰਰਹਾ।ਅਰਅੰਤਰ
ਤੇਜਾਗਤਾਰਹਾ।ਤਬਵਹੁਇਸਤ੍ਰੀਉਸਤਰਾਲੈਕਰਭਰਤੇਕੇਕੰਠਕਾਟਨੇਲ
ਗੀ।ਅਰਵਹੁਭਰਤਾਐਸੇਜਾਨਤਭਇਆਜੋਇਹਮੁਝਕਉਮਾਰਤੀਹੈ।ਤਾਂਤੇਕ੍ਰੋ
ਧਵਾਨਹੋਕਰਉਸਇਸਤ੍ਰੀਕੋਮਾਰਤਭਇਆ।ਬਹੁੜਜਬਇਸਤ੍ਰੀਕੇਸੰਨਬੰਧੀਅ-
ਹੁਨੇਸੁਣਿਆ।ਤਬਵਹੁਆਇਕਰਉਸਪੁਰਖਕਉਮਾਰਤਭਏ।ਬਹੁੜਇਸਤ੍ਰੀ
ਕੇਅਰਪੁਰਖਕੇਸੰਨਬੰਧੀਅਹੁਵਿਖੇਬਡਾਜੁਧਭਇਆਅਰਅਵਰਭੀਕੇਤੇਮਾਨੁ
ਖਹੁਕਾਘਾਤਹੂਆ॥੧੩॥ਬਹੁੜਚੌਦਵਾਂਵਿਘਨਇਹਹੈ।ਜੋਦੋਇਸ਼ਤ੍ਰੂਓਂਵਿਖੇਵਾਕ
ਛਲਕਰਨਾ।ਅਰਅਪਨੀਅਪਨੀਠਉਰਦੋਨਹੁਕੋਮਿਤ੍ਰਹੋਇਦਿਖਾਵਨਾ।ਸੋਇ
ਹਭੂਗਲੀਤੇਭੀਬਡਾਪਾਪਹੈ।ਐਸੀਪਰਮਹਾਂਪੁਰਖਨੇਭੀਕਹਾਹੈ।ਜੋਇ
ਸਲੋਕਵਿਖੇਜਿਸਕਾਸੁਭਾਉਵਾਕਛਲਕਾਹੋਤਾਹੈ।ਤਬਪਰਲੋਕਵਿਖੇਉਸਕੀਆ-
ਦੁਇਜਿਹਵਾਹੋਵੇਂਗੀਆ।ਤਾਂਤੇਮਹਾਂਦੁਖਕਉਭੁੰਚੇਗਾ।ਐਸੀਕਾਰਨਤੇਬੁਧਿਵਾ-
ਨਕਉਇਸਪ੍ਰਕਾਰਚਾਹੀਤਾਹੈ।ਜੋਜਬਦੋਇਸ਼ਤ੍ਰੂਓਂਕਾਵਿਚਾਰਕਰੈ।ਤਬਦੋਨੋ
ਕੀਵਾਰਤਾਸੁਨਕਰਮੋਨਕਰਰਾਹਿ।ਅਥਵਾਜਥਾਰਥਵਾਕਕਹਦੇਵੈ।ਤੌਭਲਾ
ਹੈ।ਪਰਏਕਕੀਵਾਰਤਾਦੂਸਰੇਕੋਕਹਿਨੀਅਜੋਗਹੈ।ਅਰੁਕਪਟਕਰਕੇਏਕਦੂ
ਸਰੇਕਉਮਿਤ੍ਰਹੋਇਦਿਖਾਵਣਾਭੀਬੁਰਾਹੈ॥੧੪॥ਬਹੁੜਪੰਦ੍ਰਵਾਂਵਿਘਨਉਸਤੁਤਿਹੋ
ਕਾਹੋਤੇਜੋਏਕਉਸਤਤਹੀਕਰਨੇਕਰਕੇਖਸ੍ਟਪਾਪਅਵਰਉਪਜਤੇਹੈਂ।ਸੋਦੋਇ
ਪਾਪਸ੍ਰੋਤੇਕਉਲਾਗਤੇਹੈਂ।ਅਰਚਾਰਪਾਪਵਕਤੇਕੋਲਾਗਤੇਹੈਂ।ਅਰਪ੍ਰਥਮਪਾ-
ਪਵਕਤੇਕੋਇਹਹੋਤਾਹੈ।ਜੋਜਬਅਧਿਕਾਰਤੇਅਧਿਕਕਿਸੀਕੀਉਸਤਤਕਰਤਾ
ਹੈ।ਤਬਨਿਰਸੰਦੇਹਝੂਠਹੋਤਾਹੈ।ਅਰਦੂਸਰਾਪਾਪਇਹੁਹੈਜਬਕਿਸੇਕੀਪ੍ਰੀਤਬਿ
ਨਾਕਿਸੀਕੀਉਸਤਤਕਰਤਾਹੈ।ਤਬਕਪਟਹੋਤਾਹੈ।ਬਹੁੜਤੀਸਰਾਪਾਪਇਹੁਹੈ
ਜੋਜਿਸਕੇਗੁਣਕਾਵੇਤਾਨਹੋਵੈ।ਤਬਉਸਕੀਉਸਤਤਕਰਨੀਭੀਅਜੋਗਹੈ।
ਜੈਸੇਕੋਈਕਹੈ।ਜੋਅਮਕਾਪੁਰਖਵੈਰਾਗੀਹੈ।ਅਥਵਾਸੁਭਕਰਮੀਹੈ।ਪਰਜਬ
ਉਸਕੇਗੁਣਹੁਕੇਪਛਾਣਤਾਹੀਨਹੋਵੈ।ਤਬਐਸੇਕਹਣਾਭੀਮਿਥਿਆਵਾਦਹੋਤਾ
ਹੈ।ਬਹੁੜਚਉਥਾਪਾਪਇਹੁਹੈਜੋਜਬਕਿਸੀਤਾਮਸੀਮਾਨੁਖਕੀਉਸਤਤਕਰੈ।
ਅਰਵਹੁਤਾਮਸੀਪੁਰਖਅਪਨੀਉਸਤਤਸੁਨਕਰਪ੍ਰਸੰਨਹੋਵੈ।ਅਰਪ੍ਰਸੰਨਹੋਕਰ
ਤਮੋਗੁਣੀਕਰਮਕਰਕੇਦ੍ਰਿੜਹੋਜਾਵੈ।ਤਬਇਹਭੀਪਰਵਾਨਨਹੀਂ।ਐਸੀਪਰਮਹਾਂ

ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਤਾਮਸੀ ਪੁਰਖ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸਕੇ ਊ-
ਪਰ ਭਗਵੰਤ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਚਾਰ ਪਾਪ ਵਰਨਨ ਕੀਏ ਹੈਂ ਸੋ ਇਹ ਤੇ
ਉਸਤਤ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਕੋ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਅਪਨੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨਹਾਰੇ ਕੋ ਅਰ ਸੁਨਨੇ ਹਾ-
ਰੇ ਕਉ ਭੀ ਦੋਇ ਪਾਪ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈਂ। ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਅ-
ਪਨੀ ਉਸਤਤ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਦੂਸਰਾ
ਪਾਪ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਅਪਨੇ ਗੁਣਹੁ ਅਰ ਬਿਦਿਆ ਕੀ ਬਡਾਈ ਸੁਨਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਆ-
ਗੇ ਸੁਭ ਕਰਤਬ ਤੇ ਥਕਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਪਰਮਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੂਆ ਹੂੰ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਤੀਖਣ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਨਾ ਭਲਾ
ਹੈ। ਅਰ ਸਨਮੁਖ ਹੋਕਰ ਕਿਸੀ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨੀ ਬੁਰੀ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ
ਅਪਨੀ ਮਹਮਾ ਸੁਣਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਇਸਕਾ ਮਨ ਹੀ ਅਪਨੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਇਸਕੋ ਗਿਰਾਇ ਦੇਤ
ਾ। ਪਰ ਜੋ ਬੁਧਵਾਨ ਹੈ ਸੋ ਆਪ ਕੇ ਪਛਾਨਨੇ ਹਾਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਵਹੁ ਅਪਨੀ ਉਸਤ
ਤਿ ਸੁਨਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਅਧਿਕ ਹੀ ਅਧੀਨ ਚਿਤ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਜਬ ਸੁਣ
ਨੇ ਅਰ ਕਹਨੇ ਹਾਰਾ ਇਨਹੁ ਖਸ਼ਹੁ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਵੈਂ। ਤਬ ਉਸਤੁਤਿ ਕਰਨੀ ਭੀ ਪਰ
ਵਾਨ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਅਪਨੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨਾ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਹੈ। ਅਰ ਧਰਮ ਸ਼
ਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਕਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸਕੀ
ਉਸਤਤ ਕਰੈ। ਤਬ ਅਪਨੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣਕਰ ਅਭਿਮਾਨੀ ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਅੰਤਕਾਲ ਕੇ
ਭੈ ਕਉ ਸਿਮਰਨ ਕਰੈ ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਮੈਂ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਮੁਕਤ ਨ
ਹੋਵਹੁ। ਤਬ ਲਗ ਸੂਕਰ ਅਰ ਸ੍ਵਾਨ ਭੀ ਮੁਝ ਤੇ ਭਲੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਅਪਨੀ ਉਸ-
ਤਤ ਸੁਨ ਕਰ ਲਜਾਮਾਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਅਪਨੀ ਨੀਚਤਾ ਕਉ ਵਰਨਨ ਕਰੈ। ਇਸੀ ਪਰ
ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਏਕ ਸੰਤ ਜਨ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨੇ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਵਹੁ
ਸੰਤ ਜਨ ਅਧੀਨ ਚਿਤ ਹੋਕਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਤਾ ਭਇਆ ਜੋ ਹੇ
ਮਹਾਰਾਜ ਏਕ ਪੁਰਖ ਤਉ ਮੁਝ ਕਉ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ। ਅਰ ਤੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭ ਕਿ
ਛੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਹੀ ਮੁਝ ਕਉ ਖਿਮਾ ਕਰ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਕੀ
ਕਿਸੀ ਨੇ ਉਸਤਤ ਕਰੀ ਥੀ ਤਬ ਵਹੁ ਸੰਤ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹੁ ਜੋ ਮੇਰੀ
ਬਡਾਈ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਇਸਕਾ ਫਲ ਮੁਝ ਕਉ ਦੇਹ। ਅਰ ਇਹ ਜੋ ਮੇਰੇ ਅਵਗੁਣਹੁ ਕੋ
ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ। ਸੋ ਅਵਗੁਣ ਭੀ ਤੂ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰੁ ਅਰ ਜੈਸਾ ਮੁਝ ਕੋ ਇਹ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਅਪ-
ਨੀ ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਰੁ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਕ ਅਵਰ ਪੁਰਖ ਐਸਾ ਥਾ ਜੋ ਉਸ

ਕੋ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤ ਅਰ ਪਰਤੀਤ ਕਛੁ ਨ ਥੀ। ਅਰ ਸਨਮੁਖ ਆਇਕਰ ਕਪਟ ਸ-
ਹਿਤ ਸੰਤਜਨ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨੇ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਵਹੁ ਸੰਤ ਕਹਤ ਭ੍ਯਾ ਜੋ ਜੈਸੇ ਤੂੰ
ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਤਾ ਹੈਂ ਜੋ ਤਿਸ ਤੇ ਹਮ ਅਤਿ ਨੀਚ ਹੈਂ। ਅਰ ਜੈਸੇ ਤੂੰ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋ
ਤਿਸ ਤੇ ਹਮ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅਧਿਕ ਹੈਂ ॥੧੫॥ ਇਤਿ ਰਸਨਾ ਵਿਘਨ ਵਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਰ-
ਗ ਹਾ ॥੩॥ ॥ਅਥ ਚੌਥੇ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਈਰਖਾ ਅਰ ਗਾਂਠ ਕੀ ਨਿਖੇਧ ਵਰ
ਨਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਇਹ ਕ੍ਰੋਧ ਭੀ ਮਹਾਂ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ ਹੈ। ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਬੀ-
ਜ ਅਗਨਿ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਐਸੀ ਅਗਨਿ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਰਿਦੇ ਹੀ ਕੋ ਜਲਾ-
ਵਨਹਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਐਸੀ ਵਿਖੇਪਤਾ ਉਪਜਤੀ ਹੈ ਜੋ ਚਿਤ ਕਬਹੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕੋ
ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਾ ਅਰ ਸਰਬ ਸ਼ੁਭ ਕਰਤਤਹੁ ਕਾ ਫਲ ਸਾੜਤਿ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਪ੍ਰੀਤ
ਵਾਨ ਨੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ ਜੋ ਮੈਂ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਕਿਉਂਕਰ ਮੁਕਤ ਹੋਵੂੰ।
ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜਬ ਤੂੰ ਕਿਸੀ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਨ ਹੋਵਹਿਗਾ ਤਬ ਤੂੰ ਭੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵਹਿਗਾ। ਬਹੁੜ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਕੋ
ਈ ਐਸਾ ਕਰਤਤ ਬਤਾਵਹੁ। ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਕ੍ਰਿਆ ਥੋਰੀ ਹੋਵੈ ਅਰ ਫਲ ਉਸ ਕਾ ਅਧਿ
ਕ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਵਣਾ ਅਧਿਕ ਫਲ ਦਾਇਕ ਹੈ। ਅ-
ਰ ਕ੍ਰਿਆ ਇਸ ਕੀ ਥੋਰੀ ਹੈ ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਜੈਸੇ ਮਾਖੀ ਕੋ ਖਟਾਈ
ਗਵਾਇ ਦੇਤੀ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਜ-
ਦਪਿ ਅਤਿ ਅੰਤਰ ਨਿਹ ਕ੍ਰੋਧ ਹੋਨਾ ਕਠਨ ਹੈ। ਤੌ ਭੀ ਜਗਿਆਸੀ ਕੋ ਇਹ ਤੌ ਅਵਸ਼ਮੇ
ਵ ਪਰਵਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਸਹਾਰਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਜਿਨ ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਧੀਰ
ਜ ਕਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਜੀਤਿਆ ਹੈ ਜੋ ਤਿਨ ਕੀ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਭੀ ਉਸਤਤ ਕਰੀ ਹੈ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ
ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨਾ ਭੀ ਨਰਕ ਕਾ ਦੁਆਰਾ
ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਅਪਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਭਛਣ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਰਬ ਆਹਾਰੋਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਬਹੁੜ ਕੇਤੇ
ਸੰਤਜਨਹੁ ਨੇ ਮਿਲ ਕਰ ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕੇ ਸਮੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਹੋ
ਵਨਾ ਅਰ ਲੋਭ ਕੇ ਅਵਸਰ ਵਿਖੇ ਸੰਤੋਖ ਕਰਨਾ ਸਰਬ ਕਰਤਤਹੁ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਇ
ਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਕ ਬਡਾ ਈਸ਼੍ਵਰਜਵਾਨ ਸੰਤ ਥਾ। ਅਰ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਟਵਾਨ
ਹੋਇ ਅਰ ਆਇਕਰ ਉਨ ਕੋ ਦੁਰਬਚਨ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ। ਪਰ ਵਹੁ ਸੀਸ ਅਪਨਾ ਨਿਵਾਇ
ਕਰ ਮੋਨ ਕਰ ਰਹੇ। ਬਹੁੜ ਉਸ ਦੁਸ਼ਟ ਕਉ ਕਹਤ ਭਏ। ਜੋ ਹਮ ਕੋ ਤੂੰ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਕੀਆ ਚਾ-
ਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਮਨ ਕੇ ਛਲ ਵਿਖੇ ਡਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਤੌ ਐਸੇ ਨ ਕਰੂੰਗਾ। ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ

੨੬੮ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਇਹ ਕ੍ਰੋਧ ਭੀ ਇਸ ਨਮਿਤ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਜੋ ਇਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੋਵੈ ਅਰ ਇਸਹੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਅਹੁ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੈ। ਅਰ ਸ
ਰੀਰ ਕੀ ਰਖਿਆ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵਹਿ। ਜੈਸੇ ਭੁਖ ਅਰ ਪਿਆਸ ਇਸ ਨਮਿਤ ਰ
ਚੀ ਹੈ। ਜੋ ਜਲ ਅਰ ਅਹਾਰ ਕਉ ਖੈਂਚ ਕਰ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪੁਸ੍ਟਤਾ ਹੋਵੈ। ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ
ਹੂਆ ਜੋ ਚਾਹ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਇਹ ਦੋਨੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੈਂ। ਪਰ ਜਬ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ
ਅਧਿਕ ਬਢਤੇ ਹੈਂ। ਤਬ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਦੁਖ ਦਾਇਕ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਇਹ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂ
ਪੀ ਅਗਨ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਧੂਆਂ ਸਰਬ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਪ-
ਸਰ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਬੁਧ ਅਰ ਵੀਚਾਰ ਕੋ ਅੰਧ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਭਲਾਈ ਅਰ
ਬੁਰਾਈ ਕੋ ਪਛਾਣਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਬੁਧ ਕਾ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੈ। ਅਰ ਮ
ਹਾਂ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ ਇਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਇਹ ਕ੍ਰੋਧ ਮੂਲ ਹੀ ਤੇ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋ ਜਾਵੈ ਤਬ ਕੁਸੰਗ
ਅਰੁ ਅਪਕਰਮਹੁ ਕੀ ਗਿਲਾਨ ਦੂਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਕ੍ਰੋਧ ਹੀ ਤੇ ਮੂਲ ਹੀ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋ-
ਜਾਵੈ। ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਇਹ ਕ੍ਰੋਧ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਭੀ ਨ ਹੋਵੈ। ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਸੁ-
ਨ ਭੀ ਨ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਤਾਂਤੇ ਸਰਬਦਾ ਧਰਮ ਅਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤੈ
ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਜੈਸੇ ਮੈਨੇ ਪੀਛੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੋ ਅਤਿ ਅੰਤਰ
ਨਿਹ ਕ੍ਰੋਧ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਕੇਤੇ ਅਵਸਰਹੁ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਭੀ ਨ ਹੋ
ਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਾਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ। ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਵਖਿਆਨ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਕਾਰ
ਣ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਸਤ ਕੋ ਲੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਤਬ
ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਜ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕੇ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕਾ ਮਨੋਰ
ਥ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋਣੇ ਵਿਖੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਹੀ ਉਪਜਤਾ। ਬਹੁੜ ਜ
ਬਲਗ ਇਹ ਜੀਵ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੈ ਤਬਲਗ ਅਹਾਰ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰ ਅਰ ਅਸਥਾਨ
ਕੇ ਪਰੋਜਨ ਤੇ ਮੁਕਤ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤਾ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਜਬ ਕੋਈ ਇਨਹੁ ਪਦਾਰ
ਥਹੁ ਕਉ ਹਿਰਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਸ ਕਉ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਜਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ
ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਪਰੋਜਨ ਹੀ ਬੰਧਨ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਪਰੋਜਨ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮੁਕ
ਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਜਬ ਜਗਿਆਸੀ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰਕੇ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕੀ
ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੋ ਘਟਾਵੈ। ਅਰ ਧਨ ਮਾਨਹੁ ਆਦਿਕਹੁ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਵੈ।
ਤਬ ਕ੍ਰੋਧ ਭੀ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਘਟ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਮਾਨੀ ਪੁਰਖ ਕੀ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ
ਕਰਤਾ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਜਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਨਿਰਮਾਨ ਪੁਰਖ

ਤੇ ਆਗੇ ਹੋਇ ਇਚਾ ਲੈ ਅਥਵਾ ਅਧਿਕ ਆਦਰ ਨ ਕਰੈ ਤਉ ਭੀ ਨਿਰਕ੍ਰੋਧ ਰਹਤਾ ਹੈ ਸੋ ਜ-
ਦਪਿ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਭੇਦ ਬਹੁਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਕੀ ਅ-
ਧਿਕਤਾ ਵਿਖੇ ਭੇਦ ਬਹੁਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਭੀ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਤਪਰਜ
ਇਹ ਜੋ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕੇ ਵੈਰਾਗ ਅਰ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਖੀਣਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਮੂ-
ਲਹੀ ਤੇ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਤਾ ਪਰ ਜਬ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ
ਉਸਕਾ ਦੋਖ ਭੀ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਭੀ ਅਵਰ ਮਾਨੁਖੋ
ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਅਥਵਾ ਜਬ ਕੁਛ ਤਾੜਨਾ ਦੇਤਾ ਹੂੰ ਤੋ ਭੀ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਤੇ ਦਾਇਆ
ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਅਰ ਵਹੁ ਕ੍ਰੋਧ ਭੀ ਉਸਕੀ ਭਲਾਈ ਨਮਿਤ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਅਰ ਇਕ ਅਵਰ
ਸੰਤਹੁ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਮੈਂ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੂੰ ਤੋ ਭੀ ਮੇਰੀ ਜਿਹਬਾ ਤੇ ਜਥਾਰਥ ਬਚਨ
ਨਿਕਸਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਐਸੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖਹੁ ਕੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਭੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਸਰ-
ਬ ਕਰਤਤਹੁ ਕਾ ਕਰਤਾ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ। ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੀ ਕ੍ਰੋਧ ਹੀਨ ਹੋ ਜਾਤਾ
ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਇਸਕੋ ਪਾਥਰ ਮਾਰੇ ਤਬ ਰੰਚਕ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਪਾਥਰ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ
ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਅਰ ਉਸ ਦੁਖ ਕਾ ਕਾਰਨ ਪਾਥਰ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਅਥਵਾ ਜਬ ਮਹਾਰਾਜ
ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਮਾਰਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਪਰਵਾਨਾ ਲਿਖ ਦੇਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਕਲਮ ਪਰ
ਕ੍ਰੋਧ ਨਹੀਂ ਉਪਜਤਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਕਲਮ ਤੋ ਮਹਾਰਾਜੇ ਕੇ ਹਾਥਹੁ ਵਿਖੇ ਪਰਾਧੀਨ ਦੇ-
ਖਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਿਨ ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਅਸਮ੍ਰਥਤਾ ਕੋ ਨਿਸਚੇ ਜਾਣਿਆ ਹੈ।
ਤਬ ਵਹੁ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕੋ ਪਰਾਧੀਨ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਸਭਨੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਭਗਵੰਤ ਜਾ-
ਨਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਕਿਸੀ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਦਪਿ ਕਰਮ ਕਾ ਕਾਰ-
ਣ ਬਲ ਹੈ। ਅਰ ਬਲ ਕਾ ਕਾਰਨ ਸਰਧਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਸਰਧਾ ਇਸਕੇ ਅ-
ਧੀਨ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਵਹੁ ਸਰਧਾ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰ ਉਪਜਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਕਾਰਣ
ਤੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਭੀ ਪਾਥਰ ਅਥਵਾ ਕਲਮ ਕੀ ਨਿਆਂਈ
ਪਰਾਧੀਨ ਹੈ। ਅਰ ਜਦਪਿ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਇਹੀ ਮਾਨੁਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਵਤਾ ਹੈ ਤੋ ਭੀ ਆਪ ਕਰ-
ਕਰਕੇ ਸਮਰਥ ਕਛੁ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਜਿਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕਉ ਐਸੀ ਸਮਝ ਦ੍ਰਿੜ ਹੂਈ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ
ਕਿਸੀ ਪਰ ਰੋਸ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ। ਅਰ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਭੀ ਨਹੀ ਹੋਤੇ ਅਰ ਜਦਪਿ ਦੁਖ ਕਰ ਦੁਖੀ
ਭੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਉ ਭੀ ਉਨ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧ ਨਹੀ ਉਪਜਤਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਦੁਖ ਅਵਰ ਹੈ। ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ
ਅਵਰ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਕਿਸੀ ਕਾ ਪਸ਼ੂ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਬ ਸ਼ੋਕ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਤਉ ਹੋ-
ਤਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੀ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ। ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਬ ਜੀਵ ਪਰਾਧੀਨ ਦੇ-

 ਖਣਾ।ਅਰਸਰਬਦਾਐਸੀਸਾਮਤ੍ਰਵਿਖੇਇਸਥਿਤਰਹਨਾਮਹਾਂਦੁਰਲਭਹੈ।ਕਾਹੇ
ਤੇਜੋਜਦਪਕਬਹੂੰਬਿਜਲੀਕੀਨਿਆਂਈਇਸਅਵਸਥਾਕਾਚਮਤਕਾਰਹੋਤਾਹੈ।ਤੋ
ਭੀਅਸਥੂਲਤਾਕਰਕੇਬਹੁੜਵਿਛੇਪਹੋਜਾਤਾਹੈ।ਪਰਜਬਐਸੀਅਵਸਥਾਕੋਪ੍ਰਾ-
ਪਤਨਹੀਂਹੂਆਹੋਵੈ।ਤਉਭੀਕੇਤੇਜਗਿਆਸੀਜਨਹੁਕਾਅਭਿਆਸਪਰਮਾਰਥ
ਕੇਮਾਰਗਵਿਖੇਐਸਾਦ੍ਰਿੜਹੋਤਾਹੈ।ਜੋਉਨਕੇਕਦਾਚਿਤਕ੍ਰੋਧਫੁਰਤਾਹੀਨਹੀਂ।ਜੈਸੇ
ਏਕਸੰਤਜਨਕੋਕਿਸੀਨੇਦੁਰਬਚਨਕਹਾਥਾ।ਤਬਵਹੁਸੰਤਇਸਪ੍ਰਕਾਰਕਹਤਭਇ
ਆ।ਜੋਜਬਮੈਂਪਰਲੋਕਕੇਦੁਖਤੇਮੁਕਤਹੂਆ।ਤਬਤਉਤੇਰੇਕਹਣੇਕਾਭੈਕਛੁਨਹੀਂ
ਪਰਜਬਮੈਂਪਰਲੋਕਵਿਖੇਦੁਖਕਉਪ੍ਰਾਪਤਿਹੂਆ।ਤਉਭੀਤੇਰੇਕਹਨੇਕਾਕਿਆਸੰਸ
ਹੈ।ਬਹੁੜਅਵਰਸੰਤਕਉਕਿਸੀਨੇਦੁਰਬਚਨਕਹਾਥਾ।ਤਬਵਹੁਸੰਤਕਹਤਭਇਆ
ਜੋਮੇਰੇਅਰਪਰਮਸੁਖਵਿਖੇਕੇਤੀਆਂਕਠਨਘਾਟੀਆਂਹੈਂਨਾ।ਅਰਮੈਂਉਨਤੇਉਲੰਘਤ
ਹੂਆਚਾਹਤਾਹੂੰ।ਸੋਜਬਮੈਂਉਨਹੁਘਾਟੀਆਂਤੇਉਲੰਘਤਹੂਆ।ਤਉਭੀਤੇਰੇਕਹਣੇਕਾ
ਮੁਝਕਉਭੈਕਛੁਨਹੀਂ।ਅਰਜਬਮੈਂਉਨਤੇਉਲੰਘਤਨਹੂਆ।ਤਬਜੈਸਾਤੂੰਹਮਕੋ
ਕਹਤਾਹੈ।ਸੋਇਸਤੇਭੀਅਧਿਕਨੀਚਹੋ।ਬਹੁੜਇਕਅਵਰਸੰਤਜਨਕਉਕਿਸੀਨੇ
ਕੁਛੁਦੁਰਬਚਨਕਹਾਥਾ।ਤਬਵਹੁਕਹਤਭਏ।ਜੋਹੇਭਾਈਜੇਤੇਹਮਾਰੇਅਵਗੁਣ
ਹੈਂ।ਸੋਤੇਰੇਜਾਣਨੇਤੇਅਤਿਗੁਪਤਹੈਂ।ਅਰਅਸੰਖਹੈਂ।ਤਾਤਪਰਜਇਹਜੋਜਗਿਆ
ਸੀਜਨਵੈਰਾਗਅਰਅਭਿਆਸਵਿਖੇਐਸੇਲੀਨਹੂਏਹੈਂ।ਜੋਉਨਕਉਕ੍ਰੋਧਕੀਫੁਰ
ਣਾਹੀਕਛੁ ਨਹੀਰਹੀ।ਜੈਸੇਏਕਪ੍ਰੀਤਵਾਨਕਉਕਿਸੀਇਸਤ੍ਰੀਨੇਕਹਾਥਾ।
ਜੋਤੂੰਬਡਾਕਪਟੀਹੈ।ਤਬਕਹਨੇਲਾਗੇਜੋਤੈਂਨੇਮੁਝਕਉਭਲੀਪ੍ਰਕਾਰਪਛਾਣਿਆਹੈ
॥ਬਹੁੜਇਕਅਵਰਪ੍ਰੀਤਵਾਨਕਉਕਿਸੀਨੇਦੁਰਬਚਨਕਹਾਥਾ।ਤਬਵਹੁਕਹਤਭ-
ਏ।ਜੋਜਬਤੂੰਸਾਚਕਹਤਾਹੈ।ਤਬਇਹਅਵਗਿਆਭਗਵੰਤਹਮਕਉਖਿਮਾਕਰੈ।ਅਰ
ਜਬਝੂਠਕਹਤਾਹੈ।ਤਬਤੁਝਕਉਭਗਵੰਤਬਖਸ਼ਲੇਵੈ॥ ॥ਤਾ-
ਤੇਪ੍ਰਸਿਧਹੂਆ।ਜੋਏਤੇਪ੍ਰਕਾਰਹੁਕਰਕੇਕ੍ਰੋਧਜੀਤਿਆਜਾਤਾਹੈ।ਅਰਜਬਕਿਸੀ
ਪੁਰਖਕਉਐਸੀਦ੍ਰਿੜਤਾਹੋਵੈ।ਜੋਕ੍ਰੋਧਤੇਰਹਤਹੋਣੇਕਉਭਗਵੰਤਪ੍ਰੀਤਮਰਾਖ-
ਤਾਹੈ।ਤਬਹੀਵਹੁਭੀਭਗਵੰਤਕੀਪ੍ਰਸੰਨਤਾਕੇਨਿਮਿਤਕ੍ਰੋਧਤੇਰਹਤਹੋਤਾਹੈ।ਜੈਸੇ
ਕਿਸੀਮਾਨੁਖਕਾਕੋਈਪ੍ਰੀਤਮਹੋਵੈ।ਅਰਉਸਪ੍ਰੀਤਮਕਾਪਿਤਾਅਥਵਾਪੁਤ੍ਰਉਸਕੋ
ਦੰਡਕਰੈ।ਪਰਜਬਵਹੁਪ੍ਰੇਮੀਮਾਨੁਖਐਸੇਜਾਣੈ।ਜੋਮੇਰਾਪ੍ਰੀਤਮਹੀਮੁਝਕੋਤਾੜਨ
ਕਰਾਵਤਾਹੈ।ਤਬਉਸਕਉਪ੍ਰੀਤਕੀਅਧਿਕਤਾਕਰਕੇਤਾੜਨਾਕਾਦੁਖਹੀਕਛੁਨਹੀਂ

ਭਾਸਤਾ। ਅਰ ਰੰਚਕ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕੋ ਚਾਹੀਤਾ
ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੀ ਐਸੇ ਹੀ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਕਰ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਜਬ ਐਸਾ
ਪੁਰਖਾਰਥ ਨ ਹੋਇ ਸਕੈ ਤਉ ਭੀ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਸਬਲਤਾ ਕਉ ਖੀਣ ਕਰੈ। ਅਰ
ਥਿਹ ਜੋ ਜਦ੍ਯਪ ਕ੍ਰੋਧ ਕਉ ਮੂਲ ਹੀ ਤੇ ਨਾਸ਼ ਨ ਕਰ ਸਕੈ। ਤਉ ਭੀ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਬੁਧਿ
ਅਰ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਉਲੰਘਤ ਨ ਦੇਵੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਕ੍ਰੋਧ ਹੀ ਨਿਰਸੰਦੇਹ
ਬਹੁਤੇ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਨਰਕਗਾਮੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਏਕ ਅਨੇਕ ਬਿਘਨਹੁ ਕਰ ਕਾਰ-
ਣ ਹੈ। ਤਾਤੇ ਇਸ ਕਉ ਜੀਤਨੇ ਕਾ ਉਪਾਉ ਕਰਨਾ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ
ਕਾ ਉਪਾਵ ਭੀ ਰਿਦੇ ਕਉ ਸੁਧ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਉਪਾਵ ਮਧਮ ਹੈ। ਸੋ ਜਤਨ ਕਰਕੇ
ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਨਿਰਬਲ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਤਮ ਉਪਾਵ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਕਾਰਣ
ਕੋ ਪਛਾਨੇ। ਅਰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਛਾਨ ਕਰ ਉਨਕੇ ਦੂਰ ਕਰੈ। ਸੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕੇ ਕਾਰਨ ਪਾਂਚ ਹੈਂ।
ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਰਣ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ ਜੋ ਅਭਿਮਾਨੀ ਪੁਰਖ ਕਿੰਚਤ ਹੀ ਵਚਨ ਅਰ ਨਿ-
ਰਾਦਰ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਕਾ ਉਪਾਵ ਦੀਨਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣੈ
ਜੋ ਮੈ ਅਵਰ ਜੀਵਹੁ ਤੇ ਕਛੁ ਵਸ਼ੇਖ ਤਉ ਨਹੀਂ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਜੀਵ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਉ-
ਤਪਤ ਕੀਏ ਹੂਏ ਅਰ ਏਕ ਸਮਾਨ ਹੈਂ। ਅਰ ਜਦ੍ਯਪ ਕਿਸੀ ਕੋ ਵਿਸ਼ੇਖ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਤਉ ਭੀ
ਸੁਭ ਗੁਣਹੁ ਕਰ ਵਿਸੇਖਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਮਹਾਂ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ
ਹੈ। ਅਰ ਨੀਚਤਾ ਕਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਨ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਹਾਂਸੀ ਤੇ ਭੀ
ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਜਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਉਪਾਵ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਸਰਬਦਾ ਪਰਲੋਕ ਕੇ
ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸੁਭ ਗੁਣ ਕੇ ਪਾਵਣੇ ਕੀ ਚਿਤਵਨੀ ਰਾਖੈ। ਅਰ ਵਾਦ
ਵਿਵਾਦ ਹਾਸੀ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਰਹੈ। ਅਰ ਆਪ ਕਉ ਐਸੇ ਸਮਝਾਵੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸ
ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਕਉ ਹਾਸੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਉ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਉਸ ਕੋ ਲਜਾਮਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।
ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਇਸ
ਪਰ ਕਛੁ ਦੇਖ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਤਉ ਭੀ ਦੁਹੁ ਓਰ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਜਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਉਪਾਵ
ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਕੋ ਨਿਰਦੋਖ ਨ ਜਾਨੈ। ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝੇ ਜੋ ਮੈ ਤਉ ਅਵਗੁ-
ਣਹੁ ਕਰ ਭਰਪੂਰ ਹੂੰ। ਤਾਂ ਤੇ ਕਿਸੀ ਪਰ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਕਿਉ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਦ੍ਯਪ ਮੇਰੇ
ਵਿਖੇ ਅਵਗੁਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤਉ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਮੁਝ ਕਉ ਕਿਆ ਸੰਸਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਚੌ-
ਥਾ ਕਾਰਣ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਰ ਈਰਖਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣ ਮਾਨੁਖ ਤੇ ਜਬ ਕੋਈ ਏ
ਕ ਦਾਮ ਹਿਰ ਲੇਵੈ। ਅਥਵਾ ਮਾਂਗ ਲੇਵੈ। ਤੌ ਭੀ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਲੋਭੀ ਪੁ-

ਰਖ ਕਉ ਏਕ ਕੌਡੀ ਨ ਦੇਵੈ ਤਉ ਭੀ ਦੁਖ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਇਸ ਕਾ ਉਪਾਉ ਇਹੁ ਹੈ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਤਉ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇ ਵਿਘਨ ਕੋ ਪਛਾਣੈ॥ ਜੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਨ ਪੁਰਖ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਦੁਖੀ ਰਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਬਡੇ ਦੁਖਹੁ ਕਉ ਭੋਗਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੋ ਰਿਦੇ ਸੇ ਦੂਰ ਕਰੈ ਅਰ ਐਸੇ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵਹੁ ਸਾਥ ਵਿਰੁਧ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਧਰਮ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ॥ ਬਹੁੜ ਪਾਚਵਾਂ ਕਾਰਣ ਇਹੁ ਹੈ॥ ਜੋ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨਹੁ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਭੀ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਜਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਵਹੁ ਮਾਨੁਖ ਐਸੇ ਮੂਰਖ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕੋ ਅਪਨਾ ਪੁਰਖਾਰਥ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮਨੇ ਤਾੜਨਾ ਕਰਕੇ ਅਮਕੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਜੀਤ ਲੀਆ॥ ਅਰ ਅਮਕੇ ਸੰਤ ਨੇ ਏਕ ਹੀ ਸਰਾਪ ਕਰਕੇ ਅਮਕੇ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਭਸਮ ਕਰ ਡਾਰਾ॥ ਉਸ ਕਾ ਧਨ ਅਰ ਗ੍ਰਿਹ ਸਭ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੀਆ॥ ਬਹੁੜ ਐਸੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਬਲਵਾਨ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਲਛਨ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨੀ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਬਚਨ ਬੋਲਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਐਸੇ ਕਹਨੇਹਾਰੇ ਮਾਨੁਖ ਐਸੇ ਮੂਰਖ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਸੰਤਜਨਹੁ ਨੇ ਕੂਕਰਹੁ ਕਾ ਸੁਭਾਉ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਪੁਰਖਾਰਥ ਅਰ ਬਡਾਈ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਸਹਣਸੀਲਤਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਲਛਨ ਹੈ॥ ਸੋ ਤਿਸ ਕਉ ਬਲਹੀਣਤਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਸੋ ਇਹ ਮਲੀਨ ਮਨ ਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਹੈ॥ ਜੋ ਬੁਰਾਈ ਕੋ ਛਲ ਕਰਕੇ ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਦਿਖਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਸੁਭ ਗੁਨਹੁ ਕਉ ਅਰ ਕਰੂਪ ਕਰ ਦਿਖਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਜੋ ਬੁਧਿਵਾਨ ਪੁਰਖ ਹੈ॥ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਬ ਕ੍ਰੋਧ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪੁਰਖਾਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤਬ ਇਸਤ੍ਰੀਆ ਅਰੁ ਬਾਲਕ ਅਰ ਬ੍ਰਿਧ ਪੁਰਖਹੁ ਕਉ ਤਉ ਅਧਿਕ ਕ੍ਰੋਧ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਇਨਹੀ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਹੋਤੀ॥ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਅਪਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਜੀਤਨਾ ਹੀ ਪਰਮ ਪੁਰਖਾਰਥ ਹੈ॥ ਅਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਹੁ ਕਾ ਲਛਨ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ॥ ਬਹੁੜ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਪੁਰਖ ਜੰਗਲੀ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਹੈ॥ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਜਦਪਿ ਦੇਖਨੇ ਵਿਖੇ ਮਾਨੁਖ ਭਾਸਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਉ ਭੀ ਸਿੰਘਹੁ ਅਰੁ ਬਘਿਆੜਹੁ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਤੂੰ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਖਹੁ ਕੇ ਲਛਣ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪੁਰਖਾਰਥ ਹੈ॥ ਕਿ ਪਸ਼ੂਅਹੁ ਅਰ ਮੂਰਖਹੁ ਕੇ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਾ ਨਾਮ ਪੁਰਖਾਰਥ ਹੈ॥ ਅਰ ਇਹ ਜੋ ਉਪਾਵ ਮੈਨੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਉਤਮ ਉਪਾਵ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਮੂਲ ਹੀ ਤੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਅਧਮ ਉਪਾਉ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਕਛੁਕ ਬਲ ਖੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਮੂ-

ਜੋ ਅਬ ਮੈਂ ਤੁਮਾਰੇ ਵਿਖੇ ਈਰਖਾ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਦੇਖਤਾ ਹੂੰ॥ ਜੋ ਈਰਖਾ ਅਰ ਵੈਰ ਭਾ-
ਵ ਕਰਕੇ ਆਗੇ ਭੀ ਬਹੁਤੇ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੂਆ ਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਮੈਂ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦੁਹਾ-
ਈ ਦੇਕਰਕੇ ਕਹਤਾ ਹੂੰ॥ ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜ ਨਹੀ ਹੋਤਾ॥
ਤਬ ਲਗ ਆਤਮ ਸੁਖ ਕਉ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਾ॥ ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖਹੁ ਸਾਥ
ਭਾਵ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀ ਰਾਖਤਾ॥ ਤਬ ਲਗ ਇਸ ਕਾ ਧਰਮ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਨਹੀ ਹੋਤਾ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਸਾਂ-
ਈ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਈਰਖਾ ਕਰਨੇਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਐਸਾ ਬੇਮੁਖ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਿਸਕੋ ਮੈਂ ਕਹੂ ਦੇਖ-
ਤਾ ਹੂੰ॥ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਮੈਨੇ ਰਚੀ ਹੈ
ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਭਲਾ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ॥ ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਖਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮਾਨੁਖ
ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਸੁਭਾਵਹੁ ਕਰਕੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਨਰਕ ਵਿਖੇ ਚਲੇ ਜਾਵੈਂਗੇ॥ ਜੋ ਰਾਜੇ ਅਧਰਮ ਕਰ-
ਕੇ॥ ਅਰ ਸਿਪਾਹੀ ਲੋਕ ਕਠੋਰਤਾ ਕਰਕੇ॥ ਅਰ ਧਨਵਾਨ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਕੇ॥ ਅਰ ਬਿਉ-
ਹਾਰੀ ਲੋਕ ਛਲ ਕਰਕੇ ਅਰ ਜੰਗਲੀ ਲੋਕ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਅਰ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਈਰਖਾ
ਕਰਕੇ ਨਰਕ ਗਾਮੀ ਹੋਵੈਂਗੇ॥ ਬਹੁੜ ਇਕ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਕਿਸੀ ਕੀ ਈਰਖਾ ਨ-
ਹੀਂ ਕਰਤਾ॥ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਮੈਂ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਸੁਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ਤਬ ਇਹ ਅਸਥੂਲ
ਸੁਖ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਸ ਕੀ ਈਰਖਾ ਕਰੂੰ॥ ਅਰ ਜਬ ਮੈਂ ਨੇ ਨਰਕ ਗਾਮੀ ਹੋਵਨਾ
ਹੈ॥ ਤਬ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਅਲਪ ਸੁਖਹੁ ਕਰ ਕਬ ਲਗ ਸੁਖੀ ਹੋਵੂੰਗਾ॥ ॥ਅਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ-
ਣਾ ਰੂਪ ਈਰਖਾ ਕਾ॥ ॥ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੈ
ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਸੁਖ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਤਪਾਇਮਾਨ ਹੋਵਹਿ॥ ਅਰ ਸੁਖ ਕਉ ਨਾਸ ਹੂਆ ਚਾਹੈ॥
ਤਬ ਇਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਮ ਈਰਖਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਇਹ ਮਹਾ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਭਗਵੰਤ
ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਧ ਵਿਰੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਇਹ ਭੀ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਤੁਝ ਕੋ ਕਛੁ ਲਾ-
ਭ ਨ ਹੋਵੈ॥ ਅਰ ਬਿਗਾਨੀ ਹਾਨਿ ਚਿਤਵਨੀ॥ ਸੋ ਵਿਵੇਕੀ ਮਲੀਨਤਾ ਕਾ ਲਛਣ ਹੈ ਪਰ ਜ-
ਬ ਤੂੰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਸੁਖ ਦੇਖ ਕਰ ਅਪ੍ਰਸੰਨ ਨ ਹੋਵੈ॥ ਅਰ ਉਸੀ ਕੇ ਸਮਾਨ ਸੁਖੀ ਹੂਆ ਚਾ-
ਹੇ ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਹੀਤੀ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਹ ਅਭਿਲਾਖਾ ਧਰਮ ਕੇ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ
ਹੋਵੇ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸੁਖ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ ਅਰ ਜਬ ਭੋਗਹੁ ਕੇ ਨਮਿਤ ਹੋਵੈ ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਅ-
ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਕਉ ਈਰਖਾ ਕਰਨੀ
ਅਜੋਗ ਹੈ॥ ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਵਾਨ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਸੰਤ ਕੀ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਸੁਭ ਕਰ-
ਤਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਤਾ ਦੇਖੈ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਧਨਵਾਨ ਕੇ ਉਦਾਰਤਾ ਸਹਤ ਦੇਖੈ॥ ਤਬ ਚਾਹੀਐ
ਜੋ ਮੈਂ ਭੀ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਹੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੋਵਹੂੰ॥ ਜੋ ਜਦਪ ਇਹ ਪੁਰਖ ਨਿਰਧਨ ਹੈ

ਤਉਭੀਸ਼ਾਂਤਕੀ ਸਰਧਾਕਰਕੇ ਧਨਵਾਨਕੀ ਉਦਾਰਤਾਕੇ ਫਲਕਉ ਪਾਵਤਾਹੈ॥ਐਸੇਹੀ
ਜਬਕੋਈ ਧਨਵਾਨ ਅਪਨੇ ਧਨਕੋ ਪਾਪੋਂ ਵਿਖੇ ਲਗਾਵਤਾਹੋਵੈ॥ਔਰ ਕੋਈ ਨਿਰਧਨ
ਉਸਕੋ ਦੇਖਕਰ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੈ॥ਜੋਜਬ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਧਨ ਹੋਤਾਤਬ ਮੈਂਭੀ ਐਸੇਹੀ
ਭੋਗ ਭੋਗਤਾ॥ਸੋ ਐਸੀਮਨਸਾ ਕਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਹੀਪਾਪੀਹੋਤੇਹੈਂ॥ਭਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਕਿ-
ਸੀਕੀ ਸੰਪਦਾ ਅਰ ਸੁਖ ਦੇਖਕਰ ਗਿਲਾਨ ਕਰਨੀ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਬ ਕੋਈ ਅ-
ਧਰਮੀ ਰਾਜਾ ਹੋਵੈ॥ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਹੋਵੈ॥ਤਬ ਉਸਕੇ ਸੁਖਕੋ ਦੇਖਕਰ ਦੋਖਦ੍ਰਿ-
ਸ਼੍ਟ ਆਵੈ॥ਤੋ ਪਰਵਾਨ ਹੈ॥ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਉਸਕੀ ਸਮਰਥਾਈ ਹੋਨੇ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਪਾਪੋਂ ਕਾਨਾਸ਼
ਹੋਤਾਹੈ॥ਜੋ ਇਸਕਾ ਲਛਣ ਇਹੁ ਹੈ॥ਜੋਜਬ ਵਹੁ ਅਧਰਮੀ ਰਾਜਾ ਅਥਵਾ ਓਹੁ ਦੁਰਾਚਾਰੀ
ਉਸ ਪਾਪਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ॥ਤਬ ਉਸਕੀ ਸੰਪਦਾ ਕਉ ਦੇਖਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ॥ਅਰ ਦੋਖਦ੍ਰਿ-
ਸ਼ਟਿ ਨ ਰਾਖੈ॥ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ॥ਅਰ ਜਦਪ ਇਹ ਈਰਖਾ ਐਸੀ ਹੈ ਜੋ ਸੁ-
ਭਾਵਕ ਹੀ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਆਨ ਫੁਰਤੀ ਹੈ॥ਅਰ ਅਪਨੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਇਸਤੇ ਦੂਰ ਨ-
ਹੀਂ ਹੋਤੀ ਪਰ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਉਸ ਈਰਖਾ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਕੋ ਮਹਾਂ ਮਲੀਨ ਜਾਣੈ ਅਰ ਭੈਮ
ਨ ਰਹੈ॥ਤਬ ਉਸ ਸੂਖਮ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਐਸਾ ਸਾਖੀਰੂਪ ਹੋਵੈ ਜੋ ਜਦਪ ਇਸਕੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ
ਕਾ ਸੁਖ ਅਰ ਦੁਖ ਇਸ ਹੀ ਕੇ ਹਾਥ ਹੋਵੈ॥ਤਉਭੀ ਈਰਖਾ ਕਰਕੇ ਉਸਕੇ ਸੁਖ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪ-
ਤਿ ਨ ਰਾਖੈ॥ ॥ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਉਪਾਇ ਈਰਖਾ ਕਾ॥ ॥ਤਾਂਤੇ
ਜਾਣਤੂੰ ਜੋ ਇਕ ਈਰਖਾ ਭੀ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਹੈ॥ਅਰ ਇਸ ਰੋਗ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਰਿਦੇ ਹੀ ਕਉ
ਦੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਤਾਂਤੇ ਇਸਕਾ ਉਪਾਵ ਭੀ ਬੁਝ ਅਰ ਤਤ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਸੋ ਬੁਝ
ਇਹੁ ਹੈ॥ਜੋ ਈਰਖਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਹਾਨ ਕਉ ਜਾਣੈ ਪਰ ਇਸ
ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਹਾਨ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ਜੋ ਈਰਖਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਸਰਬਦਾ ਚਿੰਤ-
ਵਾਨ ਅਰੁ ਦੁਖੀ ਰਹਤਾ ਹੈ॥ਅਰ ਜਦਪ ਅਪਨੇ ਮਨ ਵਿਖੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕਾ ਦੁਖ ਚਿਤਵਤਾ ਹੈ ਤਉਭੀ
ਪ੍ਰਥਮੇ ਤੋ ਆਪ ਹੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਕੇ ਜਲਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ॥ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਇਹ ਈਰਖਾ
ਮਹਾਂ ਦੁਖਰੂਪ ਹੈ॥ਅਰ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ॥ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਆਪਕੋ
ਪੜਾ ਜਲਾਵਤਾ ਹੈ ਅਤ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕੀ ਹਾਨ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ॥ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਭ ਕਿਸੀ
ਕਾ ਸੁਖ ਅਰ ਦੁਖ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵੰਤ ਨੇ
ਉਸ ਸੁਖ ਕੀ ਨੀਮਤ ਰਾਖੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸਕੇ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਨ ਬਢਤੀ ਹੈ ਨ ਘਟਤੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ
ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਈਰਖਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਇਸ ਹੀ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਈਰਖਾ ਦੁਖ ਦੇਤੀ ਹੈ
ਬਹੁੜ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁਖਦਾਇਕ ਹੈ ਜੋ ਈਰਖਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ

ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥ ਵਿਰੁਧ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਜੋ ਪੂਰਨ ਜਾਨ ਸਾਥ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰ
ਰਥਧ ਰਚੀ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਤਉ ਈਰਖਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ
ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੇ ਹੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕਾ ਭੀ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ
ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਈਰਖਾ ਕਰਨੀ ਮਨਮੁਖੀ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੀਐ
ਤਬ ਜਿਸ ਕੀ ਈਰਖਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਇਹ ਲਾਭ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਈਰਖਾ ਕਰਨੇ
ਹਾਰਾ ਇਸ ਹੀ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਪੜ੍ਹਾ ਜਲਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਹਾਨ ਕਛੂ ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਬਹੁੜ ਜਿ
ਸ ਕੀ ਤੂੰ ਈਰਖਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਧਰਮ ਕਾ ਲਾਭ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ
ਉਸ ਨੇ ਤੋ ਤੁਝ ਕੋ ਨਹੀ ਦੁਖਾਇਆ। ਅਰ ਤੂ ਹੀ ਇਸ ਕਾ ਦੁਖ ਚਿਤਵਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਤੇਰੇ ਸੁਭ
ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲ ਉਸ ਹੀ ਕੋ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਪਾਪਹੁ ਕਾ ਦੁਖ ਤੁਝ ਕੋ ਭੁੰਚਨਾ ਪਵੇਗਾ
ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਤੂੰ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੇ ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਹਿ। ਜੋ ਤੂੰ ਉਸ ਕੇ ਅਸਥੂਲ ਸੁਖ
ਕਾ ਨਾਸ ਚਾਹਿ। ਸੋ ਵਹੁ ਤੇਰੇ ਚਿਤਵਨੇ ਕਰ ਸੁਖ ਭੀ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋਤੇ। ਅਰ ਤੇਰੀ ਈਰ
ਖਾ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਕਰ ਭੀ ਉਸ ਕੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਸੁਖ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਤੂੰ ਇਸ
ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਦੁਖੀ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਦੁਖਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਬੋਵਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਤੂੰ
ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਜਾਣਤਾ ਹੈਂ। ਜੋ ਮੈ ਅਪੁਣਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੂੰ। ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੂੰ। ਪਰ
ਜਬ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖਹਿ ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ। ਅਰ ਅਪਨਾ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਤੂੰ ਸਰਬ
ਦਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਕਉ ਦੁਖੀ ਪੜ੍ਹਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਭਲੇ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਸੰ-
ਪਦਾ ਅਰ ਸੁਖ ਕਉ ਦੇਖ ਕਰ ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਈਹਾਂ ਭੀ ਸੁਖੀ
ਹੈਂ। ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇਂਗੇ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਉਤਮ ਪੁ
ਰਖ ਵਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਕੋ ਸੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ। ਅਥਵਾ ਵਿਦਿਆਵਾਨਹੁ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼
ਸੁਣ ਕਰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈ। ਅਥਵਾ ਉਨ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖੈ। ਸੋ ਈਰਖਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਇਨੋ
ਤੀਨੋਂ ਗੁਣਹੁ ਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਈਰਖਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਕੋ। ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹੁ
ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕੋ ਪਾਥਰ ਮਾਰੇ ਬਹੁੜ ਉਸ ਕਾ ਸਤ੍ਰੂ ਉਸ ਪਾਥਰ
ਕੀ ਚੋਟ ਤੇ ਬਚਾਵੈ। ਅਰ ਵਹੁ ਪਾਥਰ ਇਸ ਹੀ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕੋ ਲਾਗੈ। ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਹੀ ਕਾ ਨੇ
ਤ੍ਰ ਅੰਧ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਬਹੁੜ ਅਧਿਕ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਅਵਰ ਪਾਥਰ ਉਸ ਕਉ ਮਾਰੈ। ਤਬ ਉਸ
ਚੋਟ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨੇਤ੍ਰ ਭੀ ਅੰਧ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਬਹੁੜ ਅਵਰ ਪਾਥਰ ਮਾਰੇ ਤਬ ਉਸ
ਕਰਕੇ ਭੀ ਇਸ ਕਾ ਸ਼ੀਸ ਫੂਟੈ। ਬਾਰੰਬਾਰ ਐਸੇ ਹੀ ਆਪ ਕਉ ਘਾਇਲ ਕਰਤਾ ਹੈ।
ਅਰ ਵਹੁ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਇਸ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਹਸਤਾ ਰਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਈਰਖਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ

ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਦੁਖੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕੀ ਹਾਨਿ ਭੀ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ। ਬਹੁ-
ੜ ਜਬ ਹਾਥਹੁ ਅਰ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕੋ ਦੁਖਾਵੈ ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈ ਤਬ ਵਹੁ ਤਉ
ਅਧਿਕ ਦੁਖਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਬੂਝ ਕਾ ਉਪਾਉ ਜੋ ਮੈਨੇ ਕਹਾ ਥਾ। ਸੋ ਇਹੀ ਥਾ। ਜੋ ਜਿ-
ਸਨੇ ਈਰਖਾ ਕਉ ਹਲਾਹਲ ਵਿਖ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਾਣਿਆ। ਤਬ ਅਵਸਮੇਵ ਇਸ ਕਾ
ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਬਰਤਤ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਾਉ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਸੰਨ-
ਬੰਧ ਕਰਕੇ ਈਰਖਾ ਉਪਜਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਤੇ ਦੂਰ ਕਰੈ।
ਸੋ ਈਰਖਾ ਕਾ ਬੀਜ ਅਭਿਮਾਨ ਅਰ ਵੈਰਭਾਵ ਅਰ ਮਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀ-
ਐ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਜੋ ਐਸੇ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਵ ਕਉ ਮੂਲ ਹੀ ਤੇ ਦੂਰ ਕਰੈ। ਤਬ ਈਰਖਾ ਕਾ
ਬੀਜ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋਇ ਜਾਵੈ। ਬਹੁੜ ਇਕ ਇਹੀ ਉਪਾਉ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਈਰਖਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਕੀ
ਨਿੰਦਾ ਕੀਆ ਚਾਹੇ। ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰੈ। ਅਰ ਜਬ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕੀ ਹਾਨ ਕੀਆ ਚਾਹੇ ਤ-
ਬ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੈ। ਅਰ ਜਬ ਅਭਿਮਾਨ ਕਾ ਅੰਕੁਰ ਉਪਜਨੇ ਲਾਗੇ ਤਬ ਦੀਨਤਾ ਕਉ
ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਉਤਮ ਉਪਾਵ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਇਸ ਕਾ ਵੈਰਭਾਵ ਹੋਵੈ।
ਤਬ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਕੀ ਭਲਾਈ ਵਰਨਨ ਕਰੈ ਤੋ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਈਰਖਾ ਦੂਰ ਹੋ
ਜਾਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਮਨ ਐਸਾ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਸਹਣ ਸੀਲਤਾ ਕਰਕੇ
ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਤੂੰ ਸਹਣ ਸੀਲ ਹੋਵੈ-
ਗਾ। ਤਬ ਤੇਰਾ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਤੁਝ ਕੋ ਨਿਬਲ ਜਾਨੇਗਾ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਦਪ ਮਨ ਕੇ
ਸੁਭਾਵ ਕਉ ਵਿਪਰਜੈ ਕਰਨਾ ਉਤਮ ਔਖਧੁ ਹੈ। ਪਰ ਅਤਿ ਕਠਨ ਹੈ। ਅਰ ਬ ਇਹ
ਜੋ ਇਸ ਵਿਖੈ ਧੀਰਜ ਕਰਨਾ ਅਤਿ ਕਠਨ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਜਗਿਆਸੀ ਕੀ ਬੁਧਿ ਵਿਖੇ
ਐਸਾ ਬਲ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਈਰਖਾ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕੋ ਲੋਕ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਦੁਖ ਜਾਣੈ ਅਰ
ਇਨ ਕੇ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਪਰਮ ਸੁਖ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਦੇਖੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਜਤਨ ਬਿਨਾ ਹੀ ਇਸ
ਔਖਧ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਦਪ ਸਭ ਹੀ ਔਖਧ ਕਟਕ ਅਰ ਕਸੈ-
ਲੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਤਉ ਭੀ ਬੁਧਵਾਨ ਪੁਰਖ ਕਟਕਤਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਔਖਧ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕ-
ਰਤਾ। ਅਰ ਜਬ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਔਖਧ ਕੋ ਕਟਕ ਜਾਨ ਕਰ ਤਿਆਗ ਦੇਵੈ ਤਬ ਵਹੁ ਰੋ-
ਗੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਅਪਨੇ ਜਤਨ ਕਰਕੇ
ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਅਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕੋ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵ ਹੈ ਅਰੁ ਪਰਾਧੀਨ ਹੈ।
ਪਰੰਤਉ ਭੀ ਇਤਨਾ ਇਸ ਕੋ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਦਪ ਮਨ ਤੇ ਈਰਖਾ ਅਰ ਕ੍ਰੋ-
ਧ ਕੇ ਬੀਜ ਕੋ ਦੂਰ ਨ ਕਰ ਸਕੈ। ਤਬ ਵਚਨ ਅਰ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਤੋ ਵੈਰਭਾਵ ਨ ਕਰੈ। ਅ-

ਰੁਬੁਧ ਵਿਖੇਭੀ ਇਸਕੋ ਮਲੀਨ ਜਾਣੈ।ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੇ।ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਮਲੀ
ਨਸੁਭਾਵਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਤੇਦੂਰ ਹੋਵੈ ਤਬ ਭਲਾ ਹੈ।ਜਬ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਐਸੇ ਪੁਰਖਾਰਥ
ਕੋਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ।ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਕਛੁਕ ਮਨਕੇ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਇਸਕੋ ਪਕੜ ਨ ਹੋ
ਵੇਗੀ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਸਕੀ ਸਰਧਾ ਵਿਖੇ ਮਲੀਨਤਾ ਕਛੁ ਨਹੀਂ।ਅਰ ਜੀਵਤ ਕਰਕੇ ਅਕਸ
ਮਾਤ੍ਰ ਕਛੁਕ ਸੰਕਲਪ ਫੁਰਆਵਤਾ ਹੈ।ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਹੋਜਾਵੇਗਾ
ਪਰ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ।ਜੋ ਜਦਪਿ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਈਰਖਾ ਕੀ ਬੁਰਾਈ ਨ
ਜਾਣੈ।ਪਰ ਜਬ ਬਚਨ ਅਰ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਵੈਰ ਭਾਵਨ ਕਰੈ।ਤਬ ਮਨ ਕੇ ਸੰਕਲਪ
ਕੀ ਪਕੜ ਇਸਕਉ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ।ਜੋ ਇਹ ਅਜੋਗ ਹੈ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਹ ਈਰਖਾ ਤਉ
ਕੇਵਲ ਮਨ ਹੀ ਕਾ ਕਰਮ ਹੈ।ਸੋ ਜਬ ਇਸੀ ਕਾ ਸੁਖ ਦੇਖਕਰ ਤਪਾਇਮਾਨ ਹੋਵੈ।ਅਰ
ਦੁਖ ਦੇਖਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ।ਤਬ ਇਸਤੇ ਅਧਿਕ ਪਾਪ ਕਿਆ ਹੈ।ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਪਾਪ ਤੇ ਤਬ
ਹੀ ਛੁਟੈ।ਜਬ ਇਸ ਸੁਭਾਵ ਕਉ ਮਲੀਨ ਜਾਣੈ।ਅਰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸਤੇ ਦੂਆ ਚਾਹੇ।
ਤਬ ਸੁਧ ਮਨਸਾ ਕਰਕੇ ਵਹੁ ਮਲੀਨ ਸੰਕਲਪ ਦੂਰ ਹੋਜਾਤਾ ਹੈ।ਪਰ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਅਰ ਮਿਤ੍ਰ
ਕੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸਮਤਾ ਤਬ ਹੀ ਹੋਤੀ ਹੈ।ਜਬ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਏਕਤਾ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋਵੈ।ਅਰਥ ਇਹੁ ਜੋ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕੋ ਪਰਾਧੀਨ ਦੇਖੈ।ਅਰੁ ਸਰਬ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਕਰਤਾ
ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਜਾਣੈ।ਸੋ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਮਹਾਂ ਦੁਰਲਭ ਹੈ।ਅਰ ਜਦਪਿ ਕਿਸੀ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ
ਬਿਜਲੀਵਤ ਚਮਤਕਾਰ ਦਿਖਾਵਤੀ ਹੈ।ਤਉ ਭੀ ਸਰਬਦਾ ਇਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤੀ।ਅ-
ਰ ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਐਸੇ ਪਰਮਪਦ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਪਾਈ ਹੈ ਤੇ ਭੀ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਸੰਤ ਜਨ ਹੈਂ।੪
॥ ।ਅਬ ਪਾਂਚਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੀ ਨਿਖੇ
ਧ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗੀ। ।ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਸਰਬ ਵਿਘਨਹੁ ਕਾ ਮੂ-
ਲ ਹੈ।ਅਰ ਇਸਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਭੀ ਸਰਬ ਪਾਪਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ।ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਹ ਮਾਇਆ ਕੈਸੀ
ਹੈ।ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮਹੁ ਕੀ ਬੈਰਨ ਹੈ।ਅਰੁ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ-
ਹੁ ਕੀ ਭੀ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੀ ਹੈ।ਪਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮਹੁ ਕੀ ਵੈਰਨ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।ਜੋ ਉ-
ਨਕੇ ਆਗੇ ਆਪਕਉ ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਦਿਖਾਵਤੀ ਹੈ।ਅਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਛਲਹੁ
ਕਉ ਪਸਾਰਤੀ ਹੈ।ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਵਹੁ ਜਗਿਆਸੀ ਵੈਰਾਗ ਅਰ ਇਸਕੇ ਤਿਆ-
ਗਨੇ ਵਿਖੇ ਜਤਨ ਕਰਤੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ।ਅਰੁ ਆਪਕਉ ਬਚਾਇਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ।ਬਹੁ
ੜ੍ਹ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਬੇਮੁਖਹੁ ਕੀ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ।ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਉਨਕਉ ਅਪਨੇ ਊਪ
ਰ ਰੀਝਾਵਤੀ ਹੈ।ਅਰ ਜਬ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਮਾਦ ਕਰਕੇ ਮੋਹਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।ਤਬ ਉਨਕਾ ਤ੍ਰੀ

ਤਿਆਗ ਕਰਜਾਤੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਦੁਰਾਚਾਰਨਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਗ੍ਰਿਹ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ
ਭਟਕਤੀ ਫਿਰਤੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਅਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮਹੁ ਕਉ ਸਰਬਦਾ ਹੀ ਪਡ਼ੀ ਦੁਖ ਦੇਤੀ ਹੈ
॥ ਬਹੁੜ ਜਬ ਇਸਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਮਾਨੁਖ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਬ
ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਉ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਬੁਧਵਾਨ ਨੇ ਇਸਕੇ ਛਲਨਹੁ ਕਉ ਭ-
ਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਕਰ ਇਸਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਸੋ ਇਸਕੇ ਵਿਘਨਹੁ ਤੇ ਵਹੁ
ਛੂਟਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਮਹਾਂ ਛਲ ਰੂਪ ਹੈ
॥ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਜੋ ਸੰਤਜਨਹੁ ਕਉ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ॥ ਅਰੁ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਹੁ ਅਰ ਵਚਨ ਜੋ ਉਤਪਤ ਕੀਏ ਹੈਂ॥ ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜੀਵਹੁ
ਕਉ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਵਿਵਰਜਤ ਕਰਹਿ॥ ਬਹੁੜ ਇਸਕੇ ਛਲਹੁ ਅਰ ਵਿਘਨ
ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰ ਦਿਖਾਵਹਿ॥ ਤਬ ਇਹ ਜੀਵ ਮਾਇਆ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਚਿਤ ਹੋਕਰ ਪਰਲੋ
ਕ ਮਾਰਗ ਕੇ ਜਤਨ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵਹਿ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁ-
ਰਖ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮਹੁ ਸਾਥ ਚਲਾ ਜਾਤਾ ਥਾ॥ ਤਬ ਮਿਰਤਕ ਪਸ਼ੂ ਕਉ ਦੇਖਤ ਭਇ
ਆ॥ ਅਰ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ॥ ਜੋ ਮੈਂ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਦੁਹਾਈ ਕਰਕੇ ਕਹਤਾ ਹੂੰ॥ ਜੈਸੇ ਇਹ ਮ੍ਰਿ
ਤਕ ਪਸ਼ੂ ਐਸਾ ਕੁਰੀਲ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਸਕੀ ਓਰ ਕੋਈ ਦੇਖਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ॥ ਤੈਸੇ ਇਹ ਮਾਇ-
ਆ ਸੰਤਜਨਹੁ ਕੇ ਆਗੇ ਇਸਤੇ ਭੀ ਅਤਿ ਕੁਰੀਲ ਹੈ॥ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਦਰ-
ਬਾਰ ਵਿਖੇ ਇਸ ਮਾਇਆ ਕੀ ਕਛੁ ਕਭੀ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਹੋਤੀ॥ ਤਬ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕਉ ਰੰਚਕ
ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਨ ਮਿਲਤੀ॥ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਸ ਮਾਇਆ ਕੋ
ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਹੈ॥ ਅਰ ਇਸਕੀ ਜੋ ਸਰਬ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕਉ ਭੀ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਹੈ॥ ਪਰ ਇ-
ਕ ਵਹੀ ਪਦਾਰਥ ਧ੍ਰਿਕਾਰ ਤੇ ਰਹਤ ਹੈ॥ ਜੋ ਕੇਵਲ ਭਜਨ ਹੀ ਕੇ ਨਮਿਤ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕ-
ਰੀਐ॥ ਬਹੁੜ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਿਸਨੇ ਮਾਇਆ ਕਉ ਅਪਣਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੀਆ ਹੈ॥
ਸੋ ਪਰਲੋਕ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੂਆ ਹੈ॥ ਅਰੁ ਜਿਸਨੇ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ
ਹੈ॥ ਬਹੁੜ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸਨੇ ਮਾਇਆ ਕਉ ਅਪਨਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਸੋ ਪ-
ਰਲੋਕ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਜਿਸਨੇ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ
ਮਾਯਾ ਕੇ ਭੋਗੋਂ ਤੇ ਵਿਰਸ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਨਾਸਵੰਤ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੇ ਅਰ
ਸਤ ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੇ॥ ਬਹੁੜ ਇਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਬਾਰ
ਅਬੂਬਕਰ ਸਦੀਕ ਨੇ ਜਲ ਮਾਗਿਆ ਥਾ॥ ਤਬ ਲੋਕਹੁ ਨੇ ਉਨਕੇ ਸਰਬਤ ਕਾ ਕਟੋਰਾ ਆਨ
ਦੀਆ॥ ਸੋ ਜਬ ਪਾਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ ਤਬ ਐਸਾ ਰੁਦਨ ਕਰਤੇ ਭਏ ਜੋ ਉਨਕੋ ਦੇਖਕਰ ਸਭ ਹੀ

ਲੋਕ ਰੁਦਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ ਅਰ ਕੋਈ ਪੂਛ ਨ ਸਕੈ ਜੋ ਤੁਮ ਕਿਉ ਰੋਵਤੇ ਹੋ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਮੋ-
ਨ ਕਰੀ ਤਬ ਪ੍ਰੀਤਮਹੁ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਤੁਮਾਰੇ ਰੁਦਨ ਕਾ ਕਾਰਣ ਕੌਨ ਥਾ। ਤਬ ਅਬੂਬਕਰ
ਸਦੀਕ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਏਕ ਬਾਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਧਿਆਨ ਵਿਖੇ ਬੈਠਾ ਥਾ। ਅਰ ਹਾਥੋਂ ਕਰ ਕੇ ਕਿਸੀ
ਕੋ ਹਟਾਵਤਾ ਥਾ। ਪਰ ਮੁਝ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੁਛ ਨਹੀ ਆਇਆ। ਤਬ ਮੈ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਤੁਮ ਕਿਸ ਕੋ
ਹਟਾਵਤੇ ਥੇ। ਬਹੁੜ ਉਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਬਾਰੰਬਾਰ ਮੇਰੇ ਨਿਕਟ ਆਵਤੀ ਹੈ।
ਅਰ ਮੈਂ ਉਸ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਪਰ ਇਹ ਮਾਇਆ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਤੀ ਹੈ ਜੋ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਛ-
ਲਹੁ ਤੇ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਤੁਝ ਤੇ ਪੀਛੇ ਹੋਵੇਂਗੇ ਸੋ ਆਪ ਕੋ ਮੇਰੇ ਛਲਹੁ ਤੇ ਬਚਾਇ ਨ ਸ-
ਕੈਂਗੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਬਤ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਮੈ ਇਸ ਨਿਮਤ ਡਰਿਆ ਹੂੰ ਜੋ ਮਤ ਵਹੁ ਮਾਇਆ ਆਇ-
ਹੀ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕਰ ਆਈ ਮਿਲੀ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰੂੰ। ਬਹੁੜ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਉ
ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਨਿਪਰਾਧਭੁ ਹੈ ਅਰ ਨਿਰਧਨਾ ਧਨ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਕ-
ਰ ਕੇ ਮੂਰਖ ਹੀ ਇਸ ਕੋ ਸਿਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਇਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਵਿਖੇ ਈਰਖਾ ਵਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।
ਜੋ ਵਿੱਦਿਆ ਹੀਨ ਹੈਂ ਅਰ ਇਸ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਜਤਨ ਵਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਧਰਮ ਤੇ ਰਹਿਤ
ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਪਰਭਾਤ ਸਮੇ ਉਠ ਕਰ ਮਾਇਆ ਹੀ ਕੇ ਕਾਰਜਹੁ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤੇ ਹੈਂ
ਸੋ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੈਂ। ਅਰ ਮਾਇਆ ਧਾਰੀ ਜੀਵ ਵਿਖੇ ਚਾਰ ਲਛਣ ਅਵਸਮੇ
ਵ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਤਉ ਉਸ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਕਦਾਚਿਤ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਅਰ ਦੂਸ
ਰਾ ਜੰਜਾਲਹੁ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਅਸ਼ਕਤ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਦਾਚਿਤ ਮੁਕਤ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰ
ਤੀਸਰਾ ਸਰਬਦਾ ਅਤ੍ਰਿਪਤ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਚਉਥਾ ਉਸ ਕੀ ਆਸਾ ਕਦਾਚਿਤ ਸੰਪੂਰਨ ਨ
ਹੀ ਹੋਤੀ। ਇਸੀ ਪਰ ਅਬੂ ਹਰੇਰਾ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਬਾਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ
ਮੁਝ ਕਉ ਕਹਿਤ ਭਇਆ ਜੋ ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸਪੂਰਨਤਾ ਕੋ ਦੇਖਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਇ-
ਤਨਾ ਕਹ ਕਰ ਮੁਝ ਕੋ ਕੁਚੀਲ ਠਉੜ ਵਿਖੇ ਲੇ ਗਏ। ਜੋ ਤਹਾਂ ਪਸ਼ੂਅਹੁ ਅਰ ਮਾਨੁਖਹੁ
ਕੇ ਅਸਤ ਪੜੇ ਥੇ। ਵਿਸ਼ਟਾ ਅਰ ਪੁਰਾਤਨ ਵਸਤ੍ਰ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਪੜੇ ਥੇ। ਤਬ ਉਨ ਕੋ ਦੇਖ
ਕਰ ਕਹਤ ਭਏ ਹੇ ਭਾਈ ਇਹ ਜੋ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੇ ਸੀਸ ਦੇਖਤਾ ਹੈਂ ਜੋ ਤੁਮਾਰੀ ਨਿਆਈ ਤ੍ਰਿ
ਸ਼ਨਾ ਅਰ ਈਰਖਾ ਕਰ ਪੂਰਨ ਥੇ। ਸੋ ਅਬ ਇਨ ਕੇ ਹਾਡਹੁ ਪਰ ਤੁਚਾ ਭੀ ਨ ਰਹੀ ਅਰ ਸ਼ੀ
ਘ੍ਰ ਹੀ ਭਸਮ ਹੋ ਜਾਵੈਂਗੇ। ਅਰ ਵਹੁ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਬਿੰਜਨ ਜੋ ਮੀਠੇ ਖਾਤੇ ਥੇ ਅਰ ਜ
ਤਨ ਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਥੇ। ਸੋ ਅਬ ਸਭ ਹੀ ਬਿਸ਼ਟਾ ਕਾ ਰੂਪ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ
ਕੇ ਵਸਤ੍ਰ ਸਭ ਹੀ ਪੁਰਾਤਨ ਹੋ ਕਰ ਭੋਜਮ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਜਿਨਹੁ ਘੋੜਿਓ ਅਰ ਹਾਥੀ
ਅਹੁ ਪਰ ਚੜ੍ਹ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕਰ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਫਿਰਤੇ ਥੇ ਸੋ ਤਿਨ ਕੀ ਹਾਡ ਹੀ ਸ਼ੇਖ ਰਹਿ

ਗਏਹੈਂ।ਸੋਮਾਇਆਕਾ ਸਪੂਰਣ ਆਦਿਅੰਤ ਇਹੀਹੈ।ਬਹੁੜ ਇਉਭੀ ਕਹਾਹੈ।ਜੋ
ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖ ਜਪਤਪ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਭੀਨਰਕਗਾਮੀ ਹੋਵਹਿੰਗੇ।ਕਾਹੇ
ਤੇ।ਜੋ ਜਬ ਮਾਇਆਕੇਪਦਾਰਥੋਂਕਉ ਦੇਖਤੇ ਥੇ।ਤਬ ਅਧਿਕ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਅੰਗੀ
ਕਾਰ ਕਰਤੇ ਥੇ।ਬਹੁੜ ਏਕਵਾਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮਹੁਕੇ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ।
ਜੋ ਆਪਕੋ ਅੰਧ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਪੁਰਖ ਕੌਨ ਹੈ।ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮਾਇਆ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਕ-
ਰਤਾ ਹੈ।ਸੋ ਆਪਕੋ ਅੰਧ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮਾਇਆਤੇ ਵਿਰਕਤ ਹੋ
ਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਘਟਾਵਤਾ ਹੈ।ਤਬ ਉਸਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਅਨਭਵ
ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਗਟਾਵਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਹੀ ਉਸਕੀ ਬੁਧਿ ਉਜਲ ਹੋਤੀ ਹੈ।ਅਰ
ਜਥਾਰਥ ਕੇ ਮਾਰਗਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਖਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਨੇ ਇਉਭੀ ਕਹਾ ਹੈ।
ਜੋ ਮਾਇਆਕੇ ਪਦਾਰਥਹੁਕਾ ਸਿਮਰਨ ਭੀ ਨਾ ਕਰੇ ਸੋ ਮਾਇਆ ਕੀ ਜਿਸ ਵਾਰਤਾਕ-
ਰਨੀ ਅਜੋਗ ਹੂਈ।ਤਬ ਉਸਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨੀ ਅਰ ਉਸਕੀ ਤਪਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜ-
ਤਨ ਕਰਨਾ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਇਸੀ ਪਰ ਮਿਹਤਰ ਈਸੇ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਇਆ
ਕੋ ਅਪਨਾ ਸੁਆਮੀ ਨ ਬਨਾਵਹੁ ਤਬ ਤੁਮਕੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਨ ਕਰੈ।ਅ
ਰਥ ਇਹ ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਾਥ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤ ਨ ਕਰਹੁ।ਤਬ ਇਸਕੇ ਜੰਜਾਲ ਵਿਖੇ ਬੰ
ਧਮਾਨ ਨ ਹੋਵਹੁ।ਬਹੁੜ ਉਸ ਪਦਾਰਥਕੋ ਸੰਚਹੁ ਜੋ ਜਿਸਕੇ ਸੰਚਨੇ ਵਿਖੇ ਤੁਮਕੋ ਕਦ
ਛਿਤ ਭੈ ਨਾ ਹੋਵੈ ਅਰ ਇਉਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਏ
ਕ ਪੁਰਖ ਕੀਆਂ ਦੋਇ ਇਸਤ੍ਰੀਆ ਹੋਵੈਂ।ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਜਬ ਏਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੀ ਹੈ
ਤਬ ਦੂਸਰੀ ਦੁਖਤ ਹੋਤੀ ਹੈ।ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਮਾਇਆ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਤ
ਹੈ।ਤਬ ਪਰਲੋਕ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਜਬ ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ
ਹੂਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ।ਤਬ ਮਾਇਆ ਸਾਥ ਵਿਰੁਧ ਕਰਤਾ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਮੇਹਤਰ ਈਸੇ
ਨੇ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮੋ ਕੋ ਇਉਭੀ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਮਾਰੇ ਦੇਖਤੇ ਹੀ ਇਸ ਮਾਇਆ ਕਉ
ਧਰਤੀ ਪਰ ਡਾਰਤਾ ਹੂੰ।ਤਾਂਤੇ ਤੁਮ ਭੀ ਇਸਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕਰੋ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ
ਤੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਐਸੀ ਮਲੀਨ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਪਾਪ ਇਸਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।ਬਹੁੜ
ਜਬ ਲਗ ਇਸਕਾ ਤਿਆਗ ਨ ਕਰੀਏ ਤਬ ਲਗ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਇ ਨਹੀ ਸ-
ਕੀਤਾ।ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸੋ।ਅਰ ਇਸਕੇ ਕਾਰਜੋ ਬੀ ਸੰਪੂਰ
ਨਤਾ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨ ਹੋਵਹੁ।ਬਹੁੜ ਐਸੇ ਜਾਨੋ ਜੋ ਸਰਬ ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਮੂਲ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ।
ਅਰ ਸਰਬ ਭੋਗੋਂ ਕਾ ਫਲ ਸੋਗ ਅਰ ਦੁਖ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਜੈਸੇ ਜਲ ਅਰ ਅਗਨਿ

ਕਾ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਏਕਠੀ
ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਸੰਤ ਜਨ ਮਾਇਆ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ
ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਦਿਨ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਮੇਘ ਅਰ ਬਿਜਲੀ ਕਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੋਤ ਭਇ
ਆ। ਤਬ ਮੇਹਤਰ ਈਸਾ ਮੇਘ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਅਸਥਾਨ ਕੋ ਢੂੰਢਨੇ ਲਾਗਾ। ਤ-
ਹਾਂ ਇਕ ਤੰਬੂ ਕਉ ਦੇਖਤ ਭਇਆ। ਪਰ ਜਬ ਤੰਬੂ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ। ਤਬ ਊਹਾਂ ਇ
ਕ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇਖੀ। ਬਹੁੜ ਊਹਾਂ ਤੇ ਨਿਕਸ ਕਰ ਪਹਾੜ ਕੀ ਕੰਦ੍ਰਾ ਵਿਖੇ ਗਇਆ। ਤਬ
ਆਗੇ ਇਕ ਸਿੰਘ ਬੈਠਾ ਹੂਆ ਦੇਖਿਆ। ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਤ ਭਇ
ਆ। ਜੋ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤੈਨੇ ਸਭ ਕਿਸੀ ਕੋ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਦੀਆ ਹੈ। ਅਰੁ ਕੇਵਲ ਮੇਰ
ਹੀ ਅਸਥਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਤਬ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੂਈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਤੁਝ ਕੋ ਕੁਸੰਗ ਤੇ ਬਚਾਇ ਰਾਖਿ
ਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੇਰੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਮੇਰੀ ਦਯਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਅਵਰ
ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਮਿਹਤਰ ਸੁਲੇਮਾਨ ਕਾ ਅਧਿਕ ਈਸ੍ਵਰਜ ਹੂਆ। ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਪਸੂ
ਪੰਛੀ ਅਰ ਮਾਨੁਖ ਦੇਵਤੇ ਪਰੀਆਂ ਉਸ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨਨੇ ਲਗੇ। ਤਬ ਕਿਸੀ ਤਪਸੀ ਨੇ
ਸੁਲੇਮਾਨ ਕੋ ਕਹਾ। ਜੋ ਤੁਝ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਬਡਾ ਈਸ੍ਵਰਜ ਤੇ ਏਕ ਵਾਰ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇ
ਨਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਉਚਾਰ ਇਸਥਿਰ ਰਹੇਗਾ। ਅਰ ਮੇਰਾ ਈਸ੍ਵ-
ਰਜ ਸਭ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਹੁੜ ਏਕ ਅਵਰ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਿਹਤਰ ਨੂਹ ਕੀ ਆਰਬ
ਲਾ ਸਹੰਸ੍ਰ ਵਰਖ ਪਰਜੰਤ ਹੁਈ ਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਗਿਆ। ਤਬ ਦੇਵਤੇ ਅਉਨੇ ਪੂਛਿ
ਆ। ਜੋ ਤੈਨੇ ਏਤੀ ਆਰਬਲਾ ਵਿਖੇ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਮਿਹਤਰ ਨੂਹ
ਨੇ ਕਹਾ। ਜੈਸੇ ਸਰਾਇ ਕੇ ਏਕ ਦਰਵਾਜੇ ਵਿਖੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਜਾਈਏ ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਦਰਵਾਜੇ ਤੇ
ਬਾਹਰ ਨਿਕਸੀਐ। ਸੋ ਮੈਨੇ ਏਤੀ ਆਰਬਲਾ ਵਿਖੇ ਜਗਤ ਕਾ ਜੀਵਨਾ ਐਸੇ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ
ਬਹੁੜ ਮੇਹਤਰ ਈਸੇ ਜੀਉ ਲੋਕਹੁ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ। ਜੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਮ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤ
ਮ ਹੋਵੇਂ ਸੋ ਵਹੁ ਲਛਣ ਕੌਣ ਹੈ। ਤਬ ਮਿਹਤਰ ਈਸੇ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੁਮ ਮਾਇਆ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਨ ਹੋਵੋ ਤਬ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੋਵਹੁਗੇ। ਸੋ ਮਾਇਆ ਕੀ ਨਿਖੇਧ ਵਿਖੇ
ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਨੇ ਐਸੇ ਹੀ ਵਚਨ ਬਹੁਤ ਕਰੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਅਲੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪੁ
ਰਖ ਨੇ ਇਨ ਖਸ਼ੂ ਭੇਦੋਂ ਕੋ ਜਾਨਿਆ ਹੈ ਸੋ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਨਰਕਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ
ਪਰਮ ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਥਮੇ ਤੋ ਜਿਸ ਨੇ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਛਾਨਿਆ ਹੈ
ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਸ ਕੇ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਉ ਛਲ
ਰੂਪ ਜਾਨਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮਨ ਸਾਥ ਵਿਰੁਧ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਸ ਕੀ ਆਗਿਆ

ਨਹੀਂ ਮਾਨਤਾ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ਸੋ ਜਥਾਰਥ ਵਸਤ ਇਹੀ ਹੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਨੇ ਝੂਠ ਹੀ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਸਹਜੇ ਹੀ ਉਸ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਕੋ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਇਸ ਕੇ ਸੁਖਹੁ ਕੋ ਵਿਰਸ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਵਿਰਕਤੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਨੇ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਸੁਖ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਸੋ ਸਰਬਦਾ ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਕੇ ਜਤਨ ਵਿਖੇ ਹੀ ਇਸਥਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਬੁਧਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮਾਇਆ ਕਾ ਪਦਾਰਥ ਤੁਝ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਤੁਝ ਤੇ ਆਗੇ ਭੀ ਕਿਸੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ ਥਾ। ਅਰ ਤੁਝ ਤੇ ਪੀਛੇ ਭੀ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਕੇ ਪਾਸ ਜਾਵੈਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਨਿਜ ਕਰੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਐਸੇ ਪਦਾਰਥ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਿਉਂਕਰ ਹੂਜੀਐ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਦਿਕ ਤੇ ਅਧਿਕ ਤੇ ਤਉ ਤੇਰਾ ਕਾਰਜ ਹੀ ਕਛੁ ਨਹੀਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਇਸ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਅਪਣਾ ਨਾਸ ਕਿਉਂ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਤੁਝ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਰਬ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਬ੍ਰਤ ਰਾਖੋ। ਤਬ ਤੇਰੇ ਊਪਰ ਸੁਖਹੁ ਕਾ ਦੁਆਰ ਖੁਲੈਗਾ ਸੋ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਸੁਖਹੁ ਕੀ ਪੂੰਜੀ ਵਾਸਨਾ ਅਰ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਹੈ। ਅਰ ਲਾਭ ਇਸ ਕਾ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਕ ਸੰਤ ਜਨ ਕੋ ਕਿਸੀ ਜਗਿਆਸੀ ਨੇ ਕਹਾ ਥਾ। ਜੋ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਤੇ ਮਾਇਆ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਕਵਨ ਉਪਾਇ ਕਰੂੰ। ਤਬ ਸੰਤ ਜਨ ਕਹਿਤ ਭਇਆ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਤਉ ਮਾਇਆ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਤ ਕਰਹੁ ਬਹੁੜ੍ਹ ਸੁਭ ਅਰਥ ਉਸ ਕੋ ਖਰਚ ਕਰਾ ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਸਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੋ ਇਹ ਉਪਾਉ ਉਨੋਂ ਨੇ ਇਸ ਨਮਿਤ ਕਹਾ ਥਾ। ਜੋ ਧਰਮ ਕੀ ਉਪਾਰਜਨਾ ਅਰ ਸੁਭ ਅਰਥ ਖਰਚਨੇ ਕਰ ਕੇ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਵਿਰਕਤ ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਜੁਨੈਲ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਮਾਟੀ ਕਾ ਬਾਸਨ ਇਸਥਿਰ ਹੋਵੈ ਅਰ ਸੁਵਰਣ ਕਾ ਬਾਸਨ ਖੀਣ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਬੁਧਵਾਨ ਕਉ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਾਟੀ ਕੇ ਅਸਥਰ ਬਾਸਨ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈ ਅਰੁ ਨਾਸ ਹੋਣੇ ਹਾਰੇ ਸੁਵਰਨ ਕੋ ਤਿਆਗ ਦੇਵੈ। ਪਰ ਇਹੁ ਮਾਇਆ ਤੋ ਮਾਟੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ। ਅਰੁ ਖਿਣ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਣਾਸ ਕੋ ਪਾਵਤੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਸੁਖ ਸੁਵਰਨ ਵਤ ਨਿਰਮਲ ਹੈ। ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਕਿਉਂਕਰ ਪਰਵਾਨ ਹੈ। ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਸੁਖ ਤਿਆਗ ਦੀਜੀਐ। ਅਰੁ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗਹੁ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੀਐ ਸੋ ਇਹ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਇਆ ਕੇ ਛਲ ਤੇ ਭੈ ਕਰੋ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਮਾਇਆ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨਹਾਰਿਓਂ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰ-

ਕਾਰਕਹੈਂਗੇ।ਜੋ ਜਿਸ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗਹੁ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਨਿੰਦ ਕਹਾ ਹੈ।ਸੋ ਇਹੁ ਪੁਰਖ
ਉਸਹੀ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ।ਇਬਨਮਾਸਊਦ ਸਾਂਈਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਸ-
ਭ ਹੀ ਮਾਨੁਖ ਪਰਦੇਸੀ ਹੈਂ।ਅਰ ਜੇਤੀ ਕਛੁ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਹੈ ਸੋ ਬਿਗਾਨੀ ਹੈ।
ਤਾਂਤੇ ਪਰਦੇਸੀ ਕੋ ਅਵਸਮੇਵ ਚਲਣਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਈਹਾਂ ਹੀ ਰਹਜ
ਵੇਗੀ।ਬਹੁੜ ਲੁਕਮਾਨ ਸਾਂਈਲੋਕ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਉ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਜਬ ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਕੇ
ਸੁਖ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇਗਾ।ਤਬ ਲੋਕ ਅਰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕਾ ਸੁਖ ਤੁਝ ਹੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ।
ਅਰ ਜਬ ਮਾਇਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੇਗਾ।ਤਬ ਦੋਨੋ ਲੋਕਹੁ ਵਿਖੇ ਤੇਰੀ ਹ
ਨ ਹੋਵੇਗੀ।ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਫੁਜੈਲ ਸਾਂਈਲੋਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪ੍ਰਲੋਕ
ਤੇ ਹਤ ਮੁਝ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੈਂ।ਅਰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਉਨ ਕਾ ਡੰਡ ਭੀ ਦੇਨਾ ਪੜੈ ਤੌ ਭੀ ਮੁਝ ਕੋ ਅਸ
ਥੂਲ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਲਜਾ ਆਵਤੀ ਹੈ।ਜੈਸੇ ਤੁਮ ਮਿਰਤਕ ਪਸ਼ੂ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਲਜਾਮਾਨ ਹੋ
ਤੇ ਹੈਂ।ਇਸੀ ਪਰ ਹਸਨ ਬਸਰੀ ਨੇ ਉਮਰ ਅਬਦਿਲ ਅਜੀਜ ਕੀ ਓਰ ਪਾਤੀ ਲਿਖੀ
ਥੀ।ਜੋ ਅੰਤਕਾਲ ਕੇ ਦਿਨ ਕਉ ਮਾਇਆ ਦੇਖਾ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕੇ ਮਸਤਕ ਪਰ ਮ-
ਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਅਵਸਮੇਵ ਆਵੇਗਾ।ਬਹੁੜ ਉਮਰ ਅਬਦਿਲ ਅਜੀਜ ਨੇ ਲਿ
ਖਿਆ ਹੈ।ਜੋ ਹਮ ਕੋ ਤੌ ਸਰਬਦਾ ਅੰਤਕਾਲ ਕਾ ਦਿਨ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਆਵਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇ
ਹ ਸੰਸਾਰ ਅਨਹੂਆ ਹੀ ਭਾਸਤਾ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ ਸੰਤਜਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ
ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਮਰਨੇ ਕੋ ਭੀ ਸਾਚ ਜਾਣਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਬਹੁੜ ਪਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਸੋ ਇਹ
ਭੀ ਬਡਾ ਆਸਚਰਜ ਹੈ।ਅਰੁ ਜੋ ਪੁਰਖ ਨਰਕ ਕੋ ਸਾਚ ਜਾਨ ਕਰ ਹਸਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੈ
ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਬਡਾ ਆਸਚਰਜ ਹੈ।ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਕੋ ਸਦਾ ਹੀ
ਦੇਖਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਇਸ ਕੋ ਅਸਥਿਰ ਜਾਣ ਕਰ ਬੰਧਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਜੋ ਪੁਰਖ
ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਜਾਣਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਜੀਵਕਾ ਕੀ ਚਿਤਵਨਾ ਵਿਖੇ ਚਿੰਤ
ਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਬਡਾ ਅਸਚਰਜ ਹੈ।ਐਸੇ ਹੀ ਇਕ ਅਵਰ ਸੰਤਜਨ ਨੇ ਕਹਾ
ਹੈ।ਜੋ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਦਾਰਥ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।ਜਿਸ ਕਰ ਪ੍ਰਥਮੇ ਪ-
ਰਸੰਨ ਹੂੰਜੀਐ ਅਰ ਪੀਛੇ ਸ਼ੋਕਵਾਨ ਆਵੇ।ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਦੁਖ ਤੇ ਰਹਿਤ ਨਿਰਮਲ
ਸੁਖ ਇਸ ਮਾਇਆ ਵਿਖੇ ਉਤਪਤਿ ਨਹੀ ਹੂਆ।ਇਸ ਪਰ ਹਸਨ ਬਸਰੀ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ
ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਅੰਤਕਾਲ ਕੇ ਸਮੇ ਵਿਖੇ ਤੀਨ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਅਵਸਮੇਵ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੇ
ਇਹ ਜੋ ਜਿਸ ਮਾਇਆ ਕੋ ਜਤਨ ਕਰ ਸੰਚਿਆ ਥਾ।ਤਿਸ ਕੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੋਗਨ ਲੀਆ।
ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਜੋ ਮਨ ਕੇ ਮਨੋਰਥ ਸਭ ਹੀ ਪੂਰਨ ਨ ਹੂਏ।ਅਰ ਤੀਸਰਾ ਪਸਰਾਤਾ-

ਪ੍ਰਹੁ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਕਾ ਤੋਸ਼ਾ ਨ ਬਨਾਇਲੀਆ।ਇਸੀ ਪਰ ਇਬਰਾਹੀ
ਮ ਅਪਨੇ ਕਿਸੀ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ।ਤੂੰ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਪੈਸੇ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤ ਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ।ਕੈ ਜਾਗਤ ਕੀ ਮੁ-
ਹਰ ਕੋ ਵਸੇਖ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਕਹਾ।ਜੋ ਮੈਂ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕੀ ਮੋਹਰ ਕੋ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤ
ਮ ਰਾਖਤਾ ਹੂੰ।ਬਹੁੜ ਇਬਰਾਹੀਮ ਕਹਿਤ ਭਇਆ।ਜੋ ਤੂੰ ਝੂਠ ਕਹਤਾ ਹੈ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ
ਮਾਇਆ ਸੁਪਨੇ ਕਾ ਪੈਸਾ ਹੈ।ਅਰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕਾ ਸੁਖ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕੀ ਮੋਹਰ ਹੈ।ਅਰ ਮਾਯਾ ਹੀ ਕੇ
ਸਾਥ ਤੇਰੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ।ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਤਾ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਇਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਭੀ ਕ-
ਹਾ ਹੈ।ਬੁਧਵਾਨ ਪੁਰਖ ਵਹੀ ਹੈ।ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੇ ਤਿਆਗੇ ਹੀ ਮਾਇਆ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ
ਅਰੁ ਮਿਰਤੇ ਆਗੇ ਹੀ ਮਿਰਤਕ ਹੋਇ ਰਹੈ।ਅਰ ਬਹੁੜ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਜਗਾਵਨੇ ਤੇ ਆ-
ਗੇ ਹੀ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ ਤੋਸ਼ਾ ਬਨਾਇ ਲੇਵੈ।ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਇ
ਆ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਅਚੇਤ ਕਰ ਡਾਰਤੀ ਹੈ।ਤਬ ਇਸ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਣੇ
ਕੀ ਮਲੀਨਤਾ ਕਿਆ ਵਰਨਨ ਕਰੀਐ।ਬਹੁੜ ਇਕ ਅਵਰ ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁ-
ਰਖ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗੋਂ ਕਰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੂਆ ਚਾਹੇ।ਤਬ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹੁ ਹੈ।ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋ-
ਈ ਲਕੜੀ ਆਂਡਾਰ ਕਰ ਅਗਨਿ ਕੋ ਬੁਝਾਇਆ ਚਾਹੇ।ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮੂਰਖ ਕਹੀਤਾ
ਹੈ।ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਾਇਆ ਸਾਥ ਸੰਤੁਸ੍ਰਿ ਹੋਵਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।ਇਸੀ ਪਰ ਅਲੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ
ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਸਰਬ ਅਸਥੂਲ ਭੋਗੋਂ ਕਾ ਸਾਰ ਇਹ ਖਸ੍ਟ ਭੋਗ ਹੈਂ।ਜੈਸੇ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਪ-
ਹਰਨਾ ਸੁਪਨਾ ਅਰ ਘੋੜਿਅਹੁ ਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋਣਾ।ਬਹੁੜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਸਾਥ ਮਿਲ
ਨਾ।ਸੋ ਇਹ ਖਸ੍ਟ ਭੋਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਲੀਨ ਹੈ।ਜੋ ਸਰਬ ਰਸਹੁ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਮਾਖੀ ਹੈ।ਸੋ
ਮਾਖੀਅਹੁ ਕੀ ਥੁਕ ਤੇ ਉਤਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ।ਸਰਬਤਹੁ ਵਿਖੇ ਜਲ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ।ਸੋ ਸਭ ਕਿਸੀ
ਕੋ ਏਕ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਪਹਿਰਣਾ ਪੱਟ ਕਾ ਅਤਿ ਕੋਮਲ ਹੈ।ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ
ਕੀਟਹੁ ਕੀ ਲਾਰ ਤੇ ਉਪਜਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਸਰਬ ਸੁਗੰਧਹੁ ਤੇ ਉਤਮ ਕਸਤੂਰੀ ਸੋ ਮਿਰ-
ਗਹੁ ਕਾ ਰੁਧਰ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਭੋਗ ਤੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਮਲੀਨ ਹੈ।ਅਰ ਘੋੜਿਹੁ
ਪਰ ਚੜ੍ਹਨਾ ਐਸੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਅੰਗਾਹੁ ਕੇ ਚੀਰ ਕੈ ਇਸਥਿਤ ਕਰੀਐ।ਬਹੁੜ ਉਮਰ ਅਬਦੁਲ ਅ-
ਜੀਜ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਹੇ ਮਾਨੁਖਹੁ ਤੁਮ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਪਰਮਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੇ ਨਮਿ
ਤ ਉਤਪਤ ਕੀਆ ਹੈ।ਜੇ ਜਬ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀ ਤੁਮ ਕੋ ਦ੍ਰਿੜ ਨਹੀਂ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮੂਰ-
ਖ ਹੋ।ਅਥਵਾ ਜਬ ਪ੍ਰਤੀਤ ਭੀ ਰਾਖਤੇ ਹੋ।ਅਰ ਅਚੇਤਤਾ ਕਰ ਕੇ ਨਿਡਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ।ਤ-
ਬ ਉ ਭੀ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮੂਰਖ ਹੋ। ।ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਅਰਥ ਮਾਇਆ ਕੀ ਮ-
ਲੀਨਤਾ ਕਾ। ।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਇਹੁ

ਮਾਇਆਮਹਾਂਨਿੰਦਹੈ।ਅਰਇਸਕੀਸਰਬਸਮਿਗ੍ਰੀਭੀਨਿੰਦਹੈ।ਪਰਵਹੀਪਦਾਰ
ਥਨਿੰਦਨਹੀਂ।ਜੋਕੇਵਲਭਗਵੰਤਹੀਕੇਨਮਿਤਅੰਗੀਕਾਰਕਰੀਏ।ਤਾਂਤੇਇਸਭੇ-
ਦਕਉਅਵਸਮੇਵਪਛਾਣਿਆਚਾਹੀਤਾਹੈ।ਜੋਇਸਮਾਇਆਵਿਖੇਨਿੰਦਕਿਆਹੈ।
ਤਾਤਪਰਜਇਹੁਜੋਸਭਹੀਪਦਾਰਥਤੀਨਪ੍ਰਕਾਰਕੇਹੈਂ।ਸੋਏਕਤਉਕੇਵਲਮਾ-
ਇਆਰੂਪਹੈ।ਜੈਸੇਪਾਪਅਰਭੋਗ।ਅਰਥਇਹਜੋਜਬਲਗਇਹਪੁਰਖਇਨ
ਕਾਤਿਆਗਨਕਰੈ।ਤਬਲਗਨਿਰਮਲਕਦਾਚਿਤਨਹੀਹੋਤਾ।ਕਾਹੇਤੇਜੋਅਚੇਤ-
ਤਾਕਰਾ।ਅਰਪ੍ਰਮਾਦਤਾਕਰਕਾਰਣਇੰਦ੍ਰੀਆਦਿਕਭੋਗਅਰਤਮੋਗੁਣੀਕਰਮ
ਹੈ।ਬਹੁੜਇਕਐਸੇਪਦਾਰਥਹੈਂ।ਜੋਦੇਖਨੇਮਾਤ੍ਰਭਗਵੰਤਕੇਨਮਿਤਭਾਸਤੇਹੈਂ।
ਅਰਸਹਕਾਮਤਾਕਰਕੇਵਹੁਭੀਮਾਇਆਰੂਪਕਹੀਤਾਹੈ।ਜੈਸੇਜਾਪਅਰਤਾਪਅ-
ਰਭੋਗਹੁਕਾਤਿਆਗਣਾ।ਜੋਇਹਤੀਨੋਪਦਾਰਥਪਰਲੋਕਵਿਖੇਭੀਸੁਖਦੇਨੇਹਾਰੇਹੈਂ
ਪਰਜਬਇਸਪੁਰਖਕੀਮਨਸਾਨਿਹਕਾਮਹੋਵੈ।ਅਰਜਬਰਿਦੇਵਿਖੇਮਾਨਆਦਿਕੋ
ਕਾਪਰੇਜਨਹੋਵੈ।ਤਬਇਹਕ੍ਰਿਆਅਸ੍ਰੁਭਭੋਗਹੁਤੇਭੀਨਿੰਦਹੈ।ਕਾਹੇਤੇਜੋਕਪਟ
ਅਰੁਪਾਖੰਡਇਸਹੀਕਾਨਾਮਕਹੀਤਾਹੈ।ਬਹੁੜਤੀਸਰਾਪ੍ਰਕਾਰਇਹੁਹੈ।ਜੋਦੇਖਨੇ
ਵਿਖੇਮਨਕਾਭੋਗਭਾਸਤਾਹੈ।ਅਰਅੰਤ੍ਰਤੇਪਰਮਾਰਥਕਾਪ੍ਰੇਜਨਹੋਤਾਹੈ।ਜੋਐਸੇ
ਪਦਾਰਥਹੁਕਉਨਿੰਦਨਹੀਕਹੀਤਾ।ਜੈਸੇਸਰੀਰਕੇਨਿਰਬਾਹਮਾਤ੍ਰਅਹਾਰਕਰਣਾ
।ਅਥਵਾਸੁਧਜੀਵਕਾਉਤਪਤਿਕਰਨੀ।ਜੋਮਨਸਾਕੀਨਿਹਕਾਮਤਾਕਰਕੇਇਹ
ਸਭਹੀਕਰਮਨਿਰਮਲਹੋਜਾਤੇਹੈਂ।ਇਸੀਪਰਮਹਾਂਪੁਰਖਨੇਕਹਾਹੈ।ਜੋਪੁਰਖ
ਅਪਣੇਭੋਗਕੇਨਮਿਤਧਨਕੋਸੰਚਤਾਹੈ।ਸੋਪਰਲੋਕਵਿਖੇਅਪਨੇਊਪਰਭਗ-
ਵੰਤਕੇਕ੍ਰੋਧਵਾਨਦੇਖੇਗਾ।ਪਰਜਭਇਸਨਮਿਤਵਿਵਹਾਰਕਰੈ।ਜੋਇਤਨੇਉਦ
ਮਕਰਕੇਲੋਕਹੁਤੇਬੇਮੁਹਤਾਜਹੋਵਹੁਗਾ।ਅਰਅਚਿੰਤਹੋਇਕਰਭਜਨਵਿਖੇ
ਸਾਵਧਾਨਹੋਵਹੁਗਾ।ਤਬਪਰਲੋਕਵਿਖੇਉਸਕਾਮਸਤਕਪੂਰਨਮਾਸੀਕੇਚੰ-
ਦ੍ਰਮਾਵਤਉਜਲਹੋਵੇਗਾ।ਤਾਤਪਰਜਇਹਜੋਵਾਸ਼ਨਾਰੋਗਹੁਕਾਨਾਮਮਾਇ
ਆਹੈ।ਜਿਸਵਿਖੇਪਰਲੋਕਮਾਰਗਕਾਸਨਬੰਧਕਛੁਨ ਹੋਵੈ।ਪਰਜਿਤਕ੍ਰਿਆ
ਵਿਖੇਪਰਮਾਰਥਕੀਮਨਸਾਹੋਵੈ।ਤਬਉਸਕਉਮਾਇਆਮਾਤ੍ਰਨਹੀਂਕਹੀਤਾ।
ਜੈਸੇਤੀਰਥਜਾਤ੍ਰੀਤੀਰਥਹੁਕੇਮਾਰਗਵਿਖੇਘਾਸਅਰੁਜਲਕਰਉਨਕੀਖ-
ਬਰਲੇਤਾਹੈ।ਤਉਭੀਉਸਕੀਇਹਕ੍ਰਿਆਤੀਰਥਜਾਤ੍ਰਾਕੇਨਮਿਤਹੋਤੀਹੈ।ਇ
ਸੀਪਰਸਾਂਈਨੇਭੀਕਹਾਹੈ।ਜੋਮਾਨਕੀਵਾਸ਼ਨਾਕਾਨਾਮਮਾਇਆਹੀਹੈ।ਤਾ-

ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਹੂਆ ਹੈ। ਸੋ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਇਸ-
ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ। ਜੋ ਸਰਬ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ। ਸੋ ਏਕ ਤਉ ਅਹਾਰ
ਅਵਰ ਵਸਤ੍ਰ ਅਰ ਇਸਥਾਨ ਹੈ। ਸੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਕਾਰਜ ਕੇ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ
ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਮਨਸਾ ਨਿਹਕਾਮ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਇਤਨੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਕਰ ਬੰਧਮਾਨ ਨ-
ਹੀ ਹੋਤਾ ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਭੋਗ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਨਹੁ ਕਰਕੇ ਕਦਾਚਿ
ਤ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਕੇ ਸਾਥ ਭੀ ਇਨਕਾ ਸਨਬੰਧ ਕਛੁ ਨ-
ਹੀ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣਹੁ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ
ਕੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮੁਕਤਿ ਰੂਪ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਮਨੁਖ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਭੋਗਹੁ
ਵਿਖੇ ਪਸਰਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਪਰਮ ਨਰਕਹੁ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਮਾਤ੍ਰ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਭੋਗਹੁ ਕੇ ਮਧ ਭਾਵ
ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਸੂਖਮ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰ ਦੇਖ ਸਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੰਨਥਾ ਨ
ਹੀ ਜਾਨਿਆ ਜਾਤਾ। ਪਰ ਉਸਕਾ ਦੇਖਣਾ ਇਹੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਇਸ ਕਉ
ਅਤੰਤ ਕਰ ਅਪੇਛਾ ਨਾ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਇਹ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਮਨ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਜਾਣੈ। ਜੋ
ਇਹ ਪਦਾਰਥ ਮੁਝ ਕੋ ਅਵਸਮੇਵ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲੇਵੈ। ਤਬ
ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਫੈਡ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਰ ਲੇਵੈ। ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪਰਲੋਕ
ਕੇ ਫੈਡ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਨੇ ਆਪਣੇ
ਸਰੀਰ ਕੇ ਜਤਨ ਵਿਖੇ ਰਾਖਿਆ ਹੈ। ਅਰ ਅਸਥੂਲ ਸਮਿਗ੍ਰੀ ਕਉ ਅਲਪ ਹੀ ਅੰ-
ਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਬ ਮਨ ਕੀ ਵਾਸਨਾ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਪਰ ਸਰਬ ਵੈਰਾਗੀਅ
ਹੁਕਾ ਮੁਖੀ ਆਵੈਸ ਕਰਣੀ ਹੂਆ ਹੈ। ਜੋ ਤਿਸ ਨੇ ਆਪਨੇ ਆਪ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰ-
ਸਾਰ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਕੀਆ ਥਾ। ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਲੋਕ ਉਸ ਕੋ ਬਾਵਰਾ ਜਾਨਤੇ ਥੇ। ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਮੇ
ਨਗਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਅਰ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਕੇ ਵਿਤੀਤ ਹੂਏ ਨਗਰ ਵਿਖੇ
ਬਹੁੜ ਆਵਤਾ ਥਾ। ਬੇਰ ਅਰ ਖਜੂਰਹੁ ਕਉ ਫਲ ਜੋ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਗਿਰ ਪੜਤੇ ਥੇ
। ਸੋ ਤਿਨ ਕਉ ਚੁਨ ਕਰ ਅਹਾਰ ਕਰਤਾ ਥਾ। ਅਰ ਕਛੁ ਭਗਵੰਤ ਅਰਥ ਦੇਤਾ ਥਾ।
ਬਹੁੜ ਗਲੀਓਂ ਕੇ ਚੀਥੜੇ ਚੁਨ ਕਰ ਧੋਤਾ ਥਾ। ਅਰ ਉਨਹੀ ਕੀ ਗੋਦੜੀ ਬਨਾ
ਇ ਕਰ ਊਪਰ ਓਢਤਾ ਥਾ। ਸੋ ਉਸਕੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇਖ ਕਰ ਲੋਕਹੁ ਕਉ ਬਾਵਰ
ਭਾਸਤਾ ਥਾ। ਅਰ ਬਾਲਕ ਉਸ ਕੋ ਪਾਥਰ ਮਾਰਤੇ ਥੇ। ਤਬ ਵਹੁ ਕਹਤਾ ਥਾ। ਜੋ ਮੁਝ
ਕਉ ਛੋਟੇ ਪਾਥਰ ਮਾਰਹੁ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਘਾਇਲ ਹੋਕਰ ਭਜਨ ਤੇ ਰਹਤ ਨ ਹੋਵਊ।

ਇਸੀਕਾਰਣਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਜਦਪ ਉਸ ਅਸਥੂਲ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕਰ ਦੇਖਿਆ ਥਾ।ਤ
ਊਭੀ ਸਰਬਦਾ ਉਨਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰਤੇ ਥੇ।ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਮਰ ਅਰ ਅਲੀ ਕਉ ਮਹਾਂਪੁਰ
ਖ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਾ ਥਾ।ਜੋ ਤੁਮਨੇ ਅਵੈਸ ਕਰਨੀ ਕਾ ਦਰਸਨ ਜਾਇਕਰਨਾ
ਅਰ ਮੇਰੇ ਗਲੇ ਕਾ ਜਾਮਾ ਉਨਕਉ ਪਹੁਚਾਵਨਾ।ਜੋ ਉਸਕੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਅਨੰ-
ਤ ਮਾਨੁਖ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵਹਿਗੇ।ਬਹੁੜ੍ਹ ਅਵੈਸ ਕੇ ਹਾਥ ਕਾ ਚਿਹਨ ਭੀ ਬਤਾਇਆ ਥਾ
।ਤਾਂਤੇ ਜਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਾ ਸਰੀਰ ਛੂਟਿਆ ਤਬ ਉਮਰ ਅਰ ਅਲੀ ਉਨਕੇ ਦਰਸ
ਨ ਕਉ ਗਏ।ਅਰ ਉਸਕੇ ‒ ਨਿਕਟ ਜਾਇਕਰ ਪੂਛਣੇ ਲਾਗੇ।ਜੋ ਕਰਨ ਦੇਸ ਕਾ
ਪੁਰਖ ਕੋਈ ਈਹਾਂ ਆਇਆ ਹੈ।ਤਬ ਇਕ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ।ਜੋ ਕੇ ਮੈ ਕਰਨ ਨਗਰ ਕਾ ਬ
ਸੀ ਹੂੰ।ਤਬ ਉਸਤੇ ਪੂਛਤ ਭਏ।ਜੋ ਤੂੰ ਆਵੈਸ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ।ਬਹੁੜ੍ਹ ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ
ਜੋ ਮੈ ਜਾਣਤਾ ਹੂੰ।ਪਰੁ ਵਹੁ ਤੁਮਾਰੇ ਪੂਛਨੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋ ਨਹੀਂ।ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਮਹ
ਬਾਵਰਾ ਜੈਸਾ ਹੈ।ਅਰ ਕਿਸੀ ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲਾਪ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰਤਾ।ਸੋ ਜਬ ਉਮਰ ਨੇ ਇ
ਹ ਬਾਤ ਸੁਣੀ।ਤਬ ਰੋਵਣੇ ਲਾਗਾ।ਅਰ ਕਹਿਤ ਭਇਆ।ਜੋ ਹਮ ਉਸਹੀ ਕਉ ਢੂੰਢਤੇ
ਹੈਂ।ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮੈਂਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਹ ਵਚਨ ਸੁਣਿਆ ਥਾ।ਜੋ ਉਸ
ਕੀ ਦਇਆ ਕਰ ਅਸੰਖ ਜੀਵਾਂ ਕਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।ਇਸੀ ਪਰ ਹਮ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕ-
ਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਮੈ ਭੀ ਆਵੈਸ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣਕਰ ਏਕ ਵਾਰ ਉਨਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਗਿਆ ਥ
।ਤਬ ਵਹੁ ਕੁਨ ਵਿਖੇ ਨਦੀ ਪਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਤਾ ਥਾ।ਤਬ ਮੈ ਉਸ ਕਉ ਅਚਾਨਕ
ਹੀ ਪਛਾਣਕਰ ਡੰਡਉਤ ਕੀਆ।ਅਰ ਉਸਕੀ ਅਵਸਥਾ ਦੇਖਕਰ ਮੇਰਾ ਚਿਤ ਬਹੁਤ
ਕੋਮਲ ਹੂਆ।ਤਬ ਮੁਝ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਛਣੇ ਲਾਗਾ।ਜੋ ਹੇ ਹਰਮ ਪੁਤ੍ਰ ਹਸਾ-
ਨ ਕੇ ਤੂੰ ਭੀ ਕਲਿਆਣ ਸੰਜੁਗਤ ਹੈ।ਅਰ ਈਹਾਂ ਕਿਉਕਰ ਆਇਆ ਹੈ।ਤਬ ਮੈਨੇ ਕ-
ਹਾ।ਜੋ ਤੁਮ ਹੁਨੇ ਮਿਲੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਮੁਝ ਕਉ ਅਰ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਕੋ ਕਿਉਕਰ ਪਛਾਣਿਆ।ਬ-
ਹੁੜ੍ਹ ਉਨਹੁਨੇ ਕਹਾ।ਜੋ ਹਮਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਲਖਾਇਆ ਹੈ।ਅਰ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕੇ ਰਿਦੇ
ਸਰੀਰ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਬਿਨਾ ਹੀ ਏਕ ਦੂਸਰੇ ਕਉ ਪਛਾਣ ਲੇਤੇ ਹੈਂ।ਤਬ ਮੈਨੇ ਅਧੀਨ
ਹੋਕਰ ਕਹਾ।ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕੀ ਕਛੁ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਵਹੁ।ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਕਹਤੇ ਭਏ।ਜੋ ਮੈ ਤਉ ਉਨਕਾ ਦਾਸ ਹੂੰ।ਅਰ ਇਸ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਮੈਨੇ ਉਨਕੋ
ਦੇਖਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।ਬਹੁੜ੍ਹ ਮੈ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿਖੇ ਗਚਿਆ ਹੂਆ ਹੂੰ।ਤਾਂਤੇ
ਮੁਝ ਕਉ ਪੰਡਿਤਹੁ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਕਹਨੇ ਸੁਣਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਭੀ ਨਹੀਂ।ਬਹੁੜ੍ਹ ਮੈਨੇ ਕਹਾ।ਜੋ
ਤੁਮਹੀ ਮੁਝ ਕੋ ਕਛੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ।ਤਬ ਮੇਰਾ ਹਾਥ ਪਕੜ੍ਹ ਕਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ।ਜੋ ਇਸ ਮ-

 ਨਰੂਪੀ ਸ਼ੈਤਾਨ ਤੇ ਭਗਵੰਤ ਰਖਿਆ ਕਰੈ॥ ਇਤਨਾ ਕਹਕਰ ਰੋਵਣੇ ਲਾਗੇ॥ ਬਹੁੜ
ਐਸੇ ਕਹਾ॥ ਜੋ ਬਡੇ ਬਡੇ ਅਚਾਰਜ ਅਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਭ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਏ
ਹੈਂ॥ ਤਾਂਤੇ ਹਮ ਅਰ ਤੁਮ ਭੀ ਮਿਰਤਕ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈਂ॥ ਪਰ ਉਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤ
ਜਨਹੁ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੁ॥ ਅਰ ਇਕ ਖਿਣ ਭੀ ਮਰਨੇ ਕੇ ਭੈ ਤੇ ਅਚੇਤ ਨ ਹੋ॥
ਅਰੁ ਅਵਰੁ ਭੀ ਲੋਕਹੁ ਕੋ ਭੀ ਜਥਾਰਥ ਵਚਨ ਕਹਾ॥ ਬਹੁੜ ਕਦਾਚਿਤ ਭੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਕਾ
ਤਿਆਗ ਨ ਕਰਹਿ॥ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਜਾਵੇਗਾ॥ ਅਰ ਜਾਪ
ਨਹੀ ਨ ਸਕੇਗਾ॥ ਐਸੇ ਕਹਕਰ ਜਾਤੇ ਰਹੇ॥ ਅਰ ਮੁਝ ਕੋ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ਰਹਣੇ ਨ ਦੀਆ॥
ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਜਿਨੋ ਨੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਛਲਹੁ ਕੋ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ॥ ਜੋ ਤਿਨ ਕੇ ਲਛਣ
ਏਹੈਂ॥ ਅਰ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਕਾ ਮਾਰਗ ਇਹੁ ਹੈ॥ ਪਰ ਜਬ ਤੂੰ ਐਸੇ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨ
ਹੋ ਸਕੈ॥ ਤਬ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਮਾਤ੍ਰ ਤੇ ਅਧਿਕ ਭੋਗਹੁ ਵਿਖੇ ਲੀਪਟ ਨ ਹੋ॥ ਤਬ ਦੁਖੋਂ
ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਹਿਗਾ॥ ॥ਇਤਿ ਮਾਯਾ ਨਿਖੇਧ ਵਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਰਗ॥੯੫॥

੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ॥ਅਥ ਛਨਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਧਨ ਕੀ ਤ੍ਰਿ
ਸ਼ਨਾ ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕੀ ਨਖੇਧ ਅਰ ਉਪਾਉ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ॥ ॥ਤਾਂ
ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਸ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਛ ਕੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾ ਬਹੁਤ ਹੈਂ॥ ਪਰ ਏਕ ਸਾਖਾ ਇਨ
ਕੀ ਧਨ ਅਰ ਸੰਪਦਾ ਹੈ॥ ਬਹੁੜ ਮਾਨ ਅਰ ਬਡਾਈ ਭੀ ਇਸਕੀ ਸਾਖ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਹੀ ਅਵ
ਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਸਾਖਾ ਹੈਂ॥ ਪਰ ਇਹ ਧਨ ਬਹੁਤੇ ਵਿਘਨਹੁ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹ
ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਸ ਧਨ ਰੂਪੀ ਘਾਟੀ ਤੇ ਉਤਰਨਾ ਕਠਨ ਹੈ॥ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਸਰੀ
ਰ ਕੇ ਬਿਵਹਾਰ ਸਾਥ ਭੀ ਇਸਕਾ ਸਨਬੰਧ ਹੈ ਅਰ ਇਹ ਧਨ ਹੀ ਪਰਲੋਕ ਮਾਰਗ ਕਾ ਤੋਸ਼ਾ
ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਅਹਾਰ ਅਰ ਵਸਤ੍ਰ ਅਰ ਇਸਥਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੀ ਇਨ ਹੀ ਕਰ ਹੋ
ਤੀ ਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਮਾਤ੍ਰ ਇਸ ਕਾ ਉਤਪਤਿ ਕਰਣਾ ਅਵਸਮੇਵ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ
॥ ਅਰ ਜਬ ਧਨ ਕੀ ਉਤਪਾਤਿ ਨਾ ਕਰੀਐ॥ ਤਬ ਕੇਵਲ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਵਿਖੇ ਧੀਰਜ
ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਤਾ॥ ਬਹੁੜ ਜਬ ਧਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਤਬ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭੋਗਹੁ ਵਿ
ਖੇ ਆਸ਼ਕ੍ਤ ਹੋਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਅਨੇਕ ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ॥ ਪਰ ਨਿਰਧਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀਆਂ ਭੀ
ਦੋਇ ਅਵਸਥਾ ਹੋਤੀਆਂ ਹੈਂ॥ ਸੋ ਏਕ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ਬਹੁੜ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਨੋਂ ਕੀਆਂ ਭੀ ਦੋਇ
ਅਵਸਥਾ ਹੋਤੀਆਂ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਏਕ ਮਨੁਖ ਧਨ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕੇ ਨਮਿਤ ਬਿਵਹਾਰ ਕਰ ਲੇਤੇ ਹੈਂ॥
ਅਰੁ ਏਕ ਅਵਰ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਆਸ਼ਾ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ॥ ਪਰ ਅਵਰ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਆਸ਼ਾ ਕਰਨੇ ਤੇ ਵਿਦ

ਹਾਰ ਕਰਨਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਧਨਵਾਨਹੁ ਕੀਆਂ ਭੀ ਦੋਇ ਅਵਸਥਾ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਏਕ
ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਏਕ ਉਦਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਉਦਾਰਤਾ ਭੀ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ
॥ਜੋ ਏਕ ਉਦਾਰਤਾ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ॥ ਅਰ ਏਕ ਉਦਾਰਤਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ
ਤੇ ਰਹਤ ਹੈ॥ ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਇਹ ਪਰਸਪਰ ਆਪਸ ਵਿਖੇ ਮਿਲੀਆਹੂ
ਈਆਂ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਇਨਕਾ ਪਛਾਨਨਾ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੈ॥ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਧਨ ਕਰ
ਅਨੇਕ ਵਿਘਨ ਭੀ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਰੁ ਪੁੰਨ ਕਰਮਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈ॥ ਤਬ ਭਲੀ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਛਾਨੇ॥ ਅਰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਛਾਨਕਰ ਵਿਘਨਹੁ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ॥ ਅਰੁ ਲਾ
ਭ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈ॥ ॥ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੀ ਨਿਖੇਧ ਧਨ ਕੀ ਅਰ ਧਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕੀ॥

॥ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਿਸਕੋ ਧਨ ਅਰ ਸੰਤਾਨ ਆਦਿਕੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋ
ਤੀ ਹੈ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਭਜਨ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਬਹੁੜ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਜੈਸੇ
ਜਲ ਕਰਕੇ ਸੀਘ੍ਰ ਹੀ ਸਬਜੀ ਉਤਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਬੇ
ਗਹੀ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਕਪਟ ਉਪਜ ਆਵਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਤੇ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ
ਜੋ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਵਿਖੇ ਨੀਚ ਮਾਨੁਖ ਕੌਨ ਹੈਂ॥ ਤਬ ਉਨੋ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਧਨ ਸਾਥ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨੇ ਹਾ-
ਰੇ ਅਤਿ ਨੀਚ ਹੈਂ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਰਸੋਂ ਕੋ ਭੁੰਚਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਕੇ ਸੁੰਦਰ
ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਬਹੁੜ ਇਸਤ੍ਰੀਆਦਿਕੋ ਕੇ ਰੂਪ ਸਾਥ ਬੰਧਮਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਕਿਆ ਬੰਧੇਜ
ਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਬਡੇ ਬਡੇ ਘੋੜਿਅਹੁ ਪਰ ਅਰੁ ਹਾਥੀਅਹੁ ਪਰ ਅਰੂੜ੍ਹ ਹੂਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਉਨ
ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਦਾਚਿਤ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ॥ ਅਰ ਸਰਬਥਾ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਵਿਖੇ ਆਸ
ਕਤ ਰਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਮਾਇਆ ਹੀ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਪੂਜਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਕ੍ਰਿਆ ਕ-
ਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਸੋ ਮਾਇਆ ਹੀ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੂੰ॥
ਜੋ ਐਸੇ ਮਾਨੁਖੋ ਸਾਥ ਕਦਾਚਿਤ ਮਿਲਾਪ ਨ ਕਰੋ॥ ਬਹੁੜ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥
ਜੋ ਇਹੁ ਮਾਇਆ ਸਭ ਹੀ ਮਾਇਆਧਾਰੀਅਹੁ ਕੋ ਅਰਪ ਦੇਵਹੁ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸੁਖ ਕੇ
ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਤੇ ਅਧਿਕ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਆਪਨੇ ਆਪ ਕੇ ਨਾਸ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ
ਹੈ॥ ਅਰ ਜਾਨ ਨਹੀ ਸਕਤਾ॥ ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਹ ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਮਾਨੁਖ ਸਰਬਦਾ
ਇਉ ਹੀ ਪੁਕਾਰ ਕਹਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਹ ਧਨ ਮੇਰਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਸੰਪਦਾ ਮੇਰੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਏਤਾ ਨਹੀ ਜਾ-
ਨਤਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅਹਾਰ ਅਰ ਨਗਨਤਾ ਕੇ ਢਕਨੇ ਤੇ ਅਧਿਕ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਇਸਕਾ
ਅਪਨਾ ਧਨ ਵਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੀ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਅਰਥ ਦੇਵੈ॥ ਤਬ ਵਹੁ ਧਨ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਸ-
ਰਬਦਾ ਇਸਕਾ ਸੰਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਕਿਸੀ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ ਜੋ ਮੇਰੇ

ਪਾਸ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਤੋਸ਼ਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਤਨ ਕਰੂੰ ਤਬ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ
ਜੋ ਜਬ ਕਛੁ ਧਨ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਅਰਥ ਦੇਹਾ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਭਗਵੰ
ਤ ਅਰਥ ਦੇਨਾ ਸਦਾ ਇਸ ਕਾ ਸੰਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ
ਤੀਨ ਹੀ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈਂ ਜੋ ਏਕ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਜੀਵਨੇ ਤੇ ਉਪਰੰਤ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਰਹਤੀ ਅਰ ਦੂਸਰੇ
ਮਿਤ੍ਰ ਮਸਾਣੋਂ ਪਰਜੰਤ ਸੰਗੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਤੀਸਰੇ ਮਿਤ੍ਰ ਪਰਲੋਕ ਪਰਜੰਤ ਨਿਰਬਾਹ
ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰਥ ਏਹ ਜੋ ਜੇਤੀ ਕਛੁ ਧਨ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਮਿਤ੍ਰਾਈ ਜੀਵਨੇ ਪ੍ਰਜੰਤ
ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਸਨਬੰਧੀ ਲੋਕ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰੀਰ ਕੋ ਮਸਾਣ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਵਤੇ ਹੈਂ ਬਹੁੜ ਇਸ ਮਾ-
ਨੁਖ ਕੇ ਜੋ ਕਰਮ ਹੈਂ ਸੋ ਪਰਲੋਕ ਪਰਜੰਤ ਇਸ ਕੇ ਸੰਗੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਜਬ ਇਹ ਮਨੁਖ
ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਅਵਰ ਲੋਕ ਕਹਨੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਸ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਪੀਛੇ ਕਿਆ ਰਹੀ
ਹੈ ਅਰ ਦੇਵਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਸ ਨੇ ਆਗੇ ਕਿਆ ਕਛੁ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਇਸੀ
ਪਰ ਮਿਹਤਰ ਈਸੇ ਕੇ ਸੰਗੀਓਂ ਨੇ ਉਸ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਥਾ ਜੋ ਤੁਮ ਜਲ ਹੂ ਪਰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਸੂਕੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੋ ਅਰ ਹਮਾਰੇ ਵਿਖੇ ਐਸੀ ਸਮਰਥਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਪਾਈ ਜਾਤੀ
ਤਬ ਮੇਹਤਰ ਈਸੇ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈਂ ਰੂਪੇ ਅਰ ਸਵਰਨ ਕੋ ਮਿਟੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਾਣਤਾ
ਹੂੰ ਅਰ ਤੁਮ ਇਸ ਕੋ ਉਤਮ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਨਿਆਈ ਸਮਝਤੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਅਰ ਤੁ-
ਮਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਏਤਾ ਹੀ ਭੇਦੁ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਬੂ ਦਰਦੇ ਸਾਂ
ਈ ਲੋਕ ਕੋ ਕਿਸੀ ਮਨੁਖ ਨੇ ਦੁਖਾਇਆ ਥਾ ਤਬ ਅਬੂ ਦਰਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਤ ਭ-
ਇਆ ਜੋ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤੂੰ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਅਰੋਗਤਾ ਅਰ ਬਡੀ ਆਰਬਲਾ ਅਰ ਬਹੁਤ
ਧਨ ਦੇਹ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੁ ਜੋ ਉਨੋਂ ਨੇ ਇਹੁ ਸਭ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਦੁਖਦਾਇਕ ਸਮਝੇ ਥੇ
ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕੋ ਐਸੀ ਸੰਪਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਪ੍ਰਮਾਦ ਕਰਕੇ ਪਰਲੋਕ ਤੇ
ਅਚੇਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਨ ਕੀ ਬੁਧਿ ਨਸ਼ਟਤਾ ਕਉ ਪਾਵਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਹਸਨ
ਬਸਰੀ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਰੂਪੇ ਅਰ ਸਵਰਨ ਕੋ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤ ਮਕੀ-
ਆ ਹੈ ਜੋ ਤਿਸ ਕੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਲਜਾਮਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਅਹੀਏ
ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹੁ ਰੂਪਾ ਅਰ ਸ੍ਵਰਨ ਬਿਛੂਓਂ ਅਰੁ ਸਰਪੋਂ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ
ਜਬ ਲਗ ਇਨ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਨ ਜਾਨੋ ਤਬ ਲਗ ਇਸ ਕਾ ਸਪਰਸ ਨ ਕਰੋ ਅਰ ਜਬ ਮੰਤ੍ਰ
ਸੀਖੇ ਬਿਨਾ ਇਨ ਕਉ ਹਾਥ ਡਾਰਹੁਗੇ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਨ ਕੀ ਬਿਖ ਕਰਕੇ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋ-
ਵਹੁਗੇ ਸੋ ਮੰਤ੍ਰ ਇਸ ਕਾ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਧਨ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਪਾਪ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਅ-
ਰ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੈ ਦੀਜੀਐ ਬਹੁੜ ਜਬ ਉਮਰ ਅਬਦਿਲ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਸਾਂਈ ਲੋ

ਕੇ ਕਾ ਸਰੀਰ ਛੂਟਨੇ ਲਾਗਾ ਥਾ। ਤਬ ਇਕ ਪ੍ਰੀੜ੍ਹਵਾਨ ਉਨ ਕੋ ਕਹਿਤ ਭਇਆ ਜੋ ਤੁ
ਮਹੁ ਨੇ ਅਪਨੀ ਸੰਤਾਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਧਨ ਕਛੁ ਨਹੀ ਰਾਖਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕਾ ਕਾ
ਰਣ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਉਮਰ ਅਜਦਿਲ ਅਜੀਜ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਮੇਰੇ ਪੁਤਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਐ
ਸੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਜੋ ਮੈ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨਹੀ ਦੀਨੀ। ਅਰ ਜੋ ਅਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਹੈ ਸੋ ਇਨ
ਕੋ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ। ਅਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਜੋ ਮੇ
ਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਧਰਮ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਹਿਗੇ। ਅਥਵਾ ਧਰਮ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਵੈਂਗੇ। ਪਰ ਜਬ
ਧਰਮ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੂਏ। ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਇਨ ਕੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰੇ
ਗਾ। ਅਰ ਜਬ ਧਰਮ ਤੇ ਹੀਣ ਹੂਏ ਤਬ ਮੁਝ ਕੋ ਇਨ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਹੀ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਰਹੀ।
ਬਹੁੜ ਇਕ ਅਵਰ ਸਾਂਈਲੋਕ ਬਡਾ ਧਨਵਾਨ ਹੂਆ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਅਪਨੀ ਸੰਪ
ਦਾ ਭਗਵੰਤ ਅਰਥ ਦੇਤਾ ਥਾ। ਤਬ ਕਿਸੀ ਨੇ ਉਨ ਸਿਉ ਕਹਾ। ਜੋ ਕੁਛਕ ਧਨ ਅਪਨੀ
ਸੰਤਾਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਰਾਖੋ। ਤਬ ਵਹੁ ਸਾਂਈਲੋਕ ਕਹਿਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਮੈਂ ਧਨ ਕੋ ਭਗਵੰਤ
ਕੇ ਨਿਕਟ ਅਪਨੇ ਨਮਿਤ ਰਾਖਤਾ ਹੂੰ। ਅਰ ਪੁਤ੍ਰਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਭਗ-
ਵੰਤ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਅਹੀਏ ਸਾਂਈਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਸਮੇਂ ਧਨਵਾਨ ਪੁਰਖ ਕੋ
ਦੋਇ ਦੁਖ ਅਵਸ਼ ਮੇਵ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਕ ਤਉ ਉਸ ਕੀ ਸਰਬ ਸੰਪਦਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੀ
ਹੈ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਦੁਖ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਧਰਮਰਾਇ ਕੇ ਡੰਡ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਐ
ਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜਦਪਿ ਇਹ ਧਨ ਮਹਾਂ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਕਛੁਕ ਇਸ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ੇਖਤਾ ਕਹੀ
ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਧਨ ਭੂਪੀ ਪਦਾਰਥ ਉਪਾਧ ਅਰ ਭਲਾਈ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰ
ਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਧਨ ਭੀ ਉਤਮ ਪਦਾਰਥ ਹੈ। ਪਰ ਬੁਧਵਾਨ ਅਰ ਧ-
ਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰਖ ਕਉ। ਫਿਰ ਇਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਅਤਿਅੰਤ ਨਿਰਧ-
ਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਅਪਨੇ ਸੰਨ
ਬੰਧੀਅਹੁ ਅਰ ਆਪ ਕੋ ਭੁਖ ਸੰਜੁਗਤ ਅਧੀਨ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਐਸੇ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਗ-
ਤ ਨੇ ਇਹ ਕੈਸੀ ਅਨੀਤ ਰਚੀ ਹੈ। ਜੋ ਪਾਪੀ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੋ ਏਤਾ ਧਨ ਦੀਆ ਹੈ। ਅਰ ਸਾਂਸਕੀ
ਮਾਨੁਖ ਐਸੇ ਦੁਖਤ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਜੋ ਉਨ ਕੋ ਏਕ ਦਾਮ ਭੀ ਹਾਥ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ। ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਭੁਖ
ਕਾ ਨਿਵਾਰਨ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ ਐਸਾ ਉਨਮਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਭਗਵੰਤ ਮੇਰੇ ਦੁਖ ਕੋ ਨ-
ਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਤਬ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਕਿਉਕਰ ਹੂਆ। ਤਬ ਦੁਖੀ ਜਾਨ ਕਰ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਤ
ਬ ਪੂਰਨ ਸਮਰਥ ਕਿਉਕਰ ਹੂਆ। ਅਰ ਜਬ ਸਮਰਥ ਹੋ ਕਰ ਨਹੀ ਦੇਤਾ ਤਬ ਦਇਆ ਅ
ਰ ਉਦਾਰਤਾ ਸੇ ਹੀਨ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਇਸ ਨਮਿਤ ਨਹੀ ਦੇਤਾ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ

ਸੁਖੀ ਕਰੂੰਗਾ। ਤਬ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਦੁਖ ਦੀਏ ਬਿਨਾ ਸੁਖ ਦੇਨੇ ਕਉ ਸਮਰਥ
ਨਹੀ ਹੋਇ ਸਕਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਧਨ ਪੁਰਖ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਕਰ ਐਸੇ ਕਹਨੇ
ਲਾਗਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਮਾਂ ਵਿਪ੍ਰੀਤਿ ਹੂਆ ਹੈ ਅਰ ਲੋਕ ਅੰਧ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ
ਜੋ ਸੰਤੋਖ ਬਿਨਾ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅਪਨੇ ਭਲੇ
ਬੁਰੇ ਕੋ ਪਛਾਣ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਐਸਾ ਪੁਰਖ ਕੋਈ ਦੁਰਲੰਭ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਦਪ
ਨਿਰਧਨ ਹੋਵੈ ਤੋ ਭੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਕੈ ਉਸ ਹੀ ਵਿਖੇ ਅਪਨੀ ਭਲਾਈ ਜਾਣੈ ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਮ
ਨੁਖ ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਵਿਖੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ
ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਇਹ ਧਨ ਭੀ ਜੀਵ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰਹੁ ਕੇ ਛਪਾਵਨੇ ਹਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਅਰ ਸ-
ਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਮਾਤ੍ਰ ਸੰਗ੍ਰਹ ਰਾਖਣਾ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਭੀ ਪਰਵਾਨ ਕਹਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ
ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਧਨ ਭੀ ਕੇਵਲ ਨਿੰਦਨੀਯ ਨਹੀਂ। ਬਹੁੜ ਇਸ ਹੀ ਧਨ ਵਿ
ਖੇ ਇਕ ਇਹ ਭੀ ਲਾਭ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਬ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਕੀ ਅਭਲਾਖਾ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਸੁਖ
ਤਬ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ। ਜਬ ਪ੍ਰਥਮੇ ਤੀਨ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਸੋ ਇਕ ਤੋ ਵਿਦਿਆ ਅ-
ਰ ਕੋਮਲ ਸੁਭਾਵ। ਅਰ ਇਸ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਇਸਥਿਤ ਮਨ ਵਿਖੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਦੂਸਰ
ਪਦਾਰਥ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਰੋਗਤਾ ਅਰ ਆਰਬਲਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ
ਤੀਸਰਾ ਪਦਾਰਥ ਸਰੀਰ ਤੇ ਬਾਹਜ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਾਣਹੁ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਸੁਧ ਜੀਵਕ
ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਸਰਧਾ ਨਿਹਕਾਮ ਹੋਵੈ ਤਬ ਇਨਹੁ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕਰਕੇ ਪਰ
ਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਇ ਸਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਸਚੇ ਜਾਣਿਆ ਹੈ
। ਤਬ ਵਹੁ ਧਨ ਕੋ ਕਾਰਜ ਮਾਤ੍ਰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਅਧਿਕ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕੋ ਹਲਾਹਲ
ਬਿਖ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਚਨ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਧਨ
ਭੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਧਨ ਕੋ ਧਰਮ ਕੇ
ਨਮਿਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਧਰਮ ਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਅ
ਪਨੀ ਵਾਸਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧਨ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋ ਅਪਨੀ ਵਾਸਨਾ ਹੀ ਕਾ ਦਾਸ ਹੈ।
ਅਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਜਨਮ ਕੇ ਤਾਤਪਰਜ ਕੋ ਨਹੀ ਸਮਝਿਆ। ਤਾਂਤੇ ਮਹਾ ਮੂਰਖ
ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੀ ਅਰ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ
ਹੁ ਕੀ ਪਾਥਰ ਪੂਜਿਆ ਤੇ ਰਖਿਆ ਕਰਹੁ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਰੂਪਾ ਅਰ ਸੋਨਾ ਪਾਥਰ
ਹੈ। ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰੀਤ ਸੰਜੁਗਤ ਇਸ ਕੋ ਪੂਜਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਤੇ ਇਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀ
ਤ ਦੂਰ ਕਰ॥ ॥ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣੇ ਲਾਭ ਅਰ ਵਿਘਨ ਧਨ ਕੇ॥ ॥ਐਸੇ ਜਾਣ

ਤੂੰ ਜੋ ਇਹ ਧਨ ਸਰਪ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈਂ। ਅਰ ਬਿ ਇਹੁ ਜੋ ਜੈਸੇ ਬਿਖ ਅਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭੀ
ਸਰਪ ਹੀ ਤੇ ਉਪਜੇ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਧਨ ਵਿਖੇ ਭੀ ਗੁਣ ਦੋਖ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਜਬ ਲਗ
ਬਿਖ ਅਰੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਭਿੰਨ ਨ ਕਰੀਏ। ਤਬ ਲਗ ਬਰਨ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਸਿਧ ਨਹੀਂ
ਹੋਤਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੈ ਧਨ ਕੇ ਗੁਣ ਅਰ ਦੋਖ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰ ਕੇ ਕਹਤਾ ਹੂੰ। ਅਰ ਧਨ ਕੇ ਲਾਭ
ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈਂ। ਸੋ ਏਕ ਤੋ ਸੰਸਾਰੀ ਲਾਭ ਹੈ। ਜੋ ਧਨਵਾਨ ਪੁਰਖ ਜਗਤ ਵਿ-
ਖੇ ਬਡਾਈ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ਅਵਰ ਜੋ ਅਸਥੂਲ ਲਾਭ ਹੈਂ ਸੋ ਆਪ
ਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਜੋ ਧਨ ਕੇ ਲਾਭ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਤੀਨ ਹੈਂ।
ਏਕ ਤੋ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਜੀਵਕਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜੇਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਨਬੰ-
ਧ ਕਰ ਸਿਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਸਰਬ ਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕਾ ਬੀਜ ਸਿਧ ਜੀਵਕਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿ-
ਸ ਕੋ ਸਰਬਦਾ ਜੀਵਕਾ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਓਸ ਤੇ ਭਜਨ ਅਰ ਅਭਿਆਸ ਕਛੁ
ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ। ਪਰ ਜਬ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਮਨਸਾ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੀ ਹੋਵੈ ਤਬ ਜੀ-
ਵਹੁ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਰਾਖਨਾ ਭੀ ਉਸ ਹੀ ਮਾਰਗ ਕਾ ਤੋਸ਼ਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ।
ਅਰ ਜੋ ਅਬਲਕਾਸਮ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਕੋ ਕਛੁਕ ਅਨਾਜ ਨਿਹਪਾਪ ਬਿਵਹਾਰ ਕਾ ਆਇਆ
ਥਾ। ਤਬ ਉਸ ਅਨਾਜ ਕੀ ਮੁਠ ਭਰ ਕੇ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ ਜੋ ਇਸ ਸੁਧ ਜੀਵਕਾ ਕੋ ਮੈ ਨਿਰਉਦ-
ਮੀਓਂ ਕੇ ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਵਿਸੇਖ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ ਪਰ ਇਸ ਭੇਦ ਕੋ ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਕੋ ਅ-
ਪਨੇ ਰਿਦੇ ਕੀ ਸੁਧਤਾ ਅਰ ਅਸੁਧਤਾ ਕੀ ਬੂਝ ਹੋਵੈ ਅਥਵਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ।
ਜੋ ਧਨ ਜੀਵਕਾ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹ੍ਰਿਦਾ ਨਿਖੇਧ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਅਵਰ ਲੋਕੋਂ ਕੀ ਆ-
ਸਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਇਕਾਗ੍ਰਤਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਲਾਭ
ਧਨ ਕਾ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਅਵਰ ਜੀਵਹੁ ਕੋ ਦਾਨ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤਉ ਭੀ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰਾ-
ਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਧਨ ਕਾ ਦੇਨਾ ਭੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਅਰਥੀ
ਅਰ ਸੰਤ ਕੀ ਮਨੁਖਹੁ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ। ਤਬ ਉਨ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਕੇ ਬਿਵਹਾਰ ਅਰ ਪ-
ਰਮਾਰਥ ਕੇ ਸੁਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਮਿਤ੍ਰਹੁ ਅਰ ਸ-
ਨਬੰਧੀਅਹੁ ਸਾਥ ਭਾਵ ਕਰਨਾ ਅਰ ਸਰਬ ਕਾਰਜੋਂ ਵਿਖੇ ਉਦਾਰ ਚਿਤ ਹੋਵਨਾ। ਜੋ ਇਹ
ਭੀ ਧਨ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖ ਇਸ ਕੀ ਆਸਾ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ ਅ-
ਰ ਜਬ ਉਨ ਕੋ ਕਛੁ ਨ ਦੇਵੈ ਤੌ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਰ ਭਾਟ ਅਰ ਕਵੀ-
ਸ਼ਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਇਨ ਕੋ ਦੇਨਾ ਭੀ ਬਡਾ ਉਪਕਾਰ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਸਭ ਹੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਤੇ
ਛੂਟਤੇ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਚੌਥਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਹੈ। ਜੋ ਇਓਂ ਮਨੁਖ ਸਭ ਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਆਪਣੀ

ਆਪਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖਹੁ ਸਾਥ ਵਿਵਹਾਰ ਕਾ ਅ
ਨਬੰਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਅਪਨੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰਿਓਂ ਕੋ ਦੇਨਾ ਭੀ ਵਿਸੇਖ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ
ਇਹ ਪੁਰਖ ਜਬ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਆ ਤੇ ਅਚਿੰਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹ
ਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਦ੍ਯਪਾ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਆਪਹੀ ਕਰਨੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ਤਊ ਭੀ ਜਿਸ ਜ-
ਗਿਆਸੀ ਕਾ ਚਿਤ ਅੰਤਰ ਮੁਖ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਅਸ੍ਥੂ
ਲ ਕ੍ਰਿਆ ਕਾ ਅਤਿ ਅੰਤਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀ ਰਹਤਾ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਲਾਭ ਧਨ ਕਾ ਇਹੁ
ਹੈ। ਜੋ ਧਨ ਕਰਕੇ ਅਵਰ ਭੀ ਬਡੇ ਬਡੇ ਪੁੰਨ ਕਾਰਜ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਕੂਏ ਅਰ ਤਾਲ ਅਰ
ਪੁਲੋਂ ਕਾ ਬਨਾਵਣਾ ਅਥਵਾ ਅਭਿਆਗਤਹੁ ਕੇ ਨਮਿਤ ਠਾਕੁਰਦੁਆਰੇ ਬਨਾਵਨੇ। ਸੋ ਇਤਿ
ਆਦਿਕ ਪੁੰਨ ਅਸਥਾਨ ਐਸੇ ਉਤਮ ਹੈਂ ਜੋ ਇਨਹੁ ਕਰ ਚਿਰਕਾਲ ਪ੍ਰਜੰਤ ਅਸੰਖ ਜੀਵਹੁ
ਕੋ ਸੁਖ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ ਕੀ ਸਿਧਤਾ ਭੀ ਧਨ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ॥੧੧॥

ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਵਿਘਨ ਧਨ ਕੇ। ।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਸ
ਧਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਕੇਤੇ ਅਸ੍ਥੂਲ ਵਿਘਨ ਹੈਂ। ਅਰ ਕੇਤੇ ਵਿਘਨ ਐਸੇ ਹੈਂ ਜੋ ਧਰਮ ਕੇ
ਮਾਰਗ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਹ ਵਿਘਨ ਭੀ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਥਮੇ ਇਹ
ਜੋ ਧਨ ਕਰਕੇ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਅਤੇ ਪਾਪ ਕ੍ਰਿਆ ਸੁਖੇਨ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਜੀਵ
ਕਾ ਮਨ ਤਊ ਆਗੇ ਹੀ ਐਸਾ ਚਪਲ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਵਿਖਿਅਹੁ ਅਰ ਪਾਪਹੁ ਕੀ
ਓਰ ਪੜਾ ਦਊੜਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਸਮਰਥਤਾ ਹੀ ਹੋਤਾ ਤਊ ਕੇਤੇ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਸਹਜੇ
ਹੀ ਬਚਿਆ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਸਨਮਾਨ ਆਦਿਕ ਸਮਰਥਾਈ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ।
ਤਬ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਪਾਪਹੁ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਗਿਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਬੁਧ ਕੀ ਸੁਧਤਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ
ਹੈ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਹਠ ਕਰਕੇ ਭੋਗਹੁ ਅਰ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਆਪ ਕਉ ਬਚਾਇਆ ਚਾਹੈ।
ਤਊ ਭੀ ਬਡਾ ਪੁਰਖਾਰਥ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸੰਪਦਾ ਵਿਖੇ ਵਿਰਕਤ ਰਹਣਾ
ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਵਿਘਨ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਦ੍ਯਪਿ ਧਨਵਾਨ ਪੁਰਖ ਐਸ
ਵੀਚਾਰਵਾਨ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਮਹੁ ਤੇ ਆਪ ਕੋ ਬਚਾਇ ਰਾਖੈ ਤਊ ਭੀ ਖਾਨ ਪਾਨ
ਅਰ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤਾ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ
ਮਹਾਂ ਦੁਰਲੰਭ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੰਪਦਾ ਵਿਖੇ ਹੀ ਆਪ ਕਉ ਸੰਜਮ ਸਾਥ ਰਾਖੈ। ਜੈ
ਸੇ ਬਿੰਜਨ ਹੋਤੇ ਹੀ ਰੂਖਾ ਅਨਾਜ ਖਾਵੈ। ਅਥਵਾ ਸੁੰਦਰ ਬਸਤ੍ਰ ਹੋਤੇ ਹੀ ਕਮਲੀ ਆ-
ਦਿਕ ਪਹਿਰੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਐਸੇ ਵੈਰਾਗ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਤਬ ਸਰੀਰ ਕਾ ਸੁਭ
ਵ ਅਧਿਕ ਭੋਗਹੁ ਸਾਥ ਮਿਲ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਰਾਜਸੀ ਵਿਵਹਾਰ ਕਾ ਤਿਆਗ

ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ। ਬਹੁੜ ਅਧਿਕ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਣੀ
ਕਠਨ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਭੋਗੀ ਪੁਰਖ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਪਾਪਹੁ ਕੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਖੇ
ਵਹ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜੀਵਨੇ ਕੋ ਸੁਰਗ ਵਤ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਪਰ
ਲੋਕ ਕੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਕਉ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੋਤੀ
ਹੈ। ਤਬ ਧਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪਾਖੰਡ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਰਾਜਿਅਹੁ ਕਾ ਨਿ-
ਕਟ ਵਰਤੀ ਹੂਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਅਨੇਕ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਅਰ ਈਰਖਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਉਪ-
ਜ ਆਵਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਪਰਸਪਰ ਵੈਰ ਭਾਵ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਕਰਮ ਸਭ
ਹੀ ਪਾਪ ਰੂਪ ਹੈਂ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੁ ਜੋ ਰਜੋਗੁਣੀ ਬੀਜ ਤੇ ਅਵਸ਼ ਮੇਵ ਤਾਮਸ
ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਛ ਉਪਜਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਾਇਆ ਕੀ ਪ੍ਰੀ-
ਤ ਸਰਬ ਪਾਪਹੁ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਅਰ ਐਸਾ ਮਹਾਨ ਰਕ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਅੰਤ ਕਦਾਚਿ-
ਤ ਨਹੀ ਆਵਤਾ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਵਿਘਨ ਧਨ ਕਾ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਦਪਿ ਧਨਵਾਨ
ਪੁਰਖ ਭੋਗੋਂ ਅਰ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਭੀ ਰਹਿਤ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਸਰਬਥਾ ਵੈਰਾਗ ਸੰਜੁਗਤ ਰਹੈ
ਅਰ ਧਨ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਭੀ ਪਾਪ ਤੇ ਰਹਿਤ ਕਰੈ। ਅਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਸਾਥ ਖਰ-
ਚ ਕਰੈ। ਤਊ ਭੀ ਧਨ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭਜ-
ਨ ਅਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਸੋ ਸਭ ਸੁਭ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭ-
ਜਨ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ। ਅਰ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾ ਰੂਪ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਇਤਰ ਸਰਬ ਪਦ-
ਰਥਹੁ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਹੋਵੈ। ਅਰੁ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਤਬ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜਬ ਅਵਰ
ਸਭ ਸੰਕਲਪਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਧਨਵਾਨ ਕੀ ਵਿਖੇਪਤਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਅਧਿਕ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਰਾਖਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਤੋ ਸਹਜੇ ਹੀ ਵਿਵਹਾਰ ਪਸਰਤਾ ਹੈ
। ਪਰ ਜਬ ਅਵਰ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕਛੁ ਨ ਰਾਖੈ ਅਰ ਕੇਵਲ ਰੂਪਾ ਸੋਨਾ ਹੀ ਧਰਤੀ ਵਿਖੇ
ਦਾਬਿ ਛੋਡੈ। ਤਊ ਭੀ ਉਸ ਕਉ ਸਰਬਦਾ ਹੀ ਇਹੀ ਸੰਕਲਪ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਕੋਈ
ਪੁਰਖ ਮੇਰਾ ਧਨ ਦੇਖ ਲੇਵੈ ਅਰ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਹਿਰ ਲੈ ਜਾਵੈ ਤਬ ਮੈਂ ਕਿਆ ਕਰੂੰ ਤਾਤ-
ਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਧਨਵਾਨ ਕਾ ਰਿਦਾ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਹਸੰਕਲਪ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰ
ਚਿੰਤਾ ਕਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜੈਸੇ ਜਲ ਵਿਖੇ
ਸੂਕਾ ਰਹਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਾਇਆ ਵਿਖੇ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਨਾ ਕਠਨ ਹੈ।

ਤਾਤੇ ਮੈਨੇ ਧਨ ਕੇ ਲਾਭ ਅਰ ਵਿਘਨ ਸਭ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਏ ਹੈਂ ਪਰ ਜਬ ਬੁਧਵ-
ਨੋਂ ਨੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਤਬ ਉਨੋਂ ਨੇ ਏਹੀ ਨਿਸਚਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੋ ਸ-

ਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਮਾਤ੍ਰ ਸੁਧ ਜੀਵਕਾ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਅਰ ਇ-
ਸਤੇ ਅਧਿਕ ਸੰਪਦਾ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਬਿਖ ਰੂਪ ਹੈ। ।ਅਥ ਪ੍ਰਗ-
ਟ ਕਰਨੇ ਵਿਘਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇ। ਅਰ ਵਿਖਤਾ ਸੰਤੋਖ ਕੀ। ।ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ
ਇਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪੀ ਸੁਭਾਵ ਮਹਾਂ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਲੋਭੀ ਮਾਨੁਖ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਖੇ
ਭੀ ਨਿਰਾਦਰ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਸਦੀਵ ਲਜਾਮਾਨ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਸ ਹੀ ਲੋ-
ਭ ਤੇ ਅਵਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਅਵਗੁਣ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਕਪਟ ਅਰ ਪਾਖੰਡ ਅਰ ਧਨ
ਵਾਨੋਂ ਕੀ ਅਧੀਨਤਾ ਵਿਖੇ ਅਸ਼ਕਤ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਉਨ ਕੀ ਅਪਮਾਨ ਕਉ ਪਕੜ
ਖੈਂਚਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਉਨ ਕੇ ਝੂਠ ਕਉ ਸਾਚ ਕਹਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ
ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸਹਿਤ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸੰਤੋਖ ਬਿਨਾ
ਕਦਾਚਿਤ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਦਪਿ ਇਸ ਮਾ-
ਨੁਖ ਕੋ ਦੋਇ ਜੰਗਲੇ ਸੁਵਰਨ ਸਾਥ ਪੂਰਨ ਕਰ ਦੀਜਹਿ। ਤਬ ਤੀਸਰੇ ਭੀ ਚਾਹਤਾ ਹੈ
ਤਾਂਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਹੀ ਇਸ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕਰ ਤ੍ਰਿ-
ਪਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਧਨ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਰ ਜੀਵਣੇ ਕੀ ਆਸਾ
ਕਦਾਚਿਤ ਪੂਰਣ ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਤਾਤੇ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਵਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ
ਕੀ ਬੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਹੈ। ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਮਾਤ੍ਰ ਸੁਧ ਜੀਵਕਾ ਪਰ ਸੰ-
ਤੋਖ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਨੀ ਸਰਬ
ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਨਹੀ ਭੁੰਚਤਾ। ਤਬ ਲਗ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਾ
ਤਿਆਗ ਕਰਹੁ। ਅਰ ਸੰਤੋਖ ਸਹਿਤ ਜੀਵਕਾ ਉਤਪਤਿ ਕਰੋ। ਅਰ ਅਧਿਕ ਭੋਗਹੁ
ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਹੋਵਹੁ ਅਰ ਯਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਵਿਖੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹੋ। ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਉਪਕਾਰ
ਤੇ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਨ ਹੋਵਹੁ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਜੋ ਕਛੁ ਤੁਮ ਕੋ ਚਿਤ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਵਰਹੁ ਕੇ ਉਪਰ
ਭੀ ਐਸੇ ਹੀ ਚਾਹੋ। ਤਬ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਹੋਵਹੁ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਏਕ ਵਾਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਛੁ ਕ
ਜਾਰਿਆਸੀ ਜਨਹੁ ਕਉ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ ਥਾ। ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਇਤਰ ਕਿਸੀ
ਕੇ ਪੁਜਾਰੀ ਨ ਹੋਵਹੁ। ਅਰ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੋ। ਅਰ ਅਵਰ ਕਿਸੀ
ਤੇ ਜਾਚਨਾ ਭੀ ਨ ਕਰੋ। ਸੋ ਜਿਨ ਕੋ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਥਾ। ਤਿਨ ਕੀ ਐਸੀ ਅਵ
ਸਥਾ ਹੂਈ ਹੈ। ਜੋ ਜਦਪਿ ਘੋੜ੍ਹੇ ਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋਤੇ ਥੇ ਅਰ ਚਾਬਕ ਉਨ ਕਾ ਗਿਰ ਪੜਤਾ ਥਾ। ਤਬ
ਕਿਸੀ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨ ਕਹਤੇ ਥੇ ਜੋ ਹਮ ਕੋ ਚਾਬਕ ਉਠਾਇ ਦੇਵੋ। ਤਾਂਤੇ ਆਪ ਹੀ ਘੋੜ੍ਹੇ ਤੇ ਉ-
ਤਰ ਉਠਾਇ ਲੇਤੇ ਥੇ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਮੇਹਤਰ ਮੂਸੇ ਨੇ ਭੀ ਸਾਂਈ ਕੇ ਆਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਥੀ। ਜੋ ਹੇ

ਮਹਾਰਾਜ ਤੇਰੀ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਵਿਖੇ ਅਤਿ ਧਨਵਾਨ ਕਉਣ ਹੈ॥ ਤਬ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ
ਹੂਈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਤਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਵਿਖੇ ਸੰਤੋਖ ਹੈ॥ ਸੋਈ ਅਤਿ ਧਨਵਾਨ ਹੈ॥
ਬਹੁੜ ਅਰਦਾਸ ਕਰਤਾ ਭਇਆ॥ ਜੋ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਆਉ ਕਰਨੇ ਹਾਰ ਉਤਮ ਕੌਣ
ਹੈ॥ ਤਬ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੂਈ ਜੋ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਨੇ ਊਪਰ ਨਿਆਉ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋਈ ਉਤਮ
ਨਿਆਉ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਜ਼ਾਰਿਆ ਜੀ ਜਨ ਭੂਖੀ ਰੋਟੀ ਕੋ ਜਲ ਸਾਥ ਭਿਗੋ
ਇਕਰ ਖਾਇ ਲੇਤਾ ਥਾ॥ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਤਾ ਥਾ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਨੇ ਐਸੀ ਜੀਵਕਾ ਪਰ ਸੰਤੋ
ਖ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਸੋ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਅਚਾਹ ਰਹਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਇਬਨ ਮਸਊਦ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ
ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਕ ਦੇਵਤਾ ਸਦੀਵ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਤਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਮਨੁਖੋ ਜੋ ਕਛੁ
ਜੀਵਕਾ ਤੁਮਾਰੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਸੋ ਤੁਮ ਕੋ ਵਹੀ ਵਸ਼ੇਖ ਹੈ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜੇਤੀ
ਇਸ ਤੇ ਅਧਿਕ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਸੋ ਤਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਦ ਅਰ ਅਚੇਤਤਾ ਉਪਜਤੀ ਹੈ॥ ਇਸੀ
ਪਰ ਇਕ ਅਵਰ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਹੁ ਉਦਰ ਤੇਰਾ ਸਰਬ ਮਲੀਨਤਾ ਕਾ ਘਰੁ ਹੈ
ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਇਸ ਉਦਰ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਨਰਕਗਾਮੀ ਕਿਉਂ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁ
ਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਹੇ ਮਾਨੁਖ ਜਬ ਮੈਂ ਤੁਝ ਕੋ ਅਧਿਕ ਧਨ ਦੇਵਹੁ ਤਉ ਭੀ ਅਹਾਰ ਤੇਰੀ
ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਪਰ ਜਬ ਮੈਂ ਤੁਝ ਕੋ ਅਹਾਰ ਹੀ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇਤਾ ਰਹੂੰ॥ ਅਰ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀ
ਵਿਛੇਪਤਾ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਡਰ ਧਨਵਾਨ ਹੁਕੇ ਸੀਸ ਪਰ ਰਾਖੋ॥ ਤਬ ਤੇਰੇ ਊਪਰ ਇ
ਸ ਤੇ ਬਡਾ ਉਪਕਾਰ ਕਉਣ ਹੈ॥ ਅਰ ਇਕ ਬੁਧਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਨ ਜੈਸਾ ਦੁ
ਖ ਸਹਣੇ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀ॥ ਅਰ ਸੰਤੋਖਵਾਨ ਜੈਸਾ ਸੁਖੀ ਕੋਈ ਨਹੀ॥ ਅਰ ਇਹ ਈਰ
ਖਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਜੈਸਾ ਦੁਖੀ ਕੋਈ ਨਹੀ॥ ਅਰ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਜੈਸਾ ਸੁਖੈਨ ਰਿਤ ਕੋਈ
ਨਹੀ॥ ਅਰ ਜੋ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਕਰਤਤ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਵੈ॥ ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਸਮਾਨ ਪਸਚਾਤਾਪ
ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀ॥ ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਕ ਬਧਕ ਨੇ ਮਮੋਲੇ ਕੋ
ਫਸਾਇਆ ਥਾ॥ ਤਬ ਮਮੋਲੇ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਬ ਤੂੰ ਮੁਝ ਕੋ ਮਾਰ ਕਰ ਭੋਜਨ ਕਰੇਗਾ॥ ਤਉ ਭੀ ਤੇ
ਰੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਮ ਕੋ ਤੀਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਹਤਾ ਹੂੰ॥ ਸੋ ਤਿਨਹੁ ਕਰ ਤੁਝ ਕਉ
ਅਧਿਕ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰ ਵਚਨ ਤੇਰੇ ਹਾਥ ਪਰ ਕਹੂੰਗਾ॥ ਬਹੁੜ ਜਬ ਮੁਝ ਕੋ
ਛੋਡ ਦਿਗਾ॥ ਅਰ ਮੈਂ ਬ੍ਰਿਛ ਕੇ ਊਪਰ ਜਾਇ ਬੈਠੂੰਗਾ॥ ਤਬ ਬਧਿਕ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਬਹੁਤ ਭਲਾ॥ ਪ੍ਰ-
ਥਮ ਬਚਨ ਤੋ ਕਹੁ॥ ਤਬ ਮਮੋਲਾ ਕਹਤ ਭਇਆ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਕਾ ਸਮਾ ਬੀਤ ਜਾਵੈ
ਤਬ ਤਿਸ ਕੇ ਊਪਰ ਪਸਚਾਤਾਪ ਨ ਕਰ॥ ਤਬ ਬਧਕ ਨੇ ਮਮੋਲੇ ਕੋ ਛੋਡ ਦੀਆ॥ ਅਰ ਬ੍ਰਿਛ
ਕੇ ਊਪਰ ਜਾਇ ਬੈਠਾ॥ ਅਰ ਵਹੁ ਬਧਿਕ ਦੂਸਰਾ ਬਚਨ ਸੁਣਤ ਭਇਆ॥ ਤਬ ਮਮੋਲੇ ਨੇ

ਕਹਾ ਜੋ ਅਨਹੋਣੀ ਵਾਰਤਾ ਪਰ ਪਰਤੀਤ ਨ ਕਰੁ । ਇਤਨਾ ਕਹ ਕਰ ਮਮੋਲਾ ਪਹਾੜ ਪ-
ਰ ਜਾਇ ਬੈਠਾ ਅਰ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਹੇ ਅਭਾਗੀ ਜਬ ਤੂੰ ਮੁਝ ਕਉ ਮਾਰਤਾ । ਤਬ ਮੇ
ਰੇ ਉਦਰ ਤੇ ਲਾਲ ਨਿਕਸਤੇ । ਸੋ ਏਕ ਏਕ ਦੋ ਦੋ ਪੈਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਥੇ । ਪਰ ਜਬ ਤੂੰ ਉਨ ਕਉ
ਪਾਵਤਾ ਤਬ ਐਸਾ ਧਨੀ ਹੋਤਾ । ਜੋ ਕਦਾਚਿਤ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਕੋ ਨ ਦੇਖਤਾ । ਬਧਕ ਨੇ ਜ-
ਬ ਇਹੁ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣੀ । ਤਬ ਹਾਹਾਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹਾਥ ਮਰੋਰਨੇ ਲਾਗਾ । ਅਰ ਬਡੇ ਪਸ੍ਚਾਤਾ-
ਪ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਇਆ । ਬਹੁੜ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਣੇ ਲਾਗਾ । ਜੋ ਤੀਸਰਾ ਵਚਨ ਤੋ ਕਹੁ
। ਤਬ ਮਮੋਲੇ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੈਨੇ ਤੋ ਵਹੁ ਦੋਨਹੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਸਾਰ ਦੀਏ ਹੈਂ । ਅਰ ਤੀਸਰਾ
ਸੁਣਕਰ ਕਿਆ ਕਰੇਗਾ । ਮੈਨੇ ਤਉ ਤੁਝ ਕੋ ਕਹਾ ਥਾ । ਜੋ ਬੀਤ ਗਏ ਕਾਰਜ ਕਾ ਸ਼ੋਕ ਨ
ਕਰੁ । ਅਰੁ ਅਨਹੋਣੀ ਵਾਰਤਾ ਪਰ ਪਰਤੀਤ ਨ ਕਰੁ । ਸੋ ਇਹ ਬਡਾ ਆਸਚਰਜ ਹੈ ।
ਜੋ ਮੇਰਾ ਤੋ ਸਰੀਰ ਹੀ ਦੋਇ ਪੈਸੇ ਭਰ ਨ ਹੋਵੇਗਾ । ਜੋ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਭਰ ਲਾਲ ਮੇਰੇ ਉਦਰ ਵਿ
ਖੇ ਕਿਉਂਕਰ ਸਮਾਵਤੇ ਥੇ । ਇਤਨਾ ਕਹ ਕਰ ਮਮੋਲਾ ਉਡ ਗਇਆ । ਸੋ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕਾ ਤ
ਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ । ਜੋ ਲੋਭੀ ਮਾਨੁਖ ਹੋਣੀ ਅਨਹੋਣੀ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀ ਕਰਤਾ । ਅਰ
ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਅੰਧ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਇਸੀ ਪਰ ਇਬਨ ਸਮਾਕ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ । ਜੋ ਇਸ
ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਗਲੇ ਵਿਖੇ ਲੋਭ ਰੂਪੀ ਜੇਵਰੀ ਹੈ । ਅਰੁ ਲੋਭ ਹੀ ਪਾਵਹੁ ਕੀ ਬੇੜੀ ਹੈ । ਪਰ ਜਬ
ਤੂੰ ਲੋਭ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰਿਹਿ ਤਬ ਗਲੇ ਤੇਰੇ ਕੀ ਜੇਵਰੀ ਅਰੁ ਪਾਵਹੁ ਕੀ ਬੇਰੀ ਟੂਟ ਜਾਵੈ ।
ਅਰ ਤੂੰ ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਹੋਵਹਿ । ॥ ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਉਪਾਉ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕੇ
ਨਿਵਰਤ ਕਰਨੇ ਕਾ । ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਾ ਔਖਧ ਹਠ ਰੂਪੀ ਵਕਤ
ਅਰ ਬੂਝ ਰੂਪੀ ਮਿਠਾਈ ਅਰ ਕਰਤਤ ਰੂਪੀ ਤੀਖਣਤਾ ਸਾਥ ਮਿਲਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸੋ ਮਾਨ
ਸੀ ਰੋਗਹੁ ਕੇ ਸਰਬ ਉਪਾਵਹੁ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਹੀ ਅਵਖਧ ਮਿਲਤੇ ਹੈਂ । ਤਬ ਵਹੁ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ
ਜਾਤੇ ਹੈਂ । ਤਾਂ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਾ ਔਖਧ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਇਹ ਹੈ । ਜੋ ਆਪ
ਨੇ ਕਾਰਜ ਕੋ ਘਟਾਵੈ । ਰੂਖੇ ਹੀ ਅਹਾਰੁ ਅਰ ਮੋਟੇ ਵਸਤ੍ਰ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈ । ਤਬ ਇਤ
ਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਜੀਵਕਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੇ ਰਹਤਿ ਉਤਪਤਿ ਹੋ ਸਕਤੀ ਹੈ । ਪਰ ਜਬ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਰਸੋ
ਅਰ ਸੁੰਦਰ ਵਸਤ੍ਰ ਕਉ ਪੜਾ ਚਾਹੈ । ਤਬ ਕਦਾਚਿਤ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀ ਹੋਤਾ । ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰ
ਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ । ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸੰਜਮ ਸਾਥ ਹੋਤਾ ਹੈ । ਸੋ ਨਿਰਧਨ ਕਦਾਚਿਤ
ਨਹੀ ਹੋਤਾ । ਅਰੁ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ । ਜੋ ਇਹ ਤੀਨ ਲੱਛਣ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕੇ ਮੁਕਤ ਕਰਨੇ
ਹਾਰੇ ਹੈਂ । ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਇਹ ਜੋ ਗੁਪਤ ਅਰ ਪ੍ਰਗਟ ਵਿਖੇ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਭੈ ਕਰਨਾ । ਅਰ ਦੂਸ
ਰਾ ਇਹੁ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮਿਜਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਰਣਾ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿਖੇ । ਤੀਸਰਾ

ਇਹੁ ਜੋ ਸੰਪਦਾ ਅਰ ਆਪਦਾ ਵਿਖੇ ਸੰਪਤ ਸਹਤ ਜੀਵਕਾ ਕਰਣੀ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਅਬੂਦ
ਰਦਾ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਏਕ ਵਾਰ ਖਜੂਰਹੁ ਕੇ ਫਲ ਗਿਰੇ ਹੂਏ ਪੜਾ ਚੁਣਤਾ ਥਾ॥ ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕ
ਰ ਕਹਤਾ ਥਾ॥ ਜੋ ਜਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜੀਵਕਾ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਣਾ ਭੀ ਬਡਾ ਪੁਰਖਾਰਥ ਹੈ॥ ਸੋ
ਏਕੁ ਉਪਾਉ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਘਟਾਵਣੇ ਕਾ ਇਹ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਉਪਾਉ ਇਹੁ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਬ
ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਏਕ ਦਿਨ ਕੀ ਜੀਵਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ॥ ਤਬ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੈ
॥ ਪਰ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਸਾ ਉਪਜਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਅਜਹੂੰ ਤਉ ਤੈਨੇ ਬਹੁਤ ਜੀਵ-
ਣਾ ਹੈ॥ ਅਰੁ ਮਤ ਕਾਲ ਕੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਅਬ ਹੀ ਉਦਮ
ਕਰਕੇ ਕਛੁ ਸੰਚਾ ਕਰ ਰਾਖੀਐ॥ ਜੋ ਇਹ ਮਨ ਤੇਰਾ ਐਸਾ ਸਤ੍ਰੂ ਹੈ॥ ਜੋ ਅਗਲੀ ਚਿੰਤਾ
ਕਰਕੇ ਆਜ ਹੀ ਦੁਖੀ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਕੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਅਬ ਹੀ ਤੁਝ
ਕੋ ਨਿਰਧਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਜਬ ਐਸਾ ਸੰਕਲਪ ਫੁਰੇ ਤਬ ਜਾਗਿਆਸੀ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕ
ਰ ਵੀਚਾਰ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵਕਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰ ਉਤਪਤ ਨਹੀ ਹੋਤੀ॥ ਕਾਹੇ
ਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਤਉ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਰਚੀ ਹੂਈ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋ ਅਵਸਮੇਵ ਆਨ ਪ-
ਹੁੰਚਤੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਇਉ ਭੀ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜੀਵਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨ ਹੂਈ ਤਉ ਭੀ ਇਸ ਕੀ
ਉਤਪਤਿ ਵਿਖੇ ਜੇਤਾ ਜਤਨ ਅਬ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤੇਤਾ ਹੀ ਕਾਲ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਅਬ ਹੀ ਕਾਹੇ
ਕਉ ਚਿੰਤਾਵਾਨ ਹੂਜੀਐ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ ਵਾਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਇਬਨ ਮਸਊਦ ਕੇ ਘਰ
ਗਿਆ ਥਾ॥ ਤਬ ਇਬਨ ਮਸਊਦ ਕੋ ਚਿੰਤਾਵਾਨ ਦੇਖਕਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਤ ਭਇਆ
ਜੋ ਤੂੰ ਸ਼ੋਕ ਅਰ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੂ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਅਵਸਮੇਵ ਤੁਝ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੋ ਰਹੇਗੀ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਕੋ ਜਤਨ ਬਿਨਾ
ਹੀ ਜੀਵਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਸਿਫੀਆਂ ਸਉਰੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ
ਤੁਝ ਕੋ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵਨਾ ਵਸੇਖ ਹੈ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਸੰਤੋਖਵਾਨ ਭੂਖ ਕਰਕੇ
ਦੁਖੀ ਨਹੀ ਹੂਆ॥ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਸਰਬ ਜੀਵਹੁ ਕੇ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ ਦਇਆ
ਲ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤੇ ਜਾਚਨਾ ਬਿਨਾ ਹੀ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਏਕ
ਸੰਤ ਜਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਹੈ ਸੋ ਜਤਨ ਬਿਨਾ ਹੀ ਮੁਝ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗੀ
ਅਰ ਜੋ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਨਹੀ ਸੋ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖਹੁ ਅਰ ਦੇਵਤਿਆਹੁ ਕੇ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਭੀ
ਮੁਝ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਜੀਵਕਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜਤਨ ਅਰ ਮੇਰਾ ਅਧੀਰਜ ਕਿ
ਸ ਕਾਮ ਆਵਤਾ ਹੈ॥ ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਉਪਾਉ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਨਿਰਾਸ ਹੋ
ਨੇ ਵਿਖੇ ਜਤਨ ਅਰ ਖੇਦ ਭੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ॥ ਅਰ ਮੈ ਨਿਰਬਲਤਾ ਕੋ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਊਂਗਾ॥ ਅ-

ਰਭਗਵੰਤ ਤੇ ਭੀ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇ ਰਹੂੰਗਾ। ਪਰ ਜਬ ਮੈਂ ਨਿਰਾਸਤਾ ਵਿਖੇ ਹੀ ਧੀਰਜ ਕਰੂੰਗ
ਾ ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਲਾਭ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੂੰਗਾ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਨਿਰਾਸਤਾ ਕੇ ਦੁਖ ਵਿ-
ਖੇ ਧੀਰਜ ਕਰਨਾ ਜੋ ਲੋਭ ਕੇ ਦੁਖ ਅਰ ਅਪ੍ਮਾਨ ਕੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਇਸੀ
ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕੀ ਬਡਾਈ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਤੋਖ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਰ
ਬ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਬੇਮੁਹਤਾਜ ਰਹਨਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਅਲੀ ਸਾਂਈਂ ਲੋਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੇ ਸਾਥ
ਤੇਰਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੈ। ਤਬ ਤੂੰ ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਦਾਸ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਹੈ ਸੋ ਨਿਰਸੰਦੇ
ਹ ਤੇਰਾ ਹੀ ਦਾਸੁ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਤੂੰ ਬੇਮੁਹਤਾਜੀ ਹੈਂ। ਤਬ ਤੁਝ ਕੋ ਉਸ ਕੀ ਅਧੀਨ
ਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਤੀ। ਬਹੁੜ ਛੇਉ ਥਾਉ ਪਾਵਇ ਏਹ ਹੈ। ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਜਨ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਅਪ-
ਨੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਵੀਚਾਰ ਦੇਖੈ। ਜੋ ਮੈਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਰ ਲੋਭੁ ਕਿਸ ਨਮਿਤ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਪਰ ਜਬ
ਮੈਂ ਅਹਾਰ ਕੇ ਨਮਿਤ ਲੋਭ ਕਰੋ ਸੋ ਇਹ ਤੇ ਬੈਲੋਂ ਅਰ ਗਰਧਬੋਂ ਕਾ ਕਾਮ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਕਾ-
ਮਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਨਮਿਤ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰੋ। ਤਬ ਸੂਕਰ ਅਰ ਰਿਛ ਮੁਝ ਤੇ ਅਧਿਕ ਭੋਗੀ ਹੈਂ। ਅਥਵਾ
ਜਬ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਸਤ੍ਰ ਅਰ ਅਡੰਬਰ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜਤਨ ਕਰੂੰ। ਤਬ ਕੇਤੇ ਤਾਮਸੀ ਮਾ-
ਨੁਖ ਮੁਝ ਤੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਸੰਪਦਾਵਾਨ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੁ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀਚਾਰ
ਕਰਕੈ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰੈ। ਤਬ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਉਤਮ ਅਵਸਥਾ ਕਉ ਪਾਵੈ। ਅਰ
ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ ਪਦ ਕਉ ਜਾਇ ਪਹੁਚੈ। ਬਹੁੜ ਪਾਚਵਾਂ ਉਪਾਇ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਬਾਰੰਬਾਰ ਧ
ਨ ਕੇ ਵਿਘਨਹੁ ਕਉ ਵਿਚਾਰੈ। ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੈ ਜੋ ਧਨਵਾਨ ਪੁਰਖ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿ-
ਖੇ ਸਰਬਦਾ ਡਰਤਾ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭੀ ਡੰਡ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤ
ਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕੋ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਸਦੀਵ ਆਪ ਤੇ ਨਿਰਧਨਹੁ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਰਹੈ। ਅਰ ਧਨ
ਵਾਨਹੁ ਕੀ ਓਰ ਨ ਦੇਖੈ। ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਜਾਣੈ। ਪਰੁ ਮਨੁ ਇਹੁ
ਐਸਾ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਹੀ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਉ ਪੜ੍ਹਾ ਭਟਕਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਐਸੇ ਕਹ
ਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਮਕਾ ਤੇ ਐਸਾ ਧਨਵਾਨ ਹੈ। ਅਰ ਜਮਕਾ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਤਉ ਕਿਸੀ ਕੇ ਧਨ ਤੇ
ਭੈ ਨਹੀ ਕਰਤਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਕਿਉ ਤਿਆਗ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਸੰਕਲਪ ਕਾ ਉਪਾਉ ਇਹੁ ਹੈ
ਜੋ ਆਪ ਤੇ ਵਸ਼ੇਖ ਅਵਸਥਾਵਾਨ ਕਉ ਦੇਖੈ। ਤਬ ਆਪਣੀ ਨੀਚਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਜਾਣੈ। ਅ
ਰ ਅਭਿਮਾਨ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਆਪ ਤੇ ਨੀਚ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਓਰ ਦੇਖਤਾ ਹੈ।
ਤਬ ਇਸ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਭੀ ਨੀਚ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਜਗਿਆਸੀ ਕਉ ਚਾਹੀਐ ਜੋ
ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਖੇ ਆਪ ਤੇ ਨਿਰਧਨਹੁ ਕੀ ਓਰ ਦੇਖੈ ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਵੇਤ
ਹੋਵੈ। ਅਰ ਜਬ ਅਧਿਕ ਧਨਵਾਨਹੁ ਕੀ ਓਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਕ੍ਰਿਤਘਨ

ਅਰੁ ਚਿੰਤਾਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ॥ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣੀ ਉਸ
ਤਤਿ ਉਦਾਰਤਾ ਕੀ॥ ॥ਤਾਂਤੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਜੈਸੇ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਵਿਖੇ ਜਗਿ
ਆਸੀ ਕਉ ਸੰਤੋਖ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ॥ਤੈਸੇ ਹੀ ਧਨ ਅਰ ਸੰਪਦਾ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕੋ ਉਦਾਰਤ
ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ॥ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਭਲਾਈ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ
ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਉਦਾਰਤਾ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਛ ਕਾ ਮੂਲ ਸੁਰਗ ਵਿਖੇ ਹੈ ਅਰ ਸਾਖਾ ਇਸ ਲੋ
ਕ ਵਿਖੇ ਹੈਂ॥ਤਾਂਤੇ ਉਦਾਰ ਪੁਰਖ ਉਸੀ ਸਾਖਾ ਕੋ ਪਕੜ ਕਰ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਸੁਰਗ ਕਉ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਐਸੇ ਹੀ ਨਰਕ ਵਿਖੇ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਿਛ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ॥ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਣ
ਮਾਨੁਖ ਸੁਭਾਵ ਕਰ ਹੀ ਉਸ ਸਾਖਾ ਕਉ ਪਕੜ ਕਰ ਨਰਕਗਾਮੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ
ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਦੋ ਇਲਛਣ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ॥ਸੋ ਇਕ ਕੋਮਲ ਸੁ-
ਭਾਵ ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਉਦਾਰਤਾ ਹੈ॥ਐਸੇ ਹੀ ਦੋ ਇਲਛਣ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਭਗਵੰਤ ਤੇ ਬੇਮੁਖ
ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ਸੋ ਇਕ ਕਠੋਰ ਸੁਭਾਵ ਹੈ॥ਅਰ ਦੂਸਰੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਹੈ॥ਬਹੁੜ ਇਉਂ ਭੀ ਕ-
ਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਉਦਾਰ ਪੁਰਖ ਕੇ ਅਵਗੁਣਹੁ ਕੀ ਓਰ ਨ ਦੇਖਹੁ॥ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਉਦਾਰ ਪੁ-
ਰਖ ਕਉ ਕਛੁ ਅਵਸਰ ਬਨਤਾ ਹੈ॥ਤਬ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਉਸ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਤਾ ਹੈ॥
ਅਰ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਉਦਾਰ ਪੁਰਖ ਭਗਤਾ ਕਾ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀ ਹੈ ਅਰ ਪਰਮ
ਸੁਖੀ ਭੀ ਉਸ ਕਉ ਨਿਕਟ ਹੈ॥ਅਰ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਭੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਾਗਤਾ ਹੈ॥ਅ-
ਰ ਨਰਕਹੁ ਤੇ ਦੂਰ ਹੈ॥ਅਰ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਚਿਤ ਤੇ ਭੀ ਦੂਰ ਹੈ॥ਅਰ ਨਰਕਹੁ ਕੇ ਨਿਕਟ ਹੈ
॥ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਣ ਮਾਨੁਖ ਜਦਪ ਭਜਨ ਵਾਨ ਹੋਵੈ॥ਤਬ ਉਸ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਹੀ-
ਣ ਉਦਾਰ ਪੁਰਖ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਮ
ਹਾਂ ਮਲੀਨ ਸੁਭਾਉ ਹੈ॥ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਜਿਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ
ਕਉ ਪਰਮਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਹੈ॥ਸੋ ਜਪ ਤਪ ਅਰ ਬ੍ਰਤ ਕਰਕੇ ਨਹੀ ਹੂਈ ਤਾਂਤੇ
ਵਹੁ ਰਿਦੇ ਕੀ ਸੁਧਤਾ ਦਇਆ ਅਰ ਉਦਾਰਤਾ ਕਰ ਉਤਮਪਦ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੂਏ ਹੈਂ
॥ਇਸੀ ਪਰ ਅਲੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ਜੋ ਜਬ ਤੁਝ ਕੋ ਸੰਪਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੈ ਲਾਗੈ॥
ਤਉ ਭੀ ਉਦਾਰਤਾ ਸਹਿਤ ਖਰਚ ਕਰ॥ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਸੰਪਦਾ ਦੂਰ ਨ ਹੋਵੇਗੀ॥
ਅਰ ਜਬ ਧਨ ਕੀ ਇਹ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਤੁਝ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋਣੇ ਲਾਗੇ॥ਤਉ ਭੀ ਨਿਰਸੰਦੇਹ॥ਕਾਹੇ
ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਤਉ ਆਪ ਹੀ ਚਲੀ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ਅਰ ਜਬ ਤੂੰ ਸੰਚ ਨਹਿ ਕੀ ਮਨ ਜਾਕਰ ਰਹਿਗਾ॥
ਤਬ ਡੰਡ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵਹਿਗਾ॥ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਅਪ-
ਨੇ ਮਨੋਰਥ ਕੀ ਪਾਤੀ ਲਿਖ ਕਰ ਹਸਨ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਕੇ ਨਿਕਟ ਲੇ ਆਇਆ॥ਤਬ ਹਸਨ

ਸਾਂਈਲੋਕਨੇਪੜ੍ਹੇਬਿਨਾਹੀਕਹਾਜੋਜੇਤਾਕਛੁਤੁਝਕੋਚਾਹੀਐਸੋਲੇਹੁ॥ਬਹੁੜਕਿਸੀਨੇ
ਪੂਛਿਆਜੋਪਾਤੀਤੁਮਨੇਕਿਉਂਨਪੜ੍ਹੀ॥ਤਬਵਹੁਕਹਣੇਲਾਗੇਜੋਜਬਮੁਝਕੋਪਾਤੀ
ਪੜ੍ਹਤੇਕਛੁਢੀਲਲਾਗਤੀ॥ਅਰਭਗਵੰਤਮੁਝਕੋਪੂਛਤਾਜੋਤੈਨੇਅਰਥੀਕਾਅਰਥ
ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨੇ ਵਿਖੇਏਤੀਬੇਰਕਿਉਲਗਾਈ॥ਤਬਮੈਕਿਆਉਤਰਕਹਤਾ॥ਇਸ
ਹੀਤੇਕਰਮੈਨੇਪਾਤੀਨਹੀਪੜ੍ਹੀ॥ਇਸੀਪਰਇਕਅਵਰਵਾਰਤਾਹੈ॥ਜੋਕਿਸੀਧਨਵਾਨ
ਨੇਪੰਚਾਸਸਹੰਸ੍ਰਰੁਪਯਾਆਇਸਾਕੀਓਰਭੇਜਿਆਥਾ॥ਤਬਆਇਸਾਂਨੇਵਹੁਸਭਹੀਧਨ
ਬਾਂਟਦੀਆ॥ਬਹੁੜਜਬਬ੍ਰਤਖੋਲਨੇਕਾਸਮਾਹੂਆ॥ਤਬਭੂਖਾਹੀਭੋਜਨਖਾਵਣੇਲਾਗੀ
ਤਬਦਾਸਨੇਕਹਾਜੋਜਬਤੂੰਆਪਨੇਨਿਮਿਤਇਕਦੋਪੈਸੇਰਾਖਤੀ॥ਤਬਕਿਆਹੋਤਾ॥ਬਹੁ
ੜਆਇਸਾਂਨੇਕਹਾਜੋਜਬਤੂੰਮੁਝਕਉਸਿਮਰਨਕਰਾਵਤੀ॥ਤਬਮੈਤੁਝਕੋਭੀਕਛੁਦੇ-
ਤੀ॥ਇਸੀਪਰਇਕਅਵਰਵਾਰਤਾਹੈ॥ਜੋਇਕਦਿਨਅਲੀਸਾਂਈਲੋਕਰੁਦਨਕਰਨੇਲਾ-
ਗਾ॥ਤਬਕਿਸੀਨੇਪੂਛਿਆਜੋਤੁਮਕਿਸਨਿਮਿਤਰੋਵਤੇਹੋ ਬਹੁੜਉਨਹੁਨੇਕਹਾਜੋਸਾਤ
ਦਿਨਬਤੀਤਹੂਏਹੈਂ॥ਅਰਹਮਾਰੇਗ੍ਰਿਹਵਿਖੇਅਭਿਆਗਤਕੋਊਨਹੀਆਇਆ॥ਤਾਂਤੇਇ
ਸੀਨਿਮਿਤਮੈਰੋਵਤਾਹੂੰ॥ਬਹੁੜਇਕਅਵਰਵਾਰਤਾਹੈ॥ਜੋਇਕਪ੍ਰੀਤਵਾਨਨੇਆਪਨੇ
ਮਿਤ੍ਰਕਉਕਹਾਥਾਜੋਮੈਨੇਦੁਇਸੈਰੁਪਈਆਦੇਵਣਾਹੈ॥ਤਬਉਸਮਿਤ੍ਰਨੇਦੁਇਸੈਰੁ-
ਪਈਆਉਸਕਉਦੀਆ॥ਅਰਪੀਛੇਰੁਦਨਕਰਨੇਲਾਗਾ॥ਤਬਉਸਕੀਇਸਤ੍ਰੀਨੇ
ਕਹਾਜਬਤੁਝਕਉਦੇਣੇਕੀਸਰਧਾਨਥੀ॥ਤਬਪ੍ਰਥਮੇਹੀਨਦੇਤਾ॥ਬਹੁੜਵਹੁਪੁਰਖ
ਅਪਨੀਇਸਤ੍ਰੀਕਉਕਹਤਭਇਆਜੋਮੈਧਨਕੇਨਿਮਿਤਤੇਨਹੀਰੋਵਤਾ॥ਪਰਮੈਇਸ
ਨਿਮਿਤਰੁਦਨਕਰਤਾਹੂੰਜੋਜਬਮੈਅਪਨੇਮਿਤ੍ਰਸੇਬ੍ਰਿਥਾਹੀਅਚੇਤਰਹਾਜੋਤਬਉਸ
ਕਉਮਾਗਣਾਪੜਾਹੈ॥ਸੋਮੈਨੇਮਿਤ੍ਰਕੀਇਹਬਡੀਅਵਗਿਆਕਰੀਹੈ॥ ॥
ਅਥਪ੍ਰਗਟਕਰਣੀਨਿਖੇਧਕ੍ਰਿਪਣਤਾਕੀ॥ ॥ਤਾਂਤੇਜਾਣਤੂੰਜੋਮਹਾ-
ਰਾਜਨੇਭੀਇਸਪ੍ਰਕਾਰਕਹਾਹੈਜੋਜਿਸਕਉਧਨਰੂਪੀਪਦਾਰਥਪ੍ਰਾਪਤਿਹੂਆ॥ਅ-
ਰਵਹੁਕ੍ਰਿਪਣਤਾਕਰਤੇਹੈਂ॥ਤਬਵਹੁਧਨਹੀਉਨਕੋਵਿਘਨਦਾਇਕਹੋਤਾਹੈ॥ਅਰੁਅੰ
ਤਕੇਸਮੇਵਿਖੇਓਹੀਸੰਪਦਾਉਨਕੇਗਲੇਕਾਜੰਜੀਰਹੋਤਾ॥ ਇਸੀਪੁਰਖਨੇਭੀਕਹਾਹੈ
ਜੋਕ੍ਰਿਪਣਤਾਤੇਦੂਰਹੋਵਹੁ॥ਕਾਹੇਤੇਜੋਇਸਕ੍ਰਿਪਣਤਾਆਗੇਭੀਬਹੁਤਲੋਕਹੁਕਾਨਾ-
ਸਕੀਆਹੈ॥ਅਰਜਿਨਕੇਊਪਰਕ੍ਰਿਪਣਤਾਪ੍ਰਬਲਹੂਈਹੈ॥ਸੋਤਿਨਹੁਨੇਨਿਹਸੰਕ
ਹੋਕਰਜੀਵਹੁਕਾਘਾਤਕੀਆਹੈ॥ਅਰਅਸੁਧਜੀਵਕਾਕੋਸੁਧਕਰਜਾਣਿਆਹੈ॥ਅਰ
ਇਉਂਭੀਕਹਾਹੈਸੋਤੀਨਸੁਭਾਵਇਸਜੀਵਕੀਬ੍ਰਿਧਕੇਨਾਸਕਰਨੇਹਾਰੇਹੈਂ॥ਜੋਪ੍ਰਥਮੇਤਉ

ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਅਸੁਧ ਵਾਸਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਤਤ ਕਰਨਾ। ਅਠਤੀਸ-
ਰਾ ਆਪ ਕਉ ਵਸ਼ੇਖ ਜਾਣ ਕਰ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ। ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਦੁ-
ਇ ਪੁਰਖਹੁ ਨੇ ਕੁਛਕ ਧਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਤੇ ਮਾਗਿਆ ਥਾ। ਸੋ ਜਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਉਨ
ਕਉ ਦੀਆ ਤਬ ਵਹੁ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤ ਭਏ। ਬਹੁੜ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਉਦਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ
ਕਰਕੇ ਕਹਾ ਜੋ ਇਹ ਲੋਕ ਅਧਿਕ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਮੁਝ ਸਿਉ ਮਾਗਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਮੈ ਇਨ
ਕੋ ਕਛੁ ਦੇਤਾ ਹੂੰ। ਪਰ ਜਬ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖੀਐ। ਤਬ ਸਹਕਾਮਤਾ ਕਾ ਦਰਬ ਉਨ ਕੋ
ਅਗਨਿ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਜਲਾਵਨੇ ਹਾਰਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਮਰ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਇਹ ਦਰਬੁ ਅ-
ਗਨਿ ਰੂਪ ਜਾਨਤੇ ਹੋ। ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਕਿਸ ਨਮਿਤ ਦੇਤੇ ਹੋ। ਬਹੁੜ ਮਹਾਪੁਰਖ ਨੇ
ਕਹਾ ਜੋ ਮੈ ਉਨ ਕੀ ਅਧਿਕ ਦੀਨਤਾ ਦੇਖ ਕਰ ਭੈਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੂੰ। ਅਰ ਇਸ ਤੇ ਭੀ
ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ ਜੋ ਮਤ ਮੈ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਣ ਹੋ ਜਾਵੂੰ। ਅਰ ਮੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਅਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ। ਬਹੁੜ ਇਕ ਅਵਰ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਆਗੇ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ ਪਾਪਹੁ ਕਉ ਤੁਮ ਹੀ ਖਿਮਾ
ਕਰੋ। ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਉਸ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਪਾਪ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਬ
ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਕਹਤ ਭਯਾ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਾਪ ਅਤਿ ਦੀਰਘ ਹੈਂ। ਅਰ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿਆ ਨ-
ਹੀ ਜਾਤਾ। ਬਹੁੜ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੇਰਾ ਪਾਪ ਦੀਰਘ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ-
ਰਘ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੇਰਾ ਪਾਪ ਦੀਰਘ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੇ-
ਰਾ ਪਾਪ ਦੀਰਘ ਹੈ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ ਹੈ ਅਥਵਾ ਆਕਾਸ਼ ਅਧਿਕ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਨੇ
ਕਹਾ ਜੋ ਮੇਰਾ ਪਾਪ ਅਧਿਕ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਤੇਰਾ ਪਾਪ ਬਡਾ ਹੈ
ਕਿ ਅਥਵਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਦਇਆ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅਮਿਤ ਹੈ। ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕ-
ਹਾ ਜੋ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਪਾਪ ਕਉ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਕੇ ਕਹੁ। ਬਹੁੜ ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ
ਮੈ ਅਧਿਕ ਧਨਵਾਨ ਹੂੰ। ਪਰ ਜਬ ਕਿਸੀ ਜਾਚਕ ਕਉ ਆਇਆ ਦੇਖਤਾ ਹੂੰ। ਤਬ
ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕੀ ਅਗਨਿ ਕਰ ਜਲਨੇ ਲਾਗਤਾ ਹੂੰ। ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣ ਕਰ ਮਹਾਂ
ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੁਝ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਦਪ ਤੂੰ ਸਰਬ ਆਰਬਲਾ ਤੀਰਥਹੁ
ਪਰ ਇਸਥਿਤ ਹੋਵਹਿ। ਅਰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਭਜਨ ਕਰਤਾ ਰਹੈ। ਬਹੁੜ ਏਤਾ ਰੁਦਨ
ਕਰਹਿ ਜੋ ਤੇਰੇ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਕੇ ਜਲ ਕਰਕੇ ਬਡੇ ਪਰਵਾਹ ਚਲਹਿ। ਪਰ ਜਬ ਲਗ
ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨ ਕਰਹਿਗਾ। ਤਬ ਲਗ ਨਰਕਹੁ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਨ ਛੂਟੇਗਾ।
ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਹੀ ਮਨਮੁਖੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਗਨਿ ਰੂਪ ਹੈ। ਅਰ ਇਉ ਭੀ

 [illegible] ਹੈ ਜੋ ਸਦੀਵ ਦੁਇ ਦੇਵਤੇ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਅਗੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੋ ਧਨ ਕਉ ਸੰਚਨੇ ਹਾਰੇ ਕ੍ਰਿਪਣਹੁ ਕੀ ਸੰਪਦਾ ਨਾਸ ਕਰੁ ਅਰ ਉਦਾਰ ਪੁਰਖਹੁ ਕਉ ਅਧਿਕ ਸੰਪਦਾ ਦੇਹਿ। ਏਕ ਬਾਰ ਯਕਰੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਸੈਤਾਨ ਸਿਉ ਪੂਛਿਆ ਥਾ ਜੋ ਤੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਿਸ ਕਉ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕਿਸ ਕਉ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸ਼ੈਤਾਨ ਨੇ ਕਹਾ ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਪਣ ਤਪਸੀ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੂੰ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਤਪ ਅਰ ਕਸ਼੍ਟ ਕਰਿਕੇ ਦੁਖ ਪੜਾ ਖੈਂਚਤਾ ਹੈ ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਰਕੇ ਫਲ ਉਸ ਕਾ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਰਾਜਸੀ ਮਾਨੁਖ ਉਦਾਰ ਕਉ ਅਪਣਾ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਜਾਣਤਾ ਹੂੰ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਸੁਖ ਭੁੰਚਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮੈਂ ਡਰਤਾ ਰਹਤਾ ਹੂੰ। ਜੋ ਮਤੁ ਉਦਾਰਤਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕਉ ਭਗਵੰਤ ਬਖਸ ਲੇਵੈ। ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਦਇਆ ਕਰਕੈ ਉਸ ਕਉ ਵੈਰਾਗ ਉਤਪਤ ਹੋ ਜਾਵੈ।

॥ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਪਰਮ ਉਦਾਰਤਾ ਕਾ॥

॥ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਕ ਉਦਾਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਕ ਪਰਮ ਉਦਾਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਦਾਰਤਾ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਇਸ ਕਉ ਅਧਿਕ ਅਪੇਛਾ ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਵਹੁ ਪਦਾਰਥ ਭਗਵੰਤ ਅਰਥ ਉਠਾਇ ਦੇਵੈ। ਅਰ ਪਰਮ ਉਦਾਰਤਾ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਇਸ ਕਉ ਮੁਹਤਾਜੀ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਵਹੁ ਪਦਾਰਥ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਅਰਥੀ ਕਉ ਉਠਾਇ ਦੇਵੈ। ਅਰੁ ਐਸੇ ਹੀ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਦਪਿ ਉਸ ਕੋ ਕਛੁ ਅਪਣੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਖਰਚ ਨਹੀ ਕਰਤਾ। ਅਰ ਅਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਕਉ ਭੀ ਅਵਰ ਮਾਨੁਖਹੁ ਕੀ ਆਸ ਕਰ ਕੈ ਪੂਰਨ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਪਣੇ ਧਨ ਕੀ ਗੰਠ ਕਉ ਖੋਲ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਪਣੇ ਅਰਥ ਕੀ ਓਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਅਵਰ ਕੇ ਅਰਥ ਕਉ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ ਊਪਰ ਭਗਵੰਤ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਏਕ ਪ੍ਰੀਤਿਵਾਨਹੁ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਅਭਿਆਗਤ ਆਇਆ ਥਾ। ਅਰ ਉਨ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮੋ ਭੋਜਨ ਅਲਪ ਥਾ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਦੀਪਕ ਬੁਝਾਇ ਦੀਆ। ਅਰ ਮਿਲ ਕਰ ਭੋਜਨ ਕਰਨੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਪਰ ਵਹੁ ਆਪ ਕਛੁ ਨ ਖਾਵਹਿ ਅਰ ਇਉਂ ਹੀ ਹਾਥ ਪੜਾ ਡਾਰਹਿ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਇਹ ਅਭਿਆਗਤ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਕਰ ਖਾਵਹਿ। ਤਬ ਉਨ ਕੀ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਸੁਨ ਕਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੈ ਕਹਾ ਜੋ ਤੁਮਾਰੀ ਪਰਮ ਉਦਾਰਤਾ ਕਰਿ ਭਗਵੰਤ ਅਤਿ

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰ ਮਿਹਤਰ ਮੂਸੇ ਕੋ ਭੀ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੂਈ ਥੀ। ਜੋ ਪੁਰਖ
ਸਰਬ ਆਰਬਲਾ ਵਿਖੇ ਏਕ ਵਾਰ ਭੀ ਅਪਨੇ ਅਰਥ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਅਵਰ ਕਾ
ਅਰਥ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਮੈਂ ਉਸਕੇ ਸਾਥ ਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ। ਇਸੀ
ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਕ ਬਡਾ ਧਨੀ ਅਰ ਉਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਰਟਨ ਕਰਤਾ ਹੂ-
ਆ ਖਜੂਰ ਕੇ ਬਾਗ ਮੇਂ ਜਾਇ ਨਿਕਸਿਆ। ਤਬ ਬਾਗ ਕੇ ਰਾਖੇ ਕਉ ਗ੍ਰਹਤੇ ਦੋਇ
ਰੋਟੀਆਂ ਥੇ ਆਏ। ਬਹੁੜ ਉਸੀ ਸਮੇ ਕੂਕਰ ਖਜੂਰਹੁ ਕੇ ਬਾਗ ਸੋਂ ਆਇ ਨਿਕਸਿਆ
ਤਬ ਉਸ ਰਾਖੇ ਨੇ ਏਕ ਰੋਟੀ ਕੂਕਰ ਕਉ ਡਾਰ ਦਈ। ਜੋ ਵਹੁ ਕੂਕਰ ਨੇ ਸ਼ੀਘਰ ਹੀ
ਖਾਇ ਲੀਨੀ। ਤਬ ਉਸਨੇ ਦੂਸਰੀ ਭੀ ਡਾਰ ਦੀਨੀ। ਤਬ ਇਹ ਅਸਚਰਜ ਦੇਖ
ਕਰ ਉਸ ਰਾਖੇ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਪੂਛਿਆ। ਜੋ ਤੁਝ ਕਉ ਗ੍ਰਹਤੇ ਕੇਤਾ ਕੁ ਭੋਜਨ
ਆਵਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਰਾਖੇ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੁ ਜੇਤਾ ਕੁ ਤੁਮਹੁ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਥਾ। ਬਹੁੜ ਉਸ
ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਤੈਨੇ ਕੂਕਰ ਕਉ ਕਿਸ ਨਮਿਤ ਡਾਰ ਦੀਆ। ਤਬ ਰਾਖੇ ਨੇ
ਕਹਾ ਜੋ ਈਹਾਂ ਆਗੇ ਕੂਕਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਇਹ ਦੂਰ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਤਾਂ
ਤੇ ਮੈਨੇ ਇਹੀ ਮਨਸਾ ਕਰੀ ਜੋ ਕੂਕਰ ਭੂਖਾ ਨ ਰਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ।
ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਲੋਕ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਉਦਾਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਇਸ ਬਾਗ ਕਾ ਰਾਖਾ ਮੁਝ
ਤੇ ਭੀ ਉਦਾਰ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਕਹਕਰ ਉਸ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਬਾਗ ਅਰ ਰਾਖੇ ਕੋ
ਮੋਲ ਲੇਕਰ ਮੁਕਤ ਕੀਆ। ਅਰ ਵਹੁ ਬਾਗ ਭੀ ਰਾਖੇ ਕਉ ਸਉਪ ਦੀਆ। ਬਹੁੜ
ਇਕ ਅਵਰ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਹੁਸੈਨ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਕੇ ਗ੍ਰਹ ਵਿਖੇ ਕਛੁਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ
ਆਏ ਥੇ। ਅਰ ਉਨਕੇ ਘਰ ਮੇਂ ਭੋਜਨ ਅਲਪ ਥਾ। ਤਬ ਉਨੋਂ ਨੇ ਰੋਟੀਅਹੁ ਕੇ ਟੂ-
ਕਰੇ ਕਰ ਦੀਏ। ਅਰ ਦੀਪਕ ਬੁਝਾਇ ਕਰ ਭੋਜਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋ-
ਇ ਬੈਠੇ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਇਕ ਘੜੀ ਤੇ ਪੀਛੇ ਉਨ੍ਹਹੁ ਨੇ ਦੀਪਕ ਜਲਾਇਆ। ਤਬ ਭੋਜ-
ਨ ਸਭੀ ਇਉਹੀ ਪੜਾ ਰਹਾ। ਅਰ ਕਿਸੀ ਨੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕੀਆ। ਤਾਤਪਰਜ ਇ-
ਹੁ ਜੋ ਸਭਨਹੁ ਨੇ ਪਰਮ ਉਦਾਰਤਾ ਕਰੀ। ਅਰ ਇਉਹੀ ਮਨਸਾ ਕਰਤ ਭਏ। ਜੋ ਹ-
ਮਾਰੇ ਮਿਤ੍ਰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਕਰ ਖਾਵਹਿ। ਅਰ ਹਮ ਕਉ ਭੂਖਾ ਰਹਨਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ
ਇਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਵਾਰ ਬਡਾ ਜੁਧ ਹੂਆ। ਅਰ ਉਸ ਜੁਧ ਵਿਖੇ ਬ-
ਹੁਤ ਲੋਕ ਘਾਇਲ ਹੂਏ ਥੇ। ਅਰ ਮੇਰਾ ਇਕ ਭਾਈ ਭੀ ਉਸ ਖੇਤ ਵਿਖੇ ਘਾਇਲ
ਥਾ। ਤਬ ਮੈ ਉਸਕੇ ਨਮਿਤ ਜਲ ਕਾ ਬਾਸਨ ਭਰ ਲਿਆਇਆ। ਸੋ ਮੈ ਜਬ ਉਸ
ਕਉ ਜਲ ਦੇਨੇ ਲਾਗਾ। ਤਬ ਇਕ ਅਵਰ ਘਾਇਲ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਜਲ

ਦੇਵਹਿ।ਤਬ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਕਹਤ ਭਇਆ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਇਸਹੀ ਕਉ ਦੇਹਿ।ਬਹੁੜ ਜਬ ਉਸਕੇ ਨਿਕਟ ਗਇਆ।ਤਬ ਇਕ ਅਵਰ ਨੇ ਜਲ ਮਾਗਿਆ।ਤਬ ਉਸ ਘਾਇਲ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਉਸਹੀ ਕਉ ਦੇਹਿ।ਐਸੇ ਹੀ ਜਬ ਉਸਕੇ ਨਿਕਟ ਗਿਆ।ਤਬ ਵਹੁ ਮੇਰੇ ਜਾਵਣੇ ਤੇ ਆਗੇ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਇਆ ਅਰ ਜਬ ਉਨਕੇ ਨਿਕਟ ਆਇਆ।ਤਬ ਉਸ ਘਾਇਲ ਅਰ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਭੀ ਛੂਟ ਗਏ।ਪਰੋਜਨ ਇਹੁ ਜੋ ਸਭੀ ਹੀ ਅਪਣੇ ਜੀਵਣੇ ਤੇ ਮਿਤ੍ਰਹੁ ਕਾ ਜੀਵਣਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਜਾਣਤ ਭਏ।ਅਰ ਜਬ ਸਰਹਾਫੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਐਸਾ ਪਰਮ ਉਦਾਰ ਹੂਆ ਹੈ।ਜਬ ਉਸਕੇ ਸਰੀਰ ਛੂਟਨੇ ਕਾ ਸਮਾ ਹੂਆ।ਤਬ ਇਕ ਅਰਥੀ ਨੇ ਆਇਕਰ ਜਾਚਨਾ ਕਰੀ।ਅਰ ਇਨਕੇ ਪਾਸ ਕਛੁ ਨ ਥਾ।ਤਬ ਉਨਹਨੇ ਅਪਨੇ ਗਲੇ ਕਾ ਜਾਮਾ ਉਤਾਰ ਕਰ ਜਾਚਕ ਪਰ ਦੀਆ।ਅਰ ਅਵਰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਜਾਮਾ ਮਾਂਗ ਕਰ ਅਪਨੇ ਗਲ ਪਹਿਰਿਆ।ਬਹੁੜ ਏਕ ਮਹੂਰਤ ਕੇ ਪੀਛੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਤ ਭਏ।ਤਬ ਬ੍ਰਧਵਾਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ।ਜੋ ਬਸਰਹਾਫੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਆਇਆ ਥਾ।ਤੈਸੇ ਹੀ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਗਇਆ।ਅਰਥ ਇਹੁ ਜੋ ਜੈਸੇ ਹੀ ਨਗਨ ਜਨਮਿਆ ਥਾ।ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਸੰਗ੍ਰਹੁ ਹੋਕਰ ਗਮਨ ਕਰਤ ਭਇਆ।

।।ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਉਦਾਰਤਾ ਕੀ।ਅਰੁ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕੀ
।ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣ ਉਦਾਰ ਕਉਣ ਹੈ।ਅਰ ਜੋ ਉਦਾਰ ਕ੍ਰਿਪਣ ਕਉਣ ਹੈ।

ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖ ਆਪ ਕਉ ਉਦਾਰ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ।ਅਰ ਵਹੁ ਅਵਰ ਲੋਕੋਕੇ ਮਤ ਵਿਖੇ ਕ੍ਰਿਪਣ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਭੇਦ ਕਉ ਅਵਸਮੇਵ ਪਛਾਣਿਆ ਚਾਹੀਤ ਹੈ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਰੂਪੀ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਹੈ।ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਐਸੇ ਰੋਗ ਕਉ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਛਾਣੀਐ ਹੀ ਨਹੀਂ।ਤਬ ਲਗ ਇਸ ਕਾ ਉਪਾਉ ਕਿਉਕਰ ਕਰੀਐ।ਅਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜੋ ਅਰਥੀ ਕੇ ਸਰਬ ਅਰਥਹੁ ਕੋ ਸੰਪੂਰਨ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤਾ।ਜੋ ਜਬ ਇਸਹੀ ਕਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਹੋਵੈ ਤਬ ਸਭ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਣ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।ਪਰ ਐਸੇ ਨਹੀ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਵਿਖੇ ਜਿਸ ਵਸਤ ਕਾ ਦੇਨਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ।ਅਰ ਜੋ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਪਦਾਰਥ ਦੇਇ ਨ ਸਕੇ ਤਬ ਵਹੁ ਕ੍ਰਿਪਣ ਕਹੀਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਵੀਚਾਰ ਸਾਥ ਸੁਗਮ ਹੀ ਦੇਵੈ ਤਬ ਵਹੁ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਦਾਰ ਕਹੀਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਭੋਜਨਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਬਸਤ੍ਰ ਲੇਤਾ ਹੂਆ ਅਧਿਕ ਵਿਵਾਦ ਕਰੈ ਅਥਵਾ ਸਨਬੰਧੀ ਕਉ ਦੇਖਕਰ ਅਪਨੇ ਅਹਾਰ ਕਉ ਛਪਾਇ ਲੇਵੈ।ਜੋ ਇ-

ਹ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਰਕੇ ਅਰ ਜੋ ਤੋ ਭੋਜਨ ਕੇ ਨੀਮਤ ਬ-
ਸਤ੍ਰ ਲੇਤਾ ਹੂਆ ਅਧਿਕ ਵਿਵਾਦ ਕਰੈ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਸਨਬੰਧੀਅਹੁ ਕੋ ਅਹਾਰ ਅਰ ਵਸ-
ਤ੍ਰ ਅਧਿਕ ਸੁਕਚ ਕਰ ਦੇਵੈ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਜਾਚਕ ਕਉ ਦੇਖਕਰ ਅਪਣੇ ਅਹਾਰ ਕੋ ਛਪਾਇ
ਲੇਵੈ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਅਧਿਕ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ
ਜਿਸ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਦੇਨਾ ਪਰਵਾਣ ਹੋਵੈ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ ਵਸਤ ਦੇ ਨ ਸਕੈ ਤਬ ਜਾਣੀ-
ਐ ਇਹ ਕ੍ਰਿਪਣ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਇਹ ਧਨ ਵਿਵਹਾਰ ਕੇ ਨੀਮਤ ਉਤਪ-
ਤ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਲਗ ਇਸ ਭੇਦ ਕੋ ਨ ਜਾਣੈ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਕਠਾ ਕਰਤਾ ਜਾਵੈ ਹੈ। ਤਬ ਇਹ
ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਾ ਲਛਣ ਹੈ। ਬਹੁਤੁ ਧਨ ਕਾ ਦੇਵਣਾ ਇਉਂ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਭਾਵ ਅਰ ਦਇਆ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਅਰ
ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਦਸਵੰਧ ਕਾ ਦੇਵਨਾ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਕਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਹੁ
ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਇਹ ਅਲਪ ਬੁਧਿ ਮਾਨੁਖ ਇਸ ਤੇ ਅਧਿਕ ਕੁਛ ਨਹੀ ਦੇ
ਇਸਕਤੇ। ਤਾਂ ਤੇ ਵੀਚਾਰਵਾਨਹੁ ਕੇ ਮਤ ਵਿਖੇ ਇਹ ਭੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਭਾਵ ਕੇ ਨ-
ਮਿਤ ਜੋ ਧਨ ਕਾ ਦੇਵਣਾ ਕਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਭੀ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਇਕ
ਵਸਤ ਨਿਰਧਨਹੁ ਕਉ ਦੇਨੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਅਰ ਓਹੀ ਵਸਤ ਧਨਵਾਨਹੁ ਕਉ ਦੇ-
ਨੀ ਭਲੀ ਨਹੀ ਲਾਗਤੀ। ਅਥਵਾ ਅਰਥੀ ਅਰਥੀਹੁ ਕੇ ਜੋਗ ਹੈ। ਅਰ ਮਿਤ੍ਰ ਕਉ
ਦੇਨੀ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਸਨਬੰਧੀਅਹੁ ਕਉ ਦੇਨੀ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਅਰ ਅਵਰ ਲੋਕਹੁ
ਕੋ ਦੇਨੀ ਅਜੋਗ ਨਹੀ। ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਇਸਤ੍ਰੀਅਹੁ ਕਉ ਦੇਨਾ ਵਿਸੇਖ ਹੈ ਅਰ
ਪੁਰਖਹੁ ਕਉ ਦੇਨਾ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਜੋ ਜਦਪਿ ਧਨ ਕਾ ਸੰਚਨਾ ਭੀ ਵਿਵਹਾ-
ਰ ਵਿਖੇ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਸੰਚਨੇ ਤੇ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੋਜਨ ਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੈ ਤਬ ਉ-
ਸ ਸੰਚਨੇ ਤੇ ਦੇਨਾ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਦੇਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰੋਜਨ ਅਧਿਕ ਨ ਹੋਵੈ ਤਬ ਲ-
ਗ ਧਨ ਕਾ ਰਾਖਣਾ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣ ਮਾਨੁਖ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਵਿ-
ਖੇ ਇਸਥਿਤ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤਾ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਅਭਿਆਗਤ ਆਵੈ ਤਬ
ਭਾਵ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਉਸਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰਨੀ ਧਨ ਕੇ ਸੰਚਨੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ
ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਇਹ ਉਨਮਾਨ ਕਰ ਲੇਵੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਤੋ ਆਗੇ ਦਸਵੰਦ ਦੀਆ ਹੈ ਅਰ
ਉਸ ਕੇ ਭਾਵ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਰਹੈ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਅਰੁ ਨੀਚਤਾ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਜ-
ਬ ਇਸ ਕਾ ਪਰੋਸੀ ਨਿਰਧਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਇਸ ਕੇ ਪਾਸ ਅਨਾਜ ਬਹੁਤ ਹੋਵੈ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਉ-
ਨ ਕੋ ਭੂਖਾ ਦੇਖਕਰ ਕਛੁ ਨ ਦੇਵਹਿ ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਲਗ ਜਬ ਥਾ

ਸਾਸਤ੍ਰ ਅਰ ਦਇਆ ਭਾਵ ਸੰਜੁਗਤ ਦੇਤਾ ਰਹੈ। ਅਰ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਾਥ ਧਨ ਅਧਿਕ
ਹੋਵੈ। ਤਊ ਭੀ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਭਲਾਈ ਕੇ ਨਿਕਟ ਐਸੇ ਕਾਰਜ ਕਰੇ ਜੋ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਕੂਏ
ਅਰ ਤਾਲ ਅਰੁ ਪੁਲ ਠਾਕਰਦੁਆਰੇ ਅਰ ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਵਰ ਜੋ ਧਰਮ ਕੇ ਇਸਥਾਨ ਹੈਂ।
ਜਿਨ੍ਹ ਕਰਕੇ ਚਿਰਕਾਲ ਪਰਜੰਤ ਅਰ ਬੀ ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਧਨਵਾ-
ਨਹੁ ਕੋ ਐਸੇ ਕਾਰਜਹੁ ਕੋ ਅਵਸਮੇਵ ਕਰਣੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਐਸੇ ਕਾਰਜ ਨ ਕਰੈ। ਤਬ ਸੰ-
ਸਾਰੀ ਜੀਵਹੁ ਕੇ ਮਤ ਵਿਖੇ ਕ੍ਰਿਪਣ ਨਹੀ ਕਹੀਤਾ। ਅਰ ਵੀਚਾਰਵਾਨਹੁ ਕੇ ਮਤ ਵਿਖੇ ਇਹ
ਭੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੁ ਜੋ ਜਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰ ਭਾਵ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਤਾ ਹੈ।
ਤਬ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਦਾਰ ਤਬ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਜਬ ਵਹੁ ਬਢਤਾ ਹੋਵੈ
ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਧਨ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਸ ਕਉ
ਦੇਣਾ ਸੁਗਮ ਹੋਵੈ ਸੋ ਉਦਾਰ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਕਠਨਾਈ ਕਰਕੇ ਦੇਵੈ ਸੋ ਇਹ ਕ੍ਰਿਪ-
ਣ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਜਸ ਅਰ ਮਾਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਦਾਨ ਕਰੈ। ਅਰੁ ਪ੍ਰਤਿਉਪਕਾਰ ਕੀਏ
ਕਾ ਰਾਖੈ। ਤਊ ਭੀ ਉਦਾਰ ਨਹੀ ਕਹੀਤਾ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਉਦਾਰਤਾ ਨਿਹਕਾਮ ਹੈ। ਪਰ ਪਰੋਜ
ਨ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋ ਅਤਿ ਕਠਨ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਪਰੋਜਨ ਬਿਨਾ ਦੇਣਾ ਭਗਵੰਤ
ਹੀ ਕਾ ਕਾਮ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਸ੍ਵਰਗ ਅਥਵਾ ਮਾਨ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਕੇ ਦੇਵੈ। ਤਬ ਸੰਸਾਰੀਅਹੁ
ਕੇ ਮਤ ਵਿਖੇ ਵਹੁ ਭੀ ਉਦਾਰ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ ਮਤ ਵਿਖੇ ਉਦਾਰਤਾ ਇਹੁ ਹੈ
ਜੋ ਨਿਹਕਾਮ ਹੀ ਜੀਵ ਅਰ ਸਰੀਰ ਭਗਵੰਤ ਅਰਥ ਅਰਪ ਦੇਵੈ। ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ
ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਮਗਨ ਹੋਵੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਅਰ ਜੀਉ ਕੇ ਦੇਣੇ ਕਉ ਕਛੁ ਵਸਤ ਹੀਨ
ਜਾਣੈ। ਅਰ ਅਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕੇ ਦੇਣੇ ਕਰ ਆਨੰਦਮਾਨ ਹੋਵੈ। ।ਅਥ ਪ੍ਰ-
ਗਟ ਕਰਨਾ ਉਪਾਉ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਾ। ।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਾ ਉਪਾ-
ਉ ਬੁਝ ਅਰ ਕਰਤਬ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਬੁਝ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕੇ ਕਾ-
ਰਣ ਕੋ ਪਛਾਣੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਰੋਗ ਕਾ ਕਾਰਨ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀ ਜਾਤਾ। ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਉਪਾ-
ਉ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੀਤਾ। ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਾ ਕਾਰਣ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਜੋ ਧਨ ਬਿਨਾ ਇੰਦ੍ਰੀ-
ਅਹੁ ਕੇ ਭੋਗ ਸਿਧ ਨਹੀ ਹੋਤੇ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਣ ਜੀਵਣੇ ਕੀ ਅਧਿਕ ਆਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਕ-
ਰਕੇ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਕਛੁਕ ਦਿਨ ਅਥਵਾ ਏਕ ਮਾਸ ਉਪਰੰਤ ਮਰਨਾ
ਹੈ ਤਬ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਧਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਖੀਣ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਸ ਕੀ ਕਛੁ ਸੰਤਾਨ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ
ਉਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੇ ਸਮੇ ਭੀ ਨਹੀ ਖੁਲਤਾ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮੋਹ ਕਰਕੇ ਪੁਤ੍ਰਹੁ ਕਾ ਜੀਵਣਾ ਭੀ
ਅਪਣੇ ਜੀਵਣੇ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕੀ ਗੰਠ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ।

ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਸੰਤਾਨ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਅਰ ਮੋਹ ਕਾ ਕਾ-
ਰਣ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਭੋਗਹੁ ਕੇ ਨਮਿਤ ਧਨ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖੈ। ਅਥਵਾ ਧਨ ਕੀ
ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਕਉ ਅਧਿਕ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਉਪਜ ਆਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ
ਅਧਿਕ ਜੀਵਣੇ ਕੀ ਆਸਾ ਕਰਕੇ ਧਨ ਅਰ ਸੰਪਦਾ ਕੇ ਸੰਚਨੇ ਕੀ ਆਸਾ ਕਰਕੇ ਧਨ ਅ-
ਰ ਸੰਪਦਾ ਕੀ ਆਸਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਇਕ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਕ੍ਰਿਪਣ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕੇਵਲ
ਰੂਪੇ ਅਰ ਸੋਨੇ ਹੀ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਜਬ ਰੋਗੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਆਪਨੇ ਸਰੀਰ
ਕਾ ਉਪਚਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ। ਅਰ ਉਨ ਕਉ ਏਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਰੂਪਾ ਅਰ ਸੁਵਰਨ ਹੀ
ਹਮਾਰੇ ਨਿਕਟ ਦਾਬਿਆ ਰਹੈ। ਅਰ ਜਦਪਿ ਐਸੇ ਭੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਮੈਂ ਮਰੂੰਗਾ
ਤਬ ਮੇਰੇ ਪੀਛੇ ਇਹ ਧਨ ਮੇਰੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੀ ਲੈ ਜਾਵਹਿਗੇ। ਤਉ ਭੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਰਕੈ ਖ-
ਰਚ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਸੋ ਇਹੁ ਐਸਾ ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਉਪਾਉ ਮਹਾਂ ਕਠਨ
ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਤੈਨੇ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕੇ ਕਾਰਣ ਕਉ ਜਾਨਿਆ ਤਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਿ-
ਆ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਭੋਗਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾ ਉਪਾਉ ਸੰਜਮ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਇਹ ਪੁਰਖ ਸੰਤੋਖ ਕਰ
ਭੋਗੋਂ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਧਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਖੀਣ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰ
ਅਧਿਕ ਜੀਵਣੇ ਕੀ ਆਸਾ ਕਾ ਉਪਾਇ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਸਦੀਵ ਮ੍ਰਿਤ ਕਉ ਚਿਤਵਤਾ ਰਹੈ।
ਅਰ ਅਪਣੇ ਸਨਬੰਧੀਅਹੁ ਕਉ ਓਰ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਦੇਖੈ। ਜੋ ਮੇਰੇ ਹੀ ਨਿਆਈ ਵਹੁ ਭੀ
ਧਨ ਕੋ ਸੰਚਤੇ ਥੇ। ਅਰ ਮਰਨੇ ਤੇ ਅਚੇਤ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਪਸਚਾਤਾਪ ਸੰਜੁਗਤ
ਮ੍ਰਿਤ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਅਰ ਵਹੁ ਧਨ ਸਭ ਹੀ ਉਸ ਕੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕਾਢਿ ਲੇ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਪੁਤ੍ਰਹੁ
ਕੀ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਕੇ ਭੈ ਕਰਕੈ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਉਪਾਉ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ
ਜੀਵਹੁ ਕਉ ਉਤਪਤਿ ਕਰਨੇਹਾਰਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਕਉ ਜਾਨੈ। ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕ-
ਰ ਸਮਝੈ ਜੋ ਜਿਸ ਕੇ ਲੇਖ ਵਿਖੇ। ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਤਬ ਮੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪ-
ਣਤਾ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਨਵਾਨ ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਜਬ ਸੰਪਦਾ ਅਧਿਕ ਸ਼ੇਖ ਰਹੇਗੀ
ਤਉ ਭੀ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਰ ਜਬ ਇਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਵਿਖੈ ਮਹਾਰਾਜ
ਨੇ ਧਨ ਅਰ ਸੰਪਦਾ ਰਚੀ ਹੈ। ਤਬ ਮੇਰੀ ਸੰਪਦਾ ਬਿਨਾ ਹੀ ਉਨ ਕਉ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ-
ਗਾ। ਅਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਜੋ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖ ਪਿਤਾ ਕੀ ਸੰਪਦਾ ਬਿਨਾ ਹੀ ਧਨਵਾਨ
ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖਹੁ ਕਉ ਪਿਤਾ ਕਾ ਧਨ ਭੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ਥਾ ਤਉ
ਭੀ ਨਿਰਧਨ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੈ ਜੋ ਜਬ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਆ-
ਗਿਆਕਾਰੀ ਹੂਏ। ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਭਗਵੰਤ

ਕੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੂਏ। ਤਬ ਉਨ ਕਉ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ
ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਬਚ ਰਹਿਗੋ। ਬਹੁਰ ਜੇਤੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ ਵਚਨ
ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕੀ ਨਿਖੇਧ ਅਰ ਉਦਾਰਤਾ ਕੀ ਵਿਸੇਖਤਾ ਵਿਖੇ ਆਏ ਹੈਂ। ਸੋ ਬਾਰੰਬਾਰ ਤਿਨ
ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੈ। ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣ ਮਾਨੁਖ ਜਦਪਿ ਭਜਨਵਾਨ ਹੋਵੈ। ਤਉ ਭੀ
ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਨਰਕਗਾਮੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਧਨ ਅਰ ਸੰਪਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਅਪ੍ਰਸੰਨ
ਤਾ ਅਰੁ ਨਰਕਹੁ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਧਨ ਕਰਕੇ ਮੁਝ ਕਉ ਕਿਆ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ। ਬ-
ਹੁਰ ਕ੍ਰਿਪਣ ਮਾਨੁਖ ਇਸ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਕੈਸੀ ਅਪਮਾਨ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਅਰ ਸ
ਭ ਕੋਈ ਉਨ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਮੈਂ ਭੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਰੋਗਾ। ਤਬ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਸਰ
ਬ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਅਭਾਵ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੂੰਗਾ। ਸੋ ਬੁਝ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਾ ਉਪਾਉ ਕਹਾ ਥ
ਜੋ ਇਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਐਸੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਦੂਰ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਕਰਤਤ ਕਰਕੇ
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਾਉ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਸਮੇ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਕਛਕ ਦਇਆ ਦਾ-
ਨ ਕੀ ਸਰਧਾ ਫੁਰੈ। ਤਬ ਉਸ ਹੀ ਸਮੇ ਸਰਧਾ ਕੋ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਉਸ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀ ਸੰ-
ਕਲਪ ਕਉ ਵਿਅਰਥ ਨ ਡਾਰਦੇ। ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਬਲ ਹਸਨ ਸਾਂ-
ਈ ਲੋਕ ਮਲ ਤਿਆਗਣੇ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਇਸ ਥਾਨ ਵਿਖੇ ਗਇਆ ਥਾ। ਉਸ ਹੀ ਸਮੇ ਵਿਖੇ
ਇਕ ਜਾਚਕ ਨੇ ਆਇ ਕਰ ਕਹਾ। ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਕਛੁ ਦੇਵਹੁ। ਤਬ ਵਹੁ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਉਸ ਹੀ
ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਬੈਠੇ ਹੂਏ ਗਲੇ ਕਾ ਜਾਮਾ ਉਤਾਰ ਕਰ ਅਪਨੇ ਦਾਸ ਕਉ ਡਾਰਦੀਆ
ਅਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਜਾਚਕ ਕਉ ਉਠਾਇ ਦੇਹ। ਬਹੁਰ ਜਬ ਉਸ ਅ-
ਸਥਾਨ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸੇ। ਤਬ ਟਹਲੂਏ ਨੇ ਕਹਾ। ਜੋ ਤੁਮਹੁ ਨੇ ਏਤਾ ਧੀਰਜ ਕਿਉਂ ਨ
ਕੀਆ। ਜੋ ਜਬ ਬਾਹਰ ਆਵਤੇ ਤਬ ਉਠਾਇ ਦੇਤੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮੈ ਇਸ ਵਾਰ-
ਤਾ ਤੇ ਭੈਮਾਨ ਹੂਆ ਥਾ। ਜੋ ਅਬ ਤੋ ਮੇਰੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਦੇਨੇ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਫੁਰਿਆ ਹੈ। ਪਰ
ਜਬ ਅਵਰ ਸੰਕਲਪ ਉਪਜ ਕਰ ਇਸ ਸਰਧਾ ਕਉ ਗਿਰਾਇ ਦੇਵੈ ਤਬ ਮੇਰਾ ਅਕਾਜ
ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਨਿਰਸੰਦੇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਧਨ ਕੇ ਦੀਏ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕ੍ਰਿ-
ਪਣਤਾ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋਤੀ। ਜੈਸੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਬਿਛਰੇ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਾ ਮੋਹ ਨਹੀ ਛੂਟਤਾ। ਤੈਸੇ
ਹੀ ਧਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਉ ਭੀ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕਾ ਉਪਾਉ ਧਨ ਕਾ ਤਿਆਗ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਸਰਬ ਵੀ-
ਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੀਐ ਤਬ ਜਦਪਿ ਇਹ ਧਨ ਕਉ ਪੁਰਖ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਖੇ ਡਾਰ ਕਰ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ
ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਅਰ ਧਨ ਕਾ ਸੰਚਨਾ ਮਹਾਂ ਨਿੰਦ ਹੈ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਉ
ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕਾ ਉਤਮ ਉਪਾਇ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਉ ਜਸ ਅਰ ਮਾਨ ਕਾ ਲਾਲਚ ਦੇਵੈ

॥ਅਰ ਉਦਾਰਤਾ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੈ ਅਰ ਬਾ ਇਹ ਜੋ ਮਾਨਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਰਕੇ ਧਨ
ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੋ ਘਟਾਵੈ ॥ਬਹੁੜ ਜਬ ਧਨਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਵੈ ਤਬ ਪੀਛੇ ਜਤਨ ਕਰਕੇ
ਮਾਨਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਉ ਭੀ ਦੂਰ ਕਰੈ ॥ਜੋ ਇਸਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹੁ ਹੈ ॥ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਥਮੇ ਬਾਲਕ
ਕੇ ਕਿਸੀ ਅਵਰ ਖਾਨਪਾਨ ਕਾ ਲਾਲਚ ਦੇਕਰ ਪਰਚਾਇ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ ॥ਬਹੁੜ ਜਬ ਦੁਹ
ਦੂਧ ਉਸਕੋ ਵਿਸਮਰਨ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ ॥ਤਬ ਉਸ ਖਾਨਪਾਨ ਕਾ ਭੀ ਅਧਿਕ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ
ਰਹਤਾ ॥ਤੈਸੇ ਇਹ ਭੀ ਭਲਾ ਉਪਾਉ ਹੈ ॥ਜੋ ਏਕ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਰਕੇ ਦੂਸ-
ਰੇ ਸੁਭਾਵ ਕਉ ਘਟਾਵੈ ਅਰ ਪੀਛੇ ਉਸ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਰਕੇ ਦੂਸਰੇ
ਸੁਭਾਵ ਕਉ ਅਧਿਕਤਾ ਕਉ ਭੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੈ ॥ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਕਉ ਦੁਧਾਰ ਲ-
ਗਾ ਹੋਵੈ ॥ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਉਸ ਕਉ ਲਧੀ ਸਾਬ ਧੋਇ ਦੇਵੈ ॥ਬਹੁੜ ਜਬ ਦੁ
ਧਰ ਕਾ ਦਾਗ ਦੂਰ ਹੋਇ ਜਾਵੈ ਤਬ ਸੁਧ ਜਲ ਕਰਕੇ ਲਧੀ ਕੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਭੀ ਦੂਰ
ਕਰ ਦੇਵੈ ॥ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਬ ਮਾਨਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਵਿਖੈ ਬੰਧਮਾਨ ਹੋਇ ਜਾਵੈ ॥ਤਬ ਮਾਨ
ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਉ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਵਿਸੇਖ ਹੈ ॥ਪਰ ਜਬ ਅਵਰ ਭਾਂਤ ਕਰ
ਦੇਖੀਐ ॥ਤਬ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ॥ਜੋ ਜਦਪ ਮਾਨ ਵਿਖੇ ਹੀ ਅਸਕਤ ਹੋਗੇ
ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਕਰੈ ॥ਤੌ ਭੀ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕੇ ਬੰਧਨ ਤੇ ਮਾਨ ਕਾ ਬੰਧਨ ਕੋਮਲ ਹੈ
ਹੋਤੇ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਅਰ ਮਾਨਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਸੋ ਜਦਪ ਇਹ ਦੋਨੋ ਮਨ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈਂ ॥ਪਰ
ਤਉ ਭੀ ਇਸ ਵਿਖੇ ਇਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ ॥ਜੋ ਜੈਸੇ ਇਕ ਸੁਪਨੇ ਕਾ ਬਾਗ ਹੋਵੈ ॥ਅਰ ਏਕ ਸੁਪ-
ਨੇ ਵਿਖੇ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਕਾ ਇਸਥਾਨ ਭਾਸੇ ॥ਸੋ ਜਦਪ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕੀ ਅਪੇਖਿਆ ਕਰਕੇ ਦੁਹੂ ਦੋ-
ਨੋਂ ਠਉੜ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ॥ਪਰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਖੇ ਉਸ ਮਲੀਨ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਬਾਗ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ ॥ਤਾਂ
ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਮਾਨ ਕੇ ਲਾਲਚ ਕਰਕੇ ਉਦਾਰਤਾ ਕਰਨੀ ਨਿੰਦ ਨਹੀਂ ॥ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ
ਮਾਨ ਅਰ ਦਿਖਲਾਵਾ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਨਿਰਧਨ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਨਿਖੇਧ ਕਹਾ ਹੈ ॥ਤਾਤਪਰ
ਜ ਇਹੁ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਣ ਕਉ ਮਾਨਧਾਰੀ ਉਦਾਰ ਪਰ ਦੇਖ ਰਾਖਨਾ ਪਰਵਾਣ ਨਹੀਂ ॥ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ
ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕੀ ਮਲੀਨਤਾ ਨਹੀਂ ॥ਮਾਨ ਸਹਤ ਉਦਾਰਤਾ ਕਰਨੀ ਉਤਮ ਹੈ ॥ਤਾਂ ਤੇ ਜਿਸ ਪੁ-
ਰਖ ਕਉ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋਵੈ ॥ਤਬ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਉਦਾਰਤਾ
ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨ ਹੋਇ ਜਾਵੈ ॥ਤਬ ਲਗ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਭੀ ਧਨ ਕੋ ਦੇਵੈ ॥ਤਾਂ ਤੇ ਕੇਤੇ ਸੰਤਜ-
ਨੋਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ ਉਪਕਾਰ ਅਰ ਉਪਾਉ ਕੀਆ ਹੈ ॥ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਕੋ ਜਬ ਦੇਖਤੇ ਜੋ
ਇਕ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤਿ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ਤਬ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਨਿਕਸ ਕਰ ਅਵਰ ਅ-
ਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ਤਬ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਨਿਕਸ ਕਰ ਅਵਰ ਅਸਥਾਨ ਵਿ-

ਖੇ ਇਸਥਿਤ ਕਰਤੇ। ਅਰ ਉਸ ਪ੍ਰਥਮ ਅਸਥਾਨ ਕੀ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਭੀ ਅਰਥੀਅਹੁ ਕਉ
ਉਠਾਇ ਦੇਤੇ। ਅਰ ਜਬ ਦੇਖਤੇ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕੀ ਸੁਰਤ ਕਿਸੀ ਨਏ ਵਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ
ਆਸਕਤ ਹੁਈ ਹੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਵਸਤ੍ਰ ਭੀ ਕਿਸੀ ਜਾਚਕ ਕਉ ਦਿਵਾਇ ਦੇਤੇ। ਇਸੀ ਪਰ
ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕੀ ਓਰ ਪਾਵਹੁ ਕਾ ਜੋੜਾ ਲੇ ਆਇਆ
ਥਾ। ਸੋ ਉਨਹੁ ਨੇ ਪਹਰ ਲੀਆ। ਪਰ ਜਬ ਭਜਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਉਸ ਜੋੜੇ ਕੀ ਓ-
ਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਜਾਇ ਪੜੀ। ਤਬ ਐਸੇ ਕਹਤ ਭਏ ਜੋ ਮੇਰਾ ਪੁਰਾਤਨ ਹੀ ਜੋੜਾ ਲੇ ਆਵਹੁ। ਅ-
ਰ ਨਇਆ ਕਿਸੀ ਕਉ ਉਠਾਇ ਦੇਵਹੁ। ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਧਨ ਕੇ ਤਿਆਗ ਬਿਨਾ ਧਨ
ਕਾ ਮੋਹ ਨਹੀ ਟੂਟਤਾ। ਸੋ ਜਬ ਲਗ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹਾਥ ਮੁਕਤਾ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਇਸ ਕਰ
ਕੇ ਜੋ ਜਬ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਨਿਰਧਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਦਾਰ ਅਰ ਮੁਕਤਾ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ
ਜਬ ਕਛੁ ਉਸ ਕੇ ਪਾਸ ਧਨ ਏਕਠਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸੰਚਨੇ ਕੇ ਰਸ ਵਿਖੇ ਬੰਧਮਾਨ ਹੋ ਜਾਤ
ਹੈ। ਅਰ ਐਸਾ ਕ੍ਰਿਪਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਖਰਚ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਅਰ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਇਸ ਕੇ ਪਾ-
ਸ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਤਬ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਇਸ ਕੇ ਨਿਰਮੋਹ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ
। ਜੋ ਏਕ ਮਹਾਰਾਜੇ ਕੇ ਆਗੇ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਨੇ ਉਤਮ ਰਤਨਹੁ ਕਾ ਜੜਿਆ ਹੂਆ ਕਟੋਰਾ
ਆਨ ਰਾਖਿਆ ਥਾ। ਤਬ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਕਟੋਰੇ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਇਕ ਬੁਧਵਾਨ ਸਿਉਂ ਪੂਛਿ-
ਆ। ਜੋ ਇਹ ਕਟੋਰਾ ਕੈਸਾ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਹੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਬੁਧਵਾਨ ਕਹਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਇਹ
ਕਟੋਰਾ ਸ਼ੋਕ ਅਰ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਟੂਟ ਜਾਵੈ ਤਬ ਇਸ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅ-
ਵਰ ਕਟੋਰਾ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਹੀ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਕਰਕੇ ਤੁਝ ਕੋ ਅਧਿਕ ਸੋਕ ਪ੍ਰਾ-
ਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਇਹ ਕਟੋਰਾ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਨ ਥਾ। ਤਬ ਤੂੰ ਨਿਰਧਨਤਾਂਈ ਅਰ
ਸ਼ੋਕ ਤੇ ਮੁਕਤ ਥਾ। ਦਈਵ ਸੰਜੋਗ ਵਹੁ ਕਟੋਰਾ ਟੂਟ ਗਿਆ। ਅਰ ਮਹਾਰਾਜੇ ਕਉ ਅਧਿਕ
ਸ਼ੋਕ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਇਆ। ਤਬ ਕਹਨੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਉਸ ਬੁਧਵਾਨ ਨੇ ਜਥਾਰਥ ਕਹਾ ਥਾ।

।ਅਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਧਨ ਕੇ।

।ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਨ ਤੂੰ ਜੋ ਇਹ ਧਨ
ਸਪਰਸ਼ ਕੀ ਨਿਆਈ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਵਿਖੇ ਬਿਖ ਅਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੋਨੋਂ ਏਕਠੇ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ
ਤੇ ਮੈਂ ਨੇ ਪੀਛੇ ਵਰਨਨ ਕੀਏ ਹੈਂ। ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਸੀਖੇ ਬਿਨਾ ਧਨ ਰੂਪੀ ਸਰਪ ਕੇ ਹਾਥ ਡਾਰਣਾ ਪਰ
ਵਾਣ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜਬ ਕੋਈ ਐਸੇ ਕਹੈ। ਜੋ ਕੇਤੇ ਸੰਤਜਨ ਆਗੇ ਭੀ ਧਨਵਾਨ ਭਏ ਹੈਂ। ਸੋ ਜਬ
ਧਨ ਕਾ ਰਾਖਨਾ ਅਜੋਗ ਹੋਤਾ ਤਬ ਵਹੁ ਕਿਸ ਨਿਮਿਤ ਰਾਖਤੇ। ਸੋ ਇਸ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇਹੁ ਹੈ
। ਜੋ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਬਾਲਕ ਮੰਤ੍ਰੀ ਕੇ ਹਾਥ ਵਿਖੇ ਸਰਪ ਕਉ ਦੇਖੈ। ਅਰੁ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕ-
ਹੈ। ਜੋ ਇਹ ਪੁਰਖ ਸਰਪ ਕਉ ਕੋਮਲ ਜਾਨ ਕਰ ਪਕੜਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਵਹੁ ਬਾਲ-

ਕਭੀ ਸਰਪ ਕੋ ਹਾਥ ਡਾਰੈ। ਤਬ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਧਨ ਰੂਪੀ ਸਰਪ ਕੇ
ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਂਚ ਹੈਂ। ਪਰ ਇਕ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਧਨ ਕੇ ਕਾਰਜ ਕੋ ਪਛਾਨੈ। ਜੋ ਧਨ ਕੀ
ਉਤਪਤਿ ਕਾ ਕਾਰਜ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਅਰ ਬਸਤ੍ਰ ਕਾ
ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰੀਅਹੁ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਬੁ-
ਧਿ ਕੀ ਟਹਲ ਕਰਨੇ ਹਾਰੀ ਹੈਂ। ਅਰ ਬੁਧਿ ਕਾ ਕਾਰਜ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਕਰਕੇ ਭ-
ਗਵੰਤ ਕੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਸਮਰਥਤਾ ਕੋ ਪਛਾਨੈ ਸੋ ਭਗਵੰਤ
ਕੀ ਪਛਾਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵਾਤਮਾ ਸੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਭੇਦ ਕੋ ਸਮਝਿਆ
ਹੈ ਸੋ ਕਾਰਜ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਧਨ ਕੋ ਰਾਖਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਅਧਿਕ ਆਸਕਤ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਬਹੁੜ ਦੂ-
ਸਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਧਨ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਛਲ ਅਰ ਪਾਪ ਤੇ ਰਹਿਤ ਕਰੈ। ਅਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਮ-
ਰਜਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਖਰਚੈ। ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਕਾਰਜ ਤੇ ਅਧਿਕ ਸੰ-
ਚ ਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਅਰਥੀ ਦੇਖੈ ਤਬ ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ ਕਰਕੈ ਉਸ ਤੇ ਦੁਰਾਇ ਨ ਰਾਖੈ-
ਅਥਵਾ ਜਬ ਅਧਿਕ ਉਦਾਰਤਾ ਕਰ ਨ ਸਕੈ। ਤਉ ਭੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਨ ਦੇਵੈ। ਬਹੁ-
ੜ ਚਉਥਾ ਮੰਤ੍ਰ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਆਪਨੀ ਜੀਵਕਾ ਸੰਜਮ ਸਾਥ ਕਰੈ। ਅਰ ਅਧਿਕ ਭੋਗੋਂ ਵਿਖੇ
ਧਨ ਕੋ ਖਰਚ ਨ ਕਰੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਸੰਜਮ ਸਹਿਤ ਜੀਵਕਾ ਕਰਨੀ ਨਿਰਦੋਖ ਵਿਵਹਾਰ ਤੇ ਭੀ
ਵਿਸੇਖ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਪਾਂਚਵਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਧਨ ਕੇ ਸੰਚਨੇ ਅਰ ਖਰਚ ਕਰਨੇ ਵਿਖੇ ਮਨ ਸੁਧ
ਰਾਖੈ ਅਰ ਸੁਧ ਮਨਸਾ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕਉ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈ। ਤਬ ਭੀ ਅ-
ਚਿੰਤ ਹੋਕਰ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਨੇ ਕੀ ਮਨਸਾ ਰਾਖੈ ਅਰ ਜਬ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਤਿਆਗ
ਕਰੈ। ਤਉ ਭੀ ਮਾਇਆ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਤੇ ਨਿਰਬੰਧ ਹੋਣੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਤਿਆਗੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇ-
ਹੁ ਜੋ ਸਰਬਥਾ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਵ੍ਰਿਤੀ ਧਰਮ ਹੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰੈ। ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਪੁ-
ਰਖ ਇਸ ਭੇਦ ਕੋ ਸਮਝ ਕਰ ਧਨ ਕੋ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਧਨ ਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਕੇ ਦੋਖ
ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਅਰ ਧਨ ਕੀ ਬਿਖ ਉਸ ਕੋ ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀ ਕਰਤੀ। ਇਸੀ ਪਰ ਅਲੀ ਸਾਂਈ
ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਧਨ ਕੋ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰੈ ਅਰ ਸਰਬ
ਮਨਸਾ ਉਸ ਕੀ ਸੁਧ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਨਿਸਚੈ ਨਿਰਦੋਖ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਪਰਮ ਵੈਰਾਗੀ
ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕੇਵਲ ਅਸੰਗ੍ਰਹ ਹੋਵੈ। ਪਰ ਮਨਸਾ ਜਿਸ ਕੀ ਨਿਹਕਾਮ ਨ ਹੋਤੀ
ਤਬ ਵਹੁ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਨਹੀ ਕਹੀਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀ ਕਾ ਚਿਤ ਸਰਬਥਾ ਭਗ-
ਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਕੀ ਓਰ ਸਨਮੁਖ ਰਹੈ ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਸਰਬ ਕ੍ਰਿਆ ਸੁਫਲ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਕਾ
ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ ਅਰ ਮਲ ਤਿਆਗਨੀ ਭੀ ਪੁੰਨ ਰੂਪ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਕ੍ਰਿਆ

ਸਰੀਰ ਕੇ ਚਾਹੀਤੀਆ ਹੈਂ ਅਰ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ
ਸੁਧ ਮਨ ਜਾ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਕਰਮ ਫਲਦਾਇਕ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਪਰ ਬਹੁਤ ਮਨੁਖ ਅਰੇ ਤਤ
ਕਰਕੇ ਧਨ ਭੂਪੀ ਸਰਪ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਉ ਜਾਨ ਨਹੀ ਸਕਤੇ ਅਰ ਮਨ ਕੀ ਸੁਧਤਾ ਕੋ ਭੀ ਨ-
ਹੀ ਪਛਾਣਤੇ। ਅਥਵਾ ਜਬ ਜਾਣਤੇ ਭੀ ਹੈਂ ਤਬ ਕਰਤਤ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਹੀ ਹੋਤੇ। ਤਾਂਤੇ ਉਨ
ਕੋ ਏਹੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਜੋ ਧਨ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਦਪਿ ਇਹੁ ਪੁ-
ਰਖ ਧਨ ਕਰਕੇ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਊ ਭੀ ਸੰਚਨੇ ਅਰ ਰਾਖਨੇ
ਕੀ ਵਿਖੇਪਤਾ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਵਾਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਇਕ ਅਬਦਿਲ ਰਹਮਾਨ ਮ
ਹਾਂਪੁਰਖ ਕਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਥਾ। ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਪਾਸ ਧਨ ਭੀ ਬਹੁਤ ਥਾ। ਸੋ ਏਕ ਵਾਰ ਯਮਨ ਦੇਸ
ਕੇ ਉਸ ਕੇ ਬਡੇ ਕਰਵਾਨ ਆਨ ਉਤਰੇ ਅਰ ਊਠੋਂ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਬਡਾ ਸ਼ੋਰ ਹੋਤ ਭਇਆ।
ਤਬ ਵਹੁ ਸ਼ੋਰ ਸੁਣਕਰ ਆਇਸਾ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਸਚ ਕਹਾ ਥਾ। ਜੋ ਇਹੀ ਵਾ-
ਰਤਾ ਕਿਸੀ ਨੇ ਅਬਦਿਲ ਰਹਮਾਨ ਕੋ ਸੁਨਾਈ। ਤਬ ਵਹੁ ਅਧੀਨ ਹੋਇ ਕਰ ਆਇਸਾ ਕੇ
ਨਿਕਟ ਆਇਆ ਅਰ ਪੂਛਨੇ ਲਾਗਾ ਜੋ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਾ ਥਾ। ਤਬ
ਆਇਸਾ ਕਹਤ ਭਈ ਜੋ ਏਕ ਵਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਾ ਥਾ। ਜੋ ਜਬ ਮੈਂ ਧਿਆ-
ਨ ਵਿਖੇ ਸ੍ਵਰਗ ਕੋ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਕੇਤੇ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਮੁਝ ਕੋ ਉਹਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਆਏ। ਅਰ ਮੈਂ
ਨੇ ਸ੍ਵਰਗ ਵਿਖੇ ਧਨਵਾਨ ਜਨ ਤਾ ਕੋਈ ਨ ਦੇਖਿਆ। ਪਰ ਸਰਬ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਹੁਤੇ ਪੀਛੇ
ਇਕ ਅਬਦਿਲ ਰਹਮਾਨ ਚਲਾ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਸੋ ਚਲਨੇ ਕੋ ਸਮਰਥ ਨ ਹੋ ਸਕਤਾ ਥਾ। ਤਾਂਤੇ ਜ-
ਤਨ ਕਰਕੇ ਗਿਰਤਾ ਗਿਰਤਾ ਜਾਇ ਸ੍ਵਰਗ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ। ਜਬ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਅ-
ਬਦਿਲ ਰਹਮਾਨ ਨੇ ਸੁਨੀ। ਤਬ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕਰ ਸਭ ਹੀ ਊਠ ਅਰ ਜੋ ਕੁਛ ਥਾ। ਸੋ ਸਭ
ਉਠਾਇ ਦੀਆ ਅਰ ਜੇਤੇ ਦਾਸ ਕਾਰਵਾਨ ਵਿਖੇ ਥੇ ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦੀਏ। ਅਰੁ ਐ-
ਸੇ ਕਹਤ ਭਇਆ ਜੋ ਮੈਂ ਭੀ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਹੂੰ ਕੇ ਸਾਥ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚੋਂ ਤੋ ਭ-
ਲਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਇਕ ਅਵਰ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਮੈਂ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਤੀਨ
ਸਹੰਸ੍ਰ ਰੁਪਯਾ ਪਾਪ ਤੇ ਰਹਤ ਉਤਪਤ ਕਰੋਂ ਅਰ ਉਸ ਹੀ ਕਉ ਧਰਮ ਕੇ ਅਰਥ
ਖਰਚ ਕਰੋਂ ਅਰ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਭੀ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੂੰ। ਤਊ ਭੀ ਮੈਂ ਧਨ ਕੀ ਵਿਖੇਪਤਾ
ਕਉ ਚਾਹਤਾ। ਤਬ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਤੁਮ ਐਸੇ ਨਿਰਦੋਖ ਧਨ ਕੋ ਕਿਸ ਨਮਿਤ
ਨਹੀਂ ਚਾਹਤੇ। ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਕਹਾ ਜੋ ਜਦਪਿ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰ ਐਸੀ ਸੁਧ-
ਤਾ ਕਰੂੰ। ਤਊ ਭੀ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਮੁਝ ਸਿਉ ਪੂਛੇਂਗੇ ਜੋ ਇਹ ਧਨ ਤੈਨੇ ਕਿਉਂਕਰ ਉਤਪਤ
ਕੀਆ ਥਾ ਅਰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਗਾਇਆ ਥਾ। ਅਰ ਸੋ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਹੀ ਵਿਖੇ ਏਤੇ ਪਸ਼-

ਨ ਉਤਰਹੁ ਕੀ ਸਮਰਥਤਾ ਨਹੀ ਦੇਖਤਾ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ
ਜਿਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ਨੇ ਪਾਪ ਸਹਿਤ ਧਨ ਕਉ ਜਾਇਕਰ ਪਾਪਹੁ ਵਿਖੇ ਖਰਚਿਆ-
ਹੈ। ਸੋ ਵਹੁ ਭੀ ਨਰਕਗਾਮੀ ਹੋਵੇਂਗੇ। ਅਰ ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਪਾਪ ਰਹਿਤ ਧਨ ਉਤਪਤ
ਕਰਕੇ ਭੋਗਹੁ ਵਿਖੇ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਨਰਕ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿੰਗੇ। ਅ-
ਰ ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਪਾਪ ਕ੍ਰਿਤ ਧਨ ਦਾਨ ਕੀਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਉ ਭੀ ਨਰਕ ਨ ਛੂਟਹਿਗੇ।-
ਬਹੁੜ ਜਿਸ ਨੇ ਪਾਪ ਤੇ ਰਹਿਤ ਧਨ ਉਪਜਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਧਰਮ ਕੇ ਅਰਥ
ਲਗਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਇਸ ਬਿਤ ਕਰਕੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਾਹਿਗੇ। ਜੇ ਮਤ
ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਮੁਖ ਰਹਾ ਹੋਵੈ। ਅਥਵਾ ਅਧਿਕ ਭੋਗਹੁ ਵਿਖੇ ਵਿਚਰਿਆ ਹੋਵੈ। ਅਥ
ਵਾ ਦਾਨ ਕਰਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੂਆ ਹੋਵੈ। ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਸਨਬੰਧੀ ਅਰ ਨਿਰਧਨ
ਪਰੋਸੀ ਕੀ ਸੁਰਤ ਨ ਲੀਨੀ ਹੋਵੈ। ਅਥਵਾ ਵਿਧ ਸੰਜੁਗਤ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਉਪਕਾਰ
ਕਾ ਸੁਕਰ ਨ ਕੀਆ ਹੋਵੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਨਵਾਨ ਕਉ ਏਕ ਏਕ ਵਾਰਤਾ ਪੂਛਹਿਗੇ
। ਅਰ ਜਬ ਕਛੁ ਅਵਗਿਆ ਹੂਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਤਾੜਨਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇ
ਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੈਨੇ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਕਉ ਇਸ ਹੀ ਨਿਮਿਤ ਅੰ-
ਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੋ ਅਵਰ ਲੋਕ ਭੀ ਨਿਰਧਨਤਾਈ ਕਉ ਭਲਾ ਜਾਣਹਿ। ਬਹੁ
ੜ ਇਕ ਵਾਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕੇ ਦੁਆਰੇ ਇਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਸਾਥ ਜਾਇ
ਖੜਾ ਹੂਆ। ਅਰ ਪੂਛਨੇ ਲਾਗਾ। ਜੋ ਹਮ ਭੀਤਰ ਹੀ ਆਵਹਿ। ਤਬ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨੇ ਕਹ
ਬਹੁਤ ਭਲਾ। ਅਰ ਮੇਰੇ ਊਪਰ ਬਸਤ੍ਰ ਥੋੜਾ ਹੈ। ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ ਅਪਨਾ ਬ-
ਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰ ਕਰ ਭੀਤਰ ਡਾਰਿਆ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਭੀਤਰ ਗਏ ਤਬ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ
ਜੋ ਹੇ ਪੁਤ੍ਰੀ ਤੇਰੀ ਕਿਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਤਬ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਹਤ ਭਈ ਜੋ ਮੈ ਰੋਗ ਅਰ ਭੁਖ
ਕਰਕੇ ਅਤਿ ਆਤੁਰ ਹੂਈ। ਅਰ ਅਹਾਰ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਹਾਥ ਕਛੁ ਨਹੀ ਲਾਗਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਅ-
ਬ ਮੇਰੇ ਵਿਖੇ ਭੂਖ ਕੇ ਸਹਣੇ ਕੀ ਸਮਰਥਤਾ ਨਹੀ ਰਹੀ। ਤਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਹਿਤ
ਭਇਆ ਜੋ ਹੇ ਪੁਤ੍ਰੀ ਤੂੰ ਅਧੀਰਜ ਨ ਕਰ। ਜੋ ਮੁਝ ਕਉ ਭੀ ਤੀਨ ਦਿਨ ਭੁਖੇ ਹੀ ਬਿ-
ਤੀਤ ਭਏ ਹੈਂ। ਜੋ ਜਦਪਿ ਮੈ ਕਛੁ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਮਾਂਗੂੰ ਤਉ ਭੀ ਮੁਝ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋ
ਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਨੇ ਮਾਇਆ ਕੇ ਸੁਖਹੁ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਹੋਕਰ ਪਰਲੋਕ ਹੀ ਕੇ ਸੁਖ ਕੋ
ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਮੈ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਜਾਚਨਾ ਨਹੀ ਕਰਤਾ। ਬਹੁੜ
ਪੁਤ੍ਰੀ ਕੇ ਸੀਸ ਪਰ ਹਾਥ ਰਖ ਕਰ ਕਹਤ ਭਏ। ਜੋ ਤੂੰ ਇਸ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਕਰਕੇ ਸਰ
ਬ ਇਸਤ੍ਰੀਅਹੁ ਤੇ ਉਤਮ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਰ ਪਰਮ ਸੁਖ ਕਉ ਪਾਵਹਿਗੀ। ਤਾਂਤੇ ਧੀਰ-

ਜਧਾਰਅਰਭਗਵੰਤਕਾਸੁਕਰਕਰਾਇਸੀਪਰਇਕਵਾਰਤਾਹੈ।ਜੋਮਿਹਤਰਈਸੇ
ਕੇਸਾਥਇਕਪੁਰਖਮਾਰਗਵਿਖੇਸੰਗੀਹੂਆਥਾ।ਅਰਤੀਨਰੋਟੀਉਸਕੇਪਾਸਥੀ
।ਜੋਜਬਜਾਤੇਹੂਏਨਦੀਕੇਤੀਰਪਰਪ੍ਰਾਪਤਿਭਏ।ਤਬਦੋਨਹੁਪੁਰਖੋਂਨੇਦੋਇਰੋਟੀਆਂ
ਭੋਜਨਕਰੀਆਂ।ਬਹੁੜਜਬਮਿਹਤਰਈਸਾਨਦੀਕੀਓਰਿਗਏਆ।ਤਬਦੂਸਰੇਪੁਰ
ਖਨੇਤੀਸਰੀਰੋਟੀਭੀਖਾਇਲੀਨੀ।ਮੇਹਤਰਈਸੇਨੇਆਇਕਰਪੂਛਿਆ।ਜੋਤੀਸਰੀਰੋ
ਟੀਕਿਸਨੇਲੀਨੀਹੈ।ਤਬਉਸਪੁਰਖਨੇਕਹਾ।ਜੋਮੈਂਤਉਨਹੀਜਾਨਤਾ।ਬਹੁੜਜਬ
ਆਗੇਚਲੇਤਬਏਕਮਿਰਗਆਵਤਭਇਆ।ਤਬਮਿਹਤਰਈਸੇਨੇਮਾਰਕਰਉਸਕੋ
ਅਰਦੋਨੋਂਨੇਭੋਜਨਕਰਲੀਆ।ਪੁਰਖੋਂਨੇ।ਬਹੁੜਭਗਵੰਤਕਾਨਾਮਲੇਕਰਮਿਰਗਕੋ
ਸੁਰਜੀਤਕੀਆ।ਤਬਸੰਗੀਕਉਕਹਨੇਲਾਗੇ।ਜੋਜਿਸਮਹਾਰਾਜਕੀਤੈਨੇਏਤੀਸਮ-
ਰਥਤਾਦੇਖੀਹੈ।ਸੋਤਿਸਕੀਦੁਹਾਈਕਰਕੇਕਹੁ।ਜੋਤੀਸਰੀਰੋਟੀਕਹਾਂਹੈ।ਬਹੁੜਉ
ਸਨੇਕਹਾ।ਜੋਮੁਝਕੋਖਬਰਕਛੁਨਹੀ।ਫੇਰਉਹਾਂਤੇਆਗੇਚਲੇ।ਤਬਏਕਨਦੀਆਈ
ਅਰਉਸਪੁਰਖਕਾਹਾਥਪਕੜਸੂਕੇਹੀਪਾਰਉਤਰਗਏ।ਬਹੁੜਮੇਹਤਰਈਸੇਨੇ
ਕਹਾ।ਜੋਜਿਸਮਹਾਰਾਜਕੀਸਮਰਥਤਾਕਰਤੂੰਸੂਕਾਹੀਪਾਰਉਤਰਆਇਆਹੈ।
ਸੋਤਿਸਕੇਅੰਤਰਜਾਮੀਜਾਨਕਰਕਹੁ।ਤੀਸਰੀਰੋਟੀਕਹਾਂਹੈ।ਤਬਉਸਪੁਰਖ
ਨੇਕਹਾ।ਜੋਮੈਂਤਉਨਹੀਜਾਣਤਾ।ਬਹੁੜਜਬਆਗੇਗਏਤਬਉਹਾਂਬਹੁਤਰੇਤੁਇਕ-
ਠੀਕਰੀ।ਅਰਭਗਵੰਤਕਾਨਾਮਲੇਕਰਸਭਹੀਰੇਤਕਉਸ੍ਵਰਨਕੀਆ।ਤਬਉਸ
ਸਵਰਨਕੇਤੀਨਭਾਗਕਰਕੇਮਿਹਤਰਈਸੇਨੇਇਸਪ੍ਰਕਾਰਕਹਾ।ਜੋਏਕਭਾਗ
ਮੇਰਾ।ਅਰੁਏਕਭਾਗਤੇਰਾ।ਅਰਏਕਭਾਗਉਸਕਾਜਿਸਨੇਤੀਸਰੀਰੋਟੀਖਾਈ
ਹੈ।ਤਬਵਹੁਪੁਰਖਲੋਭਕਰਕੇਕਹਤਭਇਆ।ਜੋਵਹੁਰੋਟੀਤਉਮੈਂਨੇਹੀਖਾਈਥੀ
।ਤਬਮਿਹਤਰਈਸੇਨੇਕਹਾ।ਜੋਸੋਨੇਕੇਤੀਨੋਂਢੇਰਤੂੰਹੀਲੇ।ਇਤਨਾਕਹਕਰਜ
ਤੇਰਹੇ।ਅਰਵਹੁਪੁਰਖਉਹਾਂਹੀਬੈਠਰਹਾ।ਬਹੁੜਦੋਇਪੁਰਖਉਹਾਂਅਵਰਆ
ਨਪ੍ਰਾਪਤਹੂਏ।ਸੋਇਹਮਨਸਾਕਰਤਭਏ।ਜੋਇਸਪੁਰਖਕਉਮਾਰਕਰਸਭ
ਹੀਸੋਨਾਹਮਲੇਜਾਵਹਿ।ਤਬਉਸਪੁਰਖਨੇਕਹਾ।ਮੁਝਕਉਮਾਰਹੁਨਹੀਂਅਰਏ
ਕਏਕਭਾਗਬਾਂਟਲੇਵਹੁ।ਏਹੀਵਾਰਤਾਮਾਨਕਰਏਕਪੁਰਖਨਗਰਵਿਖੇਗਇ
ਆ।ਜੋਮੈਂਤੁਮਾਰੇਨਮਿਤਭੋਜਨਲੇਆਵਹੁ।ਬਹੁੜਉਸਕੇਚਿਤਵਿਖੇਫੁਰੀ।ਜੋਮੈਂ
ਉਨਕੋਸੋਨੇਕੇਢੇਰਕਿਸਨਮਿਤਦੇਤਾਹੂੰ।ਤਾਂਤੇਰੋਟੀਆਹੁਵਿਖੇਬਿਖੁਮਿਲਾਕ-
ਰਲੇਆਇਆ।ਅਰਵਹੁਦੋਇਪੁਰਖਜੋਸੋਨੇਕੇਢੇਰਪਰਬੈਠੇਥੇ।ਸੋਤਿਨਹੁਇ-

ਹ ਮਨਸਾ ਧਾਰੀ ਥੀ ਜੋ ਜਬ ਵਹੁ ਪੁਰਖੁ ਭੋਜਨ ਲੇ ਆਵੇ ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਮਾਰ ਡਾਰੀਏ ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਧਨ ਹਮ ਹੀ ਬਾਂਟ ਲੇਵੈਂ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਆਇਆ ਤਬ ਉਨਹੁ ਨੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਉਸ ਕਉ ਮਾਰ ਡਾਲਾ। ਅਰ ਪੀਛੇ ਵਹੁ ਮਿਲ ਕਰ ਭੋਜਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਬਿਖ ਕੇ ਪਰਵੇਸ ਕਰਕੇ ਵਹੁ ਭੀ ਮ੍ਰਿਤ ਭਏ। ਅਰ ਸੋਨੇ ਕੇ ਤੀਨੋ ਢੇਰ ਉਹਾਂ ਹੀ ਪੜੇ ਰਹੇ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਮੋਹਤਰ ਈਸਾ ਆਇਆ। ਤਬ ਐਸੇ ਦੇਖਤ ਭਇਆ। ਜੋ ਸੋਨੇ ਕੇ ਢੇਰ ਇਉਂ ਹੀ ਪੜੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਤੀਨੋ ਪੁਰਖ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਹੈਂ। ਤਬ ਆਪਣੇ ਪੀਤਮਹੁ ਕਉ ਕਹਤ ਭਇਆ ਜੋ ਇਹ ਮਾਇਆ ਐਸੀ ਛਲ ਰੂਪ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਭੈ ਸੰਜੁਗਤ ਇਸ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਾ। ਤਾਤ ਪਰਜ ਇਹੁ ਜੋ ਜਦਪਿ ਇਹ ਪੁਰਖੁ ਬੁਧਿ ਅਰ ਬਲ ਸੰਜੁਗਤ ਹੋਵੈ। ਤਉ ਭੀ ਅਧਿਕ ਧਨ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕਰੈ। ਤਉ ਭਲਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਬਹੁਤੇ ਸਰਪ ਪਕੜਨੇ ਹਾਰੇ ਪੁਰਖ ਸਰਪ ਹੀ ਕੇ ਡੰਸਣੇ ਕਰ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਅਬ ਵਾ ਜਿਸ ਕਉ ਪ੍ਰਭੁ ਭਗਵੰਤ ਆਪਣੀ ਦਇਆ ਕਰੈ। ਅਰ ਉਸ ਕਉ ਸਭ ਵਿਘਨਹੁ ਤੇ ਬਚਾਇ ਲੇਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਬਰਨਤੇ ਅਗੋਚਰ ਹੈ। ਇਤਿ ਧਨ ਅਭਿਲਾਖਾ ਉਪਚਾਰ ਵਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਰਗ ਹਾ। ੬।

। ਅਬ ਸਾਤਵੇਂ ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਮਾਨ ਅਰ ਬਡਾਈ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਾ ਉਪਾਉ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗ।

ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਮਾਨ ਅਰ ਬਡਾਈ ਅਰ ਆਪਨੀ ਉਸਤਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਬੁਧਿ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੂਆ ਹੈ। ਅਰ ਮਾਨ ਹੀ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਵੈਰ ਭਾਵ ਅਰ ਅਵਰ ਅਨੇਕ ਪਾਪਹੁ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਮਾਨ ਕੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਢਤੀ ਹੈ। ਤਬ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਉਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਝੂਠ ਅਰ ਕਪਟ ਵਿਖੇ ਹੀ ਬੰਧਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਧਨ ਅਰੁ ਮਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਪਟ ਕਉ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਿਧਿ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਖੇਤੀ ਕੋ ਜਲ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਬ੍ਰਿਧਿ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਅਲੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਕਉ ਦੋਇ ਅਵਗੁਣੋ ਨੇ ਨਾਸ ਕੀਆ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਵਾਸਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭੋਗਹੁ ਵਿਖੇ ਵਿਚਰਨਾ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਮਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਹੋਨਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਨਹੁ ਦੋਇ ਵਿਘਨਹੁ ਤੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਛੂਟਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਾਨ ਅਰ ਉਸਤਤਿ ਕੀ ਚਾਹ ਨ ਕਰੈ। ਅਰ ਮਾਇਆ ਕੇ ਭੋਗਹੁ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਰਹੈ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਭਲਾਈ ਉਸ ਹੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਉ ਮਾਨ ਅਰ ਬਡਾਈ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਉਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ।

॥ਜੋ ਜਿਨਹੁ ਪੁਰਖਹੁ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਬਾਹਜ ਤੇ ਬੁਰੀ ਲਭਾਸਤੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਲੋਕ ਉਨ ਕੋ
ਬਾਵਰਾ ਜਾਨ ਕਰ ਤਿਨ ਕਾ ਵਚਨ ਹੀ ਨਹੀ ਸੁਣਤੇ॥ ਅਰ ਧਨਵਾਨ ਭੀ ਉਨ ਕਾ ਆਦ
ਰ ਨਹੀ ਕਰਤੇ॥ ਪਰ ਰਿਦਾ ਤਿਨਾ ਕਾ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਕੇ ਐਸੇ ਪਰਮ ਸੁਖ ਕੇ
ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਇੰਉ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਇਕ ਪੁਰਖ
ਐਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਤੇ ਕੁਛ ਮਾਗਹਿ ਤਬ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਇਕ ਪੈਸਾ ਭੀ ਉਨ ਕਉ
ਨਹੀ ਦੇਤਾ॥ ਪਰ ਜਬ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਬੈਕੁੰਠ ਕੀ ਚਾਹ ਕਰੈ ਤਉ ਭੀ ਉਨ ਕੋ ਸੁਗਮ ਹੀ ਪ੍ਰਾ-
ਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਉਮਰ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਕਉ ਇਕੰ
ਤ ਠਉੜ ਵਿਖੇ ਰੋਵਤਾ ਦੇਖਿਆ॥ ਤਬ ਮੈਂ ਉਸ ਤੇ ਪੂਛਿਆ ਜੋ ਤੂੰ ਕਿਉ ਰੋਵਤਾ ਹੈ ਬਹੁੜ
ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਮੈਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣਿਆ ਥਾ॥ ਜੋ ਥੋੜਾ ਕਪਟ ਭੀ
ਮਨਮੁਖੀ ਹੈ ਅਰ ਭਗਵੰਤ ਐਸੇ ਵੈਰਾਗੀਅਹੁ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਕੋ ਲਖਾਵ-
ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ॥ ਅਰ ਕੋਈ ਤਿਨ ਕੋ ਪਛਾਣ ਭੀ ਨਹੀ ਸਕਤਾ॥ ਪਰ ਰਿਦਾ ਉਨ ਕਾ ਮਹਾਂ ਉਜਲ
ਸਰੂਪ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੈਸੇ ਛੁਪੀ ਅੰਧੇਰ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੂਏ ਹੈਂ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਇਬ੍ਰਾਹੀਮ ਅਧਮ
ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਕੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆਦਿਕ ਭੋਗ ਅਰ ਅਪਨੀ ਉਸਤਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਲਾਗਤੀ ਹੈ॥ ਸੋ ਐਸਾ ਮਨੁਖ ਧਰਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਸਾਚਾ ਨਹੀ ਕਹੀਤਾ॥ ਇਸੀ ਪਰ
ਇਕ ਅਵਰ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਸਾਰੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਚਿਹਨ ਇਹੁ ਹੈ॥ ਜੋ ਆਪ ਕੋ ਕਿਸੀ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਖਾਵੈ ਨਹੀ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਹਸਨ ਬਸਰੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁ
ਰਖ ਕੀ ਬੁਧਿ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਹੀ ਹੋਤੀ॥ ਅਰ ਲੋਕ ਉਸ ਕਾ ਅਧਿਕ ਸਨਮਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥
ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਰਿਦਾ ਇਸਥਿਤ ਨਹੀ ਰਹਤਾ॥ ਬਹੁੜ ਏਕ ਬਾਰ ਅਯੂਬ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਮਾ-
ਰਗ ਵਿਖੇ ਚਲਾ ਜਾਤਾ ਥਾ॥ ਅਰ ਬਹੁਤੇ ਪੁਰਖ ਉਨ ਕੇ ਪੀਛੇ ਲਾਗ ਚਲੇ ਤਬ ਕਹ
ਨੇ ਲਾਗੇ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਵਿ
ਖੇ ਜਗਤ ਕੀ ਮਾਨ ਕਉ ਭਲਾ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾ॥ ਅਰ ਇਸ ਆਦਰ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਭਗਵੰਤ
ਕੇ ਭੈ ਕਰ ਸੁਕਰ ਜਾਤਾ ਹੂੰ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਸਿਫੀਆ ਸਉਰੀ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ
ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਆਪ ਕੋ ਲਖਾਵਨੇਹਾਰੇ ਵਸਤ੍ਰ ਕਉ ਭੀ ਨਿੰਦ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ
ਜਿਸ ਵਸਤ੍ਰ ਕਰ ਇਹ ਮਨੁਖ ਵੈਰਾਗੀ ਅਥਵਾ ਮਹੰਤ ਭਾਸੇ॥ ਸੋ ਐਸਾ ਵਸਤ੍ਰ ਰਾਖਨਾ
ਅਜੋਗ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਜਗਿਆਸੀ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਰਨਾ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਇਸ ਕੀ ਵਾਰ
ਤਾ ਨ ਰਲਾਵੈ॥ ਇਸੀ ਪਰ ਬਹਾਸੀ ਫਸਾਂਈ ਲੋਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਮਾਨਧਾਰੀ ਪੁਰਖ ਲੋਕ ਅਰ-
ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ॥ਅਬ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਮਾਨ ਕਾ॥ ॥ਤਾਂ ਤੇ ਜਾਣਣੂੰ

ਜੋਜੈਸੇਧਨਕੀਸਾਮਿਗ੍ਰੀਉਸਕੇਪਾਸਹੋਤੀਹੈ।ਤੈਸੇਹੀਈਸ੍ਵਰਜਵਾਨਕਾਅਰਥਇ
ਹੁਹੈ।ਜੋਲੋਕਹੁਕੇਚਿਤਵਸੀਕਾਰਸਭਹੋਤੇਹੈਂ।ਅਰਉਸਕੀਸਕਤਸਰਬਰਿਦਿਅਹੁ
ਵਿਖੇਪ੍ਰਵੇਸੁਕਰਤੀਹੈ।ਸੋਜਿਸਕਾਰਿਦਾਇਸਕੇਅਧੀਨਹੂਆ।ਤਬਉਨਕਾਸਰੀਰਅ-
ਰਧਨਭੀਉਸੀਕੇਵਸੀਕਾਰਹੋਤਾਹੈ।ਬਹੁੜਇਹਰਿਦਾਤਿਸਹੀਕੇਅਧੀਨਹੋਤਾਹੈ।ਜਿਸ
ਕੀਭਲਾਈਅਰਪੂਰਨਤਾਈਪਰਇਸਕੀਪ੍ਰਤੀਤਹੋਤੀਹੈ।ਸੋਭਲਾਈਅਰਪੂਰਨਤ
ਈਵਿਦਿਆਂਅਥਵਾਭਲੇਸੁਭਾਵਕਰਹੋਤੀਹੈ।ਅਥਵਾਅਸਥੂਲਈਸ੍ਵਰਜਤਾਕਰਕੇ
ਭੀਇਸਨਮਿਤਬਡਾਈਹੋਤੀਹੈ।ਜੋਸਰਬਲੋਕਮਾਨਅਰਈਸ੍ਵਰਜਕੋਵਿਸੇਖਜਾਨਤੇਹੈ
ਤਾਤਪਰਜਇਹੁਜੋਜਬਇਹਮਾਨੁਖਕਿਸੀਕੇਸੂਖਮਅਥਵਾਅਸਥੂਲਗੁਣਕੋਨਿਸਚੇ
ਕਰਤਾਹੈ।ਤਬਸੁਭਾਵਕਹੀਇਸਕਾਰਿਦਾਉਸਕੇਅਧੀਨਹੋਜਾਤਾਹੈ।ਤਾਂਤੇਚਿਤਕੀਪ੍ਰ-
ਸੰਨਤਾਸਹਤਉਸਕੀਆਗਿਆਕੋਮਾਨਤਾਹੈ।ਅਰਰਸਨਾਕਰਕੇਉਸਕੀਮਹਮਾਕ-
ਰਤਾਹੈ।ਅਰਸਰੀਰਕਰਕੇਉਸਕੀਸੇਵਾਵਿਖੇਸਾਵਧਾਨਹੋਤਾਹੈ।ਜੈਸੇਟਹਲੂਆ
ਸਰਬਪ੍ਰਕਾਰਸੁਆਮੀਕੇਅਧੀਨਹੋਜਾਤਾਹੈ।ਪਰਜਬਵੀਚਾਰਕਰਦੇਖੀਏਤਬਅਵਰ
ਟਹਲੂਏਭੈਕਰਕੇਸੁਆਮੀਕੀਟਹਲਕਰਤੇਹੈਂ।ਅਰਗੁਣਕੀਪ੍ਰੀਤਵਾਲਾਗੁਣਸੋਸੰਜੁ
ਗਤਉਸਦੇਅਧੀਨਹੋਤਾਹੈ।ਤਾਂਤੇਮਾਨਕਾਅਰਥਇਹੁਹੈ।ਜੋਲੋਕਹੁਕੇਚਿਤਇਸਕੇਵ
ਸੀਕਾਰਹੋਵੈ।ਪਰਇਸਮਾਨੁਖਕੋਤੀਨਕਾਰਣੋਕਰਕੇਧਨਕੀਅਭਿਲਾਖਾਤੇਮਾਨਕੀਪ੍ਰੀ-
ਤਅਧਿਕਹੋਤੀਹੈ।ਸੋਪ੍ਰਥਮਕਾਰਣਇਹੁਹੈ।ਜੋਧਨਭੀਮਨੋਰਥੋਂਕੀਪੂਰਨਤਾਈਕੇਨ
ਮਿਤਪ੍ਰੀਤਮਲਾਗਤਾਹੈ।ਅਰੁਮਾਨਰੂਪੀਪਦਾਰਥਐਸਾਹੈ।ਜੋਮਾਨਧਾਰੀਮਾਨੁਖੋਂਕੋਸੁ-
ਭਾਵਕਹੀਧਨਪ੍ਰਾਪਤਿਹੋਤਾਹੈ।ਪਰਜਬਕੋਈਨੀਚਪੁਰਖਧਨਕਰਕੇਮਾਨਕੇਪ੍ਰਾਪਤਿਕੀ
ਆਚਾਹੇਤਬਨਹੀਹੋਤੀ।ਅਰਦੂਸਰਾਕਾਰਣਇਹੁਹੈ।ਧਨਕੇਚੋਰਅਰਰਾਜਭੈਭ —
ਇਤਿਆਦਿਕਅਵਰਅਨੇਕਭੈਹੋਤੇਹੈਂ।ਅਰਮਾਨਕੋਐਸੇਵਿਘਨਨਾਸਨਹੀਕਰਸਕਤੇ
ਬਹੁੜਤੀਸਰਾਕਾਰਣਇਹੁਜੋਧਨਕੀਉਤਪਤਿਬਡੇਜਤਨੋਂਕਰਹੋਤੀਹੈ।ਅਰੁਮਾਨਜਤਨ
ਬਿਨਾਹੀਬਢਤਾਜਾਤਾਹੈ।ਕਾਹੇਤੇਜੋਜਬਏਕਪੁਰਖਕੀਪ੍ਰਤੀਤਦ੍ਰਿੜ੍ਹਹੂਈ।ਤਬਉਸਕੇਮੁਖ
ਤੇਮਹਮਾਸੁਨਕਰਦੇਸਦੇਸਾਂਤ੍ਰਹੁਵਿਖੇਜਸਅਰਮਾਨਪਸਰਤੀਜਾਤੀਹੈ।ਅਰਅਧਿਕਲੋ-
ਕੋਂਕੇਚਿਤਵਸੀਕਾਰਹੋਜਾਤੇਹੈਂ।ਤਾਂਤੇਧਨਅਰਮਾਨਏਕਤਉਇਸਜੀਵਕੋਇਸਨਮਿ
ਤਪ੍ਰੀਤਮਲਾਗਤੇਹੈਂ।ਜੋਇਨੋਂਕਰਕੇਸਰਬਮਨੋਰਥੋਂਕੀਪੂਰਨਤਾਈਹੋਤੀਹੈ।ਪਰਮਨੁ
ਖਕਾਇਹਭੀਸੁਭਾਵਪ੍ਰਸਿਧਹੈ।ਜੋਜਦਪਿਐਸੇਜਾਣੈਜੋਮੈਂਅਮਕੇਦੇਸਵਿਖੇਪਹੁੰਚਨਾ
ਹੀਨਹੀਂ।ਤਉਭੀਦੇਸਦੇਸਾਂਤ੍ਰਹੁਪ੍ਰਜੰਤਅਪਨੀਮਾਨਚਾਹਤਾਹੈ।ਸੋਇਸਕਾਭੇਦਇਹੁਹੈਜੋ

ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਦੇਵਤਿਓਂ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਉਤਮ ਜਾਤ ਹੈ। ਅਰ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿ
ਬ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਜੀਵ ਸਰਬ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਸਤਾ ਰੂਪ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰ-
ਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਜੀਵ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਕੇ ਸਾਥ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰ
ਣਤੇ ਇਹ ਭੀ ਅਪਨੀ ਬਡਾਈ ਕੋ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਸਾਮਰਥਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ
ਤਬ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਉਸਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਅਪਨੇ ਈਸ੍ਵਰਜ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਆਨ ਫੁਰਤੀ ਹੈ। ਜੈ
ਸੇ ਫਰ੍ਹਊਨ ਭੀ ਕਹਤਾ ਥਾ। ਜੋ ਮੈਂ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕਾ ਈਸ੍ਵਰ ਹੂੰ ਸੋ ਇਹ ਸੁਭਾਵ ਸਰਬ ਮਾਨੁ
ਖੋਂ ਪਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ। ਅਰ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਮਾਨ ਅਵਰ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਕਾਹੇ
ਤੇ ਜੈ ਇਸ ਕਾ ਕੋਈ ਵਿਰੁਧੀ ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਕੇ ਕੋਈ ਸਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਈਸ੍ਵਰਜ ਤਖੰ
ਡਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸੂਰਜ ਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਅਵ-
ਰ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਸ ਕੇ ਆਸਰੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਅੰਗਹੁ ਕਰ ਪੂਰਨ
ਏਕ ਭਗਵੰਤ ਹੈ। ਅਰ ਸਰਬ ਵਿਖੇ ਉਸ ਹੀ ਕੀ ਸਤਾ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਅਰ ਵਹੁ ਸਰਬਦਾ ਸਤ
ਸਰੂਪ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਉਸ ਕੀ ਸਤਾ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਸਤ ਨਹੀਂ ਭਾਸਤਾ। ਇਸੀ ਕਾਰਣਤੇ ਕ-
ਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਉਸ ਹੀ ਕੇ ਆਸ਼੍ਰੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਧੂਪ ਸੂਰਜ ਕੇ ਆਸ਼੍ਰੇ ਹੋਤੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰ
ਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਇਹੁ ਹੂਆ। ਜੋ ਸਰਬ ਕਾ ਈਸ੍ਵਰ ਏਕ ਮਹਾਰਾਜ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਕਿਆ ਸੁਭ
ਾਵ ਇਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਵਹੁ ਅਪਣਾ ਈਸ੍ਵਰਜ ਅਰ ਪੂਰਨਤਾਈ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਏਕ ਹੀ ਇਛਾ ਚਾਹ
ਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਭ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇ ਪਰ ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਕਰਕੇ। ਐਸੀ
ਸਾਮਰਥਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੀ ਅੰਸ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਖੇ ਭੀ ਈਸ੍ਵ
ਰਜ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਫੁਰਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਸਨਨ ਅਹੰਕਾਰ ਅਰ ਵਿਕਾਰਹੁ ਕਰ ਅਤਿ ਅਧਿ
ਕ ਪਰਾਧੀਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕਉ ਅਪਨੇ ਵਸੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ
ਸਕਤਾ। ਜੀਵ ਕਾ ਪਰਾਧੀਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤਉ ਇਸ ਕੀ
ਬੁਧਿ ਅਰ ਬਲ ਤੇ ਅਗੋਚਰ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਆਕਾਸ਼ ਕੀਆਂ ਪੁਰੀਆਂ ਦੇਵਤੇ ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ ਅਰ
ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਆਦਿਕ ਜੀਵ ਅਰ ਪਾਤਾਲਹੁ ਵਿਖੇ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਪਰਬਤਹੁ ਪਰ
ਸਮੁਦ੍ਰਹੁ ਵਿਖੇ ਜੋ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਰਚਨਾ ਮਹਾਂ ਰਚੀ ਹੈ। ਜੋ ਇਨਹੁ ਪਰ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਸ
ਮਰਥਤਾ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀ ਪਹੁੰਚਤੀ। ਪਰ ਜਦਪ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਇਸ ਸਾਮ੍ਰਥਤਾ ਤੇ ਹੀ-
ਣ ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾਵ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਤਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੈਂ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਇਨਹੁ
ਸ੍ਰਿਸਟਹੁ ਕੇ ਭੇਦ ਪਛਾਨੂੰ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਸਤਰੰਜ ਕੀ ਖੇਲ ਨ ਜਾਣੈ। ਤਉ ਭੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੈਂ ਸਤਰੰਜ ਕੀਆਂ ਗੋਟਾਂ ਤਉ ਪਛਾਣਉ। ਅਰ ਜੀਤ ਹਾਰ ਕਾ

ਵੇਤਾ ਹੋਵਹੁ ਸੋ ਇਹ ਜਾਣਨੇ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਭੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਅਰ ਈਸੁਰਜ ਕਾ ਅੰਗ ਹੈ॥
ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਐਸੀ ਹੈ ਊਪਰ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਬਲ ਵਰਤਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜੈ
ਸੇ ਬਨਾਸਪਤੀ ਅਰ ਪਸੂ ਅਰ ਇਤਿਆਦਿਕ ਜੋ ਧਰਤੀ ਪਰ ਰਚਨਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਤਿਨ ਕੋ
ਵੈਹੀ ਵਸੀਕਾਰ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਤੇ ਉਤਮ ਜੋ ਮਨੁਖੋਂ ਕੇ ਰਿਦੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਕੋ
ਭੀ ਅਪਨੇ ਅਧੀਨ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਅਪਣੀ ਸਮਰਥਤਾ ਕੇ ਬ੍ਰਿਧ ਹੋਣੇ ਕਉ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਮਾਨ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹੀ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਅੰ-
ਸ਼ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਭੀ ਅਪਣਾ ਈਸੁਰਜ ਚਾਹਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਇਸ ਵਿਖੇ ਅਵਿਦਿਆ ਇਹੁ
ਹੈ ਜੋ ਧਨ ਕਰਕੇ ਅਪਣੀ ਅਸਮਰਥਤਾ ਜਾਣਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤ
ਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੈ ਜੋ ਜਬ ਮਾਨ ਅਰ ਈਸੁਰਜ ਕੀ ਅਭਿ
ਲਾਖਾ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਇਸ ਕਰਕੇ ਫੁਰਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਅੰਸ ਹੈ॥ ਅਰ ਪਰ
ਮੇਸਰ ਕੇ ਸਾਥ ਇਸ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਹੈ॥ ਤਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਮਾਨ ਅਰ ਬਡਾਈ
ਕੀ ਚਾਹ ਕਰਨੀ ਭੀ ਅਜੋਗ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਈਸੁਰ ਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਸ-
ਮਰਥਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਸੋ ਜੈਸੇ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਵੇਤਾ ਹੋਣਾ ਵਿਸੇਖ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਧਨ ਅਰ ਮਾ-
ਨ ਜੋ ਸਮਰਥਤਾਈ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ ਸੋ ਇਨ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਰਨੀ ਭੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੂਈ ਤਬ ਇ
ਸ ਕਾ ਉਤਰ ਇਹ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਦਪਿ ਬੁਝ ਅਰ ਸਮਰਥਤਾ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਹੈ
ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਅੰਗ ਭੀ ਇਹੀ ਹੈਂ॥ ਪਰ ਤਉ ਭੀ ਇਸ ਮਾਨ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਨੇ ਉਤਮ ਬੋਝ
ਕੀ ਓਰ ਚਲਨੇ ਕਾ ਮਾਰਗ ਦੀਆ ਹੈ ਅਰ ਈਸੁਰਜ ਕੀ ਓਰ ਮਾਰਗ ਨਹੀ ਦੀਆ ਕਾਹੇ ਤੇ
ਜੋ ਜਿਸ ਸਮਰਥਤਾ ਕਰਕੇ ਭਗਵੰਤ ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹੂ ਕਉ ਉਤਪਤਿ ਅਰ ਇਸਥਿਤ
ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਤਿਸ ਸਮਰਥਤਾ ਕੋ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਪਨੇ ਜਤਨ ਕਰਕੇ ਪਾਇ ਨਹੀ ਸਕਤੇ
ਅਰ ਬੂਝ ਰੂਪੀ ਪਦਾਰਥ ਐਸਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧਤਾ ਕਰਕੇ ਜਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਕੋ ਪਹੁੰ-
ਚਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਕਾ ਜੋ ਝੂਠ ਬਲ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧਤਾ ਸਾਥ ਸਮਰਥਤਾਈ
ਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਕੋ ਨਹੀ ਪਾਵਤਾ॥ ਅਰ ਜਦਪਿ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਕੇ ਆਪ ਕੋ ਇ
ਹੁ ਪੁਰਖ ਬਲਵਾਨ ਸਮਝਤਾ ਹੈ॥ ਤਉ ਭੀ ਇਹ ਅਸਥੂਲ ਬਲ ਇਸਥਿਤ ਨਹੀ ਰਹਤਾ॥
ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਸਾਥ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇ
ਸਮੇ ਇਸ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇ ਸਮੇ ਦੂਰ ਹੋਵੈ॥ ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਸਤ ਸਰੂਪ
ਨਹੀਂ ਕਹੀਤਾ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਵਿਖੇ ਅਪਨਾ ਸਮਾ ਬਿਤੀਤ ਕਰਨਾ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਵ-
ਹੁ ਬਸਤੁ ਜੋ ਸਰਬਦਾ ਇਸ ਕਾ ਸੰਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰ ਬੂਝ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪ

 ਤਿ ਹੋਵੈ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਬੂਝ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਕੇਵਲ ਬਿਵੇਕੀ ਕੇ ਸਾਥ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਬਿਦਾਸਤ ਸਰੂ-
ਪ ਹੈ।ਤਾਂਤੇ ਬੂਝਵਾਨ ਪੁਰਖ ਜਬ ਇੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਦੇਸ ਕੋ ਤਿਆਗ ਜਾਤਾ ਹੈ।ਤਬ ਬੂਝ ਕਾ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਦੀਵ ਉਸ ਕੇ ਸਾਥ ਰਹਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਦਰਸ-
ਨ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ।ਅਰੁ ਆਨੰਦ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਜੋ ਵਹੁ ਆਨੰਦ ਕੈਸਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਕੇ ਨਿਕਟਿ
ਸ੍ਵਰਗਾਦਿਕ ਸੁਖ ਭੀ ਤੁਛ ਭਾਸਤੇ ਹੈਂ।ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਕਹਾ ਹੈ।ਜੋ ਬੂਝ ਕਾ ਸਨਬੰਧ
ਮਹਾਰਾਜ ਹੀ ਕੇ ਸਰੂਪ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਗੁਣਹੁ ਸਾਥ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਤਾਂਤੇ ਪੂਰਨ ਬੂਝ ਕਾ ਪਰਣ-
ਮ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀ ਹੋਤਾ।ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੁ ਜੋ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਭਾਵ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀ
ਹੋਤਾ।ਅਰ ਜੋ ਸਤ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਅਭਾਵ ਨਹੀ ਹੋਤਾ।ਪਰ ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਜੋ ਜਿਸ਼
ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਅਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਸਾਥ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਮੋਲ ਭੀ ਕਛੁ ਨਹੀਂ।ਜੈਸੇ ਵਿਆਕ-
ਰਣ ਅਰ ਜੋਤਸ਼ ਆਦਿਕ ਜੋ ਵਿਦਿਆਂ ਹੈਂ।ਸੋ ਇਹ ਸਭ ਹੀ ਅਸਥੂਲ ਹੈਂ।ਅਰ ਵਿਆਕਰ-
ਣ ਆਦਿਕ ਵਿਦਿਆ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਭੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੋਤੀ ਹੈ।ਜੋ ਉਸ ਕਉ ਪੜ੍ਹ ਕਰ
ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਕੇ ਵਚਨਹੁ ਕਾ ਵੇਤਾ ਹੋਇ ਕਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕਉ ਪਛਾਨੈ।ਅਰ ਭ-
ਗਵੰਤ ਕੇ ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਜੋ ਕਠਨ ਘਾਟੀਆਂ ਹੈਂ।ਜੋ ਤਿਨ ਕਉ ਲੰਘ ਕਰ ਹੋਣੇ ਕੇ ਜਤ-
ਨ ਕਉ ਸਮਝੈ।ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੁ ਜੋ ਜਿਸ਼ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਣਾਮ ਅਰੁ ਨਾਸਤਾ ਹੋਵੈ।
ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਬੂਝ ਭੀ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੋਤੀ ਹੈ।ਅਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ਬੂਝ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪਛਾਣ ਹੈ।
ਸੋ ਪ੍ਰਣਾਮ ਅਰ ਨਾਸਤਾ ਤੇ ਰਹਤ ਹੈ।ਪਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਜੇਤੀ ਜੇਤੀ ਇਹ ਬੂਝ ਪ੍ਰਾਪ-
ਤ ਹੋਤੀ ਹੈ।ਸੋ ਤੇਤਾ ਹੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਨਿਕਟ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ।ਤਾਂਤੇ ਇਹੁ ਬੂਝ ਹੀ ਜਥਾਰਥ
ਰੂਪ ਹੈ।ਅਰ ਜਥਾਰਥ ਸਮਰਥਤਾਈ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਬਲ ਕਰਕੇ ਭੋਗਹੁ ਕੇ ਬੰ-
ਧਨ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੈ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਚਿਦਾ ਭੋਗ ਅਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਵਿਖੇ ਬੰਧਮਾਨ
ਹੈ।ਸੋ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੀ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ।ਅਰ ਵਾਸਨਾ ਹੀ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਇਸ ਹੀ ਕੀ ਹੀਣਤਾ ਹੈ।
ਅਰ ਵਾਸਨਾ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਹੈ।ਅਰ ਇਸ ਪੂਰਨਤਾਈ ਕ-
ਰਕੇ ਇਹੁ ਪੁਰਖ ਦੇਵਤਿਅਹੁ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਸੁਭਾਵ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਤੇ
ਰਹਤ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਜਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਅਰੁ ਭੋਗਹੁ ਤੇ
ਵਿਰਕਤ ਹੈ।ਜੋ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਰੂਪ ਹੈ।ਅਰ ਧਨ ਮਾਨ ਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੈ
ਜੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਮਾਨੁਖ ਅਪਣੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਕਉ ਜਾਣਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।
ਅਰ ਅਪਣੀ ਹੀਣਤਾ ਕਉ ਪੂਰਨਤਾਈ ਜਾਨ ਕਰ ਪਕੇ ਫੂਲਤੇ ਹੈਂ।ਅਰੁ ਸਰਬਦਾ
ਦੁਖੀ ਰਹਤੇ ਹੈਂ।ਅਰ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਅਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥਹੁ ਕੀ ਓਰ ਸਨਮੁਖ

ਹੂਏ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਵਾਸਤਵ ਜੋ ਇਨਕੀ ਪੂਰਨਤਾਈ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਤੇ ਸਰਬਦਾ ਬੇਮੁਖ ੩੨੧
ਹੈਂ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਅਪਣੀ ਹਾਣ ਕੀ ਓਰ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਪਰ ਐਸੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਇਹ ਮਾ
ਨ ਭੀ ਧਨ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਸਰਬਦਾ ਨਿੰਦ ਨਹੀਂ। ਅਰਥ ਇਹੁ ਜੋ ਜੈਸੇ ਜੀਵਕਾ ਮਾਤ੍ਰ ਧ
ਨ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਭੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਕਾਰਜ ਮਾਨ ਭੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ
ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਿਖੇ ਇਸ ਮਾਨੁਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਆਸਕਤ ਹੋ ਜਾਵੈ। ਤਬ ਨਿ
ਸੰਦੇਹੁ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਦੂਰ ਰਹਿ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਾਨ ਕਾ ਕਾਰਜ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ
ਕਾ ਟਹਲੂਆ ਹੋਵੈ। ਅਥਵਾ ਜੋ ਮਿਤ੍ਰ ਇਸ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਹੋਵੈ। ਅਥਵਾ ਜੋ
ਰਾਜਾ ਉਪਾਧਿ ਤੇ ਇਸ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੈ। ਸੋ ਏਤੇ ਕਾਰਜ ਤਬ ਹੀ ਸਿਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਜਬ ਉਨ
ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕੀ ਕਛੁ ਮਾਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਇਸ ਕੋ ਭਲਾ ਜਾਣੈ। ਸੋ ਸਰੀਰ ਧਾਰੀ ਕਉ
ਏਤੇ ਕਾਰਜ ਅਵਸਮੇਵ ਚਾਹੀਤੇ ਹੈਂ। ਐਸੇ ਹੀ ਜਬ ਪੜ੍ਹਾਵਣੇ ਹਾਰੇ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਵਿਦ੍ਯਿ
ਆਰਥੀ ਕੀ ਮਾਨ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕਉ ਪੜ੍ਹੈ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਜਬ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੇ
ਚਿਤ ਮੇਂ ਪੜ੍ਹਾਵਣੇ ਹਾਰੇ ਕੀ ਮਾਨ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਤੇ ਵਿਦਿਆ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਨ ਸਕੈ। ਤਾਂ ਤੇ
ਸਿੱਧ ਹੂਆ ਜੋ ਕਾਰਜ ਮਾਤ੍ਰ ਮਾਨ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਭੀ ਅਜੋਗ ਨਹੀ। ਪਰ ਇਸ ਮਾਨ ਕੀ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿੰਦ ਹੈਂ। ਅਰ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਪਰਵਾਣ ਹੈਂ। ਪਰ ਵਹੁ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਨਿੰਦ ਕਹੇ ਥੇ ਸੋ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਅਪਣੇ ਰਿਦੇ ਕੇ
ਭਜਨ ਕਾ ਦਿਖਲਾਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਨ ਕਉ ਢੂੰਡਣਾ। ਅਰ ਆਪ ਕਉ ਭਜਨਵਾਨ ਦਿ
ਖਾਵਣਾ। ਸੋ ਇਹੁ ਕੇਵਲ ਦੰਭ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਭਜਨ ਭਗਵੰਤ ਕਾ ਨਿਹਕਾਮ ਹੀ ਚਾ
ਹੀਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਭਜਨ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਕਰਕੇ ਮਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਚਾਹੈ। ਤਬ ਅਜੋਗ
ਹੈ। ਅਰ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸ ਵਿਦਿਆ ਕਉ ਏਹੁ ਪੁਰਖ ਜਾਨਤਾ ਨ ਹੋਵੈ
ਅਰ ਮਾਨ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਆਪ ਕੋ ਵੇਤਾ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ। ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਜੈਸੇ
ਬਿਦੇਸ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਕਰ ਕਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੂੰ। ਅਥਵਾ ਉਤਮ ਜਾਤ ਹੂੰ। ਅਥਵਾ
ਅਮਕੇ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਜਾਣਤਾ ਹੂੰ। ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਜਾਨਤਾ ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਮਾ
ਨ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਝੂਠ ਕਹ ਲੇਵੈ। ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਐਸੇ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪਾਪ ਅਰ ਛ
ਲ ਸਾਥ ਧਨ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕਰੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਵਹੁ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਨ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕ
ਹੇ ਥੇ ਸੋ ਇਹੁ ਹੈ। ਅਰ ਭਜਨ ਕਾ ਦਿਖਲਾਵਣਾ ਭੀ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਉ
ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਖਾਵੈ। ਅਰ ਵਿਵਹਾਰ ਕੇ ਕਾਰਜ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਮਾਨ ਕਉ ਬ੍ਰਿਧ ਕਰ ਲੇ
ਵੈ। ਤਬ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਅਜੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁੜ੍ਹ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਅਪ

ਹੈ ਪਾਪਕਉ ਦੂਰਾਇਕਰ ਆਪਣੀ ਮਾਨ ਰਾਖੈ।ਪਰ ਇਸ ਨੀਮਤ ਪਾਪਕਉ ਦੂਰ-
ਵੈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮੁਝਕਉ ਸੰਤ ਜਾਣਹਿ।ਤਾਂਤੇ ਇਸਕੀ ਮਨਸਾ ਇਹੁ ਹੋਵੈ।ਜੋ ਜਬ ਮੇ-
ਰਾ ਅਵਗੁਣ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਵੈਗਾ।ਤਬ ਮੇਰੀ ਲੋਕ ਨਿੰਦਾ ਕਾਰਹਿਗੇ।ਅਰ ਮੈਂ ਭੀ ਢੀਠ
ਹੋਜਾਵਹੂੰਗਾ।ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਮਾਨ ਰਾਖਣੀ ਭੀ ਪਰਵਾਣ ਹੈ।

।ਅਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਉਪਾਉ ਮਾਣ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾ। ।।

ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਜਬ ਮਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਅਧਿਕ ਬਢਤੀ ਹੈ।ਤਬ ਇਹ ਭੀ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ
ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਉਪਜਤਾ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਇਸ ਰੋਗ ਕੇ ਨਿਵਰਤ ਕਰਨੇ ਕਾ ਉਪਾਵ
ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਪ੍ਰਥਮੇ ਹੀ ਇਸਕਾ ਉਪਾਵ ਨ ਕਰੀਐ।ਤਬ ਕ-
ਪਟ ਦੰਭ ਝੂਠ ਪਾਖੰਡ ਵੈਰਭਾਵ ਈਰਖਾ ਅਰ ਇਤਿਆਦਿਕ ਅਵਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਪਾ-
ਪ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ।ਤਾਂਤੇ ਚਾਹੀਐ।ਜੋ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਕਾ ਏਤਾ ਹੀ ਸੰਗ੍ਰਹੁ ਕਰੈ ਧਰਮ
ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਵੈ।ਅਰ ਅਧਿਕ ਅਸਕਤ ਨ ਹੋਵੈ।ਤਬ ਐਸਾ ਬੁਧਿਵਾਨ
ਪੁਰਖ ਰੋਗੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਵਹੁ ਧਨੁ ਅਰ ਮਾਨ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤ ਮਨ ਨਹੀਂ ਰਾਖਤਾ
।ਅਰ ਉਸਕੀ ਮਨਸਾ ਇਹੁ ਹੋਤੀ ਹੈ।ਜੋ ਮੈ ਇਨ ਦੁਕਰਕੇ ਅਚਿੰਤ ਹੋਵਹੁ।ਅਰ ਭ-
ਜਨ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੂੰ।ਪਰ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਉ ਮਾਨ ਹੀ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਬਢ-
ਤੀ ਹੈ।ਤਬ ਉਸਕੀ ਚਿਤ ਕੀ ਚਿਤਵਨੀ ਸਰਬਦਾ ਲੋਕਹੁ ਕੀ ਓਰ ਰਹਤੀ ਹੈ।ਜੋ
ਇਹੁ ਲੋਕ ਮੁਝਕਉ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ।ਅਰ ਕਿਆ ਕਹਤੇ ਹੈਂ।ਅਰ ਮੁਝ
ਪਰ ਕੈਸੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ।ਤਾਂਤੇ ਐਸੇ ਰੋਗ ਕਾ ਉਪਾਉ ਅਵਸਮੇਵ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰ-
ਰਵਾਣ ਹੈ।ਪਰ ਇਸਕਾ ਉਪਾਉ ਭੀ ਬੂਝ ਅਰ ਕਰਤਤ ਕੇ ਸਨਬੰਧ ਕਰ ਹੋਤਾ ਹੈ
ਸੋ ਬੂਝ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਮਾਨ ਕੇ ਵਿਘਨਹੁ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੈ।ਜੋ ਲੋਕ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ
ਮਾਨੀ ਪੁਰਖ ਨਿਰਸੰਦੇਹੁ ਦੁਖੀ ਰਹਤੇ ਹੈਂ।ਪਰ ਇਸ ਲੋਕ ਕਾ ਦੁਖ ਇਹੁ ਹੈ।ਜੋ ਮਾਨ-
ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕਰਨੇਹਾਰਾ।ਮਾਨੁਖ ਜਗਤ ਦਾ ਜਗਤ ਕੀ ਸਨਮਾਨ ਅਰ ਮਨੋਹ-
ਰ ਵਿਖੇ ਖੇਦਮਾਨ ਰਹਤਾ ਹੈ।ਜੋ ਜਬ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਤਬ ਨਿਰਲਜਤਾ ਕ-
ਦੁਖ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਜਬ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਕੇਤੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਈਰਖਾ ਕਰਨੇਹਾ-
ਰੇ ਉਪਜ ਆਵਤੇ ਹੈਂ।ਅਰ ਇਹ ਭੀ ਉਨਕਉ ਮਰਦਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਵੈਰਭਾਵ
ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤਾ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਸ਼ਤ੍ਰੂਹੁ ਕੇ ਛਲ ਤੇ ਡਰਤਾ ਰਹਤਾ ਹੈ।ਤਾਂਤੇ ਉਨਕੀ
ਮਨਸਾ ਸੁਧ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀ ਹੋਤੀ।ਬਹੁੜ ਜਬ ਸਤ੍ਰੂਅਹੁ ਪਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੋ ਭੀ ਵ-
ਹੁ ਬਡਾਈ ਇਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਤੀ।ਅਰ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਦੂਰ ਹੋਜਾਤੀ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਮਾਨ-

ਅਰ ਬਡਾਈ ਕਾ ਸਨਬੰਧ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਮਾਨ ਸਾਥ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਲੋਕਹੁ ਕਾ ਮਾਨ ਸਮੁੰ
ਦ੍ਰ ਕੀ ਲਹਰ ਵਤ ਪਲ ਪਲ ਵਿਖੇ ਪਰਣਾਮ ਕਉ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੁ
ਜੋ ਜਿਸ ਬਡਾਈ ਕਾ ਮੂਲ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਹੁ ਕਾ ਮਾਨ ਹੋਵੈ। ਸੋ ਬਡਾਈ ਹੀ ਕਛੁ ਵਸਤੁ
ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਕਿੰਚਿਤ ਸੰਕਲਪ ਉਸ ਕੇ ਚਿਤ ਵਿਖੇ ਫੁਰਤਾ ਤਬ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ
ਵਹੁ ਬਡਾਈ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਮਾਨ ਜੋ ਕਿਸੀ ਦੇਸ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਹੁ
ਤੋ ਮਹਾਂ ਤੁਛ ਰੂਪ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਮਹਾਰਾਜੇ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਰੰਚਕ ਚਿਤਵਨੀ ਵਿਪ੍ਰੀ-
ਤਿ ਫੁਰੈ। ਤਬ ਅਪਨੇ ਪਰਧਾਨ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਉਸ ਕੀ ਸਭ ਮਾਨ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾ-
ਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਮਾਨੀ ਮਨੁਖ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਸਦੀਵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁਖੀ
ਰਹਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਲਪ ਬੁਧਿ ਜੀਵ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਤੇ। ਅਰ ਜਿਨ ਕੇ ਬੁਧਿ
ਰੂਪੀ ਨੇਤ੍ਰ ਖੁਲੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਮਨੁਖ ਕੋ ਉਦੇ-
ਅਸਤ ਪਰਜੰਤ ਨਿਹਕੰਟਕ ਰਾਜ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਸਭ ਹੀ ਲੋਕ ਉਸ ਕੋ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰੈ। ਤਉ ਭੀ
ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਛੁ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਵਹੁ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਸਭ ਹੀ ਸ-
ਮਿਗ੍ਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਅਲਪ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਵਹੁ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਤਾ ਅ-
ਰ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਜਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤੀ। ਸੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਡੇ ਬਡੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਮਹਾ-
ਰਾਜੇ ਆਗੇ ਭੀ ਸੁਪਨਾ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ। ਅਰ ਕੋਈ ਉਨ ਕਾ ਸਿਮਰਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰ-
ਤਾ। ਤੈਸੇ ਇਹੁ ਭੀ ਸੁਪਨਾ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਕਛੁਕ ਦਿਨਹੁ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ
ਨਿਮਿਤ ਅਮਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕਉ ਵਿਅਰਥ ਕਰਨਾ ਬਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ
ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰਿਦਾ ਅਸਥੂਲ ਬਡਾਈ ਵਿਖੇ ਬੰਧਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਰਿਦੇ
ਸੇ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਮਨੁਖ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਬਿਨਾ ਅਨ੍ਯ
ਪ੍ਰੀਤ ਸਾਥ ਬਾਧਿਆ ਹੂਆ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਦੀਰਘ
ਦੁਖ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਾਨ ਕਾ ਨਿਵਰਤ ਕਰਨੇ ਕਾ ਬੂਝ ਕਰਕੇ ਇਹੀ ਉ-
ਪਾਉ ਹੈ। ਪਰ ਕਰਤਤ ਸਾਥ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਪਾਉ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਇ-
ਹੁ ਜੋ ਜਿਸ ਦੇਸ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕੀ ਮਾਨ ਹੋਵੈ। ਤਉ ਉਸ ਦੇਸ ਕਉ ਤਿਆਗ ਜਾਵੈ। ਅਰ
ਉਹਾਂ ਜਾਇ ਰਹੈ। ਜਹਾਂ ਇਸ ਕਉ ਕੋਈ ਪਛਾਣੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਹੁ ਭੀ ਉਤਮ ਉਪਾ-
ਉ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਅਪਣੇ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਇਕਾਂਤ ਕਰ ਬੈਠਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਉਸ ਕੇ
ਲੋਕ ਤਿਆਗੀ ਜਾਨ ਕਰ ਅਧਿਕ ਮਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਮਾਨ ਕੇ ਰਸ ਵਿਖੇ ਆਸ-
ਕਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਕੋਈ ਉਸ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਦੁਖਤ ਹੋਤਾ ਹੈ।

ਅਰਅਪਨੇਦੂਖਣਕਉਉਤਾਰਨੇਕੇਨਮਿਤ ਝੂਠਤੇਭੀਨਹੀਂਡਰਤਾ।ਬਹੁੜਦੂ-
ਸਰਾਉਪਾਉਇਹੁਹੈ।ਜੋਜੈਸੇਆਚਾਰਵਿਖੇਵਰਤੈ।ਜਿਸਕਰਕੇਲੋਕਹੁਕੀਪ੍-
ਤੀਤਦੂਰਹੋਜਾਵੈ।ਪਰਤਉਭੀਪਾਪਕਰਮਕਉਅੰਗੀਕਾਰਨਕਰੈ।ਕਾਹੇਤੇਜੋ
ਕੇਤੇਮੂਰਖਪਾਪਹੁਵਿਖੇਵਰਤਤੇਹੈਂ।ਅਰਇਸਪ੍ਕਾਰਕਹਣੇਲਾਗਤੇਹੈਂ।ਜੋ
ਹਮਹੂਨੇਮਾਨਕੇਦੂਰਕਰਨੇਕੇਨਮਿਤਇਸਕਰਮਕਉਅੰਗੀਕਾਰਕੀਆਹੈ।ਸੋ-
ਇਹਵਰਤਾਅਜੋਗਹੈ।ਤਾਂਤੇਜਗਿਆਸੀਕਉਇਸਪ੍ਕਾਰਵਿਚਰਿਆਚਾਹੀਤ
ਹੈ।ਜੋਜਿਸਕਰਕੇਪਾਪਕਰਮਤੇਭੀਦੂਰਰਹੈ।ਅਰਲੋਕਹੁਕੀਪ੍ਤੀਤਭੀਨਸ਼ਟ
ਹੋਜਾਵੈ।ਜੈਸੇਏਕਸੰਤਜਨਕੇਦਰਸ਼ਨਕੋਇਕਮਹਾਰਾਜਾਆਇਆਥਾ।ਸੋਜਬ
ਉਸਸੰਤਜਨਨੇਰਾਜੇਕੋਆਵਤਾਦੇਖਿਆ।ਤਬਰੋਟੀਅਰਮੂਲੀਹਾਥਵਿਖੇਲੈਕਰ
ਬਡੇਗ੍ਰਾਸਖਾਵਣੇਲਾਗਾ।ਬਹੁੜਜਬਰਾਜੇਨੇਇਸਪ੍ਕਾਰਦੇਖਿਆ।ਤਬਕਹ-
ਤਭਇਆ।ਜੋਇਹੁਤਉਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਨਹੈ।ਤਾਂਤੇਵਹੁਰਾਜਾਅਪਨੇਗ੍ਰਹਵਿਖੇ
ਜਾਤਾਰਹਾ।ਬਹੁੜਇਕਅਵਰਸੰਤਜਨਕੀਭੀਬਹੁਤਮਾਣਹੂਈਥੀ।ਤਾਂਤੇ
ਜਬਵਹੁਸੰਤਹਮਾਮਤੇਇਸ਼ਨਾਨਕਰਨਿਕਜਿਆ।ਤਬਕਿਸੀਅਵਰਪੁਰਖਕ
ਬਸਤ੍ਰਪਹਰਕਰਦੁਆਰੇਪਰਠਾਢਾਰਹਾ। ਬਹੁੜਜਬਲੋਕਹੁਨੇਦੇਖਿਆ
ਤਬਕਹਣੇਲਾਗੇ।ਜੋਇਹਤਉਚੋਰਹੈ।ਤਾਂਤੇਉਸਕਉਅਧਿਕਤਾੜਨਾਕਰਤ
ਭਏ।ਤੈਸੇਹੀਇਕਅਵਰਸੰਤਜਨਕੀਭੀਅਧਿਕਮਾਨਥੀ।ਤਬਉਸਨੇਸੀਸੇਵਿ-
ਖੇਸਰਬਤਡਾਰਕਰਅਪਨੇਨਿਕਟਰਾਖਿਆ।ਅਰਥੋਰਾਥੋੜਾਪੀਵਤਾਰਹੇ।ਤਾ-
ਤੇਲੋਕਹੁਨੇਜਾਨਿਆ।ਜੋਇਹੁਤੋਮਦਰਾਪਾਨਕਰਤਾਹੈ।ਸੋਮਾਨਰੂਪੀਰੋਗਕਉਦੂਰ
ਕਰਨੇਕੇਨਮਿਤਜਗਿਆਸੀਜਨਹੁਨੇਐਸੇਹੀਉਪਾਉਕੀਏਹੈਂ। ॥

ਅਬਪ੍ਗਟਕਰਨਾਉਪਾਉਉਸਤਤਕੀਪ੍ਰੀਤਿਕਾ।ਅਰਨਿਵਰਤਕਰਣਾਦੋਖ
ਲੋਕਹੁਕੀਨਿੰਦਾਕਾ। ।ਤਾਂਤੇਜਾਣਤੂੰਜੋਬਹੁਤੇਪੁਰਖਹੁਕਉ
ਜਗਤਕੀਉਸਤਤਵਿਖੇਅਧਿਕਪ੍ਰੀਤਹੋਤੀਹੈ।ਅਰਸਰਬਦਾਆਪਨੀਮਹਮਾ-
ਕਉਚਾਹਤੇਹੈਂ।ਸੋਜਦਪਸ਼ਾਸਤ੍ਰਹੁਕੀਮ੍ਰਿਜਾਦਾਤੇਵਿਪ੍ਰੀਤਕਰਮਹੋਤਾਹੈ।ਤਉ
ਭੀਉਸਤਤਕੇਨਮਿਤਕਰਲੇਤੇਹੈਂ।ਅਰਜਦਪਸੁਭਕਰਮਹੋਵੈ।ਪਰਉਸਕ੍ਰਿਆ
ਵਿਖੇਲੋਕਨਿੰਦਾਕਰਤੇਹੈਂ।ਪਰਤਉਭੀਨਹੀਂਕਰਸਕਤੇ।ਸੋਇਹਭੀਦੀਰਘਰੋ-
ਗਹੈ।ਅਰਜਬਲਗਇਸਰੋਗਕੇਕਾਰਣਕਉਪਛਾਣੀਐ।ਨਹੀਂਤਬਲਗਇ-
ਸਕਾਉਪਾਉਕਰਣਾਹੀਕਠਨਹੋਤਾਹੈ।ਤਾਂਤੇਉਸਤਤਕੀਅਭਿਲਾਖਾਕੇਕਾਰ

ਣ ਚਾਰ ਹੈਂ।ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਇਹੁ ਜੋ ਇਹੁ ਮਾਨੁਖ ਆਪਨੀ ਬਡਾਈ ਕਉ ਚਾਹਤਾ ਹੈ।
ਅਰ ਅਪਣੀ ਹੀਣਤਾ ਪਰ ਗਿਲਾਨ ਰਾਖਤਾ ਹੈ।ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਕੋਈ ਇਸਕੀ ਉਸ੍ਤਤ
ਤ ਕਰਤਾ ਹੈ।ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਅਪਣੀ ਬਡਾਈ ਕਉ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਅਰ ਆਨੰਦਵ
ਨ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਅਪਣੀ ਮਹਮਾ ਸੁਣਕਰ ਅਪਣਾ ਈਸ੍ਵਰਜ ਇਸ ਕਉ ਅ-
ਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਾਗਤਾ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਜਬ ਨਿੰਦਾ ਸੁਣਤਾ ਹੈ।ਤਬ ਅਪਣੀ ਹੀਣਤਾ
ਕਉ ਪ੍ਰਤਖ ਦੇਖਤਾ ਹੈ।ਤਾਂ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜਬ ਉਸਤਤ ਅਥਵਾ ਨਿੰ
ਦਾ ਬੁਧਵਾਨ ਪੁਰਖ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਤਾ ਹੈ।ਤਬ ਸੋਕ ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਧਿਕ ਹੀ
ਪਾਵਤਾ ਹੈ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਉਸਕੇ ਜਥਾਰਥ ਵਚਨ ਪਰ ਇਸਕੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤੀ ਭੀ ਹੋਤੀ ਹੈ
ਅਰ ਜਬ ਮੂਰਖ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਣਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸਕੇ ਵਚਨਹੁ ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਰਾਖਤਾ।
ਤਾਂ ਤੇ ਸੋਕ ਅਰ ਪਰਸੰਨਤਾ ਭੀ ਅਲਪ ਹੋਤੀ ਹੈ।ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਣ ਇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਉਸਤ
ਤ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਕੋ ਅਪਣਾ ਸੇਵਕ ਦੇਖਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਐਸੇ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਮੇ-
ਰੇ ਗੁਣ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ।ਤਾਂ ਤੇ ਆਪਨੇ ਕੋ ਸ੍ਵਾਮੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ।ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਜਬ ਅਪਣੀ
ਮਹਿਮਾ ਕਿਸੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਨੁਖ ਤੇ ਸੁਣਤਾ ਹੈ ਤਬ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਜਬ ਨੀਚ ਪੁ
ਰਖ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਤਾ ਹੈ।ਤਬ ਐਸਾ ਆਨੰਦਵਾਨ ਨਹੀ ਹੋਤਾ।ਬਹੁੜ ਤੀਸਰਾ
ਕਾਰਣ ਇਹੁ ਹੈ।ਜੋ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕਉ ਅਪਨੀ ਉਸਤਤ ਕਰਤਾ ਦੇਖਤਾ ਹੈ।ਤਬ ਇਉ ਭੀ
ਜਾਣਤਾ ਹੈ।ਜੋ ਇਹੁ ਮੇਰੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣਕਰ ਅਵਰ ਲੋਕ ਭੀ ਮੁਝ ਪਰ ਪਰਤੀਤ ਕਰੇਂ
ਗੇ।ਅਰ ਮੇਰੇ ਵਸੀਕਾਰ ਹੋਵੈਂਗੇ।ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਜਬ ਸਭਾ ਵਿਖੇ ਅਪਣੀ ਮਹਿਮਾ
ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੈ।ਤਬ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਜਬ ਇਕਾਂਤ ਠੌੜ ਵਿਖੇ ਸੁਣਤਾ ਹੈ।ਤ
ਬ ਐਸਾ ਹਰਖਵਾਨ ਨਹੀ ਹੋਤਾ।ਬਹੁੜ ਚੌਥਾ ਕਾਰਣ ਇਹੁ ਹੈ।ਜੋ ਉਸਤਤ ਕਰਨੇ
ਹਾਰੇ ਕੋ ਅਪਣੇ ਬਲ ਕੇ ਅਧੀਨ ਜਾਨਤਾ ਹੈ।ਅਰ ਜਦਪ ਉਸਕੋ ਅਪਣਾ ਸੇਵਕ ਜਾਣ
ਤਾ ਹੈ ਤੋ ਭੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਤਾ ਹੈ।ਜੋ ਇਹ ਪੁਰਖ ਭੈ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰੇਜਨ ਕਰਕੇ ਮੇ-
ਰੀ ਉਸਤਤ ਕਰਤਾ ਹੈ।ਸੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਇਸ ਕਉ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੈ।ਤਾਂ ਤੇ ਅ
ਪ ਕਉ ਬਡਾ ਜਾਣਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ।ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਜਬ ਉਸਕਾ ਬਰਨਸਾਰ
ਭੀ ਨ ਜਾਣੈ ਅਰ ਭੈ ਕਰਕੇ ਭੀ ਨ ਕਹਤਾ ਹੋਵੈ।ਅਰ ਉਪਹਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸਕੀ ਉਸਤ
ਤ ਕਰੈ।ਤਬ ਰੰਚਕ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ।ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਉਸਤਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾ ਕ
ਰਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤਾ।ਪਰ ਜਬ ਤੈਨੇ ਇਸ ਰੋਗ ਕੇ ਕਾਰਣ ਕੋ ਪਛਾਣਿਆ ਤਬ ਇਸ-
ਕਾ ਉਪਾਉ ਭੀ ਸੁਗਮ ਹੀ ਸਮਝੇਗਾ।ਬਹੁੜ ਜਬ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਰੇਗਾ।ਤਬ ਇਸ ਰੋਗ

ਕਉ ਦੂਰ ਕਰ ਡਾਰੇਗਾ। ਪਰ ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਰਜ ਉਸਕੇ ਵਚਨ ਕਰਕੇ ਅਪਨੀ ਬਡਾਈ
ਕਉ ਨਿਸਚੈ ਕਰਕੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸਕਾ ਉਪਾਉ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀਚਾਰ
ਕਰੈ ਜੋ ਜਦਪਿ ਇਹੁ ਪੁਰਖ ਬੂਝ ਅਰ ਵੈਰਾਗ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਸੁਭਗੁਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਉ-
ਸਤਤ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਇਸਕਾ ਵਚਨ ਭੀ ਜਥਾਰਥ ਹੈ। ਤੌ ਭੀ ਤੁਝਕੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਉਪਕ-
ਰ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰਵਾਣ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹ ਸੁਭਗੁਣ ਤੁਝਕੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੀਏ
ਹੈਂ। ਸੋ ਕਿਸੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਬਢਤੇ ਘਟਤੇ ਨਹੀਂ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਇ-
ਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰਕੇ ਜੋ ਤੂੰ ਧਨਵਾਨ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਕਿ-
ਸੀ ਅਵਰ ਅਮੂਲ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰੈ। ਤਬ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਪਰ ਤਉ ਪ੍ਰਸੰਨ
ਹੋਣਾ ਹੀ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਹੁ ਸਭੁ ਹੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਪ੍ਰਸੰ-
ਨ ਹੋਵੈ ਤਉ ਭੀ ਜਿਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਦਾਤੁ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕਉ ਨਿਸਚੈ ਜਾਣ
ਕਰ ਹਰਖਵਾਣ ਹੋਵੈ। ਪਰ ਜਬ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੀਐ। ਤਬ ਅਪਣੇ ਗੁਣਹੁ ਪਰ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ ਭੀ ਪਰਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕਉ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਨਹੀਂ ਜ-
ਣਤਾ। ਜੋ ਅੰਤਕਾਲ ਵਿਖੇ ਮੇਰਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਿਉਂਕਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਜਬ ਲਗ ਇਸ
ਵਾਰਤਾ ਕਉ ਨ ਜਾਣੈ ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਮੇਰੀ ਕੈਸੀ ਗਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਬ ਲਗ ਜਗਿਆ-
ਸੀ ਕਉ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ ਕਦਾਚਿਤ ਪਰਵਾਣ ਨਹੀਂ। ਬਹੁੜ ਜਬ ਕੋਈ ਮਾਨੁਖ ਇਸਕਉ
ਗੁਣਵੰਤ ਕਹੈ। ਅਰੁ ਇਹੁ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਜਾਣੈ ਜੋ ਇਹੁ ਗੁਣ ਮੇਰੇ ਵਿਖੇ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਤਬ ਐਸੀ ਉਸਤਤ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਇ-
ਹੁ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜੋ ਅਮਕੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸਰੀਰ ਅਰ ਸਰਬ ਅੰਗ ਸੁਗੰਧਤਾ ਸਹ-
ਤ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਅਰ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਕੀ ਦੁਰਗੰਧਤਾ ਕਛੁ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜਬ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਐ-
ਸੇ ਜਾਨਤਾ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਮੇਰੇ ਤਉ ਸਰਬ ਅੰਗਹੁ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ਟਾ ਮੂਤ੍ਰ ਥੂਕ ਆਦਿਕ ਕੁਚੀ-
ਲਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਉਸਕੀ ਉਸਤਤ ਸੁਣਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਆਪਕਉ ਸੁਗੰਧ ਸ-
ਹਤ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣੈ। ਤਬ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਕਹੀਤਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਮਾਨ ਅਰ ਬਡਾਈ ਕੇ ਨਿਮ-
ਤ ਜੋ ਇਸਕੋ ਅਪਨੀ ਉਸਤਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਾਗਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸਕਾ ਉਪਾਉ ਮੈਨੇ ਆਗੇ
ਹੀ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਤੇਰੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈ। ਤਬ ਉਸਕੇ ਊਪਰ
ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨਾ ਅਰ ਅਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਵਹੁ ਸਾਚ ਕ-
ਹਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਦੇਵਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਝੂਠ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਅਸੁਰ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਵਹੁ
ਨਿੰਦਕ ਅਪਨੇ ਝੂਠ ਕੋ ਭੀ ਨ ਜਾਣੈ। ਤਬ ਪਸੂ ਅਥਵਾ ਗਰਧਬ ਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਜ ਇਹੁ ਜੋ

ਸਾਚ ਕਹਨੇਹਾਰੇ ਕਉ ਅਪਨਾ ਗੁਰਦੇਉ ਜਾਣੀਐ। ਤਾਂ ਤੇ ਉਨਕਾ ਬਚਨ ਸੁਨਕਰ
ਗਿਲਾਨ ਨ ਕਰੀਐ ਅਰ ਅਪਨੇ ਸੇ ਅਵਗੁਣਹੁ ਪਰ ਸ਼ੋਕਵਾਨ ਨ ਹੂਜੀਐ।
ਬਹੁੜ ਸੋ ਮਾਨੁਖ ਅਸੁਰ ਅਰ ਗਰਦਪ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਉਸਕੇ ਬਚਨ ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰ
ਨੀ ਹੀ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਅਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈ ਅਰ ਜੋ ਅ-
ਗਹੀਣ ਹੈ ਅਥਵਾ ਨਿਰਧਨ ਹੈ। ਤਉ ਭੀ ਅਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ ਪਰਵਾਣ ਨਹੀ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ
ਇਹੁ ਤੇ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੇ ਨਿਕਟ ਬਡਾਈ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਭੀ ਵਿਸ਼ੇਖ
ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਤੇਰਾ ਅਵਗੁਣ ਤੁਝਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਵਹੁ ਕਹਣਾ ਭੀ
ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇ ਬਾਹਜ ਨਹੀਂ। ਤਬ ਉਸਨੇ ਜਥਾਰਥ ਅਰ ਦਾਇਆ ਸੰਜੁਗਤ ਕਹਾ ਹੈ
ਤਬ ਉਸਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣੀਐ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਤੁਝਕੋ ਕਹੇ ਜੋ ਤੇਰੇ ਬਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ
ਸਰਪ ਹੈ। ਤਬ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਸ ਸਰਪ ਲਖਾਵਨੇਹਾਰੇ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ
ਅਵਗੁਣੋ ਕਾ ਦੁਖ ਸਰਪ ਕੇ ਡੰਸਨੇ ਤੇ ਭੀ ਤੀਖਣ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਵਗੁਣੋਂ ਪਰ ਬੁਧ
ਨਾਸ਼ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਲਖਾਵਨੇਹਾਰੇ ਕੋ ਮਿਤ੍ਰ ਜਾਣੀਐ। ਜੈਸੇ ਤੂੰ ਮਹਾਰਾਜੇ ਕੇ ਨਿ-
ਕਟ ਜਾਵਣੇ ਕੀ ਮਨਸਾ ਕਰੈ। ਅਰ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਤੁਝਕੋ ਲਖਾਇ ਦੇਵੈ। ਜੋ ਤੇਰਾ ਬਸਤ੍ਰ
ਮਲੀਨਤਾ ਸਾਥ ਭਰਿਆ ਹੂਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਥਮੇਂ ਇਸਕੋ ਧੋਇ ਲੇਹੁ। ਸੋ ਜਬ ਤੂੰ ਉਸਕੇ ਬਚ-
ਨ ਕਰਕੇ ਅਪਨਾ ਬਸਤ੍ਰ ਧੋਇ ਲੇਵੈ। ਤਬ ਤੁਝਕਉ ਉਸਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣਨਾ ਪਰਵਾਨ
ਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ ਜੋ ਜਬ ਤੂੰ ਦੁਰਗੰਧਤਾ ਸਹਿਤ ਬਸਤ੍ਰ ਭਰੇ ਹੂਏ ਸਾਥ ਰਾਜੇ ਕੇ ਨਿਕਟ ਜਾਤ
ਤਬ ਉਸਕੀ ਸਭਾ ਵਿਖੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਲਜਾਮਾਨ ਹੋਤਾ। ਬਹੁੜ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹੁ ਹੈ
ਜੋ ਜਬ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਪੁਰਖ ਨੇ ਈਰਖਾ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਅਵਗੁਣ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕੀਆ ਹੈ
ਤਉ ਭੀ ਉਸਨੇ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਕੀ ਹਾਣ ਕਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਤੇਰੀ ਤੋ ਹਾਣ ਕਛੁ ਨਹੀਂ। ਕਾਹੇਤੇ
ਜੋ ਜਬ ਤੂੰ ਉਸਕਾ ਵਚਨ ਸੁਣਕਰ ਸਹਣਸੀਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਬ ਤੁਝਕਉ ਧੀਰਜ ਕੀ
ਬਡਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਥਵਾ ਜਦਪਿ ਉਸਨੇ ਝੂਠ ਕਹਾ ਹੈ ਅਰ ਤੇਰੇ ਵਿਖੇ ਵਹੁ ਅ-
ਵਗੁਣ ਨਹੀਂ। ਤਉ ਭੀ ਅਵਰ ਅਵਗੁਣ ਤੋ ਤੇਰੇ ਵਿਖੇ ਅਧਿਕ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਇਹ ਭੀ ਭਾਗ
ਵੰਤ ਕਾ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵਹੁ ਅਵਗੁਣ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਏ
ਅਰ ਨਿੰਦਕ ਕੇ ਸੁਭ ਗੁਣਹੁ ਕਾ ਪੁੰਨ ਭੀ ਤੁਝਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਤੇਰੀ
ਉਸਤਤ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖੀਐ ਤਉ ਤੇਰਾ ਦੁਖਦਾਇਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ
ਜੋ ਵਹੁ ਉਸਤਤ ਸੁਣਕਰ ਤੂੰ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਦੁ-
ਖ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਅਪਨੀ ਭਲਾਈ ਵਿਖੇ ਸ਼ੋਕਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ।

ਸੋ ਜਿਸਕੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਵੈ ॥ ਤਬ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਅਸ੍ਥੂਲਤਾਈ ਕਉ
ਦੇਖਤਾ ਹੈ ॥ ਅਰ ਸੂਖਮ ਭੇਦ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਅਰ ਨਾ ਪਛਾਣਤਾ ॥ ਅਰ ਜੋ ਪੁਰਖ ਬੁਧ
ਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਸੋ ਅਸ੍ਥੂਲਤਾ ਕੀ ਓਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤਾ ॥ ਅਰ ਉਸਕੇ ਅੰਤਰ ਭੇਦ ਕਉ
ਸਮਝਤਾ ਹੈ ॥ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੁ ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਆਸਾ ਸਰਬ ਜਗਤ
ਸੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ॥ ਤਬ ਲਗ ਉਸਤਤ ਅਰ ਮਾਨ ਕਾ ਰੋਗ ਨਸ੍ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ॥ ॥ ਅਬ
ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਭੇਦ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖੋ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ॥ ॥ ਜੋ ਉਸਤਤ ਅਰ ਨਿੰਦ
ਵਿਖੇ ਸਭ ਹੀ ਪੁਰਖ ਏਕ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ॥ ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ ਜੋ ਉਸਤਤ ਅਰ ਨਿੰਦਾ ਕੇ ਸੁਣ
ਨੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਜੀਵ ਕੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਅ-
ਵਸਥਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੀ ਉਸਤਤ ਸੁਣ ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ॥ ਅਰ ਉਸਤਤ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ
ਕਉ ਉਪਕਾਰ ਜਾਣਤੇ ਹੈਂ ॥ ਐਸੇ ਹੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ॥ ਅਰ ਨਿੰਦਕ ਕਉ ਦੁਖ
ਦਿਆ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ ॥ ਸੋ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਮਹਾਂ ਨੀਚ ਹੈ ॥ ਬਹੁੜ ਦੂਸਰੀ ਸਾਂਤ ਕੀ ਮਾਨੁਖਹੁ
ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਇਹੁ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜਦਪਿ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਉਸਤਤ ਨਿੰਦਾ ਕਉ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣ
ਤੇ ॥ ਤਉ ਭੀ ਬਾਹਜ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਖੇ ਨਿੰਦਕ ਅਰ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨੇ ਸਾਥ ਸਮ ਵਰਤਤੇ
ਹੈਂ ॥ ਬਹੁੜ ਤੀਸਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚਾਰਵਾਨਹੁ ਕੀ ਇਹੁ ਹੈ ॥ ਜੋ ਉਸਤਤ ਅਰ ਨਿੰਦਾ
ਕਉ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਸਮਾਨ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ ॥ ਤਾਂਤੇ ਨਿੰਦਾ ਸੁਣ ਕਰ ਅਪ੍ਰਸੰਨ ਨ-
ਹੀਂ ਹੋਤੇ ॥ ਈਰਖਾ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ॥ ਅਰ ਉਸਤਤ ਕਉ ਵਿਸ਼ੇਖ ਨਹੀਂ ਜਾਣ
ਤੇ ॥ ਜੋ ਉਨਕਾ ਰਿਦਾ ਉਸਤਤ ਅਰ ਨਿੰਦਾ ਸੌ ਵਿਰਕਤ ਹੀ ਰਹਤਾ ਹੈ ॥ ਸੋ ਇਹ ਉਤ
ਮ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ॥ ਜੋ ਹਮ ਇਸ ਹੀ ਪਦ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ ॥ ਸੋ ਜਬ ਲਗ ਅਪਨੇ
ਰਿਦੇ ਕੀ ਪਰੀਖਿਆ ਨ ਕਰ ਦੇਖੇ ਤਬ ਲਗ ਉਨਕਾ ਕਹਣਾ ਝੂਠ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਸੋ ਪਰੀਖਿ
ਆ ਇਹੁ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜਬ ਨਿੰਦਕ ਉਨ ਕੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਰਹੈ ॥ ਤਉ ਭੀ ਗਿਲਾਨ ਨ ਕਰੈ ॥ ਅਥਵਾ
ਜਬ ਵਹੁ ਕਿਸੀ ਕਾਰਜ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਚਾਹੈ ॥ ਤਬ ਉਸਤਤ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਕੀ ਨਿਆਂਈ ਉਸ
ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੈ ॥ ਅਰ ਪ੍ਰੀਤ ਮਰਾਖਾ ਹੈ ॥ ਬਹੁੜ ਜੈਸੇ ਉਸਤਤ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਕੋ ਚਿਤ
ਵਿਖੇ ਸਮਾਵਤੇ ਹੈਂ ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਬ ਨਿੰਦਕ ਕੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਖੇ ਚਿਰ ਹੋਇ ਜਾਵੈ ਤਬ ਪ੍ਰੀਤ ਸਹਿ
ਤ ਉਸਕਉ ਭੀ ਸਭਾਰਹੈ ॥ ਅਥਵਾ ਜਬ ਕੋਈ ਨਿੰਦਕ ਕਉ ਕੋਈ ਦੁਖਾਵੈ ॥ ਤਬ ਪ੍ਰੀਤ ਸ-
ਹਿਤ ਉਸਕੋ ਭੀ ਐਸਾ ਜਾਨੈ ॥ ਤਬ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸਤਤ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਕੇ ਦੁਖ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਤ
ਹੈ ॥ ਤੈਸੇ ਨਿੰਦਕ ਕੇ ਦੁਖ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ਤੈਸੇ ਨਿੰਦਕ ਕੇ ਦੁਖ ਕਰਕੇ ਭੀ ਸ਼ੋਕ
ਵਾਨ ਹੋਵੈ ॥ ਜੋ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੈ ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸਤਤ ਕਰਨੇ ਹ-

ਰੇਕੇ ਅਵਗੁਣ ਕਉ ਵਿਚਾਰਤਾ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਅਵਗੁਣ ਦੇਖ ਕਰ ਭੀ ਕ੍ਰੋ
ਧਵਾਨ ਹੋਵੈ। ਪਰ ਅਭਿਮਾਨੀ ਮਾਨੁਖ ਐਸੇ ਹੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਹਮ ਧਰਮ ਹੀ ਕੇ
ਨੀਮਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਉਸਤਤ ਕੇ ਨਿੰਦਾ ਕਉ ਅਰ ਤਿਸ ਕੇ ਦੋਖ ਕੋ ਦੂਰ ਕੀਆ
ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਹ ਭੀ ਮਨ ਕਾ ਛਲ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਅਵਰ ਭੀ ਕੇਤੇ ਪੁਰਖ ਅਪਕਰ-
ਮ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਅਵਰਹੁ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਜਬ ਲਗ ਉਨ ਕਉ ਦੇ-
ਖ ਕੇ ਐਸੀ ਗਿਲਾਨ ਨ ਕਰਹਿ। ਤਬ ਜਾਨੀਐ ਜੋ ਉਨ ਕਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨਾ ਭੀ ਅਪਨੀ ਵਾ-
ਸ਼ਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਤਪਸੀ ਲੋਕ ਐਸੇ ਸੂਖਮ ਛਲਹੁ ਕਉ ਕਬ ਪਛਾਣ ਸ-
ਕਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਬਿਨਾ ਸਭ ਹੀ ਜਤਨ ਉਨ ਕੇ ਵਿਅਰਥ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਚਉਥੀ
ਅਵਸਥਾ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਕੀ ਇਹੁ ਹੈ। ਜੋ ਉਸਤਤ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਕਉ ਅਪਨਾ ਸਤ੍ਰੁ ਜਾਨਤੇ
ਹੈਂ। ਅਰ ਨਿੰਦਕ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਨਿੰਦਕ ਕੇ ਬਚਨ ਕਉ ਕੇ ਅੱਪਣੇ ਦੋ
ਖ ਕਉ ਪਛਾਣਤੇ ਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਉਸ ਦੋਖ ਕੇ ਨਿਵਰਤ ਕਰਨੇ ਕੀ ਸਰਧਾ ਵਿਖੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ
ਤੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਦਿਨ ਕੋ ਬ੍ਰਤ ਰਾਖੈ ਅਰ ਰਾਤ੍ਰ ਵਿਖੇ
ਜਾਗਤਾ ਰਹੈ। ਅਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭੇਖ ਬਨਾਵੈ। ਪਰ ਜਬ ਲਗ ਮਾਇਆ ਕੇ ਵਿਰਕਤ
ਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਅਪਨੀ ਮਹਮਾ ਕੋ ਬੁਰੀ ਨ ਜਾਨੈ ਅਰ ਨਿੰਦਾ ਕੋ ਭੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨ ਰਾਖੈ। ਤਬ
ਲਗ ਉਸ ਕੀ ਸਰਬ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਅਰਥ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਬ ਇਸ ਵਚਨ ਕੇ ਅਰਥ ਕਉ ਭ-
ਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਦੇਖੀਐ। ਤਬ ਐਸੇ ਪਦ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਣਾ ਕਠਨ
ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜਬ ਇਸ ਜੀਵ ਕਉ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਭੀ ਕਠਨ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਜਦਪ ਉਸ
ਤਤ ਨਿੰਦਾ ਕਉ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤਾ। ਤਉ ਭੀ ਨਿੰਦਕ ਅਰ ਉਸਤਤ ਕ
ਰਨੇਹਾਰੇ ਸਾਥ ਬਾਹਜ ਕਰਤਤ ਵਿਖੇ ਭੇਦ ਨ ਰਾਖੈ ਪਰ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਮਾਨ ਕਾ ਹੇਤੀ
ਕਰ ਰਾਖੈ। ਪਰ ਇਹ ਮਾਨੁਖ ਤੋ ਸਰਬਦਾ ਅਪਨੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨੇਹਾਰਿਅਹੁ ਕੋ ਪ੍ਰੀ-
ਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਉਨ ਕੇ ਸਰਬ ਕਾਰਜਹੁ ਕਉ ਹਾਇਤਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਨਿੰਦਕ
ਕਉ ਦੁਖਾਇਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਬਾਹਜ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਖੇ ਭੀ ਪਾਪੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਰਿਦੇ
ਕੀ ਸਮਤਾ ਤਉ ਮਹਾ ਦੁਰਲਭ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਹਜ ਕੀ ਸਮਤਾ ਕਉ ਭੀ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਪਾਵਤਾ
ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਵੈ। ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਅਪਨੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਸਾਥ ਜੁਧ
ਕਰੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਅਪਨਾ ਅਵਗੁਣ ਸੁਣੈ। ਤਬ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ। ਅਰ
ਨਿੰਦਕ ਕੀ ਬੁਧਿ ਕਉ ਐਸਾ ਉਜਲ ਦੇਖੈ। ਜੋ ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦੋਖ ਕੋ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਢੂੰ
ਢ ਲੀਆ ਹੈ। ਅਰ ਐਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੈ। ਜੈਸੇ ਅਪਨੇ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕਾ ਅਵਗੁਣ ਸੁੰਨ

ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਐਸਾ ਜਾਗਿਆਸੀ ਜਨ ਭੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ
ਕਾਰਣ ਤੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਕੋਈ ਸਰਬ ਆਰਬਲਾ ਪਰਜੰਤ ਜਤਨ ਅਰ ਪੁਰਖਾ-
ਰਥ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਊ ਭੀ ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਕਉ ਸਮਾਨ ਕਰਨਾ ਕਠਨ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ
ਤੂੰ ਜੋ ਜਬ ਇਹੁ ਪੁਰਖ ਅਪਨੀ ਮਹਮਾ ਨਉ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਖਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਨਿੰਦਾ ਪਰ ਗਿ-
ਲਾਨ ਰਾਖਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਇਹ ਅਭਿਲਾਖਾ ਐਸੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਅਪਨੀ ਉਸਤ-
ਤ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਭੀ ਦੰਭ ਕੀਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਬ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਜੋ ਅਮਕੇ ਪ
ਪ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਉਸਤਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਬ ਪਾਪ ਕੀ ਸੰਕਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ। ਤਾਤਪਰਜ ਇਹੁ
ਜੋ ਜਬ ਲਗ ਮਾਨ ਅਰੁ ਉਸਤਤ ਕੀ ਵਾਸਨਾ ਕਾ ਬੀਜ ਮੂਲ ਹੀ ਤੇ ਨਸ਼ਟ ਹੋਵੈ। ਤਬ ਸ਼ੀ-
ਘ੍ਰ ਹੀ ਪਾਪ ਕਰਮੋਂ ਵਿਖੇ ਅਸਕਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਬਾਹਜ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਖੈ ਮਿਤ੍ਰ
ਅਰ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕੇ ਸਾਥ ਹੈ ਮਾਨ ਵਰਤੇ। ਅਰ ਮਨ ਬਚ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਨਿੰਦਕ ਕਉ ਦੁਖਾਵੇ
ਨਹੀਂ। ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਭਲਾ ਹੀ ਚਿਤਵਤਾ ਰਹੈ। ਅਰ ਜਦਪਿ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਮਿਤ੍ਰ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਕੀ
ਸਮਤਾ ਨ ਕਰ ਸਕੈ। ਤਊ ਭੀ ਪਾਪੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ ਜੀਵ ਕਾ ਐਸਾ ਹੀ ਸੁਭਾ-
ਵ ਹੈ। ਅਰ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾਵ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋਨਾ ਮਹਾਂ ਕਠਨ ਹੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਸੰਤ ਜਨਹੁ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰ-
ਕਾਰ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਅਸਥੂਲ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੈ ਤਊ ਭੀ ਵਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਇਸ ਕ-
ਰਕੇ ਜੋ ਸਭ ਹੀ ਲੋਕ ਬਹੁਤੇ ਅਪਕਰਮ ਉਸਤਤ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਅਰ ਨਿੰਦਾ ਕਾ ਗਿਲਾਨ
ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਉਨ ਕੀ ਚਿਤਵਨੀ ਇਸ ਹੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਵਿਖੇ ਬੀ-
ਧਮਾਨ ਰਹਤੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੋਕ ਹਮਾਰੀ ਉਸਤਤ ਕਰੈਂ। ਤਾਂਤੇ ਮਾਨ ਕੀ ਵਾ-
ਸਨਾ ਕਰਕੇ ਅਪਕਰਮਹੁ ਵਿਖੇ ਵਿਚਰਨੇ ਲਾਗਤੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੂਆ
ਜੋ ਸਰਬ ਮਾਨੁਖੋ ਕੀ ਸਨਮਾਨ ਅਰ ਮਨੋਹਾਰ ਕਰਨੀ ਤਉ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਮਾਨ ਕੇ
ਨਿਮਿਤ ਕਪਟ ਅਰ ਦੰਭੁ ਕਰਨਾ ਮਹਾਂ ਨਿੰਦ ਹੈ। ਅਰ ਦੁਖਹੁ ਕਾ ਬੀਜ ਹੈ। ॥
ਇਤਿ ਮਾਨ ਅਭਿਲਾ ਨਿਖੇਧ ਵਰਨਨੰ ਨਾਮ ਸਰਗ: ॥੭॥ ।ਅਥ ਆਠਵੇਂ
ਸਰਗ ਵਿਖੇ ਦੰਭ ਕੀ ਨਿਖੇਧ ਅਰ ਉਪਾਉ ਵਰਨਨ ਹੋਵੇਗਾ। ।ਤਾਂਤੇ ਜਾਣ ਤੂੰ
ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਦੰਭ ਕਰਨਾ ਅਜੋਗ ਹੈ। ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ ਜੀ ਕਾ ਭ-
ਜਨ ਕਰਨਾ ਅਤਿ ਦੁਰਲਭ ਹੈ। ਅਰ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੀਤ ਰਾਖਨੀ। ਇਹ ਸੰਤਹੁ
ਕਾ ਅਰ ਭਗਤਹੁ ਕਾ ਅਰ ਸਭਨੋਂ ਸਾਂਈ ਲੋਕਹੁ ਕਾ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ।

॥ਇਤਿ ਪਾਰਸਭਾਗ ਗ੍ਰੰਥੇ ਸਮਾਪਤੰ।

ਦਸਤਖਤ ਦਾਸ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ ਮਾਲਕ ਵਹਲਾ ਕਾਪੀ ਨਵੀਸ ਲਾਹੌਰ ਸੰਮਤ ੧੯੫੦